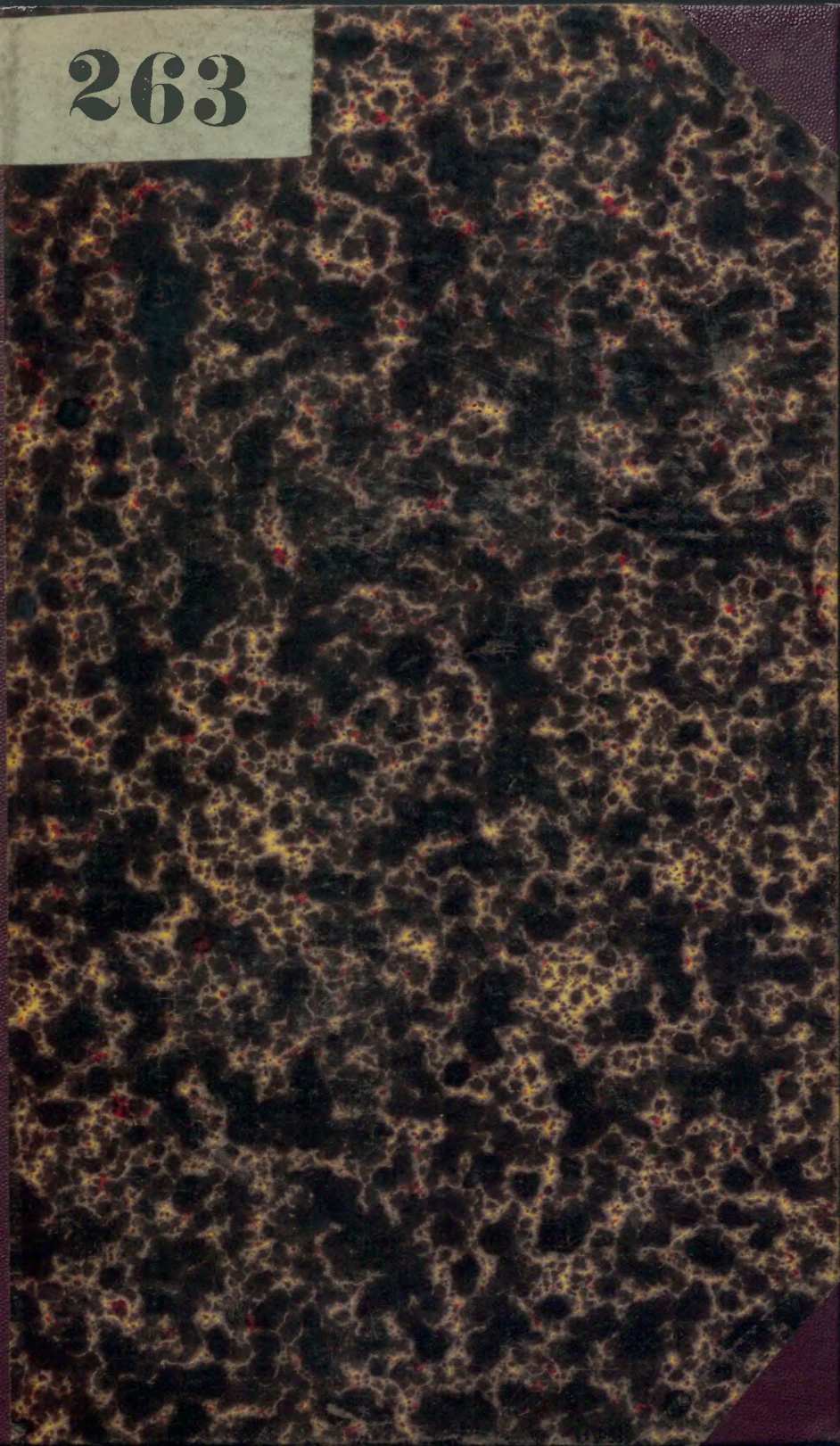
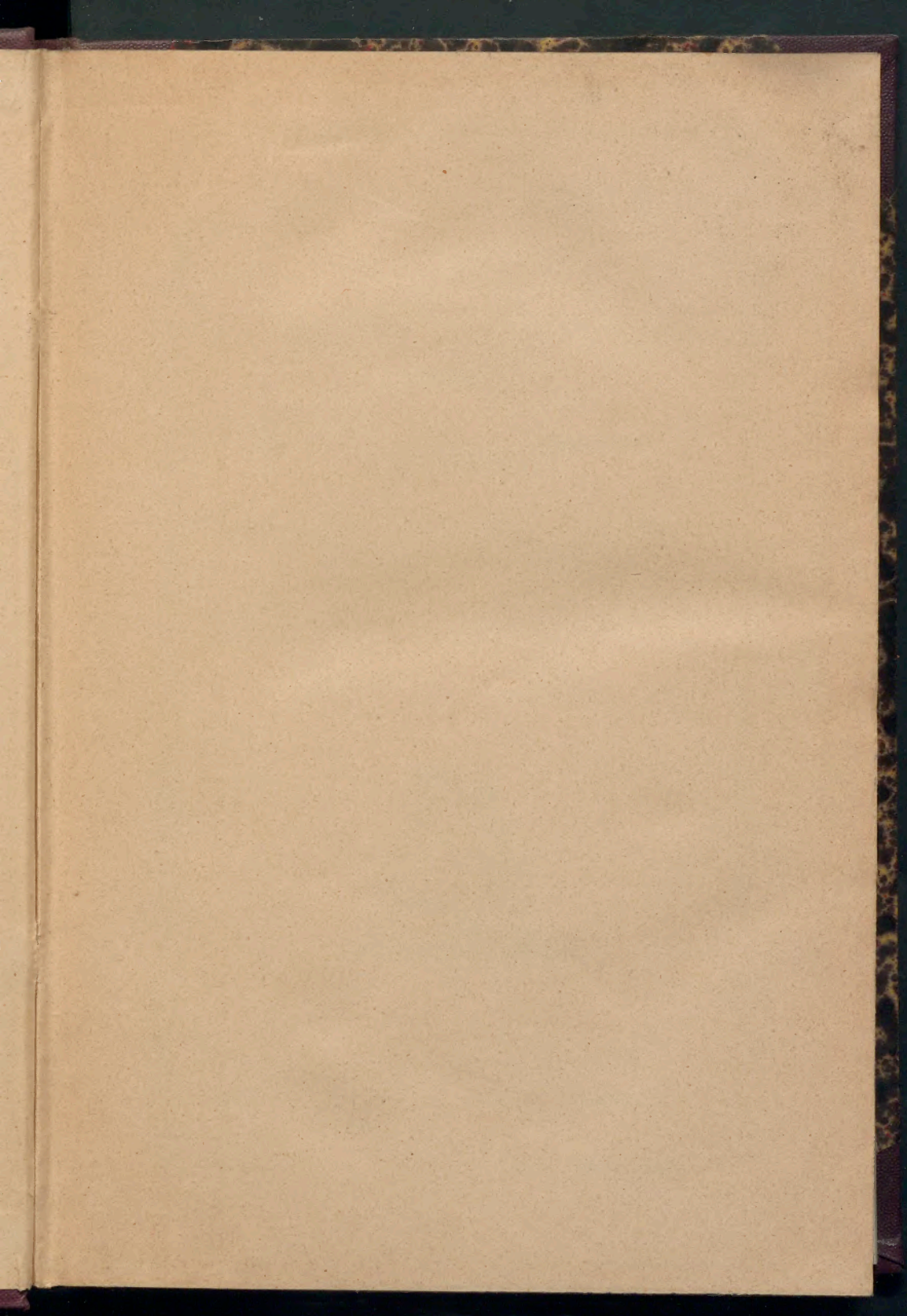

263

us. 263.

Կ Ի Ի Լ Ջ Ե Ր Ի

Թ Լ Վ Ե Ր Ի Խ

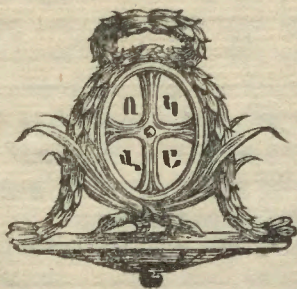
Հայ միլէթինէ տայիր հիբեայէլէրիլէ
տօնանմիշ :

Չամչեան Հայր Սիբայէլ Վարդապետին
ղայրէթիլիլէ :

Իզգէթլի Ստեփաննոս Աբբահայրըն վէ արհապատիւ
Աբբեպիսկոպոսուն հմրիլիլէ :

Ծաղէկեան հիւրէլիլէ Պարոն Սիւիւարըն հարձիլիլէ :

Սէնէ 1812 • ռմկա :

Վ Լ Ե Ն Տ Ի Կ Շ Ի Հ Ր Ի Ն Տ Ի •
ՄԻԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՆԸՆ ՄԱՆԱՍԹԱՆԸՐԸՆԱՄ :

1449

1449

1449

1449

1449

1449

1449

1449

1449

1449

Տ Ի Պ Ը Ն Ի

Եր դարչ սեւեւ-ի վէ մեքեւիքն այնս վար՝ ի պեօյե-
շէյնն նէ օլտադաւնաւ՝ Ելինէ պագան իմեւնն Եօլե-
նէ Կեթերեր : Սոսնճիլէյն գըսս հիւեայէ րախի՝ Կերլե սեւեւ-
պեր շէյ րեր , Վէ լախն այնս Կեպի՝ Կեւիշ Կեթեր Եսի զսման
շէյլերինն՝ օգոսյանն Եօլեւնէ Կեթերեր . Լեպիլիւ օլմապսա՝ ալ
րան Գօգրան Լեմաննա Քերքինի Կեթերեր . Խոստոսապի պեօյ-
եւս Լեվարիի Կերքէս պիյնն սըղաբըմալ . Կեճէսի պեօյե-
սյնայը Կերքէս դաշըյմալ : Սըսս հիւեայէ՝ Խարդա րեպիլե-
րի իւղապա պեւիլեր . ի Կեր նէ գաար սեւեւ-ի օլսա , պեր
դարչ Ելէ պեօյե-ի Եերլերի Կեթերեր :

Սոսնաւն Ելին՝ պիլ րախի Նայ Լեվարիի րեւիլէն իմապըն
ռադաւնճաւըն Եադըգրան սօնըրա , (ի պասմա օլտա 1784
սէնէսիսի ,) շիփի ծոնն գըսաւնըն րեպիլի Խաթիւրի .
Վէ իսի ճիլիւ սըղալըմալ մարա Երաի , Կայճա Վէ Լեւարճէ
օլարալ . ի պերինն օգոսյան՝ օպերինիւ օգոսյոսի՝ անիլայա
պիլէ :

Սոս իմապա պեր գալ շէյ վար պիլինճէս : Ելվիլիսի րո-
րա-ի Կայճա Վէ Լեւարճէ Եալըլան հիւեայէլեր պեր Եօլ Եալ-
րի մարալը Կեթերեր . Կայճա պեր դարչ , Վէ Լեւարճէսի
պեր զայըր դարչ . Եօյլէ ի պերի պերինն ալար :

Եսիւնի պիլինճէս րո-րա-ի , Կեր պապըն Եպերիսաւնա
Կայ Եալըր , Վէ րալմա վար . Վէ րոս ծոն Կեթերեր ի օ պապ-
րա օլան հիւեայէ ալըմըլըր Նայոյ Սարմաի իմապընաւն .
Եանի պեօյե-ի Լեվարիիսի , ի ալը Գայ օլըմիշ Եալ ճիլա
րի : Նայ Եալըր , իմապըն Գայըն Կեթերեր . Վէ րալմա՝
պապըն Եալըն Եալ :

Ելեւնի պիլինճէս օրա-ի , րոս իմապա Կեր իւղապ
Եադըլըն Կիւարնա րալմա վար , ի հիւեայէնն Լարիիսի
Եաիօս զսմանըն Կեթերեր : Սէ լախն րոս րալմա Վալի-
րիսի վալիլի Կեթերի րեյիլիլեր . Կեր օրայ Կեթերի-
Եալի՝ րեւնանն Եարալմաւնա պերի Կեթի սէնէլերի
Կեթերեր : Սէ շիւսի Կայարըն Վէ րոսարն հիւարը՝ Եա-
հա-ի հիւարնաւն արալ Վէ րեյիլիլեր Լա Կայր աբրահմ
վալիլիսի , ծոնն Ելին օ րալմաւն ալընա զայըր րալմա գօս-
րոս օ հիւար Կեթեր : Վալիլիսի վալիլի Կեթերի օ-
նան

հոռւն սենեակի գօնաւոյ , ծնարան 552 երև հեղորէսէ՝ հայ լարերիսի
 արտիս պերապէր Գօշուպոս՝ հայ եաղըսը ելէ :

Տեօրաբանճի պիւնիսճէս պոռ արար ինն՝ Գապար լիւրքճէ սեօշ-
 լեր Վէ լոռէնլեր Վար Իսէ , ծնարարս օլան (յ) Եաղը՝ (Ե)
 Զիպի սէս չգարբը , Զերէս լոռէնլ արարնարս , Վէ Զերէս սօնդոսն-
 արս . Ինճէ ի պերիւ . օրայս , պոռարայս , սեյրիւրի . շէօյլէ ,
 պեօյլէ . սըրբըլը , սօյունարս . լան , սայ . շէյ , պէյ , Իեօյ ,
 սօյ , Գօլայ . ԼԵ . պոռ սեօշլերպէ հէր Ինէ Գապար (յ) Վար Իսէ ,
 (Ե) Զիպի օգոռնար : Լիւրքճէ սեօշլեր պերիս . զերէ հայճաւը
 պեօյլէ պէյիւրի :

Սիւնիսճէ պիւնիսճէս պոռ արար ի պապի լիւրքճէ լոռէնլեր
 Տոնարանսէն պոռ ի լիւրարս Եօյլէ Եաղըլը , ի հալիս սեօյլէյի
 շի Եաղը օլոռ , Վէ անիւննարս՝ Զիսճ Վէ Զիսի օլմայըլ , օ-
 Գոռայս Վէ Ինիսիսէն իննլերէ՝ օլոռ-Գոռ Գօլայ Զիսէ : Սիւ-
 սէլս , զերս Եերիսէ՝ զերէ . Գաղան Եերիսէ՝ հաղան . Գաղի յի Եերի-
 սէ՝ հաղի . Գաղի Եերիսէ՝ հաղի . ալարմագ Եերիսէ՝ ալարմագ .
 Վէ զայրը պոռնար Զիպի :

Սոռ լիւրքճէ պիւնիսճէս պեօյլէ հըպիսէ Գօշուպոս՝ պանս աղըր
 օլոռ , լիսիս լիւրիս պիւնիսճէս պիւնիսճէս . Վէ լաիս Եյիսճէ՝
 պիւնիսճէս պիւնիսճէս պանըլըլ . ծնարըն հիսնիս իլէ պիւնիսճէս
 Զիսէ լալըլըլ . Ինն՝ սըգընիս պանս ալարմագ . Վէ Ինն՝ հարճընարս
 Գաղընարս . Գոռարիսճ պիւնիսճէս , օգոռայսն Տոնարարիս
 Եօրիսիս Գապար արը :

Սոռ ի լիւրարս արը իննլար պիւնիսճէս , Եանի Զիսլիս : Սոռ
 պաղընիս հէր Ինն Գապար Զիսլ արարարսն , Գօգոռսն ինն հօշ-
 ճա . լաիս պիսիսլիս լօգճա : Լիսիս իննլիս Վէ պահարըլը .
 զա պայիս օլան Ելիսիս իննլիս՝ Զիսլ Գօգոլար Զիպի զայիս հաղլա-
 նըր : Լիսիս Եաղըլան Գիլարիսլիս Վէ սեյսսիսլիս օգոռնար-Գ-
 արս , Եսանըն լիւրիսլիս Եաղըլիս զաղար Գաղըր : Լիսիս Ինն
 հաղլիս , Եիս Գըսսիսլիս արարիս հիսսէ ալընըր , Եիս Եիսիսիս
 ալըր Զիսլիս պաղըլըլ Եյիսճէ Եօլանըրս :

Լիսիս պոռ ի լիւրարս Եիսիս պիւնիսճէս Եաղըլիս պիւնիսճէս , Եիսիս Գայ
 օլմիս պիս : Լիսիս Տայիսպոռն պիւնիս , ի հայի Եիսարընարս հայ
 Գիլիսիսիս պաղըլըլ օլոռ , հիսսէ Եիսիսլիս Եիս : Լիսիսիս Լիս-
 սիսլալըլ , Եանի պիսիսիս պիսիս , ի հայ Գիլիսիս զայրըլըրն պիս-
 լիս ալընս Զիսիսիս , ծնարարս պիս պիս Զիսիս՝ հիսսիսիս
 Եիսիս Եիս . ի հայճա Զոսսիսլալ պիսիս : Լիսիսիս Լիս-
 զաղընիս պիսիս . ի արզաղընի սօյունարս հայլարս Գաղըլըլ օ-
 լոռ , հիսսիսիս սիսիսլիս : Տեօրաբանճիս՝ Սարգսիսլըլ
 պիսիս , ի արզաղընիս պիսիս սօնըրս զայրը պիսլիսլիսլիսիս
 Գա

ժաշա նկոյտ պեր յիմսէ նկէնոյ՝ հասիմ օլոր չոտ : Պէշինճիսի՝
 Բազրարունի պէվրի , յի Բազրարունի սօյունարան պեր վազիւ
 փարիշահ զոհորա նկէնոյ հիւսիտմէն էնտիւեր : Լընընճիսի
 Սոմբինէան պէվրի , յի առաքէն էվարընարան միւլէնէ պաշ օ
 լոնոյ՝ Գօրոտար : Վէ սօնդրա օ ճինարէն փարիշահ օլոնոյ
 նկէնիս էյալէնինպէ՝ Գալարընար չափ էֆէնտիպշին 1374 .
 «էնէսինէպէ» : Լընընճիսի Լըվարալըփ պէվրի , յի հայարարան
 հեփ պէվլէնէն էսերի Գալափը , Վէ ճիմանէսի պէ հէր էէրտէ զայրը
 պէվլէնէնէր ալընս ներիպ , շիմարիէպէս էօյլէ Գալարընար :
 Պոնարը պէօյլէճէ պոյոտարոնոյ , նկէնիմ շիմարի հիւսայէ ճապ
 պէսինին նափլինէ :

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

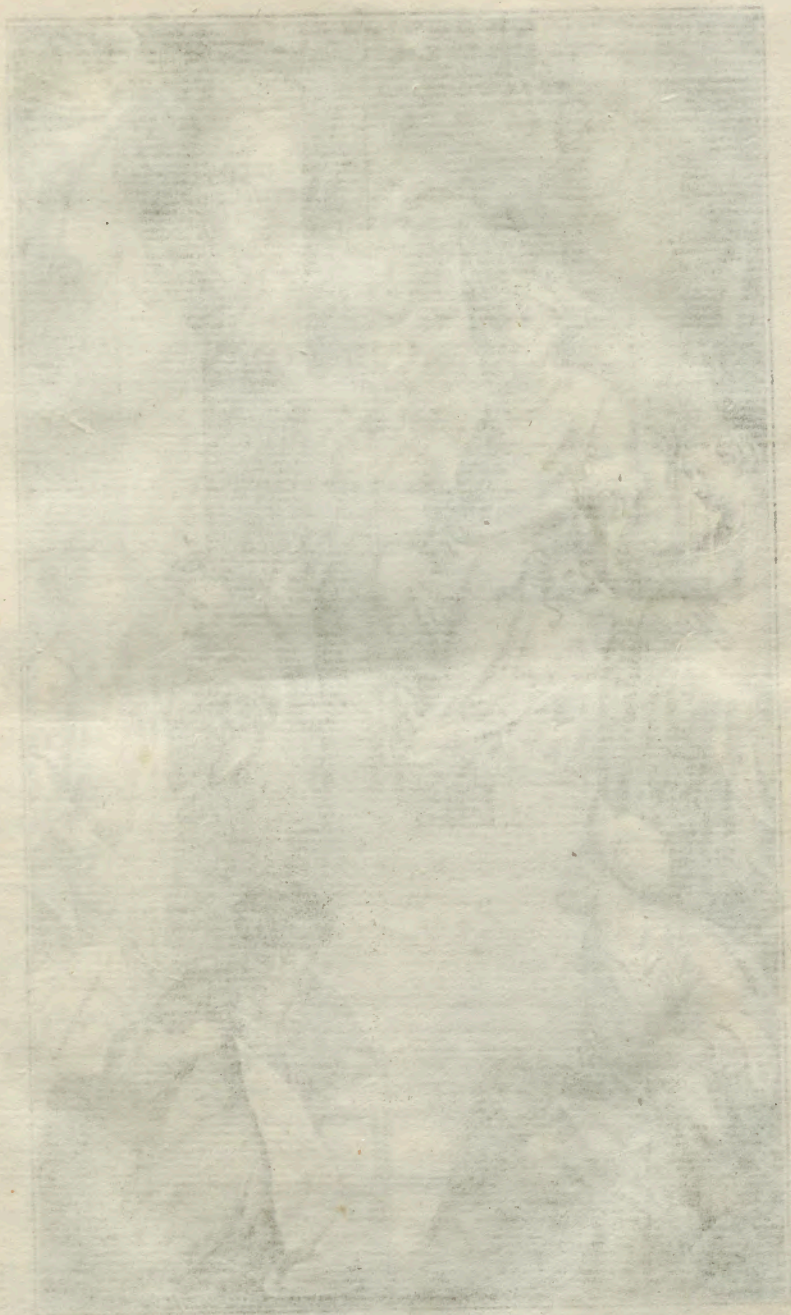
THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

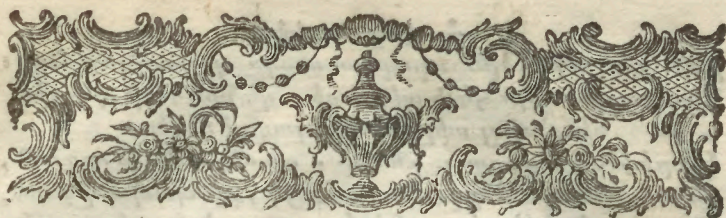
THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

THE
END OF THE
WORLD

1. Արդարուն: 2. Արիուն: 3. Խոհեմուն: 4. Բարեխառնուն:
5. Կրօն: 6. Գիտուն: 7. Արհեստ: 8. Վաճառականուն:

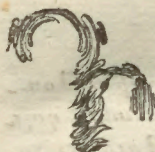

ՊԻՐԻՆ ՃԻ ՓԼՅ.

ՆԼՅԿԵԶՈՒՆ ՏԼՎՐԻ:

Վրէ սե-րոյն- 1779 ԵԸ:

ա . 2 :

ՈՒՓԵՆՏԵՆ ՍՕՆԴ ՐԵՆՈՅ
 նա հապետին օղուլարը , Յաբեթ , Սեմ,
 վէ Վամ , արարատ սէմ թլէրինտէ օթու-
 լուլ' եվլատտան եվլատա զիւրիւյէթլէրի օրատա չօ-
 ղալտը՝ պապալարընըն սաղ լըղընտա : Սեմ ալըսլ եվ-
 լատլարընը՝ կեօջտիւ կիթտի պաթը դարաֆընա տօղ-
 լու՝ դըպլէտէն եանա . վէ սաքին օլտու պիր ուղուն
 տաղ եթէկիւնտէ օլան օվատա՝ քի եանընտան չայ կէ-
 չէրիտի . վէ օ տաղա քէնտի ատընը վէրիպ՝ սիմ տէտի:
 Սէ օ եէրի քիւչիւք օղուլարընտան տարբան ատըը
 օղունա վէրիպ՝ տեօնտիւ կիւնտօղուտու դարաֆընա՝
 դըպլէտէն եանա , քի ղայրը միւնասիպ եէրլէրտէ պու-
 լա օսիր օղուլարընա : Տարբան օրատա եվլատլարը
 իլէ սաքին օլուպ՝ չօղալտը . վէ օ եէրին ատընը տարոն
 դօտու . քի օ վիլայէթ սօնղրա տուրուբերուն տէնիլ-
 տի : Տաղըթտը օղուլարընը օ սէմթին տեօրթ դա-
 լաֆընա . պունուն իչին օ եէր ցրօն տէնիլտի , եանի
 տաղըլմա :

Վէզալիք քամըն վէ յաբեթին օղուլարը չօղալալ
 էօթէյէ պէրիյէ տաղըլտըլար հայաստան իչինտէ .
 քամըն օղուլարը՝ պաթը դարաֆընա պազան սէմթլէ-
 լի :

րէ . վէ յաբեթին՝ արարատ տաղը դարափլարընա :
 Պունլարըն տիլի հէփ պիր իտի . վէ նիճէ քի կեօրիւ-
 նիւր՝ հայ տիլի օլմագ լազըմ կէլիր :
 Յաբեթտէն սօղտու դամեր . դամերտէն թորգոմ ,
 վէ սաքանաղ . թորգոմտան Հայկ , քի պապաճըգ տէ-
 մէք տիր , եանի՝ պիր տանէ իւք պապա՝ ծնտան սօղան-
 լարա , քի զիւրիւյէթի՝ ծնուն առընա Հայք տէնիլտի :
 Հէփ պու հալգ հայաստան թօփրաղընտա չօղալարգ-
 տա , ծնլարտան չօղու այրըլըպ չըգտը օրատան՝ փողե-
 կին սօղաուղու կինլէրտէ՝ (զէրէ փէլէկ իպրանիճէ
 այրըլմա տէմէք տիր) , վէ կիթտիլէր գըպլէյէ սօղտու
 պաթըտան եանա՝ միջագետք տէտիքլէրի սէմթէ՝ էլ-
 լատլարը վէ ճիւմլէ շէյլէրի իլէ՝ Հայկ տաիւ պիլէլէ-
 րինճէ . նիճէ քի պունտան սօնղըա եազըլսա կէրէք
 տիր :

Պապ . 1 : Հայէն վափի :

ն . 3 :

1757 :
 2663 :

Հայկ թորգոմուն օղլու՝ նոյ նահապետին թօռ-
 նունուն թօռնու՝ յաբեթ զիւրիւյէթինտէն՝ զայ-
 րըլար իլէ հայաստանտա սաքին օլուպ՝ օթուղ եաշը-
 նա , եախօտ՝ էիւզ օթուղ եաշընա պաստըգտա , զայ-
 րըլարը այրըլըպ կիթտիքտէ՝ քէնտիսիտէ կիթտի ծն-
 լարլա միջագետքտէ օլան սենաար սէմթինէ : (Մա-
 տա հէփիսի պիր օլուպ՝ պաշլատըլար օ մէհուր գու-
 լէյի եափմաղա , քի աշաարակ բաքիլնի տէրիզ . վէ լա-
 քին ալլահըն էմրիլիլ ծնլարըն տիլի գարըշմուրիշ օ-
 լուպ վէ ծնու պիթիլէմէյիպ՝ տարտաղան օլտուլար :
 Ս է չիւնքի պունլարա պաշ օլմիշ իտի նեքրովթ՝ քի
 պիզ բէլ տէրիզ , թիւրքճէ նէմրօտ , քամըն թօռնու՝
 ծնլարը հէփ էլի ալթընէ ալըպ , ճիւմլէսինէ փատի-
 շահ կիպի հիւքմէտիճի օլտու : Պիզիմ հայկ տաիսի օ
 սէմթլէրտէ ծնուն հիւքմի ալթընտա պիրէզ վագիթ-
 տուրուպ՝ չօգ էվլատը սօղտու . ատլարը , արմինակ ,
 մանաւազ , խոռ , վէ տահա զայրըլսու . վէ չօղալար զիյա-
 տէսիլիլ :

1893 : Հայկ հէր շէյինի տիւզկին կեօրտիւքտէ , արթըգ-
 2853 : բէլին հիւքմի ալթընտա գալմագ իսթէմէյիպ , ալտը
 օղուլարընը վէ թօռունլարընը իւլէիւզ քիշի գա-
 տար ,

տար, վէ հվ ուշագլարընը, վէ պունլարտան զայրի տա-
հա չօգ քիմնէլէր , քի ծնա ուշուպ պիր օլտուլար . չք-
տը հէփ շէյլէրի իլէ բաբիլոն էօլ քէսինտէն . վէ եիւ-
րիւտիւ հայաստան սէմ թինէ փօյրազ դարաֆընա աօղ-
լու . վէ պիր պէօյիւք օվայա կէլիւյ օթուրտու պիր տաղ
էթէկինտէ : () րատա չօգ հալք պուլտու քի արարատ
տան օրալարա տաղըլլիշէրիտի , բաբիլոն սէմ թինէ
կիթմէյէնլէրտէն . քի տիլլէրիտէ դարըշմամիշիտի .
դէրէ սայլթ բաբիլոնա կիտէնլէրին տիլլի գարըշտը :
() նլարը տախի քէնտիսինէ միւդի էթտի . վէ չիւնքի
քէնտի հվվէլքի տիլլի՝ ծնլարըն տիլլիլէ պիր իտի՝ տի-
լիլէ տէ պիրլէնտի ծնլարլա :

() Էէրտէ պինալար եափըպ վէրտի թօնուո կադմոսա՝
քի արմենակըն օղլու իտի . վէ քէնտի հէփ շէյլէրի իլէ
օրատան կէօջ էտիպ՝ կիթտի իշէրի աօղրու , վէ սաքին
օլտու պիր եիւքսէք օվատա . վէ եէրին ատընը կար՝ գօ-
տու . եանի հայլարըն իլք պապալարընըն հվվէլքի գօ-
նաղը : Ս է պիր շէհր եափտը օրատա քէնտի իսմինէ .
վէ ծնա հայկաշէն տէտի : () օվանըն գըպլէ դարա-
ֆընտա օլանլար տախի ծնուն հիւքիւ ալթընա կիրտի-
լէր :

Իէլ իշիթտիքտէ հայկըն պէօյլէ կիթմէսինի էլլի 1896 :
կէօնտէրտի ծնա օղլունու՝ պիր գաշ էմին քիմնէլէր 2856 :
իլէ . նիշին տէտի պու սըճադ եէրլէրի պըրագըպ՝
սօլուգ սէմ թլէրէ տիւշտիւն . կէլ սօլուգլուղունու
ըսըթ՝ վէ իդաէթինի կէօսթէր : Ս ու սեօղէ գարը-
լըգ սէրթ ճէվապ վէրիպ հայկ՝ կէրի տէօնտիւրտիւ
էլլիլէրի :

Կիւ ճէնտի բէլ պու իշէ . վէ ապէր չէքիպ՝ եիւրիւտիւ
հայաստանա . հաչան կադմոսուն սէմ թինէ Բադլաշ-
տը , կադմոս գօրգույա տիւշիւպ , ֆիլհալ ատամ էօլ-
լատը հայկա , վէ տույուրտու բէլին կէլմէսինի . պիւ-
միշ օլասըն տէտի էջ գահրամանլարըն ուլուսու , քի
բէլ հիւճում էտիպ կէլլիյօր իւգէրինէ հատսիգ հիտապ
սըզ ապէրիլէ , եանը սըրա պահատըր վէ փէհլէվան
իկիտլէրիլէ . վէ եագլաշտը թօփրաղըմա . թէկ տէփ
րէնիպ պիր չարէսինի կէօր : Ս ու հապէրի կէօնտէր-
տիքտէն սօնղըա քէնտի տախի հվթթլէյէրէք հվ ուշագ-
լարընը տէվէրիւպ , վէ աճէլէ իլէ ճան աթըպ կէլտի
տիւշտիւ հայկըն եանընա :

Վէ լաքին բէլ քէնտի առքերինն չօղուզունա կիւ
 վէնիս , վէ գուվլէթինէ տայանրայ էվէթլէտի՝ եա
 եալարը իլէ եէթիշմէկէ հայկըն անըլ եէրինէ : Պագ
 տը կեօրտիւ հայկ քի օգատար ասքերէ գարշը տուր
 մագ գօլայ տէյիլտիւ , չափրճագ տէվշիրտի օղուլա
 ընը վէ թօռունլարընը , ճիւմլէսի գուվլէթլի վէ
 եիւրէքլի վէ էլլի ալագլը քէսքին իկիտլը . պունլար
 տան յայրի ալտը տահա զայրըլարընը՝ օգ եայ էլլէրին
 տէ եսպուզ քէմանքէշլը . վէ պիր քիւչիւք պէօլիւք
 օլուպ՝ կէլտի պիր տէնիզ քէնարընա . սուլու դուզլու
 վէ պալըգլարը ուֆագ , քի վան տէնիզի տիր : () րա
 տա պիր էզ ոահաթլանտը՝ վէ պաշատը ծնլարը եիւ
 ըքլէնտիրիպ սէօյլէմէկէ . բէլին կէլիշի տէտի՝ կէլիշ
 տէլի . պիզի չըղնայըլ եօզ էտէճէք . կէլինիզ իկիտ
 լիկիմիզի էլէ ալալըմ , վէ գարշը չըգալըմ . եա օտուր
 քի երգարըզ ծու . եա օտուր քի օ պիզի երգար : Վէ
 էօկիւթ վէրիպ տէտի . բէլին օրտուսունա օղորսագ՝
 ծնուն օլտուղու դարաֆա եիւրիւլիշ էտէլիմ , վէ էլ
 լէրիմիզին գուվլէթինի կեօսթէրէրէք՝ վօրալըմ էօլ
 տիւրէլիմ ծու , վէ տաղըտալըմ պիլէսինճէ օլան գա
 ֆատարլարընը . պէօյլէ էտէրսէք՝ պիզիմ օլուր եէնկ
 մէք , վէ ծնլարընքի եէնկիւմէք : Ածիսա պարի իկիտ
 լիքլէ էօլէլիմ , վէ հէր շէյիմիզ բէլէ գալըն :
 Պէօյլէ տէյերէք ճիւմլէսի պիր եիւրէքլէ կէլիպ կիր
 տիլը օլտլարըն վէ տաղլարըն օրթա եէրլէրինէ . վէ
 գօնտուլար պիր եիւքսէճիք եէրէ , քի սաղ դարաֆըն
 տան սուլար ագար իտի : () յտան պագըլ ուզագտան
 կեօրտիւլէր քի բէլին առքերի գարա պուլութ կիպի
 պիր գարարթը կիւրլէյիպ կէլիյօր սէրպէսթ կէլիշիլէ :
 Աքէր կէլտիքտէ այրտը բէլ ծնլարտան պիր պէօլիւք
 պահատըր իկիտլէրի , վէ ծնլարիլէ պաշատը եիւրիւ
 մէկէ հայկ իւգէրինէ . պաշընտա տէմիր պաշըգ՝ տէ
 փէսինտէ պէգէք՝ ճըղա օլարագ . պագըր թախթա
 ճէվլէն կէօքսիւնտէ , վէ արգասընտա ճէպէ . գօլուն
 տա գօլնագ վէ տիզլնտէ տախի քէգալիք . գուշագ պէ
 լինտէ , վէ իքի աղըզլը գըլըճ՝ եանընտա՝ սարգըգ .
 պէօյիւք մըզրագ սաղ էլինտէ , վէ գալգան սօլունտա .
 վէ իքի դարաֆընտա գըլըճլը վէ մըզրագլը պահատըր
 իկիտլէր : Հայկ պունու պէօյլէ կեօրտիւքտէ , ալտը
 սաղ դարաֆընա արմենակ ալտը օղունու վէ ծնուն իքի
 գար

դարձաւորն . վէ սօլունա ալոր քէնտի թօնու կադմոսու վէ ղայրը իքի էվլատընը . ղերէ պունլար փէք գուվլէթլի իտի . վէ քէնտի իլերտի վէ ղայրըլարը արտըսըրա՝ իւչ քեօշէ դարզընա : Նաչան իքի դարափտան տախի պաշլատըլար ճէնք էթմէկէ՝ պիր կիւրիւթիւտիրը գօփտու . վէ պիրիպիրինէ գըլըպ՝ չօղու տիւշտիւ . վէ ճէնք իքի դարափտան՝ էէնկիլմէտի :

Վէ չիւնքի բէլնիյէթ էթմիշ իտի՝ քի պիր էիւրիւյիշտէ ալթ էյլէյէ Տայիւր , պեօյլէ օլտուգտա՝ գօրգտու . վէ ճէնքտէն կէրի չէքիլիպ՝ պեօյիւք օրտուսու իլէ կէլմէք իսթէտի Տայիւրն իւզէրինէ : Տույտու Տայի բէլին Ֆիքրինի . իլերի էիւրիւտիւ . էայընը գուրտու , վէ իւչ գանատըլը օգունու ուշուրուպ էիւրէկինէ սափլատը , էօյլէ գուվլէթիլէ քի կեօքսիւնտէ օլան պագըր թախթատան օգ կէչիպ՝ արգասընտան չըգտը վէ եէրէ տիւշտիւ . բէլ տախի եէրէ երգըլըպ տէպէլէ նիպ էօլտիւ իւչ էիւզ էաչընտա : (Նուն ասքերի՝ Տայիւրն պեօյլէ գօրգուշու իշինի կեօրտիւքտէ՝ տաշըլըպ գաշտըլար :

Տէվլիթտի Տայի ճէնքտէ տիւշէնլերին տօյումլուղունու . վէ օրատա պիր էափու գուրտու , վէ ճէնկին եէրինէ էայտէտի , չիւնքի Տայլարըն էլիլիէ օ եէրտէ տիւշտիւ տիւնէանըն իլք փատիշասը : Վէ բէլին տիւշտիւկի եէրէ՝ գերեզմանք տէտի , էանի մէզարար , էախօտ մէզարըգ : Վէ էմըն էթտի քի բէլին թէնինի պահարլայըպ կեօթիւրսիւնլեր Տարք տէտիքլերի եէրէ . վէ կեօմսիւնլեր պիր էիւքսէք եէրէ՝ քէնտի իկիտլիկինէ նիշանէ օլմաղ իչին : Վէ օ տօյումլուղլարտան չօք շէյ վերտի կադմոսա , վէ պիր էզ պահատըր քիմսէլեր . վէ էմըն էթտի քի կիթսին եէրինէ :

Քէնտիտի տախի տեօնտիւ էօգարտա զիքը էթտիկիմիզ Տարք տէտիքլերի եէրէ . վէ ծնտա ռահաթլանըպ՝ Տայաստան իչինտէ գուրտու միլլէթինէ պաշլը պաշլունա պաշգաճա տէվլէթ , քի Տայճա տէրիզ միապետա կան իշխանուի : Վէօյլէ իշէր իչին էսկի քիթապլարըմըգտա՝ Տայկա տէնիլիւր * իծային փառաց նախանճա , ինդիւր , էանի ալլահըն շանը ղայրէթինի չէքէն . ղերէ բէլին փութունա ղափմայըպ ծնտան կէրի տուրտու , վէ ծնու՝ փութփէրէսթլիկի իճատ էտէն կիպի էօլտիւրտիւ :

Պիզիմ մովսէս խորենացի մարիբաս կառնինանն եազ-
տըղընա կեօրն հայկա պու առլարը վէրիւր , դիւցազն ,
գեւղապատշաճ , քաջագանգուր , խայտակն , անձնեայ ,
հաստաբազուկ , հաստաղեղն , կորովաձիգ , ուշիմ ,
խոհեմ վէ քաջ . պագ հայ թարիխնտե . ն . 3 : Նիւ
ճէքի էթաիկի իշէր տէ կեօթէրիւր :

1973 : Պու նամտար էվվէլքի պապամըլ հայկ չօգ միւքէլ-

2933 : Էթ իշէրտէն սօնղրա , վէ շէհիրէր գուրտուգտան
սօնղրա , վէ հայաստան վիլայէթինէ էմինլիք էթաիք-
տէն սօնղրա , վէ տահա պէօյիւք իշէր տիւզտիւքտէն
սօնղրա՝ պիր էզ եաշայըպ էօլտիւ էճէլլի՝ իլէ քէնտի
վիլայէթինտէ . վէ միլլէթինի թէմամ թէսլիմ էթաի
օղլունա արմենակա :

Վէ եաշտա էօլտիւկի եազըլը տէյիլ տիր . ամմա
նծաշունչ քիթապտան ոլիլրիգ քի օ վագիթտէ օլան
ինսանն էօմրի ուզոնուզագ սիւրէր իտի տեօրթ
էիւզ սէնէյէտէք , էկէր էճէլլէրլի իլէ էօլլէրլէրսէլ
տի . պունտան կեօրիւնիւր քի հայկըն էօմրի տախի
տեօրթ էիւզ երլ , էսիսօտ իւլ էիւզ երլ գատար օլմիլ :
Տէվլէթինի արարսան՝ բէլտէն այրըլտրգտան սօնղրա
սէքսէն սէնէ գատար սիւրտիւ . պագ կեօր հայ թա-
րիխնտէ . ն . 3 : Նիճէքի հայկ իշին տէտիք՝ պոն-
ճիլէյին անկլամալը՝իգ օնտան սօնղրա կէլէնլէրին եա
շատրգլարընը աշաղա կէնէրէք թա Մրամա վարընճա :
Պու հայկտան վէ պունուն էվլատլարընտան գուհու-
րա կէլէն միլլէթ հայք տէնիլտի , վէ պաղիքէրրէ թոր-
գումանք՝ հայկըն պապասը ատընա . վէ կեանհիճէ աւ-
քանազէանք՝ հայկըն ամուճասը ատընա . վէ պաղիքէր-
րէ յաբէթէանք . չիւնքի յաբէթտէն կնտիլէր : Վէ
զալիք օ իգլիմ , էախօտ օ էօլքէ՝ քի հայլար օրատա
տազըլըպ չօղալտըլար՝ հայաստան վէ հայք տէնիլտի :
Պու հայկըն եէտի գարտաշը տախի վար իտի տէյի
եազըլը տրը . առլարը , քարթլոս , բարգ , մովկան ,
լէկա , հերար , կովկաս , վէ եգրէս : Վարթլոս օլտու
կիւրճիլէրին փիրի . պու կն էվվէլ կիթաի արմաղ տա
ղընա . վէ օնտա պիր շէհիր էսիտը , վէ աորըն գօտու
որբէթ՝ քիւչիւք օղլունուն իսմինէ . պու շէհիր սօնղ-
րա շամշօղդէ տէնիլտի : Վագիթիլէ ճէնք տէտիքլէ-
րի միլլէթտէն պիր գաշը կէլիպ օրատա սաքին օլտու-
լար . վէ օնուն իշին որբէթէանք տէնտիլէր վէ ուու-
պէլ-

պէլեանք : Պիւ քարթլոսուն պեօյիւք օղլու տախի՝
եափտը քէնտի ատընա մծխիթա շէհրինի : Վ է հայ-
կըն օպիր գարտաշարը տախի զայրը եերլերտէ զայրը
տիլիէ չօղալորլար . պագ կեօր հայ թարիխինտէ ան .
3 . օրթա եերլերինտէ :

2 : Լիւնալըն լագիւի հարմայա վարընա :

ան . 4 :

Լրմենակ՝ հայկըն օղլու՝ պապասը եերինէ կէլիայ՝ 1974 :
հարք տէտիքլերի էյալէթի թէսլիմ էթտի իքի 2934 :
գարտաշընա՝ մանաւազա վէ խոռա . վէ քէնտի կեօչ
էթտի էվի պարգը իլէ կիւնտօղուսու գարաֆընա
տօղրու՝ փօյրազտան հանա , վէ հնտի պիր օվայա՝ քի
եիւքսէք տաղլար էգրաֆընը գուշաթմիշ խտի , վէ օ-
վանըն օրթաւորտան ուզունլուղունա պաթը գարա-
ֆընտան ագըպ կիտէր իտի պիր շամաթալը չաղլայան
ըրմագ . վէ տաղլար էթէկինտէ տախի՝ զիւլալ չէշմէ-
լէր գայնար իտի . օրատա պիր եիւքսէք վէ պեօյիւք
տաղ էթէկինտէ փօյրազ գարաֆընտա էվլէր եափտը .
վէ օրման տիքտի չինար աղաճընտան . վէ տաղա քէն-
տի ատընա ույղուն արագած տէտի . վէ օ եերէ՝ ա-
րագածտն : Վ է պիր էզ սէնէ ծնտա սաքին օլտուգ-
տան սօնղրա միլէթին գապգընը թէսլիմ էթտի արա-
մայիս ատըլ օղլունա , վէ էօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ
46 , եախօտ 66 սէնէ :

(Նուն գարտաշը մանաւազ՝ հարք սէմթլերինտէ չօ-
լալըպ՝ օրալարտա պիր շէհիր եափտը քէնտի ատընա
քի մանաղկերտ տէնիլիր . վէ ծնուն սօյու , մանաւա-
զէանք տէնտի : Վ է օղլու՝ բազ ատըլ աղթամար սէմթ-
լերինտէ սաքին օլուպ՝ օրալարտա չօղալոր . վէ ծնուն
սօյու բզնունիք տէնտի : Վ է զալիք մանաւաղըն գար-
տաշը խոռ՝ օրալարա եագըն շէհիրլէր եափտը . վէ օ
նուն սօյու խորխոռունիք տէնիլտի . ճիւմլէսի պահա-
տըր վէ նամտար ուլու քիմսէլէր :

Եսկի թարիխլերտէ օղուրուգ քի պունլարտան զայ-
րի՝ արմենակըն ծնիքի գարտաշը տահա վար իտի . վէ
օնլարըն իսկիլի՝ ծնիքի այըն ատլարը գօնուլտու հայ-
նա : Վ է իկիրմի տէօրթ գրգգարտաշը վարիմիլ , վէ օն-
լարըն իսկիլիէ իկիրմի տէօրթ սաաթա իկիրմի տէօրթ

ատ ԿՕՆՈՒԼԻՂ . պահ մնացորդաց բառգիրքոտ , Ժամ
լուզէթինէ :

- 2020 : **Ա**րամայիս՝ արմենակըն՝ օղլու՝ ծնուն եերինէ կէջիպ ,
3030 : արաբաժ օվասընտա՝ գեհնն չայըն քէնարընտա՝ քիւ-
չիւք տաղ իւսթիւնտէ պիր մէթին շէհիր եափտը եօն-
մա տիւզլէնմիշ դաշարտան՝ ատը արմաւիր . քի օ շէհիր
օլտու հայլարըն պիր փայթախթը : **Ա** է օ չայա՝ քէն-
տի թօռնու երաստըն ատընա՝ երասխ տէտի : **Ա** է
քէնտիսի 60 եախօտ 40 սէնէ տէվլէթ սիւրտիւքտէն
սօնղըա՝ հօլտիւ :

Պու արամայիսէ չօգ էվլատ օլտու . ծնարըն պիրի՝ շա-
րա ատը , չօգ եէյէն վէ չօգ տօղուրան , հօյլէ քի պա-
պասընա աղըրլըգ վէ սրգլէթ օլտու . ծնուն իյին պա-
պասը էմրիիլէ ալտը օղուլ ուշաղընը վէ կիթտի պիր
եազըն պէրէքէթլի օվայա . քի օրատան կէջէրիտի ա-
խուրեան տէտիքլէրի սու . թիւրքճէ արփա չայը . վէ ծն-
տա զիւրիլէթի չօղալտը . վէ օ եէր ծնուն ատընա շի-
րակ տէնիլտի : (**Ս**ուն չօգ եէմէսինտէն վէ եերին պէ-
րէքէթինտէն՝ չօգ եէյիճիլէրէ հալք արասընտա օ մէ-
սէլ սեօյլէնիր իտի . * սէնտէ շարա պօղազը վար իսէ ,
պիլտէ շիրակ անպարը եօգ ॥ :

- 2060 : **Ա**մասիա՝ արամայիսին օղլու՝ պապասը հօլտիւքտէն
3120 : սօնղըա եերինէ կէջիպ սաքին օլտու արմաւիր շէհրին-
տէ : **Պ**ունա իւչ էվլատ օլտու . գեղամ , փառօխ , ցո-
լակ : **Պ**ունլարը ալտը կիթտի կինն տօղուսունուն
գըպլէ դարափընա՝ արարատ տաղընա եազըն . վէ օրա-
ճըգտա չօգ խարճ իլէ իքի շէհիր եափտը տալ էթի-
կինտէ պիր կիւզլէ եէրտէ չէշմէլէր եանընտա , պի-
րի պիրինտէն պիրէր կինլիւք եօլ ուղազ . պիրինի
վէրտի փառօխա . քի պու սէպէպտէն օ եէր փառա-
խոտ տէնիլտի . վէ օ պիրինի վէրտի ցոլակա . քի օ-
նուն իչին օ եէր տախի ցոլակէրտ տէնտի : **Ա** է ամա-
սիա արարատ տաղընա քէնտի ատը իւզրէ մասիա տէ-
տի . վէ օ էյալէթէ մասեայ ոտն : (**Ս**ստան տեօնիւպ
քէնտի օղլու գեղամ իլէ արմաւիր շէհրինէ՝ հօլտիւ
օրատա . տէվլէթի սիւրտիւ 32 եախօտ 82 սէնէ :

- 2092 : **Գ**եղամ ամասիանըն օղլու պապասը եերինէ կէջիպ՝
3202 : պիր դաչ սէնէ արմաւիրտէ օթուրտուգտան սօնղըա՝
ծնտա պըրագտը օղլունու հարմա ատը . վէ քէնտի սե-
ւան տէնիլզի սէմթինէ կիտիպ՝ օրատա չօգ շէհրլէր
վէ

վէ քէօյլեր եափտը , քի գեղարքունիք տէնիլի . վէ ծն տա օլան տաղա գեղամ տէյի ատ վէրտի : () եերլերի հէփ թէսլիմ էտիպ քէնտի օղլու Սիսակա՝ օրատան տեօնտիւ կէլտի պիր օվայա՝ արազ սույուն վէ սեւան տէնիլին մապէյնիստէ . վէ ծնտա պիր շիրին շէհիր եափտը գեղամէ աւլը : Սէ լաքին , պիր վագիթտէն սօնղրա չիւնքի ծնուն պիր թոռնու դառնիկ աւլը՝ օ շէհիրի եէնիլէտի , օ սէպէպտէն գառնի տէնիլտի օ շէհիր : Սունլարը պէօյլէ տիւզտիւքտէն սօնղրա օ շէհիրտէ սաքին օլտու գեղամ , վէ ծնտա էօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ 50 . եախօտ 100 սէնէ :

() յուն օղլու սիսակ՝ սեւան սեմթլերինտէ սաքին օլուպ՝ օրալարընը զիյատէսիլէ շէնլէթտի . վէ օ էյալէթէ քէնտի աւրնա սիսական տէտի քի սիւնիք տէ տէնիլի : Սէ կիթտիք՝ փայէսինի արթորըպ վէ տէվլէթինի պէօյիւտիւպ՝ չազ քիւր չայրնա վարընձա զապդ էթտի : () յատան տախի էօթէ կէչիպ՝ վարտը թա կիլան տէնիլինէ : Սու սիսակ պօյլու պօսլու պիր դուվլէթլի էր իտի , էօզի տիւլէր , սեօզի դաթլը . օ նուն իչին Սղու տէնիլի իտի , էանի դաթլը վէ շիրին , էօյլէ քի ծնուն աւրնա օ էյալէթլեր ալունք տէնիլտի . քի շիմտի շիրուն տէնիլի :

Պարմա գեղամըն օղլու , քի ծնա թէսլիմ էթմիլիտի 2142 :
գեղամ քէնտի տէվլէթինի վէ փայէսինի՝ գեղամըն 3302 :
եերինէ կէչիպ , արմաւիր շէհիրին էգրաֆընա պիր մամուր հիսար շէվիրտի իշլէնիլի եօնմա գայա գաշլարտան , վէ շէհիրտէ միւքէլէֆ սարայլար եափտը . վէ տէվլէթինի էյի գայրըպ՝ պիր գաշ վագիթտէն սօնղրա էօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ 31 . եախօտ 70 սէնէ՝ պապասը էօլտիւքտէն սօնղրա :

3 : Երան Վաֆիի տնուշատնա վարընձա :

Թ . 5 = 6 :

Երամ հարմանըն օղլու՝ պապասը եերինէ կէչիպ՝ 2173 :
Նամտար օլտու հէր եերտէ . զէրէ հէմ ագըլը 3372 :
վէ հէմ գուվլէթլի իտի . չօզ կեօսթէրիշլի , վէ եիւրէքլի . քէնտի չազ , սեօզի եիւկրիւք . պախթը աչըգ , մալը հիսապսըգ . շանր եիւքսէք , գարըլ միւքէլէֆ :
Չօզ շէնլէթտի միւլէթինի , վէ եիւքսէլթտի տէվլէթի

Է

B

Թի

Թինի , վէ պեօյիւթաիւ եւրլերինի , կովկաս տաղլաւ
րընտան՝ չափ տօրոս տաղլարընա վարընա : Տիւթրիւթ
տի վէ գօվալաւոր տիւշմանլարընը . քի պաշլամիշէլիւ
տի Հայաստանա կիրմէկէ :

Պունլարըն պիրի իտի նիւքար քիւրտ պէյի . քի Հայ-
ճա տէրիզ իշխան մարաց , պիր քիպիրլի մաղրուր քիմ-
սէ . պու նիւքար՝ Հարմանըն սօնզ վագիթլերինտէ
Հայաստանըն պիր դարաֆընա կէլիպ՝ վէ պիր գաչ
եւր զնպդ էտիպ Հարաճա քէսիշ իտի օրալարընը իքի
եւր գատար . վէ հազըրլանմիշ իտի իշէրի սալմաղա :
Պունու արամ տույտուգտա , էլլի պին գատար ասքէր
տիվ չիրտի՝ ճիւմլէսի շահպազ իկիտէր վէ պահատըր
քէմանքէշէր , վէ գընտան գըլըճ սըլըրան էիւրիւթլի
էրլէր . վէ պու իկիտէր իլէ էիւրիւտիւ օ եւրլէրէ .
վէ պիր կիւն կիւնէշ տօղմատան անփանսըզ տիւշաիւ
նիւքարըն իւթիւնէ . վէ ծնուն աքէրլինի գըրըպ՝
դութուո նիւքալը . վէ արմաւիր շէհրինէ կէթիրիպ՝
էմի էթտի քի ալընա տէմիր չիվի գաղսընլար վէ էօյ-
լէճէ միւլասընլար գալէտէ օլան գուլէնին ուճունա ,
կէօրէնլէրէ իօրէթ օլսուն տէյի . վէ քիւրտիսթան
սէմթինտէն տախի պիրէզ եւր ալտը՝ չափ վարասպ
տաղընա վարընա . վէ ծնլարը Հարաճա քէսիպ , օրա-
լարա սիտական սօյունտան զապիդլէր գօտու :

2177* Իւչ երտան սօնղրա պաղտատ դարաֆլարընտան պիր
3376* քիմնէ բարչամ ատլը ֆօտուլ վէ էօմա , գըրգ պին
էաեա , վէ պէշ պին աթլը ասքէր իլէ էիւրիւտիւ Հայ-
աստանա : Վէ արամ տախի քէնտինին քէմանքէշ վէ
գըլըճ սալան պահատըր ասքէրլինի ալըպ , վէ ծնա դար-
շը վարըպ , զաֆիլէն իւպիլինէ էիւրիւտիւ . վէ ծնուն
ասքէրլինի գօվալալըպ՝ չօղունու գըրտը , վէ բարչամը
դութուպ էօլտիւրտիւ :

Տեօնտիւ ծնտան արամ , վէ գըրգ պին էաեա վէ իքի
պին աթլը ասքէրլիլէ էիւրիւտիւ պաթը դարաֆը-
նա տօղրու կապադոպկիա սէմթլերինէ : () լրալարըն
պէյի վէ հաքիմի պայաքիս ատլը՝ քամ սօյունտան՝ ա-
րամըն կէլիլինի կէօրիւպ՝ Թախմին էթտի քի արամ
զապդ էթսէ կէրէք օ սէմթլէրի : () ծնուն իշին պէօյ-
իւք լէտարիք կէօրիւպ , չօգ ասքէրլիլէ արամա դար-
շը վարտը : Վրամ տախի ծնուն իւթիւնէ սալըպ՝ գօ-
վալատը Թա Վգ տէնիզէտէք . վէ գաչըրտը ծնու պիր

ատալա

ատայա (քի գըպընս օլմադ լազըմ կէլըր) :

() նտան կենէ կապադովկիա սեմթինէ տե՛ծնուպ պայաքիսին եէրինէ փաշա տիքտի օ սեմթէ քէնտի իըսըմլարընտան պիրինի , ատը մշակ . վէ օն պին աւ քէր օնա գօշուպ էմը էթտի քի օ սեմթտէ օլանլար հայ տիլի գուլլանսընլար : Վէօյլէճինէ իշի տիւզիւպ տե՛ծնտիւ արամ հայաստանայ . վէ օնտա տախի չօգ մէշհուր պահատըրլըղլար էտիպ , վաֆիր եարար իշլէր նիզամլատը . վէ քէնտի տէ օ գատար շեօհրէթ պուլտու քի , ղայրը միլլէթլէր օնուն աորնա հայտս տանա արմէնիա տէտիլէր . վէ միլլէթէ տախի արմէն տէյի առ վէրտիլէր . եախօտ էրմէնի , հայճա արա մեան :

() մշակ տէտիկիմիզ փաշա՝ կապադովկիատա օթու-
րուպ՝ օրատա պիր շէհր եափար . վէ տեօրթ դարա-
ֆընա հիսար չէվլրտի . վէ առ վէրտի օնա քէնտի մշակ
իսմինի . քի ղայրըլարը աօղրու սեօյլէյէմէյիպ մաժակ
տէտիլէր : Վէ լաբին չօգ վագիթտէն սօնղրա կեսս-
ընն աորնա կեոսրիա տէնիլտի . քի թիւրքէ գայսէ-
րիէ տէնիր :

2179 :
3378 :

Վէ չիւնքի օ եէր պեօյիւք հայաստանտան տըշարը
իտի՝ առաջին հայք տէնիլտի , եանի պեօյիւք հայաս-
տանտան տըշարը օլան հայլարըն իւք եէրի . քի ռում-
լար պաշգաճա արմէնիա տէրլէր : Վէ պու եէրի ա-
րամալտըղտան սօնղրա , չիւնքի ղայրը եէրլէր տախի
ալոր օ սեմթլէրտէ , վէ հալգ աօլտուրուպ շէնլէթ-
տի , էմը էթտի օնլարա քի հայ տիլինճէ սեօյլէշսին-
լէր . օնուն իչին օ սեմթլէր տէ իբինճի հայք , վէ իւ-
չիւնճի հայք տէնիլտի . վէ իւչի պիր եէրտէ քիւչիւք
հայք տէնտի . վէ չիւնքի պունլարըն պիր դարաֆընա
աիւշէր պեօյիւք հայաստանտա օլան օն պէշ վիւլայէ-
թին պիրիսի ֆիւրաթ չայըն եանընտա՝ պունլարա
պազարազ օ տախի տեօրտիւնճի հայք տէնիլտի :

() վագիթլէրտէ ասորեստանտա փատիշահ օլտու նի-
նոս՝ բէլ սօյունտան . վէ ղիյատէսիլլէ իլէրի կէչտի .
օգատար քի եէր իւզէրինտէ փատիշահլար փատիշահը
կիպի օլտու . պու նինոս էսկի թարիխլէրտէն տուլտու
քի բէլ տէտիքլէրի քէնտի էվլէլքի աթաար , հայկըն
էլինտէն էօլմիշ տիր . պունու սահիհլէյէրէք՝ էօճալ-
մազ իսթէրիտի օնուն էվլատլարընտան . պու սէպէպ-

2181 :
3380 :

տէն հազըրլանտը՝ արամիլէ ճէնք էթմէ կէ . վէ լաքին քէնտի պեօյիւքլէրի գօյվէրմէտիլէր . վէրէ արամըն էթտիքլէրինի իշիտիւլ՝ գօրգտուլար՝ օլմայա քի ալթ օլտունլար . պունուն իշին նինոս տախի օնլարըն սեօզիւ նէ ինանըլ՝ կէրի տուրտու . վէ արամիլէ տօսթլաշըլ՝ քէնտիսինէ իքինձի տէտի . վէ իսթէտի քի պաշընա ինձիլի սաչպաղը դապսըն , քի օ զամանա կեօրէ չօգ պեօյիւք շան նիշանէսի իտի : Պիր գաչ երլտան սօնղրա արամըն էօմրի թիւքէնիւլ վէ էճէլի եէթիշիւլ էօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ ճ8 . սէնէ :

2231 : Մարայ արամըն օղլու՝ պապասը տէվլէթինէ մալիք օ
3430 : լուպ չօգ իքրամ կեօրտիւ նինոստան . պու չիւնքի չօգ տիլպէր իտի՝ գեղեցիկ տէնտի , եանի կիւզէլ : Սէ քէնտի կիւզէլլիկինէ կեօրէ՝ էօյլէ կիւզէլձէ տիւզտիւ վէ տօնաթաղը հայաստանը՝ քի օթուրտուղու մէմէլէթ օնուն ատընա արարատ տէնիլտի . տէվլէթի տէ արարատեսն : Պու արայ պիր գաչ երլ եաշայըլ՝ պիր օղլու տօղտու՝ ատը կարգու՝ նոճարիւնամ զէվճէսին տէն :

2233 : () կիւնէրտէ նինոճէ փատիշահ՝ նինոս էօլտիւքտէ
3432 : օնուն խաթունու շամիրամ եէրինէ կէչիւլ փատիշահ լըգ սիւրտիւ ասորեստանտա . պու շամիրամ օլտու գալըր գըմընտան էնէվլէլ փատիշահ լըգ էտէն : Պու գալըր չիւնքի չօգ շէհվանի իտի՝ արամըն կիւզէլլիկինի ի շիտիւլ՝ դալիւլ օլտու . վէ էլլի էօլլատը օնա քի կէլիւլ , քէնտիսինէ նիքեահլանա , վէ նինոճէտէ փատիշահ օլա . եախօտ իշինի պիթիլիւլ , վէ չօգ հէտիլլէրիլէ տեօ նիւլ՝ եէրինէ վարա : Պապուլ էթմէտի արայ պուալ չափլըղ . պունուն իշին շամիրամ տախի ճէնկէ գալգըլ՝ իւզէրինէ եիւրիւտիւ , վէ ճէնքձիլլէրինէ ըսմալ 2257 : լատը քի Մարայ սաղ գութսունլար : Պարը չըգտը
3456 : Մարայ ասքէրիլէ , վէ ճէնքտէ էօլտիւ . 26 սէնէ տէվլէթ սիւրտիւքտէն սօնղրա :

Հաշան տույթու շամիրամ քի արայ էօլմիշ՝ էաս դութտու . վէ օնուն թէնինի պուլտուրուլ՝ պիւլիւ վէ սիհիլ իլէ տիրիլթմէք իսթէտի . էտէմէտիքտէ՝ էմր էթտի քի պըրադսընլար օնու պիր չուգուր եէրէ վէ էօրթսիւնլէր : Սէ չիւնքի հայ ասքէրի կիւնէ այաղա գալգտը՝ ճէնք էթմէ կէ՝ Մարան էօճիւնի ալմալ իշին , շամիրամ քէնտի սէվկիւլլէրինտէն պիւրինի կիլտիրիւլ գու

գուշանորորայ՝ հաւատիս չողարտը քի փութլար Լ. րայը եաւայարագ տիրելթտիլէր : Պու հապէրի ալուպ հայ ապէրի՝ ճէնք էթմէքտէն վազ կէջտի . վէ շամիրամ տախի արանըն օղլունու՝ ատը կարգոս՝ օնիքի եաւ շընտոս՝ պապասը եէրինէ կէջիրտի . վէ Լ. րանըն մուհապպէթինտէն՝ օնուն ատընը կարգոսս վէրիպ՝ Լ. րայ տէնսին տէտի :

Պիր վադիթ օ սէմթլէրտէ սաքին օլուպ շամիրամ . վէ հայաստանըն կիւզէլլիկինի կեօրիւպ , վէ հաւանըն թէմիլլիկինի , վէ չէմէլէրին գիւլալ սուլարընը , հայրան օլտու . վէ զիյատէսիլիէ հաղ էթտիկինտէն՝ օրալ տա սողթամար տէնիզի եանընտա պիր միւլէլլէֆ շէհիր եափտը՝ սարայ կիպի պիր շէյ . օն իքի պին ամէլէ իշլէտիպ չալըշտորտը վէ ալթը եիւզ գալֆա հէր սէնաաթտան . քի օ շէհիր շամիրամակերտ տէնիլտի . վէ պիր վադիթտէն սօնղրա վան : Պու շէհիր օլտու օնա սանքի պիր եաղլըգ . լաքին հայրընը կեօրմէտի :

Կարգոս արանըն օղլու , քի արայ արայեան տէնիլը՝ 2260 :
պապասը եէրինէ կէջիպ , վէ վադիթիլէ էվլէնիպ , 3459 :
տօղտու օնա անուշաւան նամ պիր օղլու , վէ օնու՝ արմէնակըն տիքտիկի չինարլըղա փէշքէշ սունտու , եանի օ չինարլըղա հիւքմէտէն փութա թէսլիմէթտի , քի ազիզ տէնսին , վէ փութ սօյու գըյաս օլունսուն :
Վ է չիւնքի հայճա չինար աղաճընա սօս տէրլէր , պու տէպէպտէն անուշաւան տախի՝ սօս տէնիլտի :

Պու կարգոսուն կիւնիւնտէ շամիրամ սուլգանըն օղլու նինոնաս՝ ճէնկէ գալգտը քէնտի անասը Ը ամիրամըն իւզէրինէ . օ տախի հայաստանս տիւշիւպ վէ կարգոս իլէ պիր օլուպ՝ եիւրիւտիւ նինոնաս իւզէրինէ . վէ պու ճէնքտէ էօլտիւ կարգոս իլէ . 62 . եաղըն տա . վէ կարգոս՝ 30 . եաղընտա , 18 . սէնէ տէվլէթ սիւրտիւքտէն սօնղրա :

Նուշաւան կարգոսուն օղլու՝ պապասը էօլտիւքտէ 2275 :
տիւշտիւ նինոնասըն էլինէ . 14 . եաղընտոս իքէն . վէ 3474 :
օնուն հիւքմի ալթընտա գալտը՝ էսիր օլմիշ փատիլա հապտէ կիպի : Վ է լաքին պիր վադիթտէն սօնղրա պէօլ իւտիւքտէ՝ դաթլը դապիէթի իլէ՝ պէօլիւքլէրէ սէվ կիւլիւ օլուպ՝ օնլարըն րէճա էթմէլէրիլէ նինոնասըն էլինտէն գուրթուլուպ կիլնէ քէնտի տէվլէթինէնայիլ օլտու , վէ մէմլէքէթինին պիր փարչասընա մալլը օլու ,

տու, վէ սեօզ վերտի քի երւտան երւա վերկիսինի էտա
էյլէյէ ծնա: Վէ չիւնքի պու անուշաւան ագըլը վէ
զօրլու պիր քիմնէ օլտու, էօյլէ տիւզաիւ իշինի քի՝
պիւթիւն Հայաստանը կինէ քէնտի հիւքմի ալթընա
ալտը, վէ չօգ էյի իշէր կեօսթէրիւ, վէ հէր շէյէ նիւ
զամ վէրիւ՝ եաշատը կարդոսուն էօլմէսինտէն սօնգրա
ալթմըշ իւչ սէնէ գատար, վէ էճէլի եէթիշիւ՝ էօլ-
տիւ:

4: Պարէպին լաֆնի սիւյորդէյէ վարընձա:

նա . 7 = 9:

Նուշաւան էօլտիւքտէն սօնգրա հիւ քիմնէ պու
լունմատը ծնուն սօյունտան՝ քի եէրինէ կէչէ .
պազիւլէրի չըգըպ հայկ սիւլիւլէսինտէն, վէ միլլէթի
պաշ օլուպ՝ միլլէթի գօրուտուլար, թա պարոյր փա
տիշա՝ օլունձա . քի պու աշուդտա եազաձապլարմըզ՝
օնլար տլը:

2338: Պարէտ ատլը պիրի հայկ վիւրիյէթինտէն՝ վարըգըլ

3537: վէ գուվլէթի վէ պուհատըր իկիտ՝ անուշաւան էօլ-
տիւքտէ՝ միլլէթի էլէ ալըպ՝ հիւքմի ալթընա կէչիրտի
հայաստանը . վէ տիւշմանլարընը գօվալայըպ՝ իլէրի
կէչտի . վէ 50. երւտան գիյատէ տէվլէթինտէ եաշալ-
ըպ՝ էօլտիւ: Պունուն կիւնիւնտէ տիւնեատէն կէօչ-
տիւ մըսըրտա՝ յովսէփ նահապետ . 120 . եաշընտա:

2388: Նըքակ պարէտտէն սօնգրա հայ միլլէթինէ պաշ օլ-

3587: տու . 44 . սէնէ: Օլաւան պիր գուվլէթի քիմնէ ար-
քաիտան սօնգրա զուհուր էտիւպ՝ զապդ էթաի միլլէ-
թի . 37 . սէնէ: Պունուն կիւնիւնտէ պաշլատը ալթէն
տէվլէթի . օնտան սօնգրա լակեդեմոն, եախօտ սպար-
տիա տէվլէթի մօռա մէմլէքէթինտէ:

2469: Փառնակ պիրինձի՝ զաւանտան սօնգրա ծնուն եէրինէ

3668: կէչիւպ . 53 . սէնէ հիւքիւլմէթ սիւրաիւ: Պու փառնակ՝
սեօստըր ատլը մըսըր փատիշահընտան գօվալանըպ՝ վէ
թէքրար տէվլէթինի էլէ կէթիրիւպ՝ չօգ գալէլէր
եափաը: Պունուն կիւնիւնտէ ինէլ միլլէթի մըսըրտան
չըգտը, սէնէ . 2513 . եախօտ 3712:

2522: Սուր՝ փառնակտան սօնգրա գօրուտու հայլարը . 45 .

3721: սէնէ . վէ չիւնքի սուր տէմէք գըլըձ տէմէքտիւր՝ քէն-
տի ատընա կեօրի գըլըձ օլտու տիւշմանլարա գարըլ .
վէ

վէ քէնտի ասքերինէ սէվկիւլիւ : Պունուն կիւնիւնտէ
ԵաՀուտիւէր՝ Եախօտ իսրայէլ միլլէթի քանան մէմլէ-
քէթինէ կիրիպ , զապդ Էթաիլէր ծնու : Ս Է օրատա
օլան քանանայիլէրտէն պիր գաչը ծնարտան Գօրգուպ ,
գաչտըլար վէ հոյաստանա կէլտիլէր . վէ չիւնքի
պէօյիւքէրի՝ քանանիդաս տէնիր իտի՝ պիր զէնկին վէ
կէօսթէրիլ ը քիմնէ , ծնուն զիւրիյէթինտէն Էնտիքա-
նանիդէանյ՝ Եախօտ գնթունիք՝ տէտիքէրի նախարա-
րութի , Էանի պէյլիք :

Հաւանակ՝ սուրտան սօնղրա ծնուն Էէրինէ կէլտի 30. 2567 :
սէնէ : 3766 :

Ս աշտակ՝ Հաւանակտան սօնղրա զուհուր Էթաի 22 .
սէնէ :

Հայկակ Էվլէլէրի՝ վաշտակտան սօնղրա 18. սէնէ : Պու
պիր Էիւրէքի վէ Ճէնքճի քիմնէ օլմաղիլէ՝ Էիւրիւտիւ
ամինդէս ատըլ ասորէստան փատիշահըն իւզէրինէ ,
վէ հիւքմի ալթընա ալտը ծնու . սէնէ 2634 , Եախօտ
3833 : Լ մինդէս Էօլտիւքտէ՝ ծնուն Էէրինէ կէլտի բէ-
ղոքէս . վէ գարըլ տուրտու Հայկակայ՝ Ճէնք Էթաի
Հայկակ ծնունլա . վէ Ճէնքտէ Էօլտիւ :

Լ մբակ Էվլէլէրի՝ պիրինճի Հայկակտան սօնղրա միլ 2637 :
լէթէ պաշ օլտու . 14 . սէնէ : 3836 :

Լ ռնակ՝ պիրինճի ամբակտան սօնղրա . 17 . սէնէ :

Շ աւարը Էվլէլէրի՝ առնակտան սօնղրա . 6 . սէնէ գալ-
ըրտը միլլէթի . վէ պու Եափտը շաւարշան շէհրինի :

Լ յորայր՝ պիրինճի շաւարշտան սօնղրա . 24 . սէնէ :

Ս ստամ՝ նորայրտան սօնղրա . 13 . սէնէ :

Կար՝ վստամտան սօնղրա . 4 . սէնէ :

Պ ոռակ՝ կարտան սօնղրա . 18 . սէնէ :

Հրանտ Էվլէլէրի՝ գոռակտան սօնղրա . 25 սէնէ : Պու 2733 :

նուն կիւնիւնտէ բիւզ՝ Եախօտ բիւզաս ատըլ պիրի՝ նէպ 3932 :
տոնուն օղլու՝ Եափտը բիւզանդիա շէհրինի . բի սօնղ-
րա ստանպօլ տէնիլտի :

Բ նճակ՝ պիրինճի հրանտտան սօնղրա . 15 . սէնէ :

Գ ղակ՝ ընճակտան սօնղրա . 30 . սէնէ :

Հօրոյ՝ գղակտան սօնղրա . 3 . սէնէ :

Օ արմայր՝ հօրտտան սօնղրա . 12 . սէնէ : Պու չօգ 2806 :

Ճէնքէր Էտիպ նամտար օլտու . վէ գուլլէթի՝ աիւշ 4005 :

մանլարընա Գօրգու սալտը : Պունուն կիւնիւնտէ Ճէնք
զուհուր Էթաի տրոագա հալգը վէ ոռամ միլլէթի ա-

րասընտա: Վէ չիւնքի պու զարմայր տօսթ իտի տրոա
 դա փատիշահընա, ծնուն դարափրնա եարտըմձի կիթ-
 տի . վէ ճէնք իչինտէ չօգ իկիտլէք կեօսթէրտի ուում-
 լարա գարշը . վէ աքիւլէսիլէ քէսկինձէ օղրաշըր ի-
 քէն՝ ճէնքտէ տիւշտիւ . սէնէ 2818 . եախօտ 4017 :
 Պու հապէր հայաստանա կիթտիքտէ՝ ալթ իւսթ օլուպ
 հայլարըն պեօյիւքէրի , պիր պիրինէ տիւշտիւքէր իքի
 երլ գատար :

2820 : Ե աւարձ՝ էվլէլքի շաւարշըն սոյունտան՝ դափրալը վէ
 4019 : գուլվլէթլի պիր կէնձ իկիտ՝ իլէրի կէչիպ՝ եափձա
 եափձա հիւքմի ալթընա ալտը միլլէթի . վէ փէք էյի
 գօրուտու . 43 : սէնէ :

Պերձ՝ սիւնիք վիլայէթինտէն , քէրնամէլի վէ եիւ-
 լէքլի պիր քիմնէ , պաշ օլտու միլլէթի . 35 : սէնէ :
 Պու չօգ աքէր տէվչիրիպ՝ եէնիտէն նիգամ վէրտի ծն-
 լարա , էօյլէ քի տեօրթ դարափրնտա օլան միլլէթի-
 լէ գօրգու սալտը . վէ քէնտի տէվլէթինի ուզագ եէր-
 լէրէտէք պեօյիւթտիւ . վէ չօգ միլլէթի հիւքմ էթ-
 տի : Պունուն կիւնիւնտէ իտի եահօտիլէրին հեղի
 քահանայապետի :

2898 : Լըբուն քաջ՝ եանի պահատըր , պերձտէն սօնղրա
 4097 : պաշպօղ օլտու միլլէթի . 27 . սէնէ : Պունուն կիւնիւն
 տէ սէչիլտի եահօտիլէրին իլք փատիշահը սաւուղ :
 Պերձ իքինձի՝ արբունտան սօնղրա . 40 . սէնէ : Պու-
 նուն կիւնիւնտէ փատիշահ օլտու դաւիթ մարգարէ :
 Բազուկ՝ երկայնակեաց՝ եանի չօգ եաշայան . 50 . սէ-
 նէ : Պունուն կիւնիւնտէ սոյունտան տաձարըն թէ-
 մէլի պըրաղըտը գուտաի շէրիֆտէ :

3015 : Հոյ՝ բազուկտան սօնղրա . 44 . սէնէ . պունուն կիւ-
 4214 : զէլլիկի չօղ օլտուղունտան՝ հրաշակերտ տեսլեամբ
 տէնիլտի . եանի աձայիպ կեօսթէրիշլի :

Զուսակ՝ հոյտան սօնղրա . 31 . սէնէ :

Լմբակ իքինձի՝ յուսակտան սօնղրա . 27 . սէնէ :

Լրայպակ՝ իքինձի ամբակտան սօնղրա . 45 . սէնէ : Պու
 կայպակ էվլէլքիլէրտէն գօրլու օլուպ . վէ չօգ իկիտ
 լիք իլէրի էտիպ՝ տիւշմանլարընը գօրգութտու վէ գ-
 վալտը :

Փառնաւաղ էվլէլքի՝ կայպակտան սօնղրա . 33 . սէնէ :

Փառնակ իքինձի՝ պիրինձի փառնաւաղտան սօնղրա .

40 . սէնէ : Պու փառնակ իլինի գայլըմայըպ , վէ
 պիւ-

պիւծիւն կիւնէրինի պօշ կէշերիւ , վէ հայաստանը աշ
աղալթնա ալորըրայ՝ տիւշմանա չորնաթտը . վէ չօգ էյ
ալէթէր տախի աաորեստան հիւքմի ալթնա կիրտի :

Ակայորդի՝ իքնաճի փառնակտան սօնդրա իկիտլիկիւ 3235 :
իւրի կէշտի . վէ . 17 . սէնէ սիւրտիւ : Պու սկայոր . 4434 :
դի պագտը կէօրտիւ . քի հայաստանտան չօգ եհր զայ
բըլարըն էլինէ տիւշմիշ՝ աաքէր տէվ չիրիւյ՝ գուվիւ
թիւիւ՝ զապգ էթտի պիւծիւն հայաստան եհրլէրի
նի : Պունուն կիւնիւնտէ գուհուր էտիւյ՝ կէօրիւնտիւ
հուոմուլու . քի հուումա շէհրինի եափան տըր :

5 : Պարոյրոան վագիւի վէ փափշահլուշէ՝ էվէլէի երոնանդա
վարընձա :

30 + 10 = 11 :

Պու վագիւիտէք հայ միլէթինէ հաքիմօլուպ պուշ
ուրանլար՝ հայկըն սօյունտան օլարագ՝ փառի
շահ կիպի տէվլէթ սիւրտիւլէր . վէ լաքին հիւ պիրի
փատիշահ տէնմէտի , վէ փաաիշահ թաճը պաշնա
կիլմէտի . հէմէն հէր պիրի պաշլը պաշնա միլէթի
գայրըրպ՝ նահապէտ տէնիրիտի . եանի միլէթ պա
շը : Լաքին հայկ սօյունտան Պարոյր՝ միլէթ պաշը օլ
տուգտա , վէ քէնտի , վէ քէնտիսինտէն սօնդրա կէլէն
լէր տախի փատիշահ շանը ալտըլար :

Պարոյր՝ սկայորդի նահապէտին օղլու՝ պապասը էօլ 3252 :
տիւքտէն սօնդրա պէշ սէնէ պէլլէք էթտի հայլարա . 4451 :
վէ սօնդրա գըրգ իւշ սէնէ տախի փատիշահլըգ սիւր
տիւ . պու իշին նասըլ օլտուղունու՝ գըսաձա տէլիվէ
րէլիմ : Պու պարոյրուն կիւնիւնտէ նինոնէ շէհրինտէ
եախօտ էսկի Սուուլուա Պարդանապալ պէօյիւք փա
տիշահ սալգանաթ սիւրէր իտի . վէ չօգ եհրլէրէ հիւքմ
էտէր իտի . բաքիլնա , քիւրտիսթանա , աճէմիսթա
նա , վէ զայրը տէվլէթլէրէ . վէ լաքին Փէնա հարէ
քէթլէրի վէ չիրքին ամէլլէրի իշին ճիւմլէնին կիօղլուն
տէն չըգտը :

()՝ վագիւիտէ օլան քիւրտ պէլի վարգակէս՝ դափրալը
վէ գուվիլէթի պիր քիմնէ , սարդանապալըն դուլտու
զու եօրու շէքէմէլիպ՝ հապէր վէրտի պիզիմ պարոյրա
վէ բաքիլնա պէլինէ՝ աաը բէղեստա , վէ զայրը պէլլէ
րէ : Սէ օնլար իլէ պիր օլուպ՝ կէլտի ալտը նինոնէի .
վէ

- 3257 : վէ փատիշահ տիքտի պարոյրու վէ բեղեւտու . վէ քէն
 4456 : տի տէ քիւրտիսթանա տեօնիւպ՝ պաշ լը պաշնա փա-
 տիշահ լըպ սիւրտիւ . սէնէ 3257 . եախօտ 4456 : Վէ
 նինտէտէ տախի փատիշահ օլտու թագղաթիաղա-
 սար . քի ծնուն օղլու սաղմանասար ալտը սամարիա
 էյալէթինի :

Պու սաղմանասարըն օղլու սէնէքէրիւմ՝ կէլտի մուհա-
 սէրէ էթտի եղմի եանի գուտսի շէրիֆի, եգեկիա փա-
 տիշահըն կիւնիւնտէ . վէ ասքէրի՝ մէլայիքէ էլիլիէ
 դրրլարգտա՝ ըէզալէթիլէ տեօնտիւ նինտէէյէ . վէ
 էօյլէ զանն էթտի քի փութար քէնտիսինէ տարրւիշ
 լէր՝ ծնարըն հադրընը էլէ ալայրմտէյի՝ իքի պէօյիւք
 էվլատընը ծնարա գուրպան էթմէք իսթէտի՝ ատլարը
 ադրսամէլէք վէ սանասար : Կիթտի էյվլէլ ասրաք փու-
 թուն խանէսինէ . վէ ծնա եալվարըր իքէն՝ ադրամէ-
 լէք վէ սանասար իշի տուլուպ՝ օրատա էօլտիւրտիւլէր
 պապալարընը . վէ հայաստանա գաջըպ՝ տախիլ տիւշ-
 3295 : տիւլէր պարոյր փատիշահ : Պարոյր տախի ծնարը
 4494 : լաղպէթիլէ գապուլ էտիպ էէր վէրտի հայաստան ի-
 չինտէ . սանասարա վէրտի սիմտաղըն սէմթինի , քի
 օրատա էվլատլարըր չօղալըպ՝ ծնուն աորնա սանասունը
 տէնտիլէր , քի սասունը տէրիդ : Վէ ադրամէլէքէ վէր-
 տի օ սէմթին գուպլէ գարաֆընը՝ կիւնտօղլուսունտան
 եանա . պունուն գիւրիյէթինտէն իլէրի կէլտիլէր ադ-
 ծրունիք վէ գնունիք . վէ պունլար չօղալըպ՝ վասպու-
 ըական մէմէքէթինի տէ զապգ էթտիլէր : Պունլա-
 ըր Պարոյր փատիշահ՝ նիզամա գօյուպ , վէ թէմամ
 48 . սէնէ տէվլէթ սիւրիւպ՝ էօլտիւ :

- 3300 : Տրաշեայ՝ պարոյրուն օղլու , (քի կեօղէրինին կիւ
 4499 : զէլլիկինտէն պու աա վէրիլտի ծնա . զերէ հրաշեայ
 տէմէք աթէշ կեօղլիւ տէմէքտիր) պապասը եէրինէ
 կէչիպ փատիշահ օլտու . 22 . սէնէ , եգեկիա փատի-
 շահըն կիւնիւնտէ :

Փառնաւաղ իքինձի՝ հրաշեանըն օղլու . 13 . սէնէ :
 Պաճոյձ՝ իքինձի փառնաւաղըն օղլու . 35 . սէնէ :
 Կառնակ՝ պաճոյձուն օղլու . 8 . սէնէ :
 Փաւտս՝ կոռնակըն օղլու . 17 . սէնէ :

- 3395 : Հայկակ իքինձի՝ փաւոսուն օղլու . 36 . սէնէ : Պու
 4594 : հայկակ բաբիլոն փատիշահը նաբուքսոդոնոսոդ իլէ պիւր
 օլուպ՝ ծնունլա կիթտի եղմ իւզէրինէ . վէ հաշան նա-

բուքողոնոսոր յուրա միլլէթինի էսիրէտիպ բաբիլոնա
կեօթիւրտիւ՝ տիլէտի ծնտան , վէ ալոր պիրինի ծնլա
րըն պեօյիւքլէրինտէն՝ աւոր շամբատ՝ օղու լուշաղի իլէ.
վէ ծնու հայաստանա կեօթիւրիւպ՝ չօգ իղլէթ իլէ պիր
էյի եէրէ գծնուրտու . պունուն էվլատընտան իլէ
րի կէլտի օ նամտար բազարատ՝ վաղարշակըն կիւն
լէրինտէ . քի ծնուն աւորնա սիլիլէսի բագրատունիք
տէնիլտի , վէ ծնլարըն չօղու տախի աթալարը աւորնա՝
ամբատ տէնտի , եանի շամբատ . վէ պաղիլէրի աշուտ .

չիւնքի շամբատըն օղու աւուդ իտի :

Երոճանգ էվլէլքի՝ սակաւակեաց տէտիքլէրի, եանի 3431 :
ազ եաշայան , իքինձի հայկակըն օղու , պապասը էօլ 4630 :
աիւքտէ , եէրինէ կէչիպ փատիշահ օլտու . 4 . սէնէ :
Պունուն գըղգարտաշընը ալտը հայ պեօյիւքլէրինտէն
պիրի վարդգէս աւլը . վէ քէնտի աւորնա պիր շէհիր
եափտը քասաղ չայըն քէնարընտա . քի պիրէզ վագիթ
կէչտիքտէ վաղարշ հայ փատիշահը ծնու եէնիլէյիպ՝
վաղարշապատ գօտու աւորնը . քի սծնղրա օրատա էջ .
միածին եափրլոր :

6 : Եվլէլէի տէգրանըն վագիլի :

Թ. 11 :

Տիգրան երոճանգեան տէտիքլէրի՝ եանի էվլէլքի 3435 :
երոճանգըն օղու , տիլլէր վէ հիւսիւնլիւ շահպաղ 4634 :
իկիտ . կեօսթէրիլի , դուվլէթիլի , ազըլը , աուա
լէթիլի , կիւլէր եիւղլիւ , դաթըլ տիլլի , խօշ դապիլէթ ,
վէ Փաղիլէթլէր իլէ տօնանմիշ՝ պիր իղլէթիլի զաթ .
պապասը եէրինէ կէչիպ , փատիշահ օլտու , ճիւմէ
փատիշահլարըմըգտան աշըրը օլտու , վէ դայրը չօգ փաւ
տիշահլարտան միւքէլլէֆ կեօսթէրտի քէնտիսինի :
Պու տիգրան չօգ իչէր էթտի . պիրի պու քի քէնտի
գուվլէթիլիլէ եէրինի պեօյիւթտիւ . իքինձիսի՝ չօգ
միլլէթլէրի՝ լոււմլարը՝ պիլէ՝ հիւքմի ալթընա ալըպ՝
ծնլարը հարաձա քէստի . իւչիւնձիսի՝ հայ միլլէթինէ
հէր դարաֆտան նիգամ վէրտի , կէրէք էսպասպտա կէ
րէք եէմէք իյմէքտէ . կէրէք սէնաաթտա , վէ կէրէք
ալը շվէրիլտէ . վէ զիյատէսիլիլէ ճէնք խուսուսլարըն
տա . էօյլէ քի նամը տիւնեայը դութտու :

() վագիթլէրտէ կիւրոս գուհուր էտիպ , փատիշահ օլ 3445 :
տու 4644 :

տու աճեմ միլլէթինէ . պունու իշխութիւնէ տիգրանս
 էլ չի եօլլայրպ' իբրամ կեօսթէրտի , վէ շարդ իլէ պիր-
 լիք էթտի ծնունլա՝ քի հեր իշտէ պիր պիրինէ արգա-
 օլտունլար : Պունու իշխութիւնէ քիւրտ փատիշահը՝
 աժդահակ չօգ գօրդտու , զէրէ կիւրոս տիւշման օլուպ
 աժդահակայ , ճէնկէ գալգամագ նիյէթի իլէ թէտարիք
 իւզրէ հաղըրլանըպ տուրուր իտի . քի էկէր տիգրան
 տախի պէրապէր եարտըմէթսէ՝ ծնա գարշը կէլէմէզ
 իտի աժդահակ : Պու գասապէթտէ իքէն հապէր ալ-
 տը քի բաբիլոն փատիշահը տախի պիր օլաճագ կիւրոս
 իլէ : Պունու տույտուգտա գասապէթի արթտը վէ
 տիւշինտէ կեօրտիւ քի պիր գարը պիր եւլքսէք տաղ-
 տէփէսինտէ օթուրուպ օղլան տօղուրմագ զահմէթին
 տէ օլարագ՝ իւլէ վլատ տօղուրտու . իւլի տէ թէմամ ա-
 տամլար . ծնարտան պիրի սալան իւզէրինէ պինիպ՝ պա-
 թը դարաֆընա սիւրտիւ . իքինճիսի՝ գափլանա պինիպ՝
 փօյրազա տօղու եւրիւտիւ . իւլինճիսի՝ հէփիսին-
 տէն քէսքին աժտէրէ պինիլ՝ քիւրտ իւզէրինէ կիտէր
 իտի : Պու իւլինճի իլէ լժդահակ ճէնք էտիպ՝ եա-
 րալանտը . վէ ճէնկին սօնդունտա զարարը չըգտը քէն
 տիսի : Պիւտի աժդահակ՝ քի ծ իւլին պիրի նաբուքու
 դոնոսոր տուր . օ պիրիսի՝ կիւրոս . վէ իւլինճիսի՝
 քի տէօյիւշտիւ՝ տիգրան տըր . պունուն էլլիլէ տէտի՝
 եէնկիլմէյէն քիւրտ փատիշահըլը՝ եէնկիլէճէք վէ
 կիւրոսուն էլլինէ կիրէճէք : Սէլմէրէթ էտիպ քէնտի
 պէօյիւքէրի իլէ՝ նիյէթ էթտի քի կիւրոս վէ նաբու-
 քուդոնոսոր իլէ օղըաշըն . վէ լաքին Տիգրանը ալ իլէ
 էօլտիւրսին : Պու ֆիքիւրտէ օլուպ՝ էլ չի կեօստէրտի
 տիգրանա փէշքէշէր իլէ . վէ էնիլթէ օլմագ իսթէտի
 ծնուն գրգգարտաշը տիգրանուհի իսթունու ալմաղ
 իլէ . պէօյլէ սեօզ վէրէրէք՝ քի ծնու պաշ գատըն էյ-
 լէյի :

3446 : Տիւյմատը տիգրան ծնուն ֆիքրինի , վէ ծնտան էօթիւ

4645 : րիւ փատիշահա լայրգ զիյնէթ վէ աղըրլըգլա էօլա-
 տը գրգգարտաշընը ծնա : () տախի նիքեահլանըպ՝
 ճիւմլէ սուլղանլարընա ծնու պաշ գատըն էթտի . վէ
 պույուրտու քի ճիւմլէսի ծնուն միւրատընճա կիթսին
 լէր . քի պէօյլէճէնէ կեօյնիւնի էլէ ալըպ՝ ծնուն է-
 լիլէ տիգրանը էօլտիւրէ : Սէ քէնտի աժդահակ տա-
 խի ծնուն ֆիւրասէթինի պէյէնիպ՝ վէ չօգ շէյի ծնունլա
 մէշ

մէջվերէթլէնիւ՛ կօյլէճէ կտէր իտի :

Վեր կիւն ծնունլա սեօյլէշիւ իբէն՝ տէտի , տույտոնն 3447 :
 վէ պիլտի՛ն մի քի գարտաշննն խաթունու զարուհի 4646 :
 սուլգան՝ սէնին սուլգանլըղնա հասէտ կտիւլ՝ ծնու
 ալարթմարշ խոսսումէթէ տանա վէ պանա գարը . պու
 նուն իշին գարտաշնն տախի կիւրոս իլէ պիւր օլուլ՝
 հէմ պէնի՛ վէ հէմ սէնի կօլտիւրմէք իսթէր . վէ քիւրտ
 փատիշահլըղնը ալըւլ՝ զարուհի խաթունու սուլգան
 լար սուլգանը կտէճէք : յօգ սեօղտէն սօնղրա՛ տէ
 տի . պեօյլէ իսէ սանա տիւշինմէք տիւշեր քի պիւր
 չարէիլէ գարտաշննը կօլտիւրտէսին : Վէ լաքին չիւն
 քի տիգրանուհի ագըլլը գարը իտի՛ ծնունն նիլէթինի
 տույուլ՝ դաթլըլըգլա սեօյլէշտի ծնունլա . վէ կեօս
 թէրտի քի պեօյլէ կթսէք էյի՛ օլուր : Վէ սօնղրա կիւ
 լիճէ տույուրտու տիգրանա ծնունն նիլէթինի :

Վէ չիւնքի՛ օ կիւնլէրտէ կէլմէք իւզրէ իտի կիւրոս՝
 աժդահակ իւզերինէ , տիգրան՝ աժդահակըն Ֆէնա
 Ֆիքրինի տույուլ՝ վէ կիւրոստան էփլէլ՝ ծնունն իւ
 թիւնէ վարըւլ՝ ճէնք էթտի ծնունլա պէշ այ : Ղէն
 կին ուզամասը իքի սէպէպտէն օլուր . պիւրի քիտիգ
 րան պէքլէրիտի կիւրոսուն կէլմէսին . իքինճիսի՛ քի
 տիգրան՝ աժդահակը գուտուրթմագ իսթէմէգիտի ,
 օլմայա քի պիւր քէմլիք կտէ գըզգարտաշննա . գէրէ
 չալըլըրիտի ծնու գուրթարմաղա : Վէ սօնղրա պիւր չարէ
 իլէ գուրթուլուգտա՝ գըզըշտըրտը ճէնիկի , վէ օվա
 դիթ կիւրոս տախի եէթիշտի , վէ իքի առքեր պիւր պի
 րինէ գարըշտըգտա՝ սալար տիգրան աժդահակ իւզե
 րինէ . վէ մըզրաղնը շիշ կիպի ծնունն կեօքսիւնէ սափ
 լայըւլ՝ կէրի չէքտիքտէ ճիլերինին եարը փարչասընը
 տըշարը կէթիւրտի . օ տախի օրատա եէրէ չարփընըւլ
 կօլտիւ : Վէ ճէնիկի տիգրան պեօյիւտիւլ քիւրտլէլ
 տէն չօղունու գըրտը . վէ ծն պին քիշի տախի էսիւր էթ
 տի , վէ ծնլարլա պիլէ իտի աժդահակըն գարըլարը վէ
 իւրսըմլարը : Վէ օյլէ օլուրգտա՝ կիւրոս զապլ էթտի
 տիգրանըն էլլի իլէ քիւրտ փատիշահլըղնը :

Տեօնտիւ տիգրան տօյումուգլար վէ էսիւրլէր իլէ հայ 3448 :
 աստանա . վէ իւք էփլէլ գըզգարտաշննը եօլլատը օ 4647 :
 շէհրէ՛ քի քէնտի աորնա եափմիշիտի՛ տիգրանակերտ
 տէտիքլէրի՛ քի սօնղրա տիարպէքիւր տէնիլտի . վէ օ
 շէհրին էյալէթինի ծնա ագարաթ թային էթտի :

Վէ

1) է ամ դահակըն դարըւարընը վէ ծնւարըն դագըմընը
 ծն պին նէֆէր էսիր՝ եհրլէշտիրտի երասիւ չայըն քէնաւ
 ըննտա օլան շէհրլէրէ՝ Թա նախըռնան դարըսընա
 վարընձա . պունլար օ սէմթլէրտէ չօղալտըլար . վէ՝
 ամ դահակ էվլատընտան օլանլար՝ Հայձա վիշապա-
 զունք տէնտիրլէր , եանի աժտէր սօյու . չիւնքի աժ-
 դահակ էժտէհհա տէմէքտիր , եանի աժտէր :

3450 : 1) քի երլտան ածնդրա հաչան կիւրոս ճէնք էթտի կրէ-

4649 : սոս իլէ՝ պիլէսինձէ կիթտի տիգրան . պազ հայ Թա-
 ըիխինտէ . ն . 13 : 1) է բաբիլոնու տախի ալարգտա՝
 պիլէ իտի տիգրան . նիձէ քի կեօրիւնիւր երեմեայ մար-
 գարէնին քէլամընտան՝ օ սեօզտէ քի բաբիլոնուն ա-
 լընմասընա մարգարէուլի էտիպ՝ տէր . * նիշան գալ-
 տըրըն եհր իւսթիւնտէ , պօրու իլէ հապէր վիւրին
 ճիւմլէ միլլէթլէրէ . ապէր պեօրիւքլէրի տալլէթ էլ-
 լէյին , (քի կէլսինլէր) ծնուն իւզէրինէ . Թէնպիհ է-
 տին դարաֆըմտան արարատեան փատիշահլըղընա վէ
 ապանաղեան ապէրինէ . դուշատըն ծնու . գալլըն
 իւզէրինէ ॥ . (երեմ . ծն . 27 :) 1) է չիւնքի տիգրան
 իտի օ վագիթտէ արարատեան տէվլէթին փատիշահը ,
 քի հէմապանաղեան տէնիլլիր հպու սեօզ տիգրանըն
 փատիշահլըղընա պազար . վէ աշիքեարէ կեօսթէրիւր
 քի օ տախի կիւրոս իլէ կիթտի բաբիլոն իւզէրինէ .
 սէնէ 3466 . եախօտ 4665 . վէ քէնախիտէ . 14 . երլ-
 տան սծնդրա էօլտիւ . փատիշահլըղը սիւրտիւ . 45 .
 սէնէ : 1) յօլտիւքտէ իւչ էվլատը գալտը վարուհի իտա-
 Թունտան . ատլարը բաբ , տիրան , վէ վահապն :

7 : 1) ահագըն վագիթի վահէյէ վարընձա :

ն . 12 :

3480 :

4679 :

1) ահագ՝ պիրլինձի տիգրանըն քիւչիւք օղլու դար-
 տաշլարընտան վիյատէ իւսթիւն օլմնգիլէ՝ պա-
 պապընըն տէվլէթինի զապղ էտիպ վէ ծնուն եհրինէ
 կէչիպ փատիշահ օլտու հայլարա . պունուն գուվլէթի
 վէ իկիտլիկի հէրքիւլէսին պահատըրլըղը կիպի նամ
 տար օլտու . ծնուն իչին տիւրլիւ տիւրլիւ Թիւրքիլէր
 վէ պէսթիլէր եափտըլար հայլար վէ կիւրճիլէր Թէմ
 սիլլի սեօզլէրիլէ՝ ծնուն գուվլէթի գահրաման օլ-
 տուպունու կեօսթիւմէկ իչին . վէ օ Թիւրքիլէրտէ պու-
 նու

նու թախի տերութիւնի քի պու վաճաղն ածտերլերիւն
ճէնք էթմիւլ. պէլքի ածդաճակրն սոյի իլէ էթմիւլ օլա
չիւնքի եօղարտա տէտիկիմիզ կիպի ածդաճակ՝ ած
տեր տէմէքտիւր : Սու վաճաղ 27. սէնէ փատիշաճլոգ
սիւրիւկ էօլաիւ : Ս է չիւնքի պէօյիւք իշէր էթմիւլ
իտի՝ պուսուն սուրէթինի տիքտիւր կիւրճիւթսնտա
քէնտի պօյունճա . վէ թանկըր տէյի ծնա դափարլար
վէ գուրպանլար էթտիւր : Ս է չիւնքի տէտիկիմիզէ
կեօրէ պու վաճաղ Տէրքիւլէսէ միւգապրդ օլտու՝ Տէր
քիւլէս աախի տերլէրիտի ծնա . վէ Տէրքիւլէս տէտիք
լէրինտէ՝ պուսու ագնարլար իտի : Սունուն սօյունտան
իլէրի կէլտիւր վաճունիք՝ եախօտ վաճնունիք տէտիք
լէրի . քի պունլարտան չօղու զամանիլէ պաման օլուպ
(Տայճա քուրմ տէրիլ) պու վաճաղ փատիշաճա գուր
պան էտերլէրիտի , ծնու քէնտիլէրինէ իլք պապա պի
լէրէք :

Ս աւան՝ վաճաղքն քիւլէք օղլու՝ պապասը եէրինէ 3507 :
կէչիպ , փատիշաճ օլտու . 18 . սէնէ . պունտան իլէրի 4706 :

կէլտիւր առաւենեանք տէտիքլէրի :

Ս երսէճ առաւանքն օղլու ծնուն եէրինէ կէչիպ օթուր
տու , 35 . սէնէ :

Օ արեճ՝ ներսէճին օղլու՝ ծնուն եէրինէ կէչիպ օ
թուրտու . 46 . սէնէ . պունտան զուհուրա կէլտի զա
րեճաւանեան տէտիքլէրի սօյ :

Ր քմոգ՝ զարեճին օղլու՝ ծնտան սծնղրա . 9 . սէնէ :
Րայգամ՝ արմոգուն օղլու՝ ծնտան սծնղրա . 14 . սէնէ :
Ս ան՝ բայգամըն օղլու . 20 . սէնէ . պու շամիրամա
կերտ շէճրինի եէնիլէյիպ՝ քէնտի աաքնա վան տէտի
օ շէճրիէ :

Ս աճէ՝ վանքն օղլու՝ ծնուն եէրինէ կէչիպ փատիշաճ 3649 :
օլտու 23 . սէնէ : Սու վաճէ իլէրի կէչէրէք՝ չօգ ճէնք
լէր էթտի օ տիւշմանլարիլէ քի պաշլամիլլէրիտի
Տայաստան սէմթլէրինէ կիրմէկէ . վէ ծնլարը գօվա
լայլու՝ Տէփ քէնտի եէրլէրինի ծնլարըն էլնտէն գուր
թարլալ գապղ էթտի :

() զամանլարտա աղէքամնդը թիւրքճէ իսքէնտեր մա
կեդոնիա փատիշաճը աղըր աքքէրիլէ եիւրիւաիւ ա
ճէմ փատիշաճը զարեճին իւղէրինէ . վէ չիւնքի տօսթ
իտի զարեճէ վաճէ փատիշաճըմը , ծնա եարտըմճի
եօլատը գըրգ եէտի պին աքքէր . գըրգ պինի եաեա ,
եէ

Եկտի պինի աթլը : Վէ լաքին աղէքսանդր իւսթիւն օր
 մաղիլէ՝ գըրըլար պու ապէր դարեհին ապէրի իլէ :
 Պագտը կեօրտիւ վահէ քի քէնտի փատիշահլըղը տա
 խի կիտէճէք, ապէր տեւլ շիրտի ուղագտա վէ եագըն
 տա օլան միլլէթլերտէն , թաթարլարտան , լեզկի-
 լերտէն , աղոնանլարտան , կիւրճիլլերտէն , կովկաս
 սեմթիւտէն , կորգոնաց մէմլէքէթիւտէն , վէ հայաս
 տանըն տեօրթ դարաֆընտան . վէ եիւրիւտիւ կիթտի
 պունլարլա աղէքսանդրըն իւղէրինէ . վէ ծնունլա ճէնք
 լեշիւ չօգ իկիտլիք կեօսթերտի . վէ լաքին սօնդուն
 3672 : տա եէնկիլիւլ ճէնքտէ տիւշտիւ . վէ ապէրին չօղու
 4871 : գըրըլար . վէ պիւր էզի էսիւր օլտու . գալանլարը գա
 չըպ տաղըլտըլար . վէ հայաստանը աղէքսանդր քէն
 տի զապլընա ալտը . վէ օ կիւնտէն սօնդրա հայ սօյուն
 տան փատիշահլըգ գալգտը , թա արչակունի փատի
 շահլըղը զուհուր էտինճէ :

ԻՔԻՆՆԻ ՓԸՅ

ԿՈՒՍԸ ԿԸԼ ՏԷՎՐԻ

ԴԻ ՄԻՐՄԻՐ 176 ՄԷՆԷ :

ՍԻՔԻՆՆԻ ՓԸՅ ԿՈՒՍԸ ԿԸԼ ՏԷՎՐԻ ՄԻՐՄԻՐ 176 ՄԷՆԷ :
 տիւրքտէ՛ տէվլէթի տեօրտէ պեօրիւնտիւն .
 պիւրի իսքէնտէրիյէտէ . պիւրի անատօլու .
 տա . պիւրի սեւլէկիատա . վէ պիւրի մակեդոնիատա .
 պոլնլարըն վագթիւնտէ կուսակալ՝ Եանի պէյ կէլիւրի .
 տի հայաստանա . էկէր պոլնլար սայրլըրսա՝ հէփիսի
 եէտի օլուր . քի պագիոի փատիշահլըգ էթտի . պոլնլարըն
 էվվէլքիսի աղէքսանդր փատիշահտան կէլտի ,
 վէ պեօրիւք կուսակալ տէնտի . վէ դայրլարը՝ դայրլարտուն ,
 պիւր իքիսի մակեդոնեատա օլանլարտան , վէ
 օպիրլէրի սեւլէկիա տէվլէթի դարաֆընտան :

Պապ . I : ՍԻՔԻՆՆԻ ԿՈՒՍԸ ԿԸԼ ՏԷՎՐԻ՝ Կրանտա վարընճա :

տ . 14 = 15 :

ՍԻՔԻՆՆԻ՝ աղէքսանդր փատիշահըն էմրիլիէ կու . 3675 :
 սակալ Եանի պէյ՝ Եախօտ փաշա օլտու հայլա . 4874 :
 րա՝ վահէ փատիշահ Եօլիւպ իււ Երլ կէլտիքտէն սօն-
 դրա : Պու միհրան . 5 . սէնէ հայաստանը էյիճէ գայ-
 ըրըպ՝ կէրի տեօնտիւ , պերդիկկէս տէտիքլէրի մակէ
 դոնեատա օլան պէյին հիւքմի իլէ :

Վեոպտղոմէոս՝ մակեդոնիա տէվլէթիւնին ըրճալըն . 3681 :
 տան օլարագ՝ պիւր պէյ կէլտի հայաստանա միհրանըն . 4880 :
 եերինէ : Ս է չիւնքի պու պիւր սէրթ վէ Փոտուլքիմնէ
 իտի , զիյատէսիլիւ սըգլէթ վէրիպ Եօրսէլէտի հայլա-
 րը , Եօյլէ քի արթըգ տայանաճագ դագէթլէրի գալ-
 մատը : () կիւնլէրտէ կապագովկիա փատիշահը՝ պէր-
 դիկէսէ եէնիլտիքտէ , ծոուն օլլու արիթէս գաչոր
 կիթտի հայաստանա . վէ հաչան կեօրտիւ քի հայլալ սը-
 գընթը չէքէյօրլարնէոպտղոմէոստան՝ քի քէնտի խաա-
 մի իտի , ծնլարը թահրիք էթտի , քի ծնա գարչը տու-
 րուպ

րուպ հայաստանստան գօվսունլար : Սէզ ույտուլար պունուն սեօզիւնէ հայլար . վէ հէփիսինտէն զիյատէ արդոնարդ՝ սիւնիք մէմէքէթին պեօյիւկի՝ պիր պա- հատոր քիմսէ . պու արդոնարդ հարպիճէ քէնտի մէմ լէքէթինտէն ապէր տէվ շիրիպ երբիւտիւ նէոպտղոմէոս իւզէրինէ : ()՝ տախի զապուն տիւշիւպ կիւճիլէ գաչոր՝ մանսըպընըն իքինճի սէնէսինտէ :

3683 : Արդոնարդ՝ եախօտ երոնանդ նախարար նէոպտղո-
4882 : մէոսու գօվտուդտան սօնդրա՝ հայ ապէրինի վէ հայ իշխանլարը էլէ ալուպ , վէ օնլարլա պիր օլուպ՝ վէ մաւ կեդոնէալըլարըն հիւքմի ալթընտան հայլարը չըգա- րըպ՝ միլլէթէ պաշպօզ վէ հիւքմ հաթիճի օլտու : Պու- նու իշիթաթիքտէ պերդիկէս , փէք տարըլտը . վէ չիւն քի վադթի եօզ իտի օնունլա ճէնք էթմէկէ , հապէր սալուպ եւմէնէս աալը պիրինէ՝ (քի քէնտի օնու փաշա տիքմիշիտի կապադովկիա էյալէթինէ ,) էմը էթտի՝ քի թէզ կիթսին , հայլարը զապդ էթսին :

()՝ տախի երբիւտիւ աղրը ապէր իլէ հայաստանա . վէ չիւնքի գօրիլէ պիր շէյ էտէմէտի , դաթըլըզլա հայ- լարը էլէ կէթիքմէք իսթէտի . պունուն իլին դաթըլը սեօզլէրիլէ պիր քեաղատ եալտը արդոնարդա . այոյ տէյիլ տէտի հայլարա , քի մակեդոնէալըլարըն պեօյ- իւք տէվլէթի ալթընտա պուլունսունլար . վէ սէն քի հայաստանա սահապ օլիիշին՝ գալիլ օլ քի նէո- պտղոմէոս կիւնէ օ սէմթլէրտէ սէսին հիւքմինտէ դա- րափըմըզտան փաշալըգ էթսին . սանա պուգատար ճալիզ տիր քի երլտան երլա հայաստան հարաճընը էտա էտէսին պիզէ :

Պու շէյէ գարշը տոնըմայըպ արդոնարդ , վէ դաթըլը սեօզ իլէ ճէվապ վէրիպ՝ գալլ էթտի քինէոպտղոմէոս էվլլէլէրի եօլու գուլթմասըն : ()՝ տախի հայաստանա կէլիպ՝ իքրամ կեօրտիւ արդոնարդտան . վէ օնա միւ- ղի օլուպ պաշատը փաշալըգ հիւքիոնմէթինի սիւր- մէկէ : Ս է լաքին եօդարտա տէտիկիմիզ կիպի , չիւն քի պու պիր սերթ վէ ֆօտուլ քիմսէ իտի կիւճէնէ- ըք կէլինիլիտի հայ միլլէթի իլէ , վէ օնլարտան եօճ ալմագ իսթէր իտի , քի նիշին քէնտիսինի էվլլէլի գօ- վալատըլար :

3684 : Ս է չիւնքի պունու էտէմէզիտի՝ հըրսընտան տայանա-
4883 : մաղ օլտու : Աաղտը պունա եւմէնէս՝ քի սապը վէ- դա-

դաժըլըզլա կէջին՝ եկէր օ մանսըպը քահանայ իւր
սիւրմէք իսթէքսէն : Պու հօկիւթ զիյատէսիւրէ գու-
տուրթտու ծնու . օ գատար քի ճէնկէ գալգմադ իսթէ-
տի եւմէնէս իւզէրինէ : Պունու պեօլէճէ տէրունինէ
դօյուպ՝ ապէր իսթէտի արդունարդտան զայրը մատ-
տէ իշին, վէ կապադովկիատա օլան մակէդունէալ ըւ-
րըն չօղունու քէնտի դարափրնա ալըպ՝ իւրձմիւրէ եիւ-
րիւտիւ եւմէնէսին իւզէրինէ . վէ փէք ֆէնա եէնկիւ-
տի ծնա : (Ժէքըար ապէր տիւղտիւ նէոպտղոմէոս ,
վէ կինէ կէտի եւմէնէսէ դարչը . ճէնք գըզըշտըզ-
տա՝ իքիսի տէ պիր պիրինի կեօրիւպ իքի գուտուրմիշ
ճանալար կիպի՝ տարղընըզլա սալտըլար պիր պիրի իւ-
զէրինէ . վէ երթմադ եութմադ իսթէյէրէք պիր պի-
րինի՝ Տըրսլարընտան ալէվէնիպ՝ վէ տիզկինէրի էլ-
տէն սալը վէրիպ՝ պիր պիրինէ էլ սալտըլար . վէ չէքի-
շէրէք՝ տէմիր պաշըզլարընը պաշլարընտան տիւղիւր
տիւլէր , վէ պաշլատըլար զըրիւլարը չէքմէկէ : Պեօյ-
լէ սալաշըր իքէն պունլար՝ տթլարը ալթլարընտան
պըրըլըպ չըգտըլար . վէ իքիօթէ եէրէ տիւղիւպ պաշ-
լատըլար արթըգ պիր պիրինէ սարըլըպ տեօյիւշմէ-
կէ . վէ դըլըճ չէքիպ՝ պիր պիրինէ դըլմաղա . վէ պու
սալաշտա եւմէնէս ծնուն պալտըրընը եարալայըպ՝ եա-
թըրտը . օ տախի տիւղ իւթիւնէ կէլիպ՝ վուրտու եա-
րալատը եւմէնէսին գօլունու վէ պուտունու : Սէ լա-
քին եւմէնէս վուրմաղը թէքըարլայըպ՝ քէստի նէո-
պտղոմէոսուն պաշընը, Պունու կեօրտիւքտէ ծնուն աւ-
քէրի դաչըպ կիթտի հայաստանա . վէ զայրըլարը տա-
խի հէր քէս քէնտի եէրինէ :

Պիր գաչ երլտան սօնղրա հաչան եւմէնէս վէ պէր- 3690 :
դիկկէս՝ օրթատան գալգըպ պէրդարափ օլտուլար, 4889 :
արդունարդ հայլարըն պաշը՝ հայաստանտան ապէր
տէվ շիրիպ արթիթէս շէհատէի ծնլարլա պիւրէ կապա-
դովկիա սէմթինէ եօլլատը՝ քի էվլէլտէն հայլարա
տախիլ տիւղիւր իտի : () տախի կիտիպ դօլտու տիւղ
մանլարընը , վէ պապասը թախթընա կէջիպ՝ փատի-
շահ օլտու : Սէ չօգ պախշիշէրիւրէ կէրի տեօնտիւր-
տիւ հայ ապէրինի . վէ աղիմ փէշքէշէր կեօնտէրտի
արդունարդա՝ պու պեօյիւք էյլիկի դանրմալըլա : Սէ
արդունարդ իկիրմի երլ գատար տախի եաշլայըպ հօլ-
տիւ . տէվլէթի սիւրտիւ . 33 . սէնէ :

- 3716: Հրանտ ատլը պիրի՝ արդունարդ էօլտիւքտէ , սելւ
 4915: Կիալըլար տէվլէթինին հիւքիի ալթընա տիւշիւայ՝ վէ
 ծնլարըն դարաֆընտան փաշա օլուպ՝ օթուրտու հայ
 աստանտա . վէ սիւրտիւ փաշալըզ մանսըպընը . 45 .
 սէնէ :

2 : Նրաւապ հոստիւլըն վագիթ արաւապըտ վարընա :

թ . 1 :

- 3761: **Բ**րտաւազ հայլարըն պիր ուլուսու , եիւրէքի վէ
 4960: **Բ**պահատըր իկիտ , մէյտանա չըզըպ իլէրի կէչտի,
 հրանտ էօլտիւքտէն սօնղրա . վէ հայաստանը թէմամ
 էլի ալթընա ալըպ՝ հիւքմէթտի ատրպէճան սէմթի
 նէտէք վէ եդրաֆտա օլան ղայրը վիւայէթլէրէտէք .
 վէ սելւկիալըլարը սայմայըպ՝ վէ պաշ դաւտըրըպ ,
 վերկի էօլլամատըր ծնլարա :

Պունու սուլտուգտա սելւկիա փատիշահը՝ իւշիւնճի
 անտիոքոս՝ եիւրիւտիւ արտաւազ իւզէրինէ չօգ տար
 ղընլըզա վէ պէօյիւք թէտարիք իլէ՝ Ղէսարէթ էթ
 մէտի արտաւազ ճէնկիլէ ծնա գարշը տուրմաղա . օ
 նուն իշին ագիմ փէշքէշլէրիլէ էլ չի կեօնաւրտի . վէ
 էման տիլէյիպ՝ սեօզ վերտի քի հէր երլ վերկիսինի
 վերէ . վէ պէօյլէճինէ ծնու կէրի չէվիւրտի , հիւ պիր
 զարար օլմատան . վէ տէվլէթինիւրահաթլըզա սիւր
 տիւ չօգ վագիթ , եանի . 50 . սէնէ :

- 3811: **Բ**րտաշապ վէ Վարեհ՝ արտաւազ էօլտիւքտէ , իքի
 5010: սիտէ փաշալըզա կէլտիլէր հայաստան մէմլէքէթի
 նէ սելւկիալըլար դարաֆընտան . պիրի պէօյիւք հայ
 աստանա . վէ օպիրիքիւշիւկէ : Բրտաշապ թախթ էթ
 տի արարատ մէմլէքէթինի արազ ըրմաղը եանընտա .
 վէ դարեհ ծոփք տէտիքլէրի էյալէթի եփրատ չայըն
 եանընտա , քի օ ղամանլարտա քիւշիւք հայաստան սէմ
 թինէ տիւշէր իտի : Պունլար իքիսիտէ հայ միլլէթի
 նի կէրէկիկիպի գայըրըլլարիտի :

Պունլարըն կիւնիւնտէ պէօյիւք ճէնք վար իտի հոմա
 լըլար վէ ափրիկէլիլէր մապէյնիւտէ . վէ սօնղրա ափ
 րիկէլիլէր եէնկիլտիքտէ՝ պունլարըն պէօյիւք սէրաս
 քէրի օ մէհնուր աննիպալ՝ դաշըպ , կէլտի սըղընտը
 անտիոքոս փատիշահա : Ղէնք օլտուգտա անտիոքոս
 իլէ վէ սօնղրա պարըշըզ վագթինտէ՝ հոմալըլար
 ան

անտիոքոստան իսթէտիլէր աննիպալը : Ս Է չինքի ան
տիոքոս սէվէրիաի աննիպալը՝ օլմայա քի շունուն վիւ
ճուաինէ պիր զարար կէլէ տէյի՝ կիւլլիճէ գաչըրտը
օնու հայտատան սէմթինէ :

Կիլտի տախիլ տիւշտիւ աննիպալ արտաշասա . վէ
քէնտիսինի օնա սէվտիրիպ տօսթ օլտու . վէ օնա
մէշվէրէթլէրտէ էյի Էօհիւթլէր վէրիպ՝ ագըլլը Էօլ
լարը Էօյրէթտի՝ հայ տէվլէթինի մամուր սադլա
մաղ իչին . վէ պիր կիւղէլ շէհիր պիչիմի կէօսթէրտի
օնա . օ տախի հաղղ Էտիպ՝ աննիպալըն գալֆալղը
րէսմի իւզրէ՝ պիր շէհիր Էափտը արագ չայըն քէնա
րընտա՝ մեծամօր տէտիքլէրի չայըն՝ արագա գարըշ
տըզը եերտէ . վէ օ շէհիրէ քէնաի ստընա արտաշատ
տէտի քի հայաստանտա օլան շէհիրլէրին պաշը օլ
տու . վէ օնու քէնտիսինէ թախթ Էթտի արտաշաս .
պագ հայ թարիխինտէ . ծան . Բ . 1 . (4 :)

Հաչան կէօրտիլէր արտաշաս վէ դարեհ քի հռոմա 3820 :
լըլար՝ սելլէկիալըլարտան իսթիւն օլտուլար , սելլէ 5019 :
կիալըլարը սիլքիպ՝ հռոմալըլարլա պիր օլտուլար .
վէ օնլարըն հիւքմի ալթընտա օլարագ՝ փատիշահ ա
տը ալտըլար : Պունու կէօրտիլքտէ աննիպալ՝ ար
տաշաստան այրըլպ գաչտը կիթտի կիրիտէ . օլմայա
քի հռոմալըլար արտաշաստան իսթէտիլէր քէնտի
սինի տէյի : Պեօյլէ օլտուգտա՝ արտաշաս կիւնտէն
կիւնէ պեօյիլէրէք , վէ միլլէթին կէօղիւնէ խօշ կէօ
րիւնէրէք , չօգ էյի շէյլէր տիւզտիւ , վէ րահաթ
լըգտա սագլատը պեօյիւք հայաստանը . նիճէ քի դա
րեհ՝ քիւչիւք հայաստանը :

Պիր գաչ Էրլտան սօնդրա , հաչան անտիոքոս Էպիւ 3829 :
փան օլտու սելլէկիա փատիշահը , արտաշասըն հռո 5028 :
մալըլար իլէ պիր օլտուլունու տուլուպ , վէ օնուն
փատիշահ տարաթընտա տէվլէթ սիւրտիւկինէ կիւ
ճէնիպ՝ քէսկինճէ տարղընլըգլա հապէր կէօնտէրտի
օնա , քի կինէ քէնտի հիւքմի ալթընա կիրսին , վէ
վէրկիսինի թէմամէն Էտա Էթսին : () տախի հիչ
սայմատըգտա անտիոքոսուն քէլամըն՝ իւզէրինէ կէլ
տի անտիոքոս : Ս Է Էրտաշաս հայլարտան վէ զայը
միլլէթլէրտէն ասքէր տէվլէրիպ չըգտը անտիոքոսա
գարըլ . վէ օնա Էհնկիլիպ՝ վէ դապուն տիւչիւպ՝ գաչ
տը հայաստանա . վէ իսթէր իսթէմէզ կիրտի ան

տիրոջստուն հիւքմի ալթընա , վէ հազնէ տէվչերիպ
հայաստանտան՝ կեօնտէրտի , վերկի պօրձունու հօտէ
մէկ իշին :

3835 : Սեօյլէ օլտուգտա՝ իշքիւն վարտը արտաշաս քի պու

5034 : շէյէ դարեհ սէպէպ օլմիշ տէյի . պունուն իշին օն
տան հօձ՝ ալմագ իսթէտի : Սունու տույտուգտա դա
րեհ՝ գօրգտու . զէրէ պիլիւրիտի քի օնունլա պաշա չը
գամագ . պունուն իշին օնա ազիմ փէշքէշէր կեօնտէ
րիպ՝ հաղըրնը ելէ ալտը . վէ քէնտինին մուհապպէթ
իւզըի օլտուղունու կեօսթէրմէկ իշին՝ ըհհին կեօն
տէրտի օնա դորոն ատըլ քիւչիւք օղունու :

3839 : Սօնղրա դարեհ հօլտիւքտէ՝ պեօյիւք օղլու մորփիւ

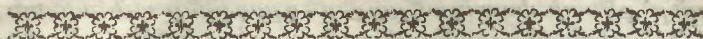
5038 : լիկէս օթուրտու օնուն եհրինէ ծոիք էյալէթինտէ :

() զէման արտաշաս պիր ֆուրսաթ պուլուպ՝ հազըր
լանտը եհրիւմէկէ քիւչիւք հայաստան իւղէրինէ ,
վէ օնու տախի ելէ կէթիրմէկէ : Վօրգտու մորփիւ
լիկէս վէ գաշըր կիթտի կապադովկիա սէմթինէ . վէ
սըղընտը արեթ փատիշահա : Սունու տույտուգտա
արտաշաս էլչիւք եօլատը արեթէ . նէ իշին վաթ
տէտի՝ դարեհին օղլու իլէ . կէլ պէնիմէ պիր օլ ,
գալտորալըմ օրթատան դարեհին իքի էվլատընը .
պէն հօլտիւքիմ դորոնու՝ քի պէնտէ տիր , սէնտէ
հօլտիւք մորփիւլիկէսի քի տանա սըղընմըտըր . վէ օն
լարըն եհրինի զապգ հտիպ արամըգտա փայլաշալըմ :
Վապուլ էթմէտի արեթ պու շէյի , վէ չօգ տիւրլիւ
սիթէմ սեօղէր իլէ գընատը արտաշասըն էլչիւքինի .
վէ քեաղատ կեօնտէրտի արտաշասա օնուն էլչիւքինի
իլէ , վէ ըհա էթտի քի կէրի տուրսուն պեօյլէ զալըմ
լըգտան : Սէ արեթ ապէրի իլէ եարտըմ հտիպ՝ փա
տիշահ տիքտի մորփիւլիկէսի քիւչիւք հայաստանա :

Սու մորփիւլիկէս պիր պօյլու պօյլու գահրաման ի
կիտ իտի , հէյպէթլի , վէ ճէնք էհվալինտէ՝ մշշ
հուր վէ նամտար : Սու պեօյլէ իքէն՝ լըտաշասըն է
ճէլի եէթիշիպ՝ հօլտիւ . (օ քի օնու հօլտիւքիւպ եօղ
էթմէք իսթէր իտի .) տէվլէթի սիւրտիւ 30 . սէնէ :

3841 : լըտաւազգ՝ լըտաշասըն օղլու՝ պապատը եհրինէ կէ

5040 : չիպ՝ տէվլէթի սիւրտիւ պեօյիւք հայաստանտա . 10 .
սէնէ : Սու լըտաւազգ օլտու կուտակալարըն եախօտ
փաշալարըն սօնղ ուձու . զէրէ պունուն վագթինտէ
ղուհուր հտիպ կեօրինտիւ լըշակունի փատիշահլըղը

ԻՒԶԻՒՆՆԻ ՓԼՅ

ԵՐՇ, Ե ԿՈՒՆԻ ՏԵՎՐԻ

ի սեբեթե 580 սենե :

իւ . 1 :

ԸԶԵՆ ՍԻՆԻԿԻԷ ՏԵՎՐԻ (3754)

ասիա սեմթինտէ օլան միլէթլէրի Տիւք-
(4953)
մի ալթընա ալըպ, փաշալարը՝ ինչ ծնարը
զապդ հտէր իտի . վէ Տիւք պիւր քիմնէ գալ-
ը տուրամայըպ՝ իգահթ հտէրլէրիտի , օ վապիթ-
լէրտէ խօրասան դարափլարնտան պարթև միլէ-
թինտէն՝ ասը հայր արբահամըն քետուրատան տօ-
ղան էվլատը ճինսինտէն՝ Արշակ ցալը պիւր ինչրի
կէչտի . վէ սեւլեկիալըլարըն Տիւքմի ալթընտան չը-
գըպ, վէ պաշ գալտըրըպ՝ փատիշահ օլտու բահլ շէհ-
րինտէ . վէ էլի ալթընա ալտը պարթևլէրի , աճէմ-
լէրի , քիւրտլէրի , վէ պաղտատըլարը տախի . վէ օ-
գատար նամտար վէ փէրթէվլի օլտու՝ քի ծնուն էլի
ալթընտա օլան միլէթլէր՝ պարթև տէնտիլէր օ սօ-
յուն տարնա , կէրէք աճէմ , կէրէք քիւրտ , նիճէ քի
սօնղրա հայլար պիլէ : Պու Արշակ քէնտիսի 31 . սէ (3785)
նէ փատիշահլըգ սիւրտիւքտէն սօնղրա էօլտիւ . վէ (4984)
էէրինէ կէչիպ փատիշահ օլտու ծնուն օղլու արտա-
շէս . 26 . սենէ : () տախի էօլտիւքտէ՝ ծնուն օղլու
իքինճի արշակ պապասընըն թախթընա կէչիպ , փա-
տիշահլըղընը օ գատար պէօյիւթտիւ քի պէօյիւք ար-
շակ տէնիլտի . վէ տէվլէթինի եայտը ուզաթտը թա-
հինտիսթանըն ինդոս տէտիքլէրի չայա վարընճա , վէ
պաթըրտան եանա ասորիլէրէտէք , վէ չագ ֆիւրաթ-
ըրմաղընա վարընճա : Սօնղրա էիւրիւտիւ հայաստա-
նա , վէ թէմամ զապդ էթտի ծնու . վէ արտաշատըն
օղլու արտաւազդ կուսակալը՝ օրատան գօվալայըպ՝
փատիշահ տիքտի հայլարա վաղարշակ ալտը գարտա-
ւ

չընը՝ քէնտի փատիշահ չըղընըն գըրգընձը սէնէսինտէ,
էֆէնտիմիզին տօղմասընտան 149 երլէվլէլ. վէ ծնա
սիփարիշ էթտի պէօյիւք վէ քիւչիւք հայաստան լարը:
Ս է պունլարտան զայրի Ս տրպատական վիլայէթինի
տախի ծնա վէրիպ՝ էմը էթտի քի զապդ էթսին հէր
նէ գատար եէր զապդ էտէպիլիլիսէ՝ պաթըյա տօղ-
րու փօյրաղտան եանա. նէ գատար քի Կէրի ագլըն վէ
գուվլէթին եէթիշիլիսէ. * զէրէ պահատըր լարըն սի-
նօրու քէնտի սիլահ լարը սըր. նէ գատար քէսէրսէ՝ օ
գատար զապդ էտիպ մալիք օլուր ॥ :

Պապ. 1 : Ս աղարշաի Ժառիշահին Վագին :

Ը. 2 = 3 :

3852 :
5051 :

Ս աղարշահ՝ պէօյիւք արշահըն գարտաշը հայլարա
փատիշահ օլուպ՝ թախթ էթտի Ս ծքին շէհրի-
նի. չիւնքի հօյլէ էմը էթմիշիտի գարտաշը : Ս է հայր
պիճէ պիր էզ աքէր տէվլիլիլիսէ՝ եիւրիւտիւ հայաստա-
նըն իշէրիսինէ՝ երասի չայըն եանընա՝ արմաւիրէ եա
ղըն. վէ ծնտա պիր գաչ կիւն օթուրուպ նիզամ վէրտի
աքէրինէ. վէ ծնլարլա սալտը կիւնպաթըսընա տօղ-
րու փօյրաղ դարաֆընտան եանա թա քիւչիւք հայաս-
տանըն ուճունա վարընձա. քի օրատա օթուրուր իտի
մարփիւլիկէս փատիշահ դարեհ կուսակալըն օղու.

նիճէքի տէտիք եօգարտա. Ը. 2 :

Պունուն կէլմէսինի իշիտիպ ճանիքիլիլէր վէ լաղլար,
պոնտոսլուլար վէ կապադովկիալըլար, փուիգիալը-
լար վէ զայրը միլլէթլէր՝ քի սելէկիալըլարլա պիրլիք
էթմիշէր իտի, իւրքտիւլէր. վէ ճիւմլէսի պիր օլտու-
լար, քի վաղարշահա գարշը տուրալար. պունլարըն
պաշը մարփիւլիկէս : Պէօյլէ օլտուգտա՝ վէ իքի օրտու
գարշըպէ գարշը կէլտիքտէ՝ պիր գաչ կիւնտէն սոնղրա
վաղարշահ դարաֆընտան ճէնք տէփրէշտի : Ս էշտի մար-
փիւլիկէս քէնտի օրտուսունտան գուվլէթլի իկիտլէ-
րի, վէ քէնտիսիտէ պագըր վէ տէմիր զըրի կիլինմիշ՝
պաշլտուր տէրպէսթլիքլէ կէլմէ կէ. վէ վաղարշահըն
օրտուսունա տիւշիւպ՝ օրատա վաղարշահըն իկիտլէրին
տէն վէ սէչիլմիշ աքէրինտէն չօղունու գըրար. վէ
իւրձմ իլէ վաղարշահա եաղլաշըպ՝ աթտը մըգրաղընը
սոուն իւսթիւնէ գանատլը օգ կիւլի : Ս է լաքին պիր

գաչ

գալ ի կիտ հայկերն սոյունտան վէ սէնէքէրիմ ճինսին,
տէն արայա ակըրլըպ՝ օ մըզըաղըն ուչմասընը քէստիւ
լէր. վէ մարփիւլիկէսի ակընտան տիւշիւրիւպ՝ օրա-
տա էօլտիւրտիւլէր, վէ հէփիսի պիրլիքտէ ծնուն աւ-
քէրինի օ դատար դըրտըլար քի դան սէլ կիպի եիւ
րիւլիւպ՝ էէրլէրի պաստը :

Պու պեօյլէ օլտուգտա՝ հիւքմի ալթընա ալտը վաղար
շակ օ սէմթէրտէ օլան միլէթլէրի, լաղարը վէ շէր-
քէսլէրի վէ հէփիսինի տէ խարաճիւլգար էտթի :
(յստան տեօնիւպ կէլտի տայք վիլայէթինէ . վէ 3854 :
պարխար տէտիքլէրի տայլըն էթէկինտէ էաղլըպ էապի 5053 :
տը , էանի էաղ վագթինտէ կեօջ էտիպ էյլէնէճէք
էէր , հայճա ամարանոց . վէ ծնտան տեօնիւպ կէլտի
մծքինէ :

Պունտան սօնըրա վաղարշակ րուհաթլանըպ՝ տույ 3857 :
մագ աղնամագ իսթէտիքի հայ միլէթի քիմտէն վէ 5056 :
նէրէտէն գուհուրա կէլմիշ . վէ քէնտիսինտէն էվլէլ
քիմ հիւքմ էտէր իմիշ . վէ հայաստանտա նէլէր կէչ-
միշ . վէ նախարարլըպլար էանի պէյլիքլէր նիճէ իլէ-
րի կէլմիշլէր : \ է լաքին պոլլմատը պիր քիթապ քի
պու մատտէլէր իլին սեօյլէյէ , իլլա պագի շայիր տէյ-
իլլէրի , վէ պագի պէսթէլէր վէ պէյիթլէր պուլտու
հայաստանտա , վէ լաքին ծնլար տախի աղնաշըլմագ
ասուրճուդուր նէսնէլէր իտի :

Տիւշիւնտիւ վաղարշակ քի քիլտանի քիւթիւքլէրին
տէ էանի քաղդէական քիթապլարտա իսթէտիկինի
արասըն . պուլտու պիր ասորի քէամիլ ատամատը մա-
րիբաս կատինա՝ ագըլը քիմսէ , վէ էյի վուգուֆ
թահսիլ էթմիշ քիլտանի վէ ռում տիլլէրինէ . էօլ-
լատը ծնու մէքթուպ իլէ դարտաշը արշակա՝ քիթախ
թը նինոնէտէ իտի , վէ տիլէտի ծնտան՝ քի էսկի քիւ-
թիւքլէրի ծնա կեօսթէրէ . վէ էէէր ծնլարտա՝ հայ միլ-
լէթի իլին էաղըլը պիր շէյ պուլունուրսա՝ չըգարըպ
կէթիլի :

Չօգ սէվինտի պու իլէ արշակ փատիշահ . վէ էմը էթտի
քի կեօսթէրսինլէր մարիբասա գարտաշընըն իսթէ-
տիքլէրինի : () տախի քիւթիւքլէրի էօգլայըպ՝ պուլ-
տու ռումճա էաղըլը պիր քիթապ քի իպթիտասըն-
տա պու սեօգ էաղըլմիշ իտի . * պու քիթապ իսքէն-
տէր փատիշահըն էմրիլիէ քիլտանի տիլլնտէն թէր-
ճիւ

ճիւմէ օլունմիշ ուում տիլինէ , քի ւսարւ Էսկիլէրին վէ
աթալարըն իւզէրինէ սեօյլէր ॥ : Պիւ քիթապտան
թէքմիւ չըգարտը մարիբաս Տայ Թարիխինի Տայկտան
պաշայրայ Թա պարոյրա կէլինճէ , վէ ծնտան պէրիյէ
Թա վաճէյէտէք . վէ ւսլու պ կէլտի մծրինէ . վէ սուն
տու վաղարշակ փատիշահըն էլինէ :

Մէվնտի վաղարշակ պունու կեօրտիւքտէ . վէ Էմր
էթտի քի ծնու գօսունլար քէնտի Տաշնէսինէ , վէ էյի
սագլասընլար : Պունու էթտիքտէն սօնղրա , մարիբաս
ղայրը Էսկիլ քիթապլար տտիի պուլուպ վէ պուլուգ-
լարընը Տայ միլէթի իչին Տէր նէ իսէ Էաղտը Թա
Էվլէլէրի արշակա կէլինճէ . վէ ծնտան սօնղրա Էաղտը
վաղարշակըն էթտիքլէրինի վէ Տայլարըն իլլէրինի :
Պունտան կեօրիւնիւր քի Տայլարըն Էսկիլ Թարիխի
(ԷաՏուտիլէր Թարիխինտէն զայրի) , Տէր միլէթին
Թարիխինտէն սաՏիՏ տիր :

3858 : Պունտան սօնղրա պաշլատը վաղարշակ տիւզմէկէ փա

5057 : տիշահըլընը . Էն Էվլէլ քէնտի սարայընը վէ սարայ-
լըլարը . սօնղրա ըիճալընը , պէյլէրինի , վէ փաշալա-
րընը , էյի սըրայա վէ էյի դարպա գօյուպ , Էերլէրի վէ
ասքէրլէրի ԹէրԹիպ իլէ ույտուրտու . քէզալիք իպպ
տէթլէրին դարղընա տախի նիզամ վէրտի :

Պիր առէթ տախի գուրտու . իքի քիլի Թային էթտի
քի Էաղը իլէ ծնա տույուրսունլար , Էկէր փատիշահ
նահազ պիր շէյ Էմր Էտէրսէ , պիրի սագընտըրսըն :

Սէ Էկէր փատիշահ Էարամաղըն Տագգընտան կէլ-
մէկէ մուգայէտ օլմաղսա , օպիրի Տապէր վէրսին , վէ
Տագգը Տագ էթտիրսին :

Պու վաղարշակ փատիշահ՝ քէնտի մասլահաթկիւզա-
րը բագարատ տէտիքլէրինի՝ իսնգդի Տիւմայուն իլէ
Թաճ կիյտիքէն էթտի արշակունի փատիշահլարա . քի
Տայճա Թագադիր տէրիգ . էօյլէ քի բագարատ վէ քէն-
տի օղուլլարը սօյճա՝ քիմքի արշակունի ճինսինտէն
փատիշահ օլուրսա՝ Թաճ կիյտիքէն օլսունլար :

Պու բագարատ ԷաՏուտի միլէթինտէն իտի , նիճէքի
Էվլէլ զէքր էթտիք . Թ . Տ . պահատըր վէ սաֆտէրուն
պիր քիմսէ , իքինճի արշակ փատիշահըն ըիճալըն-
տան , վէ աարպատական մէմլէքէթինէ Տիւքմ Էտի-
ճի . վէ չիւնքի աարպատական Էօլքէսի՝ վաղարշակա
տիւշտիւ , պու բագարատ տախի վաղարշակըն ըիճա-
լըն .

լննտան օլտու + վէ չօգ իլլէրտէ ծնա եաղտրմձի պու-
լունտու : Սունուն աաղնա քէնտի զիւրիյէթի բազ-
րատունիք տէնիլտի . քի ծնլարտան չօգ քիմնէլէր եա-
հուտիլէք իլլն էօլտիւլէր փատիշահլարմըզն էմիլի
իլէ :

Սու վալարշակըն չիւնքի չօգ էրքէք էվլատը վար իտի, 3862 :
ծնլարա տախի նիգամ վէրիպ' օթուրթտու հաշտենից 5061 :
տէտիքլէրի էյալէթտէ , վէ օ սէմթին քէօյլէրիների
հէփ ծնլարա պաղըչլայըպ ճիւմլէսինէ կէլիլըլէր թայ-
ին էյլէտի : Սալթ եալընըզ Լըշակ աաղը' իլք էվլա-
տընըր եանընտա ալը դօտուլ քի սօնղրա քէնտի եէրինէ
թախթա կէչէ տէյի : Ս է ծնտան սօնղրա աաթէթ օլ-
տու արշակունի փատիշահլարա , քի օղուլլարընտան
պիրի գալըր իտի փատիշահլըն եանընտա . վէ օպիրլէ-
րի հաշտենից էյալէթինէ կիտիպ օրատա արշակունի
իսմինէ զիւրիյէթլէրի չօղալըր իտի :

Ս աղարշակ պունլարը տիւզտիւքտէն սօնղրա . 22 . 3873 :
սէնէ փատիշահլըգ սիւրիւպ էճէլիլիլ էօլտիւ մծըլն 5072 :
շէհրինտէ : (Յստան սօնղրա ծնուն զիւրիյէթինտէն
հայլարա փատիշահ օլանլար' արշակունի տէնտիլէր էվ-
վէլքի արշակըն աաղնա . վէ աճէմլէրին տախի պուն-
ճիլէյին : Ս է չիւնքի արշակ' պարթա իտի' ծնուն իս-
մինէ կէրէք աճէմլէր , վէ կէրէք հայլար' պարթա-
տէնտիլէր :

2 : Ս վէլէի արշակըն վէ արաաշէսին վազիլի :

Ը . 4 :

Ս րշակ պիրինձի' վաղարշակըն օղուլ' պապատըր եէ 3873 :
րինէ կէչիպ փատիշահ օլտու , վէ ծնուն էյի ա 5072 :
մէլլէրինէ կէօրի էիւրիւտիւ , վէ չօգ էյի շէյլէր ար-
թուրտը : Սունա աաթ օլտուգտա պոնտոսլուլար հիւ-
ճում էթտի իւղէրլէրինէ , վէ կինէ ծնլարը էլի ալթը-
նա ալտը . վէ իւթիւն օլտուղունա նիշանէ օլտուն
տէյի տիքիլի դաշ , եախօտ դաշտան էօնուլիշ պիր սու-
րէթ տիքտի գարա տէնիզ գըյըաղընտա : Սունուն պիր
եուվարլագ տէմիէնլի մըզրաղը վար իտի' քի եալուզ
չիյանլար գանը իլէ պիր սէնաաթլա զաղլանիշ իտի .
պիր կիւն արշակ եաեաճա տէնիզ քէնաղընտա կէզի
նիր իլլէն' օ դաշըն իւղէրինէ էիւրիւյիւպ , աթտըր մըզ-
րա

բաղընը ծնուն իւսթիւնէ . վէ օ դաշտան եօնուլմիշ
սուրէթէ մըզրաղընը սափաւոր տէրինճէ , սանասըն
չամուրա սափլար կիպի :

Պու սուրէթէ չօգ զաման ըաղպէթ էթտի պոնտոս
տէնիլէն վիւայէթին հալքը . սանքի ալլահըն եափաւը
ղը պիր շէյ տիր տէյի : | աքին վադիթտէն սօնղրա
Լ՝րշակըն օղլու Լ՝րտաշէն՝ կինէ ծնլարըն իւզերինէ
ճէնկէ գալգտըգտա՝ տէնիզէ պըրադտըլար օ սու
րէթի :

3877 : Պու արշակ չիւնքի փուլթլարը չօգ սէվերիտի վէ մու

5076 : հապպէթիլէ ծնլարա դափարիտի , հաչան տույտուքի
բադրատունիլէր՝ եանի բազարատըն օղլուլարը ծնլա
րա դափմայօրլար՝ իքիսինի էօլտիւրտիւ . վէ զայրըլա
րը իլինէմը էթտի՝քի ծնլար եէմին իլէ սեօզ վէրմէյին
ճէ՝ սիւննէթ էթմէմէք վէ շաբաթ կիւնիւնի դուլթմա
մազ իչին , ծնլարա գըզ վէրմէսինլէր : () Նլար տախի
նաչար գալլպ՝ սեօզ վէրտիլէր քի սիւննէթտէն վազ
կէչսինլէր , վէ էկէր փատիշահիլէ շաբաթ կիւնլէրի
ալա կիտերլէրսէ եախօտ ճէնկէ՝ շաբաթ դուլթմա
սընլար . վէ լաքին փուլթիւրէսթլիկի գապուլ էթմէ
տիլէր : Պու բազրատունիլէր տիգրանըն կիւնիւնտէ
տախի պեօյլէ էթտիլէր . քի պու արշակ փատիշահըն
թօռնու իտի :

3880 : () վադիթլէրտէ կովկաս սէմթլէրինտէ դարգաշա

5079 : զուհուր էթմէկիլէ՝ ծնլարըն պեօյիւքլէրի՝ վունդ
ատը՝ պիր էզ սաքէրիլէ օրատան չըգըպ հայաստանա
տիւշտիւ , վէ եօգարքի բասենտէ սաքին օլտու , վէ օ
էէր ծնուն ատընա վանանդ տէնիլտի : Պիր գաչ երը
տան սօնղրա պիզիմ էվիլէլքի արշակ փատիշահ տա
խի էօլտիւ . փատիշահլըղը սիրտիւ . 13 . սէնէ :

3886 : Լ՝րտաշէն պիրինճի՝ էվիլէլքի արշակըն օղլու՝ պապաւ

5085 : սը եէրինէ կէչիպ փատիշահ օլտու մծքինտէ , վէ կէչ
տի պապասընը վէ տէտէսինի : Պու՝ քիւլիւքիւկիւն
տէ սէվիլիլիւ իտի տէտէսի վաղարշակա . գէրէ պիր գա
նը՝սըճազ վէ գուվիլէթլի ուշաղ իտի , էօյլէ քի աշիքեա
րէ կէօրիւնիւր իտի ծնուն էտէճէք պեօյիւք իլլէքի .
նիճէ քի պաշա չըգարտը . գէրէ փատիշահ օլտուղու
կիպի պահատըրլըգ գուվիլէթի իլէ սիւհալանըպ պեօյ
իւլթտիւ քէնտիսինի . վէ ասիա դարաֆլարընը՝ հիւք
փի ալթընա ալտը : Պունուն կիւնիւնէտէք աճէմ փա
տի

տիշահը՝ իւր սայր լը՛րտի , վէ հայ փատիշահը իբն
ճի . վէ լաբին պու արտաշէս՝ քէնտիսինի իւր էտիպ՝
աճէմէրի հէփ հլի ալթընա ալտը . վէ աճէմիսթան
տա քէնտիսինի փայթախթ եափտը . վէ օրատա աղէ
սիքքէլէտի քէնտի իսմինէ վէ սուրէթինէ :

Վ է օղլու տիգրանը եանընտա սագլայըպ վէ քեամիլ
հօճալար վէ ուսթալար թային էտիպ էյի ամէլէրտէ
վէ ֆաղիլէթէրտէ պեօյիլթտիւ . վէ ճէնք էհփալինի
օնա թալիլմէթտիրտի : Վ է գըզընը արտաշամա աւ
լը՝ պիր կիւրճի պէյինէ վէրտի՝ ատը միհրդատ՝ էվլէլ
քի միհրդատըն զիւրիլթինտէն կէլմէ՝ օ քի դարէհ
փատըշահըն պիր խանը իտի . վէ օնա թէսլիմ էթտի
փօյրազ դարաֆընտա օլան տաղլարըն փաշալըզըն՝ վէ
գարա տէնիզին պէրի դարաֆընը :

Վ ու արտաշէս փատիշահ՝ քէնտինին ասիա դարաֆլա
ընտա պեօյիլմէսինի կէօրտիւքտէ , Ֆիքըրինէ պիր
պեօյիլքիւք կէլիպ՝ եւրոպիա սէմթինի տախի զապդ
էթմէք իսթէտի . պու սէպէպտէն էօթիւրի օ դատար
աւքէր տէվչիրտի քի հիսապընը պիլէմէտի . զէրէ օն
լարըն չօղլուլու ույմագլա պիլինմէյ իտի , իլլա պիր
պաշգաճա էօլլի իլէ պիլմէք դապիլ իտի . պու աւքէ
րին ճիւմլէսի պիր օղլըրտան օգ աթտըգլարընտա՝
կիւնէշին ըլըղը դափանըպ օրատը կիւնտիւզին գա
րանլըգ օլուր իտի : Վ է աւքէրին պու դատար չօղ օլ
տուղունու կէօսթէրմէք իչին՝ էմի էթտի արտաշէս , քի
դաշլըգ եէրլէրտէ կէչտիքլէրինտէ՝ պիրէր դաշալըպ ,
գօնապ էթտիքլէրի եէրէ պրադսընլար . պեօյլէ էթ
տիքճէ տաղ կիպի պիր շէյ օլուր իտի օ դաշարըն եւ
ղընը :

Վ ու դատար աւքէրիլէ եիրիւտիւ արտաշէս կիւն պա
թսընա տօղրու . վէ քիւչիւք ասիայը զապդ էտիպ՝
տէնիգէ էնտի . վէ հատսիզ հիսապսըզ կէմիլէրիլէ
կիթտի թա կէլիպօլու տէնիգլինէտէք . վէ ուլմէլինի
տէ զապդ էտիպ՝ երգտը օ միւքէլէֆ շէհիրէրի քի
քէնտի վարմասընտան էվլէլ՝ նամը եէթիշմիշտի օ
րալարա : Ղէնք էթտի սպարթալըլարլա , վէ ալտը
մօռայը . վէ տիթրէթտի օ տէնիգէ եագըն օլան տէվ
լէթէրի : Վ է հէր եէրտէ իւսթիւն օլուպ տէօնտիւ
հայասանա՝ վէ օրատա քէնտի օղլու տիգրանը փա
տիշահ տիքիպ՝ կիթտի եէնի փայթախթընաքի եափ

3902 :

5101 :

3903 :

5102 :

3908 :

5107 :

մլ

միջիտի առհմիսթանտա : Պուգաաար իշտէ վէ պեօյ
լէ երւրիւշիտէ՝ քի պէշ երւ սիւրտիւ՝ քիմսէ գարշը
տուրամատը արտաշէսէ . կէրջի հոմալըլար օ զաման
զուհուրա կէլիշէր իտի , վէ լաքին ծնլար զայրը իշէ-
րէ մէշըու օլմաղ իլէ , ելէրի աէյմէտի արտաշէսիլէ
ճէնք էթմէկէ :

3910 : Խէքուր երւրիւտիւ արտաշէս օ սեմթէրէ , վէ պիր

5109 : Իշ տաճա կեօրէյիմ տէյի ֆիքիրլէնիւր իքէն , ափանսըզ
պիր արպէտէ գօփտու ասքէրլիտէ , էօյլէ քի պաշա-
առլար պիր պիրինի գըրմաղա . () տախի՝ շունլարլն
խըշմնտան գուրթուլայրմ տէյի պիրէզ ատամլա գաջ-
տը . վէ տաճա հայաստանա եէթիշմէտէն քէնտի առ-
քէրլիտէն էօյաիւ . * վաճ եազըզ կէշէն շանրմա տէյ-
երէք : Փատիշաճլ ըզը սիւրտիւ . 25 . սէնէ :

Պու արտաշէս՝ քիւշիւք ասիայա կիթտիքտէ՝ իւշ փութ
պուլտու օրատա . պիրի արտէմիդէսին . պիրի հէքիւ-
լէսին , վէ պիրի ապոդոնուն . իւշիտէ պագրտան տեօք-
մէ ալթըն եալտըզլը՝ չօգ սէնաաթլա եափըլմիշ իքի
մէշճուր ուսթանըն իշի . պիրինին ատը սէիւլէս . սպի-
րինին գիտոնէս՝ իքիսիտէ կիրիտլի : Պու փութլարը
արտաշէս կեօնտէրտի հայաստանա՝ արմալի շէհրի-
նէ : Սէ ռումէլինէ վարտըգտա՝ օրատա տախի ելլա-
ղա էյալէթինտէ պուլտու կինէ պեօյլէ սէնաաթլը
պէշ փութ . պիրի գիտուն , պիրի արտէմիդէսին . պի-
րի աթենասըն . պիրի հեփեստէսին , վէ պիրի ափրո-
դիտէնին . պունլարը տախի կեօնտէրտի հայաստանա՝
վէ պամանլարը պիրլէրլինճէ . քի սօնյըա արտաշէսին
օզլու տիգրան արտէմիդէսին փութունու եէրլէշտիրտի
էրզինկեանտա . վէ աթենասըն՝ թիլ գասապասընտա :

3 : Խիւնճի տիգրանըն վաթի . վէ Բիդրատըն
իլէրի հոմալըլարա գարշը :

թ . 4 = 6 :

3911 : Տիգրան իքինճի՝ էպլէլքի արտաշէսին օղլու , պա-
5110 : պասը էօլտիւքտէ՝ պաշլը պաշընա սիւրտիւ հայ
փատիշաճլըղընը . վէ չիւնքի պապասընըն ասքէրի տա-
ղըլիշիտի , չափըճակ ծնլարը տէվչիրիպ՝ տիւզտիւ
տէվլէթինի , վէ քէնտիսինէ իքինճի էթտի էնիշթէսի
օլան միհրդատը : Սէ չիւնքի ռումլար արտաշէսին
էօլ-

էօյմէսինի վէ ասքերինն տաղ ըմաստնը իշխաիպ՝ պաշ-
լամիշէրիտի հիւճում էթմէ կէ հայաստանա , ալտը
տիգրան ասքերինի , վէ միհրդատը պիլէսինճէ . վէ ծն-
լարը գովալայարադ գալը բտը օ սէմթլերտէն : Ս է
կէրի տեօնիւկ կէլտի գայսերիէ շէհրինէ . վէ թէքըար
զապդ էտիպ քիւհիւք ասիայը՝ թէսլիմ էթտի միհրդա-
տա , վէ փատիշահ տիքտի ծնու օ սէմթէ վէ պոնտո-
սա . վէ ծնա ասքէր գօշուկ՝ տեօնաիւ կիթտի :

Յ) է տահա չօգ վիւլյէթլեր վէ միլլէթլեր հիւքմի ալ- 3912 :
թընա ալուկ՝ տիւնեայը տիթրէթտի . վէ պեօյլէճէ 5111 :
օգատար պեօյիւքլէնտի ֆիքրի իլէ քի տիւնեա իւզէ-
րինտէ հէրնէ օլուրսա՝ էօյլէ զանն էտէր իտի քի քէն
տի հիւքմի իլէ օլուր պիթէր : Ս էնիճէքի հօսմալը լար
եազար , չօգ փատիշահլար՝ քի էսիր օլմիշէր իտի ծնա՝
հօւղուրունտա էլ գալիւշուրուկ՝ հըզմէթ տուրուր-
լար իտի . վէ օ փատիշահլարլն տեօրտի տայիմա ծնուլա
պիլէ օլուր , պաշգաճա հըզմէթ էթտիքիթ իտի ծնա-
րա՝ շան կեօլթէրմէք իշին . վէ ալթ իլէ պիր եհրէ վալ-
տըքտա , ծնարըն տեօրտի փատիշահ քիսմէթինտէ
էանը սըրա եաեա եիւրիւրլեր իտի . վէ թախթա օ-
թուրուկ՝ տիվան էթտիքաէ , եախօտ միլլէթլերէ քէ-
լամ էօլլաարգտա՝ դարշըսընտա այադ իւզրէ տու-
րուկ՝ քէնտիլէրինի ծնա էսիր վէ դուծսագ պիլեր-
լեր իտի :

Ս) է պոնտոն էնիշթէսի տախի միհրդատ իլէրի կէջիպ՝
չօգ նամտար օլտու , վէ իկիրմի իքի միլլէթէ հիւքմ
էտիպ՝ ճիւմլէսինն տիլինի պիլերէք՝ թէրճիմանսըզ
ծնալալա սեօյլէշիքիտի : Սու միհրդատ կապագովկիա
էյալէթինի ալտըգտա՝ օրայա փատիշահ տիքտի օղ- 3914 :
լունու՝ ատը արիարաթ . վէ ճիւնքի տահա սէքիլ եա 5113 :
շընտա իտի՝ ծնա լալա վէ կեօզէտիճի գօտու գորդիոս
ատլը պիրինի : Սապագովկիալըլար պու իշէ կիւճէ-
նիպ՝ արզ էթտիլեր հօսմալըլարա . վէ հօսմա տեվէ
թի կեօնտերաի օրայա կիւլկիա փաշասընը ատը կուռ-
նէլիոս սիլլա՝ նամտար պիր քիմնէ : ()՝ տախի կապա-
գովկիա վիլայէթինէ կէլիպ՝ ճէնք էթպի գորդիոս-
լա . վէ գովալատը ծնու վէ արիարաթ . վէ օրայա փա-
տիշահ տիքտի արիդարպան ատլը՝ կապագովկիա փա-
տիշահլարընըն սօյունտան պիրինի :

Սունու տույտուգտա միհրդատ՝ չօգ կիւճէնտի հօս- 3915 :
մա 5114 :

մայր լարա . վէ չիւնքի քէնտի ճէնկէ գալգամագ իսթէ մէզ իտի , հապէր վէրտի տիգրանա , օ տախի թէգէն եօլլատը իքի սէրաքէրինի՝ պիրի միհրան , օպիրիսի բակուր՝ արիորարզան իւզէրինէ : Պունլար հայլարն կէլմէսինի տույտուգտա՝ գաչըպ հօմայա տիւշտիւ , լէր . վէ հայլար կէլիպ՝ կինէ փատիշահ տիքտիլէր ա , ըրարաթը կապադովկիա իւզէրինէ :

Պեօյլէ օլտուգտա՝ եհնիտէն ապէր տէվշիւտի միհր , դատ , վէ սալոր ծնլարը քիւշիւք ասիա սէմթիւն , եախօտ անատուլյա , վէ իւշ եիւզ կէմի էնտիրտի տէ նիգէ՝ քի հէր դարափտան գօլալայա տիւշմանլարըն՝ խուսուսա հօմալըլարը : Պունու կէօրտիւքէրինտէ հօմա սէրաքէրլէրի՝ իքի եիւզ պին ասքէր իլէ եիւ , ըիւտիւլէր միհրդատ իւզէրինէ . վէ լաքին տահա ծնա եէթիշմէտէն՝ ծնուն պիր պեօլիւք ասքէրի ծնլարա դարը չըգըպ՝ չօյունու գըրտըլար , վէ պիրէզինի տէ եսիր էթտիլէր , վէ գալանլարը գաչըրըպ՝ ծնլարտան չօգ տօյունուգ ալտըլար :

Բէգալիք տիգրանըն ասքէրի տէ պաչգաճա պիր եէր տէրասթ կէլտի պիր զայրը հօմա սէրաքէրինէ՝ աուը ահոճիլոս մանիոս՝ քի էլի ալթընտա վարիտի տեօրթ պին աթլը , վէ գըրգ պին եաեա . հայլար պունլարըն իւզէրինէ տիւշիւպ՝ ծն պինինի գըրտըլար . վէ պեօլիւք լէրինտէն իւշ եիւզիւնի գուլթտուլար , վէ գալանլարը նը տարտաղան էթտիլէր , էօյլէ քի կիւճիլէ կէճէլէլին տար գալտը ահոճիլոս սէրաքէր . վէ գապարիէ տույունու կէշիպ տիւշտիւ պերլամա շէհրինէ : () րա տա գուլթտու ծնու սօնլրա միհրդատ , վէ ալթըն էրի տիպ՝ ագըթտը աղզընա . պունունլա կէօսթէրմէք իսթէտի քի քէնտիսի հօմալըլարտան ճէօմէրտ տիր . ալթընա պաղմսգ՝ ալթ էթմէկէ պաղար հօմալըլար :

- 3917 : Պունտան սօնլրա իքի եըլ տահա ճէնք էթտի միհր
5116 : դատ կուռնէլիոս սիլլա տէտիքլէրի հօմա սէրաքէրլիլէ . վէ ծնունլա պարըրգ էթտի էսիլի ստանպօլ սէմթիւտէ՝ պու շարդ իլէ քի կապադովկիայը տէմն տիւրսիւն արիորարզանա՝ հօմա հիւքմիւնտէ օլարագ :
3921 : () վագիթլէրտէ տիւրլիւ տիւրլիւ վէլվէլէ տիւշտիւք
5120 : տէ սէլլէկիա փատիշահլըզընա , պեօլիւքէրի մէշվէրէթ էտիպ՝ օ տէվլէթի տիգրանըն էլինէ վերմէք ին .

Թէտիւլէր : Հապէր կեօնտէրտիքլէրինտէ կէլտի տիգ-
րան աղըր ասքէրիւէ . վէ անտիրքոս փատիշահը օ
սէմթլէրտէն գօփուպ՝ քէնտիսի օլտու սեւլէկիա փա-
տիշահը , վէ ասորի վիւայէթինէ տէ՝ հիւքմ էթտի ,
պիրէզ եէրլէրինտէն զայրի : Ս է քէնտի եէրինէ՝
մաղդատ ասլը պիրիսինի սեւլէկիալը լարա պաշ Թայ-
ին հտիպ՝ էնտի պաղեստինէ . վէ եահուտիլէրտէն
պիրէզ հսիր ալըպ՝ տեօնտիւ մծքին շէհրինէ . վէ օ
եահուտի հսիրլէրինի օթուրթտու վարդգէս շէհրին-
տէ՝ քասաղ չայրն եանընտա :

() վազիթտէ կուռնելիոս սիւլա՝ հոօմա սերասքէրի 3926 :
եօլտիւքտէ՝ հոօմալը լարըն պարըշըղը պօղուլտու . 5152 :
պուռնուն իլին միհրդատ հապէր վէրտի տիգրանա՝ քի
եիւրիւսիւն կասպաղովկիա իւղէրինէ : () տախի թէզ-
լէ եէթիշիպ ալտը կասպաղովկիայը . վէ օ սէմթտէն
օթուզ պին քիշի տէվշիւրիպ՝ կեօնտէրտի հայաստանա՝
հէփիսինէտէ ըահաթ սաքլին օլաճագ եէր վէրմէկիլէ .
վէ քէնտիսի կէրի տեօնիւպ պիր յիւտիւք բասէնլի աւ-
քէրի եօլլատը միհրդատա , հոօմալը լարլա ճէնք էթ-
մէկ իլին :

Տիւղտիւ միհրդատ ասքէրինի եիւզ գըրգ պին եաեա 3929 :
փիւր սիւլահ՝ հոօմա դարզը Թալիմլի . վէ ծնալթը պին 5128 :
աթլը . վէ եիւզ արապա դըրփան կիպի տէմիւրլէր իլէ
սիւլահլանմըշ . քի պիրի պինէ գարշը տուրուր . պուռն-
լարլա Թէքրար քիւչիւք ասիայա տիւչիւպ՝ զասլգ էթ-
տի հէի եօգարքի սէմթլէրինի . վէ չօգ կէմիլէր էն-
տիրտի տէնիզէ : Վարշը չըգտը հոօմալը լարըն պէօյ-
իւք սերասքէրի լուքուլէս հիւսպսըզ ասքէրիլէ . վէ
կոտտաս սերասքէր պիլէսինճէ : Վուռլարը գարշըլա-
տը միհրդատ . վէ հոօմա ասքէրինի գըրարադ գօլիւ-
լատը ծնլարը Թա գատը քէօյիւնէտէք . վէ օրատա չօ-
ղուռու զայ էթտի : Ս է տէնիզտէ օ կիւն ճէնք էտիպ՝
ալթմըշ չէքտիրի ալտը հոօմալը լարտան , վէ չէքտի-
րիլէրտէ օլանլարը քէստի . վէ տեօրթ պէօյիւք ճէնք
կէմիլէրինի եագտը . օ գատար օլտու օ կիւնիւն պօղ-
ղուռու , քի տէտիքլէրինէ կէօրէ , պիր կիւնտէ տէնիզ
իլէ գարա տօլաու հոօմալը լարըն լէշիլէ : Վուռու
եագտըլար հոօմալը լար հոօմայա . վէ միհրդատ տիգ-
րանա վէ աճէմ շահընա . ծնլար աղլամագլա , վէ պու-
հօյիւնմէքլէ :

Պեօյիտի միջոցառում գուժվել թի, և պեօյիտին էրիւտիտի կիւզիկոն տէտիքէրի շհրին իւզէրինէ՝ քի հոօմալը լարրն էլինտէ իտի՝ մարմարա տէնիզինէ, եւա գըն, քի թիւրքաէ գափու տաղը տէնիր . վէ ծոռնլա ճէնք էթտի . ուզատըգտա օ ճէնք՝ միջոցառում զահ-րէսի թիւքէնիպ՝ գըթըղգ վէ էօլէթ տիւշտիւ օրտու-տունա . վէ առքէր պաշատը էօթէյէ պէրիյէ տաղը Լ մաղա՝ քի էէյէճէք պուլտունլար :

Պունու տուլտուգտա լուքուլլէս՝ էէթիշտի օրայա, վէ տիւշտիւ միջոցառում իւթիւնէ . վէ ապէրին չօ-ղունու գըրտը . կէրէք օրտուտա օլտնլարը, վէ կէրէք տաղը լանլարը : Տարլըղա տիւշտիւքտէ միջոցառում գա-լան ապէրիլէ ճէնք էտիպ էարտը հոօմալը լարրն օր-տուտունու . վէ կիթտի պոնտոս սէմթինէ :

- 3932 : Պաշատը արթըղ լուքուլլէս սէրպէօթ էիւրիւմէ կէ
5131 : քիւչիւք առիանըն իչէրիսինէ . վէ ճէնք էթմէտէն զապղ էթտի չօգ էէրի : Պունուն իչին պաշատը ա-քէրի մըրըլտանմաղա՝ քի նիչիւն ճէնք էթմէյօր . գէ-րէ ճէնք օլուրսա՝ էլլէրինէ շէյ տիւշէր : Շէվապ էթ-տի լուքուլլէս . ճէնք էտէրսէք՝ միջոցառում տիգըանա տիւշէր, վէ ծոռ պիզէ գարըլ օյանտըրը . ծոռ քիմ գարըլ կէլէ պիլիւր . (պաճ հայ թարիխինտէ . ք. 6.)
Պիր տահա ճէնկէ պաշատըգտա միջոցառում արպէտէ տիւշտիւ ապէրինին իչինէ . վէ սէրապէրլէրին չօղու ծոռ պըրագըրա՝ հոօմալը լարրն դարաֆընա տիւշտիւ-լէր . վէ քէնտիսի դագէթ էէթիլէմէյիպ կիթտի հայ-աստանա, վէ տիւշտիւ տիգըանա : Ս է լաքին տիգըան չօգ տարըլտը ծոռ՝ գաշմասը իչին . վէ ծոտան էիւզ չէ-վիւրիպ՝ իկիւրմիայ գատար իղին վէրմէտի քի հոօղուրին, տէ կէօրիւնսինէ :

4 : Տեգրանըն էմտիւլէրի հոօմալըլարա վէ էպիտա
պոլոմայիլէլէր էլէ :

ք. 6 = 11 :

- 3934 : **Տ**ահա միջոցառում հայաստանտա իքէն սեղէնէ սու-
5133 : դան կղէօպատրա տէտիքէրի՝ անտիօքոս պիոս սէլէկիա փատիշահընըն իւթիւնու՝ դօժար էօլտիւք-տէ՝ փատիշահ դարգընա օթուրուպ պտղոմայիգ շհ-րինտէ, հիւքմէտէրիտի ասորի վիլայէթինին պիր գա-րա-

բաժնան՝ օրատրնա քի տիգրան անմատր : Պու սեղէնէ
սուլդան՝ ճիւղէ ասորիւնքի վէ սեղեկիտը լարը թաշ
րիք էթտի՝ քի պաշ գալտրորպ կերի տուրսունլար
տիգրանտան :

Պեօյլէ օլտուգտա եիւրիւտիւ տիգրան ասորի սեմ-
թինէ . վէ ալտր պտղոմայիգ շէհրինի . վէ չիւնքի սե-
ղէնէ սուլդան օրատան գալուս սրղընմիշ իտի սեղեկիտ
գալէսինէ , կիթտի տիգրան , վէ գալէյի ալլա՝ դուծ-
տու սեղէնէ սուլդանը վէ էօլտիւրտիւ :

Իշիթտիւրինտէ պունու պաղեստինտէ օլան եահու
տիւլէր՝ չօգ գօրդ տուլար , օլմայա քի պաղեստինէտէ
էնէ տիգրան տէյի . ծնուն իչին սուլդանլարը օլան ա-
ղէքսանդրէ սաղինա վէ ծնլարըն պեօյիւքէրի՝ աղիմ
փէշքէշէրիւէ էլէիլէր կեօնտէրտիլէր ծնա , օ զաման
քի պտղոմայիգի մուասէրէ էթմիշ իտի : (Նլար տա-
խի կէլիպ ըէճա էթտիլէր տիգրանա՝ քի գըյմասըն
եահուտի միլլէթինէ . վէ քէրէմինի կեօսթէրսին սա-
ղինա սուլդանա վէ ծնուն հիւքմի ալթընտա օլանլա-
րա : Տիգրանն հօշունա կէլտի պունլարըն էթտիլի .
վէ սեօզ վէրտի՝ քի հիչ պիր զարար էթմէսին ծնլարա-
իլլա զարար եէրինէ էյլիք կեօսթէրսին . պու իշտէ
բազրատունիլէր տալի ըէճաճի օլտուլար , չիւնքի եա-
հուտիլիք տինինտէ իտիլէր :

Իշինի տիւլտիւքտէ տիգրան օ սեմթիւրտէ՝ կէլտի 3934 :
անտիոքա . էլլի կէօնտէրտի ծնա լուքուլէս՝ ապպիտո 5133 :
ատլը պիրինի , քի միհրդատը թէսլիմ էթսին քէնտի-
սինէ . վէրմէզսէ տէտի՝ հաօմալը լար հազըրտոր ճէն-
կէ գալգմաղա : Կիւճէնտի տիգրան պու էտայա . զէ-
րէ պեօյլէ սեօզ տահա հիչ պիրիսինտէն իշիթմէմիշի-
տի . լաքին տարղընլղընը դուծուպ՝ ճէվապ վէրտի .
տիւկիւրիլէք վէ իրսըմլըգ հազգը՝ գօյ վէրմէզ տէտի
ծնու թէսլիմ էթմէկէ . էլլիլէ տէ իքրամ էտիպ՝
ըաղպէթիլէ տեօնտիւրտիւ : Վէ միհրդատը եիւզ պին
աթլը աքքէրիլէ էօլլատը պրնտոտա :

Իլլի կէրի տեօնտիւքտէ հազըրլանտը լուքուլէս ճէն-
կէ գալգմաղա . վէ քէնտիսինէ սրղընաճազ եէր պու-
մաղ իչին՝ ալմազ իսթէտի տիարպէքիրի . իուսուսա
քի հաղնէ չօգ վարիտի ծնտա . պու նիլէթիլէ կէլտի
գուշաթտը շէհրի : Տիգրան՝ պունու իշիթտիւքտէ
ալթը պին աքքէր կէօնտէրտի օրայա . ծնլար տախի կէ-

լիպ՝ վէ հռօմալը լարըն օրտուսունու իքի պեօլիւպ՝ կիրս
տիւէր շէհիրէ . վէ ծնտան չօգ հաղնէ գալտորըպ , վէ
տիգրանըն ճարիէլէրինի ալըպ , վէ կէճէիլէ չըգըպ
կիթտիւէր , վէ տիգրանա թէսիւմ էթտիւէր . պու
չէյէ հռօմալըլար շաշտըլար :

- 3935 : Գալգտը տիգրան անտիոքտան իւչ էիւզ ալթմըշ պին
5134 : ասքէրիլէ հէփիսիտէ տէմիր գլըիլը , վէ պաշաուր եիւ
րիւմէկէ լուքուլլէս իւզէրինէ : | ուքուլլէս հապէր
ալտըգտա գօրգուսունտան տիթրէմէկէ պաշաուր . վէ
լաքին կինէ եիւրէքլէնիպ՝ վէ ասքէրին պիւրէզինի մնւ
հասէրէտէ ալըգօյուպ՝ ալտը պիւրէսինճէ իկիրմի
տէօրթ պեօլիւք , վէ պին սափանճի վէ քէմանքէշ .
վէ կէլտի օրտուսունու գուրպու պիր պեօլիւք օլտտա :
Տիգրան կէօրտիւքտէ հռօմա ասքէրինի՝ սօրտու քի
պուսլար քիմէլը տիր . * էլլիլէր իսէ՝ չօգ . ճէնքճիլէր
իսէ՝ ազ || . պեօյլէ տէյէրէք՝ հաճէթի օլմատը , վէ փէր
վասըզ օթուրտու , ֆիքրինէ պունու գօյարագ՝ քի պիր
սօլըգտա ծնլարը եութա ազ ասքէր իլէ . վէ քէնտի
սի պաշաուր գէվգ սէֆա էթմէկէ . վէ ասքէրի տէ քէ
գալիք եէմէկէ իչմէկէ վէ օյնամաղա մէշուլ օլտուլար :
Հաչան կէօրտիւքէր հռօմալըլար տիգրան ասքէրինին
չօգլուղունու , դայէթ գօրգտուլար , վէ զօր էթտիւէր
լուքուլլէսէ քի ճանընը գուրթարմաղա պաղսըն : | է
լաքին , չիւնքի լուքուլլէս ագըլը վէ ֆիրասէթլի քիմ
սէ իտի , վէ տիգրանըն հաճէթի օլմատըղընը տույ
տու , եիւրէք վէրտի ասքէրինէ . պունու պիւրէսինիզ քի
տէտի պիզ իւսթիւն օլաճաղըզ . պաղմայըն տօյում
լուգ ալմաղա , իլլա պագըն գըրմաղա վէ գօվալամա
ղա : Պու իսթէքլէ հէփիսի պիրտէն սալտըլար տիգ
րան իւզէրինէ :

Պունլարըն պեօյլէ կէլիշինի կէօրտիւքտէ տիգրան՝
դաֆիլէն ֆիքրի պիր դարզ օլտու : վէ շաշըրմաղա
մէհէթէրհանէ չալտըրտը՝ քի ասքէրի կէրի չէքիլտին .
վէ ասքէր տէ պու իշէ թաաճճիւպ էտէրէք՝ գարըշմու
րիշ օլտուլար : Պու շաշգընըգտա իքէն՝ հռօմալըլար
էէթիշիպ , պաշաուրըլար ծնլարը գըրմաղա վէ գօվալա
մաղա . պէշ պինի գըրըլտը , վէ պաղիլէրի գութուլ
տու . վէ չօղու գաչտը . վէ տիգրան գալան ասքէրիլի
տիւշտիւ պիր գալէյէ : Պու պեօյլէ օլտուգտա՝ տէօն
տիւ լուքուլլէս տիարպէքիր իւզէրինէ , վէ ալտը ծնու .
վէ

վէ չօգ հազնէ պուլտու ծնտա :

Հասկեր ալար տիգրան , քի տիրապէքիր էլինտէն չըգ-
մըշ . պու հասկերտէն խըշմա կէլիպ' եօլլատը աթլը
ասքէրինի լուքուլէս իւզէրինէ . ծնլար տախի լուքուլ-
լէսին աթլըսնա րասթ կէլիպ' չօղունու գըրտըլար :
Պունու իշիթաիքտէ լուքուլէս' քի օ եէրտէն ուղաղ
իտի' գօրգտու վէ շաշըրտը . հ' մէն գալգանլը ապէ-
քինի աղլալ' եիւրիւտիւ օ սէմթէ քի եարտըմ' եթսին
աթլը ասքէրինէ :

Հայ աթլըլարը տախի եիւլտէն գաչամագ կէօսթէ-
րիպ' կէրի չէքիւտիւէր . վէ հռօմալըլար' սասթ պու
տուր տէյէրէք արտլարընճա եիւրիւտիւքէրինտէ'
Հայ աթլըլարը կէրի տեծնիւպ գըրտըլար վէ պէրպատ
եթտիւէր ծնլարը' տէմրէն տէմրէնէ կէջմիշ օգլարը'
իլէ : Երէ նիճէ քի եազարլար հռօմալըլար , հայլա-
րըն աթլըլարը չօգ գօրլու վէ շէտիտ իտիւէր . վէ օգ-
լարընըն ուճու չիֆթէ տէմրէնլը իտի' պիրիպիրի իււ
թիւնէ կիտիրիւմիշ' իւսթիւնտէքի երեէթի . քի իչէր-
տէ գալըրիտի , վէ էյի օլմաղա չարէ , պուլունմաղ իտի :
Վ է չիւնքի հայլար հէր աթմատա եէթիշտիրիւլէրի
տի օգու , օրատա հռօմալըլարըն չօղու գըրըլար . վէ
չօղու եարալանըպ տիւշտիւ :

Ի ուքուլէս տայանամատըղը կիպի պէօյլէ գըրըլմա-
ղա' գաչտը վէ հրըսընտան կիթտի մծբին շէհէրի իւ-
զէրինէ , քի օրատա օթուրուր իտի տիգրանըն գարտա
շըատը գոռ . վէ ծնունլա ճէնք էտիպ' ալտը ծնու : Վ է
չիւնքի պու վազիթտէ սեւլկիատա օթուրուր իտի
տիգրան գարաֆընտան մաղպատ պէօյիւք նախարար'
եանի խան , պու իշէրի իշիթտիքտէ' հռօմալըլար դա-
րաֆընա տեծնիւպ' լուքուլէս իլէ պիր օլտու . վէ տիգ-
րանա ասի' օլուպ' փատիշահ տիքտի սեւլկիալըլարա
ծնունճի անտիոքոսու : Վէօյլէ օլտուգտա սեւլկիալը-
լարըն փատիշահլըղը չըգտը տիգրանըն էլինտէն , քի
օն տեօրթ սէնէտէն պէրի ծնուն հիւքմի պլթընտա
իտի :

Պու պէօյլէ օլտուղու կիպի' եօճ' ալմագ իսթէտի տիգ- 3936 :
րան հռօմալըլարտան , վէ պունուն իչին սերասքէր էթ- 5135 :
տի քէնտիսինէ միհրգատը . օ տախի աղըր սաքէր իլէ
ճէնք էտիպ' չօգ քէրրէ եէնկտի հռօմալըլարը . վէ
պէրպատ էթտի լուքուլէսին ասքէրինի . պագ հայ

Թարիխինտէ . ք . 8 : Պունլարը իշխութեամբ տիրան՝
քէնտիստէ կէտի օ սէմթլէրէ : Վօրգու ալտը լու-
քուլէսին վէ ապէրինին տեօրթ եանընը , եիւրիւմէք
իսթէտի տիրանըն իւզէրինէ , վէ լաքին ապէրի տա-
ղըլտը , վէ գալանլար տախի՝ գալմագ իսթէտիլէր .
վէ քէնտի պիւր եանա չէքիտիքտէ՝ զապդ էթտի տիր-
րան կապադովկիայը . վէ ծնու միհրգատա թէսլիմ է-
տիպ՝ տեօնտիւ կիթտի եէրինէ : Պաշլատը արթըգ-
միհրգատ գօվմաղա հոսմալըլարը օ սէմթլէրտէն ,
վէ զապդ էթտիքլէրի եէրլէրին հէփիսինի ալտը եւ-
լէրինտէն :

3938 : Իսիանըն իշխ պէօյլէ օլտուգտա՝ հոսմալըլար եօլըւ-

5137 : տըլար լուքուլէսին եէրինէ պոմպէոս սէրապէրի :
Պունուլա տախի ճէնք էթտի միհրգատ չօգ քէրրէ ,
վէ թէքրար զապդ էթտի պոնտոսու վէ քիւլէք ա-
սիայը : Վէ լաքին՝ կաստոր ատըլ ծնուն պէօյլէք նա-
խարարը եախաւ իանը՝ վէ փաշալարը պաշ գալտըրըպ՝
ասի օլտուլար ծնա . վէ զայրըլարը տախի ծնտան կէրի
տուրուպ՝ հոսմալըլարլա պիր օլտուլար՝ պոմպէոսուն
Ֆէնտլէրիլէ : Վէ ծնուն օղըւ փաւնակէս զօրպա
օլուպ , վէ ապէրինի պապասընա գարշը պյաղա գալ-
տըրըպ , վէ եէրինէ կէչիպ փատիշահ օլտու . վէ իւզե-
րինէ վարըպ պոնտոս սէմթինէ՝ պաշլատը տեօյիւլմէ-
կէ ծնուն զթուրտուղու գալէ իլէ :

3941 : Պագալը միհրգատ քի Ֆէլէկին չարիւր թէրսինէ տեօն-

5140 : տիւ , վէ իշ իշտէն կէչտի . չաղըրտը գարըլարընը , վէ
իքի գըզընը՝ պիրինին ատը միհրգատէ , վէ օպիրինին՝
նիւսսա . պիրիսի մըպըր փատիշահընա եալուգլու , վէ
օպիրիսի գըպըրս փատիշահընա : Պունլարըն կեօզի
էօկիւնտէ զէհրըլի գատէհի ելլինէ ալըպ իւմէք իսթէ-
տիքտէ՝ գըզլարը եալվարտըլար՝ քի էվլէլ քէնտիլէրի
իչտին , սօնղրա օ . վէ գատէհի ելլինտէն ալըպ իշտիլէր
վէ էօլտիլէր , ծնտան սօնղրա քէնտիստէ իշտի , վէ
պըչագլա տախի քէնտիսինի վուրտու քի թէգ էօլսին .
էօլմէտիքտէ՝ պաշլատը էօթէյէ պէրիյէ սէյիթմէկէ՝
քի օ իշտիկի զէհր թէհսիր էթտին :

Վէ չիւնքի օ սաաթ ապէր իշէրի տեօքիւլմէք իւզրէ
իտի՝ եանընա չաղըրտը միհրգատ քէնտի ապէրինտէն
պիրինի , վէ էմը էթտի ծնա՝ քի եարտըմ էթտին քէն-
տիսինէ , վէ ծնուն եարտըմ էթմէսիլէլ քէնտիսինի
եա

Երաւալարայ՝ օրատա Էօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ հէփ

հէփ . 56 . սէնէ . պապ հայ Թարիխինտէ . ք . 9 :

Տահա միհրդատ Էօլմէտէն՝ տիգրանն ողլու տիրան՝ (3939 :

հայ նախարարլարնը քէնտիսինէ ուլտուրուպ՝ աօլի օլ (5138 :

տու . վէ արշէզ աւլը աճէմ շահրնա տախիլ տիւշիւպ ,

վէ ծնու տախի տիգրանա գարշը ալաղա գալտըրըպ՝ օ

նունլա կէլտի հայաստանա , վէ պիր գաջ շէհր ալտը .

կէլտի սօնղըռ գուշաթտը արտաշատ շէհրնի , վէ կիւն

լէրճէ ճէնք Էտիպ՝ ալամատը : Վէօյլէ օլտուգտա՝ ար

շէզ շահ՝ օրատա ալը գօյուպ տիրանը ապքէրիլէ՝ քէն

տի տեօնտիւ կիթտի եհրինէ :

Պունլարն կէլմէսինտէ ուզագ եհրտէ իտի տիգրան ,

պունու իշիթտիկի կիպի՝ տեօնտիւ եիւրիւտիւ տար .

ղընլըզլա տիրան իւզէրինէ , վէ գօվալատը ծնու օ սէմթ

լէրտէն . օ տախի նաչար գալըպ հռօմալըլարա տա

խիլ տիւշտիւ : Վէ չիւնքի պոմպէոս հայաստանա եիւ

րիւմէք իսթէրիտի՝ ծնու գուլափուզ ալըպ իջէրի կիր

տի , վէ տիգրանլա պարըշըգ Էթտի : Վէ պու պարը

շըգտա կէրի վէրտի տիգրան հռօմալըլարա ասորի վէ

լայէթինին պիր փայընը , վէ փիւնիկէլիլէրին փայընը

տախի ֆըրաթ չայընտան չագ տէնիզէ վարընճա : Վէ

պիր փայ տախի կապագովկիատան վէ կիւլիկիատան :

Վէ պոմպէոսլա մուհապպէթ լէշիպ՝ աղիւմ փէշքէշէր

ջէքտի ծնա . վէ ծնուն Էօկիւնտէ քէնտիսինի ճեօմէրտ

կեօսթէրիպ տաղըթտը հռօմա ապքէրինէ՝ ատամպա

շընա եիւզ Էլլիշէր ղուրուշ . վէ եիւզ պաշը օլանլարա՝

պինէր ղուրուշ . վէ պին պաշըլարա՝ ծն պինէր ղու

րուշ : Պարըշըղըն իշի պիթտիքտէ , ալտը պոմպէոս

տիգրանն իբի գըզգարտաշ Էվլատլարընը , Էանի մի

հրդատըն իբի օզլունու՝ աւլարը արշամ վէ քիւլիւք մի

հրդատ . վէ ծնտան հռօմայա տեօնիւպ՝ հռօմա փատի

շահըղընը պիր սագլայըպ՝ հիւքմէտէնլէրի իւշ քիշի

Էթտի , քի հայճա տէրիզ Էռպպէտաւան . Էօյլէ քի

յուլիոս վէ կրասոս վէ պոմպէոս պույուրուպ հիւքմ

Էթտինլէր տիւնէանըն իւշ փայընա . քի Լարուպիա ,

Լ. փրիկէ , վէ Լ. սիա տէնիլ :

Պունտան սօնղըռա տիգրան քէնտի սաղըրղընտա՝ սալ

դանաթընըն . 33 . սէնէսինտէ՝ քէնտի օղլու արտա

ւաղգը փատիլաճ տիքտի արարատ սէմթինէ , վէ քէն

տիսի օթուրտու միջագետտէ : () կիւնլէրտէ գարիս

3945 :
5144 :

նոս տէտիքէրի հոմա սերաքէրի՝ ասորի սէմթինէ
հիւքմ հտիճի կէլտիքտէ՝ պունունլա պօզուշտու տիգ-
րան . վէ ճէնք էտիպ՝ ալտը հոմալը լարտան օ եերլէ-
րի քի կէրի վերմիշտի ծնլարա : Տարլըզա տիւշիւպ սը
գըլտըգտա գաբիանոս՝ պարըշդ . էթտի տիգրանլա .
վէ ծնա տեծնտիւրտիւ եէկէնլէրինի արշամը վէ քիւ-
շիւք միհրդատը . վէ քէնտի կիթտի միսըրա՝ իմտատ
էյլէմէկէ պտղոմէոս փատիշահա ասիլէրէ գարշը :

3949 : Վիր գաշ երլտան սօնղրա կրասոս հոմալըլարն իւշ
5148 : պէյին պիրիսի՝ քի ծնուն փայլնա տիւշէրիտի ասիա՝
կէլտի ասորի վիլայէթինէ , քի կիւլայ ասիաննն թախ-
թը իտի . վէ աղըլ աղքէրիլէ պարթալէրին իւզէրինէ
եիւրիւյիւպ՝ խուրտիւխաշ օլտու քէնտիսիտէ , ասքէ-
րիտէ . պագ հայ թարիխինտէ . ք . 10 : Վէ չիւնքի
ծնտան էվիլէլ էօլտիւրմիշէրիտի հոմալըլար միհր-
գատըն փառնակէս աղլը օղլունու , ծնուն նագլինիտէ
պագ օրատա , 12 . պապտա :

Վու իշէր պէօյլէ կէլտիքտէ՝ փաշա օլտու ասորի սէմ-
թինէ կասսիոս . ծնտան սօնղրա բիբուղա : Վունլար-
լա հայլար ճէնք էտիպ՝ չօգ էօրսէլէտիլէր . էն սօն-
ղունտա հոմալըլար գապգ էթտիլէր ասորի վիլայէ-
թինի պիր վադիթէտէք :

5 : (Ը) Երա Կէգրանն Էննէննիւ օլտն զայրը
իլէրին Կէգէայէսի :

ք . 12 :

3963 : Տիգրան՝ գօճալըպ փիր օլտուգտա խասթալըգ ալ
5162 : Տարքէնտիսինի . վէ պու սէպէպտէն ծնուն սերաւ-
քէրլէրի վէ խանլարը՝ քի ծնունլա գուվիլէթլէնիպ իշ
կէօրիւրլէր իտի՝ գապուն գալտըլար :

Վու հալտէ իքէն տիգրան՝ հաշան իշիթտի քի հոմալ-
ըլար ալմիշէր ասորի վիլայէթինն օ սէմթինի տէ՝
քի քէնտի հիւքմի ալթընտա իտի՝ վէ իշէրի եիւրիւմէք
իսթէյօրլար , գասալէթ ալտը քէնտիսինի . վէ գօրգ-
տու քի օլմայա հայաստանա տախի սարգընթըլըգ
էթսինլէր , պունլարը տիւշիւնէրէք պիր օլմադ իս-
թէտի արշէգ փատիշահա . վէ լաքին պու պէօյլէ օլ-
մաղա կէրէկիտի քի տիգրան արշէգէ տեծնտիւրէ ա-
ճէմշահընն էվիլէլէր պէօյիւքլիւկիւնի , եանի օ օլ-
տուն

առնն եվկէլքի, վէ հայ փատիշահը՝ իբնիսի. զերէ տիգ-
րանըն պապոսը արտաշէս՝ պու իհիթիամը քէնտիսի-
նէ ալմիշիտի . վէ պու մատտէտէ չօգ եանրպ եագը-
լու պէքլէր իտի արշէզ շահ՝ քի տիգրան հօլտիւքտէ՝
կինէ քէնտիսինէ չէվիրսին : Պունու պիլերէք՝ իրա-
տէթիլիէ ծնա տեծնտիւրտիւ տիգրան օ պեօյիւքլու-
կի . վէ պու սէպէպտէն գըզընը վերտի արշէզին բա-
կուր ատլը օղլունա :

Պու պիրլիք օլտուգտա՝ աքէր կեծնտերտի տիգրանա
արշէզ շահ, ծնարա սերասքէր էտիպ քէնտի օղլու բա-
կուրու (քի զայրըլարը պակարոս տերլէր) : Չաղըրտը
տիգրան ռշտունիլէրին նախարարընը եախօտ խանը-
նը՝ աոր բազափրան պիր գօրգունճ քիմնէ , վէ եա-
վուզ ճէնքճի . վէ ծնա թէսլիմ էթտի ասքէրինի , վէ
ճիւմլէսինին իւզէրինէ ծնու սերասքէր տիքտի՝ կերէք
հայ ասքէրինէ վէ կերէք աճէմլէրէ . սաթ սերասքէր
լիք ատընը բակուրա վերտի՝ շահգատէ օլտուղու իլինս
Խի պեօյլէճէ տիւզէրէք՝ գօշարագ եօլլատը ծնարը
հօմալըլար իւզէրինէ :

Նտի բազափրան փինիկէյէ , վէ զապգ էթտի ասու 3964 :
րի մէմլէքէթինի : (Յա զարչը կէլտի անտոնինոս , 5163 :
վէ ճէսարէթ էտէմլէյիպ կէրի տեծնտիւ կիթտի հօմ-
մայա :) սորի սէմթինտէ իքէն բազափրան՝ այաղը-
նա կէլտի եղմ՝ սէմթինտէն արիստաբուլոսուն օղլու
անտիգոնոս , վէ ասորիլէր փատիշահըն շէհգատէսի
նին էլիլիլէ՝ աոր լիւսանոս՝ բազափրանա վստ էթտի
պին քէսէ ալլէ վէ պէշ եիւզ կիւզէլ գարը՝ էկէր հիւր
կանոսքահանայապետի՝ քիեղմ փատըշահը իտի , թալս
թընտան տիւշիւրիւպ՝ քէնտիսինի ծնուն էերինէ կէ-
շիրիրսէ . վէ անթիպարոսուն օղլու հերովդէսի սօյ-
ճա էօլտիւրիւրսէ :

Պու շարգը բազափրան գապուլ էտիպ՝ պեօլտիւ ասքէ-
րինի . պիր պեօլիւկիւնի բակուրա վերիպ՝ եօլլատը օ-
նու տէնիզ գըլըսընտան եղմ սէմթինէ . վէ քէնտիսի
միջագետէ կիտիպ՝ գօլլալատը օրատա օլան հօմալը-
լարը թա գօնիա շէհրինէ տէք . վէ տեծնտիւ քի կէլէ
եղմէ : Եթիթիտի բակուր տախի եղմէ , վէ պաշլատը
ճէնք էթմէկէ՝ թա պէնտէկոստէյիտէք :

Խիթտի հիւրկանոս քահանայապետ քի բազափրան
կէլիօր , էլի եօլլատը ծնա՝ քի պարըշգ էթսին վէ բա-
ղա

գափրան եիւզտէն գապուլ էտիպ' եօլլատը եղմէ աթ-
լը ասքերինի' ծնարա սերասքեր էտիպ գնէլ գնունի
տէտիքլէրի տիգրանըն շերապտարընը , քի հիւրկանո
սու վէ անտիգոնոսու պարըշտըրսըն . ամմա կիզլիճէ
Ֆիքրի' անտիգոնոսա եարտըմ էթմէք :

Կեօրտիւքտէ օգատար աթլը ասքերինի' Կօրգտու հիւր
կանոս . վէ գօյվէրմէտի քի իչէրի կիրսինլէր . վէ հէմ
չիւնքի գարշը' տուրամագիտի' սալթ պէշէիւզ քիշիլէ
իչէրի ալար գնէլի : Այտաթմագ իսթէտի գնէլ հիւր
կանոսու վէ հերովգէսին գարտաշընը ատը փասայե-
լոս' հիւրկանոսուն տօսթու . Եօկիլթ վէրտի ծնարա
քի կիթսինլէր բազափրանա , վէ սեօզ վէրտի քի քէն-
տի տէ ծնարա շէֆաէթճի օլտուն : Այլ Լաքին ծնար
շիւպհէսիզ օլմաչ իչին' Ելչի եօլլատըլար բազափրանա
վէ եէմին իսթէտիլէր' քի գօրգուսուզ կիթսինլէր : ()
տախի եէմին էթտի' այա' , կիւնէշէ , վէ տիգրանլաար-
շէզին պաշընա : Այու եէմինի ալարգլարընտա' Եօ-
կիլթ վէրտի ծնարա հերովգէս' քի կիթմէսինլէր . զե-
րէ շիւպհէլէնիը իտի բազափրանտան վէ գնէլտէն . վէ
լաքին ծնար եէմինէ ինանըպ կէլտիլէր բազափրանա
Եալը սէմթինէ' եքտիպոն տէտիքլէրի քեօյէ :

Իբրամ իլէ գապուլ էթտի պունլարը բազափրան . վէ
քէնտիսի օրատան պիր եանա չէքիլիպ' Էմը էթտի աւ-
քերինէ քի ծնարը գուլթուպ Ելլէրինի պաղլասընլար .
վէ Եօյլէճինէ անտիգոնոսուն Ելլինէ Թէսլմ էթսին-
լէր : Տաչան անտիգոնոս կեօրտիւ հիւրկանոսու' սե-
լամ վէրինի սարըլտը ծնա , վէ տիշէրի իլէ լարըրպ'
գօփարտը ծնուն գուլաղընը' քի սօնղրա Եկէր գուլթու-
լուրաա տախի' քահանայապետ օլմասըն . չիւնքի քահա-
նայապետ օլանըն գուսուրու վէ այպը օլմամալը իտի :
Այունու կեօրտիւքտէ հերովգէսին գարտաշը փասայ-
ելոս' գօրգտու զիյատէսիլիլէ . վէ չիւնքի Ելլէրի պաղ-
լը իտի' պիր շէյ Ետէմէյիպ' քէնտի քէնտինէ պաշընը
գաշա վուրտու , վէ փէք Ֆէնա եարալատը : () ինա պիր
հէքիմ եօլլատը անտիգոնոս' քի եարասընը Էյի Էտէ ,
օ տախի անտիգոնոսուն սեօզի իլէ' եարասընա վէհիւր
լի մէլհէմ գօյուպ Եօլտիւրտիւ ծնու : Այունլարը իչիթ-
տիքտէ հերովգէս' գօրգուսունտան կէճէիլէ գաշտը
վէ կիթտի հոմայա :

Այօյլէ օլտուգտա հայ վէ աճէմ ասքերի երուսաղէմի
պաս

պատուելար , վէ հիւրկանոսուն , վէ հիւրկանոսուլա-
բըն մալիւ միւլբլէրինի եաղմա ետիպ' տօյոււմ'օլտու-
լար . վէ անտիգոնոսու օրատա փատիշահ տիքիպ' շէ-
հիրտէն չըգտըլար . վէ օ դարափտա օլան եհըլէրիտե
սօյտուլար վէ խարապ եթտիլէր . վէ մարիսսա տետիքլէ-
րի շէհրի ալըպ երգտըլար վէ շէհիրտե սաքին օլանլարը
էսիր եթտիլէր : Պուգատար օլտուգտա' բազափրան
կէրի տեօնմէք իսթէտի . պիրէղ ասքեր դօտու ասորի
մէմլէքէթինտե , վէ պիրէղ կիւլիկիա սեմթինտե . վէ
բակուրու պըրագտը միջագետտե աթլը ասքեր իլէ ,
վէ գնէլի պիլէլէրինաճէ մծբին սեմթինտե . վէ քէն-
տի հայաստանա տեօնիւպ' կեօթիւրտիւ հիւրկանոսու
տիգրանըն էօյկիւնէ' վէ էսիրլէրի տէ պիլէ : Վմի եթ-
տի տիգրան քի մարիսսատան կէլէն եահուտի' էսիրլէ-
րի վան շէհրինտե օթուրթտունլար :

Պու իլէրի իշիթտիքլէրինտե հռօմալըլար' հերուղէ-
սի փատիշահ տիքաիլէր եղմէ . վէ քէնդեգէոս սերաս .
քէրիլէ էօլլատըլար ծնու օրայա . պօւնլարըն ասքերի
իլէ հայլար վէ աճէմլէր ճէնք եթտիլէր , վէ չօղունու
գըրտըլար . վէ օ եհըլէրի գանա պօյատըլար : Պիր
գաթ տահա եիւրիւտիւքտէ' քէնտիլէրի տէ դրըրտը-
լար . էօյլէ քի բակուր վէ գնէլ տախի օ ճէնքտէ էօլ-
տիլէր : Վ է էմ տիւշտիւ հերօվգէսին էլինէ' հռօմա
լըլարըն հիւքի ալթընտա օլարապ :

Զօգ իլէր կէչտիքտէն սօնղրա տիգրան կիւնլէրինտե , 3965 :
օնուն տախի էճէլի կէլիպ եթիշտի վէ էօլտիւ սէքտէն 5164 :
պէշ եաշընտա , սալգանաթը սիւրտիւ , 54 . սէնէ' պա-
պասը էօլտիւքտէն սօնղրա :

6 . Վիլէլի արաւապըն վէ արշահն վափիլէրի :

Բ . 12 = 15 :

Բրտաւազդ պիրինաճի' իքինաճի տիգրանըն օղլու , քի 3965 :
պասպար փատիշահ տիքմիշ խտի ծնու արարատ 5164 :
վիլայէթինէ' պասպար էօլտիւքտէ' քէնտիսի օլտու
փատիշահ ճիւլիլէ հայլարա , վէ օթուրտու թախթա'
արարատտա . զէրէ վարմագ իսթէմէտի միջագետէ'
քի օրատա խտի հայլարըն փայթախթը մծբին շէհ-
րինտե : Պու' փատիշահ օլտուգտա' էօլլատը գար-
տաշարընը վէ գըզգարտաշարընը աղիովիտ վէ աւբե-
րա ,

քանի տէտիքէրի սէմթէրէ . վէ ծնլարը օրատա օ .
թուրտուս օ եւրէրին կէլիւրինի ծնլարա պաղլատր ,
հէփիտինէ տէ պաղգա պաղգա կէլինէճէթ թալին էտէ-
րէթ . օ արշահունիւրէր կիպի քի սաքին օլուրլար իտի
հաշտենից տէտիքէրի սէմթատ :

Ըրտաւաղլ պունլարը պէօլէ եւրէշտիրտիքտէն սօղ-
րա՝ զէվգէ սէֆայա վէրտի քէնտիսինի , էօլէ քի աւ-
քէրի իքրաճ էթտի . վէ տիւշմանլարը տախի արալըգ
պուլուպ՝ չօգ եւր դափարլար միջագէտտէն . պունուն
իչին միլլէթ տախի պաղլատր ֆէրէտտ էթմէ կէ : Սաղ-
տը կէօրտիւ արտաւաղգ քի օրթալըգ պօղռլոյօր ,
քէնտինէ կէլտի . վէ իւճրէթ իլէ աքէր տէվլիլիպ
ատրպատական վիլայէթինա՝ն , վէ կովկաս սէմթին-
տէն , աղունլարտան վէ կիւրճիլէրտէն . վէ ծնլարլա
միջագէտէ էնիպ՝ կէրի ալար օ եւրէրի քի տիւշման-
լար գափմիշ իտի :

3968 : Տահա արտաւաղգ միջագէտտէն տէօնմէտէն՝ անտո-

5167 : նինոս հօօմալլարըն պէօլիւկի օգոստոս կայսերին
թաճտալ՝ եիւրիւտիւ ասիայա՝ քի աճէմլէր իւզէրի-
նէ վարա : Վօրգտու արտաւաղգ ծնուն կէլիլինտէն .
պունուն իչին ծնա էլլի էօլլատր , վէ ծնունլա տօսթ-
լուգ պաղլայրպ , սեօզ վէրտի քի հօօմալլարա եար-
տըմճի օլտուն հէր դարաֆտան : () տախի աճէմլէ-
րէ գարը ծնտան եարտըմ իսթէտի : Սեօզ վէրտի ալ-
տաւաղգ , վէ տըշարտան տըշարը եարտըմընը տախի
կէօսթէրտի . վէ լաքին կիզլիճէ աճէմլէրէ իմտատ էլ-
լէյիպ՝ դարաֆկիրլէրի իտի : Վիւրիւտիւ անտոնինոս
աճէմթօփրաղընա . վէ եէնէյիմ տէրիքէն եէնկիւ-
տի , վէ աքէրին չօղու գըրըլտը , էօլէ քի կիւճ իլէ
տիւշտիւլէր հայաստան թօփրաղընա . վէ օրատա գըշ-
լայրպ՝ տէօնտիւլէր ասորի սէմթինէ . վէ քէնտիսի
անտոնինոս կիթտի մըսըրա կղէոպատրա սուլգանըն
եանընա . պաղ հայ թարիխինտէ , ք . 13 :

3970 : Սէլինքի տուլտու անտոնինոս քի արտաւաղգ կիզ-

5169 : լիճէ եարտըմէթմիշտի աճէմլէրէ , եանըպ եագըլըր
իտի՝ քի ծնտան էօճալա : Հաչան իլիթտի քի արտա-
ւաղգ մըծըինէ կէլմիշ՝ տօսթանէ էլլի էօլլատր ծնա ,
վէ մուհապպէթիլէ տալլէթ էթտի մըսըրա : Տուլտու
արտաւաղգ քի ֆիքրի ֆէնա տըր . ծնուն իչին կիթմէ-
տի : () տախի արտաւաղգը ալտատայըմ տէյի՝ օղլու-
նա

նա ալմապ իսթէտի ծնունդը գրգընը . վէ լաքին վերմէտի
արտաւազդ :

Եւազ կիւնէրին իպթիտաւսընտա՝ կէլտի անտոնինոս
քիւչիւք հայաստանա , վէ օրատան թէքրա՝ տալէթ
էթտի արտաւազդը՝ սանասըն քի՝ պիր պեօյիւք մաս
լահաթը վար կեօրիւլէճէք : Սու խըրլը տալէթ տէյ-
իլ տիր տէյէրէք կիթտի արտաւազդ հայաստանն ի
չէրի սէմթինէ : Սիրտի անտոնինոս տախի հայաստանա
չալ էտէրէք՝ քի աճէմ իւզէրինէ կիտէճէք տէյի . վէ
կինէ հլ չի կեծնտէրիւ չաղ ըրտը արտաւազդը քի կեօ
րիւլէ ծնունլա . օ տախի պիր պահանա իլէ չէքիլտի կիթ-
տի արտաշատ շէհրինէ : Սազ տը կեօրտիւ անտոնինոս
քի օ կէլմէյօր՝ իչէրի եիւրիւտիւ . վէ պիր հզ տօսթլա
ընն սեօղի իլէ հաղընը հլէ ալլա , պիրէզ տէ սսքէ-
րին չօգլուղու իլէ ծնու գօրգուտուա , վէ հլի եազըսը
իլէ ծնա պեօյիւք շէյլէր վատ էտիպ՝ պունլարլա ալ-
տաթտը արտաւազդը :

Ենանտը արտաւազդ՝ վէ չըգտը կիթտի ծնուն օրտու-
սունա : () տախի օրաճըգտա սօլուգ ալտըրմայըպ
դութտու՝ վէ գօտու ծնու ալթըն զէնճիրէ՝ պէշինճի
սէնէսինտէ՝ պսպասը էօլտիւքտէն սօնղրա : Եւաթ-
տու ծնուն օղուլլարընը տախի , վէ տէմիրէ վուրտու .
վէ ծնլարիլէ իսքէնտէրիէ շէհրինէ վարըպ՝ փէշքէշ
չէքտի ծնլարը կղէոպատրա սուլղանա : Օ օր էթտի-
լէր ծնլարա քի թէմէննա էթտինլէր սուլղանա , վէ
լաքին գապիլ օլմատը . ծնուն իչին կեօրէնլէր պիրէզ
շաշտըլար , պիրէզ տէ կիւճէնիւ ծնլարիլէ պաշտտը-
լար սէրթճի՝ վարմաղա , պունլար մալըուր վէ ֆօտուլ
տուր տէյի :

Կէլտի կինէ անտոնինոս հայաստանա . վէ ծնու իւչ
պեօյիւք էտիպ աշաղքի հայաստանա փատիշահ տիքտի
քէնտի օղու աղէքսանղըր՝ երասի չայընտան միջադէ-
տէտէք . էօգարքի հայաստանը տախի երասի չայըն օ
պիր դարաֆընտան՝ վէրտի քիւրտ փատիշահընա . քի օ
նուն գրգընը յովտապէ աուլը օ կիւնլէրտէ ալտը քէն-
տի օղու աղէքսանղրա . քիւչիւք հայաստանը տախի
թէսլիմ էթտի պօնտոս փատիշահընա : Սիր երլտան
սօնղրա վարտը էփեսոս շէհրինէ , վէ ծնտա թաճ կիլ-
տի պաշընա՝ օգոստոս կայսերէ նիսպէթէն , վէ օրատա
աղէէ սիքքէլէտիպ , պիր դարաֆընա գազտըրտը . * ան-

Տիւշմանըդ տիւշտիւքտէ պունուն վէ օգոստոս կայ-
սերին մապէյնինէ՝ էօյլէ պիր ճէնք օլտու պունլարտա
քի տահա տունեա էօյլէսինի կեօրմէմիշտի : 1 ան սօն
դունտա եկնկիլտի անտոնինոսս վէ մըսըրա դաշտը . վէ
կղէոպատրա ճանը աճըսընտան գուտուրուպ՝ քէստի
արտաւազդ փատիշահըն պաշընը , վէ պիր գաչ նամ-
տար քիմսէլէրին . վէ քէնտիսիտէ անտոնինոսուն խըշ-
մընտան գօրգուպ՝ մէզարա կիրտի , վէ գարա հապէր
կեօնտէրտի անտոնինոսս քի էօլմիշ տէյի . վէ օրատա
էնկէրէք երլանը պուլուդ գօլուն իւզէրինէ գօտու . վէ
օնուն սօգմասը զէհիրինաէն էօլտիւ . քէզալիք ան-
տոնինոս տախի քէնտիսինի եարալայըպ՝ ճանընը իւ-
ֆիրտիւ :

3970 : Արշամ՝ իքինճի տիգրանըն գարտաշը՝ արտաւազդ
5169 : դուլթուլտուգտա՝ օնուն եէրինէ կէչիպ փատիշահ օլ-
տու հայլարա՝ ալթմըշ եաշընտա իքէն . վէ պտշլատը
ճէնք էթմէկէ հռօմալըլարլա . պագտը կեօրտիւ քի
պաշա չըգաճագ իշ տէյիլ՝ գաշտը կիթտի աճէմիսթա
նա , գասալթէթ էտէրէք քի սօնդու նէ օլաճագ :

3973 : Սէ լաքին հաշան հապէր եէթիշտի օնա վէ արշաւիր
5172 : աճէմ՝ շահընա՝ քի անտոնինոս էօլմիշ՝ չափըճագ ասքէր
չէքիպ եիւրիւտիւլէր հայաստանա . էվլլէ եօգարքի
փայընա տիւշիւպ՝ գօլալատըլար օնտան քիւրտ փատի-
շահը ասքէրինի . էնտի օնտան արշամ աշաղքի հայաս-
տանա , վէ սալտը օ հռօմալըլար իւզէրինէ քի օրայա
պըրագմիշտի անտոնինոս , վէ հէփիսինիտէ գըլըճ-
տան կէչիրտի . վէ զապդ էթտի թէմամ աշաղքի հայ-
աստանը . զապդ էթտի քիւլիւք հայաստանը տախի
գայսէրիէ շէհրինէտէք , աճէմլէրի քէնտիսինէ եար-
տըմճի ալարագ : Սէ աճէմ՝ շահը արշաւիր՝ եօգարքի
հայաստանա փատիշահ էէրինէ պիրիսինի գօյուպ՝
տեօնտիւ՝ եէրինէ կիթտի . վէ օնտան սօնդրա օ եօ-
գարքի հայաստան զայրըլարըն էլինտէ գալտը թա եր-
ուանգըն վագթինէտէք :

3974 : Արշամ փատիշահ իշիթտիքտէ՝ քի օգոստոս կայսր ըա-
5173 : հաթլանմըշ , էլչի եօլլատը օնա . վէ տիլէտի օնտան
գարտաշը թօռունլարընը . եանի սրտաւազդըն էվլատ-
լարընը . ամմա օգոստոս կայսր չիւն քի իշիթմիշտի ար-
շամըն հռօմալըլարա էթտիկինի՝ գօյվէրմէտի օնլարը :
(Ժ)էք-

Թեքրար էլի կեօնտերտի արշամ պարրշմաղ իշին՝ սեօզ վերերէք քի երւտան երւա հերովրէսին էլիլէ վերկի վերսին միջպէտքտէն վէ դայսերիէտէն: Վա. պուլէթտի օգոստոս կայսր պուլ շարդը, վէ տօսթլուգ էթտի հայ փատիշահլուղը իլէ. պէօլէ պու իշ պիթտիքտէ՝ կէլտի արշամ մծբինէ վէ օնտա սաքին օլտու: Վիր գաչ երլտան սօնորա օգոստոս կայսր թէքրար կէլտի ասորի սէմթինէ. պուլնու իշիթտիքլէրինաւ եօ. գարքի հայաստանն Նախարարլարը, էլ չի կեօնտերտիլեր օնա՝ աճէմլէրին ճէվրինտէն շէքվա էտերէք. վէ տիլէտիլէր՝ քիքէնտիլէրինէ փատիշահ տիքսինքիւ չիւք տիգրանը, քի արտաւազգըն օղլու իտի, վէ հօմատա օլուր իտի, սեօզ վերերէք քի հօմա տէվէթինին իդանթինտէ գալսընլար: () տախի օնլարըն իւթէտիքլէրինէ կեօրէ փատիշահ տիքտի օնլարա քիւ չիւք տիգրանը: Վու շէյի գափատամատը աճէմ շա հը. զերէ զայրը աղըր իշէրէ կիրմիշտի: Քէզալիք արշամ փատիշահ տախի գարշը կէլմէտի. վէ հազ պիւլէ էթտի. չօգ էյի սայտը քի էպտ միլլէթտէն պիր զայրընը օլմայա, իլա քէնտի գարտաշը թօնու փատիշահ օլա: Վէ արշամ. 29. սէնէ փատիշահլուգ սիւր տիքտէն սօնորա էօլպիւ, վէ քէնտի օղլու աբգարը էերինէ վարիս պրրագտը:

3984:
5183:

7. Լէգարէն Վաթի:

թ. 16 = 18:

Լգար արշամըն օղլու թախթա կէչիպ փատիշահ օլտու մծբինտէ, սէնէ. 3999. 5198: Վու աբգար կեօրքիւ կեօսթէրիչի վէ պօյպօս սահապը, մէշրէպի եափաշ, տիլի դաթլը, ագըլլը վէ Ֆիրասէթլի, վէ օվագիթլէրտէ օլանլարըն չօղլունտան իւթիւն պիր քիմաէ իտի: Վուլնուն մէտհի չօգ տուր ռում վէլաթին քիթապլարընտա. վէ ճիւմլէսի տէ պուլնու պէօյիւտիւրլէր, վէ զէյատէսիլիէ էօյիւրլէր, կիույա քի էրլէր իշինտէ պիր էր. պուլնուն իշին աւագ այր տերլէր իտի օնա հայլար. էանի ուլու էր. վէ լաքին ասորիլէր վէ ռումլար տիլլէրինէ ույտուրամայրպ վէ տօղրուճա սեօլլէլէմէյիպ, աւագայր էերինէ, պոզէ սի աւագար տէտի. վէ պազիսի աբագար. էօլլէ քի

3999:
5198:

Լգ.

Լճագար՝ տեմէք ալէսսէվիյէ օլտու : Լ աքին արապլար ագալար տէտիլէր . քի պեօյիւճէք տէմէք տիր . վէ չիւն քի սալթ պու առ սեօյլէնիր իտի ծնա , անրլ ատր ան .

զըլմազ օլտու :

Լ քինճի սէնէսինէ վարտըգտա՝ պու աքգար փատիշա . Տըն սալգանաթը , ռում գայսերի օգոստոս Թէֆթիշ ճի կեօնտերտի Էօթէյէ պերիյէ , քի Տեր նէգատար Տալգ վար իսէ քէնտի տէվլէթինին Տիւքմ Էթտիկի եերլերտէ՝ սայըպ վէ վիլայէթլերի ԹաՏըր Էտիպ՝ տէֆթերէ ալընլար (քի Տայճա աշխարհագիր առնէլ տէնիր .) պունու պեօյլէ Էթտի քի վուգուֆ ԹաՏիլ Էտիպ պիլէ , Էլի ալթընտա օլան Տալքըն չօգլուղու սայըսընը , վէ ծնուն Էմրի իլէ Տեր եերտէ Կայսերին սուրէթի Տէփ փութճանէլերէ գօնուլտու : Սու սէնէ տէ վէ պու Էսնատէ՝ Էգէլի քէլիմէթուլլաՏ Խասնի . Էթ դապիյէթի իլէ պիրլէնիպ՝ տօղտու Տազըլէթի մէր ԷԷմ պիքիր վալիտէտէն . վէ ռում գայսերի՝ պէնի ա տէմի սայմագ իւզըլէ իքէն , կէլտի գուրթարմաղա ին սան ճինսինի կիւնաՏ շերրինտէն :

Շերովդէս տախի քէնտիսինի պեօյիւք կեօսթերմէք իսթէտի , չիւնքի մէսիա եերինէ դօմիշ իտի քէնտինի , պունուն իչին սուրէթինի կեօնտերտի փութճանէլէ . րէ քի գօսուլար կայսերին սուրէթի Էանընա . վէ պիր սուրէթ տէ Տայաստանա Էօլլատը . վէ Լաքին աքգար գապուլ Էթմէտի . պունտան Էօթիւրի Էօճ ալմազ իս Թէրիտի ծնտան Տերովդէս :

() արալըգտա պիր տիւշմանլըգ սէպէպի զուՏուրա կէլիպ Ֆուրսաթ պուլտու Տերովդէս , վէ աղըր ասքէր իլէ ծնուն իւզէրինէ Էօլլատը գարտաշը օլլունու աոր յովսէփ : Ս Է յովսէփ տախի աքգարլա ճէնք Էտիպ՝ օ ճէնքտէ տիւշտիւ , վէ ասքէրի տաղը լլպ գաչտը : Ս Է Տերովդէս տէ օ Էսնատէ ալլաՏըն զագէպինէ օղըպը րպ՝ վէ Էարալարը գուրթլանրպ՝ Էօլտիւ :

() կիւնլերտէ աքգարըն տիւշմանլարը կէլտիլէր ծնու կայսերէ , կայսր տախի պաշաւոր ծնա Էյրի պագմաղա . Լճագար պունու տույտուգտա չըգար կիթտի Տոմայա , քի կայսերին Տադըրնը Էլէ ալա , վէ մասլէյնլերինտէ օլան պիրլիք աՏտնամէսինի եէնիլէյէ վէ գապիլէյէ . Տաջան կայսերին գարշըսընա չըգտը աքգար , վէ օ նունլա եիւզ պէ եիւզ սեօյլէշտի , շաշար կայսր վէ Թա աճ

աճախւ պէթտի ծնուն ագըլը տէփրէնիչինէ . վէ ճա 4004 :
 նիւ կեծնիւտէն մուհապպէթիլէ ծնա պաղլանտը , 5203 :
 էօյլէ քի հէր շէյտէն զիյատէ հօշ կէլիւր իտի ծնա՝ աբ 12էնի :
 դար փատիշահա կեօրիւշիւ պ գծնուշմադ , վէ ծնուն Սէնէ :
 լա եէմէք իշմէք . վէ գօյվէրմէղիտի ծնու քի եաննն 1 :

տան տյորլա : Օգ քէրրէ տիլէտի աբգար քի սալը
 վէրսին քէնտիսինի վէդաննա վարմաղա . տմմա կայսր
 մուհապպէթինաէն գօյվէրմէղ իտի . էն սծնդուն
 տա ծնուն ագըլը սեօղլէրինէ եէնկիլիւ պ իսթէր իս
 թէմէգ ծնա եօլ վէրտի : () տախի վիլայէթինէ տեօ
 նիւ պ կիթտի մծքին շէհրինէ , վէ չօգ պեօյիւք իշէր
 տիւղտիւ , վէ չօգ պլնալար գուրտու . վէ պիր կիւղէլ
 շէհր տէ եափաղ միջադէտտէ , աոր աբգարշատ :

Սօլտիւ օ կիւնլէրտէ օգոստոս կայսր . վէ ծնուն եէ 14 :
 ըինէ տիբէր կէշիւ օթուրտուգտա՝ ծնտան սրգընթը
 չէքտի աբգար . ծնուն իչին նիլէթ էթտի քի աճէմիլէ
 ըէ տայանը պ՝ հռօմալըլարա ասի օլա : Պու նիլէթ
 իլէ էլ վուրտու ուռհա շէհրինէ , վէ եէնիտէն եափ
 տը ծնու . վէ գալիլէյիւ պ՝ օրայա կէթիրտի թախթընը
 հէփ դադըմը իլէ :

Պունու պեօյլէճէ տիւղիւ պ՝ գըզգարտաշը օղլունու՝
 աոր սանատրուկ քի պիր պահատրը վէ ագըլը ուշաղ
 իտի՝ պէյլէր պէյի էթտի , վէ հայապտանա հաքիմ
 տիքտի , վէ ասիլէք մասլահաթընը ծնա պէյան էտիւ պ՝
 եօլլատը ծնու իշէրի դարաֆլարա արտաղ սէմթինէ .
 քի օրատա օթուրու պպէր թէտարիք էթսին ճէնք
 իչին :

() վադիթլէրտէ էօլմիշ իտի աճէմշահը արշաւիր . վէ
 իւշ էվլատը գալիլի , աալարը՝ արտաշէս , կարէն , վէ
 սուրէն , պիր տէ գըզ՝ աոր կոշմ : Պունլարըն իչինտէ
 պեօյիւք արպէտէ գօփտու . գէրէ արտաշէս՝ փատիշահ
 օլմադ իսթէտիքտէ՝ գարտաշարը գարը կէլտիլէր :
 () յլարըն իչինտէ գալլա զուհուրէթտիքտէ , աբգար
 փատիշահ ծնլարտան եարտըմպուլամայը պ՝ պրրադուր
 ասիլիդ մատտէսինի . վէ քէնտիսի ապէր տէվշիրիպ
 կիթտի աճէմիսթմա . վէ արտաշէսի եէրլէշտիրտի
 թախթընա : () պիր գարտաշարը գարը տուրտուգ
 տա՝ ծնլարը իսթէթ էտիւ պ՝ պիր գանուն գուրտու ծն
 լարըն մապէնինտէ , քի արտաշէս օղլուտան օղլա
 փատիշահ օլտուն . վէ գարտաշարը քի տէնիլլէրիտի
 պահ :

պահալաւք բահըլ շէհերին ասոր իլէ՝ նախարարլար իշ
 չինտէ ճիւղէնին շէօհրէթլիտի վէ հվլէլի օլտունլար՝
 փատիշահ սոյու օլմալարը՝ իչին . վէ հէր արտաշէսին
 սոյու թիւքէնիրսէ՝ ծնարըն հվլատլարընտան օլտուն
 աճէմ փատիշահը : Պունտան էօթիւրի իւշ պլպլէթէ
 պէօրիւնտիւ պահալաւունի սոյ , քի տէնիրլէրիտի , կա
 ըննի պահալաւ , սուրէնի պահալաւ , վէ ասպահապետի
 պահալաւ՝ ծնարըն գըզդարտաշարը կոշմուն դարա
 ֆընտան , չիւնքի ծնուն էրի ասպահապետ իտի , եա
 նի սէրասքէր :

- 23 : Պու իշի պէօյլէ տիւզտիւքտէն սօնդրա աճէմիսթան
 տա խասթալանըոյ աբգար փատիշահ ույուզ օլտու .
 պունուն իչին հվլէթլէյէրէք տեօնտիւ հայաստանա , վէ
 կէլտի ոււհայա : Վէ չիւնքի տիւշմանլարը՝ խուսուտա
 հերովգէս անթիպան՝ ծնտան շիքէայէթ էթմիշլէրիտի
 տիքէր կայսերէ քի օ ասի օլմաղ իչին կիթմիշտիւր աճէ
 միսթանա , քէնտի սատրգ վէ սուչուզ օլտուղունու
 սապիթ էտիպ՝ իքի էլլի էօլլատը մաուխոս տէտիքլէրի
 սէրասքէրէ , քի հռօմալըլար դարաֆընտան փաշա կիւ
 պի օթուրուպ հիւքմ էտէր իտի պաղեստին մէմլէքէ
 թինտէ , ծնա ըէճա էտէրէք քի քէնտի իչին շէֆահէթ
 ճի օլտուն կայսերէ հվլէլէքի տօսթլուգտա գալմաղա .
 վէ հէմ էլլիլէր իլէ էօլլատը անանէ ատըլ պիր սա ,
 տըգ չափուշունու :

- 29 : Իչլիլէր կիտիպ իշի թէքմիլ էթտիլէր . վէ տեօնէր
 իքէն չօգ քիմսէլէրտէն իշիթտիլէր քի յոմիւճիգէթլէր
 էտէյօր խուսուտա հասթալարա վէ սուգադլարա : Պու
 նուն իչին էղմէ կիթմէք իսթէտիլէր քի ծնու կէօր
 սիւնլէր . կիտիպ կէօրտիւքլէրինտէ ծնուն էթտիկի
 միւճիգէթլէրի , շաշտըլար . վէ կէլիպ նագլ էթտիլէր
 աբգար փատիշահ :

Լ՝ըգար պու շէյի իշիթտիքտէ՝ սահլիշ ֆիքրինէ գօ
 տու քի կէրէք օ իպնուլահ տըր . պունու պէօյլէ իւ
 նանարագ՝ ծնա էլլիլէր կէօնտէրտի՝ անանէ չափուշ տա
 խի պիլլէրինա , վէ պիր մէքթուպ . վէ օ մէքթուպ
 տէ ծնու ալահ էախօտ իպնուլահ տէյի իգրար էտէ
 ըէք՝ խասթալըղնա ծնտան շիֆա տիլէտի . վէ ծնու
 տաղէթ էթտի . * իշիթտիմ տէտի քի էահուտի միլլէ
 թի սէնտէն հօշնուտ տէյիլ իմիշ . վէ ինճիթմէք իս
 թէրլէր սէնի . պէնիմ պիր քիւլլէք , վէ կիւղէլ շէհի
 ըիմ

րիմ վար , էքիմիղէտէ եէթիշիր ॥ պուշուր կէլ : 1) է
էմր էթտի էլիւրէ քի եշմէ կիրտիքէրինտէ քէնտիսի
իչին ալլահա գուրպան էթսինէր ծնուն հէքէլինտէ :
1) է պիր միւսապլիր՝ եանի սուրէթ եաղան տախի
եօլլատր էլիւրիլէ , քի էկէր յո կէլմէզսէ՝ ծնուն սու
րէթինի ըհսմէթսին :

1) Ելիւր հրէաստանա վարրպ՝ ըասթ կէլտիլէր օ գա 30
լապալղա քի յիսու ծաղկադարդ կիւնի երուսաղէմէ
կիտեր իտի . վէրմէք իսթէտիլէր ծնա աբգարըն մէք
թուպինի . ըաքին ճէսարէթ էտէմէյիպ՝ կէլտիլէր փի
լիպպուս առաքեալըն եանրնա . վէ տէտիլէր , յոա պու
լուշմագ իսթէրիզ . օ տախի անդրէաս առաքեալա
սեօյլէյիպ՝ իքիսի պիր եէրտէ հապէր վէրփիլէր էֆէն
տիմիզէ : 1) ու իշ իչին շազ օլտու յիսու . վէ էմր էթ
տի թուլմաս առաքեալա քի աբգարըն մէքթուպինէ ճէ
վապ եադարն . օ տախի եադար յոուն աղգընտան , սեօզ
վէրէրէք քի պէն կեօյէ աղտրգտան սօնղրա՝ շալիրտ
լէրիմտէն պիրինի եօլլարըմ քի սանա շիֆա վէրսին ,
վէ սոզրու եօլ կեօսթէրսին :

() արալղտա պաշլատր միւսապլիր , եանի պատկեր
հան՝ չալըշմաղա քի յոուն սուրէթինի ալա . էտէմէ
տիքտէ՝ ալոր յո պիր մահրամա , վէ դօտու եիւղինէ :
վէ օ մահրամա իւղէրինէ միւճիղէթ իլէ ըհսմէթտի
թէմամ քէնտի սուրէթինի . վէ օ մահրամայը անա
նէյէ վէ օպիր էլիւրէրէ վէրիպ՝ էմր էթտի քի կեօ
թիւրսինէր աբգար փատիշահա , վէ ծնունլա պիլէ
թուլմաս առաքեալըն եադարըն քեաղատր , քի քէնտի
սինէ թէսէլլի օլտուն՝ ինանտրղընա վէ իսթէտիկինէ
կեօրէ : 1) քգար ալտրգտա պու աղիմ փէշքէշլէրի՝ էն
էվիլէլ սէճտէ դըրպ օ սուրէթէ՝ եիւրէքլէնտի . վէ
քէնտիսինէ թէսէլլի պուլուպ՝ ալէքլէրիտի իշին պիթ
մէսինի : վէ ըսմարլատր քի օ քեաղատր վէ օ սուրէթի
հէր տիւրլիւ սագընարագ , էյիճէ սագլասընլար :

1) Եֆէնտիմիզ կեօյէ աղտրգտան սօնղրա՝ թուլմաս 30
առաքեալ քի ծնիքիլէրին պիրի իտի՝ յոուն էմրի իւղ
րէ աբգարա եօլլատր թագէոս առաքեալը քի եէթմիշ
շալիրտլէրտէն պիրի իտի : 1) է օ ուռհայա վարրպ կիթ
տիւաբգարըն եանրնա . վէ վաղ էթմէկիլէ ծնուն ճա
նընր նուրլանտրըպ թէնինէ շիֆա վէրտի , վէ ծնու
մկրտեւ էթտի . վէ ծնունլա հէփ ուռհալըլարը տախի
տիւ

տինէ կէթիրիւ մկրտել էթտի . վէ պիր պեօյիւք քիլն
սէտէ եափտը օրատա . վէ քէնտի եէրինէ եպս գօտու
պիրիսինի , քի սէնաաթը տիպաճի իտի , վէ աքգար փա
տիշահըն սարըգճիսի իտի՝ ատը ադգէ՝ քի աստրիլը
ագէ տէրլը :

Պալգտը ծնտան Թադէոս սուաքեալ՝ վէ կիթտի իչէր
քի հայաստանա քի օրայա հիւքմ էտէր իտի սանատ
րուկ՝ արտազ էյալէթինտէ՝ շաւարշան սէմթինտէ :
() րատա վազ էթմէ կիլէ տինէ կէլտի սանատրուկ վէ
մկրտել օլտու . վէ ծնունլա ճէմաաթըն չօղու վէ չօգ
հայնախարարլարը տօղրու տինի գապուլ էտիպ ծնլար
տախի մկրտել օլտուլար . քէղալիք սանատրուկուն գը
յը ատը սանդուխտ : Վ է օ սէմթէտէ եպկս գօտու
Թադէոս՝ քէնտի եէրինէ զաքարիա ատըլ պիրինի . վէ
քէնտի կիթտի աղոճան սէմթինէ :

- 31 : Պու իչէր պեօյէ օլտուգտա՝ աքգար փատիշահ քեա
ղատ եաղտը տիբեր կայսէրէ էքի քէրըէ յո իչին . եաղ
տը աճէմ շահընս տախի՝ ատը արտաշէս . վէ ծնուն
նէրսէհ ատը օղոճա՝ քի աստրեստան փատիշահ իտի ,
յո էֆէնտիմիգէ իման կէթիրմէք իչին : Վ է լաքին տա
հա ճէվապ ալմատան էճէլի եէթիշիպ էօլտու , վէ
կեօմիւլտիւ մէզարա ուռհա շէհրինտէ . սալգանաթը
33 : սիւրտիւ . 38 , սէնէ , 35 . սէնէ քնա ինանմաղընտան
էվլէլ . վէ . 3 . սէնէ ինանտըգտան սօնղրա :

8 : Լ՛նանէնի վէ սանատրուկուն վափիւլէրի :

թ . 19 :

34 :

այ տէվլէթի քի պիպիմ իզգէթի աքգար փատի
շահըն էլինտէ իտի , ալթ իւսթ օլտու , վէ իքի
պեօլինտիւ . զէրէ անանէ աքգարըն օղու , վէ սու
նատրուկ՝ ծնուն գըգգարտաշը օղու՝ տիւնեատէն կեօջ
էթտիքտէ՝ իքիսի պիրտէն փատիշահ օլտուլար՝ պիրի
պիրինէ գարշը :

Լ՛նանէ աքգարըն օղու ուռհատա փատիշահ օլտու
էֆէնտիմիգին տինինի պըրագտը . վէ փութհանէլը
աչըպ՝ փութլարա Թափտը . վէ չալըշար քի ճէմաա
թընը տախի քէնտիսինէ ույտուրա : Հապէր էթտի
ադգէ եպսա քի քէնտիսինէ Թաճ գափուղու եափա՝
պապասընա եափտըղը կիպի . ճէվապ վէրտի ադգէ .
պէ

պէնիմ էլիմ տէտի գալուգ ետիմաղ էօյլէ պաշաքի
քսա սէճտէ գըլմաղ : Պու սեօղէ կիւճէնիպ՝ էմր էթ-
տի անանէ քի ադգէնին պաղլարընը քէսսինլէր . օ
տախի պէօյլէճէ էօլտիւ :

Պաշլատը անանէ եէնիտէն ետիուլար ետիմաղա քէն-
տի սարայընտա . վէ իշլէյէնլէր էօգարքի գաթտա
պիը պէօյիւք մէրմէր տիրէք տիքէրիքէն՝ անանէ աշաղ-
տան պաղըպ էմր էթտի ծնլարա՝ քի նանըլ տուրդուր
մալը ծնու . վէ էմր էտէրիքէն , տիրէք գայտը վէ տիւշ
տիւ ծնուն իւթիւնէ , վէ պաղլարընը խուրտիւխաշ
էտիպ ծնու օրատա էօլտիւրտիւ . 4 . սէնէ փատիշա-
լըգ սիւրտիւքտէն սծնղրա . վէ սթ հայրապետին էօճի
ծնտան ալընտը :

Սանատրուկ աբգար փատիշահըն գըղգարտաշըղլու՝
քի շաւարշանտա փատիշահ իտի՝ օ տախի պըրագաը
տինինի , վէ իսթէրիտի քի աշաղքի հայաստանը սալթ
քէնտիսի զապգ էտէ . պունուն իչին պաշլատը աքէր
տիւզմէկէ բագրատունի վէ արծրունի սօյլարլն էլի-
իլէ : Պու իշտէ իքէն՝ հապէր կէլտիքտէ քի անանէ
էօլմիշ , զկյատէսիիլէ սէվինէրէք՝ աքէրինի ալըպ է .
վէթլէմէկիլէ կէլտի միջագէտէ : Սուհանըն հալքը
պունու աուլտուգտա քի չօղու խրիսթիան իտի , զայիթ
գօրգտուլար . վէ էլէի էօլլատըլար սանատրուկա , վէ
էէմին իսթէտիլէր ծնտան՝ քի տին դարաֆընտան քէն-
տիլէրինէ տօգոնմասըն . վէ հիշ պիը քիմնէյէ զարար
էթմէսին :

Իշէմին էթտի սանատրուկ , վէ ոււհայա կիրիպ զապգ 38 :
էթտի շէհրի . վէ էէմինինէ գարշը աբգարըն էվլատա-
լընը վէ սօյունու գըլլըճտան կէշիրտի . սալթ գըղլարը
սագլայըպ՝ չըգարտը ծնլարը ոււհատան , վէ օթուրթ-
տու հաշտէնից էյալէթինտէ : Ս է աբգարըն գարըսը
նը ատը հեղինէ էօլլատը խառան շէհրինէ՝ միջագէտ
մէմէքէթին սուլղանլըղընը իւզէրինտէ ալը գօյա-
րագ . զէրէ ծնուն էլիլէլէ չօգ էյլիք կէօրմիշ իտի աբ-
գար փատիշահտան : Պու հեղինէ սուլղան՝ տին դա-
րաֆընտան թէմամ գալլէնմիշ իտի , վէ ոււհուլլա-
հըն լուգֆի իլէ սօնամիշիտի . պու գալլատը նիթտի
էղմէ . վէ գըթլըգ տիւշտիւքտէ կըղդէոս կայսերին
վաղթինտէ՝ մըսըրտան գաթը չօգ պուղտայ սաթըն
ալըպ՝ միւհթաճ ծնլանլարու էօլէշթիրտի : Ս է էօլ-

տիւրքտէ օրատա՝ զիյնէթ իլէ կեօմտիւլէր թէնինի մէ-
զարա եղլին գափուսու եօկիւնտէ , ծնու միլլէթլէրէ
էլլիք էտիճի դանրմագլա , վէ իւզէրինէ պիր միւքէլ-
լէֆ թիւրպէ ետիտըլար :

(Ը) ադէոս առաքեալ իշիթտիքտէ անանէսին վէ սա
նատրուկուն էթտիքլէրինի՝ եաս դութտու . վէ չիւն
քի քէնտիսի օ վագիթլէրտէ կապադովկիա սէմթին-
տէ իտի , թէքրար կիթմէք իսթէտի սանատրուկուն
եանընա՝ քի կիւնէ ծնու տինէ կէթիւրէ : Սա ֆիքր իլէ
միջագետէ կիրտիքտէ ծնա լասթ կէլտի պեշ քիշի քի
հօմմատան էլլիլլէլէ կէլլիլլէր իտի սանատրուկ փա
տիշահա , պէշի տէ քիշիղատէ քիմսէլէր՝ փատիշահ
սոյունտան օլարագ , պեօյիւքլէրինին աար խրիւսի՝
եանի ալթուն , հայճա ոսկի : Սունլարա վազ էտէրէք
թադէոս առաքեալ՝ քնուն տինինի գապուլ էթտիր-
տի , վէ մլրտեւ էտիպ , խրիւսի տէտիքլէրինի քահա-
նայ էտթի : () Նլար տախի հէփ շէյլէրինի սաթըպ վէ
ֆուգարայա տաղըտըպ , պաշլատըլար էօթէյէ պէրլիյէ
կէզէրէք քն էֆէնտիմիզին տինինի աշիքեար էթմէկէ ,
վէ իշիտէնլէրի գանտըրմագա . պունլար պեօյիւքլէ-
րինին աար իլէ հայճա ոսկեանք տէնտիլէր :

48 : Սունու սանատրուկ իշիթտիքտէ՝ քի օ զաման շաւար
շանտա իտի՝ չաղըրտը օրայա սթ թադէոսու . վէ օրա-
տա էօլտիւրտիւ ծնու . վէ չիւնքի զաքարիս եպիս տաղ
իտի՝ օ գայրըրիտի ճէմնաթը : Սօլտիւրտիւ սանատ-
րուկ սթ թադէոս իլէ քէնտի սանդուխտ աարը գըղը-
նը տախի՝ քնուն տինինտէ գապի վէ մէթին գալմասը
իլլին՝ , վէ ծնուն իւսթիւնէ միւճիգէթլէր օլտուգտա՝
չօգ քիշի գապուլ էտիպ քնուն տինինի՝ ծնուն ուզու-
րունա էօլտիւլէր . պիր վագիթ տէն սօնղրա ոսկեանք
տէտիքլէրիմիզ տախի մարտիրոս օլտուլար իքինճի առ-
տաշէս փատիշահըն կիւնիւնտէ . սէնէ . 107 . պագ հայ
թարիխինտէ . ք . 28 :

50 : () վագիթլէրտէ բարթուղիմէոս առաքեալ տախի
կէլտի հայաստանա , վէ պիլէսինճէ կէթիւրտի սթ նճա
ծինին սուրէթլինի . (պագ հայ թարիխինտէ . ք . 19 :)
Ս էքէնտի աշապքի հայաստանտա վազ էտիպ չօղու-
նու տեօնտիւրտիւ տօղրու տինէ . վէ փատիշահըն գըզ
գարտաշընը տախի աար թագուհի , վէ ծնուն սէրաա
քէրինի տէ : Սա շէյ չալ օլտուգտա՝ դութտու սա-
նատ

նատրուկ գրգռարտաշքնր վէ հօլտիւրտիւ . վէ սճ բար-
թուղիմէոսուն տէրիսինի եիւզտիւրիւպ խաչա չըգար
տը ծնու արւբանոս շէհրինտէ , վէ ազիզ Թէնի օնտա
մէզարա կեօմիւլտիւ :

Կէլտի հայաստանա յուգա առաքեալ տախի , օ քի Թա-
դէոս տէնիլիւր ծնիքիւլէրտէն պիրիսի . վէ մարտիրոս
օլտու որօի շէհրինտէ վէ ծնտա մէզարա կեօմիւլտիւ :
Մ անթիւլէ՝ Թովմա առաքեալն քէմիքլէրի տէ եա-
խօտ պիր փայը կէլտի հայաստանա . կէրչի քէնտիսի
հինտիսթանտա հօլտիւ , վէ լաքին քէմիքլէրի՝ աղճ-
նեայ վիլայէթինտէ խողջ տէտիքլէրի քեօյաէ սագ-
լանտը : Կէլտի հայաստանա սճ եւստաթէոս տախի
եէթմիշէրտէն պիրիսի . վէ սիւնիք մէմլէքէթինտէ
մարտիրոս օլուպ մէզարա կեօմիւլտիւ՝ օ եէրտէ քի շիւճ
տի ծնուն ատրնա ստաթէւ տէնիլիւր , քի տաթէւ տէրլէր:
Կէլտի հայաստանա Թադէոս առաքեալն եղիշէ առ-
լը շայիրտի տախի , վէ կիթտի պղոճանա վէ ուտի սէմ
Թինէ՝ իւլ շայիրտիւլէ . վէ հէփիսինիտէ եախօտ չօղու-
նու խրիսթիան էթտի . վէ արղուն օվասընտա մարտի-
րոս օլտու :

Պունլարըն վագթինտէ հաչան կայսր օլտու ներոն՝
սանատրուկ փատիշահ՝ ծնա էլլիլէր կեծնտէրտի փէշ-
քէշէրիւլէ քի պարըշք շարղընը կինէ գափլիւսինլէր :
Պունլարը ներոն կեօրտիւքտէ՝ եօգարը ալտը քի օ-
Թուրթսուն պիլիւսինձէ կայսեր Թախթընտա : ()րա-
տա ոլուլունուպ սէնեքա փիլիսոփա ներոնուն ուսթա-
սը , վէ պու իբրամլը կեօրիւպ՝ չէքէմէտի քի էլլի օլան-
լարա կայսերէ լայրդ իբրամ օլունսուն , պունուն իլին
պիր ալ իլէ իշի չէվիրտի . իշթէ կէլլյօր տէտի վալի-
տէն ագրիպինա . օ տախի ծնունլպ օյալանըպ օ իք-
րամը ետէմէտի հայ էլլիլէրինէ :

Բահաթ օլտուգտա սանատրուկ չօգ շէօհրէթիլ իշ- 55 :
լէր էթտի վէ չօգ պինալար եափտը . ծնլարտանպիրի-
սի տէ օլտու մթքին շէհրի , գերէ պու շէհրի գէլլէլէ-
տէն գէտէլէնտիքտէ՝ երգտը սանատրուկ , վէ եէնի-
տէն եափտը էլլիլէրտէն միւքէլլէֆ . վէ իքի գաթ հի-
սար չէվիրտի եդրաֆընա . վէ քէնտի սուրէթինի դաշ-
տան եօնմա տիքտի շէհրին օրթասընա՝ էլլնտէ պիր
փարա օլարագ . պունունլա կեօսթէրմէք իսթէտի քի
օ շէհրի եափտըգտա հապնէսի Թիւքէնիւլ՝ սալթ պիր

փարսը գալոր, մասրաֆըն չօգլուղունա իշարէթ :
 Քէնտիտիտէ սօնղրա զէվգտէ սէֆատա Էօմիլինի կէ-
 չիրիպ՝ պիր գազա իլէ Էօլտիւ . զէրէ պիր կիւն ալա կի-
 տիպ , Էապան Հայվանլարընը գօվալատըգլարընտա՝
 Էմը Էթտի գուլլարընա քի Հայվանլարըն Էօկիւնի ալ-
 սընլար, վէ ծնլարը գուլաթսընլար . օ արալըգտա չու-
 Հատարլարընտան պիրի շիտտէթ իլէ օգու ալ դարա-
 ֆընա աթայըմ տէր իքէն, օգ Էանղըշ վարըպ տէյտի
 սանատրուկ փատիշահա , վէ ծնու Էօլտիւրտիւ օրա-
 ճըգտա : Փատիշահըղը սիւրտիւ . 34 . սէնէ . 4 . սէ-
 նէ անանէիլէ պիլէ . 30 . սէնէտէ պաշգաւա :

9 : Եօգարի Հայաստանա օլուրան փատիշահ-
 լարըն նագլէ :

թ . 20 = 25 :

(3970 :)
 (5169 :)

Օ ապդ Էթտիքտէ Հայաստանը օմէշնուր անտոնի-
 նա՝ նիճէքի տէտիք Էօգարտա 6 պապտա . Էօ-
 գարքի փայը Թէսլիմ Էթտի քիւրտ փատիշահընա . վէ
 լաքին աճէմշահը արշաւիր՝ ծնուն Էլինտէն ալըպ՝ օթ-
 ուրթտու օրայա փատիշահ կիպի՝ արտաշիառ առլը պի-
 ընի : () րատա օլան նախարարլար պունուն Էլինտէն
 սըգլէթ չէքիպ՝ Հօօմալըլարա տիւշտիւլէր, վէ ծնլար-
 տան տիլէտիլէր արտաւաղդ փատիշահըն օղլունու՝ ա-
 տը քիւլիւք տիգրան : վէ ծնու քէնտիլէրինէ փատիշահ
 տիքտիլէր :

() Էօլտիւքտէ՝ Հօօմալըլար օլ տիգրանըն Էրոնաղ
 առլը գարտաշընը ծնուն Էէրինէ Էօլատըլար : Վ Է լա-
 քին Հայլար ծնու գապուլ Էթմէյիպ՝ վէ Հօօմալըլարա
 տան կէրի տուրուպ՝ պիր ղայըրսընը փատիշահ տիք-
 տիլէր՝ քի սօնղ տիգրան տէնիլտի : Պէնք պաշլան
 տըգտա Հօօմալըլարլա՝ կինէ ծնլարըն Հիւքմի ալթը-
 նա կիրտիլէր . վէ իւշ Էրլտան սօնղրա՝ օ սօնղ տիգրա-
 նը պըրագըպ՝ Հօօմալըլարըն Էմիլիլէ ապրատմ առլը
 պիրինի արծրունի սօյունտան փատիշահ տիքտիլէր՝
 կէօթէրիլի վէ կէնիշ Էիւրէքլի պիր քիմնէ : () տա-
 խի Էօլտիւքտէ՝ աճէմշահը արտաշէս՝ օղլուլարընտան
 պիրիսինի արշէղ առլը՝ ծնուն Էէրինէ փատիշահ տիք-
 տի Հօօմալըլարա գարըն : Վ Է ծնլար պունու չէքէմէյ-
 իպ՝ գաշըրտըլար օրատան արշէղի . վէ ծնուն Էէրինէ
 տիք .

տիքտիւնը զենոն ատլը՝ սոնտոս փատիշահըննն օղլու-
նու՝ արտաշէս ատ գօմանդիլէ ծնա :

Պու զենոն էօլտիւքտէ , արտաշէս շահ՝ հռօմալըլարա (35 :)
տուլուրմայարագ՝ փատիշահ տիքտի ծնուն էերինէ ար-
շակ ատլը օղլունու : Պունու իշիթտիքտէ տիքեր կայար ,
եազար կիւրճի փատիշահըննն գարտաշննա՝ ատը միհը
գատ՝ նամը շանը պեօյիւք պիր պահատրը քիմնէ , վէ
փատիշահըն ատը փարսման , քի ասքէրիլէ եիւրիւյիւպ
եօգարքի հայաստանա , զապդընա ալըն : () տախի
դարտաշննն էլիլիլէ արշակըն թեվապիսինէ չօդ շէյ
վատ էախի՝ ծնուն վիւճուտինի գալարրտը . վէ քէնտիւ
սիտէ պիր էգ ասքէրիլէ իշէրի կիրիպ ալտը արտաշատ
շէհրինի , վէ ծնտա փատիշահ օլտու : Պու հապէրի ալ
տրգտա արտաշէս շահ՝ եօլլատը միհրդատըն իւզէրի-
նէ աղլըր ասքէրիլէ արշէլ ատլը օղլունու (քի եօգար-
տա զիքը օլլունաու) . ամմա միհրդատ էվէթլէյերէք
հապէր վերտի փարսման ատլը գարտաշննա . օ տախի
Լլանլարը վէ Սարմատլարը պիրիքտիլիպ՝ կէլտի գօ-
վալատը աճէմէրի . վէ գարտաշննը եերլէշտիրտի օ
փատիշահըլգտա :

Պիր գալ երլտան սօնդրա՝ հռամիդգ՝ կիւրճի փատի- (52 :)
շահըննն օղլու կէլտի օ սէմթէրէ միհրդատըն եանը
նա քի ամուճասը իտի . վէ նախարարլարը էլէ ալըպ՝
տեծնտիւ կիւնէ պապասը եանընա . վէ ծնտան ասքէր
ալըպ եիւրիւտիւ միհրդատըն իւզէրինէ . վէ ծնու գօլ-
դուտարադ գօվալատը . վէ արտընա տիւշիւպ դուլթ-
տու . ծնու վէ գարըսընը . վէ ծնլարը գապա հսպատլար
ալթընա պաստրըրպ՝ պօղսու . հէմ տախի օրատա էօլ
տիւրտիւ՝ պու պօղուլանլարըն օղլուլարընը , քի զար
զար աղաշըրլար իտի՝ ծնլարըն էօլմէսի իշին :

Պեօյլէ օլտուգտա դարեհ շահ էօյքէլէնիւպ դալգտը
քէնտի կէլտի վաֆիր ասքէրիլէ եօգարքի հայաստա-
նա . վէ ծնտան հռամիդգի գօվալալըպ՝ փատիշահ տիք-
տի արտաշատ շէհրինտէ տիրիթ ատլը գարտաշննը .
վէ միլլէթ տախի եիւրէքտէն գուպուլ էթտի ծնու՝ ար-
շակունի օլտուղու իշին :

() րատան աճէմ ասքէրի չէքիտիքտէ , թէքրար տեծն (53 :)
տիւ հռամիդգ , վէ զօր իլէ փատիշահ օլմագ իսթէտի :
հայլար պունու կեօրտիւքտէ , քի պէյէնմիլլէր իտի տի-
րիթի , սիւհաշանըպ՝ սալտըլար հռամիդգին իւզէրինէ :

()

- ()՝ տախի նաչար գալըպ՝ ալտը գարրսընը քէնտի ա-
 թընա . վէ գաչարագ կիւճիլէ գուրթարա պիլտի ճա-
 նընը : Ս է չիւնքի կէպէ իտի գարրսը՝ զէտէլէնիպ հօը
 մէք իսթէտի . վէ գօճասը տախի շաշըպ վէ տէլի կիպի
 օշուպ՝ խանչէր իլէ եարալատը ծնու , վէ չայա պըրա-
 գըպ քէնտիսի գաչտը : Ս է օրատա չօպանլար օշմաղի-
 լէ՝ Տաչան կեօրտիւլէր քի՝ գարը սու իւզէրինտէ հօ-
 լիւմ հատտինտէ ինկէլիպ եաթըր , եօգարը ալտըլար
 սուտան , եարալարընը սարտըլար , վէ թիմար էտիպ՝
 սաղալթարըլար . վէ քիմ օշտուղունու վէ նէ չէքտիկինի
 սօրուպ՝ կեօթիւրտիլէր ծնու արտաշատ շէհրինէ . վէ
 օրատա տաճա՝ զիյատէ թիմար էթտիլիպ տիպ տիրի
 էթտիլէր . վէ ծնու ալըպ տիրիթ փատիշաճա կեօ-
 թիւրտիլէր . վէ օ տախի էմը էթտի քի ըաճաթըլգ-
 տա գութսունլար . վէ սուլլան կիպի սագլասընլար :
- 55 : Հապէր կիթիքտէ հօմնայա՝ քի աճէմլէր թէքրար
 զապգ էթմիլէր եօգարքի հայաստանը , ֆէրման էթ-
 տի ներոն կայսր քի ասքէր պիրիքսին էօթէտէն պէրի-
 տէն՝ հօմնա ասքէրիլիլէ օրայա կիթմէ կէ . հապէր վէր-
 տի ագրիպպաս հերովքէտէ վէ զայրը հաքիմլէրէ , քի
 պաղեստինտէ վէ կիւլիկիտա վէ ասորի սէմթէրին
 տէ հիւքիումէթ էտէրլէր իտի , քի ծնլար տախի աս-
 քէր տէլ շիրիպ եարտըմճի օշտունլար հօմնա ասքէրի
 նէ . վէ պու իլ իւզէրինէ սերասքէր տիքտի կորբուղոն
 դոմէտիանոս ատըլ պիրիսինի , ծնա տախի արգստաշ՝
 կոճադըստոս տէտիքլէրի ասորի սէմթին փաշասընը :
- 56 : Պեօյլէ աղըր թէտարիք իլէ՝ կորբուղոն տէտիկիմիդ
 եօգարքի հայաստանա եագլաշըպ , իշիթտի քի տիրիթ
 տէ ասքէր տէվէրիպ ճէնկէ հաղըրլանմիշ : Պունու
 տուլտուգտա կորբուղոն ճէսարէթ էտէմէտի իլէրի
 եիւրիւմէ կէ՝ դարեհ շահտան վէ հմէտէրէք , պունուն
 իլին էլլի եօլլատը դարեհէ՝ քի գարտաշընը տիրիթի
 եօգարքի հայաստանտան կէրի չէվիրսին , վէ օրթա-
 լըգտա պարըշըգ օլտուն : ()՝ տախի հօմնալըլարը ալ-
 տատարագ՝ քէնտիսինի պու շէյէ ռագի կեօսթէրտի ,
 վէ տիրլիւ տիրլիւ սեօզլէրիլէ իշի ուղատըպ՝ պիր երւ-
 տան զիյատէ օյալանտըրաը ծնու : Ս է չիւնքի կորբու-
 ղօնուն ասքէրի ալը՝ շմամիշ իտի օ սէմթին հալասընա՝
 փէք ինճինտիլէր , վէ չօղու սօղուգտան սագլաշըլանտը :
- 58 : Իւք սլահար կիւնլէրի եագլաշտըգտա՝ կորբուղոն հիւ
 պիր

պիր սեօղէ դուլադ փուրմայրոյ երկրիւտիւ վանանդ սեմ
թինէ , վէ իւզ գալէ ալրոյ չօղ առամ գըրտը : Պունու
կեօրտիւքլերինսէ օ սէմթլերտէ օլանլար՝ քէնտի ի
րատէթլերի իլէ կորբուղոնա թէսլիմ օլտուլար :
() տախի չօգ եէր զապդ էթտիքտէն սօնղրա՝ երկրիւ
տիւ արտաշատ տէնիլէն շէհրին իւզլերինէ :

Լաքին տիրիթ կիղլի եօլտան ափանսըղ ծնուն իւզէ
րինէ տիւշիւս՝ հէր գարաֆտան գուշաթտը ծնուն սս
քէրինի , վէ իսթէրիտի գօրգութմադ ծնլարը . գօր
գու կեօրմէտիքտէ ծնլարտա սէս վէրտի աթլը ապէ
րինէ քի սալսընլար իւզլերլերինէ : Սերասքէրլերի եիւ
րիւտիւքտէ՝ ապէր տախի եիւրէքլէնիւս՝ պիր օղուր
տան պաստըլար հռամալըլարը . վէ ծնլարըն եօլունու
վէ տիւզէնիյի ալթիւսթ էտիպ՝ չօղունու օրատա գը
լըճտան կէշիրտիլէր . վէ քէնտիլէրի տէ ծնլարտան զէ
տէլէնիւս՝ թա ագշամ վագթինէ տէք պիրի պիրինի
գըրտըլար , վէ սօնղրա պիրի պիրինտէն պըրըտըլար :
Վէ չիւնքի ազ իտի տիրիթին ապէրի , պիր էանա չէ
քիտի , քի զայրը ապէրտէ ճէմ էտէ :

Կորբուղոն պունու տոշտուգտա՝ օ կէճէ ապէրին
եարըսընը եօլատը արտաշատ շէհրին իւզլերինէ՝ քի
սապաճ վագթինէ տէք ճէնք էտիպ եօրուլթտունլար
շէհրտէ օլանլարը . վէ քէնտիսի տախի սապաճ օլ
տուգտա՝ եէթիշտի օրայա ճիւմլէ ապէրիլէ : () Նուն
կէլմէսինտէն շէհրլիլէր գօրգույա տիւշիւս , ճէնք
էթմէտէն շէհրի ծնա վէրտիլէր : Վէ չիւնքի իսթէ
մէզիտի կորբուղոն օ շէհրին տուրմասընը , եագտը օ
նու վէ խարապ էթտի . շէհրլիլէրէ տօգունմայարագ :
Վէ տաճա տիրիթ կէլմէտէն՝ իլէրի կիտիպ չօգ շէ
հրլէր ալտը , ապարան շէհրինիտէ ալտը , քի տիգրա
նապերտ տախի տէնիլ իտի : Լէթիշէյիմ տէտի տի
րիթ՝ քիւրտլէրտէն վէ զայրը միլէթլերտէն տէվէր
տիկի ապէր իլէ , լաքին կորբուղոն ծնուն եօկիւնի ա
լըս՝ գօյվէրմէտի իլէրի կէլմէկէ : () տախի իւմիտի
նի քէսիպ՝ կիթտի աճէմիսթանա , վէ տախիլ տիւշտիւ
քէնտի գարտաշը գարիհէ , քի օ վագիթ վրկան վիւլա
էթինտէ իտի : () կիթտիքտէ զապդ էթտի կորբու
ղոն պիւթիւնաճէ եօգարքի հայաստանը . վէ օրայա իւս
տիշաճ տիքտի սօնղ տիգրանըն գարտաշը օղունու՝ քի
սօնղրաքի տիգրան տէնիլտի : Վու իլէրի պէօյլէ տիւ
զիւս

զիւսդ գօշուպ տէ՛ծնտիւ ասորի սէմթինէ ։

- 61 : Օ իյատէսի՛իլէ կիւճէնտի դարե՛հ հռօմալը լարըն էթ տիբլէրինէ . վէ քէնտի հաղրը աթլը ասքէրինի մա նէճ առլը սերասքէրինէ վերիպ եօլլատը եօգարքի հայաստանա , հմի հտէրէք քի ասորեստան սէմթինտէն տէ քէնտիսինէ եարտըմճի ալըն : () տախի տօստօղրու օրայա կիտիպ մուհասերէ էթտի ապարան շէհրինի : Հապէր կիթտիքտէ հռօմայա՝ ներոն կայսր աղըր աս քէրիլէ եօգարքի հայաստանա եօլլատը բետոս տէտիք լէրի սերասքէրի քի եարտըմ էթսին սօնղըաքի տիգ ըանա վէ սագլատըն օ վիլայէթի աճէմլէրտէն : Իւտոս կէլտիքտէ հայաստանա՝ գօրգութտու հայլարը :
- 62 : Հայլար սու գօրգուտա իքէն՝ եէթիշտի դարե՛հ շահ հայլարա պիլէ , վէ խուրաիւխաշէթտի հռօմալը լարըն պեօլիւքլէրինի , վէ տարտաղան էթտի օնլարըն ասքէրինի վէ զապդ էթտի պայրադլարընը : Լիւճիլէ բետոս սերասքէր գալան ասքէրի իլէ գաշըպ սըղընտը մէթին եէրլէրէ . վէ օրատան ատամ կէծնտէրտի կոր բուղոնա . եէթիշ տէտի՝ քի գուլթարասըն հռօմալը ասքէրին պայրադլարընը :

Լ՛տը կորբուղոն ասքէրին եարըսընը . վէ եարըսընը տախի ասորի սէմթինէ պէքճի պրրագըպ՝ էվէթլէտի թէզլէ եէթիշմէ կէ եօգարքի հայաստանա : Լ՛մմա տահա կէլմէտէն՝ դարե՛հ շահ գուշաթտը օ մէթին եէրլէրի՝ քի օրայա սըղընմիշէրիտի հռօմալը լար վէ բետոս . վէ սըղընտըրտը օնլարը , օգատար քի բետոս տայանամայըպ շէքվանամէ եազտը դարե՛հ քի նիլին հտէյօրսուն պունու . թէքրար շէքվա էտինճէ՝ դարե՛հ շահ եօլլատը օնա աթլը ասքէրին սերասքէրինի՝ առը վասակ , քի եիւզ պէ եիւզ սեօյլէշսին քէնտի դարաֆընտան : Պիր եէրէ կէլտիքլէրինտէ բետոս վէ վասակ , պաշտար բետոս անղմաղա հռօմա սերասքէրլէրինին հայաստանտա էթտիքլէրինի . ճէվապ վերտի վասակ . ալմագ վերմէք սօհպէթի էլլինիղտէտիր . լաքին գուլվէթ տէրսէն՝ պարթևլէրտէ :

Չօգ սեօզտէն սօնղրա՝ վասակըն դարաֆը իւսթիւն չըգտըգտա՝ դալլ էթտիլէր քի հռօմալը լար քէտէր սիզ գալգըպ կիթսինլէր հայաստանտան , տիգրան տախի պիլէլէրինճէ . վէ գալլէր կինէ վէրիլսին պարթևլէրէ՝ էվլէլէրի ուսըուպ իւզըն : Հաշան բետոս վէ

ասքերի պեօյլէճէ գուրթուլուպ կէտիւլէր կորուզող
նուն եաննա՝, ծնուն ասքերի պունլարը պեօյլէ մահ
ղուն վէ արանմը կեօրիւպ՝ պաշատըլար աղամաղա .
օնլար տախի աղլատըլար , օ գատար քի կիւճիլէ պիրի
պիրինէ սէլամ վէրմէ կէ գատր օլտուլար : Պունլար
օ սէմթտէն չէքիլտիքտէ՝ դարեհ շահ քէնտի դարտա
շը տիրիթի՝ կինէ եօգարքի հայաստանա փատիշահ
տիքիպ՝ տեօնտիւ կիթտի եէրինէ :

Պու վագիթէտէք հիւ պիր ֆէնա հապէր կիթմէմիշ 63 :
իտի հոօմայա եօգարքի հայաստան իչին , իլա տայիմ
սիւրուր հապէրլէրի եէթիշիպ՝ սէվինտիրիլտի հոօ
մալըլարը . պու հապէր կիթտիքտէ , շաշլպ մաթ
գալարըլար , վէ ալտանմը կիպի ութանտըլար : Հա
պէր կեօնտերտիլէր կորուզունա քի վարսըն ճէնք եթ
սին եօգարքի հայաստանտա օլան հայլարլա : () տա
խի պիր եզ ասքեր տէվլիրիպ եիւրիւտիւ օ սէմթէ .
վէ լաքին ճէնկիլէ իշի պաշա չըգարմադ իսթէմէտի .
իլա պիր տիւզէն իլէ հօյլէ պիր պարըլդգ էտէ , քի
հոօմալըլարըն նամը կիինէ այաղա գալգըպ եիւճէլէ
նէ : Պու մատտէ իւզէրինէ չօգ տէֆա պիրիպիրինէ
էլիլէր կեօնտերիպ՝ էն սօնղունտա իշի հօյլէ քէստի
լէր քի եօգարքի հայաստան հայլարըն վէ աճէմէրլին
էլինտէ գալըն . վէ լաքին քիմի փատիշահ օլմադ իս
թէրլէրտէ , ծնու կայսր փատիշահ տիքսին . վէ օ եէրին
փատիշահլըղը կայսերին հիւքմի ալթընտա դալըն :
Իշ պեօյլէ քէսիլտիքտէ՝ հոօմայա կիթմէք իսթէտի 65 :
տիրիթ քի կայսերին էլինտէն թաճալա . վէ չիւնքի
ալթէլէ , վէ սուլա դափարիտի՝ դարատան կիթտի . օլ
մայա քի տէնիլտէն վարտըղտա՝ սուլա մուրտարըղ
տօղունա : Պու հափատիս կիթտիքտէ հոօմայա՝ հէր
եէրէ , վէ հէր շէհիրէ հապէր եօլատը կայսր՝ քի տի
րիթ օրալարտուն կէտիքտէ՝ իզգէթ վէ իքրամ էթ
սինլէր ծնա :

Իթալիայա եէթիշտիքտէ տիրիթ՝ արապալար , վէ գօ
չուլար կեօնտերտի ծնա կայսր . զէրէ օ եէրէտէք ալթ
լա կէլիշիտի . վէ նափօլիյէ կիրտիքտէ՝ ներոն կայսր
քէնտիսի տախի ծնա դարշը վարտը : Հաշան կայսերին 66 :
հուզուրունա չըգաճադ օլտու տիրիթ՝ տուլուրտուլար
ծնա քի գըլըրճըն պրրագսըն . դապուլ էթմէտի տի
րիթ պու իշի վէ պիր ֆէնա իշքիլէ վարմասընլար տէյլի
գը :

գրելով զբնական մեծությամբ . վե սեփյալ ճիշտ է իշխելի կերպ կայսերէ, սէճտէ գրարագ, սեւամ վերտի : () տախտի ծնա չօգ իբրամ էտիպալտը կեօթիւրտիւ հռօմայա, վե էմը էթտի քի կէճէիլէ տօնաթսընլար պեօյիք մէյտանը մաշալար վե գանտիլէր , չիւէքէր վե փե սաքէր իլէ :

Չին սապահ եազաշտըգտա՝ կէլտի ներոն կայսր փա տիշտահ սալդանաթը իլէ , վե արտըսըրա տիրիթ՝ աճէմ քէսիմիլէ էիւրիլէրէք էօկիւնէ եազաշտա սեւամ վերտի ներոնա . պիր էզ սեփյալ շտիքտէն սօնդրա՝ օթուրտու տիրիթ պիր թախթ իւզէրինէ քի ծնուն ի չին օրատա հազըրլամիլէրիտի . ներոն տախտի թաճը կիլտիրտի պաշտնա : Արիւլէտի օ զաման օ պեօյիք մէյտան հռօմալը լարըն սէսինտէն , ալիմ սեվինճ էթմէ կիլէ քի հայ փատիշահը թաճալտը ներոնտան :

Պու զինէթտէն սօնդրա տահա չօգ իբրամլար օլունտու տիրիթէ ներոն կայսերտէն՝ վե իղգէթիլէ օրատան ալըրլար տեօնտիւ կիթտի էօգարքի հայաստանա : Ա՛ է չիւնքի կորբուղոն եազմըշ էրգմըշ իտիարտաշատ շէհրինի՝ էմը էթտի ներոն կայսր քի էէնիտէն եափըսըն կայսերին հարճը իլէ . պունուն իլին տիրիթտէ հռօմա գալթալարը կեօթիւրտիւ պիլէսինճէ օ եափուլի եափմաղա :

67 : Տիրիթ էէթիշտիքտէ քէնտի էէրինէ՝ իղգէթ վե իբրամ իլէ գապուլ օլունտու քէնտի նախարարլարընտան . վե չափըճագ արտաշատ շէհրինի եափըպ՝ օրասընը թախթ էթտի . վե ծնտա սաքին օլտու աօգուզ երլ թա էօլինճէյիտէք . իւչ սէսէ՝ տէ ծնտան էվիլէ : Պունուն հռօմատա փատիշահ օլմասը՝ էֆէնտիմիզին 66 սէնէսինտէ օլտու , օ երլքի պետրոս վե պօղոս առաքեալ աղիզէր մարտիրոս օլտուլար օրատա : Տիրիթ էօլտիւքտէ՝ էօգարքի հայաստանըն փատիշահ լղը պիր օլտու աշաղքիլէ՝ հաչան երոճանդ փատիշահ օլտու : () հայաստանըն փատիշահ լղը սիւրտիւ 85 երլ . պագ հայ թարիխինտէ . ք . 20 = 25 :

10: Եթե՞ երո՞ւստըն լա՞վի:

Թ. 26 = 27:

Երո՞ւստըն իբրե՞նքի՞ անա դարափրնտան արշակունի՝ 68:
 սանատրուկ հօլտիւքտէն սօնդրա ծնուն եէրինէ
 կէչիպ՝ փատիշահ օլտու: Պո՞ւ երո՞ւստըն կեօլտէլի վէ
 զայնէթ եիւրէքլի պիր քիմսէ իտի. վէ պադըշ տախի
 Կօրգուշու վէ եալիւղ. հօյլէ քի հէր նէ գատար եիւ
 րէքլի ատամ օլտա՝ պունուն պագըշընտան Կօրդար
 իտի. վէ լաքին պունտան պեօյլէ՝ եալաշըղը տախի
 օլուպ ալջագ կեօնիւլլիւ վէ ճեօմէրտ իտի: Պեօյլէ
 օլմասը իչին՝ տահա փատիշահ օլմատան, ճիւմէնիւնէ
 սեւիկիւլիւ օլուպ, վէ հալգըն եիւրէկինի ելէ ալլապ՝
 քէնտիսինէ պէնտ հեթտի: Վէ սանատրուկուն կիւ
 նիւնտէ չօգ պեօյիւք իշլէր կեօմէքիպ վէնախարար
 լար իչինտէ նամտար օլուպ՝ իլէրի կէչտի: () Նուն իւ
 չին սանատրուկ հօլտիւքտէ, նախարարլար ծնուն հվ
 լատարընը պրդագըպ՝ պունու փատիշահ տիքտիլէր.
 բագրատունիլէր ոյիլէ օլմայարագ. քի թաճ կիյտիր.

մէք ծնարա մախսուս պիր հըզմէթ իտի:

Վէ հսվեսէ հեթտի երո՞ւստըն, օլմայա քի սանատրուկ
 եվլատարընտան պիրի պաղա գալգըպ՝ փատիշահը
 ղը ելինտէն ալա. պու վէսվեսէ կիւնտէն կիւնէ արթ
 յորգտա, պիւ թիւնճէ Կըրտը՝ պիր չօճուգտան ղայրի
 ատը արտաշէս. քի սիւտանասը ալլապ գաշտը՝ հէր
 տէտիլէրի էյալէթէ. վէ օրատան հապէր կեօնտէր
 տի սմբատ սերաքէրէ քի բագրատունի բիւրատըն օղ
 լու, վէ արտաշէս չօճուղուն լալասը իտի:

() տախի օրայա եէթիլիպ՝ չօճուղու ալտը գաշըրտը
 աճէմիսթանա, վէ թէսլիմէթտի դարեհ շահըն ելի
 նէ: Վէ չիւնքի դարեհ եվլէլտէն դանըր իտի սմբա
 տը, վէ իշլէթիլի իտի իկիտլիկինի՝ իքրամ հեթտի ծնա
 քէնտի սերաքէրէրի կիպի. վէ չօճուղու տախի իղ
 գէթ իլէ սագլատը քէնտի օղուլարը իլէ՝ արշակունի
 դարափրնտան իրսըմ վէ շէհգատէ ծնու պիլէրէք:
 Հաջան պունու տուլտու երո՞ւստըն, եագտը դարեհ՝ 69:
 շահա վէ սմբատ սերաքէրէ քի հօլտիւքսիւնլէր օ չօ
 ճուղու. գէրէ օ սանատրուկ փատիշահըն օղլու տէյիլ,
 պիր քիւրտ չօպանըն օղլու տուր տէտի: () Նլար տիյ
 նէ

նէմէտիքտէ՝ երոճանդըն վէսվէսէսի արթար՝ գապիւր
չօճուգ պեօյիւտիւքտէ՝ աճէմլերին ելիլէ իւզերինէ
գալգըպ՝ գօվալայա քէնտիսինի , վէ փատիշաչլղընը
ալսի ելինտէն :

75 : Պիր գաչ երլտան սօնղրա՝ եօգարքի հայաստանըն փաւ
տիշահը տիրիթ եօլտիւքտէ՝ տիւշիւնտիւ երոճանդ
քի օ փատիշաչլղը տախի քէնտի զապգ իտէ , զէրէ
պոննունլա ճիւմլէ հայլարը ելի ալթընա ալուպ , վէ
հոօմալըլարը քէնտիսինէ արգա հտինիալ՝ գօլայճա
գարըն գօյապիլիլրիտի արտաշէսէ : Պու իշ իչին ելլի
եօլլատը վէսպասիանոս կայսերէ . վէ օ տախի գապիւր
օլտու քի եօգարքի հայաստանըն փատիշաչլղընը քէն
տիսինէ վէրէ . վէ երոճանդ տա օնա մոգապլէլէ միջա
գետտէ օլան հայլարըն եէրինի վէրէ , վէ վատ եթտի
քի եվիլէլքիտէն զիյատէ վէրկի կեօնտէրէ : Պու ու
մուլմայաճաք շէյի ելէ կիթիրտիքտէ , ավատը եօգար
քի հայաստանտա օլան նախարարլարըն եիւրէկինի .
վէ օնլարըն ել վէրմէսիլէ եափաեալընը զապգ եթ
տի ճիւմլէ աչաղքի վէ եօգարքի հայաստանլարը . վէ
թախթընը արարատ սէմթինէ կեօթիւրիւպ՝ վարտը
սաքին օլտու արմաւիր շէհրինտէ :

78 : Սօնղրա եափտը պիր կիւզէլ շէհր երասի չայըն եօ
գարըսընտա քի գարչըսընտան էնէր ախուրեան չայը .
վէ օ շէհրէ առ գօտու երոճանդաչառ , վէ իւչ երը
արմաւիրտէ օթուրտուգտան սօնղրա օրայա կեօթիւր
տիւ թախթընը , փութլարընը արմաւիրտէ ալըգօյա
րաք : Եափտը տախի պիր ղայրը քիւչիւք շէհր օ պիւ
չիմտէ ախուրեան չայըն իւզերինտէ . վէ օրատա փութ
խանէլէր եափրպ՝ օրայա կեթիրտի արմաւիրտէն հէփ
փութլարընը , վէ երոճաղ ատլը գարտաշընը օրատա
քրմապետ եանի հիրպէտ գօտու , վէ շէհրէ առ վէր
տի բագարան , եանի փութ մէքեանը : Եափտը պիր
ղայրը միւքէլլէֆ շէհր տախի երոճանդաչառըն գար
չըսընտա առը երոճանդալկերտ . պալգ հայ թարիխին
տէ . ք . 27 :

83 : Տիքտի տախի պիր պեօյիւք օրման՝ չինար աղաճըն
տան՝ երասի վէ ախուրեան չայլարըն մապէյնինտէ .
վէ տուվար չէքիպ՝ սալը վէրտի իչերի տիւրլիւ տիւր
լիւ հայվանլար վէ ճանաւարլար , եապան քէչիլէրի ,
վէ կէյիլէր , տաղ կէքլէրի , վէ եապան տօմուգլարը
վէ

վէ պունչար չողալը պ տօլտուրպուլար օ օրմանը . քի
օլտու պիր սէֆալը ալ եէրի . վէ պու օրմանա տախի
պտ գօտու ծննդոց , եանի տօղուրմադ եէրի : Պու ա-
րալըգտա հէր նէքի էտէր իտի երոճանդ՝ ճիւմլէսինին
հապէրինի սմբատա վէրիւրիտի տուր ատլը՝ քէնտի եա-
գընլարընտան պիրիսի . պունու տուլտուգտա երոճանդ .

էօլտիւրտիւ ծնու :

Պու պէօյլէ օլտուգտա սմբատ սէրասքէր ծնսէքիզ երը 87 :
աճէմիսթանտա գալտըգտան սօնղրա՝ աճէմ խանլա
ընըր ըէճաճի գօյուլ ալլէտի գարեհ շահտան՝ քի քէն-
տի եարտըմընը կեօսթէրիպ տեօնտիւրսիւն արտաշէ-
սի հայ փատիշահլըղը թախթընա , քի օրատա հիւ-
քիումէթ էտէր իտի երոճանդ : Պու իշ դարեհէ հօշ
կէլտի . վէ սմբատըն էլինէ վէրտի ասորեստան ասքէ-
ըին պիրէզինի , վէ ատրպատական պէօյլէկիւնի , քի
հայաստանա կիտիպ՝ երոճանդը օրատան գօվալաւըն՝
վէ արտաշէսի փատիշահ տիքսին . քի օ զաման իկիրմի
եաշընպա իտի :

() վագիթլէրտէ չիւնքի ուտի մէմլէքէթինտէ օլան 88 :
լար տաի օլմիշլէրիտի՝ օրայա կիթմիշիտի երոճանդ .
հաչան հապէր ալտը քի սմբատ արտաշէսի ալլա կէ-
լիյօր՝ նախարարլարընտան պիր գաշընը ասքէրիլէ ու-
տիտէ պըրադըպ , տեօնտիւ երոճանգաշատա . վէ հար-
պիճէ աղէ գուվլէթիլէ չօլ ասքէր տէվէրտի հայ-
լարտան , կիւրճիլէրտէն , միջագետտէն վէ կապադով-
կիատան վէ տիւրոս սէմթինտէն : Կէլտի մըզրագըլ-
լարլա արգամ նախարար տախի . քի իքինճիսիտի
երոճանդըն , վէ հէր կէլէնէ աղէ տաղըթտը երոճանդ
հէփիսինէ եիւրէք վէրէրէք , վէ հէփիսինէտէ մու-
հապպէթ կեօսթէրէրէք :

Տույմատը սմբատ քի երոճանդ ուտիտէն կէրի տեօն-
միշ . ծնուն իշին հայաստանա կէլտիկիկիպի թէգէ կէ-
տի երասի չայըն սուլոնու , վէ էվէթլէտի կիթմէկէ
ուտի մէմլէքէթինէ : Իշիթտիքտէ ուտիտէ օլան օ
նախարարլար վէ օ ասքէր՝ քի երոճանդ պըրագմիշտի
օրայա՝ ասիլէրի գապդ էթմէկ իշին , հէփիսի պիր օ-
լուպ՝ մուհապպէթ վէ սէվինճիլէ գարշըլատըլար սըմ-
բատը վէ արտաշէսի : Պու հապէրի ալտըգլարընտա
երոճանդըն պիր օլան նախարարլար , եիւրէքլէրի գը-
րըլտը , վէ գուվլէթլէրի քէսիլտի . էօյլէ տիւշիւն-
ալտը

տիւլէր քի երոճանդը պըրագըպ, արտաշէս դարափը
նա կէջէլէր :

Պունլար պեօյլէ ֆիքիրտէ իքէն՝ երոճանդ ասքերիւ
նի տիւլիւպ՝ կէջտի ախուրեան չայընը , վէ օրտու
սունու գուրտու պիր պեօյիւք օվատա՝ երոճանդաշառ
տան էլլի միլ երրագ . վէ ախուրեան չայընա եագըն
ճէնք տուվարը չէքտի օտուռտան՝ մէթերիզ կիպի, կեօ
նիլէ վէ պէզիլէ սարըլը . վէ ասքերինի պեօյիւք պեօ
լիւք էտիպ , վէ տեօրթ դարափընա պէքճի վէ կեօզ
ճի գօյուպ՝ պէքլէրիտի սմբատըն կէլմէսինի :

Կէլաի եէթիշտի սմբատ տախի օրայա եագըն . վէ հա
շան տույտու քի արգամ երոճանդլա պիր տիր՝ ծնտան
սագընարագ իւրքտիւ , զերէ պիր եավուզ վէ քէսքին
ճէնքճիիտի : Եւսկիւթ վերտի արտաշէսէ՝ քի ծնու ալ
լասըն . օ տախի կիզլի հապեր եօլլատը ծնա . վէ եէ
մին էթտի . սէնի տէտի տահա պեօյիւք մերթէպէյէ
եէթիշտիբրիմ՝ , էկեր երոճանդը պըրագըպ՝ պէնիմ
դարափըմա տեօնէրսէն :

Տահա արտաշէս ճէվապ ալմատան՝ չըգարտը երոճանդ
քէնտի ասքերինի ծնուն օրտուսունա գարշը իւշ գօլ :
Սմբատ տախի իլէրի սիւրտիւ քէնտի օրտուսունու . վէ
հէմէն պիրտէն արտաշէսին պայրագլարընը տիքիպ ,
պազիսի գարա գուշու , պազիսի կեօվէրճին նիշան
լը , վէ պազիսի աժտէր պաշը , էմր էթտի չալմաղա
փիրինճ պօրուլարընը , վէ իլէրի եիւրիւմէկէ :

()՝ Եիւրիւյիշտէ արգամ տախի ասքերինի ալըպ կէջ
տի արտաշէսին դարափընա . պունու կեօրաիւքտէ
սմբատ՝ ասքերինի գըզըշտըրըպ՝ տիւշտիւ երոճանդ
իւզէրինէ : Ճէնք գարըշտըրգտա՝ երոճանդըն սաղ գօ
լունտա վէ սօլ գօլունտա օլան հայնախարարլարը պիր
օլտուլար սմբատըն ասքերիլէ . պու պիրլէնմէտէ պիր
հէնկեամէ տիր՝ գօփտու : Վըլըճլարըն գարմագա
ըրըգ էնիպ գալգամասը , վէ երտըրըմ կիպի մըզ
րագլարըն սափլանըպ չըգմասը . վէ պագըր գափլը
գալգանլարըն սիլահլար չարփմասընտան չըգան շա
մաթասը , վէ զըրն տէմիրլէրինին փարլամասը , հէր
նէ գատար գուկվէթ վէրիլէրսէ իտի եէնէնլէրին
եիւրէկինէ , օ գատար գըզըշտըրըրըն իտի պօլուլան
ասքերին ճէսարէթինի : Եւ գան ընկի կեօզլէրի
գամաշտըրըպ , ճիւմլէսի տէ ֆիլ կիպի գուտուրմիշ ,

վէ գանդգմիշ իտի :

() րաճրգտա կիւրճի փատիշահը փարսման՝ հվկէլքի փարսմանն թօռնու , վէ ծնուն ասքերի , գափլան կիւսի քէնտիլէրինի ճէնք մէյտաննա պալու , հէմ գրտորլար վէ հէմ գրորլար : || է սմբատ դարափը գուկլէթլէնինճէ՝ երոճանդլարն գրորլմալարը չօղալտը :

Ճէնք տահա զիյատէ գրորլարգտա միջագետ ասքէրի , վէ կապադովկիա ասքերի՝ տէլի կիպի իշերի սալու , սմբատլարա չօղ զիյան էթտիլէր , վէ լաքին քէնտիլէրի տախի սմբատ սաքերինտէն զանէթ իլէ զէտէլէնիպ պէրպատ օլտուլար : Օ էրէ սմբատ ասքերին՝ հազրտա կեօրիւնիւպ տոճրան իւսթիւն օլմանն իւմիտի՝ իւրէքլէնտիլի իտի . երոճանդ դարափընր տախի իւմիտսիզլէք ալէվի դութուշտուր իտի : () նարը ասքերին չօղլուղու՝ ճէսարէթլէնտիլի իտի , վէ պունլարը՝ եօլտաշարն խայնլուղը՝ գուտուրտուպ տէլի տիվանէ հտէր իտի : || է պուրաճրգտա օ գատար գրորլարը քի օ գօճա օվանն մէյտա նը իկիտլէրին լէշի իլէ տօլաու , վէ գանա պօյանտը : || է ճէնքտէ տիւշիւպ էօլմէմիշլէրին ինկիլթիլէրի վէ սրղլամալար սէսի՝ օրթալըղը գութմիշ իտի :

() դալապլըգտա թէհլիքէտէ գալտը արտաշէս , զէրէ տիւրոսլուճնուն աթլը ասքերի երոճանդտան չօղ չէյ ալուպ՝ սէօղ վէրմիշլէրիտի՝ արտաշէսի վուրմաղա . ծնուն իշին ճէնք արասնտա արտաշէսին արտրնա տիւշիւպ զաթ կէթիւրտիլէրինտէ՝ հէմէն ծնու վուրմագիւզրէ իքէն , արտաշէսին սիւտ անասը օղլու ատը գիւսակ՝ եայաճա եէթիշիպ , վէ արալարնա կէշիպ , վէ վուրանլարը էօլտիւրիւպ՝ գուրթարտը արտաշէսի ծնլարն էլինտէն . լաքին քէնտի աէ օրատա տիւշտիւ . զէրէ տիւրոսլուլարտան պիլիսի գրըճլա պաշնա վուրուպ՝ չալտը չէհրէշինին եարըսընը , վէ էօլտիւրտիւ :

Ճէնք ուղատրգտա՝ դարանլըգ պաստը , երոճանդ ասքերինին գալանլարը տախի տայանամալուլ չէքիլտիլէր վէ գաշտլար . վէ երոճանդ տախի կիւճիլէ քէնտիսինի պրթագտը երոճանդաշատա : || մմա սմբատ աղ ասքերիլէ արտաշէստէն ալըրլուպ տիւշտիւ երոճանդըն արգասընա . վէ չէհրէ եէթիշիպ ալտը գափու

սունու , վէ պէքլէտի արտաշէս կէլինճէյէտէք : (Մտախի եէթիշիպ երոճանդըն օրտուսու եէրինէ , եաթտը օ կէճէ օ ճէնք տուվարը իչինտէ . վէ արգամըն ասքէրի օրտու գուրուպ՝ լէշլէր իւզէրինտէ եաթտըլար : Սապահ օլտուգտա էմը եթտի արտաշէս քի հէրնէ գա տար գապիլիսէ էօլիւլէրի կեօմսիւնլէր . վէ արգամ ասքէրինին գօնտուգլարը եէրէ առ վէրտի մարաց մարգ՝ եանի քիւրտ չայիրի , չիւնքի արգամ քիւրտ ճին սինտէն իտի . վէ ասքէրի տախի քէզալիք : Ս է ճէնք եէրինէ տէտի երոճանդաւան : Ս է լաքին էյալէթի ճակատք տէնիլիր :

Վիւն եարրսը եագլաշտըգտա եէթիշտի արտաշէս ասքէրիլէ երոճանդաշատա , քի օրայա սղընսիշտի երոճանդ . վէ չիւնքի երոճանդ էվիլէլտէն արտաշէս իչին քեաղատ եագտըգճա դարեհէ վէ սմբատա՝ ծնու մար լաֆղըլիլէ զիքը էտէրիտի , եանի քիւրտ , էմը եթտի օրատա արտաշէս քէնտի ասքէրինէ՝ քի գալէնին էդրաֆընը ալըպ՝ պիր աղըզտան Փարսիճէ պաղըրսըն լար մար սմէտ . եանի մար կէլտի . պու սէպէպտէն օ շէհիր մարմէտ տախի տէնիլտի :

Իշ պուրայա կէլտիքտէ՝ տրտաշէսին ասքէրի ճէնք էտիպ ալտըլար երոճանդաշատ շէհրինի . վէ իչ գալէ իլէ տէ ճէնք էթտիքտէ իչէրտէ օլանլար գալէյի աշըպ վէրտիլէր արտաշէսէ : Դադէթի գալմատըգտա երոճանդըն՝ սարայընըն պիր պուճաղընա կիրիպ սագլանտը : Ս է օրատա արտաշէս ասքէրինտէն պիրի ծնու կեօրիւպ սագըր՝ իլէ չալտը պաշընը , վէ տաղըթտը պէյնէ սինի եէրէ : Ս է լաքին արտաշէս էմը եթտի քի պիր միւքէլէֆ մէզարա կեօմսիւնլէր , վէ իւզէրինէ դաշ ալիքսինլէր . չիւնքի անասը դարաֆընտան արշակունի իտի . փատիշահլըլը սիւրտիւ 20 սէնէ : Հէր շէյի էյի տիւզտիւ գօշտու երոճանդ . վէ լաքին սանատրուկ էվլատլարընա գըյտըղը իչին սանատրուկուն օղլու տախի՝ քէնտիսինէ գըյտը :

II : Իբնաճի արտաշէսին վագնի :

թ. 28 :

Իրտաշէս իբնաճի՝ սանատրուկուն օղլու հայլարա 88 :
 Բիատիշահ օլուպ՝ ալտը վէ պաշընա կիյտի պապա-
 սրնրն թաճընը քի սմբատ պուլմիշ իտի հաղնէտէ . վէ
 զկյատէսիւի վախշիշէր վէրիպ աճէմ ապէրինէ վէ
 քիւրտէրէ՝ եօլ վէրտի ծնլարա՝ եհրլէրինէ կիթմէկէ :
 Վէ սմբատըն սերասքերլէք մանսըպընը թազէլէիպ՝
 հիւքմէտիճի էթտի ծնու փաշալարընա : Վէ քէնտի-
 սինէ իբնաճի էթտի արգամը , վէ իզին վէրտի ծնա քի
 եագուլթա տօնանուիշ էքլիլ կիյսին պաշընա , վէ իքի
 գուլաղընա քիւփէ դագընսրն , վէ պիր այաղընա գըր
 մըզը պաշմագ կիյսին . վէ ալթըն գաշըգ վէ ալթըն չա-
 թալ գուլլանսրն . վէ ալթըն գատէհիլէ իչսին : Վէ
 պեօլթթաթիւ տախի ներսէս ատլը գիսակըն օղլունու .
 վէ ծնուն սիլթիլէսինէ ատ գօտու՝ դիմաքսեան , եանի
 եարըմ չէհրէլի . չիւնքի ծնուն պապասը զայ էթտի
 եարը չէհրէսինի՝ արտաշէսի գուլթարթըգտա . նիճէ
 քի տէտիք եօգարտու : Իքրամ էթտի տուը տէտիկիմի-
 զին էվլատլարընտան ծնպէշ ուշմճըղա , սալթ պապա-
 լարընըն քէնտիսինէ երոճանդըն էթտիքլէրինի գօլ-
 լայըպ հապեր վէրմէսի իչին :

Վունտան սօնղրա հմը էթտի սմբատա քի վարըպ էօլ
 տիւրէ՝ երոճաղ քրմապէտի՝ քի երոճանդըն գարտաշը
 իտի . օ տախի կիտիպ վէ ծնու դուլթուպ , վէ պօղաղընա
 տէյիրմէն դաշը պաղլայըպ՝ աթտը ախուրեան չայըն
 ազընտըսընա . վէ ծնուն եհրինէ կէչիտի պիր զայըր
 սընը՝ քի մուպաշտէ տէնիլաի : Վէ երոճաղըն հազնէ
 սինի եաղմալայըպ՝ վէ փուլթիւսանէլէրտէ պուլտուղը
 մալը ալուպ , կէթիւրտի արտաշէսէ . օ տախի օ հազնէ-
 լէր իւզէրինէ տահա չօգ շէյ արթըրըպ՝ փէշքէշ չէքտի
 դարեհ շահա սմբատըն էլիլիլ՝ ծնուն պապա կիպի էթ-
 տիկի էյլիքլէրինէ մուգապէլէ :

Վաշատը սօնղրա արտաշէս չօգ պինալար եափմաղա . 89 :
 եէնիլէտի վէ կէնիշէթտի արտաշատ չէհրինի , վէ
 շեօհրէթի սարալլարա տօնաթալը , վէ տեօրթ դա-
 րաֆտան էմին էթտի , վէ փատիշահլըղընա թախթ
 էյլէտի : Վէ չօգ քեօփրիլէր եափտը չայլար իւզէրի-
 նէ .

նէ . վէ հիսապարզ կէմիճիքէր սալտը չայլարա վէ տէ
նիզէրէ :

Պու պեօյլէ օլտուգտա , էօյլէ պիր չալըշմագ հալէ ,
սինէ տիւշտիւէր հայաստանտա օլանլար քի հիւքիմ-
սէ պօշ տոլըմայըպ , գալմատը իշէնմէմիշ պիր էէր ,
նէ տաղլարտա , վէ նէ օվալարտա : Սէ հայաստան
Թօփրաղընը պեօլիւք պեօլիւք սինօրլար այլըրպէ՝ դաշ-
տան նիշանլար տիքտի գուլէ կիպի նիզամլը վէ եագը-
շըգլըմէ օ՝ դաշլարըն իւզէրինէ եագտըրտը ատընը : Սէ
մէտընէսէլէր եափտը իլիմ իշին , տիւրլիւ տիւրլիւ մարի-
ֆէթլէր էօյրէնմէկէ , կէրէք վագթ իշին , վէ կէրէք
երլարգլար իշին , կէրէք էօլլիւլէր վէ հիսապար , վէ
կէրէք դայրը շէյլէր իշին՝ օգուլմալարը հայ տիլինճէ ,
ֆարսի եախօտ ասորի եագըսը իլէ : Սէ միւհէնտիւ-
խանէլէր գուրտու տիւրլիւ տիւրլիւ սէնաաթլարա դա-
լիպ օլմաղ իշին : () Գատար շէյ էթտի քի ատը սանը
աճէմիսթանա , վէ քիւրտիսթանա վէ դայրը եէրլէրէ
եայրլըպ՝ ծնուն շանը պեօյիտիւ . վէ հայաստանը
տախի տիւնեա իւզէրինտէ հէփիսինէ բաղպէթլի էթ-
տի վէ կէօրմէկէ լայըգ . պու սէպէպտէն չօգ քիմսէ-
լէր օրայա կէլիւրլէրիտի :

90 : Տահա պու իշէրէ էլ վիւրմատան , ալանք տէտիքլէրի
միլլէթ տաղիսթանլըլար , վէ լեզկիլէր վէ կիւրճիլլէ-
րիլէ պիր օլուպ՝ եիւրիւտիւ հայաստան իւզէրինէ :
Տէվճիրտի արտաշէս տէ քէնտի ապէրինի , վէ չըգտը
ծնլարա գարշը . ճէնք գըգըշտըգտա՝ ալան ապէրին-
տէն չօլու գըրըլտը , վէ փատիշահըն օլլու՝ ատը սա-
թէն էլէ կիրիպ գուլթուլտու : Ճէնքտէն սըգըլտըգ-
տա ալանլար՝ գալըպ կէտիլէր քիւր տէտիքլէրի չայը ,
վէ էօթէ դարափընտա օրտուլարընը գուրտուլար :
Հայլար տախի եէթիշիպ՝ չայըն պէրի դարափընտա՝
ծնլարա գարշը գօնտուլար :

Սէ չիւնքի գասալլէթ չէքէր իտի ալան փատիշահը՝ օղ-
լու իշին , սապահ օլտուգտա՝ ըէճաճի կէծնտէրտի աը-
տաշէսէ՝ քի օղլունու վէրէ , վէ վատ էթտի քի նէ իս-
թէրտէ վէրսին , վէ էէմին էթտի քի պուլտուսն սօնղ-
րա տալիմ տօսթլուգտա գալըն , վէ պիր տահա օ-
նուն Թօփրաղընա ագը՝ն սալըպ չէթէճիլիք էթմէսին :
Սէ լաքին արտաշէս տիլինմէտի՝ վէ իսթէտիկինի վէր-
մէտի : Պէօյլէ օլտուգտա կէլտի սաթէնին գըգ գար-

տաշը՝ առոր սաթինիկ՝ գրգ օղլան գրգ . վէ չայ քէնա-
րրնտա պիր եիւքսէք եէրտէ տուրուպ՝ արայա թէրճի
ման գօյարագ սէս վէրտի արտաշէսէ , վէ տէտի . սէն
տէն ըէճա էտէրիմ՝ արտաշէս փատիշահ . սէն քի ա-
լանլարը եէնկտին՝ կէլ տիյնէ կէօղլէրի կիւզէլ ալան
գրգընը , վէ պանա՝ պաղըշլա գարտաշլմը . գըճմա
հէմ ծնա վէ հէմ ուրնա . ղէրէ ճայիղ տէյիլ գահրաման
լարա՝ պիր էօճ՝ ալմաղիչին՝ ղայրը գահրամանլարըն
փիւճուտինի գալտըրմագ , վէ շահգատէ օլանը՝ քէօլէ
կիպի սագլամագ , վէ արամըզա էպէտի տիւշմանլըգ
պըրագմագ : Բրտաշէս իշիթտիքտէ գրգըն սէսինի՝
կէլտի չայ քէնարընա , վէ սէօղլէրինէ գուլագ վուրուպ՝
հազլանտը . վէ ծնուն տիլպէրլիկինի պէյէնիպ՝ ծնու
ալմագ իսթէտի : 1) Է Ֆիքրինի սմբատա տուլուրուպ՝
էօղլատը ծնու էլ չի կիպի ալան փատիշահընա : 1) Էօզ
քէսիլտիքտէն սօնղըա կէօնտէրտի արտաշէս՝ փատի-
շահըն օղլունու , վէ տօսթլուգ շարդը գօյուպ՝ ալտը
ծնուն սաթինիկ գրգընը . վէ ծնա նիքէահլանըպ՝ հա-
րէմինէ պաշ գատըն էթտի ծնու :

Բրտաշէս սաթինիկ սուլղանը ալտըգտա՝ ծնունլա
տիւլինճի կիպի պէլլի պաշլը քիմանէլը կէլտի . վէ
պուլնլար հայաստանտա գալըպ՝ արտաշէս փատիշահ
պէյլըք վէրտի պուլնլարա՝ հայճա նախարարութի՝ քի
առաւեղեանք տէնտիլը : 4) Պուլնլարա պիլէ կէլտի-
լէր սաթինիկ սուլղանըն պիր գաշ իըսըմլարը . պէօյ-
իւքլէրինի ոտը բահադրա , քի սօնղըա սուքիա տէ
նիլտի : 4) Պուլնլար վաղթիլէ իրիսթիան օլուպ՝ մարտի-
րոս օլտուլար քէօսէ տուղընտա . վէ տէնտիլէր սու-
քիասանք . պապ հայ թարիխինտէ . ք . 28 :

12 : Բրտաշէս փատիշահըն էվլադլարը , վէ ծնարըն
էթտիլէրի :

ք . 29 :

2) օգ էվլատ օլտու արտաշէս փատիշահա սաթինիկ 107 :
սուլղանտան . արտաւաղգ , վրոյր , տիրան , մա-
թան , գարէհ , վէ ղայրըլարը վէ էն սօնղունտա տիգ-
րան : Բրտաւաղգ՝ պէօյիլտիւքտէ ծն էէտի էաշընա
վարըպ , կիւճիւ գուվլէթլի պիր իկիտ օլտու , լաքին
մաղըուր վէ քիպիրլի , էօյլէ քի փատիշահա իքինճի օէ
մագ .

մագ իսթէտի , վէ պունուն իչին չօգ գրգգանրու հա-
սէտ էտէր իտի արգամա , չիւնքի օ իտի պու մանսրպ-
տա : ()' գաւար օլտու քի էն սօնդունտա օ իսթիա-
րն ճանրնա գրյտը , վէ գրտը էվլատլարընը , վէ օ-
նուն սօյունտան օլան պէօյիւքլէրի . վէ քէնտի օլտու
փատիշահ իքինճիսի :

110 : Պիր վագիթտէն սօնդրա արտաշէս փատիշահ սմբատ
սէրասքէրի քէնտի հրգմէթլէրինէ մուգապէլէ պէօյ
իւտիւպ շան վէրտիքտէ , ծնա տախի հասէտէտիւպ աւ-
տաւազդ , էօլտիւրմէք իսթէտի : Պունու սմբատ
տույտուգտա՝ սէրասքէրլիկինի պըրադրպ արտաշէսին
իգնիլիէ՝ կիթտի տմորիս էյալէթինէ ասորեստանա ես-
գըն , վէ ծնտա սաքին օլտու : Պու պէօյլէ օլտուգտա
սէրասքէրլիկիտէ՝ ալտը արտաւազդ : Պու իշէ գար-
տաշարը գրգգանրպ հասէտ էթտիւլը՝ գարըլարընը
թահրիքի իլէ :

112 : Պունլարը պէօյլէ կէօրտիւքտէ արտաշէս , հէփիսինին
հադրընը հօշ էթմէք իսթէտի . վէ պունուն իչին հէր
պիրինի պիրէր իշ իւսթիւնէ գօտու քէնտի տէվլէթին-
տէ : Իքինճի օլլունու ատը վօյր չիւնքի ագըլը վէ
Ֆիրասէթլի իտի՝ չէքիպ չէվիրէն վէ գայըրըճի էթտի
տէվլէթ իշլէրինէ : Տէօրտիւնճի օլլունու՝ ատը մա-
ժան՝ քրմապէտ էթտի արամազդ տէտիքլէրի փուլթա
քէմաիս շէհրինտէ : Սօնդրա ասքէրինի տէօրթ պէօլիւք
էտիպ՝ կիւնտօղուսու , պաթը , փօյրազ , վէ գըպլէ
դարաֆլարընա թային էթտի . կիւնտօղուսու ասքէ-
րինի չօգ օլմադ իլէ՝ վէրտի արտաւազդա սէրասքէրլիք
ատը իլէ : Պաթը դարաֆըր ասքէրինի՝ վէրտի իւչիւն-
ճի օլլունա՝ ատը տիրան : Փօյրազ դարաֆըր ասքէրինի՝
վէրտի պէշինճի օլլունա՝ ատը զարէհ : Ս է գըպլէ դա-
րաֆըր ասքէրինի՝ սմբատը տմորիստէն կէթիւրտիպ ծնա
թէսլիմ էթտի :

114 : Պագտը կէօրտիւ արտաշէս քի օղուլարը էյի իլէրի
կէչտիլը , վէհէր նէ իշէ էլ վուրուրլարսա՝ պաշա չը-
գարըյօրլար , պաշ գալտրըրպ՝ հօմալըլարա ասի օլ-
տու . պէօյլէճէ էթտի տախի ծնուն ատաշը աճէմ շա-
հը : Պու իշի տույտուգտա տրայիանոս կայար , ասքէր
կէօնտէրտի անատօլույա . վէ օ ասքէր գայսէրիի շէհ-
րինէ էէթիշտիքտէ՝ գարը չըգտը ծնլարա Տիրան .
վէ ծնլարլա ճէնք էտիպ՝ պաշա չըգամաւտը . վէ հօմաւ

լըւար իւսթիւն օրուայ՝ գօվալատըւար ծնու բասեն սէմ
թինէտէք : | Եթիշտիւր օրայա արտաւաղը վէ գա-
րեհ , վէ ծնարլա՝ Զէնք էտիւյ չօգ սրգըւտըւար :

| Լմիտիւրի քէսիտիքտէ , նաչար դալըպ՝ դայրէթէ
կէտիւրէր շահլատիւր , վէ ճանհադգրնա չալըլըպ՝
Զէնկէ կիրիշտիւր : | Է պունլար պէօյլէճէ օղըաշ էթ-
մէտէ իքէն՝ եէթիշտի ծնարրն իւմիտի սմբատ , վէ
երլտըրըմ կիպի հոսմալըլար իւզերինէ կնիպ՝ վէ ծնա-
րա գըրըճ չալըպ սօղըատըր : | Է պունտան շահլատի-
ւր եիւրէքլէնիպ՝ տիւշտիւր հոսմալըլարն արաւն-
ճա : | աքին սմբատ իլերի կէչիպ՝ գօվալատը ծնարը
գայսերիէ շէհրինէտէք : () պիր հայ ապերի տէ էօ ,
թէյէ պիրիյէ տիւշիւպ՝ պերպատ էթտիւր օ սէմթ-
լերի : | Պունլարա պազարադ մլսըր վէ պաղեստին հաւ-
գը՝ ծնար տախի ասի օլտուլար հոսմալըլարա :

| Էօյլէ օլտուգտա՝ չըգտը կէտի տրայիանոս կայսր 115 :
չօգ աղըր ապերիլէ . վէ էվվէլ մըսըր , վէ պաղեստին ,
վէ միջագէտ հալգընը էլի ալթընա ալըպ՝ հայաստանա
իւրիւմէք իսթէտի : | օրգտու արտաշէս՝ ծնունլա
Զէնք էթմէկէ , վէ ծնա գարշը վարտը ազիմ փէշքէշէր
վէ վերկիլէրիլէ . վէ օղըլլարընըն էթտիքլէրինի պիր
թագրիւյ իլէ էօրթիւպ՝ պարըշտը ծնունլա . վէ տօսթ-

լուգ շարղը գօտու : | Եիւրիւտիւ տրայիանոս աճէմիւ
թանա տախի , վէ իսթէտիկինի էտիպ՝ տեօնտիւ . վէ
աղէք քէսիպ եաղտըրտը իւսթիւնէ * փառթիքուս էթ
առմէնիքուս || . Էանի պարթեւան վէ արամեան : | Է
չլւնքի տրայիանոս կերի տեօնտիւքտէ՝ մաժան քրմն 116 :
պէտ շիքեայէթ էթմիշտի ծնա իքի դարտաշընտան՝
Էանի արաւազդտան վէ տիրանտան , պունլար տախի
ալ էթմէ արասընտա՝ ծնու տէքէ կէթիւրիպ՝ էօլտիւր
տիւլէր , վէ կէօթիւրիւպ բաղնէայ աւան տէտիքլէրի
շէհրէ կեօմտիւր :

| Էր գաշ երլտան սօնղրա կիթտի արտաշէս քիւրաիւս 127 :
թան սէմթինէ . վէ օրատա խասթալանտը . ծնուն ի-
չին մարանդ էյալէթինէ տեօնիւպ գօնտու բակուրա
կերտ գտասպարնա . վէ օրատա էյլէնիպ գալտը . վէ
չարէ պուլամայըպ՝ էօլտիւ : | Պունուն էօլմէսի չօգ աղ-
ըր վէ սրգը օլտու ապերիլնէ վէ խըսըմլարընա , տօսթ-
լարընա , վէ միլէթինէ . ծնուն իչին չօգ պէօյլէք ալայ
իլէ կէօթիւրտիւլէր ծնու կեօմմէկէ : | Լապուլու
ալ

ալթունտան . ալթունտաքի թախթը վէ տեօշէկի տիւ
պատան . ուռպալարը թէլլի վէարոմնու . միւքէլլէֆ
թաճ պաշնտա . վէ ալթըն սիւաճը հօկիւնտէ : Իքի
դարաֆընտան շահաւէլը , վէ ագրապալար . հօկիւն
տէն պեօլիւք պեօլիւք ասքէր . օրթա եհրտէն նախա
լարլարըն սիւրիւսի , ճիւմլէսի սիւաճը , ճէնկէ հո
ղըրլանմըշ ասքէր կիպի : Ի հօկիւնտէն փիրինճ պօռու
չալանլար , վէ արտընտան հանէնտէլը վէ չալղըճը
լար , վէ գարալար կիյմիշ աղլայըճը քարըլար . վէ էն
սօնղունտա ալթքէվիյէ հալգ սրըմվարտը : Ե կեօ
միւլտիւկի ստաթտա ասթլարընտան չօղու մէզարըն
եդրաֆընտա քէնտի քէնտիլէրինի իսթէքլէ հօլտիւր
տիւլէր հօլէնին աշգընա վէ օնուն մուհապպէթինէ .
վէրէ հէփիսինէ տէ զիյատէսի իլէ սէվկիւլի իտի . վէ
չօղունա տախի դափըլաճադ գատար րաղպէթլի , դայ
էթ իլէ չօգ էյի իլէր էթտիկի իչին . սաղգանաթը
սիւրտիւ . 41 . սէնէ . վէ հօլտիւքտէն ցօնղրա չօգ թիւր
քիլէր վէ տէյիշէր տիւզիւպ օնուն իւզէրինէ , չաղը
րըրլար իտի թա մոփսէս խորէնացինին վէ գըրգոր մա
գիստրոսուն կիւնլէրինէ տէք , նիճէքի էթտիլէր սըմ
բատ բագրատունի իչին տախի , քի արտաշէստէն էվ
վէլճէ հօլմիշ իտի :

13 : Իսինճի արտաւաղըն վագիլի՝ վաղարշա վարընճա :

Թ . 30 :

129 : Երտաւազդ իքինճի՝ իքինճի արտաշէսին օղուն՝ պա
պասը եհրինէ թախթա կէջիպ վէ փատիշահ
օլուպ՝ սիւրտիւ գարտաշլարընը արարատ սէմթինտէն՝
աղիովիտ վէ աւբերանի տէտիքլէրի էյալէթլէրէ . նի
ճէքի էթտի էվվէլքի արտաւազդ : Ե չինքի էվլա
տը եօղ իտի՝ եանընտա ալը՝ գօտու տիրան ատըր գար
տաշընը , քի քէնտի եհրինէ կէջիպ փատիշահ օլուն :
Պու արտաւազդ քիւջիւքլիւկիւնտէն հօլլինճէյտէք
ֆէնա կէջինտի , քի քէնտի պեօլիւքլիւկինէ տիւլմէդ
իտի . Պու պիր կիւն ալա կիթմէք իսթէտի՝ քի եապան
սօմուղու վէ տաղ էշէկի ամվասըն մապիս տաղըն եդրու
ֆընտա . ազատ տէտիքլէրի չայա եէթիշտիքտէ կէչտի
արտաշատ քէօփրիւսինտէն . վէ օրատա ազլը զայ օ
լուպ չըլտըրտը , վէ աթըրլէ հօթէ պէրի կէղինիպ
տիւշ

տիւշտիւ պիր տերին գուշուկիպի տերէյէ , վէ իզի
ղայիպ օլտու կիթի . սալգանաթը սիւրտիւ 2 սէնէ :

Եւ տիւքտէն սօնդրա աճուզէլէր աղզընտամասալ տէ-
նիր իտի քի արտաւազդ . պիր մաղարա իջինտէ տէմիր
զինձիրէ պաղլը տուրոյօր . վէ եանընտա իքի քէլպ
վար , վէ ծնլար տայիմ օ զէնձիրի կէմիրիւրլէր , քի ար-
տաւազդ ծնտան չեօզիւլիւպ տըշարը չըգա . վէ տիւ-
նէայը պօզուպ խարապ էյլէյէ . վէ պունու տախի տէր
լէրիտի քի տէմիրձիլէրին չէքիձ փուրմա սէսինտէն 2
նուն զէնձիրի փէքիչիւ . պու սէպէպտէն էվվէլ զաման
տա , մոյսէս խորենացինին վազթինտէ տախի տէմիր
ձիլէրտէն պազի պեօն քիմսէլէր՝ պազար կիւնլէրի
իւչ տեօրթ քէրրէ չէքիձ փուրուրլար իտի էօրսէ . օլ-
մայա քի էօյլէ իշտիզ կիւնլէրտէ կէվէսին արտու-
ւազդըն զէնձիրի :

Տիրան էվվէլ քի՝ իքինձի արտաւազդըն գարտաշը՝ օ 131 :
նապէտիտ օլուպ էօլտիւքտէ՝ ծնուն եէրինէ կէչիպ
փատիշաճ օլտու , վէ պիւթիւն էօմրիւնտէ զամնըզ
վէ ըաճաթ օթուրուպ , ալա կիթմէկէ վէ սէֆայա
մայիլ օլտու : Պունուն իքի աթը վար իտի՝ օ գատար
խաֆիֆ վէ չափդըն քի Տափատա ուչան գուշարտան
սայըլըրլար իտի : Պիր կիւն բզնունիլէրին պեօյիւ
կի՝ աոր դատաքէ՝ տիրանըն զամնըզ մէշքէպինի ծնա
տուշուրմաղիչին եալվարտը քի օ աթլարըն պիրիսինէ
պինէ . իզին ալըպ պինտիքտէ՝ տէտի . էկէր պեօյլէ
աթլարլա կէզէյիտիմ՝ փատիշաճտան զիյատէ շեօճ
րէթլի էօկիւնիւր իտիմ :

Պու տիրանըն կիւնիւնտէ անտիսինոս պիոս կայսր օլ 138 :
տուգտա Տոմատա՛էլի կեօնտէրտի ծնա տիրան , վէ
լայէթին խարաձ՝ վէրկիսի իլէ . վէ եէնիլէտի ծնուն
լա պարըշըգ աճտնամէսինի . օ տախի գալի տօթլու-
ղունու կեօսթիւմէկ իլին կեօնտէրտի ծնա պիր կիւ-
զէլ թաձ՝ վէ էրձիւվանի գըրմըլըլար . վէ եէնի աղէ
սիքքէլէտի քէնտի աարնա . պիր էիւզիւնտէ կայսր՝ է-
լի տիրանըն օմուղունտա՝ սանքի փատիշաճ էսպապը
էրձիւվանիլէր կիյտիրիլօր ծնա . վէ օպիր էիւզիւնտէ
եազը՝ պու սեօզլէրիլէ . * ռէքս առմէնիիս տաթուս ॥ .

Եանի Տայլարա փատիշաճ վէրիւմիշ :

Պիր գաչ երլտան սօնդրա՝ կիթտի տիրան եկեղեաց 144 :
էյալէթինէ՝ ըաճաթլը պիր եէրէ , վէ արարատ սէմ-

Թինէ կեօղէտիճի դօտու երաննաւու տէտիքէրի նախարարը , քի քէնտխինէ իքինճի էթմիշիտի : () սէմթլէրտէ սարայ եափտը տիրան՝ չըրմէս տէտիքէրի գասապատա . վէ օրասընը Թախթ էյլէտի : Վիր կիւն տաղ էթէքլէրինտէն կէչիպ սէյիրէ կիտէր իքէն , գար երղընը (քի գապա Թիւրքճէ չըղ տէրլէր) տաղ կիպի եօգարտան տէվրիլիպ ալթընա ալտը ծնու վէ էգտի :

Սալդանաթընը սիւրտիւ 22 սէնէ :

- 152 : Տիգրան իւշինճի՝ տիրանըն գարտաշը՝ վէ արտա շէսին քիւշիւք օղլու՝ պերող շահըն էլիլիէ հայլարա փատիշահ օլտու : Վէ հաչան էօլաիւ անտոննիտս պիոս կայսր , պու պերող շահ՝ տիգրանլա պիր օլուպ՝ եիւրիւտիւ հռօմալըլար իւզէրինէ : Պունու իշիթ տիքտէ կապադովկիա փաշասը սեւերիանոս՝ օքի հռօ մալըլար դարափընտան օրատա օթուրուր իտի , չօգ դօրգուսունտան փութլարա տիւշիւպ սօրտու ծնլարա աղէքսանդր հիրպէտին աղգը իլէ . վէ ճէվապ ալտը՝ քի եէնէճէքսին աճէմլէրի վէ հայլարը : Վու ճէվապա կիւվէնիպ , սեւերիանոս Թէգէէ եիւրիւտիւ հայաստանա չօգ ասքէրիլէ : () Յնա գարշը չըգտը խոսրով սերասքէր հայ վէ աճէմ ասքէրիլէ , վէ դըլըճտան կէչիրտի ծնուն ասքէրինի , վէ մնա տախի օգ աթըպ էօլտիւրտիւ : Պունու իշիթտիքտէ աղէքսանդր հիր պէտ՝ սիլտի փութխանէ քիթապլարընտան էվիլէլքի քէլամը , վէ ծնուն եէրինէ եաղտը պէօյլէ պիր սեօղ . կիթմէ հայաստանա՝ տիւշէրսին . օգ տէյէր սանա էօ լիւրսին :

- 162 : Վու հապէր եէթիշտիքտէ օրեղիոս կայսերէ քի ան տոննիտսուն եէրինէ կէչիլի իտի , էօլլատը հայլար վէ աճէմլէր իւզէրինէ քէնտի Թաճտաշընը՝ ատը վերոս զուկիոս : Վու տահա եէթիշմէտէն՝ տիգրան հայ փա տիշահը իլէրի եիւրիւմիշ իտի՝ քի զապղընա ալըն ա նատօլու վիլայէթինի . վէ լաքին պիր դըղա ալտա նըպ՝ ծնուն էլիլիլէ դութուլտու վէ հապսա գծտու : () սէմթլէրէ կէլտիքտէ վերոս՝ տիգրանը օ հալտա կէօրիւպ շաշտը . վէ ռահմ էտիպ՝ աճրտը մնա՝ վէ ա զատ էթտի ծնու . վէ ծնուն հիւսիւնլիւ դարղընը պէյէնիպ՝ հօշանտը ծնտան , վէ մուհապպէթիլէ պաղլանտը . վէ մնա Թաճ կէլտիրիպ Թէքրար փատի շահ տիքտի հայլարա՝ հռօմալըլարըն հիւքմի ալթըն .

տա . վէ պիր գրգ օղլան գրգ տախի ծնա վէրտի՝ ատը
ռոփի . վէ սալլվէրտի ծնու քէնտի սերաքէրիլէ ար
տաշատ շէհրինէ : Ս է պու իշ ունուտոլմայրպ ան
զըլսըն տէյի՝ աղէէ սիքքէլէտի անտոնինոսուն դար
զընա , նիճէքի եօգարտա զիքը օլունտու :

Տիգրան հայաստանա կէլտիքտէ՝ պիր փուլթխանէ 163 :
եափտը քէնտի գարտաշը Ս՝ աժանըն մէղարը եանըն
տա , վէ չէվրէսինտէ միւսաֆիր խանէ , գուրթուլ-
մասընա շիւքրանէ իչին : Պու տիգրանա տեօրթ էվ-
լատ օլտու՝ ռոփի սուլղանտան . վէ ծուլարը պէյլէր
եախօտ նախարարլար սըրասընա կէչիրտի տիգրան՝
քի ռոփսեանք տէնիլտիլէր . վէ տահա զայրը նախա-
րարլգ տախի տիւզիւպ՝ պիր էզ վագիթտէն սօնղ-
րա էօլտիւ . սալղանաթընը պիւլթիւնճէ սիւրտիւ 42
սէնէ :

Ս աղարշ՝ իւչիւնճի տիգրանըն օղլու՝ մեմիար ատը 193 :
իւք գարըրնտան սօղմիշ , ծնուն եէրինէ կէչիպ
փատիշաճ օլտու արտաշատ շէհրինտէ : Պունուն ա
նասը մեմիար՝ գըշլաղա կիտէր իքէն՝ պիր եէրէ եէ-
թիշիպ՝ (քի ծնտա մուրց չայ երասիւ չայընա գարը-
շըր՝ բասէն սէմթինտէ) օրաճըղտա տօլուրտու չօ-
ճուղու . պու սէպէպտէն , վաղարշ փատիշաճ օլտուգ
տա՝ օ տօղտուղու եէրի պիր շէհր եափտը . վէ քէն
տի իսմինէ ծնա վաղարշաւան ատ գօտու : Ս է պուն 197 :
տան սօնղրա մէթին հիսար չէվիրտի վարդգէն շէհրի-
նէ քասաղ չայըն քէնարընտա . վէ ծնա տախի վաղար-
շապատ տէտի . վէ օրասընը թախթ էյլէտի : Պու
վաղարշ պիր եէնի զիյնէթլի պայրամ իճատ էթտի
նաւասարդ այըն պիրինտէ բագուճան շէհրինտէ արա
մագդ տէտիքլէրի փուլթա թագիւմօլարագ՝ քի փուլթ-
լար պապսար տէնիր իտի . պու պայրամըն եէրինէ
սօնղրա գօնուլտու նքյուլճաննէս կարապէտին , վէ ա
թանագինէս հայրապէտին եօրթուսու : Սափտը վա-
ղարշ զայրը եէրլէր տախի բագըլւանդ սէմթինտէ .
վէ պու սէպէպտէն օ էյալէթ վաղարշապէրտ տէն
տի , քի շիմտի թիւրքճէ ալաչկերտ տէնիլիր :

Պունուն կիւնիւնտէ՝ խազիրք վէ բասիլք տէտիքլէրի 213 :
միլլէթլէր սարմատացի սօյունտան՝ տէմիր գափուտան
կէչիպ՝ եիւրիւտիւլէր հայաստանա : Պունլարա գարշը
չըգըպ վաղարշ՝ աղլը վէ քէպին ասքէրիլէ , ծուլար
գըլ-

գրորտը պերպատ էթտի . վէ գալանլարը գալըրտը
կինն օ կէտիքերի գափուտան . վէ տահան գօվա-
լայըմ տէրիքէն օնլարըն քեմանքէչէրինտէն վուրու-
լուպ հօլտիւ . սալլանաթընը սիւրտիւ 20 սէնէ : Սէ
սօնդրա ապերի էօձ ալմաղ իչին՝ զիատէսիլիէ օնլա-
րը գօվալայըմ՝ եանիլէ կէրի տեօնտիւ :

14 : Եւլէնի խորունկ զագիւ :

թ . 31 = 32 :

214 :

Խորունկ էվլէքի՝ վաղարչըն օղլու՝ պապատը եէ-
րինէ կէչիպ փատիշահ օղլու . վէ ֆիհալ հայ
ապերինի ճէմ հտիպ՝ հէմէն պիրտէն եիւրիւտիւ
պէօյիւք տաղը աշարադ՝ խազիրք վէ բաաիլք տէտիք-
լէրի յիլէթլէր իւղէրինէ՝ քի էօձ ալըն օնլարտան
պապատը գանը իչին . վէ օնլարլա գօրլու ճէնք հտիպ՝
զայէթ իլէ գրորտը օնլարը , վէ օ հափուզ միլէթլէ-
րի սրգըշտըրըպ հիւքմի ալթընա ալտը . վէ օնլարըն
պէօյիւքլէրինտէն եիւղտէն պիրիտինի ըհէին ալտը .
վէ օ սէմթլէրտէ քէնտի հիւքիւմէթինէ նիշանէ օլ-
մադ իչին՝ գաշ տիքիպ ուում եաղլտի իլէ , տեօնտիւ
կէլտի եերինէ :

Եւ վուրտու սօնդրա շէհերլէր վէ քէօյլէր եափմաղա
վէ եէնիլէմէկէ . վէ սարայլար վէ խանլար պինա էթ-
մէկէ , եր լարձա չալըշարադ : Սէ չիւնքի օ վաքիթ-
տէ խրիսթիանլար վարիտի հայլարտա , օնլարըն չօ-
ղունու պու իլէքտէ հըզմէթէ գօշտու ֆիրավուն փա-
տիշահըն էթտիկի կիպի . վէ օնլարըն չօղունու տախի
մարտիրոս էթտի :

217 :

() կիւնլէրտէ անտոնինոս կարակաղոս կայսր միջա-
գետ սէմթինէ կէլիպ՝ կէչտի օնտան հայաոտանա :
() նուն կէլմէսինի տուլտուգտա խոսորով՝ օնու գարը-
լատը տօսթանէ . վէ պիր գաչ կիւն տուրտու եանըն-
տա . կէրի տեօնմէք իսթէտիքտէ՝ ալը գօտու օնու
կայսր քէնտի եանընտա . զէրէ նիլէթ էթմիլ իտի հայ-
աստանը զապղընա ալմաղա : Վրո իշ հայլար իչինտէ
թէվաթիւր պուլտուգտա՝ հէփիսիտէ ճիւմհուր իլէ
սէֆէրէ գալլատըր օնուն իւղէրինէ : Հապէրինի ալ-
տըգտա կայսր՝ չօգ գօրգտու . վէ գօրգուսունտան սա-
լը վէրտի խոսորովու իզգէթ վէ իքըրամ իլէ . լաքին տեօ-
նիւպ

հիւսկ իգնիւթիտէ կիթտիքտէ՝ պեօյիւք Թէտարիք իլէ
 չօդ քաքէր կէծնտերտի հայլար իւզէրինէ, մըգտարլա
 րընը պիլտիրմէկ իչին: () Նլարա դարչը չըգտը խոսրու
 վուն ասքերի, վէ ծնլարը ինսաֆսրգ գրըրպ վէ գալան
 լարը գօվալայրպ՝ գաչըրարլար: Պունտան սօնղըա
 կիթտի անտոնինոս կայսր արտաւան շահըն իւզէրինէ,
 վէ էօլտիւ:

Պու պեօյլէ օլտուգտա՝ շահըն քիպրի չօղալոր, օ գա. 225
 տար քի Թէմամ տիւնէայը զապդ էթմէք իսթէտի.
 վէ լաքին իշ Թէրսինէ վարտըգտա՝ էլինտէ օլանը տա
 խի զայ էթտի: () Էրէ արտաչիր խան՝ ֆարսի սասա
 նըն օղու՝ զայրը խանլար իլէ ծնա ասի՝ օլուպ, վէ պիր
 երլ ծնունլա ճէնք էտիպ՝ էօլտիւրտիւ ծնու վէ քէնտի
 սի եէրինէ կէչիպ շահ օլտու: Պիր օլտուլար ծնունլա
 պահլաւարըն իքի սօյու, սուրէնէանք վէ ասպահա
 պետէանք տէտիքլէրի. սալթ իւչինճի սօյ՝ կարե
 նէանք տէնիլէն գարչը գօտուլար, ամմա պիր շէյ է
 տէմէտիլէր: () վադիթտէն գալգտը աճէմլէրին
 ոյարթա սօյունտան կէլէն փատիշահլըգ քի սիւրտիւ
 472. Եախօտ 475 երլ. վէ ծնուն եէրինէ կէլտի սասա
 նէան տէտիքլէրի սօյ 226 սէնէտէ. վէ սիւրտիւ 409
 Եախօտ 411 երլ, Թա հազարացիլէրին տէվլէթի զու
 հուրա կէլինճի:

Լըլլարճա չօդ ճէնք էթտի խոսրով արտաչիր շահիլէ, 246
 վէ աճէմ Թօփրաղընտան սիւրիւպ գօվալատը հինտիս.
 Թան էօլքէսինէտէք. վէ սօնղըա կէրի տեծնիւպ՝ կէլ
 տի ատրպատական մէմլէքէթինէ. վէ օրատա պիր շէ
 հիր եափտը, վէ ատընը գօտու զալրէժ. քի՝ պու էօճ
 տէմէք տիր. Եանի պու շէհիր արտաչիրտէն էօճ ալ
 մաղ իչին եափըլմիշ: Պու շէհիր Թէմամ օլուպ պիթ
 տիքտէ, կիթտի խոսրով ուտի սէմ Թինէ:

Պադտը կէօրտիւ արտաչիր՝ քի պիւթիւն զապդ էտէ. 255
 մէյօր աճէմլէրի խոսրովուն սաղըլղընտա. տիւշիւնտիւ
 քի պիր ալ իլէ ծնու էօլտիւրէ. պու իշ իչին պեօյիւք
 շէյլէր վատ էթտի խանլարընա, Էկէր ծնու ոյիր դարգ
 իլէ Էօղ էտէպիլիլլէրտէ: Խանլարըն ոյրի սուրէ
 նէան սօյունտան՝ ատը անակ՝ պօյնուտա ատը պու
 իչի. վէ պու սէպէպտէն՝ օղու ուշաղընը տէվլէրիպ՝
 պիր տիւզմէ հիլլէիլէ գաչտը հայաստանա: Լըրտապ
 էյալէթինէ եէթիլտիքտէ՝ օ Էրէ գօնտու քի օրատա
 խի

իտի Թաղէոս առաքեալն մէղարը . վէ օրաճըգտա աշ
նակն գարըսը ոգո՛հէ՛ համիլէ՛ օլտու սը գրիգոր լու
սաւորիլիլ . նիճէ քի օ ոգո՛հէ՛ անասը ծնու տօղուր
տուգտա՝ եանընտա օլանլարա նադլ էթմիլ :

- 257 : Հաչան եէթիլտի անակ խոսրովուն տէրկեահընա՝ իբ
րաւ էթտի ծնա խոսրով, վէ սօնղրա սաքին օլտուգտա
վաղարչապատ շէհրինտէ , ծնտա տօղուրտու ոգո՛հէ՛ սը
գրիգոր լուսաւորիլի . սէնէ . 257 : Սօնղրա անակ խոսն
պիր ալ կիւնիւնտէ արալըգ պուլուպ՝ սափա եէրտէ
խոսրով իլէ սեօյլէշիրիքէն՝ ծնու օրաճըգտա էօլտիւր
տիւ . վէ տահա խոսրով ճանընը վէրմէտէն՝ օ ծնտան
գաչարիքէն՝ հայ ապէրի տեօրթ դարաֆընը դուշա
տըպ , վէ օ տախի քեօփրիւտէն երասի սույունա տիւ
շիւպ՝ պօղուլտու : Սէնուն սօյսօփունու խոսրովուն
էմրի իլէ հայլար գըրտըգտա , սալթ սը գրիգոր լու
սաւորիլին սիւտանասը՝ ատը սօֆիւա , վէ ծնուն գալ
տաշը եւթալիոս (քի ծնլար խրիսթիան իտի՝ գայսէ
րիէ շէհրինտէն կէլմէ) չօճուղու ալըպ կեօթիւրտիւ
լէր գայսէրիէ շէհրինէ . վէ ծնու մկրտէլ էտիպ՝ ատը
նը գրիգոր գօտուլար . նիճէքի մէլայիքէտէն իշէթմիլ
իտի սիւտանասը : Սիր վագիթտէն սօնղրա էվլէն
տիրտի ծնու սիւտանասը , վէ ալտը ծնա դաւիթ ատը
խրիսթիան քիմէնին գըզընը՝ ատը մարիամ . քի ծն
տան տօղտու իքի էվլատ , վրթանէս վէ արիստակէս .
արիստակէս Թէրքի տիւնեա էտիպ՝ մանասթըրա կիր
տի . վէ լաքին վրթանէս էվլէնիպ իքի էվլատը օլտու
գրիգորիս վէ յուսիկ . պագ հայ Թարիխինտէ . քօ 31 :

- 260 : Լ՛րտաշիր իշիթտիքտէ խոսրովուն էօլմէսինի , աղըր
ասքէրիլէ եիւրիւտիւ հայաստանա , վէ զապդ էթտի
ծնու . վէ խոսրովուն էվլատլարընը գըրտըգտա՝ նա
խարարլարն պիրի՝ ատը արտաւազդ մանգակունի՝ օ
նուն պիր օղլունու տրդատ ատըլ՝ գաչըրտը գայսէ
րիէ շէհրինէ . վէ օրատա ծնու սաղալըպ՝ կեօթիւր
տիւ սօնղրա հռօմայա . օ տախի ծնտա գալըպ տէվլէթ
հըզմէթինտէ օլտու քիպար սըրասընտա , լիկիանէ
ատը պեօյիւք պէյին էլի ալթընտա : Քէզալիք
պիր զայրը նախարար ամատունի՝ ատը օտա՝ խոսրու
վուն պիր գըզընը ատը խոսրովիդուխտ՝ գաչըրտը քէ
մախ գալէսինէ . վէ օրատա կիզլիճէ պէսլէտի ծնու :
() արալըգտա տաճատ ատըլ պիրիւի տէ՝ արտաւազ

գըն՝ գրգգարտաշնը չալըպ կեօթիւրտիւ գայսերիէ
սէմթինէ, վէ ծնու ալըպ նիքէահլանտը: Արտաշիր
հայաստանը պտորդտա՝ եէնիտէն նիզամա գօյուպ՝
հիւքմի ալթընտա սագլատը էօլլենաէյետէք:

Տրգատ հռօմատա պեօյիւտիւքտէ՝ չօգ պեօյիւք իշէր
էտիպ՝ օգատար գուվէթէ տայիր հիւնէրլէր կեօւ
թէրտի քի հէրքիւլէսի աշտը: Պունու տույտուգտա
գրիգոր լուսաւորիչ, չըգտը կիթտի հռօմայա, վէ օ
նա եանաշտը՝ քիմ օլտուղունու պիլտիւմէյերէք:

() վագիթլերտէ գիոկղէտիանոս կայսր վէ հռէ՝ 285:
գուլթ տէտիքլէրի միլլէթին փատիշահ՝ ճէնք էթ
տիքլէրինտէ՝ տրգատ հռէիլէ կիւրէշիպ ծնու գուլթ
տու. ծնուն իշին գիոկղէտիանոս կայսր տրգատը պեօյ
իւք մէրթէպէյէ չըգարմագ իսթէտի. վէ հաջան
պիլտի քի օ խոսրով փատիշահըն օղլու իմիշ՝ փատիշահ
տիքտի ծնու հայլարա: պագ հայ թարիխինտէ. ք. 32:

15: Տրգատ փաթիշահն վագիթի. վէ հայլարն փէնէ էէլէսի
Բ Գրիգոր լուսաւորիչն էլիլէ. վէ արիստիէսին վէ վրնա
նէսին հայրապետ օլմալարը:

ք. 33 = 41:

Տրգատ՝ էվլէլէի խոսրովուն օղլու՝ հայլարա փա 286:
տիշահ օղլու գիոկղէտիանոս կայսերին իւշին
ճի սէնէսինտէ՝ հռօմատան չըգտը կէլտի հայաստա
նա հռօմա ասքերլիլէ. Դր գրիգոր լուսաւորիչ տէ
պիլլէսինաէ՝ ծնուն հըզմէթինտէ օլարագ պիր տօթ
կիպի: Վայսերիէ շէհրինէ եէթիշտիքտէ ծնու իղզէթ
վէ իքրամիլէ գարշըլատըլար հայ նախարարլարը. վէ
թէքրարէն ծնու փատիշահ տիքտիլէր՝ հայլար իւզէ
րինէ, քի ծնուն թաաշնը ատէթ իւզրէ կիլտիրտի
սմբատ քագրատունի՝ բիւրատեան սմբատըն սոյուն
տան: Պէօյլէ օլտուգտա կէլտի տրգատ ծնարլա անի
գալլէսինէ, եանի քէմախա. վէ օրատա գըզգարտա
շնը պուլուպ՝ օտա նախարարըն հըֆղը ալթընտա,
զիյատէսի իլէ սէվինտի. վէ օտայա իքրամ էտիպ՝ վէ
զիր էթտի ծնու (հայճա հազարապետ) քի հաքիմ օլ
սուն հայաստան վիլայէթինէ. քէզալիք արտաւագ
մանդակունի տէտիքլէրինի՝ սէրասքէր էթտի. ղէրէ
օ սէպէպ օլտու քէնտի գուլթուլմասընա. վէ չիւնքի

տաճատ տախի գուրթարմիշիտի արտաւազդըն գըղ-
գարտաշընը՝ աշոց տէտիքլէրի էյալէթէ պէյ էթտի
ծնու :

Սէլտի սօնղրա տրդատ եկեղեաց էյալէթինէ՝ քի օ-
րատա խտի անահիտ փուլթուն փուլթանէսի . վէ ծնա
շիւքանէ օլարագ՝ գուրպանլար քէստի . վէ ծնա թէք-
րար պիր փէշքէշ չէքմէք միւրատ էտիպ՝ իսթէտի քի
գըրիգոր լուսաւորիչ սունա փէշքէշի : () տախի պու-
շէյի գապուլ էթմէտիքտէ՝ էզլիյէթ էթտի ծնա տրդատ
ծնիքի տիւրլիւ իսքէնճէլէր իլէ : Լ՛ն սօնղունտա հա-
լան տուլտու քի պու գըրիգոր օ անակըն օլլուտուր՝ քի
քէնտի պապասընը էօլտիւրմիշ, էօլլատը ծնու արտա-
շատ գալէսինէ , վէ պըրագտըրտը խսը վիւրապ տէտիք-
լէրի տէրին գուլույա . ծնտա գալտը Դը գըրիգոր թէ-
մամ 14 սէնէ . վէ պիր էյի գարը ալլահըն էմըրիլէ
ծնու պէսլէրիտի :

287 : Տէվէրտի սօնղրա տրդատ հայլարտսն պիր էզ ա-
քէր , վէ ծնարը տախի հըռօմա անքէրիլէ պիր է-
տիպ՝ էիւրիւտիւ ծնարը հայաստանտա օրան շէհր-
լէր իւզէրինէ՝ քի օրայա հիւքմ էտէրլէր իտի աճէմ-
լէր . վէ զապգ էթտի ծնարը . վէ թէմամ՝ հայաստա-
նը էլի ալթընա ալտը՝ տահա իլէրի տիսըննա վարըն-
ճա , քի նինուէնին գարշըսընտա տըր . սալթատըպա
տական գալտը տըշարտա աճէմ էլինտէ , վէ միջա-
գէտ վիլայէթի հռօմալըլարըն հիւքմի ալթընտա :
Հէր իշի տիւզաիւքտէն սօնղրա ալտը տրդատ Լ՛ան
փատիշահընըն գըզընը՝ ատը աշիւն . վէ ծնու էվվէլ
արշակունի եազտըրըպ վէ թագուհի էթտիքլէրի նի-
քեսհ էթտի քէնտիսինէ . քի ծնտսն տօղտու քիւչիւք
խոսրուլ . պագ հայ թարիխինտէ . ք . 33 :

() կիւնլէրտէ եթթիշտիլէր հայաստանա հռօմա սէմ
թինտէն հռիփօիմեան տէտիքլէրի կուսանք , վէ տըր
դատըն էմըր իլէ տին ուզուրունա գան տեքքտիւլէր .
ծնարըն սայըսը օլտու 37 : պագ հայ թարիխինտէ .

ք . 34 :

301 : Պու իլէր պէօյլէ օլտուգտա , ալլահըն զագէպինէ
օղըայըպ տրդատ , նախարարլարը տախի տէլի տիւլա
նէ օլտուլար . օ զաման տրդատըն գըզգարտաշը խու-
րովիդուխտ՝ մէլայիքէնին տուլուրմասընտան՝ հապէր
վէրտի հայլարա քի Դը գըրիգորու չըգարսընլար խոթ
վի .

վերապատան : () տախի դուշուտան չըգրայ կէտի վէ
 շիֆա վերտի հեփիսինս . վէ ալլահին էմրինի վազ է
 տիպ այտընլըզ էթտի ծնլարա : Սոնդրա գայսերիէ
 շէհրինէ կիտիպ՝ օրատա նը . զեռնդիոստան արքեպկա
 օլտու . սէնէ 302 . վէ հայաստանա տեօնիւպ մկրտել
 էթտի տրդատը , վէ ատընը յովհաննէս գօտու . վէ
 ղայրըլարընը տախի քեղալիք մկրտել էտիպ՝ ճիւմլէ-
 սինի խրիսթիան էթտի . ձեռնադրել էթտի տեօրդ
 եիւզ գատար եպկա , վէ հիսապսըզ քահանալար . չօդ
 քիւլիսէլը ետիտը վէ մանասթըրլար , վէ պիքիը գըզ-
 լար իլլին տուրադլար , վէ միւսաֆիրիսանէլը , վէ մէտ
 ըհանէլը , վէ տիւզտիւ չօդ տօնլար , եանի եօրթուլար ,
 վէ տօնաթար հայաստանը էյի շէյլէրիլէ , վէ քէնտի
 սիտէ տէնիլտի լուսաւորիչ՝ եանի այտընլըզ էտիճի :
 Սոնդրա քէնտի եերինէ արքեպկա էթտի արիստակէս 318 :
 ատլը քիւլիւկ օղլունու . վէ կեահիճէ չըգրայ եապան
 սէմթլէրէ վէ իսսիզ եերլէրէ եալընըզ օլարազ՝ սալթ
 ուհանի շէյլէրէ եէլթէնիը իտի . վէ կինէ կէրի տեօ
 նիւպ ձէմնաթընը գայրըմագ իւզրէ իտի :

Պու նը գրիգոր լուսաւորիչ վէ ազիզ տրդատ փա-
 տիշահ՝ իշիթալիքլէրինտէ քի կոստանդիանոս կայսր
 խրիսթիան օլմիշ՝ իքիսի տէ կիթտիլէր հօմմայա . վէ
 օրատա մուհապկէթ ահտնամէսի եաղըպ՝ գօտուլար
 արալարընա . վէ նը սեղըեստրոս ձեռնադրել էթտի
 նը գրիգորու հայլարա Պաղրիգ , վէ իզլին վերտի քի
 քէնտի եպկալարընտան ձեռնադրուծի ալսըն հայ
 Պաղրիկի :

Տեօնտիւքլէրինտէ հօմմատան տրդատ վէ նը գրի- 319 :
 գոր , հապէր ալտը տրդատ՝ քի փօյրազ սէմթինտէ
 օրան միլլէթլէր կէլմիշլէր աղտնան դարաֆլարընա .
 պոնու իշիթտիքտէ՝ ապէր տէփլիրիպ սալտը օրայա .
 վէ ափանսըզ ծնլարըն իւզէրինէ տիւշիւպ՝ չալտը գը-
 լըճը . ձէնք իքի դարաֆտան տախի գըզըշտրդտա՝
 արտաւազդ սերասքէր եարալանըպ էօլտիւ : Պոնու
 կեօրտիւքտէ տրդատ՝ եիւրէկի գըրըլտը , վէ կեօզլէրի
 քարարտը . վէ ղայրէթ կիւնի պու տուր տէյերէք
 ձէնկինի իլէրի սիւրիւպ՝ գօվալատը տիւլմանլարընը ,
 վէ ծնլարը գաչըրըպ՝ տեօնտիւ եերինէ :

Սոնդրա իսթէտի տրդատ եիւրիւմէք աճէմ շահը շա-
 պուհ իւզէրինէ . վէ չիւնքի էօլմիշ իտի արտաւազդ

սէրասքեր՝ ծնուն եւերինէ տեօրթ սէրասքեր գօտուս
վէ աճէմէր իւէ ճէնք հաիպ՝ սօնդունտա պարըշտը
շապուհլա : պագ հայ թարիխինտէ . Թ . 35 = 39 :

- 325 : () վագիթէրտէ նիկիայ նք սինադոստ գուրուլտուգ
տա՝ կոստանդիանոս կայսր հապէր կեօնտերտի տրդա
տայ քի սք գրիգոր լուսաւորիչի ալըպ՝ կէլէ՝ օ սինադո
սա : Լ՝ մնա չիւնքի ծնլար կիտէմէղ իտի՝ եօլլատըլար
նք արիստակէսի . օ տախի սինադոսա եէթիշիպ , վէ
օ . սինադոստա պուլունուպ՝ սինադոս պիթտիքտէ՝ օ սի
նադոսուն քէլամլարընը ալըպ՝ կէլտի հայաստանա .
վէ նք գրիգոր տախի ծնու գապուլ հաիպ՝ իմպալատը
պու սեօշիլէ . * Իսկ մեք փառաւորեսցուք լիճ ॥ : պագ
հայ թարիխինտէ . Թ . 40 :

- 331 : Պունտան սօնդրա սք գրիգոր հէր շէյտէն էլ շէքիպ
կիթտի իւքսէք հայաստան սէմթինէ , վէ ծրատա սե
պուհ տաղընտա այր մանեայ տէտիքլէրի մաղարատա
սաքին օլուպ եալընըղ Էօմրիւնի կէչիտի մէլայիքէ
դարպէ իւզրէ , եախօտ պիր քերօքէ կիպի , թա քի կի
տիպ նայիլ օլտու արգուլէտիկի սէվիլիւլիւսինէ , վէ
ճէննէթին էպէտի շաղըղընը պուլուպ , քէնտի ճէ
մաաթընա շէֆաէթաի օլմատա տըր : Հայրապետի
կի սիւրտիւ 30 . սէնէ , օ զամանա կէլինճէ քի արթըգ
կեօրինմէղ օլտու : Վ է պիր վագիթտէն սօնդրա օ
նուն ազիղ թէնի պուլունտու ալլահըն պէյան էթմէ
սիլիլէ պիր նք ճգնաւորուն էլիլիլէ՝ ատը գաունիկ . վէ
գօնուլտու թորդան քեօյիւնէ . քի սօնդրա կէթիլտի
լէր վաղարշապատա :

- 332 : Երեստակէս եախօտ ուրտակէս՝ նք գրիգոր լուսա
ւորիչին քիւչիւք օղլու՝ հաչտն թէմամ շէքիլիպ կիթ
տի պապասը՝ եւերինէ կէչիպ հայրապետ վէ կաթու
ղիկոս օլտու ծնուն սիփարիշ էթտիկի իւզրէ : Վ է պա
պասընտան գալմայըպ՝ ծնճիլէյին միլլէթի գայըրտը
իլմի վէ ամէլի՝ իլէ , քիլիսէլէր վէ մանասթըրլար եախ
տը , վէ հէր տիւղկիւնլիւքլէ միլլէթինի տօնաթտը :
Պազլիլէրինտէ՝ եօլուպ իշ կեօրտիւքտէ սազընմայըպ
նասահաթ էտէր իտի , կեահիճէ տէ սէրթաէ էօկիւլթ
վէրիլիտի : Վ է պազլի պէօյիւքլէրէ տէ տօգունտուգ
տա՝ ծնլարըն պիրի տեօրտիւնճի հայաստանըն հաքիմի
ատը արքեղայոս՝ օնա տիւլման օլտու . վէ նք արիստա
կէս ծոփը էյալէթինէ կիտէրիքէն՝ ծնու եօլտա էօլ
տիւր

տիւրտիւ : Ս է սլունուն ազիզ թէնինի տախի կեօ-
թիւրտիւէր եկեղեաց տէտիքէրի էյալէթէ , վէ մէ-
զայա կեօմտիւէր թիլ գասապասընտա . հայրապետ
լիկի սիւրտիւ 7 սէնէ :

Ի րթանէս՝ արիստակէսին պեօյիւք դարտաշը՝ ճնուն 339 :
եէրինէ կէջիպ կաթուղիկոս օլտու , վէ օթուրտու նք
գրիգորուն քիւրսիսինէ , ռուհանի իլմիլէ տօնանմիլ
պիր զաթ , վէ ռուհուլլահըն լուդֆի վէ նիմէթի իլէ
տօլմիլ : Պու նք հայրապետ հէր դարափտան չալը-
տը նուրլանտըրմաղա հայ ճէմաաթընը : Ս է աղունն
լարա տախի արքեպիսկոպոս էթտի քէնտի պեօյիւք
օղլունու՝ ատը գրիգորիս . քի մարտիրոս էթտիլէր օ-
նու ճրատա : պապ հայ թարիխինտէ . ք . 41 :

Տույմադ իսթէտի նք վրթանէս եղմտէ օլան քիլիսէ
թէօրէլէրինի վէ ճնլարըն դարզընը . պունուն իչին էլ-
չի կեօնտէրտի եղմ հայրապետէ սուրբ մակարիոսա .
վէ նք խորհուրդլար իւզէրինէ պիր գաչ շէյ սօրտու . օ
տախի սինադոս էտիպ՝ սէքիզ գանուն եազտը ճնա օ
շէյլէր իչին :

Ս է չիւնքի պու վազիթտէ սք յակոբ մծընայ հայրա 340 :
պետին շանը պեօյիւմիլ իտի իլմիլէ վէ ամէլ իլէ՝ օ
նա տախի եազտը նք վրթանէս , վէ տիլէտի քի պազի
շէյլէր եազա քէնտիսինէ՝ կէրէք տին խուսուսու իչին
վէ կէրէք զայրը մատտէլէր իչին : Ս է օ աղիլտէ ճն-
սէքիզ շէյ իւզէրինէ պիր քիթապ եազտը , վէ կեօն-
տէրտի ճնա էիւճէ սեօղլէրիլէ : պապ հայ թարիխին-
տէ . ք . 41 : Պու նք յակոբ սք գրիգորուն հալասը
օղլու իտի , եանի անակըն խոսրուլուհի գրգգարտա-
շընըն օղլու : Ս է լաքին հայ պեօյիւքէրի պաշլատը-
լար կէվէթլէնմէկէ վէ ֆէնա եօլլարա կիթմէկէ , վէ
լայրդ օլմայան իշլէրէ էլ վուրմաղա , պազիլէրի տա-
խի օտալըգ ալմաղա : Չօգ թէնպիհ էտէր իտի ճն-
լարա տրդատ քի կէրի տուրսունլար էօյլէ մուրտար
իշլէրտէն , վէ խրիսթիանլըգ տինի իւզրէ էյի ամէլ-
լէր կեօսթէրսինլէր : Պադտը կեօրտիւ քի ճնլար տիլ-
նէմէյօրլար , վէ կիւնտէն կիւնէ տահա ֆէնայա վա-
րըյօրլար , պրդտը ճնլարտան . վէ տիւնեատան տախի
էքրահ էտիպ՝ պրդադտը տիւնեա փատիշահլըղընը , վէ
կեօյ փատիշահլըղընը արզուլէյիպ՝ վէ հէր շէյտէն է-
լինի չէքիպ՝ կիթտի սեպուհ տաղընա , քի ճրատա կէ-

չինտի ոք գրիգոր լուսաւորիչ . վէ ծնտա սաքին օլուպ՝
սալթ ճանրնը քոյլըմաղա եէլթէնտի :

341 : Պունու կեօրտիւքտէ հայ նախարարլարը՝ մէշվերէթ
էտիպ , առամ կեօնտէրտիլէր . վէ եալվարոպ չաղըւ
տըլար ծնու , վէ սեօղ վերտիլէր , քի տիւզսիւնէր ա-
մէլլէրինի :

Լաքին տրդատ խուլլարընը պիլէրէք , տիյնէմէտի ծն-
լարն սեօղիւնի : (Նլար տախի՝ օ ալիդի զէհրլէյիպ ,
վիւժուտինի դալտըրտըլար . վէ էօյլէճէ՝ պիր զէյասը
չօգ՝ տինտարլըգ շէֆաֆընը սեօյիւնտիւրտիւլէր , սէք-
սէնպէշ եաշնտա իքէն . չճ սէնէ փատիշաճլըգ սիւր-
տիւքտէն սօնպրա . վէ պունուն թէնի տէ կեօմիւլտիւ
մէզարա քէմախ շէհրինտէ :

Պունտան սօնդրա էօլտիւրմէք իսթէտիլէր՝ ոք վրթա-
նէսի՝ տէ , ծնուն իչին տեօրթ քիշի կեօնտէրտիլէր օլ-
տուղու եէրէ սք կարապէտ վանքընա : Լաքին ծնլար
վարըպ՝ ծնա էլ ուզաթմադ իսթէտիլէրինտէ պաղ-
լանտըլար ալլաճըն էմրիլէ , վէ պիր շէյ էտէմէյիպ
գալտըգտա՝ կէչտի աղիգ արալարընտան զարարսըգ ,
կիթտի էրզինկէսն սէմթինտէթիլ գասապասընա վէ
օրատա սաքին օլտու : Քէզալիք տրդատըն իսթունու
ոք աշխէն սուլդան , վէ ծնուն գըգ դարտաշը խոսրովի
դուխտ գառնի շէհրինտէ մէլայիքէ կիպի էօմիւրլէրի-
նի կէչիլիպ՝ ճէննէթէ նայիլ օլտուլար :

16 : Լաքին խոսրովան վագիլի :

թ . 42 :

342 :

Լաքին տրդատ փատիշաճ՝ ասի օլտու աղուն
լար . վէ նիճէքի էօգարտա զիքը էթտիք՝ էօլ-
տիւրտիլէր ոք գրիգորիսի : (Նլարա պաշայօղ օլուպ
սանատրուկ առլը պիրիսի արշահունի սօյունտան , վէ
պաշնա թաճ կիլիպ՝ փատիշաճ օլտու . վէ զապդընա
ալմադ իսթէտի հայ միլլէթինի :

Պունու կեօրիւպ աղճնիք էյալէթին հաքիմի՝ ասը բա-
կուր՝ օ տախի ասի օլուպ՝ քէնտի պաշնա՝ օլտուտու
փատիշաճ կիպի . վէ քէնտիսինէ արգա էթտի աճէմ-
լէրի : Քէզալիք տաճա հայլարըն զայրը պեօյիւքլէ-
րիտէ պաշ գալտըրըպ՝ մուսիպէթլի վէլվէլէր պը-
րագտըլար հայ միլլէթի իչինէ : Սէ իւչ պեօյիւք նա-
խա

խարարլըգ՝ եոխօտ պէյլիք տէ՛ թշնունիք , վէ մանաւ
ւաղեանք , վէ դունինք տէտիքլէրի՝ պիրի պիրինէ տիւ
շիւպ՝ պիր պիրինի գրրտըլար . հօյլէքի օնլարըն սօյոգ
սօիու թիւքէնտի կիթտի :

Պու իշէրի պէօյլէ կեօրտիւքտէ ղայրէ նախարարլար , 343
պիրիքտիլէր տը վրթանէսին եանընա . վէ օնունլա
մէշվէրէթ հտիպ՝ սեօզ էթտիլէր քի տրդատըն օղլու
խոսրովու՝ փատիշա՛ տիքսինլէր : Ս է օնուն փատիշա՛
լըզը շիւպհէսիզ հէմ գօրգուսուպ գալսըն տէյի , կիւ
վէնտիլէր կոստանդին կայսերէ՝ քի կոստանդիանու
սուն օղլու իտի : () տախի պու իշէ գայիլ օլուպ՝ հայ
աստանա եօլլատը քէնտի սարայ աղասընը ատը ան
տիոքոս՝ աղըր ասքերիլէ , վէ փատիշա՛ թաճը վէ էր
ճիւվանի հսպապ տախի կեօնտերտի , վէ քեաղատ եազ
տը քի խոսրովու փատիշա՛ տիքսինլէր :

Խոսրովիքինճի՝ տրդատըն օղլու՝ հայլարա փատիշա՛ 344
օլուպ կոստանդին կայսերին հմրիլէ , վէ անտիոքոս
սերասքերին էլիլէ , պապասընըն էթտիկի կիպի՝ կի
նէ ասքերիլի տեօրթ պէօյլէք հտիպ՝ տեօրթ սերաս
քեր տիքտի . պիրի միհրան կիւրճի փատիշա՛ն . իքին
ճիսի մանաճիհը՝ ուրշտունի սօյուն պէօյլէկի . իւշիւն
ճիսի բաղարատ ասպետ բաղարատունի . տեօրտիւնճի
սի վահան՝ ամատունի սօյուն պէօյլէկի :

Պունլարը պէօյլէ տիւզիւպ՝ մանաճիհըրի գըպլէ դարա
ֆըն ասքերիլէ եօլլատը բակուրուն իւզերինէ՝ քի աղ
ճիք մէմլէքէթին հսքիմի իտի՝ օնուն էլինէ թէսլիմ
հտէրէք կիւլիկիա ասքերինի՝ քի անտիոքոս պիլէ կէ
թիրմիշ իտի : Սօնըրա վահանը տախի եօլլատը կիւն
տօղլուսու սէմթին ասքերիլէ ատրպատական դարա
ֆընա՝ օնուն էլինէ թէսլիմ հտէրէք էնկիւրի ասքերի
նի : Լտը՝ անտիոքոս տախի միհրանը փօյրազ դարաֆըն
ասքերիլէ , վէ բաղարատը պաթը դարաֆըն ասքե
րիլէ . վէ էիւրիւտիւ սանատրուկուն իւթիւնէ՝ ուում
ասքերի աէ պիլէսինճէ : () տախի գօրգուսունտան
գալսըր աճհմիսթանա աղուն Կէյլէրի իլէ վէ սըղըն
տը շապուհ շահա : Պէօյլէ օլտուղունու կեօրտիւքտէ
անտիոքոս սերասքեր՝ օ սէմթիլէրէ հայլարտան պիր
էզ ասքեր պըրագըր կէրի տեօնտիւ . վէ հայաստանըն
խարաճ վերկիսինի ալըպ՝ կիթտի ստանպօլա :

Սանաճիհըր աէ կիթտի բակուրուն իւզերինէ , վէ օ
նուն

նունը Զէնք էտիպ՝ Էօլտիւրտիւ . վէ գրորտը ծնուն ամբերինն : Սէ դու թտու բակուրուն օղունու՝ ատը հեշա , վէ գրգընը տախի , վէ Էօլլատը խոսրովա : Նիւրիւտիւ մծբին սեմ թինէտէ . վէ օրալարընը՝ հարամի կիպի սօյուպ՝ էսիր էթաի չօղունու : Սլէ կէթիրաի սք յակոբ հայրապետին սեքիգ նէֆէր սարկաւագընը , վէ տէնիզէ աթտը ծնարը : Պու իշէ զիյատէսի իլէ կիւ Զէնիպ սք յակոբ՝ պէտտուվա էթաի մանաճիհրէ վէ ծնուն Էօլքէսինէ . օ տախի ալահըն զազէպինէ օղրայրպ Էօլտիւ . վէ օ էյալէթին թօփրաղը չօրագ վէ պիւթիրմէզ օլտու :

346 : Սէ լաքին խոսրով պաշատը զէվգէ սէֆայա տիւշմէկէ . վէ չիւնքի ալը սէվէրիտի՝ ալ իշին պիր պէօյիւք օրման տիքտի ազատ չայըն Էանընտա՝ քի տէնիլտի խոսրովակերտ : () օրմանա Էագըն պիր շէհիր տէ Էափտը պիր քիւշիւք տաղ իւզէրինէ , վէ ատընը դօտու դո՛ւին՝ քի ֆարսիճէ բլուր տէմէքտիր , Էանի տէփիէ . վէ օրայա կէթիրաի թախթընը արտաշատտան :

350 : Պու իշէրտէ իքէն խոսրով՝ շապուհ շահ՝ սանատրուկուն թահրիք էթմէսիլէ գրգըշտըտը փօյրագ դարաֆընտա օլան միլէթէրի խոսրովա գարըն : () Նլար տախի իկիրմի պին աքէրիլէ հայաստանա կէլտիքտէ ալտը խոսրով գըպլէ սեմ թին աքէրինն , վէ կիւրճի միհրանը փօյրագ սեմ թին աքէրինն . վէ երասի սույունու կէչիպ՝ Էիւրիւտիւ պաթըյա սօղրու : () կիթտիքտէ՝ բագարատ , վէ վահան սերասքէրէր տէ՝ էինպաթընը վէ կիւն սօղրուսու դարաֆըն աքէրի իլէ Էիւրիւտիւլէր փօյրագ սեմ թին սօղրու :

Տիւշմանլար խոսրովուն նէրէտէ օլտուղունու տույտուգտա՝ Էիւրիւլիշ էթտիլէր ծնուն իւզէրինէ . վէ քէպին Զէնք էթմէկիլէ գրորտըլար միհրանըն էլինտէ օլան փօյրագ դարաֆըն աքէրինն . վէ միհրանը տախի Էօլտիւրտիւլէր . վէ խոսրով փատիշահ գըպլէ դարաֆըն աքէրիլէ գօվալայրպ գաչըրտըլար ծոփէ էյալէթինէ . վէ քէնտիլէրի արարատա կէլիպ՝ մուհանէրէ էթտիլէր վաղարշապատ շէհրինն : Սէ հէմէն Զէնիկէ պաշամագ իւզըն իքէն՝ ափանսը Էթիշտիլէր օրայա բագարատ վէ վահան քէնտի աքէրիլէրիլէ . վէ տիւշմանա կէօզ աչտըրմայարագ՝ իւզէրէրինէ վարըպ գօվալատըլար ծնարը . վէ արտլարընա տիւ

չիւայ ոչական գալէսինտէն էօթէյետէք՝ տիւշիւրտիւ-
լէր ծնլարը դաշըգլարա վէ սարփ եերլէրէ. քի պեօյ-
իւք թէհլիքէ իտի ծնլարա օ սէմթլէրտէ իլէրի սէ-
կիրթմէք :

Տիւշմանլար տար եերէ գըսըլտըգտա՝ գուտուրուպ ,
վէ թէքրար քէնտիլէրինի տիւզիւպ գօշուպ՝ պաշատը-
լար հայլար իլէ ճէնք էթմէկէ : () րաճըգտա տիւշ-
մանլարըն սերասքերի քի հէր դարափտան թէնինի
գափլամիշ իտի՝ սիւհս քեար էթմէզ զըրի իլէ , հայ-
լարըն իւզէրինէ տիւշիւպ՝ պօզտու վահանըն սաքերի-
նի . վէ պայգ ալթընա ալըպ՝ չըղնատը բագարատըն
պեօլիւկինի : Պյագտը օ զաման վահան սերասքեր՝
էջմիածին քիլիսէսի դարափընա , քի լուսաւորիչին
եափտըղը իտի . վէ եալվարմագլա հայգըրարագ տէ-
աի . * Նարտըմ էյլէ պանա եա՝ րապպի , սէն քի գա-
ւիթին սափան դաշընը րասթ կէթիրտին գողիւթըն
ալնընա , քի պեօյիւքլէնի իտի . տօղընթ պէնիմ մը-
զրաղըմը տախի շու զօրլու ճէնքճինին կեօզլուէ ॥ :
Վէ պուենու տէյերէք սալտը մըզըաղընը , վէ ծնու վու-
րուպ ալթըն սաղըրսը դարափընտան եերէ երգտը :
Պուենու հայլար կեօրտիւքտէ՝ եիւրէքլէնիպ պաշա-
տըլար տիւշմանլարա գըլըճ չալմաղա . գալմանլարը
տախի գաշըրըպ՝ տեօնտիւլէր ծոփք էյալէթինէ :
Պու իշէ չօգ սէվնտի խոսրով փատիշահ . վէ օ ճէնք
եերլինի վէ ոչական գալէսինի պաղըշլատը վահանա :
Վէ միհրանըն եերլինէ սերասքէք էթաի գարջոյլ
ատըլ մաղնազուենիլէր պէյինի . վէ մանաճիհրին եէ-
րինէ կէչիւրտի ծնուն օղլունու՝ ատը զուրա : Վէ վէզլիւ-
լիկի վէրտի կամանարական արշաւիլէ : Վէ քէնտիլիտէ
պիր էզ վագիթտէն սօնղրա էօլտիւ վէ կեօմիւլտիւ
քէմախտա՝ պապասը եանընա : Պատիշահլըղը սիւբ-
տիւ 9 սէնէ :

17 : Խիւճի փերանըն վագիթ . վէ յոստիլին վէ փառնիքտէնի
խառնաղէնու օլմալարը :

Դ. 43 = 44 :

Ի քինճի խոսրով էօլտիւքտէ՝ իբ վըթանէս ճէմ էթ . 353 :
տի հայ նախարարլարընը վէ սերասքերլէրինի՝ քի
խոսրովուն եերլինէ փատիշահ տիքսինլէր օղլունու՝ տի-
րան

րան ատլը : Ս Է ճիւղէնին իրատեթի իլէ հայաստանը
թէսիւմ էտիւ կամարական արշաւիին էլինէ՝ ալտը
կեթիւրտիւ տիրանը ստանալա , քի կայսերին էմ
րիիլէ փատիշահ օլտու :

Հալան իշիթտի շապուհ խոսրովուն էօլմէսինի վէ տի
րանն կայսերէ կիթմէսինի , ասքէր տէվէրիւ վէր
տի էօկէյ դարտաշննն էլինէ ատը ներսէհ , վէ էօլլա
տը ծնու հայաստանա , զէրէ հայլարա փատիշահ տիբ
մէք իսթէր իտի ծնու՝ տիրանն եէրինէ : Պու իշին
հապէրինի ալտրգաա կամարական արշաւի՝ ալտը
հայ ասքերինի , վէ նախարարլար իլէ՝ դարշը չօգտը ներ
ոէհէ . վէ ծնու միւռղ օվասընտա պուլուսլ՝ ճէնք էթտի
ծնունլա փէք քէսքինճէ վուրուլմագլա՝ էօլլէ քի իքի դա
րաֆտան չօգ քիմսէլէր տիւշտիլէր : Ս Է օ ճէնքտէ ,
հէր նէգատար նախարարլարն պիրլիկի իսթիւն էթ
տիիսէ քէնտիլէրինի տիւլմանա , օ գատար տախի
թէքրար պիրլիք օլմամալարը սէպէպ օլտու նէչէ՝ նէչէ՝
պէօյիւք վէ րօղպէթ լի քիմսէլէրին տիւլման գըլըճը
նա տիւշ օլմասընա : Հէլէ հէր նէիսէ էն սօնղունտա
գուվլէթ ալլալ վէ աճէմլէրի պօզուպ՝ գաշըրտըլար :
Ս Է գօվալատըլար փօյրապ դարաֆընտան կէլէն տիւշ
մանլարը տախի , քի աղուն սէմթինտէն հայաստա
նա ագըն էտէրլէր իտի :

353 : Տիրան իքինճի՝ իքինճի խոսրովուն օղուն՝ կոստանդին
կայսերին իրատեթի վէ իսթէկիլիլէ փատիշահ օլտալ՝
ստանալօլտան կէլտի հայաստանա : Ս Է շապուհ շահի
լէ պարըշըգ էտիւլ՝ ծնա՝ տախի պաշլատը վէրկի վէր
մէկէ , նիճէքի կայսերէ վէրիւ իտի . վէ գալտը րա
հաթլըգտա , իուսուսա քի կէվէքլիքտէ , լայըգ օլ
մայան իշէրէ եէլթէնմէկ իլէ :

Պունա իւչ էվլատ օլտու . պիրի արտաշէս՝ քի ծնտան
տօղտու տիրիթ . իքինճիսի արշալ՝ քի սօնղրա փատի
շահ օլտու . վէ իւչիւնճիսի տրդատ՝ գնէլին պապա
սը , քի ստանալօլտա էօլտիւրտիւ ծնու վաղէնտիանոս
կայսր :

355 : Պունուն կիւնիւնտէ՝ սը վրթանէս թէմիզ ամէլէր իլէ
էօմրիւնի կէչիւրիւ , վէ էճէլի կէլիւլ՝ եէթիլիւլ , տիւ
նէտարնը տէյիշտիրտի . 15 . սէնէ վէ պիր էգ զէյատէ
ճէ կաթուղիկօսլըգ էթտիքտէն սօնղրա , վէ նայիլ օլ
տու ճէննէթին շաղլըղնա . լաքին սնուն թէնի քէն
տի

տի վասիյէթի իւզրէ կեօմիւլտիւ մէզարա թորթան
դասապասընտա :

(Յ) ուսիկ՝ որ վրթանէսին քիւչիւք օղլու՝ կաթուղիկոս 356 :
օլտու սնուն էերինէ : Պու որ յուսիկ՝ պապասը սաղ-
լըղընտա էվլէնիպ՝ իբի էվլատը օլտու , պիրի պապ ,
պիրիսի ավթանադինէ . վէ սօնդրա թէրքի տիննեա է-
տիպ՝ տուվայէ վէ ընյազէթէ եէլթէնտի . վէ քէնտի
թէմիզ ամէլլէրիիլէ , վէ ալլահըն քէլամլարընա վու-
դուֆ թահսիլ էթմէսի իլէ՝ աճայիպ պիր զաթ օլտու .
սնուն իչին որ վրթանէս էօլտիւկի կիպի՝ սնու կաթու-
ղիկոս էթտիլէր լուսաւորիչին քիւրսիսինէ : Պունուն
կինսինտէ մարտիրոս օլտու ստեփաննոս ուլնէցի .
պագ հայ թարիխինտէ . ք . 43 :

() վագիթլերտէ յուլիանոս ուրացօղ տէտիքլերի՝ 361 :
կայսր օլուպ , էիւրիւտիւ ասքերիլէ աճէմ իւզերինէ .
վէ էփրատ չայընա էագըն վարուպ էէթիշտիտքէ՝ օրա-
տա չիւնքի պիր պիրինէ պաղլը կէմիլլերտէն էափըլ-
միշքէօփրի վարիտի աճէմլէր օքէօփրինին հալաթընը
քէտիպ՝ սնա կէչիտ վէրմէտիլէր : Պունու կէօրտիւքտէ
յուլիանոս՝ էագտը տիրան փատիշահա՝ քի էարտըմ
էթսին քէնտիսինէ . օ՛ տախի ահմնամէսինէ դարըն քի
շարդ էթմիշ իտի շապուհ շահ իլէ , աճէմ ասքերինին
իւզերինէ վարըպ՝ սնլարը գօվալատը . վէ թէքրար քէօփ-
րիլի դուրուպ՝ իքրամ իլէ կէչիտի յուլիանոսու հէփ
գագըմը իլէ : Օր էթտի սնա յուլիանոս քի պիլէսին
ճէ կիտէ աճէմ իւզերինէ . լաքին տիրան օ գատար էէ-
րէ աթա պինիպ կիտէմէյէճէկինի պահանա էտիպ ,
քէնտի էերինէ կէօնտէրտի գըպլէ սէմթին ասքերի-
նի , վէ սնլարըն սէրապքերինի ատը դուրա , ուշտունի-
լէրին ուշտու . ըհհին տէ վերտի սնա՝ իւչիւնճի օղ-
լունդա ատը տըգատ՝ դարըսը վէ էվլատլարը իլէ . վէ
թօննունու տիրիթ ատլը արտաշէսին օղլունու . սալթ
էանընտա գալտը իքինճի օղլու , ատը արշակ քի սօնդրա
քէնտի էերինէ փատիշահ օլտուն . զէրէ իլք օղլու ար-
տաշէս էօլմիշ իտի :

Իհհինլերի ստանապօլա էօլլատը յուլիանոս . վէ տիրա-
նա վերտի քէնտի մուրտար թասվիրինի քի թախթա իւ-
զերինէ չէքիմիշ իտի , վէ էանընտա ճին դարդընա սու-
րէթլէր . վէ էմըր էթտի սնա քի քիլիսէ իչինտէ տիքսին
սնու՝ կինստօղլուսու դարաֆընա : Տիրան տախի յու-
լիա

լիանոս չէքելիպ կիթտիքտէ՝ քէնտի էլիլիլէ եերլէշտիր-
մէք իսթէտի ծնու քիլիսէտէ ծոփ էյալէթինտէ : Այն-
թիշտի օրայա սք յուսիկ , վէ էօկիւթ վէրիպ եալ վար-
տը տիրանա քի էօյլէ մուրտար շէյիլէ քիրլէթմէսին
սք քիլիսէյի , աշքիեայիէ կիօսթիւրէրէք քի պեօյիւք
կիւնա՛հ տըր պեօյլէ իշ էթմէք : Տիյնէմէտիքտէ տի-
րան՝ գափտը սք յուսիկ օ թասվիլի ծնուն էլինտէն ,
վէ եերէ չարիւրպ , վէ այաղ ալթընա ալըպ՝ ծնու պա-
սարադ փարչա փարչա էթտի :

Պու իշէ չօգ կիւճէնտի տիրան . վէ հէմ գօրգտու քի
օլմայա յուլիանոս իշտիրսէ՝ էօճ ալըն քէնտիսին-
տէն . պունու տիւշիւնիւպ , վէ էօյլէսինտէն գուտու-
րուպ՝ էմը էթտի քի տեօյիւնէր սք յուսիկ գրրպաճ
իլէ . օ գատար քի օ քեօթէք ալթընտա ճանընը թէս-
լիմ էթտի . օ սէնէ հայրապետիք սիւրտիւքտէն սօնը-
րա . վէ թէնի կեօմիւլտիւ թորդան քեօյիւնտէ պա-
պասը եանընա :

() Նուն եերինէ հայլար կաթուղիկոս էթմէք իսթէ-
տիլէր սք գրիգոր լուսաւորիլէն շայիրտին՝ ատը դա-
նիէլ իսթիար պիր քիմնէ ասորի միլլէթինտէն՝ քի
քահանայ օլմիշ իտի սք գրիգորտան : Սէ լաքին պու-
սք դանիէլ չօգ սիթէմ էթտիքտէ տիրանա՝ քիլիսէյի
խայընլըգ էթմէսի իշին , վէ սք յուսիկէ գըյմասը իշին՝
իֆրադ իլէ տարլըպ տիրան , էմը էթի քի ծնու պօ-
ղուպ էօլտիւրէլէր . սօնըրա ծնուն թէնի կեօմիւլտիւ
մէզարա քէնտի եափտըղը մանասթըրտա՝ քի հացեայ
դրախտ տէնիլ իտի , եանի տիշ պուտադ պաղէսի :
Հայլար իսթէր իտի՝ լուսաւորիլէ սօյունտան պիրինի
կաթուղիկոս էթմէք . վէ լաքին պուլմուտըրար պիր
լայըգ օլանը : Սքի էվլատը վարիտի սք յուսիկին , պապ
վէ աթանադինէ՝ պիրիպիրինտէն քեօթիւ : Պունլա-
րըն պիրինի էտէլիմ տէյերէք՝ իքիսինի տէ սարկաւադ
էթտիլէր . լաքին պունլար սք կարգըն գըյմէթինի
պիլմէյիպ՝ խօրլատըրար կարգը . վէ տահա՛ գիյատէ
Ֆէնա էօլլարա կիթտիլէր , օ գատար քի կեօյտէն
եըլտըրըմ՝ կիպի աթէշ էնիպ վէ ալլահըն զագէպինէ
օղըայըպ՝ օ այլն իշինտէ զայ օլտուլար :

Պիր օղլանճըղը գալմիշ իտի աթանապինէնին՝ ոտը
նեքսէ՛ տէտէլէրինէ պէնկզէր . պիր կիւզէլ գօգու-
լու չիլէք : Պու նեքսէս չօճուգլուղունտա գայսիլիէ
շէհ .

շէհրինէ վարըպ՝ հօյրէնմիշ իտի ելէնիքա իլմլէրինի ,
վէ էյի ամէլլէրտէ թէրպիյէ օլմիշ . սօնղրա ստանպօլա
կիտիպ՝ ղկյատէսի իլէ իլէրի կէլտի օգուր եազարլըգ-
տա . վէ ծնտա էվլէնիպ ալտը ասպիոնէս ստըլը ըիճալ-
տան պիլրինին գըզընը . վէ պիր էզ վագիթ էյլէնտի
օրատա : Պունու հայլար կաթուղիկոսլուղա ալ-
մագ իսթէտիլէր . լաքին չիւնքի եէնի էվլէնիշ ի-
տի պունտան իւմիտլէրինի քէսիպ՝ ղայրըսընը էթ-
ալլէր :

Պառնէրսէհ եախօտ վառէն՝ աշտիշատ շէհրինտէն , 362 :
որ յովհաննէս կարապէտին՝ տարոնտա օլան մանաւ
թըրընտան՝ կաթուղիկոս օլուպ կէչտի որ գրիգոր
լուսաւորիչին քիւրսիօինէ :

Հէր նէ քի իշլէտի տիրան՝ ճիւմլէնին հապերի տէ
եէթիշտի զուրա սէրասքէրին դուլաղընա , քի տիրա-
նըն էմրի իլէ կիթմիշ իտի յուլիանոս քէաֆիր իլէ ,
վէ եիւրէկի որզլատը , օ գատար քի տիրանտան վէ
յուլիանոստան եիւզ չէվերիպ կէրի չէքիլմէք իսթէ-
տի . ծնուն իչին ասքէրի իլէ սեօզի պիր էտիպ՝ կիթտի
տմորիս էյալլէթինէ . վէ օրատա ասքին օլուպ պէք-
լէր կէօզէտիր իտի քի պու իչին սօնղու նէրէյի վա-
րաճապ :

Պունու տույտուպտա յուլիանոս պիր չափար կէօն-
տէրտի տիրանա , էկէր տէտի սէն պիլլմէտէն տէօն
տիւ իսէ զուրա , հօլտիւրէսին ծնու սոյսօփու իլէ : ()
տախի ալիլ վէ եալան եէմին իլէ զուրայը եանընա
չալըրըպ՝ հօլտիւրտիւ . վէ գըրտը ծնուն սոյունու .
սալթ պիր օղլանճըգ ծնուն դարտաշը մէհէնգակըն
օղլու ոաղ գալտը դայալար էլի իլէ : Վէ զուրանըն
եէրինէ սէրասքէր էթտի տիրան գըպլէ դարաֆը աս-
քէրինէ՝ անձիտ էյալլէթին պէյինի՝ ատը սաղամուտ :

Յուլիանոս ալլահըն ղազէպինէ օղրայըպ աճէմտէ 363 :
հօլտիւրտէ՝ վաղէնտիանոս կայսր պարըշըգ էթտի
շապուհ շահ իլէ . վէ լաքին շապուհ պարըշըգ շար-
դընր պասըպ , ասքէր իլէ եիւրիւտիւ ռումլար իւզէ-
րինէ : Վէ հայաստան դարաֆընտան կէչէր իքէն՝
չիւնքի ֆիքրինտէ իտի տիրանըն յուլիանոսա էլլէրիպ
եարտըմ էթմէսի , ծնու ալտայարագ դութմագ իս-
թէտի . պու նիլլէթ իլէ տօսթանէ չաղըրտը ծնու եա-
նընա : Հաչան տիրան վարտը գարշըսընա արծուղ
քէօյ .

քեօյիւնէ՝ ապահոսնի էյալէթինտէ , եիւղիւնէ վաւրտու շապուհ էթտիկինի . վէ օրաճրգտա իքի կեօղիւնի տէ չրգարտը . 12. սէնէ սալլանաթ սիւրտիւքտէն սօնղրա : 1) է էմր էթտի օնա շապուհ , քի վարա սաքին օլա կոնաշ քեօյիւնտէ արադաժ տաղըն էթէկինտէ :

1) է օնուն եէրինէ արշակ աւլը օղլունու հայլարա փափախաճ տիքիւ , վէ նախարարլարտան տախի ըէհինլէր ալըս՝ սալտը ռում տէվլէթի թօփրաղընա . վէ չիւքի պիր շէյ էտէմէտի՝ էօթէյէ պէրիյէ չէթէշիլէր կէօնտէրտի . էն սօնղունտա ռում ապէրինտէն գօվալանըս՝ կիթտի քէնտի վիլայէթինէ . վէ էօյքէսինի գապի էտէմէյիս՝ էօժ ալտը օրատա պուլունան խրիսթիանլարտան . քի կիղլիճէ տին սագլայլու կէչինիլէրիտի օ սէմթլէրտէ . վէ օնլարըն չօղլունու մարտիրոս էթտի . նիճէ քի նք սարգիսիտէ մարտիրոս էթմիլիտի՝ օղլու մարտիրոս իլէ , վէ օնտեօրթ քիլի տախի պիլէլէրինճէ . պաճ հայ թարի խինտէ . ք . 44 :

18 : Խիւնճի արշալըն վագլի , վէ էվլէլի նէրտէնի
հալաղիկալուղա :

ք . 44 = 45 :

363 : Երշակ իքինճի՝ իքինճի տիրանըն օղլու՝ հայլարա փափախաճ օլուս՝ միլլէթի գայլըմագ լաղըմ իքէն՝ պաշլատը քէնտի չիրքին ամէլլէրինի գայլըմաղա : Պունուն իքինճի սէնէսինտէ էօլտիւ փառնէրտէհ կաթուղիկոս . 3 . սէնէ հայրապետլիք սիւրտիւքտէն սօնղրա :

364 : Ներտէս՝ աթանագինէսին օղլու՝ սք գրիգոր լուսաւորիչին թօննոնուն թօննու , քի ստանալօլտա սաքին օլուր իտի՝ պիլէթին միլլէթին տալթէ էթմէսիլէ՝ կէլտի հայաստանա , վէ կաթուղիկոս օլուս կէլտի սք գրիգորուն քիւրսիսինէ : Պու սք ներտէս ձեռնադրէլ օլտուգտա գայսէրիէ շէհրինտէ՝ ձեռնադրութի վագլթինտէ ռուհուլլահըն նիմէթի կեօվէրճին սուրէթինտէ կեօրիւնիւս՝ էնտի օնուն պաշը իւգէրինէ : Պու ազիզ եէնիլէտի հայաստանտա ճիւմլէ աթալարընտան գուրուլան նիղամլարը . վէ ստանալօլտա կեօրտիւկի էյի

Եւ շէյլերի տէ գըյմէթլի ճէվաճիր կիպի կէթիրիպ
Հայ մէմլէքէթինէ՝ եհրլէշտիրաի :

Ըօգ մանասթըրլար եափտը , վէ ծնլարա կեօղճի գօ-
տու շաղիտա ոտլը պիր ազիզ քիմսէյի իխթիար սք
դանիէլին շայիրաի . վէ ծնա ույղուն պիրինի տէ ատը
եպիրան . վէ պունլարտան զայրի իքի.քիշի տախի պի-
րի եփրեմ , օ պիրի դինդ սղկունի : Ս՝անասթըրլար-
տան զայրի տուրադ. եհրլերի եափտը էօքսիւզլէրէ ,
տուլլարա , խոսթալարա , ույուզլարա , վէ եօգսուլա-
րա : Ս՝ է պունլար իշին ադարաթ վէ կէլլը պաղլաար
քեօյլէրտէն վէ շէհրլէրտէն . վէ պունլարըն իւզէրի-
նէ կեօգէտիճիլէր վէ գայըրանլար գօտու , վէ ճիւմլէ-
նին գայըրմասընը սիփարիշ էթտի քէնտի սք սարկա-
ւազընա ատը խադ էրզիւում էյալէթինտէն , մարդայ
տէտիքլէրի քեօյտէն :

Ս՝ունլարը տիւզմէ տէն՝ չինքի օ վաքիթլէրտէ տիւր 365 :
լիւ տիւրլիւ եօլսուլ շէյլէր կիրմիշ իտի հայաստանա ,
պունուն իշին պիր պեօյիւք սինադոս գուրտու աշտի-
շատ շէհրինտէ վէ էօյլէ շէյլէրէ իւմճէտիւպ չարէ պուլ-
տու : տիւրլիւ տիւրլիւ գանունլար պաղլամագլա .
պտօգ հայ թարիխինտէ . ք . 44 : Ս՝ է քէնտիսիտէ վիւ-
ճուտինէ ռահաթլըգ վէրմէյերէք տայիմ աօլաշըրտի
շէհրլէրի վէ քեօյլէրի , մանասթըրլարը վէ քիլիսէլէրի՝
վէ հէփիսինի գայըրըպ՝ ճիւմլէսինի սէվինտիլըր իտի :

Ս՝եօյլէ վէ պու. գատար պու ապիլին ճահտընը վէ իշի 366 :
նի կեօրիւպ արշակ փատիշահ վէ նախարարլար վէ զայ-
րը հայ ուլուլարը՝ եպիսկոպոսլարլա սինադոս էտիպ ,
օ սինադոստա պադրիգ էթտիլէր սք ներսէսի . պէյ-
ւն էյլէյիպ՝ աշիքեարէյի չըգարմագլա՝ կերէք ապ վէ
շան դարափրնտան , կերէք պեօյիւքլիւք վէ նք. կարգ-
դարափրնտան , օ պադրիգլիք փայէսինի քի սք գրի-
գոր լուսաւորիչ ալմը շիտի սք սեղբէստրոստան . պեօյ-
լէ օլտուգտա՝ արթըգ ծնտան սօնլըա հայլար ձեռնա-
գրութի ալմատըլար գայսէրիէտէն , իլլա սալթ միլլէ
թին եպիսկոպոսլարընտան ալըրլարիտի . նիճէ քի սք
սեղբէստրոս թէրթիպ էթմիշ իտի :

() սէնէ էլլիլէր եօլլատը վաղէնտիսնոս կայսր պի-
զիմ արշակ փատիշահա՝ նամէ իլէ , վէ թահրիք էթ-
տի ծնու քի աճէմլէրէ օլմն իդաէթինի պըրադըպ՝
ռումլարըն հիւքմի ալթընա կիրսին : () տախի ծնուն
քէ

քելամընը տիյնէմէյիպ՝ ճէվապ վերմէկէ՝ տէ լայրգ
կեօրմէտի . վէ ծնուն էլ իլերինի ութանտրորարգ կէ-
լի չէվիրտի . վէ աճէմէրտէն տախի տօսթլուղու քէ-
սիպ՝ փերվասըլ զէվգէ սէֆայա տիւշտիւ :

() Եւ կիւճէնտի պու իշէ վաղէնտիանոս կայսր . վէ վա-
գիթ վերմէտէն էօլտիւրտիւ ծնուն տրդատ աւլը գար-
տալընը՝ քի ըհճին իտի ստանպօլտա . վէ էմը էթտի
թէոդոս աւլը սէրասքէրինէ քի ալըր ասքէրիլէ Տայ-
լար իւղէրինէ եիւրիւյիւպ՝ Տաղլարընտան կէլէ : Պու-
նու տուլտուգտա արշակ՝ փէք գօրգտու վէ սք ներսէ
սէ տիւշիւպ՝ եալվայտը քի պիր չարէ պուլուպ պա-
րըշտըրա քէնտիսինի կայսեր իլէ : () Եւ տախի Տալլարըն
պիր գաչ պեօյիւքէրինի ալըպ՝ ծնլարլա կիթտի թէո-
դոս սէրասքէրին գարընընա . վէ ծնա եալվարարգ՝
Տաղլընը էլէ ալտը : Վէ ծնուն էմըիլէ չըգտը կիթ-
տի ստանպօլա . վէ քէնտի ագըլը սեօղէրիլէ՝ կայ-
սերին տարղընլըղընը տինտիրտի . վէ կայսր տախի չօգ-
ըայէթ կեօսթէրիպ թէսլիմ էթտի ծնա ըհճինլէրի՝
եանի տրդատըն էվ ուշագլարընը, վէ տիրիթի՝ քի տի-
լանըն թօռնու իտի . վէ քէնտի սօյունտան պիր պիքիք
գըղ էօլլատը արշակա՝ աւտը ուլումպիադա քի ծնու նի-
քեահ էտէ քէնտիսինէ . զէրէ արշակըն իլը դատընը
էօլմիշ իտի :

Պունլարը Տէփ ալտը կէթիրտի սք ներսէս Տայաս-
տանա , վէ թէսլիմ էթտի արշակա : Պաղաճա պիր
ըաղպէթտէ էթտի վաղէնտիանոս կայսր տրդատըն օղ-
լունա՝ գնէլէ . չիւնքի նահապ. եէրէ էօլտիւլմիշ իտի
ծնուն պապասընը , Տիւպատոս էթմէկիլէ գնէլէ , եա-
նի ճիւմլէ պէյլէրտէն վէ փաշալարտան ուլու . վէ չօգ-
Տաղնէ վէրտի ծնա : Պու սէպէպտէն չօգ գըղգանտը
տիրիթ , վէ պիր քեօթիւլիւք էթմէք ծնա տիւշիւնիւր
իտի , վազիթ կեօղէտէրէք :

Տաշան պիլտի գնէլ քի տէտէսի տիրան տահա սաղ-
տըր, վէ իքի կեօղտէն մահրում գալըպ՝ կունալ քեօյիւն
տէ օլուր. կիթտի եանընա, վէ նագլ էթտի ծնա ստան-
պօլտա օլան իլէրի : Վէ նատըլ էօլտիւրտիւքէրինի
պապասընը՝ եանի տրդատը : Պունու տիրան իլէթտիք-
տէ՝ մահգուն օլուպ չօգ աղլատը . պէն օլտում տէտի
սէպէպ ծնուն էօլմէսինէ . զէրէ պէն վէրտիմ ծնու ըհ-
ճին յուլիանոսա . վէ օ սէպէպտէն քեօր օլուպ՝ պու-
րա

բառա գալարմ: Սոնդրա նէսի վար իսէ անը միւրսը մալընտան, վէքեօյլէր ագարաթընտան զնէլէ վէրիպ, հմր էթաի ծնա քի սաքին օլտուն օրատա. եանի կոնալ քեօյինտէ:

() յատա իսթէտի գնէլ էվէնմէք. վէ ալտը անգովկ 367: նախարարըն գըզընը. քի սիւնիք տէտիքլէրի սօյուն պեօյիւկի իտի. վէ գըզըն ատը փառանձեմ. վէ փա տիշահա եարաշըր տիւկիւն էտիպ, օ տիւկիւնտէ ա զիմ փէշքէշէր վէրտի նախարարլարա, վէ չօգ պախ շիշ տաղըլթաը տիւկիւն ալայընա կէլէնլէրէ. օ վադ թին ատէթինէ կեօրէ. վէ պունու պեօյլէ էթմէկիլէ հէփիսինին կեօյիւնէ էյի կեօրիւնտիւ. վէ չիւնքի օ վագիթլէրտէ հայլարըն պեօյիւքլէրի փատիշահ հըզ մէթինէ գօշարլար իտի էվատլարընտան պիրինի, գնէլէտէ էթտիլէր պունու: () տախի ծնլարը գիյատէսի իլէ խօշա կիյտիրիպ վէ տօնատըպ շեօհրէթի կեօս թէրտի, վէ պապլարընա րաղպէթլի վէ սէվկիւլիւ օլտու:

Պունտան պիր պահանա պունտու տիրիթ ծնու գօլլամա զա. վէ չիւնքի պու տիրիթի ըիճալ սըրասընտա պեօյիւք էթմիշիտի արշակ (հայճա իշխանաց իշխան), էլէ ալտը արշակըն պաշ սիլէհտարընը ատը վարդան մամիկո նեան վասակըն գարտաշը. վէ ծնունլա պիր օլուպ կէչտի գնէլի արշակա. կեօրիւնտիւն փատիշահըմտէ տի քի գնէլ սէնին էերինէ կէչիպ փատիշահ օլմագ իւ թէյօր. վէ պունուն իչին սաքին օլմիշ արարատա փատիշահ միւլքլէրինտէ. վէ նախարարլարըն տախի ծնունլա կեօնիւլէրի պիր տիր. վէ գապիլ տիր քի կալ սերինտէ նիլէթի օ տուր. չիւնքի հիւպատոսլուգ փալ էսի վէրտի ծնա:

Պունլարըն նիփագ էթմէլէրի իլէ արշակ գութու շուպ հապէր սալտը գնէլէ քի օ սէմթտէն պիր եանա չէքիսին կիթսին. օ տախի ծնուն էմրինէ գարըր տուր մալպա թէգէ չըգտը կիթտի աղիովիտ էյալէթինէ. վէ սաքին օլտու զարիշատ շէհրինտէ: Վաքին տիրուն արշակըն պապլար իշիթտիքտէ արշակըն գնէլէ էթ տիկինի, սերթ սեօզլէր իլէ ծնա հապէր կեօնտէրիպ, վէ էթտիկինի էիւզիւնէ վուրուպ այըպլատը օ խու սուս իչին: Վարշակըն տախի կիւճինէ կէլիպ կիլլիճէ հմր էթտի տիրանըն իչ աղալարընա, քի պօղսուն

լար տիրանը . վէ ծնւար տախի իշի պիթիրիա՝ կեօմ՝
տիւլէր մէզարա կոճաշքեօյիւնտէ :

() կիւնլէրտէ ալա կիթմէք լազըմ՝ կէլտի արշակա .
վարտը մասիս տէտիքլէրի տաղըն արգասընտա օլան
օրմանա , օրատա պօլճա ալ օլտուգտա , արշակ սէֆաւ
սընտան շազլանըպ՝ պաշլատը կօյիւնմէկէ քի պեօյլէ
ալ զէվգի՝ ճիճ պիր փատիշահ էթմիշ տէյիլտիր : Ա՛յ
չիւնքի տիրիթ վէ վարդան տիւշմանլըգ էտէրլէր ի
տի գնէլէ , արշակըն կօյիւնմէսինի իշիթտիքլէրինտէ
տէտիլէր քի գնէլին ալլը տահա իւթիւն տիր . զէրէ
ծնուն պիր օրմանը վար շահասիվան տաղընտա , ծաղ-
կոտն էյալէթիւտէ , անասընտան գալմա միւրաս քէն-
տիսինէ՝ քի պու օրմանտան չօգ պեօյիւք , վէ հայվա-
նաթը պօլ . վէ ալ նիզամը տախի աճայիպ , ճիւմլէ
փատիշահլարըն դավընտան զիյատէ՝ շաշըլաճագ պիր
շէյ տիր :

Հասէտ էթտի արշակ պու շէյէ , վէ պիր Ֆէրման կեօն
տէրտի ծնա՝ քի ալ թէտարիքի կէօրսին , պէն տախի
վարը՛րըմ տէտի , վէ պիր ալ սէֆասը էտէլիմ : Վէն-
տիսիտէ արտընճա եօլա կիրտի քի կիսիպ օրայա , է-
կէր հազըր պուլմագսա՝ հադըրըն երգսըն եախօտ
դութուպ պաղլասըն : () րայա վարըպ եէթիշտիքտէ ,
վէ օ եէրին կիւղէլիկինի , վէ ալ թէտարիքինի , վէ
եասպան հայվանլարընըն չօգլուղունու կէօրտիքտէ ,
զիյատէսիլիէ եիրէկի եարալանտը գըզգանճըղըն-
տան . վէ արթըգ տայանտմայրպ՝ սեօզի պիր էթտիվար
դանլա , քի ծնու օրատա էօլտիւրսիւն . օ իտային տախի
արշակըն սեօզիւնէ ուլուպ , վէ ալ էտէր իքէն՝ օգու-
նու գնէլին արգասընա եէթիշտիրիպ՝ էօլտիւրտիւ օ
տէրտիմէնտի :

() վադիթ կէրէք արշակ վէ կէրէք վարդան սանքի ի-
շի պիլմէյէրէք՝ տիրիթտէ պիլլէրինճէ , պիր վէլվէ-
լէ տիր զօփարտըլար . վէ պաշլատըլար եալան եէրէ
զարգար աղլամաղա . վէ ծնուն թէնինի օրատան գալ-
տըրըպ , վէ պեօյիւք ալայ իլէ կեօթիւրիւպ զարիշատ
շէհրինէ՝ կեօմտիւլէր :

Վէօյլէ եալան եէրէ աղլաճագլա քէնտիլէրինի սուչ
սուգ կեօսթէրմէք իւթէտիլէր , լաքին հէր քէս տուչ
տու ծնլարըն Ֆիքըրինի վէ էթտիքլէրի իշի : Ա՛յ ներ-
սէս տէ տույտու պու իշի , վէ պէտտուվա էտիպ արշա-
կայ ,

կայ , վարդանայ վէ տիրիթէ , եաս դու թառու :

Ս է լաքին արշակ պու իշի էթտիքտէն սօնդրա , խրիւ 369 :
 Թիան տիւնիս գարշը օլարագ՝ գարըսը վար իքէն ալ-
 տը գնէլին գարըսընը ատը փառանձեմ . նիճէքի եօ-
 գարտա զիքը էթտիք : Պու փառանձեմ , հէրնէ գա-
 տար Թէն դարաֆընտան կիւզէլ իսէ , օ գատար ճան
 դարաֆընտան չիրքին վէ խային պուլունտու . զէրէ
 եիւրէկի ֆէնա օլմագլա՝ հասէտ էտիպ ուլունպիագա
 սուլգանա իշտիլմէմիշ վէ գօրգաճագ պիր իշ էթտի
 ծնա . զէհիր գաթըպ սք հաղարդուլա պիր մըջիւնիկ
 ատըլքահանանըն էլի իլէ , վէ ծնա վէրտիրիպ՝ վիւճու-
 տինի գալտըրտը :

Պունու էթտիքտէն սօնդրա ալ իլէ էօլտիւրթտիւ
 կիւնտօղուսու սէրասքէրինի՝ ատը փաղինակ սիւնի .
 վէ ծնուն եէրինէ սէրասքէր էթտիրտի պապասընը՝ քի
 սիւնիք տէտիքլէրի մէմլէքէթին պէօյիւկի իտի , հէմ
 տիարպէքիր շէհրինէ հաքիմ գօտու ծնու : Պու իշէրի
 կէօրիւպ՝ նիւնէս՝ չօգ ինձինտի , վէ արթըգ տայա
 նամայըպ՝ չէքիլտի կիթտի մանասթըրլարա , վէ եւ-
 փա եալընըգ օրալարտա աղլայըպ՝ սըզլայըպ՝ ինկլէր-
 իտի :

19 : (ապուհ շահըն տիարպէքիր շէհրինէ հայլարտան ալմասը :

Է . 46 :

Ի ֆրագ իլէ կիւճէնմիշիտի շապուհ շահ արշակ փա- 370 :
 տիշահա , քի նիլին քէնտիսինի պըրագըպ՝ կայսե-
 րին հիւքմի ալթընա կիրտի տէյի . վէ ծնատն էօճ՝ ալ-
 մագ իսթէրիտի . վէ լաքին դայրը ճէնքլէր իլինտէ օլ-
 մագլա՝ ֆուրսաթ կէօզէտիր իտի : Հաչան պարըշըգ
 էթտի խասիմլէրիլէ , հաղըրլանտը ճէնկէ գալգմա
 դա արշակ իւզէրինէ . վէ ծնուն հագգընտան կէլիպ՝
 ոռմար իսթիւնէ եիւրիւմէ կէ :

Ըրշակ իշէթտիքտէ շապուհուն կէլմէսինի՝ ծնա գար 371 :
 շը եօլատը տիրիթ իլէ վարդանը աղլմ փէշքէլլէրիլէ՝
 քի հաղըրընը էլէ ալա : () տախի պու իշտէն հապլա-
 նըպ՝ էմը էթտի քի արշակ հէփ հայ ապքէրինի ալըպ
 պիլէսինձէ կէլէ ոռմար իւզէրինէ : Պօրգտու ար-
 շակ պու իշտէն . վէ շապուհա էլ չի կէծնտէրիպ եալվար
 տը քի պու Թէքլիֆի էթմէսին , տիւրլիւ տիւրլիւ պու

Հանաւար էտէրէք. լաքին դօրգուսունտան սեօզ վերտի
քի ծնա ասքեր կեօնտէրէ • վէ սեօզ վերտիկի իւզրէ՝
կեօնտէրտի պիր պեօլիւք ասքեր • վէ լաքին վէսվէսէ
կէլիպ քէնտիսինէ՝ տիւշիւնմէ կէ վարտը , քի պու իշին
սօնդու նէրէյէ գարար գըլաճադ : Սօնդրա իշքիւէ վար
տը քի տիրիթ իւէ վարդաննն Թահրիք էթմէլէրինտէն
շապուհ իսթէտի քէնտիսինի վէ ասքերինի • պու իշ
քիլտէ իքէն՝ վարդաննն գարտաշը վասակ՝ քի իւսամ
օլմիշ իտի իքիսինէ տէ , իզվա էթտի արշակա՝ քի իքի-
սինի տախի մանսըպարրնտան աղէտէ :

Ղաղըրտը արշակ իքիսինի տէ տիրիթ իւէ վարդանը
քէնտի հուլուրունա , վէ սէրթ չըգըշ լա ծնարա ագար
էտիպ , իքիսինի տախի գօվտու եանրնտան՝ մանսըպ
լարընը իւզէրլէրինտէն ալմագլա : (Կլար տախի պու
րէգալէթէ տայանամայրպ , տարվըլըգլա կիթտիւէր
շապուհուն արտըսըրա : Տահա ծնարշապուհա էէթիշ
մէտէն , արշակըն էմրի իւէ արուլարընճա էէթիշպ վա-
սակ՝ վարդանըն գարտաշը , իքիսինի տէ էօլտիւրտիւ
էօլտա կիտէր իքէն :

372 : Պաշլատըր շապուհ էիւրիւմէ կէ ռոււմլար իւզէրինէ • վէ
տիարպէքիրէ եագլաշտըգտա՝ տօսթանէ իշէրի կի-
րիպ , պիր էզ էօլ ազըզը ալմագլ իսթէտի : Սէ լաքին
արշակըն գայնաթաւը անդովկ սիւնի՝ շէհր գափուլա-
րընը ծնա գարշը գափատը : Սէ չիլէր էօլլայըպ ծնա
շապուհ՝ տէտի , սէն տէ պիլիւրմին քի պէնիմ հայլար-
լա տօսթլուղում վար , նիշին պանա գարշը շէհր գա-
փուլարընը գափայօրսուն : () տախի էլէիլէրէ չըգըշ է
տէրէք , ութանսըրմագլա՝ ծնարը կէրի շէվիւրտի , վէ
պաշլատը ճէնք էթմէ կէ , վէ աճէմլէրտէն չօղունու
գըրմագլա • էօլլէքի արթըգ գարշը տուրամայըպ՝ պը-
րագտըլար օ շէհրի , վէ միջագետէ կիտիպ՝ կըրտիլէր
մթքինէ :

(Կրատա նիգամլայըպ տիւզտիւ շապուհ ասքերինի •
վէ էիւրիւրտիւ ռոււմլար իւզէրինէ • վէ կիտէր իքէն
մէթթուպ կեօնտէրտի տիարպէքիրլիլէրէ • պէն տէտի
հէր շէհրտէն տօսթլուգլա կէլմէք իսթէր իտիմ • լա-
քին սիզ սէրքէշլիք էտիպ՝ ղայրըլարընա տախի էօր-
նէք օլտունուլ՝ պէօյլէ սէրքէշլիք էթմէ կէ • վէ լաքին
կէրի տեօնիւշիւմտէ՝ էօյլէ էտէյիմ սիզի քի՝ ղայրը
սէրքէշլիք էտէնլէրէ իպրէթ օլաւընը :

Այն քէնտի շապուհ իւրի եւրիւյիւ պէտք չօգ եւիւղ ապա
լըղը հտիւյ՝ ուումլարը եէնտի . վէ խայլըձէ ատամէ-
սիր էթտի . վէ իշի պիթիրտիքտէն սօնղըր՝ տեօնտիւ
կէտի տիարպէքիր իւթիւնէ . վէ չիւնքի իշքիլէ վար
տը արշակըն հայ ասքերի իշին, օ ասքերի մօքինէ կեօն
տէրտի , քի օրատա պէքլէսինէր :

Շապուհ տիարպէքիրէ կէտիքտէ՝ շէհրլըկը հեր
դարաֆտան շէհրին կիրիշ եէրլէրինի գափայլոյ՝ գա
վիլէտիլէր . վէ հիսար իւզէրինէ չըգըպ՝ պաշտարար
մասխարայա դուծմաղա աճէմ ասքերինի . վէ տէտի-
լէր . էվվէլձէ Թէճրիպէ հտիւյ աղնամատընը քի շիւմ
տի Թէքըսը գըրըլմագ իսթէյօրսունուզ պիղտէն :
Իշլէրինտէն պիրիսի տէ շապուհա սէս էտէրէք սէֆիհ
ձէ տէտի , վար կիթ շուրատան շապուհ . էօխսա չօգ
Ֆէնա օլուր սանա , վէ ասքերինէ :

Աքին շապուհ օնլարըն գարշըսընտա տուրուպ , չա-
ղըրարագ տէտի . Ալէրէք սիզ հայ իկիտլէրի սինիզ ,
վէ պահատրլըղընըղը կէօսթէրլէյօրսունուզ . վէ լա-
քին իկիտաձէ իշ կէօրմէյօրսունուզ . գէրէ պահատր
իկիտ օլանլար տէյիլ քի՝ հիսար իշինտէ սաղլանըպ՝
սէս էտէրլէր տըշարլոյա էօյիւնմէքլէ , իլլա մէյտանա
չըգըպ՝ վէ ձէնկէ կիրիշիպ՝ իկիտլէք հիւնէրինի կէօս-
թէրլէրլէր . գէրէ գարըլար իշի տիր՝ գօրգուլարընտան
իշէրտէ սաղլանըպ՝ վէ աթըպ դուծուպ տըշարը չըգ-
մամագ :

Տահա զկլատէ սեօղ գապարտըգտա՝ դուտուրտու շա-
պուհ , վէ օրաճըգտա հուգուրունա չաղըրըպ ուում
էսիրլէրի , տէտի օնլարա . էկէր ճանիւ կէօնիւլտէն
պիղլմ իլէ ձէնք էտէրսէնիզ պու շէհրի ալմաղա , շէ-
հրի ալտըգտա՝ հէփինիղիտէ օղուլ ուշաղընը իլէ
ազատ հտիւյ՝ չօգ պախլիշլէրիլէ էօլլարըմ սիզի եէ-
րինիղէ : Ասիրլէր պէօյլէ եարար սեօղլէրի իշիթտիք-
տէ՝ աթէշ կիպի դուծուշտուլար՝ օգատար քի հէմէն
օ սաաթ շէհրի էալմագ իսթէրլէր իտի :

Ամր էթտի շապուհ քի աճէմ ասքերի գալէնին
տէօրթ դարաֆընը ուզագտան գուշաթսընլար՝ պէօ-
լիւք պէօլիւք քէմանքիշլէր , վէ մըզրագըլար , վէ
սափան աթանլար , վէ արա վէրմէյէրէք օգ վէ դաշ
աթսընլար հիսար իւթիւնտէ օլան ասքերի : Ուում
էսիրլէրին էարըսընը պախի գալէյէ էաղըն քուրղու-

րուսի՝ Ելլերինէ վերտի դուծուշան շէյլեր, վէ ալեթ-
լեր, քի օ դուծուշան շէյլերի իշերի ալծարնլար: () Մա-
լարն եարսընա տախի թէսլիմ Եթտի թէքերլէքլի՝
օտա կիպի եալրլմիշ շէյլեր՝ իւթլերի գափալը (քի
օնլարա պիզ զէշք տէրիզ .) վէ Էմր Եթտի քի օնլարը
իլերի սիւրիւս գալէյէ տայալծարնլար . վէ օնլարն
ալթընա կիրիւլ՝ քիւրիւնք վէ գազմսիլէ՝ գալէնին
թէմէլ գաշլարընը սեօքսիւնլեր . քի օ մէֆրէդ գաշ-
լարը տիգրոսն փատիշահ Եերլէշտիւմիշ իտի:

Իշեր պեօյլէ տիւզիւլտիւքտէ՝ պաշլատըլար գալէտէն
աճէմլերէ օգ ալծմալա, վէ օտա շէքլինտէ օլան շէյ-
լերին իւզէրինէ իրլ իրի գաշլար պրրազմալա, վէ
լաքին պիր շէյ Էտէմէտիլեր . ալթլարընտա օլանլար
տախի հատտէն զիատէ չալըշարագ՝ գալէնին պիր
դարաֆընը զէտէլէտիլեր, վէ զայրը իքի Եերինի տէ
Էօյլէ Եթտիլեր քի հէմէն Երգըլմալա Եազլաշտը-
լար: Պեօյլէ օլտուղունու կեօրտիւքտէ շապուհ՝ Էմր
Եթտի քի ափանսըզ պիրտէն չալընլար Ճիւմլէ փի-
րինճ պօրուլարը: Ս Է աքէր օ սէսի ալտըգտա՝ հէփ
իլերի սալուլ պաշլատըլար սաղանագլը Եազմուր կի-
պի տեօքմէկէ հէր դարաֆտան օգլար, խըշթլար, վէ
դաշլար գալէտէ օլան հայլարըն իւզէրինէ, վէ ալթէշ
տախի իշերի պրրազմալա:

Պօրգույա տիւշիւս՝ շաշտը հայլար, վէ չօղու տախի
Եարալանըլ տիւշտիւ . լաքին չօղու Եիւրէքլէնիւս վէ
դուվլթլէնիւս՝ տահա շէտիտ Ճէնք Էտերլեր իտի:
ՊեօյլէՃինէ Ճէնք գրգըշտըգտա՝ զաֆիլէն պիր կիւ-
րիւլթի իլէ գալէնին իքի դարաֆը Երգըլտը . վէ պիր
գաշ Եէր աշըլտը: Սալտը արթըգ սէլ կիպի իշերի
աճէմ աքէրի . վէ Ճիւմլէ րասթ կեթիրտիքլէրինի
գրլըՃտան կէշիրտիլեր: () րատա կէրջի հայլարտան
չօղու իւմիտլերինի քէսիւս՝ գուտուրտուլար, վէ տիւշ-
մանլարտան չօղունու գրտըլար, վէ լաքին ափան-
սըզ պեօյլէ իշէ դուծուլտուլարընտան, քէնտիլէ-
րինի զայիւ Էտիւս, օ գալապալըգ արասընտա զայրը-
լարընը տիւշիւրմէք իւզըն իքէն, քէնտիլերի տախի
զայրըլարտան տիւշիւս Էօլտիլեր: () գատար օլտու
պունլարըն գրրըլմալարը, քի գանլարը՝ սաղանագ-
սէլի կիպի շէհերին սօգազլարընը պաստը:

() արալըգտա ռոււմ Էսիրլերի տէ շէհերտէ հէրնէ
գալ

դատար աղաճտան եափու վար իսէ՝ հէր դարաֆտան
աթեշէ վուրտուլար : Սէ օրատա պիր մուսիպէթ տիր
գօփտու չօճուգլարըն աղլաշմալարը , վէ գարըլարըն
չաղըրշմալարը , քի ճիւմլէնին սէսի պիր օլուպիշիտէն .

լէրին գուլադլարընը սաղըր հտէր իտի :

Պիր զայրը շէյ տէ գըյամէթ շէքլինտէ կեօրիւնիւր
օլտու օրատա , զէրէ օնլար քի աթեշտէն գաչըպ ճան
աթարլար իտի՝ կիզլի եէրլէրէ տիւշմէկէ , գըլըճ խըշ-
մընա օղըպըպ՝ հօլիւրլէր իտի . վէ օնլար քի գըլըճ
տան գուրթուլալըմ տէյի պիր հվէ տիւշէրլէր իտի՝
աթեշէ գուրթուլուպ եանարլար իտի : Պունլարլա
պիլէ եանտը , պիւ իշէ սէպէպ օլան անդուլի սիւնի
փառանձէմին պապասը :

Հաչան կեօրտիւ շապուհ քի շէհիր պօզուլտու կիթ-
տի , վէ ազ քիմսէ գալտը շէհիրլիլէրտէն , էմր էթ-
տի ապէրինէ քի էլ չէքիպ ֆերաղաթ էթսինլէր .
վէ գալանլարը հսիր հտիպ՝ պըրապաը շէհիրի վէ
կիթտի զայրը պիր եազըն եէրէ . օրատան ատամ
էօլլատը օ հայ ապէրինէ քի մծքինէ կեօնտերմիշի-
տի . վէ էմր էթտի քի թէգչէ կէլսինլէր օրայա : Սէ
չիւնքի անդուլի սէրասքէր իտի կիւնտօղուտու ապէրի-
նէ՝ օ էօլտիւքտէ օնուն եէրինէ սէրասքէր օլտու
գնէլ անձեւաղիլէրին պէյի :

20 : Ըրշախան շէհրին եաթըմասը վէ եւգըմասը . վէ
արշախէն խայընլըլը :

Ը . 47 :

Ըրշախ պարը շուգ էթտիքտէ շապուհ շահիլէ նիճէ (370 :)
քի տէտիք էօգարտա , էլ վուրուպ՝ պիր շէհիր
եափտը կոգ էյալէթինտէ մասիս տէտիքլէրի տաղըն
արգասընտա , վէ ատըրը գօտու արշախաւան . վէ չիւն
քի իսթէրիտի քի թէգչէ տօլտուն օ շէհիր՝ հալէ կէլ-
մէկիլէ , էմր էթտի քի օրայա կիտիպ պաքին օլան՝
աղաս օլտուն հաքիմ հիւքմիւնտէն , վէ օնուն իւզէ-
լինէ հիւ շէրաաթ օլմասըն՝ հէր նէ սուչու օլուրտա :
Պու էմր վէ քէլամ թէվաթիւր պուլտուգտա՝ պիրիք-
տիլէր օրայա ֆէնա քիմսէլէր . պօրձլուլար վէ էմա-
նէթ ալանլար , գանլըլար վէ գափըճըլար , հարամի-
լէր վէ խըրսըլար , գարը գաչըրանլար վէ եաթտգ-

լար, սուչու Տրգմէթ քեարլար վէ հէր տիւրիւ զիյան
քեարլար. վէ պեօյլէճինէ չափըճադ տօլտու օ շէհիր
մուրտար տաամլարըն գալապալըղը իլէ. վէ ծնլարա
նէ թէֆթիշ վէ նէ տօրու սիւվալ եօղ իտի:

- 373: Տայանամարլար պու շէյէ նախարարլար վէ հէփ հայ
պեօյլքերի. խուսուսա քի քէնտի չուհատարլարը
վէ Տրգմէթ քեարլարը տախի քէնտիլերինտէն գաչըդ
օրայա տիւշտիւլէր: Եօգ քէրրէ տատ իւ Փէրէատ
էթտիլէր արշակա: վէ լաքին օ հէգ գուլագ դուլմա
տը: Լախարարլար իշիթտի քի շապուհ ռուվարը
եհնիպ կիթմիշ տիարպէքիւրէ, վէ տաշա տոնյմատան
քի նէ էթմիշ տիարպէքիւրէ՝ էլէիլէր կեօնտէրիպ ծնա
մէքթուպ իլէ, վէ արշակըն էթտիկինի ծնա տույու
րուպ եալլարտըլար քի քէնտիլերիլէ պիր օլուպ՝
եղգսըն օ արշակաւան շէհրինի, վէ էօճ ալսըն ար-
շակտան:

Հօշ կէլտի շապուհա ծնլարըն քէնտիսինէ սրղընմալա-
րը, վէ օ սէմթտի պիր գաչ կիւն օթուրուպ՝ մծքին
տէն հայ ապէրի եէթիշտիքտէ (չիւնքի՝ եօգարտա
ղիքի օլունտուղի իւզրէ՝ ծնլար պէքլերիտի) օ սաքէրի
սէրասքէրին պիրինէ վէրիպ եօլլատը հայաստանա,
պիրէզ աճէմասքէրիտէ պիլէ գօշուպ. վէ էմը էթտի
ծնա քի նախարարլարըն իսթէտիլերինի էթտին,
վէ արշակ փատիշահ զուլթոււն. իշի պեօյլէ տիւ-
ղիւպ գօշուպ՝ չըգտը կիթտի շապուհ քէնտի մէմ-
լէքէթինէ:

Լրշակ տույաուգտա աճէմլէրին կէլմէսինի՝ գօրգու-
սունտան կիթտի սրղընտը անի գալէսինէ քի թիւրք-
աէքէմախ տէնիր: Եէթիշտի աճէմ սէրասքէրի տէ,
վէ նախարարլարլա պիր օլուպ՝ մուհասէրէ էթտի
անի գալէսինի, քի դուլթսուն արշակը. օ տախի
կիղլիճէ օրատան գաչըպ՝ կիթտի կովկաս սէմթլէրի-
նէ, վէ սրղընտը կիւրճիլէրէ: Լլտը շէհրի աճէմ
սէրասքէրի. վէ լաքին արշակը պուլմատըգտա գալ-
տըրտը օրատան փատիշահ հազնէսինի, վէ փատի-
շահլարըն քէմիլերինի, վէ կեօթիւրտիւ աճէմիս-
թանա:

- 374: Հաչան տույաու նախարարլար քի արշակ գաչմըշ կով-
կաս սէմթինէ, հէփիսի պիր օլուպ՝ եիւրիւյիշ էթտի-
լէր արշակաւան իւսթիւնէ, վէ օրատա պուլտուգլա-
րընը

ըննը հեփ գրքաշար՝ եր քիշխտէն՝ գարըյա վարընձա .
սալթ սիւտ հմէն չոճուգլարը գուրթարըպ՝ հսիր ալ-
տըլար . վէ պիւթիւն շէհերի էօյլէ՝ երգըպ խարապ
էթտիլէր քի սանասըն օրատա ասլա եափու եափըլ-
մափիշ :

Սք ներսէս իշիթտիքտէ պու շէյի՝ թէգլէ եէթիշտի
օնլարա . վէ չոճուգլարը էլլէրինտէն ալուպ էօլլատը
պիր քեօյէ . վէ օ չոճուգլարա պէսլէյիճիլէր թային
էթտի . վէ օնլար տախի օրատա պէօյիլլապ՝ որթք
տէնսիլտիլէր : Ս է քէնտիսի սօնդըա նախարարլարըն
ըէճա էթմէլէրի իլէ փատիշահլարըն քէմիքլէրինի
կէրի տեօնտիլլապ կեօմտիլ մէզարա ալլքք տէտիք-
լէրի քեօյտէ արագաւծ տէնիլէն տաղըն էթէկինտէ :

Ըրշակ տույտուգտա արշակաւանըն խարապ օլմասը 375 :
նը՝ կիւճէնտի վէ էօյքէլէնտի , վէ կիւրճիլէրտէն աս-
քէր տէփշիլիպ կէլտի հայաստանա . վէ թէմամ պիր
երլ էօթէ պէրի չապալայըպ՝ հայ ճինսինտէն տէ ալ-
տը պիր գաչընը՝ քի օնլարլա նախարարլարը վարըպ
պատա : Պունու կեօրտիլքտէ ներսէհ կամնարըն օղու
արշակիլին գարտաշը , կամնարականլարըն պէօյիլի՝
նախարարլարը հեփ պիր էտիպ՝ եիւրիւտիւ արշակ իւ-
գէրինէ : Ս է օրատա ճէնք գըղըշտըգտա՝ իքի դա-
րաֆտան տախի չօղու գըրըլտը , վէ պէլլի օլմատը
քի հանկի դարաֆ ոյօղտու վէ հանկի դարաֆ պօ-
ղուլտու . պունուն իչին պիրիպիրինտէն այլըլլապ պիր
էգ վագիթ րահաթլանտըլար :

Պու արալըգտա ուում ասքէրի եէթիշտի հայաստա 377 :
նա . գէրէ վապէս կայսր հաչան տույտու քի արշակ
շնպուհա ասքէր իմտատ վէրմիշ ուումլարա գարըլ ,
չօգ տարըլտը , վէ պույուրտու թէտդոս սէրասքէրի քի
ասքէրիլէ եիւրիւտիւն արշակ իւգէրինէ , վէ հայաու
տանը՝ տախի եաղմա էթտին : Պունու կեօրտիլքտէ
արշակ՝ պասըրէթի պաղլանար . վէ ղայրը չարէ պու-
լամայըպ՝ ատամ էօլլատը նք ներսէսէ , վէ եալվար
տը քի արայա կիրիպ պարըշտըրա քէնտիսինի նախա-
րարլարա . վէ գուրթարըն թէոդոսուն էլլինտէն :
Եպիսկոպոսլարա տախի եաղտը քի ըէճա էթտինլէր
նք ներսէսէ պու իշ իչին :

Կէլտի նք ներսէս արշակըն եանընա . վէ օրայա չա-
ղըտը ներսէհ կամնարականը , վէ նախարարլարը ,
վէ

Վէ պարըշտըտը ծնւորը, պու շարդիլէ քի ծնտան սօնղրա տօղրուլուգլա վէ էյի ամէլիլէ կէջինսին արշակ. նախարարլար տախի ծնա իղաէթ էթսինլեր: Ամնա արծրունիլերին պէօյիւկի մերուժան, վէ ծնուն էնիլթէսի վահան մամիկսնէան՝ տիյնէմէյիւլ չըգըպ կիթտիլեր շապուհ շահըն եանընա. վէ էֆէնտիսիլիլինքէար էսիպ՝ սաքին օլտուլար աճէմ իչինստէ:

Պու պարըշտըլ էթաթէտէն սօնղրա կիթտի ՞թ ներսէս թէօղոս սերասքերէ, վէ եալվարտը քի պիր զարար էթմէսին հայաստանա. վէ վատ էթտի վերկի վէրմէկէ, վէ նախարարլարըն էվլատլարընտան ըէհին, քի պիրի տէ փատիշահըն օղլու իտի՝ աուր պապ: Ա էջինքի դաթլը դապիէթլի պիր աղիզ քիմնէ իտի թէնդոս, գապուլ էթտի ՞թ ներսէսին ըէճասընը. վէ ըէհինլերիլէ վերկիլերի ալըպ՝ տէօնտիւ ստանպօլա, աուր շակ փատիշահըն մէթուլի իլէ. եալվարտը թէնդոս ՞թ ներսէսէ քի պիլէսինճէ կիթսին. օ տախի քէնտի եերինէ վէքիլ դօյուպ խադ աուր սարկաւազըն (քի բաղբէանդա վէ արշարունիլերի եպկս էթմիլ իտի՝ պիր աղիզ քիմնէ.) կիթտի թէօղոս սերասքերիլէ պէրսպեր:

378: Հաջան թէօղոս սերասքեր վաղէսին գարշըսընա չըգտը վէ օլան իլլերի նազլ էտիպ՝ արշակըն մէթուլիլին ծնա վերէճէք օլտու, օ նէ մէթուլի օգուտու, վէ նէ պարըշտըլ գապուլ էթտի, իսթէմէտի պիլէ քի ՞թ ներսէսի կէօրէ. վէ էմր էթտի քի ծնու սիւրսիւնլեր, վէ ըէհինլերիտէ էօլտիւրօիւնլեր:

Չօգ եալվարտը թէօղոս վաղէսէ քի քէնտիսինէ պաղըշասըն ծնւորը. լաքին վաղէս՝ սալթ ըէհինլերի պաղըշայըպ՝ թէքրար էմր էթտի քի ՞թ ներսէսի ուզադ եերէ սիւրկիւն էթսինլեր. վէ ծնունլա իքի սարկաւազըն, աուրըլ ոաստոմ վէ տիրանամ. վէ պիր գաշ քահանայ, Ա էջինքի գըշ վագթի իտի պունլարը կէօ թիւրտիւքլերինտէ՝ էօլտա պիր գասըրղա գօփտու, վէ կէմիյի պիր իսսիզ աուայա պրրապտը. կէմի տախի գաշա վուրուլուպ փարալանտը: Ա է իլլնտէ օլանլար տըշարը տէօքիւլիւպ՝ գուրթուլտուլար. վէ լաքին պիր էէյէճէք շէյ ծնտա պուլամայըպ՝ էլ վուրտուլար ալլաճ քէօքի էէմէկէ. վէ տէնիզ տախի ալլահըն էմիլիլ, իլէ հեր կիւն պաշատը՝ պաղգ տըշարը աթմաղա, էօյէ

ւնքի պօլ պօլ եկէրէք կէջնտիւնէր օրատա սեքիզ այ
գատար :

Հաջան հապեր ալտը արշակ փատիշահ՝ քի սք ներսէս
սիւրկինէն կիթմիշ՝ քէնտիսինի օնուն պօյունտուրու -
ղընտան աղատ օլմիշ սայարագ՝ այալ ալթընա ալտը
օ գալլի քի Ծք ներսէսին ելինլէ օլմիշ իտի նախարար
լարլա . վէ ծնլարտան էօճալայրմ տէյի՝ վիւճուտլէրի
նի գալտըրմադ իսթէտի , վէ պագլիսինին տախի քեօ
քիւնի գազլար : Վ է չինքի ծնլարա պաշ օլմիշ իտի
ներսէհ կամասրական՝ ֆիքրինէ գօտու քի կամասրա
կանլարըն սօյունու սիւսին թիւքէթսին . պուլ նիյէթ
իլէ չաղըրտը հէփ ծնլարը արմաւիր շէհրինէ՝ ծնլարա
փայէ վէրմէկ իչին . վէ հէփսինիտէ օրատա գըրտը ,
գարըլարընա վէ էվլատլարընա վարընճա , նէրէտէքի
պուլունտուլարիսէ . սալթ ներսէհին գարտաշը օղլու
ջալտը՝ ատը սպանդարատ . զէրէ պուլ ծնլարլա կիթ -
մէմիշիտի . վէ պուլ իշի իշիթտիքտէ՝ գաշտը ուում թօփ
րաղընա էվուշագլարը իլէ՝ իքի օղլու տախի պիլէ , աւ
լարը շաւարշ վէ գազաւոն :

Սք ներսէսին վէքիլի խադ եպիսկոպոս՝ արշակըն էթ -
տիկինի տույտուգտա , գաթը վէ սէրթ սեօզլէր իլէ
ազարլատը ծնու . վէ արշակ օնա կիւճէնիպ՝ քին դութ -
տու . վէ էօլտիւրմէք իսթէտի օնու : Վիւր տահա ազար
էթտիքտէ՝ էմր էթտի արշակ՝ քի ծնու եէրէ սիւրիւյ -
էրէք՝ գաշտտընլար : () րատա պուլունտուլար խադ
եպիսկոպոսուն գըզընըն գայընլարը ապահունի սօյ -
ունտան պահատըր քիմսէլէր , օ արտըրգտա պունլար
էիւրիւյիւպ սիւրիւյէնլէրին իւզէրինէ , խադ եպիս -
կոպոսու գուրթարմագ իսթէտիլէր . վէ ծնլար գարը
գօտուգտա , պունլար հէմէն գըլըճլարընը չէքիւյ՝ ծն
լարը եարալատըլար . վէ ազիգի էլլէրինտէն գափըպ՝
կէօթիւրտիւլէր քէնտի էյալէթլէրինէ : Վ քին պիր
շէյ էտէմէտի արշակ պունլարա . վէ գօրգտու պիլէ՝
օլմայաքի օպիր նախարարլար տախի պաշ գալտըրու
լար : Վ է չինքի արշակըն գըզլար աղասը՝ ծնունլա կէօ -
նիւլպիր իտի , իզին ալտը ծնտան քի կիզլիճէ էօլտիւ -
րէ խադ հայրապետի : Վունու տույտուգտա շաւասպ
արծրունի՝ քի տահա տէլիգանլը իտի , ալա կէօթիւ -
րիւպ օնու , օնտա էօլտիւրաիւ :

() կինլէրտէ էօլտիւ վազէս կայսր , վէ ծնուն եէրիւ 379 :
նէ

նէ կէշտի Թէոդոս սէրապէր . վէ նէ գատար հայրապետէր սիւրկիւն էթմիշսէ իտի վաղէս՝ պու Թէոդոս ճիւղէսինի կէրի չէվիւտի . վէ ծնարլա պիղիմ՝ Եր. ներ սէսիտէ , վէ եանընտա սագլատը պիւր վագիթ : Բքի երլտան սօնըլա ստանապօլ սինադոսու օլտուգտա մա . կէդոն հերետիկոսա գարշը՝ Եր. ներսէս տախի՝ օ սիւ նադոստա պուլունուս՝ գապուլ էթտի ծնուն քէլամլարընր վէ գանունլարընր . վէ ծնտա գալտը օ երլ :

21 : Բրշահի փառնաւնն էսիր օլտաը . վէ հայաստանն պօղուլ Տաը Թրո-ժաննն իւրյանէթիսի :

$$\text{Է} \cdot 48 = 49 :$$

379 : Ստանապօլա կիթտիքտէ Եր. ներսէս՝ տահա ծնտա իւ քէն՝ շապուհ շահ պիւր դաշըն Թահրէքի վէ ծնլաընն մէշվերէթի իլէ արշակ փատիշահ իւզէրինէ եօլլատը աղըր աքէրիլէ ալանոզան սէրապէրի՝ քի պահլաւ սօյունտան պիւր պահատըր քիմսէ իտի : Բրշակ իշիթտիքտէ ծնուն կէլմէսինի՝ պաշլատըր գասալէթ չէքմէկէ . զէրէ հիշ պիւր եարտըմ՝ ճիսի եօզ իտի . պունուն իլին սալուշուպ կիթտի պիւր եագլաշըլմազ եերէ՝ վէ ծնտա սագլանտը : Բմմա նախարարլար իղզէթ վէ իքրամ իլէ ալանոզանը դապուլ էտիս՝ քէնտիլէրի տէ ծնտան իքրամ կէօրտիւլէր . վէ ծնունլա պիւր օլուպ եօլլարը դուլթուլար՝ օլմայա քի արշակ գաշա :

Բրշակ տարըլդա տիւշտիւքտէ՝ հապէր կէծնտէրտի ալանոզանա , նէ՝ տէտի տիւշտիւշսին արտըմսըրա , սէն տէ պահլաւ տէյիլմիսին պէնիմ սօյունտան , նիլին գըյարսըն պանա . իւրսըմլըղընը կէօսթէրմէք իսթէրսէն՝ գօյվէր կիտէյիմ տիւշէյիմ ուում Թօփրաղընա . վէ պէն տէ իլթէ սանա Թէսլիմէտէրիմ պիւթիւն հայաստաւնր : Ղէվապ եօլլատըր ծնա ալանոզան , սէնքի տէտի գըլտըն կամնարահանլարա , քի պէնտէն եագըն իտի ծնլար սանա կէրէք տինձէ վէ կէրէք սոյձա , նէ իւմիտին օլաձագ քի պէն գըյմայըմ սանա . վէ նաղըլ օլապիլըր քի սէնին իշքիլլի վատ էթտիկինէ կիւվէնիս՝ իշքիլլի փատիշահըմտան էլիմտէ օլանը՝ պըրագըպ զայ կտէյիմ :

Պու ձէվապը ալտըգտա արշակ՝ հեր դարափտան իւմիտին քէսիս՝ տիւշիւնտիւ քի կիթտին ալանոզանըն ալա :

եղադրնա . Էվփէլ Եհմին վերտի ծնա քի քէնտիսինէ զա-
րար Էթմէսին . վէ պու Եհմինիլէ գալգառ կիթտի :
Պիր գաջ նախարարլար քի արշակա տիւշման տէյիլէր-
իտի՝ ծնլար տախի կիթտիլէր . վէ վասակ մամիկո-
նեան , վէ դրաստամատ առլը՝ արշակըն սարայ քեաւ
հեասի տէ Էթիշտիլէր օրայա :

Պուռլարը հէփ ալար կեթթիւրտիւ ալանողան շապու-
հուն Եանընա . օ տախի իքրամէտիպ սագլատը ծնլա-
րը պիր սարայ իչինտէ . վէ Էմը Էթտի արշակա քի
Էազըն փառանձէմ սուլգանա , կէլսին տէյի . պիր
պեօլիւք ապէր տէ Էօլլատը հայաստանա , վէ Էազտը
նախարարլարա վէ հայլարըն պեօյիւքլէրինէ , քի փա-
ռանձէմ սուլգանը ալըպ թէզէ կէլսինլէր քէնտիսի-
նէ : Պու տալթի պէյէնմէտիլէր նախարարլար , վէ
գօրգտուլար . վէ չիւնքի պիրլիք օլմատըղընտան Էլլէ-
րինտէն պիր իշ կէլմէ գիտի , Էլչիլէր Էօլլատըլար փէշ-
քէշլէրիլէ . վէ տիլէտիլէր շապուհտան քի քէնտիլէրի-
նի գօյվէրսին Էէրլէրինտէ տուրմաղա :

Վ Է լաքին շապուհ՝ քի նիյէթ Էթմիշ իտի՝ հայլարը
պիւթիւն զապգընա ալմաղա , վէ ծնլարը հէփ խրիս-
թիան տինինտէն չըգարմաղա , տիյնէմէտի ծնլարը :
(Ենլար տախի պու շէյէ գըղըպ՝ Էիւրիւյիշ Էթտիլէր
օ ապէրին իւղէրինէ քի շապուհ կեօնտըմիշ իտի .
վէ ծնլարը գօլլալըպ՝ քէնտիլէրի տէ հայաստան
տան չէքիլիպ Էթմէյէ պէրիյէ տաղըլարլար . քիմի
օղուլ ուշաղընը ալըպ դաչտը ռում թօլրաղընա , վէ
քիմի տէ ղայրը Էէրէ : Պիր վարաղըատ առլը ու-
շաք տախի արշակունի սօյունտան ստանպօլա վարըպ
կայսերին հըզմէթինէ կիրտի . վէ չօգ իկիալիք հիւ-
նէրի կեօսթիւրտի ռումլար իչինտէ :

Վ Էզալիք փառանձէմ սուլգան տախի փատիշահ հազ-
նէսինտէն չօգ շէյ ալըպ կիթտի արտադէրս տէտիք-
լէրի մէթին գալէյէ , վէ մուշեղ մամիկոնեան պիլէ-
սինձէ . վէ օրատան մէթթուպ Էազտը պապ շահզա-
տէյէ , քի լէհինտէ իտի ստանպօլտա , վէ Էալլարտը
ծնա քի ոք ներսէսին լէճասը իլէ վէ ռում լիճալընըն
Էլլիլէ պուլսուն պապասընըն ղայրպատ օլան փատի-
շահլըղընը , Էախօտ պիր ղայրը չարէ իլէ գուրթար-
սըն քէնտիսինի շապուհուն Էլլինտէն :

Հաչան պու իշլէրին հապէրի տէյտի շապուհուն գու. 380 :
լա

ըզդընա՝ էօյքէսինտէն գուտուրտու . վէ օ սաաթ էմը
էթտի քի արշակըն այաղընը զէնճիրէ գօյուպ՝ սիւր-
սիւնէր խուժաստանա , վէ գօսունլար անյուշ գալէ-
սինէ : Սէ չօգ ասքէր մերուժան իլէ վահանա վէրիպ
քի խրիսթիան տինինի ինքեար էթմիլէրիտի , պիրի
արծրունի , վէ օ պիրի մամիկանլու , եօլլատը հայաս-
տանա : () իւր տախի մէմլէքէթի սահապսըզ պու-
լուպ՝ խարապ էթտիլէր . վէ արտագերս շէհրինի ա-
լլու՝ օրատա օլանլարըն ճիւմլէսինի էսիր էթտիլէր ,
փառանձէմ սուլլեանը տախի ծնլարլա . վէ ասորես-
տանա կեօթիւրիւպ հէփիսինի տէ գազըզա վուրտու-
լար . վէ չօղունու մարտիրոս էթտիլէր : Սէ նէ գա-
տար եահուտի պուլտուլարսա՝ ծնլարը տախի էսիր
էտիպ՝ աճէմիսթանա կեօթիւրտիլէր :

381 : () Երբար տեօնտիւ մերուժան հայաստանա , վէ չիւն-
քի աճէմ մէղհէպինի օրայա սօգմադ խթէր իտի , օ
մէղհէպին օգումիլէրինտէն՝ պիլէ կէթիւտի : Ղուծ-
տու էվլէլ նախարարլարըն գարըլարընը վէ խըսըմ-
լարընը , վէ գալէլէրտէ սագլատը ծնլարը , քի էրլէրի
իլիտիպ տեօնսինլէր հայաստանա : Ղուծտու եպիս-
կոպուլարը վէ քահանալարը , վէ ծնլարը զէնճիրէ
գօյուպ եօլլատը աճէմիսթանա վէ ասորեստանա , քի
ծնլարըն չօղու օրալարտա մարտիրոս օլտու , վէ չօղու
զէնճիրտէ չիւրիւտի : Սէ հէր նէ գատար ռուժ
եազըսը իլէ հայ քիթապլարը պուլտու իսէ՝ եագտը .
վէ էմը էթտի քի ռուժ եազըսը վէ ռուժ տիլի գուլ-
լանմասընլար , սալթ ֆարսի , եանի սատրի եազըսը
օլտուն : () կէլէն ֆարսի օգումիլ քիմնէլէր տախի քի
հայճա մոգ տէրիլ՝ ճէլլատլարլա քեյլէրի տաղըլլու՝
հէփիսինի սըգըլտըրտըլար քի տինլէրինտէն տեօն
սիւնլէր . վէ տինլէրինտէն տեօնմէլէնլէրի իսքէնճէ-
լէրիլէ էօլտիւրտիլէր :

Պու օլան մուսիպէթլէրի արշակ փատիշահ իլիտիպ ,
վէ քէնտիսինի տէ զէնճիրտէ կեօրիւպ իւմիտինի
քէստի , վէ աճըսընտան տայանամայրա՝ հանլէրի
եիւրէկինէ վուրուպ էօլտի . տէրլէր քի գրաստամատ
օնտա պուլլունուպ՝ օ տախի օրատա քէնտիսինի էօլ-
տիւրտի : Պու իքինճի արշակ 18 եախօտ 30 սէնէ
եաշատը տէվլէթինտէ՝ էսիրլիկի տէ պիլէ սայը-
լարագ :

Պու իշէր օլտուգտա մուշէղ մամիկոնեան արալըգ պուլուպ գաշտը կիթտի ստանպօլա , վէ նազլ էթտի նը ներսէսէ . վէ օ տախի թատալանըպ վէ չարէսինի պուլամայրպ ալլահա սըղընտը : Սօնղրա արգուհալ սոռնուպ թէոդոս կայսերէ տիլէտի ծնտան քի արշա կըն օղլունու՝ ատը պապ՝ օ քի ստանպօլտա բէհին գալիշ խտի՝ հայլարա փատիշահ տիքիպ՝ հայաստանա կեօնտէրսին . վէ միլէթի աճէմ՝ էլլինտէն գուրթար սըն : () տախի նը ներսէսին հագըրնը կեօղէտերէք՝ հասըլ էթտի ծնուն տիլէտիկինի . վէ էմը էթտի սէրապէրի օլտա տերէնտիսնոս , քի սաքէր տէվլիրիպ՝ ալսըն կեթթիւրսին սպալը հայաստանա , վէ օրատա ծնու փատիշահ տիքսին հայլար իւզէրինէ . վէ լաքին բէհին էերինէ՝ էանընտա սագլատը պապըն գարընդըն՝ աաը զարմանդուլտի . վէ իքի օղլունու ատլաւը՝ արշակ վէ վալարշակ :

22 : Պապ Ժատիշահըն Չագին . վէ շահանըն Կաթուղէոյալա :

թ . 49 = 50 :

Պապ՝ իքինճի արշակըն օղլու՝ թէոդոս կայսերին 381 : էմըի իլէ հայլարա փատիշահ օլուպ՝ տերէն տիսնոս սերապէրիլէ վէ ուում ապէրիլիլէ կէլտի հայաստանա , նը ներսէս տէ պիլէսինճէ : Պոնու ի շիթտիքէրինտէ տաղըլան նախարարլար՝ կէլիպ պիւրիքտիլէր , վէ պապ փատիշահլա պիւր օլտուլար . կէլտի տախի կամարական սպանդարատ . կէլտի հէմ քաղարատըն օղլու սմբատ քաղարատունի , քի ծնու սէրապէր էթտի տերէնտիսնոս . կէլտիլէր օպիլըլէր տէ . վէ կիրտիլէր հայաստանա :

Պոնլարըն կէլմէսինի իշիտիպ մերուժան , ալտը եիւրիւյի վէրտի հայաստանտան , գալէ աղալարընու էմըի տէրէք քի նախարարլարըն գատընլարըն գալէ տու վարլարընա աասընլար , կեօրէնլէրէ իպրէթ , վէ էրլէրինէ րէգիլիք իւին . վէ էօլլէ պրոագսընլար , թատ քի չիւրիւյլէր , վէ գուշարա էէմ օլալար : Պու խայընըղը տուլուպ նախարարլար՝ տիւշտիլէր օ գալլէլէր իւզէրինէ . պէքլէյէնլէրի գըրտըլար վէ աղալարընը գայ էթտիլէր . վէ ասըլան գարըլարըն լէշէրինի

ընդ աշաղա կնտիրիս՝ կեօմտիւլէր : Վէ՛ղալիք զայս
ընդարձնը աախի քի դուժուպ պաղլամիշ իսի մերու-
ժան՝ չեօղտիւլէր , վէ եերէրինէ եօլլատըլար :

Թէքըրար ասքեր տեփէրտի շապու՛հ՝ կերէք աճէմլէր
տէն վէ կերէք զայրը միլէթլէրտէն , աղոճանլարտան
վէ լեզկիլէրտէն , կիրքիլէրտէն վէ տաղըլարտան ,
վէ մերուժանըն էլիլիէ եօլլատը ծնլարը հայլարա
դարշը : Պունլար եթիշտիքտէ հայ թօփրաղընա ,
հայ ասքերի ռումլարլա կնտիլէր ձիրաւ աէտիքլէրի
օվալա . աճէմլէր տէ օրայա կէլիպ ծնլարա դարշը՝
դուրտուլար օրտուլարընը : Շէնկէ պաշանարգտա՝
ժը ներսէս՝ քի օրտուտա՝ իտի՝ նպատ տաղըն աէփէսիւ
նէ չըգըպ , վէ էլլէրինի կէօյէ գալարըլպ տուվալա
պաշլատը :

Վէ չիւնքի կիւնէշին ըշըզը հայլարըն կեօղիւնէ վու-
րուպ վէ սըգլէթ վէրիպ սերպէսթ պագամաղլար ի-
տի ծնլարա ալլահըն քերէմիլիլէ պիր պէօյիւք պու-
լութ եէթիշիպ՝ քեօլկէ եթտի ծնլարա , վէ ափ անսըզ
պիր գայ ըիւզկէարը էսիպ՝ վէ աճէմլէրտէն աթըլան
օգլարը կէրի տեծնտիւրիւպ՝ աթանլարըն իւզէրինէ
տեօքմէկէ պաշլատը : Պու դուհուրաթտան տահա՝
պէթէր դուտուրուպ աճէմլէր , ճանալար կիպի սալ-
տըլար հայլար իւզէրինէ . պունլար տախի ծնլարա
դարշը կէլտիքտէ՝ ճէնք գարմագարըշըգ օլտու . ի
քի դարաֆտան տախի տիւզէնլէրի պօզուլտու . վէ
չաղըրձմա սէսի եիւքսէլէնիպ գապարտը :

() կիւրիւթիւտէ լեզկիլէրին պէյի շերգիր աալը՝
դուվլէթլի պիր քիմնէ՝ քէնտի թէվապիսի իլէ քեօ
փիւրմիշ տալղա կիպի տիւշտիւ հայլար իւզէրինէ ,
սանքի պօղսձագ ծնլարը : () նու կեօրտիւքտէ սպան
դարատ կամնարական՝ երլարըրմ կիպի ծնուն եիւզիւ-
նէ սալըպ՝ վուրտու , վէ ծնու եըգըպ՝ եերէ տիւշիւր-
տիւ , վէ ծնունլա օլանլարը գաջըրտըգտա՝ ռում աւ
քերի ծնլարը դարշըլայըպ՝ գըլըձտան կէլիտիլէր :

() րատա մուշեյ մնմիկոնէան՝ աճէմ սէրասքէրինէ
եէթիշիպ՝ աալը կարէն՝ թէքեր վէքեր էտերէք եերէ
չարփտը ծնու աթըլիլէ , վէ էօլտիւրտիւ . վէ ծնուն
եամագլարընը տաշտաղան էթտի : Վէ օրատան պիր
եանա տեծնիւպ , եէթիշտի օգ կիպի աղոճան փատի
շահընա՝ աալը ռունայը , վէ ծնու եարալատը . իսթէ-

տի պիր տահա վուրմագ, ամմա ծնա գըյմայրայ՝ իլլա
գըլլա՞ր արգասը իլէ պիրազ դովալայրայ՝ տեօնտիւ :
() գալապալըդտա սմբատ հայլարըն սերասքերի տէ
մերուժանըն էլի ալթընտա օլան պեօլիւկիւն սաղ
դարաֆընը ալէվ կիպի եալայարագ, վէ սօլ գօլու-
նու չալարագ չըրփարագ սօլուդ ալարըմայրայ ծնլա-
րա ալթ իւսթ էթտի : Սըգէթի կեօրտիւքտէ աճէմ-
լէր՝ պաշլատըլար գաշմաղա :

Ս է չիւնքի մերուժանըն աթըլ եարալանըլ, վէ գա-
շանլարա եէթիշէմէյիլ՝ քէնտի եամագլարը իլէ կէ-
րիճէ դալտը, պուճուճ ֆարգընա վարտըդտա սմբատ՝
եէթիշտի արտըսըրա ասքերիլէ . վէ գըրտը ծնունլա
օլանլարը վէ դուլթուլ մերուժանը էլլէրինի արտընա
պաղլատը : Սեօրտիւ ուզադտան պիր գաւ չատըր, վէ
եանլարընտա աթէշ . կիթտի օրայա վէ կեօրտիւ ա-
թէշ իւսթիւնտէ շիշէ սափլանմիշ էթ . զերէ սահապ-
լարը գօրգուլարընտան պըրագըլ գաշմըշլարիտի :

() շիշի թաճ գարգընա տէյիրմի չէվիրիլ վէ օ աթէ-
շէ գօյուլ գըզտըրտը . վէ մերուժանը օրայա կէթի-
րիլ տէտի ծնա . սէն թաճ՝ կիյմէք, վէ հայլարա փա-
տիշահ օլմագ իսթէրիտին . էօյլէ իսէ՝ չիւնքի բագ-
րատունիլերէ տիւշէր հայ փատիշահընա թաճ՝ կիյ-
տիրմէք, պէն բագրատունիլերին պեօլիւկի օլմագլա՝
պանա տիւշէր սանա թաճ՝ կիյտիրմէք . պուճու տէյե-
րէք ալտը մաշա իլէ օ աթէշ կիպի գըզարմիշ շիշ-
տէն օլան թաճը . վէ կիյտիրտի ծնուն պաշընա . վէ օ
տախի օրատա կէպերտի . սօնղրա տեօնտիւ սմբատ
օրտուլա . վէ րահաթլանտը հէմ քէնտիսի վէ հէմ
ասքերի :

Պապ՝ թախթա կէչտիքտէ չօգ իբրամ էթտի տերէն 382 :
տիսնտա սերասքերէ . վէ չօգ փէշքէշէր չէքտի ծնա .
վէ կայսերին էմրի իւզըն օթուրթտու ծնու հայաս-
տանտա ծնուն քէնտի պաշգաճա պեօլիւկի իլէ . օպիր
ասքերի տէ պախշիշէրիլէ կէրի կեօնտերտի :

Պուճտան սօնղրա Կը ներսէս պիր եերէ ճէմ էթտի
վաղարշապատ շէհրինտէ պէյլերի վէ փաշալարը, փա-
տիշահ տախի օրատա . եպիսկոպոսլար վէ քահանա-
լար, ճիւլիէսիտէ օրայա չաղըրըլլայ . վէ ալլահըն
հուզուրունտա շարդ գօտու փատիշահըն վէ նախա-
լարլարըն մապէյնլերինէ, քի փատիշահ տօղրուլուդ-
թ
լ

լա կէջնսին . վէ նախարարլար տախի ծնուն իդաէ-
թինստէ գալըպէ տարտաճ օլտունլար . վէ հէր նէքի ալ-
միշիտի պապըն պապասը արշակ փատիշաճ նախարար-
լարտան , կէնէ ծնարա վէրիւսին :

383 : Պիր երլ կէշտի կէշմէտի՝ պաշտալը պապ ֆէնաւ եօլ-
լարա կիթմէկէ . էօկիւթ վէրտի ծնա՞րք ներսէս , վէ
աղար էթտի . լաքէն պապ պիւտիկինտէն շաշմատը ,
վէ տաճա՞ ֆէնաւ օլտու . վէ յք ներսէսէ տարը լըպ՝
կիդ լիճէ ծնա ղէհիր իշիրտի՝ եկեղեաց էյալէթինտէ
խախ քեօյիւնտէ . 20 , եախօտ 34 . սէնէ հայրապէ-
տութի էթտիքտէն սօնղրա : Վօլիւր իքէն յք ներսէս
հապէր վէրտի եանընտա օլտնլարա , քի էլլի երլտան
սօնղրա՞ յք դրիդոր լուսաւորիչին սօյունտան հայրա-
պետութի գալգաճադ . վէ պիր զամանտան սօնղրա
թաթարլար հայաստանա կէլէճէքէր , վէ եէտի եիւզ
երլ թէմամ օլտուգտա՝ հայլար ուում հիւքօի ալթըն-
տա գալաճադլար . սօնղրա կիւնէ թաթարլար կէլիպ
չօդ եէրլէր զաուդ էտէճէքէր . նիճէ քի օլտու : Պու
յք ներսէսին պիր օղլու վար իտի սահակ աալը քի
ստանպօլտա իլմէ վէ մարիֆէթէ եէլթէնիր իտի ,
քի պիր վադիթտէն սօնղրա կաթուղիկոս օլտու հայ-
լարա :

Սք ներսէս էօլտիւքտէ՝ պապ փատիշաճ քէնտի դա-
պահաթընը գափաթմադ իլին ծնուն իւզէրինէ եա-
լան եէրէ եաս դութտու . վէ պեօյիւք ղիյնէթիլէ օ-
նու գալարըրպ կեօթիւրտիւ կեօմաիւ մէզարա թիւ-
տէտիքէրի դասապատա : Ս էշիւն կեօլտիւ քի հայ-
աստան պիւթիւն եաս դութմիշ յք ներսէս իլին , իս
թէտի ծնուն եէրինէ պիր ըաղալէթլի քիշի դօմադ , քի
թէտէլլի պուլտուն միլլէթ :

384 : Եահակ՝ ապահոնիք էյալէթինտէն՝ մանազկերա
շէհրինտէն լայըզլը վէ իղգէթլի պիր զաթ՝ կաթուղի-
կոս օլտու հայլարա յք ներսէսին եէրինէ՝ հայ եպիս-
կոպոսլարընտան ձեռնադրուի ալմաղ իլէ , յք սեղ-
քեստրոս հայրապետին էմր էթտիկի գանունու իւզ-
րէ . նիճէ քի իշարէթ էթտիք եօգարտա : Պու շահակ
կաթուղիկոս քէնտի էյի օմէլլէրի վէ ուսլու ագըլը
տէփրէնիլի իլէ շազ էթտի միլլէթին եիւրէկինի :
Ս է լաքին պապ փատիշաճ քէնտիսինի ռահաթլըզ-
տա կեօրիւպ վէ շանընա մաղըուրլանըպ՝ ասի օլտու
կայ :

կայսերէ . պունուն իշին գովտու հայաստանտան տե-
րէնտիանսս սերաքերի ասքերիիլէ . վէ աճէլէիլէ աւ-
քէր տէլիլիիլ երզոր բազրւանդ սէմթինէ՝ քի կայսր
սէֆերէ գալգարսա՝ ճէնք էթսին ծնունլա : Տույուր
տու կայսերէ տերէնտիանսս՝ պապըն էթտիկինի .
կայսր տախի ճէվապ էթտի տերէնտիանսսա քի կէրի
տեօնիւպ կիթսին պապ իւղէրինէ : Եազոր կապա-
դովկիա ասքերինէ տէ քի թէգէ՝ Եարսում՝ ճի եէթիւ-
սինէր տերէնտիանսսա :

Պու արալըգտա հայ ասքերի՝ փերվարը օթուրուպ
տուրուր իքէն բազրւանդ օվսընտա , Փարզընա
վարմայարագ՝ քի էօյլէ թէգ տեօնէճէք տերէնտիա-
նոս , ախանսըղ ումուլմազ պիր վադիթտէ եէթիւշտի
օրայս տերէնտիանսս , վէ ծնլարլա քէսքին ճէնք է-
տիալ՝ չօղունու գրրալ , վէ չօղունու գալըրալ : ()
Ճէնքտէ գնէլ անձկացի կիւնտօղունու ասքերինին
սերաքերի Եարարլըգ կեօսթէրիպ՝ չօգ ասքեր գըր-
ալ ոււմլարտան : () Էթիւշտի ծնա խըշմիլէ տերէն-
տիանսս , վէ գըրըճընը չալըպ ծնուն պաշընա՝ Եարը
քէլէսինի ուչուրտու . վէ իլէրի կէշիպ՝ եէթիւշտի պա-
պա , վէ դութտու ծնու : () տախի ծնա Եալվարտըգ-
տա՝ քի էօլտիւրմէսին քէնտիսինի՝ պաղլայըպ վէ տէ-
միրէ վուրուպ ծնու ալտը կեօթիւրտիւ ստանպօլա :
Հաչան թէտղոս կայսերին հուզուրունա չըգալ պապ՝
ծնուն էօկիւնէ գօտու կայսր քէնտի էթտիկի էյլլքէ-
րի . վէ Եիւզիւնէ վուրտու ծնուննանքէօր օլուպ էյլլք
պիլմէվլիկինի , քի կեօսթէրտի քէնտիսինէ վէ տե-
րէնտիանսսա , վէ զիյատէսիլէ սը ներսէսէ . վէ Էմը
էթտի քի սաղըր իլէ էօլտիւրսիւնլէր ծնու . պէօյլէ
էօլիւմիլէ պապ տինտեաթընր տէլիշտիրտի . 3 սէնէ .
փատիշահլըգ սիւրտիւքտէն սօնըրա . զսըրը հիստպպ
կեօրէ 7 սէնէ :

23 : Ս արալըտալըն վագիլի՝ Իւլիանճի Խոսրովա վարընճա վէ
պաւէնի վէ ասպորաիւնի Խալուղիէա օլմալարը :

թ . 50 = 52 :

Ս արազդատ արշակունի՝ թէտղոս կայսերին էմ . 384 :
րիլէ ստանպօլտա իքէն՝ պապըն եէրինէ փա-
տիշահ օլուպ՝ կէլտի հայաստանա . պու վարազ -
դատ

դատ՝ արշակ փատիշահըն վագթինտէ հայաստանտան
 գալուպ՝ կիթտի ստանպօլա , վէ կայսերին հըզմէթի-
 նէ կիրիպ՝ չօգ իլէրի կէշտի . պու պիր դայէթ գուվ-
 վէթլի վէ կեօսթէրիչլի քիմնէ իտի . վէ ռումլար ի-
 չինտէ հշպէ՛հ օլուպ՝ չօգ իչլէր կէթտի խուսուսա ոլում
 պիադ օյունլարընտա , վէ փէ՛հլէփանլըգտա . ասլան
 օյունուտա տախի ասլանլար էօլտիւրտիւ . լոնգոբար
 ախալըլար ճէնկինտէտէ պէշ քիչլիյէ եալընըգ գարըն
 չըգըպ՝ պէշինտէ գըլըճը՝ իլէ երգտը պիր պիրի իւ-
 գէրինէ . պիր քէրէ տէ պիր գալէ իւթիւնէ երկրիւյ-
 իւպ՝ հիսար իւգէրինտէ օլտուլարտան սն եէտի քիչի օգ
 աթմաղ իլէ պիր տագիգէտէ վուրուպ՝ պիր պիրի ար-
 տընճա աշաղայա տեօքտիւ . սանքի սիւքէրէք՝ աղաճ-
 տան եէմիշ տեօքէր կիպի : Ս է տահա չօգ եարարըգ
 կեօսթէրմէ կիլէ նամտար օլտու ռումլար իչինտէ , վէ
 սէվկիւլիւ թէոդոս կայսերէ՝ օ գատար քի ծնու հայ-
 լարա փատիշահ տիքտի :

Հաջան եէթիշտի վարսպգատ փատիշահ՝ ռում ասքէ-
 րի իլէ հայաստանա՝ իչիթտի քի դարանաղի էյալէթին-
 տէ ասորիլէրտէն՝ հարամիլէր պիրիքմիշ : Տիւշտիւ արա-
 լարընա վէ գօլալատը սարփ եէրլէրէ , վէ ծնարը տար-
 լըղա գըստըտը , քի կիւճիլէ տիւշտիւլէր եփրատ չայ-
 ըն կէշիտ պօղաղընա , քի օրայա պիր պէօյիւք վէ գա-
 լըն տիրէք գօլիչլէրիտի քեօփրիւ եէրինէ . պու տիրէ
 կին իւգէրինտէն գարընյա կէշիպ տիրէկի աշաղայա
 պըրագտըլար , քի վարագգատ կէշէմէյէ : Ա քին վա-
 րագգատ պիր եափուգ սէփիրտիմ իլէ սալըպ , վէ գուշ
 կիպի ուչուպ՝ սըչըատը չայըն օ պիր դարափընա , իկիր-
 մի իքի տըլըն միգտարը . վէ սէ կիրթտի իւգէրլէրինէ .
 պունու հարամիլէր կեօրտիւքլէրինտէ , սիւհլարընը
 եէրէ պըրագըպ՝ թէսլիմ օլտուլար ծնա : Տահա չօգ
 եարարըգ կեօսթէրէք , վէ տիւշմանլարըն հագգըն
 տան կէլէրէք , հիւքմի ալթընա ալտը վարագգատ հէր
 դարափընը . վէ Ֆիքրի գապարըպ՝ մաղըուրլանտը :
 385 : Ս է չիւնքի ռում սէրաքէրլէրի քէյփլէրինէ կեօրէ օ
 նու գուլլանմագ իսթէրլէր իտի , պունտան իփրագ
 իլէ կիւճէնիպ՝ չէտի ծնարը . վէ նիյէթ էթտի կայ-
 սերին հիւքմի ալթընտան չըգմաղա . վէ պունու իչին
 էլէի եօլլատը շապուհ շահա . վէ շարդ էթտի ծնուն-
 լա . էկէր տէտի պանա եարտըմէտերսէն՝ հայաստա-
 նըն

նրն վերկիսինի՝ քի կայսր ալըր՝ սանա վերերիմ . օ տա
խի սեօզ վերտի՝ եարտըմ էթմէկէ , վէ օղունուն գըգ
լարնտան պիրինի ծնա վերմէկէ :

Պու ասիլիք գօգուսունու ռումսերասքերլերի ալտըգ
լարնտա չափըճադ հապեր վերտիլեր կայսերէ . օ տա
խի էմր էթտի ծնլարա քի էօկիւթ վերսինլեր վարազ
դատա՝ ստանալօլա կիթսին . էկէր տիյնէմէ զսէ տէտի
պաղլայըն ծնու , վէ էօյլէճէ կէթերին : Սարազդատ
տույտուգտա կայսերին էմրինի՝ գարշը գօյամատը ,
խուսուսա քի տահա պիր եարտըմ պուլմամիշտի շահ
տան : Վաչար գալըպ չըգտը կիթտի . վէ էէթիշտիք
տէ ստանալօլա՝ կէօրմէկէ պիլէ լայըգ էթմէտի ծնու
կայսր . իլլա էմր էթտի քի պիր ասի վօրպա կիպի տէ
միրէ վուրուպ՝ սիւրսիւնլեր թուլիս ատասընա , քի ով
կիանոսուն երլտըղ փօյրազը դարափրնտա պիր ուզագ
էէրտէ տիր : Պունուն փատիշահլըղը սիւրտիւ 2 սէնէ .
քի զայրըլարը տէօրթ տէրլեր : () սէնէնին սօնղուն
տա էօլտիւ շահակ կաթուղիկոս . 2 , եախօտ 4 երլ

() Հայրապետութի սիւրտիւքահն սօնղրա :

Ձաւէն՝ շահակ հայրապետին խըսըմը՝ ծնուն էէրինէ 386 :
կէչիպ՝ հայլարա կաթուղիկոս օլտու՝ վէ էյիճէ կէօ
լէթտի միլէթի :

Պագտը կէօրտիւ թէոգոս կայսր քի հայլարա փաշտ
շահ օլան՝ պաշ գալտըրըպ՝ ասի օլույօր , տիւշինտիւ
իքի փատիշահ տիքմէք . քի պիրի ասի օլուրսա՝ օ պիրի
ծնա ուլմայըպ՝ քէնտիսինէ միւգի օլուր . օ տախի պիր
շէյ պաշարամազ : Պու ֆիլքրիլէ փատիշահ էթտի պա
պըն իքի օղունու քի ստանալօլտա իտի ծնլար րէհին
կիպի , ատլարը արշակ վէ վաղարշակ , իքիտիտէ տէլի
գանլը եաշարը ազ : Պունլարըն անասընը քի ստան
ալօլու իտի՝ առը դարմանդուլտ՝ ստանալօլտա ալը գօյ
ուպ՝ էօլատը պունլարը հայստտանա ռումասքերիլ
լէ , վէ իշ պիլէն քիմնէլէրիլէ . քի պունլարա եարտահ
վէ գայրըճի օլունլար :

Ըրշակ վէ վաղարշակ պապըն օղունլարը հայրատանա 386 :
կէլիպ՝ պաշլատըլար փատիշահլըգ սիւրմէկէ . արշակ
օթուրտու դոճին շէհրինտէ . վէ ալտը բաքիկ նախա
րարըն գըղընը՝ քի սիւնիք մէմլէքէթին պէօլիւկի իտի :
Սաղարշակ օթուրտու էրղինկէանտա , վէ ալտը սա
հակ բաքրատունինին գըղընը . վէ օ երլ էօլտիւ , պիր
սէ

սէնէ՛ փատիշահ չլըգ սիւրմէտէն : Իբրնա՛ի երընտա՛
հօլտիւ զաւէն կաթուղիկոս 3 եախօտ 4 սէնէ հայրա-
պետիք սիւրտիւքտէն սօնղրա :

- 387 : Ա՛ տղարշակ հօլտիւքտէ , շապուհ շահ պարըրըգ հիթ-
տի կայսեր իլէ : վէ պու պարըրըգտա կայսր վէ շապուհ
իքի պեօլտիւլէր հայաստանը . պիր փայը քիւչիւք հայ-
աստանտան վէ միջագետտէն՝ թա տարոն սէմթինէ-
տէք՝ ռումլարըն հիւքմի ալթընտա . օ պիր փայը կիւն
տօղոնտու դարափընտա տօղրու՝ արարատտան հօթէյէ-
տէք՝ օնտան կէնիշ վէ օնտան մահսուլտար՝ աճէմ է-
լինտէ . օ տէնիլաի ռում փայը , վէ պու աճէմ փայը :
388 : Պ՛ունու պեօյլէ կեօրտիւքտէ արշակ փատիշահ՝ եիւ-
րէկի դըրտը , վէ տիւրլիւ տիւրլիւ վէսվէսէլէր է-
տիպ՝ նախարարլարը եանընա չաղըրտը . վէ օնլարա
տանըրպ օնլարըն մէշվէրէթի իլէ՝ աճէմ փայընը պը-
րագտը , վէ ռում փայընա վարըպ՝ օթուրտու էրզին
կեանտա : Ա՛ է օնունլա պիլէ կիթտի նախարարլարըն
չօղու օղուլուշապի իլէ . միւլքլէրինի վէ եէրլէրինի աւ-
ճէմ դարափընտա պըրագմաղիլէ :

Պ՛ու իլէ չօգ կիւճէնտի շապուհ շահ , վէ սիթէմ սեօզ-
լէրի եաշար արշակա . նիլին տէտի պէնիմ փայըմտա
օլան նախարարլարը պարտըպ սէնին իլէ ռում փայը
նա կեօթիւրտին : Ա՛ վապ եագտը արշակ վէ տէտի
քի պէն պըրըտը մնա սէնին փայընտան՝ սէն օրայա աւ-
ճէմտէն պիր պաշ գօյաճաղ խտին : նախարարլար տա-
խի պունու չէքէմէյիպ՝ քէնտի փատիշահլարը իլէ կէլտի-
լէր պուրտայա . էկէր պանա ինանըրսսն քէնտի փայը-
նը՝ պէն պիր պաշ տիքէյիմ օրայա , վէ վէրկինիտէ վէ-
րէյիմ . վէ նախարարլար տախի տեօնսիւնլէր եէրլէ-
րինէ . պունու պեօյլէճէ իսթէմէ՛զսէն՝ պէն նախարար-
լարը զօր իլէ կէրի չէվիլմէմ , վէ կիտէրլէրսէ տէ ալը՝
դօմամ :

Պ՛ու ճէվապը հաք սայտը շապուհ . վէ լաքին նախա-
րարլարըն հաղըրըն էլէ ալմագ իլին քէնտի փայընտա
հայլարա փատիշահ տիքտի արշակունի սօյունտան պի-
րինի՝ ատը խոսրով . վէ եագտը նախարարլարա՝ քի քէն-
տի փայընա տեօնսիւնլէր , սեօզ վէրմէ՛կիլէ քի հէրքէ-
սին մալինի միւլքինի սահապընա տեօնտիւրէ , վէ կէլ-
մէյինլէրին շէյլէրինի միլիլէ գապը ետէ :

Պ՛ու քեաղատը կեօրտիւքլէրինտէ օ նախարարլար , չօ-
ղու

դու արշակ փատիշահը պրադը պտեօնտիւ կիթտիւ
ճէմ փայրնա . վէ խոսրոյ փատիշահտան չօդ իզգէթ
վէ իբրամ կեօրիւ պօրատա րահտաթ օթուրտուլար :
| Եթէ կիթմէյէնէրտէն ազքիմնէ գալար արշակըն
եանընտա . պեօյիւքէրի՝ դարա արշակըն գայնը . վէ
գազաւոն կամարական , վէ տահա դայրըլար . պուն
լար չիւնքի կիթմէտիւլէր աճէմ փայրնա , մալլարընը
միւրիյէ ալար խոսրոյ շապուհ շահըն էմրի իւզըն :

() կիւնէրտէ նախարարլար սափուշուպ կիթտիքտէն 389 :
սօնդրա , պիր խոսուտէթ տիւշտիւ արշակ փատիշահ
իւէ վաղարշակըն գայնաթասը սահակ բադրատունի
արասընա . քի պունուն մալի միւլքի աճէմ փայրնտա
գալմիշ խոթ . էօյլէ քի սահակ կիզլիճէ գալմադ իսթէ
տի աճէմ փայրնա . իւշ նախարար տախի ծնա ույուպ՝
ռում փայրնտա օլանլարտան , առլարը՝ սուրէն , վա
հան վէ աշխադար , կիթմէք նիյէթ էթտիլէր : | Վ
վէլ կիթտի սահակ , վէ իբրամ կեօրտիւ խոսրոյտան .
սօնդրա օ պիրլէրի տէ կիթտիքտէ , չիւնքի արշակըն
խազնէտի կէլիյօր խոթքէմախտան , օպու ափարըպ էէ
թիշտիլէր աճէմ փայրնա : | է խոսրոյ պունլարա իբ
րամ էտիպ , կէլմէյէն նախարարլարըն միւլքէրիւնի
պունլարա վէրտի . վէ օ կէթիւրտիքէրի հաղնէտէն փայ
չրգարըպ՝ կեօնտէրտի շապուհ շահա հէտիյէ կիպի :

() ունու իշիթտիքտէ արշակ փատիշահ՝ էլլի կեօնտէր 390 :
տի խոսրոյ փատիշահ , վէ իսթէտի քէնտի հազնէ
սինի . օ տախի ճէվապ էթտի քի օ հազնէ փատիշահըն
օլմաղլիլէ՝ պանա ախլէր : Չօդ սեօզ կիտիպ կէլտիք
տէն սօնդրա՝ ապէր տէվ չիւրիպ արշակ՝ էիւրիւտիւ խոս
րոյուն իւզէրիւնէ . օ տախի քէնտի սաքէրիւնի ալըպ կէլ
տի սեան տէնիզի սէմթինէ : | է օրատան իլլէրի կէ
չիպ՝ պունտու արշակը վանանդ էյալէթինտէ : Հա
հան իքի դարափըն օրտուլարը պիրպիրլէրիւնի ուզադ
տան կեօրիւպ՝ գարըլլաարլար երեւէլ տէտիքէրի օ
վատա , աղշամ վադթինտէն ճէնկէ հազըրլանարլար .
սապահ օլտուգտա՝ տիւշտիւլէր պիր պիրի իւզէրիւնէ .
իքի էիւքլիւ կէմի կիպի , քի ըիւզկէար շիտտէթինտէն
պիր պիրիւնէ չաթար , էօյլէճէ չաթըլպ՝ խըսըմ խը
սըմընա զըյարադ վէ գարտաշ գարտաշընա աճըմալ
ըպ՝ գըրարադ : Ճէնք գըզըշտըգտա՝ դարա արշակըն
սէրաքէրի աթտէր կիպի գալապալըդ իլլինտէ տեօ .

նէրէք , չօղունու եկրէ չարփալ , վէքէնտի տէ օրատա
 եարալանրայ հօլտիւ . պունուն տիւշիւայ հօլմէսինտէն՝
 խոսրովուն դարաֆը գուվլէթլէնիւ պարլամաղա
 պաշաւոր . խուսուսա քի սահակ խոսրովուն սերաքէրի
 ասլան կիպի արշակ դարաֆընա սալու պօղունու երգ
 տը : Վէ օ՝ դատար պօղունու գ վէ գըրըմագ օլտու
 քի , արշակըն դարաֆընա օլանլար եէնկիլիպ՝ պաշ
 լատըլար գաշմաղա . վէ լաքին դազաւոն կամնարա
 կան պիր գաջ քիշի իլէ գաշմաղայ՝ գալտը ճէնք ի
 չինտէ . օնու գուշաթտըգլարնա խոսրովուն աքէ
 րի , գազաւոն գուվլէթինէ կիւվէնիպ , վէ իւգէրլէ
 րինէ հիւճումէտիպ՝ երըթտը օնլարն պիր դարաֆը
 նը , վէ օրատան գաջըպ՝ վարտը եէթիշտի արշակա :

Պունլարն ուրտընա տիւշիւ պահակ սերաքէր , պաշ
 լատը խըմիլէ գօլալամաղա : Պագտը կեօրտիւ գա
 զաւոն քի թէհլիքէտէ Թիր արշակ . Կիւսնարգ կերի
 տեօնիւպ , վէ օնունլա օղաշըպ տաղըթտը օնուն աւ
 քէրինի՝ վէ տեօնտիւ . պիր քէրրէ տահա եէթիշտիքտէ
 սահակըն աքէրի օնլարա , կէնէ տեօնտիւ դազաւոն &
 վէ թէքրար տեօլիւշէրէք եվլէլքի կիպի տաղըտըպ կէ
 րի թէօքիւրտիւ սահակըն աքէրինի . պունու պիր
 գաջ քէրրէ պեօլլէ եթմէկիլէ՝ քիւշաւ վէրտի արշա
 կա , թաքի վարըպ տիւշտիւ երգինկեանա . վէ սահակ
 սերաքէր կերի տեօնիւպ , խոսրով փատիշահ տախի
 կիթտի եէրինէ : Վաքին պիր գաջ կիւստէն սօնղրաւ ար
 շակ փատիշահ իսհալ աղըրսընա գութուլուլ հօլտիւ .
 փատիշահլըգ սիւրտիւ 5 . սէնէ . վէ զայրը հիսապա
 կեօրէ 7 . սէնէ :

Լ՛ըշակ հօլտիւքտէ՝ կայսր քէնտի փայընտա փատիշահ
 տիքմէք իսթէմէյիպ , պիր ոռումպէյի գօտու . վէ գաւ
 զաւոնու տախի սերաքէր վէ օ՝ դարաֆլարտա օլան
 հայլարա պաշպօղ էյլէտի : Վախարարլար պու իլէ
 կիւճէնիպ , վէ ճիւմլէսի պիր օլուպ , եազտըլար խոս
 րով փատիշահ , քի հէկէր քէնտիլէրինի գապուլ հտէր
 սէ , կիթսինլը աճէմթօփրաղընա :

Խոսրով տախի գապուլ էթտիքտէ , կիթտիլէր օրայա
 օ՝ նախարարլար քի աճէմ փայընտա եէրլէրի վէ ազա
 րաթլարը վար խտի : Պեօլլէ օլտուգտա խոսրով փա
 տիշահ էլի կեօնտէրտի արէադէոս կայսերէ , վէ տի
 լէտի քի ոռումփայընա տախի քէնտիսի պուլուրսուն ,
 վէ

Վէ՛ օ՛ փայլն վերկիսինի թէ՛մամէն ծնա վերսին : Վէ՛ արկարէոս կայսր դայիլ օլուս , պունու սայտը՝ քի օ՛ւ մայա վերմէ՛զսէ՛մ տէտի , նախարարլար հէ՛փ պիր օլուս էլիմտէն պիւս պիւթիւն չըգարալար օ՛ փայլ . վէ՛ խոս լուլուն տիլէկի իւզրէ թէսլիմ էթտի ծնա իսթէտիկի նի : Վէ՛ օնտան սօնդրա ճիւմլէ հայ միլլէթինէ խոս լուլ հիւքմ էտիս՝ հէ՛փիսինէ փատիշահ օլտու , վերկի վերմէկիլէ՛ հէ՛մ շահա վէ՛ հէ՛մ կայսերէ :

24 : Խոսրովն սիրէինսլէնի , վէ՛ Բաճապուհուն եերինէ կէլիս փարեշահ օլմար . վէ՛ սահալ վէ՛ Ռարոպ աղիպլէրին զայրէն ելմէլէրի ելէ՛ հայ եալըսընն պուլունմար :

թ. 53 = 55 :

Սահակ պարթև՝ որ ներսէսին օլլու , ասպուրակէս 390 :
կաթուղիկոս էօլտիւքտէ՛ քի 3 . եախօտ 5 . սէնէ հայրապետիք էթտի , ծնուն եերինէ կէլիս՝ կաթուղիկոս օլտու որ լուսաւորիչին քիւրսիսինտէ՛ խոսրով փա տիշահըն վէ՛ ճիւմլէ միլլէթին իրատէթիլի : Պու սք սահակ աճայիս պիր քիմսէ իտի , հէր դարափտան իգ վէթլի , վէ՛ էյի ամէլլէրիլէ՛ տօղրուլուղա եօլ կեօսթէրիճի ճիւթլէսինէ . վէ՛ ալէսսէվիյէ պիւթիւն հալըքն սէվկիւլիսի : Պադ հայ թարիխինտէ . թ. 53 :

Պիր երլ կէլտի կէլմէտի՛ պաղի հայ նախարարլար , 391 :
քի պօղուշուդ վէ՛ խասիմ իտիլէր խոսրով փատիշահ , պունու պահանա պուլտուլար՝ քի խոսրով շապուհ շահ տան իգին ալմայրս՝ սք սահակը կաթուղիկոս տիքտի . վէ՛ չըգրս կիթտիլէր շապուհա՛ վէ՛ շէքվա էթտիլէր ծնա , քի խոսրով ասի՛ օլմագ իսթէյօր : Պունլարըն շէ քեայէթինի տիյնէյիս վէ՛ սերթ սեօղլէր եաղըս կեօն տերտի շապուհ խոսրովա . վէ՛ էմի էթտի քի թէկ կէլ սին եանընա : () տախի կիւճէնիս չօգ տարրլուր . շա պուհուն նէ՛ իշի վար տէտի պէնիմ իլէ . վէ՛ ծնուն էլ չիլէրինի խօրլայրս , ութանսըրարադ՝ եօլ վերտի օն լարա . վէ՛ քէնտիսի տէ էլլի կեօնտերիս արկպէոս կայսերէ եալլարտը քի եարտըմ էթտին քէնտիսինէ՛ աճէմլէրի գարշը . լաքին արկադէոս գուլագ դուլ մայրս ծնուն սեօղլինէ՛ կէրի չէքիլտի եարտըմ էթ մէքտէն :

Պու նիլէթտէ կեօրտիւքտէ շապուհ խոսրովու՛ պիր 392 :
էգ

էզ ասքեր վերիպ արտաշիր ատլը օղլունա , եօլլատը
 հայաստանա : Սիլմէտի խոսրովնէ եափաճաղընը . վէ
 պիր չարէ պուլամայըպ՝ իսթէր իսթէմէզ չըգտը կիթ
 տի արտաշիրին այաղընա , սալգանաթընըն պէշինձի
 սէնէսինտէ . օ տախի օնու դուլթուպ զէնձիրէ գօտու .
 վէ եէրինէ օնուն գարտաշընը ատը վլամշապուհ՝ հայ-
 ւարա փատիշահ տիքտի . վէ խոսրովէն՝ նախարարլար
 իչինէ գօտուղու ըիւթպէլէրի՝ հէփ տէյիշտիրտի : Սէ
 սը սահակը տախի կեօրմէտէն կեօրիւշմէտէն քիւրսի-
 սինտէն կնտիրիս՝ ազլէթտի : Վուլթուպ գազաւոնու
 վէ օնուն օղլունու հրահատը , տէմիրէ վուրտու . վէ
 պիր պեօլիւք ասքեր պըրագըպ հայաստանտա , ալտը
 պիւլէսինձէ խոսրովու վէ գազաւոնու՝ օղլու իլէ , վէ
 կեօթիւրտիւ տիսըն շէհրինէ :

Պունլար կիթտիքտէ՝ գազաւոնուն գարտաշը շաւարշ
 վէ պարգէ նախարար ամատունի՝ օղլու մանուէլ իլէ ,
 քիւրէքլէրի եանարագ՝ ալտըլար եէտի եիւզ քիշի . վէ
 կիզլի եօլտան տիւշտիւլէր օնլարըն արտընա : Սէ
 ֆուրսաթ արայըպ՝ պիր գօնագտա անանսըզ կնտի-
 լէր իւզէրլէրինէ . վէ գափմագ իսթէտիլէր խոսրով
 փատիշահը . լաքին ետէմէտիլէր . զէրէ վէնձիրէ գօն
 մուշ պաղլը իտի . վէ զէնձիրին ուճու եէրէ գագըլ-
 մըշ : () րատա պիր գափղա գօփտուգտա՝ հայլար գը-
 զըշպպ , վէ գըլըճլարընը չէքիպ՝ կիրիշտիլէր օնլարա .
 իշ ուզատըգտա՝ տիւշտիւլէր շաւարշ վէ մանուէլ վէ
 տահա զայրըլարը օ ձէնքտէ . վէ պարգէ գազմագ իւզ
 ըէ իքէն՝ դուլթուլուպ աճէմլէրտէն , արտաշիրին հու-
 զուրոնա կէթիրիլտի . օնու կեօրտիւքտէ արտաշիր ,
 էմը եթտի տէրիսինի եիւզտիւլէր . վէ խոսրովու վէ
 գազաւոնու օղլու հրահատ իլէ՝ անյուշ գալէյէ սիւր-
 կիւնէտիպ , էմը եթտի քի պարգէին տէրիսինի խոսրո
 վուն գարշըսընա ասսընլար . գազաւոն տախի իքիպ
 տան սօնղըա օրատա եօլտիւ : () գտման եազտը ար-
 տաշիր վլամշապուհա քի միրլէյէ ալըպ գապդ եթսին
 գազաւոնուն վէ շաւարշըն վէ պարգէին շէյլէրինի :
 Սէ էմը եթտի քի սը սահակը կինէ քիւրսիսինէ կէ-
 չիրսին : Սէ քէնտիսիտէ տիսընա եէթիշտիքտէ՝ շա-
 պուհ շահը եօլմիշ պուլուպ՝ վէ օնուն եէրինէ կէչիպ՝
 շահ օլտու :

392 : Ս լլ ւլամշապուհ արշահունի խոսրով փատիշահըն գար-
 տա

տաշը, ծնուն եերինէ, կէջիպ՝ փատիշահ օլտու, վէ հէր
դարափտան իդանէթ կեօսթէրտի աճէմ շահնա. վէ
պեօլէճինէ րահաթլըդտա գալտը. վէ չիւնքի պիր երւ
էվլէլէ Կօլմիշ իտի սահակ սերապէր, րէճա Էթտի սթ
սահակ վռամշապուհա, քի համազասպ տէտիքլէրի
կիւվէյիսինէ վերսին օ մանսրպը, գերէ ծնա վէրմիշ ի
տի սահականոյշ ապլը քէնտի գրգընը: Վ Է ծնտան
քէաղատ ալըպ կիթտի ալտաշիր շահն Էաննա. վէ
չօդ իքրամ կեօրտիւ ծնտան՝ մահաւ պ կեօսթէրիշլի
վէ ալըպ կեօնիւլիւ օլմասը իջին. վէ արտաշիր ծնուն
իսթէկի իւզըն՝ սերապէր Էթտի համազասպը. վէ
չիւնքի համազասպ մամիկնլու աշիրէթինտէն իտի,
սիճիլէ գայտ Էթտի, քի մամիկնլուլար նախարար-

լըգ սըրասնտա պէշինճի օլտունլար:
Տիւէտի նթ սահակ քի կամսարականլարն վէ ամատու
նիլէրին շէյլէրի քի միրիյէ ալըմիշ իտի կէրի վէրիւ
սին. պունու տախի Էթտի արտաշիր. վէ լաքին պույ
ուրտու քի նախարարլըգտա՝ աշաղըքի սըրատա օլ-
տունլար: Ն պեօլէ օլտուգտա, սթ սահակ նամէ ա-
լըպ արտաշիր շահտան, տեօնտիւ կէլտի հայաստանա.
վէ վռամշապուհ տախի արտաշիր շահն Էմր Էտիպ
պուլոլտու գլարընը՝ չափըճադ իճրա Էթտի:

Եթտի օ կիւնլէրտէ արտաշիր շահ, վէ ծնուն եերինէ 393:
կէջիպ օթուրտու փւամ, օ քի կրման շահ տէնիլիր:
Պու շահ զիյատէսիլիւ ուհամ կեօսթէրտի հայ միլլէ
թինէ. վէ տօսթլուգ Էթտի պիգիմ վռամշապուհ փաւ
տիշահիլէ. վէ ծնուն մահապպէթինտէն գարտաշընը
Էանի խոսրով փատիշահը՝ քի անյուշ տէտիքլէրի գաւ
լէտէ գէնճիրի գօնուպ՝ պաղլը իտի՝ գուրթարտը, վէ
ծնու րահաթլըգտա իքրամ իլէ սագլատը:

Հայաստան՝ տիւզէլտիքտէ Էլ փուրտու նթ սահակ եւ 395:
նիլէմէ կէ նթ հօիփսիմէլէրին քիլիսէսինի. վէ պուլտու
նթ հօիփսիմէնին մէգարընը, քի նթ լուսաւսրիչին խաչ
պիլիմինտէ միւհրի իլէ միւհիւրլէնմիշ իտի. վէ սաւ
հակ հայրապետ տախի թէքրար քէնտի միւհրի իլէ
միւհիւրլէտի:

Պունուն կիւնիւնտէ կիւնէշ կիպի փալլայրպ կեօրիւն
տիւ սթ մեսրոպ՝ վարդան ստլը պիր սալիհ քիմսէնին
օղլու տարոն սէմթինտէն հացեկաց տէտիքլէրի քեօյ
տէն: Պու նթ մեսրոպ (քի նթ մաշտոց տախի տէնիլիր)
Էլէ

էլէնիքա իլիմէրինտէ թէրպիյէ օլուպ' նը ներսէսէ
 շայիրտիլք էթտի . վէ սօնդրա իսսիզ եապան եէրէրէ
 396 : չէքիլիպ , ռուհանի եօլլարա վըրտի քէնտիսինի : Վէ
 իշիթտիքտէ նը սահակըն էթտիլքէրինի' կէլտի ծնուն
 եանընա . վէ ծնտան վարդապետիլք փայէսինի ալըպ'
 ծնուն էմրիլիլէ պաշլատը վազ էթմէկէ հէր եէրտէ :

401 : Պոլ նը մեսրոպ' սահակ հայրապետ իլէ պիր օլուպ'
 չօգ չալըշտը հայ եազըսը տիւղէկէ . զէրէ օ վագի
 թէտէք հայ եազըսը օլմայըպ , զայրը միլէթէրին
 եազըլարը' իլէ կէջնիլիլէր իտի : Վիլիսէ մատտէլէ
 րինտէ ասորի եազըսընը . իլիմ' իսուսուլարընտա' ռում
 եազըսընը , վէ գափու իշէրինտէ ֆարսի լիսանընը
 գուլլանըպ' օլտուգճա իշէրինի կէօրիւրէր իտի : Վէ
 սօնդրա' չիւնքի ինսան ճահտի իլէ ետէմէյիպ աճիլ
 դալտըլար , նիյազ իլէ տուվայա մէշղուլ օլուպ' ալլա
 հըն գուլվէթինէ սրղընտըլար :

406 : Պիր գաչ երլտան սօնդրա ալտը նը մեսրոպ շայիրտ
 էրինտէն պիր գաչընը , վէ էնտի միջագէտէ . վէ օրս
 տա շայիրտէրինի պըրագըպ' վէ սալթ իքիսինի պիլէ
 սինճէ ալըպ , ատլարըլյովհան եկէղէյացի , վէ յովսէփ
 պուղնացի , ծնլարլա կիթտի սամուսատա . վէ օրատա
 տուվայա մէշղուլ օլուպ' տուվատա իքէն ալլահըն
 պէյան էթմէսիլիլէ կէօրտիւ վէ ալտը ալլահճտան իսթէ
 տիկինի . վէ տուվատան գալգըպ օ սաաթ տիւզտիւ
 հայ եազըսընը հէր դարաֆտան թէքմիլ . վէ չափը
 ճագ էլ վուրուպ թէրճիւմէ էթտի ռում' տիլինտէն
 սողոմնուն առակաց քիթապընը' քէնտիսինէ եար
 տըմ' ճի էտէրէք օ իքի շայիրտի . պու եազընըն պու
 լունմասը օլտու էֆէնտիմիզին 406 սէնէսինտէ . նը
 սահակըն կաթուղիկոս օլմասընըն ծն եէտինճի սէնէ
 սինտէ . վէ վռամշապուհ սալլանաթընըն ծնպէշինճի
 երլընտա :

407 : Պոլ հայ եազըսընը կէթիրտիքտէ հայաստանա նը մես
 րոպ' վռամշապուհ փատիշահ վէ նը սահակ պու
 նու տուլուպ' թափօր վէ ալլայիլէ ծնա գարըլ վար
 տըլար . վէ պէօյիւք զինէթիլէ շէհրէ սօգտուլար'

408 : ալլահա չիւքիւր էտէրէք : (յստան սօնդրա մէտրէսէ
 լէր աջըլըպ , օ եազըյը կէրէկի կիպի էօկրէնտիլէր
 հայ ուշագլարը : Վէ պու իշին նէ շէքիլ օլտուղունու
 եէրլի եէրինէ փատիշահ քիւթիւքէրինէ եազտըրտը
 վռամ' .

վաւսմնապուհ . վէ միլլէթ տախի հէփ շահիտ օլարագ .
Պուենտան սօնղրա տիւլտիւ որ մեսրոպ աղոճան վէ
կիւրճի եագըլարընը ծնլարըն տիլինէ կեօրէ :

Պէօյլէ օլտուգտա՝ էլ վաւրտու որ սահակ՝ անճաշունչ 411 :
քիթապը եախօտ թէվրաթի շերիֆի՝ ասորի տիլին
տէն թէրճիւմէ էթմէկէ հայ տիլինէ . նիճէ քի որ
մեսրոպ եէնի կտակարանը . Վ է չիւնքի որ սահակ վէ
որ մեսրոպ արզուլերի վար իտի տիւլլիւ տիւլլիւ քի
թապլար տախի թէրճիւմէ էթմէկէ , լաքին վագիթ
պուլմատըլարընտան , Ֆիրասէթլի քէնտի շայիրտ
լերինտէն պիր գաչընը սէչիս՝ էօթէյէ պերիյէ էօլ
լատըլար , քի էյի վէ մէշուր քիթապլար պուլուպ՝ հայ
տիլինէ չէվրսինլեր . յովսէփ պաղնացի վէ եզնակ
կողբացի կիթտիլեր ոււհայա . յովհան եկեղեցացի վէ
արձան արծրունի ստանպօլա . իքի շայիրտ տախի օրայա
վարտըլար քէնտիլերին իսթէքլի օլմալարը իլէ՝ զենդ
երէց տէտիքլերի , վէ կորին՝ լաղապը ոքանչէլի . ոււ
հայա կիտէնլերտէ եէթիշտի պունլարա . վէ պու ալ
թը շայիրտ ստանպօլտա էլ պիր էտիս՝ չօգ քիթապ
թէրճիւմէ էթտիլեր , եէտի երլ չալըշարագ :

Պունլար մաքսիմիանոս ատըլ ըստանպօլ պաղրիկինին
էլի իլէ կայսերին քիթապխանէսինտէ պուլտուլար
ոււմ տիլինճէ թէմիզ վէ սաղ անճաշունչ՝ եէթմիշլերին
թէրճիւմէսի՝ (քի հայճա էօթանասնից թարգմանուի
տէրիզ .) վէ սահիհ նոր կտակարան . վէ կէթիրտիլեր
հայաստանա : Պունլարը կեօրտիւքտէ որ սահակ՝ եէ
նիտէն պաշլատը պիր ուճտան օ պիր ուճա հէփ թէր
ճիւմէ էթտի հայ տիլինէ՝ որ մեսրոպ տախի ծնա եար
տըմէտէրէք : Վ է չիւնքի պու աղըլ իշտէ պիլինէճէք
վէ սահիհլէնէճէք մատտէլեր վարտի , քի քէնտիլ
րինէ վագիթ էօղ իտի ծնլարը պաշա չըգարմաղա ,
միւշավլերէ ետիպ՝ պիր գաչ շայիրտ էօլլատըլար իս
քէնտէրիէ վէ աթինա մէտրէսէլերինէ քի թէքմիլ էօյ
րէնտիլեր հէր շէյի , վէ տեօնիւշտէ՝ օ թէրճիւմէտէ
ուպի գալան շէյլերի թէմամլասընլար . նիճէ քի , պիր
վագիթտէն սօնղրա զիյատէսի իլէ էթտիլեր . պափ
հայ թարիխինտէ . ք . 54 . վէ 58 :

25 : Եւ ինչիւն խոսրովան լեւորար քարեղան օլմար , վէ
շապահուն օնուն եերինէ ինչիւն :

Ը . 55 :

413 :

այ եաղըօր պուլունտուգտան ալ թը երը սօնգրա՝
վաւնշապուհ փատիշահ քի ըահաթլըգտա էյի
ամէլլէրիլէ կէչինտի , 21 սէնէ փատիշահլըգ սիւրիւպ՝
էօլտիւ . վէ պիր օղլու գալար օն եաշնտա աւոր ար
տաշէս : Ս՝ էշվէրէթ էթտիլէր նախարարար փատի
շահ տիքմէկ իչին . վէ չինքի չօճուգլուգ հալինտի խի
արտաշէս շահգաւէ՝ եալարարար ար սահակա , կիթ
սին աճէմշահլնա՝ քի օ զաման յազկերտ խի . վէ տի
լէսին քի թէքար խոսրովու տեօնտիւրիւպ՝ հայլարա
փատիշահ տիքէ :

Կիթտի ար սահակ յազկերտին ալաղլնա նախարարա
րըն մէթուպի իլէ , վէ ըէճա էթտի պու շէյ իչին . օ տա
խի աղիզին ըէճաւընը գապուլ էտիպ սալը վէրաի խոս
րովու : Տիլէտի խոսրով՝ քի հրահատ կամարականը
տախի խըլադ էտիպ՝ տեօնտիւրսին սիւրկին եերին
տէն սիճիսթանտան . օնուն սեօղիւնի տէ էթտի . վէ
լաքին խոսրով կեօրէմէտի հրահատ . զերէ պիր երը
եախօտ սէքիզ այ եաշատը պու իքինճի քերէ փատի
շահ օլմարնտա , վէ հրահատ հայաստանա կէլմէտէն՝
էճէլի եէթիլիպ՝ էօլտիւ : ()՝ սէնէ էօլտիւ հայլարըն
սերասքերի տէ աւոր համազասպ , վէ օնուն իւչ էլլա
տը գալար , աւարը վարդան , հմայեակ վէ համա
զասպեան :

415 :

ապուհ յազկերտ շահլն օղլու , խոսրով էօլտիւքտի
օնուն եերինէ կէչիպ՝ փատիշահ օլտու հայ միլլէթի
նէ . զերէ չինքի յազկերտ շահ՝ տայիմ տիւշինիւպ
զայրէթ էտեր խի հայլարը խրիսթիանլըգ տինինտէն
տեօնտիւրմէկէ , վէ ռումլարտան օնլարը ուզադլնա
տըրմաղա՝ հայլար փատիշահ իսթէտիլլէրինտի , աւոր
քէնտի օղլու շապուհու փատիշահ տիքտի քէնտի փայր
իւզէրինէ . վէ թէնպիհ էթտի օնաքի հայ նախարար
լարընը գէվգ ու սէֆատէ գուլթուն , թաքի կէվէք
լէնիպ՝ խրիսթիանլըգ տինինտէն սօղուսունլար :

Ս՝ էլաքին հայ նախարարլարը իսթէքսիզ օնու գա
պուլ էտիպ՝ փերվասըզ գօնուշուրլարտի օնունլա , վէ
տայիլ

տայիմա սիթէմ' էտէրլէրիտի ծնա , ատում եէրինէ դձ
մամազլա ծնու : Սիր կիւն ծնունլա ավա կիթտիլէր , 416
վէ եանլարընճա կիթտի ատում նախորար' քի մոկ էյա
լէթին պէյի իտի : Սունլար ուզադ տան տաղ էշէկի
սիւրիւսի կէօրիւտ' տիւշտիւլէր արտլարընա , թա քի
գափաթտըլար ծնլարը սիր սարփ դաշլըգ եէրէ . իլէ-
րի սալտըգտա նախարարլար' կէրի գալտը շապուհ .
զէրէ ճէսարէթ էտէմէտի . դագըլտը ծնա ատում . նէ
գորգայօրսուն տէտի . սէն էրքէք սին , գայը տէյիլ-
սին , իլէրի էիւրիւ . Ճէվալ վէրտի շապուհ , ճինլէ-
րէ մախտուս տուր տէտի պէօյլէ դաշլըգ եէրլէրտէ
աթ օյնաթմագ : Նիւճէնտի պու սէօզէ ատում , լաքին
էուլթաւունտու , վէ սիր ֆուրսաթ արանիտի օ սէօ .

զիւն գարլըլըղընը ծնա վէրմէկէ :

Սիր գաշ կիւնտէն սօնըրա' կինէ պէրապէր ավա կիթ 417
տիլէլ' եապան տոմուզու ավլամաղա գամըշլըգ եէր-
լէրտէ . վէ գամըշլարա աթէշ վուրտուլար' քի գուշաթ-
սինլար տոմուզլարը . գամըշլար դուլթուշտուգտա կէ-
շէմէտի շապուհ , վէ աթէշ տէօրթ գարաֆընը ալտըգ-
տա , էօթէյէ պէրիյէ պաշլատը աթը' իլէ տօշաշմաղա ,
վէ էդրաֆընա պագարագ' գուրթուլմագ չարէսինի
արամաղա : Եթէթիշտի ծնա ատում մոկացի . նէ գօր-
գայօրսուն տէտի . իլթէ սէնին պապան վէ թանկըն
(չիւնքի աթէշփէրէսթ իտի շապուհ) : Ճէվալ վէր-
տի շապուհ . շիմտի տէտի շագայը պըրագ . վէ շու ա-
թէշտէն սալուշ , քի պէն տէ արտընճա կէշէ պիլէյիմ .
զէրէ պէնիմ աթըմ' իլէրի վարմաղա իւրքէր : () սէօզ
տէ սառմ' տախի ծնու մասխարայա դուլթարագ տէ-
տի . պու եէր տէ դաշլըգ եէր մի տիր քի պէն իլէրի
տիւշէյիմ . նիճէ քի էվլէլ տէմիշտի շապուհ , վէ ա-
տոմու ճինէ պէնզէթմիշ իտի . էյ տէտի չիւնքի սէն մո
կացիլէրէ ճին սօյու տէրսէն , պէն տէ սասանլըլարա
գալը' իւրէքլէր տէյի ատ դագարըմ : Սունու տէյերէք
աթը գամըշլարպ' աթէշտէն կէտի սանքի պիր չի-
շէքլէ չայըրըգտան կէշէր կիպի . վէ դուրթարտը շա-
պուհու . վէ չիւն պիլտի քի շապուհ պու սիթէմի չէքէ-
մէգ' չըգտը կիթտի մոկ սէմլէինէ : Սէօյլէ տաշա պիր
գաշ սիթէմիլ սէօզլէր իշիթտիրտիլէր շապուհա հայ
նախարարլարը , քի ճանընա քեաը կիթտի :

() վագիթլէրտէ պու շապուհուն պապատը յագկերտ 418 :
շահ

շահ՝ հալածանք չբարտար խրիսթիանւարա գարշը, վե
 օ սեպէպտէն չօղու մարտիրոս օլտու : Սէ չիւնքի սք
 սահակն սերպէստիկի վարիտի յազկերտին հուզու-
 րունտա՝ կիթտի օրայա , վէ րէճա էտիպ , ուղու ա-
 գըլըր սեօզլէր իլէ՝ տինտիրտի ծնուն տարղլնլըզընը -
 պու շէյի էթտի սք մարու թա էպիսկոպոս տախի. պագ
 հայ թարիխինտէ . ք . 55 :

419 : Հալածանքտան սօնղրա խասթալանտը յազկերտ. պու-
 նու իշիթտիքտէ ծնուն օղլու շապուհ , քի տեօրթ սէ-
 նէ փաաիշահլըգ սիւրէր իտի հայաստանտա , աճէլէ-
 իլէ չըգաը կիթտի . վէ աճէմ աքէրի պըրազըպ հայ-
 աստանտա՝ էմը էթտի վարա աուը սերասքէրինէ քի
 հայ նախարարլարընը վէ պեօյիւքլէրինի դուլթուպ ա-
 ճէմիսթանա կեօթիւրէ : Սէ քէնտիսիտէ էէթիշտիք-
 տէ պապասընա՝ ծնու էօլմիշ պուլտու . շապուհու տա-
 խի յազկերտին գուլարը օ կիւն էօլտիւրտիւլէր , վէ
 թախթա կէշտի իքինճի վւամ շահ :

Հաշան հայ նախարարլարը տույտուլար յազկերտին
 վէ շապուհուն էօլմէսինի , վէ պիւտիլէր քի նէ թէն-
 պիւհ էթմիշ շապուհ քէնտի սերասքէրինէ , հէփիսի
 պիր օլուպ՝ ներսէհ ճիհրակացի տէտիքլէրինի սերաս-
 քէր սէշտիլէր . վէ ծնուն գուլաղուղ օլմասի իլէ աքէր
 տէվլիրիպ՝ տիւշտիլէր շապուհտան գալան աճէմ ա-
 քէրի իւզէրինէ , վէ ծնլարա գըյարագ գըրտըլար :
 Սաղտը կեօրտիւ վարա սերասքէր քի ճիւմլէսի վայ օ-
 լույօր , վէ պիր դարափտան էարտըմճի էօգ , գուլէ-
 թինէ կիւվէնիպ խըշիլիլէ կիրտի հայ ասքէրինին իշի-
 նէ . վէ տահա պիր իշիլիլէմէտէն՝ էըլտըրըմ կիպի էն-
 տի ծնուն իւզէրինէ ապրսամ սպանդունի . վէ սաղ օ-
 մուգունու չալըպ՝ տիւշիւրտիւ աթընտան , վէ այագ
 ալթընա ալըպ պասարագ սափուշտու , վէ գալան ա-
 քէրիտէ գաջըրտը :

Սեօյլէ օլտուգտա տաղըլար նախարարլար հէր քէս
 քէնտի էէրինէ , վէ չօղու սըղընտը մէթին վէ էմին
 էէրլէրէ . հէրպիրի քէնտի պաշընա օլարագ , նէ պաշ
 վար նէ սահապ , էօյլէ քի ըահաթլըգ գալգտը .
 էօլար գափանտը , վէ ալըշվէրիշ օլմատը թէմամ
 իւշ էըլ : Սէ ուամ շահ իշիթտիքտէ նախարարլարըն
 էթտիկինի ծնլարտան էօճ ալայըմ տէյի՝ օ տախի պիր
 դարափտան միլէթի էօրսէլէտի . վէ հայաստան
 թ

մէմլէքէթինին ալթընը իւսթիւնէ կէթիրտի :

Պէօյլէ օլտուղունու կէօրտիւքտէ 'նք սահակ' աճէմ 420 :
 փայընտան կէրի չէքիլիպ , ալտը պիլէսինճէ 'նք մեւ
 րոպու , վէ իւշ թօննունու , աւալարը վարդան , համայ-
 եակ վէ համաղասպեան , վէ կիթտի ոււմ փայընա :
 Սէ լաքին օրատա օլան նախարարլար ծնու կաթուղի
 կոս եէրինէ գապուլ էթմէտիլի . զէրէ կիրմիշէր լե
 տի գայսէրիէ եպիսոսն հիւքմի ալթընա : Պօյլէրմէ-
 տիլէր ոււմ զապիդէրիտէ 'նք մեսրոպա քի հայ եւա
 զըսընը օրատա դալիպլէրէ էօյլէտէ :

Պու հալի կէօրիւպ 'նք սահակ' քեաղատ եաղտը թէո
 դոս կայսերէ վէ աւտիկոս պաղրիկէ , վէ անատոլիոս
 սէրասքէրէ քի մալաղիատա էյլէնիւր իտի . վէ պու
 եազըլարը եօլլատը 'նք մեսրոպուն էլիլիլ , վէ քէն
 տի թօննունու վարդանը պիլէ դօշտու . վէ ըէճա
 էտիպ իզին իսթէ . ի , քի գատըր օլսուն կաթուղի
 իոսլուպունու սիւրմէկէ ոււմ փայընտա տախի , վէ
 մէտրէսէլէր աշմաղա հայ եազըսը իշին : Սէ թէո
 դոս կայսր պու ըէճայը գապուլ էտիպ իսթէտիլէրի
 իւզրի իզին վէրտի . վէ վարդանը օ սէմթտէ օլսոն
 հայլար իւզէրինէ սորատեւատ էթտի' եանի սէրաս-
 քէր : Քէզալիք աւտիկոս պաղրիդտէ 'նք մեսրոպու
 պաշ խօճա էթտի , եանի վարդապետլէր վարդապե-
 տի . վէ ոււմլար տախի ծնա ազիմիդօս ատը վէրտի
 լէր , քի ույգու ույսմազ տէմէք տիր . եանի իլմէ
 չալըշըպ' վուգուֆ թաշսիլ էտէն : Տիլէտի 'նք մեւ
 րոպ աւտիկոս պաղրիդտէն' պիր տօղըու վէ սահսի
 նծաշունչ էօրնէկի . պաղրիդտէ սեօղ վէրտի . վէ
 սօնղրա ծնու պուլտու մաքսիմիանոս պաղրիդ . քի
 պիղիմ թարգմանիլէր պիր վագիթտէն սօնղրա կէ
 թիրտիլէր հայաստանա . նիճէ քի իշարէթ էթտիք
 եօղարտա :

Սք մեսրոպ հայաստանա տեօնտիւքտէ ոււմ փայ-
 ընտա օլան հայլար գապուլ էթտիլէր սք սահակը
 կայսերին էմրիլիլ , վէ չափըճազ մէտրէսէլէր աշը-
 լըպ' հայ եազըսընա եէլթէնտիլէր :

Պիր եզ րահաթլանտըգտան սօնղրա' 'նք սահակ վէ
 'նք մեսրոպ էլ վուրուպ տիւղտիլէր քիլիսէ քիթապ-
 ւարընը , կէրէք ժամադիրք օլսուն , վէ կէրէք տօնա
 ցոյց , կէրէք պատարադամատոյց վէ կէրէք զայրը քի .
 Թապ-

Թապար, քի սօնորա տահա զիյաւոյ շեօհրէթ պուլ-
տուրաու լար գիւտ, վէ մանդակունի, վէ զայլը հայ-
րապետէր :

(426:) Սիր պեօյիք սինադոս ճէմիյէթի տէ Էթտի նք սա-
հակ վաղարշապատ շէհրինտէ, վէ պիր ալէսսէվիէ
քեաղատ տօնաթար ալթը Ֆասըլ իւզըն, էյի եօլա
գօմաղա եպիսկոպոս, քորեպիսկոպոս, քահանաւարը, վէ
ճէմաաթը . պաղ հայ Թարիխինտէ . ք . 56 :

(431:) () Կիւնէրտէ պեօյիք սինադոս օլտու եփեսոստա
նեստորա գարշը . վէ սինադոս պիթտիքտէ՝ ռուժ
պաղրիգլէրի քեաղատ եազտըլար հայաստանա սի-
նադոսուն գանունարը իլէ . վէ վէրտիլէր պիգիմ
ալթը նէֆէր Թարգմանիլէրիլիգէ՝ քի ստանպօլտա
պուլունտուլար : () Յւլար տախի կէթիրտիքլէրինտէ
հայաստանա անճաշունչուն Էօրնէկի իլէ՝ սք սահակ
կիւնէ սինադոս ճէմիյէթի Էտիպ ւ . լտիշատ շէհրինտէ՝
գապուլ Էթտի օ՝ նք սինադոսուն քէլամարնը . վէ
լանէթ իլէ րէտտ Էթտի նեստորոս վէ օնուն գարա-
ֆընսա օլանարը . պաղ հայ Թարիխինտէ . ք . 58 :
Չալըշոր նեստորականար հայաստանա սօղմաղա
նեստորուն մէղհէպիսի վէ օ՝ քիթապարը քի եափ-
միլէրիտի Թէոգորոս մոպսոնեստացի վէ դիոգորոս
տարսոնացի : Վէ Էլաքին նք սահակ կիւնէ աշտիշատ
տա սինադոս ճէմիլտիպ, վէ օ՝ քիթապարը նզնվէլ Է-
տիպ՝ եազտը ստանպօլա՝ քի սաղընսընարը . պաղ հայ
Թարիխինտէ . ք . 59 :

26 . Սօնդրաի արդաշէսին լափի . յի արդաշէր պէնիլտէ :

ք . 56 = 60 :

422: Սիւնքի վաւա՝ շահ իւչ սէնէ գատար տունմայըլ՝
Էօրսէլէմէք իւզըն իտի քէնտի փայը դարաֆըն
տա օլան սահապարը հայաստան մէմլէքէթինի, էն
սօնդունտա Էօրոլուպ՝ վաղ կէչտի . Խոստուսա՝ պաղ-
տը կէօրտիւ քի պեօյի գըյագլըգ Էթմէկ իլէ, կիթ-
տիքճէ հայաստան իսորապ օլուպ՝ միրի կէլըրի տէ ա-
ղալըյօր : Սօնդրա տիւշիւնտիւ քի դաւթըլըգլա ճիւմ-
լէսինի տէ հիւքմի ալթընսա ալըպ՝ լահաթըլըգտա օլ-
տուն, կէրէք քէնտի վէ կէրէք հայ միլլէթի :
Վէ չիւն սիլլըր իտի քի նախարարըլար քէնտիսի իլէ պիր

օլմագլարստ , եախօտ եարտում էթմէղլէրտէ , իշխլէրի վարմաղ , պոռնուն իչին առամ եօլլատը սմբատ բագ-
րատունիէ քի արայա կիրիպ' նախարարլար իլէ պարը
շոգ իշի կեօրսին , պեօլէ սեօղ վէրէրէք քի քէնտի
տախի ունութսուն ծնարըն աճէմ ասքէրինէ էթտիք
լէրինի . վէ վատ էթտի քի վռամշապուհ փատիշահըն
օղլու շէհգատէի տէ' հայլարա փատիշահ տիքէ :

Վ)ու իշէ նախարարլար րագի օլուպ հապէր վէրտիլէր
նք սահակա քի ռում փայրնտա սաքին իտի . օ տախի
նք մեսրոպու վէ իքի թօռնունու օրատա պրադըպ ,
տլտր փարդան ստրատելատը , վէ կէլտի վաղարշապատ
շէհրինէ : Վ է օրատա նախարարլար իլէ մէշվէրէթ է-
տիպ' էլ չի կիպի կեօնտէրտիլէր վռամշահ սմբատ
մօսպետի վէ վարդան ստրատելատը , վէ սեօղ վէրտի-
լէր ծնա քի իդաէթտէ օլտունլար . վէ վռամշահ տախի
վատ էթտիկի իւզրէ' իշէրի էթտի պիթիթտի :

Լ)րտաղէս սօնդրաքի' վռամշապուհըն օղլու ծնսէ. 422 :
քիզ եաշնտա իքէն վռամ շահըն էմրիլիլէ' հայլարա
փատիշահ օլտու : Վ է չինքի վռամըն ճէտտի , եանի
պեօլիւք պապասը արտաշիր սասանեան տէնիր իտի ,
ծնուն նամընտ վէ շանընա եատիկեար օլմաղ իչին' ար-
տաշէսին ատընը տէյիշտիրիպ' արտաշիր տէյիվէրտի .
վէ հայաստանը թէմամ ծնդն էլինէ թէսլիմ էթտի ,
վէ աճէմլէրտէն հիւ պիրինի եանընա նագըր վէ կեօգ-
ճի գօշմատը :

Վ)ու արտաշիր պիր ագըլլըր իկիտ իտի , վէ փատիշահ
լըգ ումուրինի էյի կեօրիւր իտի , վէ լաքին տէյիգան
լըլըգ սէպէպինտէն' եօլտուգ հարաքէթվէրէ եէլթէն
տի' վէ ղէնան դայիֆէսի իլէ կիզլիճ' տօսթլուգ է-
տիպ քեօթիւ եօլլարա տափտը . եափճա եափճա մատ
տէ մէյտանա չրգտըգտա' միլլէթին կեօղիւնտէն տիւշ
տիւ , իուսուսա' նախարարլարըն : Դօգ քէրրէ նոտա
հաթ էթտի ծնա նք սահան , լաքին ֆայտասընը կեօր
մէտի, գէրէ օ քէնտիսինի սուցսուգ կեօսթէրիպ' խույ-
ռնտան վազ կէջմէտի :

Իշ պեօլէ օլտուգտա' պիրիթտիլէր նախարարլար նք. 427 :
սահակըն եանընա , քի ծնունլա աղըզ պիր օլուպ շէք-
վա էթտիլէր վռամշահ , քի արտաշիրի փատիշահլը-
ղընտան ազլ էտիպ' եէրինէ աճէմլէրտէն պիրինի կէ-
ջիրսին փաշա կիպի :

Պիւ իշէ գարշը տուրուպ նք սահակ գայիլ օլմատրգ. տա՝ ծնու տախի կաթուղիկոսլըգ քիւրսիսինտէն պը քազըպ՝ կիթտիլէր վումաշահ պիլէլէրինձէ ալմագլա սուրմակ աալը քահանանըն պիրինի , քի ծնու կաթուղիկոս կեթսինլէր :

Վ ռամ իշիթտիքտէ պունլարըն շիքեայէթինի , էմը կեթտիքի կէլինլէր հուգուրունա արտաշիր վէ նք սահակ : (Սլար օրայա վարտըգլարընտա , էն էվիլէ էալ լընըգձա սեօյլէտի վումաշահ արտաշիր իլէ , նէ տիր պու քի նախարարլար սէնտէն շէքվա էտէյորլար : Շէվապ վերտի արտաշիր , պէն տէտի հիջ պիր մատ , տէտէ էքսիքլի իշ կեթմէմիշիմ փատիշահլըգ խուսուսլարընտա . վէ հիջ քիմսէյէ դարարըմ տոգունմաւիշ . վէ պունու քէնտիլէրի տէ պիլլը վէ դանըր . լաքին չիւն քի պունլարըն դապիլէթի տիր՝ սահապլարընա գարշը տուրմագ , վէ ֆէնա սեօյլէմէք , օ սէպէպտէն՝ պանա տախի դապիլէթլէրինին իճրասընը կեթմէք իսթէյօրլար :

Պունտան սօնդըա աիւան գուրուլուպ վումաշահըն հուգուրունտա թէֆթիշ օլունտուգտա , հէր նէ տիւրլիւ կեթտիլէրսէ , հէփիսինին գարշըլըգ ձէվապընը վերտի արտաշիր : Վ է չիւնքի վումաշահըն իսթէտիկի տէ պու իտի , քի հայլարտան փատիշահլըգը գալորըս՝ նախաբարլարըն սեօգիւնի արտաշիրին սեօգլէրինտէն տահա՝ զիյատէ տիյնէտի . խուսուսա քի օրատա ճիւմէ նախարարլար պիր աղըգ օլարագ չաղըրշտըլար , քի նէ լազըմ՝ տըր պիզէ փատիշահ . աճէմտէն պիրի կէլիպ՝ պիզի գայըրա պիլլը :

428 : Պունլարը վումաշահ իշիտիպ , ալտը արտաշիրտէն փատիշահլըգ հիւքիումէթինի . նք սահակը տախի էնտիրտի կաթուղիկոսլըգ քիւրսիսինտէն . արտաշիրի սիւրիւպ խուժաստանա՝ հէր շէյինի միրիյէ դապը կեթտի . վէ սք սահակը զընտանա գօտու : Վ է արտաշիրին էէրինէ աճէմին պիրինի մարգպան՝ եախօտ փաշա կեթտի , ատը վէ հիւհրշապուհ . վէ նք սահակըն էէրինէ տէ սուրմակ քահանայը կաթուղիկոս նասպ կեթտի . պեօյլէձէ իշի տիւղիւպ գօշտուգտան սօնդըա , ազիմ իքրամ իլէ նախարարլարըն էէրլէրինէ էօլլատը : իշթէ պեօյլէձինէ գալգտը հայլարտան արշակունի սօյուն փատիշահլըգը . սէնէ 428 . քի վաղարշակտան

պաշտօնը թա արտաշիրէտէք սիւրտիւ 580 երւ . վե
արտաշիր տէ խուժաստանտա էօլտիւքտէ , օ տէվէ
թին նամը նիշանը՝ գալմատը : Վալգալը լուսաւորիչ
սոյունտան տախի կաթուղիկոսլըգ , վէ դայրըլարտան
պաշա սոյ պաշատը : Շ անընտան պրըլու Տայաս -
տան՝ շեֆրէթսիզ գալտը , վէ տէվէթինտէն տիւ
շիւս՝ եապանճիլէրէ էսիր օլտու , վէ չէքմէտիքլէրինի
ինկիլէրէք չէքտի , վէ թէսէլլի տէ պուլտու իսէ՝
խայրընը կէօրմէտի :

իտի , վէ մէմէքէթին խարաճընը ալըպ' կեծնտէրիբ
իտի ամիրապետէ . պու ոստիկան' ատրպատականտա
օլան ոստիկանըն հիւքմի ալթընտա իտի . լաքին քէն
տի տէ եմլընըգ պաշ լըպաշընա իսթէտիկինի էտէրի
տի . առամ տախի էօլտիւրէպիլըրիտի . վէ զայրը եէը
լէրէ տէ քիւչիւք ոստիկանլար գօյապիլըրիտի :
Պատրիկ օթուրդուր իտի պապի քէրրէ ոստիկան եէրի
նէ ամիրապետին էմրի իլէ' հայ մէլլէթինտէն . վէ նէ
փայէտէ իսէ ոստիկան' օ փայէտէ իտի պատրիկ տէ
հէր դարափտան :

Վիւրապաղատ օլուր իտի հայ միլլէթինտէն կայսերին
էմրիլլէ' պէյ կիպի , վէ կեօգէտիլըրիտի միլլէթի : Վ' է
նիճէ քի կեօրիւյօրսուն' մարդպան աճէմ տէվլէթին
տէն կեծնտէրիլըր իտի . ոստիկան վէ պատրիկ' հադա
րաքիլըրին էմրիլլէ . վէ կիւրապաղատ կայսերին դա
րափընտան : Վ' է չիւնքի պուշլարըն մանարպը ալէսսէ
վիէ մարդպանլըգ տէնիլըր , ծնուն իչին պու քիթապըն
տէօրտիւնճի փայըն իպթիտասընտա , մարդպանլըգ
տէվրի տէյի ատ վէրտիք . չիւնքի մէրգպան լուղէթի'
Փարսի տիլինճէ դարափ պէքլէյիճի տէմէք տիբ . եա
նի մէմէքէթին պիբ սէմթինի հըփզ էտիպ' գօրույ
ան : Շ իմտի կէլլէլիմ պուշլարըն թարիֆինէ :

Պապ . 1 : Վ' էհ մէր շապուհ մարդպանըն վաֆէի , վէ
պիբ գալ լայըգ օլմայանլարըն իսթուդիէոս օնուր
մալարը , վէ յոլէէթին հայրապետիլիի :

$$ք . 57 : Լ 7 . 1 = 2 :$$

Վ' էհ միհր շապուհ Փարսի սօյտան մարդպան օլտու 428 :
հայլարա վուամշահըն էմրիլլէ . պու օլտու էվ
վէլքի մարդպան . վէ չիւնքի պիբ էյի քիմնէ իտի փէք
էյիճի , կեօգէթտի միլլէթի : Վէլլէլիմ շիմտի կաթողէ
կալարըն նագլինէ :

Սուրմակ ատլը պիբիտի' քգնունի էյալէթինտէն , արծ
կէ քէօյիւնտէն նք ստհակըն եէրինէ կաթուղիկոս
օլտու հայլարա . վէ լայրգ օլմայան իլլէրէ եէլթէնիպ'
պիբ էրլտան սօնղրա աղ օլտու նախարարլարըն էլլի
իլէ . վէ վարըպ սաքին օլտու քէնտի էյալէթինտէ փիշ
ման օլարաք էթտիքլըրինէ , իսկուստա նք սահակա
գարըն :

429: **Բ**ըքիչոյ՝ ասորի մի լէթինտէն սուրմակըն եերինէ կէ-
չիպ կաթուղիկոս օլտու . վէ փէք ֆէնալըզլա սիւրտիւ
մանսըպընը խուսուսա ենդարա գարըը , ծնարտան
էօլէնլէրին մալընը քէնտիտի զապդ էթմէկ իլէ . պու-
նուն իչին նախարարարըն պիր գաչը ծնուն եերինէ
ղայրըսընը գօմագ իսթէտիլէր . վէ պապիլէրին տէ սք
սահակը տեօնտիւրմէք իսթէր իտի , քի աճէմիսթան-
տա հապս օլունմիշ իտի : Պու մատաէ իչին իքի դա-
րաֆտան եազտըլար վուամ շահա . օ տախի իքի դարա-
ֆըն հադըրըն հօշ ետիպ , սք սահակը սալը՝ վերտի ,
քի վարըպ եերինէ օթուրա . վէ իզլին վերտի քի ձեւ
նադըուլթի էթմին , վէ էօյրէտէճէք շէյլէրի էօյրէթ-
սին . պիր զայրըսընը տախի գօտու ատը շմուէլ՝ ասո-
քի ճինսինտէն , քի կաթուղիկոսըզ մատտէլէրինտէ
հիւքմ էթմին : Պունլարը էթտիքտէն սօնղրա վուամ
շահ սերասքեր տիքտի վարդան սարատէլատը . վէ վա-
հան ամատունի տէտիքլէրի պէօյլւք նախարարը վէ-
ղըր էթտի հայլարա . վէ հէփիսինի տէ՝ էօլլատը հալ-
աստանա :

432: **Ը**մուէլ ասորի կաթուղիկոս կիպի օթուրուպ՝ չօգ-
ֆէնա գուլլանտը կաթուղիկոսըլուղու . վէ քէնտիտի դա-
մահ գարաֆընտան բըքիչոտան զիյատէ :

439: **Լ**էտի երլտան սօնղրա շմուէլ էօլտիւքտէ՝ պիրքտի-
լէր նախարարըլը նք սահակըն եանընու . վէ ծնտան
աֆիլ տիլէյերէք՝ եալլարտըլար քի սալթ օ օլտուն կի-
նէ քէնտիլէրինէ կաթուղիկոս : () տախի պու իշտէն
կերի տուրուպ՝ պէյան էթտի ծնարա օ բուլայը քի ալ-
լահ կեօսթէրմիշ իտի քէնտիտինէ իքի շէյ իւղէրինէ .
պիրի՝ քի օ զաման գալգաճագ լուսաւորիչ սօյունտան
հայրապետիք . իքինճիտի օ քի թիւքէնէճէք հայլար-
տա՝ արշակունի փատիշահլըզ : Ս է քէնտիտի տէ շէ-
քիլտի կիթտի բադըւանդ սէմթինէ . վէ սաքին օլ-
տու բլուր տէտիքլէրի քէօյտէ . վէ ծնտա էօլտիւ . սէ-

440: **Ն**է 440 . նաւասարդ այըն 30 . եախօտ այսմաւուրքա
կեօրէ սեպտեմբերին 9 . վէ թէնի կեօմիւլտի մէզարա
աշտիշատ քէօյլւնտէ . վէ օրատա պիր տիլպէր քիլիտէ
եաիրլտը . վէ չօգ միւճիլէթլէր օլտու , վէ տայիմ օ
լուր իտի . վէ ծնուն իչին երլտան երլա եօրթու կիւնի
գօնտու , քի շիմտիլէտէք դուլթուլուր :

440: **Ս**երող վարդապետ՝ նք սահակ էօլտիւքտէն սօնղ-
րա

բա գայիմմագամ դարգընա կաթուղիկոսլըգ քելըսի . սինի ալթը այ կեօրիւայ կեօղէտիւ պէնտիսի տախի էօլտիւ վաղարշապատ շէհրինտէ . վէ կեօմիւլտիւ մէ գարա օշական քեօյիւնտէ . վէ ծնուն իչին տախի կիւն թային օլտու երլտան երլա եօրթուսունու դութ .

մադա :

Յուլեփ՝ Կը սահակըն վէ Կը մեսրոպուն շայերտի՝ 441 : վայոյ ձոր էյալէթինտէն , հողոյիմ քեօյիւնտէն՝ Կը մեսրոպուն էմր էթտիկի իւզրէ՝ կաթուղիկոս օլտու . վէ չիւնքի տահա եսիսկոպոս տէկիլ խի սուրմակ ձեւ նադրութի էտէրիտի : Ալթը երլտան սօնղրա եսիւ կոպոս օլուպ քէնտիսի էտէրիտի հէմ ձեւնադրութի վէ հէմ կաթուղիկոսլըգա միւթաալիգ զայրը իչէրի . վէ հէր շէյի տիւղէթմէկէ միւրատը օլուպ՝ սինա դոս էթտի շահապիվան շէհրինտէ . սէնէ 447 . վէ իկիւր մի գանուն պաղլատը նիզամ ինթիզամ իչին , դութ մայանտան ձէրիմէ ալմագ Թէնպիհ օլունուպ . ծնուն իչին օ գանունլար ձէրիմէ գանունլարը տէնտիլէր . պագ հայ թարիխինտէ . Գ . 2 :

() կիւնլերտէ իքինձի յալկերտ աձէմլէրէ շահ օլուպ՝ նիլէթ էթտի քի հայլարը տեօնտիւրէ աթէշփէրէսթ . լիք մէզհէպինէ . վէ պու իշէ զլյատէսի իլէ գըզըշտը տը ծնու քէնտի վէզիւրի միհրնէրսէհ : Պու Ֆիքիւրտէ իքէն՝ վարագվաղան սիւնի վասակըն կիւմլէյիսի՝ դայ նաթաարա խասմ օլուպ՝ չըգտը կիթտի աձէմիսթա . նա . վէ օրատա տինինի ինքեար էտիպ՝ պաշլատը մի հըրնէրսէհի Թահըրէթ էթմէկէ քի հայլարը քէնտի մէզ հէպինէ տեօնտիւրէ , իւմիտլէնէրէք քի պեօյլէ էթմէկ իլէ պիր պեօյիւք փայէ ոահապը օլա :

Պունուն սեօղլէրինտէն զիյատէսի իլէ գապարտը մի 442 : հըրնէրսէհ , վէ դութուշտուրտու յազկերտի : () տա խի քէնտի օգուր եազարլարը վէ ալիմլէրի իլէ մշվէրէթ էտիպ՝ պիր շէյ դուրտու քի դօլայլըգլա հայլարը ավլայա : Պու նիլէթիլէ եաղտը հայլարա վէ աղ ունլարա վէ կիւրձիլէրէ քի ասքէր կեօնտէրսինլէր նախարարլարա պիլէ՝ ապար տէտիլլէրի էյալէթէ , քէնտի պիլէսինձէ ձէնկէ վարմաղ իչին հոնք տէնիլէն միլլէթին իւղէրինէ , (քի պիր սօյ Թաթար տըր :) Պեօյլէձինէ ծնլարը քէնտի եէրլէրինտէն ուղաղա չէքիպ՝ տինլէրինտէն չըգարմագ իսթէրիտի , վէ ասըր եէր

եւրէրէրնտէ վէ եուրթլարընտա օլանլարը՝ տախի՝ օ
եօլա սլորագմագ : Վ) Է քէնտիսինի հայլարա սէվկիւ-
լիւ կեօսթերմէկ իշին՝ հայլարտան մարդկան գօտու
վասակը . վէ վարդանը՝ տախի՝ սէրասքերլիկինտէ գա-
վիւնտի :

2 : Վ) աստի մարդանըն վագթի . վէ վարդանիս պիր օլան-
լարըն եւտիսլէրի վէ չէտիսլէրի :

7. 2 = 10 :

- 442 : Վ) ասակ սիւնի , եանի սիւնիք մէմէքէթին պէյի՝
հայաստանա մարդկան օլուպ , վէ վարդան սէ-
րասքեր իլէ վէ դայրընախարարլարա մէշվէրէթէտիպ ,
օնլարըն իրատէթիլիլէ յագկերտ շահին հմրի իւզըն՝
պիր պեօյիւճէք պեօլիւք ասքեր եօլլատընախարարլար
վէ քահանայլարա ապար սէմթինէ : Վ) զունլարտան
վէ կիւրճիլէրտէն տէ կիթտիլէր օրայա : Վ) ունլարը
կեօրտիւքտէ յագկերտ՝ չօգ սէվինտի . վէ պունլարա
եիւրիւտիւ հոնք իւղէրինէ : Վ) քի երլ ճինք էթտի ,
պիր շէյ էտէմէտի . պաղտը կեօրտիւ քի իշ կէճիքէ-
ճէք՝ դօրպտու՝ օլմայա քի խրիսթիանլարըն եիւրէկի
գըրըլըն . պունու իշին պաղիլէրինի կերի տեօտիւ-
րիւպ՝ օնլարըն եերինէ դայրըլարընը կէթիթթտի . վէ
օ արալըգ վագիթլէրտէ՝ տէմիր գափույա եագըն գա-
լէ եափտը , վէ պիր գաչ երլ օրատա օթուրտու գալտը :
447 : Վ) աչլատը արթըգ օրատա օլան հայլարը տալլէթ էթ-
մէկէ քի աթէշէ դափսընլար . պիր կիւն սէրպէսթ ճէ-
վապ վէրտիքտէ պունա դարեգին՝ կէնճ՝ նախարարա-
ըն պիրիսի՝ իֆրագ իլէ տարըլըպ զընտանա գօտու օ-
նու : Վ) ունու կեօրտիւքտէ իքի նախարար՝ ատում գնու-
նի , վէ մանաճիհը ուրշտունի՝ օրատան կիզլիճէ սափու-
շուպ կիթտիլէր ասքերլէրիլիլէ : Վ) սքեր եօլլատը յագ-
կերտ արտլարընճա . վէ հէփիսինիտէ մարտիրոս էթտի
(Ետան սօնղրա պաչլատը կեանհիճէ դաթլըլըգլա ,
վէ կեանհիճէ աճը սեօզլէր իլէ տայիմ տալլէթ էթմէկէ
խրիսթիանլարը աթէշէ դափմաղա : Վ) օնլարա դօր-
գու վէրէյիմ տէյի՝ հայլարտան տեօրտիւնի՝ պեօյիւք-
լէրտէն օլարագ՝ իսքէնճէյէ գօշտու , վէ սօնղրա զըն-
տանա գօտու : Վ) այրըլարընա տախի էլ վուրուպ պիր
449 : շէյ էտէմէտիքտէ՝ դէնշապուհ ատըլ պիրինի եօլլատը
հայ

Հայաստանա , քի սղըր վերկելերէն վէ զայրը տիւրէն
էզելյեթէրէն ծնւարը սըգըշտըրը պ' ավլայա . վէ լա
քին պիր շէյ գաղանամատը :

Տեծաւուր յազկերտ աճէմիսթանա , վէ ծնտան քեա 450 :
զատ եազտը Հայկերա քի աճէմ մէզՏեպինի գապուլ
էթսինլէր . միՏրներսէՏէտէ եազտըտըր : Պու քեա
զատլար Հայաստանա կէլտփքտէ՝ սինադոս էթսի յով
սէփ կաթուղիկոս արտաշատ շէՏրինտէ եսիսկոպու
լար վէ նախարարլարլա . վէ Տեփիսի կեծնիւլ պիր
օլուպ ճէվպա եազտըլար՝ լիւսվայ էտէրէք օ աճէմ
մէզՏեպինի : Պունտան չօգ գըզտը յազկերտ , վէ
Ֆերման կեծնտէրտի նախարարլարա քի կէլիպ քէնտի
Տուգուրունա եիւզ պէ եիւզ սեօյլէշտինլէր :

Նախարարլար գարշը տուրամայրպ , վէ միւշալէրէ
էտիպ չըգտըլար կիթտիլէր . վասակ մարգպան , վար
գան սերապէր , վէ զայրըլարը տախի . վէ պիլէլէրին
ճէ աղունարըն պէյի վաչէ , վէ կիւրճիլէրին պէյի
վազգէն՝ քի վարգանքն կիւվէյիսի իտի . վէ գուգար
լար փաշարը աշուշա : Պունլարը կեօրտիւքտէ յազ
կերտ՝ սերթճէ սեօյլէշտի . վէ չօգ սեօզլէրտէն սօն
ղրա՝ Տեփիսինի տէ գընտանա գօտու , եէմին էտէրէք
քի էկէր տեծնմէզլէրսէ , ուզագ եէրէ սիւրէ ծնւարը՝
էօյլէ քի կէրի տեծնմէք գապիլ օլմայա . վէ մալլարը
տախի միւրիյէ ալընա :

Պեօյլէ օլտուգտա՝ շահ գուլլարընտան պիրիսի՝ քի
կիլլի խրիսթիան իտի՝ պունլարա էօկիւթ վէրտի .
պունու պիլէսինիզ քի տէտի՝ էկէր սիզ սիւրկիւնէ
կիտէրսէնիզ խրիսթիանլըգ տախի սիւրիւլիւր սիղին
վիլայէթինիզտէն . գէրէ շահ ապէր եօլլար օրայա ,
վէ մէճուսիլէր , քի ճիւմլէսինի տէ իսթէր իսթէմէզ
աճէմ մէզՏեպինի տեծնտիւրիւրլէր . վէ լաքին էկէր
սիզ շիմտի եիւզտէն շահըն Հադըրնը էլէ ալըպ՝ սազ
էսէն եէթիշիւրսէնիզ Հայաստանա՝ միլէթինիզի գուր
թարը՝ րսընը :

Պու մասլահաթա իսթէքսիզ գօր զար գայիլ օլուպ
սիօզ վէրտիլէր , վէ յազկերտ շահըն կեօզիւ էօկիւն
տէ կիւնէշէ սէճտէ գըլարլար . վէ յազկերտտէն իք
րամ վէ րազպէթ կեօրիւպ տեծնտիւլէր Հայաստանա
պիր էզ մէճուսիլէր տախի պիլէլէրինճէ , քի Հայճա
մոգ տէրիզ՝ վէ ծնւարըն պաշը՝ քի մոգպետ տէրիզ :
Պուն :

Պունլար եկեթիշտիքէրինտէ ծաղկոսն տէտիքէրի
էլալէթէ, մէճուսիլէրին պաշը՝ աաքէրտէն պիր գաչ
նէֆէր ալըպ կիրտի անգղ քեօյիւնէ. վէ երգմագ
իսթէտի քեօյիւն քիլիսէսինի: Պունա դարը տու
րուպ զւննդ երեց տէտիքէրի քահանայ՝ թէվապիսի
իլէ, գօվտու մէճուսիլէրի վէ ծնլարըն պաշընը:

Պու իշ թէվաթիւր պուլտուգտա՝ եկեթիշտիլէր օ
րայա հայլարտան չօգ սիլահլը քիմսէլէր սէրպիսթ
լիկիլէ. եկեթիշտի յոլսէփ կաթուղիկոս տախի վէ
զայրը եպիսկօպոսլար, ճիւմլէտի տէ հապըր՝ տին
տօղըուլուղունա վէ նք եկեղեցի ուղորունա ճանլա
րընը ֆիտա եթմէկէ: Պու հէնկեամէտէ՝ կիլլիճէ
կէլաի օրայա վարդան սէրաքէր եալընըզ. վէ եպիս
կօպոսլարըն այաղընա տիւշիւպ՝ պէյան եթտի ծնլարա
քէնտի եիւրէկիւնի վէ օպիր նախարարլարըն նիլէթի
նի. վէ քէնտի ինքեարընը աղլայարագ՝ ափլ տիլէտի
ծնլարտան:

(Նլար պիր էգ ոահաթլանարգտա՝ եկեթիշտի վասակ
սիւնի, քի ճանիւկեծնիւլտէն տինինի ինքեար եթմիշ
իտի. վէ ծնունլա պունունլա սեօյլէշէրէք չօղունու
րաղի եթտի քի պիր վագիթ մէճուսիլէրի դապուլ
եթսինլէր՝ կիտինճէյէտէք: Պէօյլէճինէ ծնլար եէր
պուլտուգտա պեօյիւքէրին եվէրինտէ՝ եայլար հայ
լարա Թէշփիէրէսթլիք՝ խոստուտա ծնլարա քի կէվ
շէքլէնմիշլէր իտի տինլէրինտէ:

Պունու պեօյլէ կեօրտիւքտէ վարդան՝ չարէսինի պու
լամայրպ ալտը օղուլուշաղընը, վէ պիր եանա չէքիլ
տի հայաստանտան: Վախարարլար պունու տուլուպ
էլլի եօլլատըլար ծնա, վէ եալվարարագ կէրի չէվիր
տիլէր, վէ ծնունլա պիր օլուպ գօվտուլար եվէրտէն
մէճուսիլէրի: Պագտը կեօրտիւ վասակ քի իշ թէր
սինէ տեծնտիւ, տէվլիւրտի աճէմ աաքէրինի, քի ծնլա
լա հայլարը գապգ էտէ. վէ լաքին հայլար ծնլարըն
իւղէրինէ տիւշիւպ՝ չօղունու գըրտըլար, վէ պիրէգի
նի դութտուլար. վասակը տախի էլլէ տիւշիւրտիւ
լէր. վէ լաքին վասակ եալվարպ՝ աւետարանա եէ
մին եթտի, քի գապի վէ միւհքէմ սաղլայա խրիս
թիանլըգ տինինի: (Նլար տախի եէմինինէ ինանլա
սալը վէրտիլէր ծնու:

Սօղըր սինադոս գուրտուլար շահապիվան շէհրինտէ
վէ

վէ չաղըրարւար եպիսկոսոսւարը . վէ հայաստանըն
 Ֆէնա հալլէրինի մէյտանա կէթիրիպ' տէտիլէր . իշ-
 լէրիմիզ աղըրաշտը ղիյատէսի իլէ , շիմաի նէ եա-
 փաճաղըզ . եա' օտուր քի տինիմիզի ինքեար հտիպ
 ղայիպ հտէլիմ , վէ ղայիպ օլան փատիշահլըղըմըզը
 պուլալիմ . եա' օտուր քի տինիմիզտէն վազ կէջմէյիպ'
 մարտիրոս օլալիմ . հվլէլքինի հտէմէյիզ . իքինճիսի
 նի հտէրսէք , կէրջի մարտիրոսլըզ թաճլնը ալըթըզ ,
 վէ լաքին միլլէթիմիզ զօրզար պիւթիւն տեօնէր ա-
 ճէմ մէզհէպինէ . վէ պիր վազիթտէն սօնղըա խրիս-
 թիանլըղըն նամը' տախի գալգամաճազ հայաստանտան
 վէ ալլահըն ատը խօրլանաճազ : Իմաի եօյլէ պիր իշ-
 հտէլիմ քի' մարտիրոսլըզտան աշըրը օլսուն . հօմ-
 րիւմիզի գօրուզ տին ուղուրունա , վէ նը եկէյէցի
 շանըիջին սէֆէրէ գալգարըզ աճէմ իւզէրինէ . վէ
 ծնլարլա ճէնք հտիպ' եա' օտուր քի իւսթիւն օլուպ'
 միլլէթիմիզի խրիսթիանլըգտա սազլարըզ . եա' օտուր
 քի ալլահըն մուհապէթիլիլէ ճէնքտէ գանըմըզը
 տեօքէրէք' ճանըմըզը ծնա թէսլիմ հտէրիլ , օ գարզ
 ճէնկիլէ քի աճէմլէր հայլարտան վէհմ հտիպ' գօյ-
 վէրսինլէր ծնլարը խրիսթիան տինինտէ : Վեօյլէճէ
 սեօզի քէսիպ' եէմին էթտիլէր աւետարնանա ալլահըն
 հուզուրունտա , քի կէրի տեօնմէսինլէր :

Վէ հէփիսի եէքաիլ օլուպ տիւշտիւլէր հայաստան-
 տա պուլունան աճէմլէր իւզէրինէ , վէ ծնլարըն ա-
 քէրինէ սաթաշտըլար , քի եէնիտէն տէյլիւմիշ իտի
 վասակ . վէ պազի տինլէրինտէն տեօնէնլէրին իւզէ-
 րինէ հիւճում հտիպ գօլտուլար վէ գօլալատըլար
 ծնլարը , վէ գարշը տուրանը գըրտըլալ :

Նարտըմճի եէթիշտի հայլարտան եիւզ պին քիշի-
 տէն ղիյատէ . վէ տիւշտիւլէր քեօյլէր վէ շէհրլէր
 իւզէրինէ , վէ նէրէտէ մէճուսի պուլտուլարսա' հօլ-
 տիւրտիւլէր . վէ աթէշքէտէլէրի երգտըլար , վէ քի
 լիսէլէրի թէմիլղէտիլէր : Վօլտիւրտիւլէր դոճին շէհ-
 րինտէ շաւասպ արծրունի' ատը պիր պեօյիւք նա-
 խարարը . եագտըլար տախի պեօյիւքլէրգէն պիրիսի-
 նի' ատը փոզոյ , վէ ծնուն շերոյ ատը օզլունու աստը-
 լար : Վէ հարպիճէ օրատա աղաճտան պիր քիլիսէ
 եափտըլար , նը գըրիգոր լուսաւորիչ ատընա' նիշան
 օլսուն աւյի , քի ծնուն հլիլիլէ պուլտուլարը տինի
 եէ-

եկնիւնտիւնը . պու իշէրտէ չօգ միւճիղէթլէր օլ-
տու , քի աճէմլէրին չօղու ծնու կեօրիւպ ինանտըլար
էֆէնտիմիղէ :

Հայլար պու իշէրտէ իքէն՝ դարա հապէր կէլտի աղ-
ուճն հօլքէսինտէն , քի օ սէմթէ տէ յազկերտ շահ՝
մէճուսիւնը վէ աքէր կեօնտէրմիշ . քի ծնլարը տախի
տինլէրինտէն չլգարսընլար . վէ տիւնլէր իտի աղ-
ուճնլար քի հայլար քէնտիւնլէրինէ էլ ուղատրպ
եարտըմ էթսինլէր : Պունու հայլար իշիթտիքտէ՝
միւշավէրէ էտիպ՝ էվլէլ էլչի եօլլատըլար քիւչիւք
թէուդոս կայսերէ՝ մէքթուպ իլէ , վէ եպտըմ իսթէ
տիւնլէր , լաքին օ պիր շէյ էտէմէտի . զէրէ օ կիւնլէր-
տէ էճէլի եէթիշիպ էօլտիւ . ծնուն եէրինէ կէչէն
մարկիանոս կայսր տախի՝ աճէմլէրտէն գօրգուպ՝ պիր
եարտըմ նիշտէնսի կեօսթէրմէտի . խուսուսա քի օ
կիւնլէրտէ քաղկէդոնտա սինադոս էթմէկիլէ եւտիւ
քէսէ գարշը՝ էլի տէյմէտի դայրը շէյլէրի գայրըմա

ղա . պագ հայ թարիխինտէ . Գ . 19 :

Հէր նէ իսէ հայլար ճէվապը պէքլէմէյիպ՝ ալլահա
սըղընարագ՝ իւչ պեօլիւք էթտիլէր ապէրլէրինի ;
պիր պեօլիւքինի ալտը ումըոսեան ներշապուհ սըծ-
րունի , վէ կիթտի ատրպատական սէմթինէ քի օ դա-
րաֆլարը կեօգէտիպ սաղլայա աճէմլէրէ գարշը :
Իքինճիտինի ալտը վասակ սիւնի , քի հայաստանը
կեօգէթսին : Իւչիւնճիտինի ալտը վարդան , վէ եիւ-
թիւտիւ աղոճան սէմթինէ . ուտի սինօրընա եէթիշ-
տիքտէ՝ ծնտա պուլտու աճէմլաքէրինի , սերասքէրլէ-
րի՝ սեթոխտ ատը : Պունու կեօրտիւքտէ վարդան՝
ապէրլինէ նիպամ վէրիպ՝ սալտը աճէմլէր իւզէրինէ .
վէ պունլար հէփիսի պիր աղըգտան ալլահա եալլա
րարագ՝ տալտըլար ճէնիկէ , վէ գըրտըլար էօնկտէքի
ապէրլի : Օրատա արշաւիր կամարական վէ մուշ
դիմաքսեան իլէրի կիրիշիպ՝ օ եէրլէրի դանըմատըգ-
լարը իչին՝ տիւշտիւնը պաթագ եէրլէրէ . վէ աթ-
լարը պաթտը : Տիւշմանլար պունու կեօրտիւքտէ՝
պաշլատըլար իւզէրլէրինէ օգ եաղաղըմաղա . քի ծն-
լարտան եարալանըպ էօլտիւ մուշ . լաքին արշաւիր
գուվէթլէնիպ էնտի աթընտան , վէ պաթաղա պա-
թարագ աթը արտընտան տիւրթիւպ դուրու դալա
ֆա պըրագմագ իսթէտի , վէ այաղընտան չիղմէսինիս
պիր

պիր թէքի չամուրտաւ գալոր : Սադոր կեօրտիւ քի
կէճիքմէք օլմիսդ՝ աթընը ծնտա պրրագրայ՝ ետեա
եիւրիւտիւ տիւշմանլար իւզերինէ . վէ չօղունու գը
րարագ եէթիշտի լուփ փատիշահընըն գարտաշընա՝
ատը վուրկ . վուրտու էօլտիւրտիւ ծնու օրատա , վէ
գարշը տուրանլարը տախի գօվալայը պ տեծնտիւ ա
թընը ալտը . պինտի վէ թէքրար հիւճում էտիպ
տիւշմանլարը տիթըէթտի : Սունտան՝ դայըր նախա
րարլար տախի եիւրէքլէնիպ՝ պերպատ էթտիլէր տ
ճէմ ապերլինի : Ս է աճէմլէր տայանամիսը պ գաշ
տըլար , եարըսը գատարը տէմիր գափույա տօղրու . վէ
եարըսը լընաս չայըն քէնարընա . վէ ծնտան կէջէր
քէն հայլար օգ աթմագլա զայ էթտիլէր ծնլարը . հէ
մէն սալթ պիրիսի գուրթուլա պիլտի :

Աիրտի սօնղրա հայլար աղընան մէմլէքէթինէ . վէ
հէր նէ գատար աճէմ պուլտուլարսա օրատա , վէ ա
ճէմ մէճուսիլէրի հէփիսինի դըրտըլար : () Նտան
եիւրիւտիւլէր տէմիր գափույա . վէ ծնտա տախի դըր
տըլար աճէմլէրի , վէ երգտըլար յազկերտին պինա
լարընը . վէ ծնտան իջէրի էլ չի կեծնտէրիպ տօթլուգ
էթտիլէր ալանք վէ հոնք տէտիքլէրի միլէթլէրիլէ .
վէ տեծնտիլէր հայտատանա :

Տոհա պոգնլար օ ճէնքլէրտէ իքէն՝ վասակ սիւնի՝ վէ
ծնունլա ծլան նախարարլար խրիսթիանլըղը թէմամ
պիր եանա պրրագրայ , շէհրլէրէ վէ քեօլլէրէ վէ
քիլիսէլէրէ տախի աթէշփէրէսթլիք մէզհէպինի սօգ
տուլար : Խքէնճէ վէրտիլէր քահանալարա . երգտը
լար չօգ եերլէքի . գութուպ նախարար էվատլարը
նը , աճէմիսթանա էօլլատըլար . վէ թէքրարէն շարգ
գօտուլար յազկերտ վէ միհընէրսէզ վէ մէճուսիլէ
րին պաշիլէ , քի հայլարը պիւս պիւթիւն աճէմ
մէզհէպինի սօգտունլար : Լազտըլար ռումլարա տա
խի վէ զայըր միլէթլէրէ քի վարդան վէ ծնա թապի
օլանլար ախի օլմիլէր տէվէթէ :

() վադիթտէ մաուրիկոն սօյունտան պիրիսի՝ տտը վա
սակ միւրապիր օլմիլ իտի օ հայլարա քի ռում փայըն
տա սաքին ծլուրլար իտի . պունա պաշգաճա քեաղատ
եադտը վասակ սիւնի , ֆէնա իֆթիրալար երղարագ
վարդանլա պիր օլանլարըն իւզերինէ : () տախի չիւն
քի պունա պէնկզէր պիրի իտի պունուն իֆթիրալա
րըն .

ընտան գրգռւոյ՝ ազըր ազըր շիքեայեթէր եաղտը
կայսերէ, վէ մէքրուհ կեօսթէրտի ծնւարը. պուլտու
պու վասակ օ վասակը. պիր պիրինէ տաաշ վէ սըւ-
տաշ. վէ պու իքի հարամղատէնին պիրլիկի խարապ
էթտի հայաստանը:

451: Հաչան պու իշէրի իշիթտի վարդան վէ վարդանլա
պիր օլանլար՝ աճէլէիլէ հայաստանա կէլիպ սելտիլէր
թէքրար մէմլէքէթի, վէ վասակըն վիլայէթինէ կի-
րիպ՝ քի սիւնիք տէնիր՝ եաղմա էթտիլէր չօդ եէր-
լէրի. վէ հսիր էթտիլէր ծնա թապի օլուպ՝ գարշը
գօյանլարը: Նշէրինի տիւգտիւքտէն սօնղրա՝ մէշլէ-
րէթ հօիպ չըգարտըլար զընտանտան գուլթասոգ ա-
ճէմլէրին պիրինի. վէ էլլի կիպի եօլլատըլար ծնու
յաղկերտէ. իշթէ տէտիլէր պիզ հազըրըզ շահօ
հըզմէթ էթմէկէ, էկէր պիզէ զօր էթմէզսէ քէնտի
մէզհէպինէ տեօնմէկէ:

Հազընտը յաղկերտ պու իշտէն, վէ լաքին Ֆիքրի
տէօնմէտի. գէլէ ծնւարը տինլէրինտէն չըգարմադ.
խթէր խտի. վէ չիւնքի պագտը կեօրտիւ քի զօր իլէ
օլմայօր, տէք իլէ ծնւարըն պիրլիկինի սեօքմէք իսթէ-
տի. քի գօլայըզլա ծնւարը՝ էլէ ալա: Պու նիլէթ իլէ
Ֆիլման էթտի քի հայլար վէ քէնտի հիւքմի ալթըն-
տա օլան զայրը ճինատէն խրիսթիանլար, հէր եէր
տէ աշիքեարէ տինլէրինի դուլթսուլար. վէ պունու
էմր էթտի քի հէր քէա քէնտի եէրինէ տաղըլտըն:
Ս է լաքին հայլար ծնուն Ֆիքրինի պիլէրէք՝ պիրպիւ-
րինտէն այրըլմատըլար. իլլա քի տահա զլյատէսի
իլէ պիր օլուպ՝ հազըրլանտըլար քի՝ լազըմ կէլիրտէ
ճէնք էթսինլէր:

3: Ս աստէն էլտիէն չեօլիւլիտ. վէ վարդանլա պիլէ օլան
լարըն պիրլիկի վէ շէհի օլմալարը:

Գ. 10 = 13:

451: աչան կեօրտիւ յաղկերտ քի հայլարը ալտատա-
մայօր՝ իֆրադ իլէ գըզտը. վէ միւպալէղէ աս-
քէրիլէ եօլլատը հայաստանա միհրներսէհի, քի վար-
սըն գըրտըն հայլարը պիլթիւնճէ: Նիլտի միհրներ-
սէհ փայտակարան սէմթինէ. վէ վասակը եանընտ
չազըրըպ՝ սօրտու վէ տուլտու ծնտան պիրլէքտէ օլան
հայ-

հայրերն ֆիքերինս վէ թէտարիքինս. վէ թահրիք
էթտի ծնու՝ քի ծնւարն պիրլիկինս սեօքսիւն :

() տախի պուլտու իքի եալան եանդը շէիւրէքլի
քահանայ՝ առլարը զանդակ վէ պետրոս . իքիտէ ծն-
լարա ույդուն սարկաւադ՝ սահակ վէ մուշի . վէ պուն-
լարն էլիլիէ եէմին հտէրէք վէ շէյ առայարագ ալ-
տաթտը հայլարն չօղունու չօգ քէրրէ . շիմտէն
սօնդրա տէտի հմը օլտու շահտան քի իրիսթիանլար
աշիքեարէ վէ սերպէսթլիկիլէ գուլթսունլար քէնտի
տինլէրինս . վէ պիլմիշ օլսարնըք քի պոլ մատտէ իջին
կէլմիշ տիր միհրներսէհ . եանի եկէր հայլար թէք
տուրմադլարսատինլէրինտէ ծնլարլաճէնք էտիպ՝ հագ-
լարնտան կէլսին : Պեօյլէ եալանլարլա էվլէլ սեօք-
տիւ հայլարտան՝ կիւրճիլէրին վէ ալունանլարն պիր-
լիկինս , վէ հայլար իջինտէտէ պազիսինս սօղուգլուգ
պրրադտը :

Պագտը միհրներսէհ քի վասակ հմին վէ սաղ պու-
լունոյօր քեթթիւլէքտէ , վէ ծնուն էլիլիէ շահրն
իսթէտիկի օլոյօր , էվլէլ թէսլիմ էթտի օ պեօյիւք
օրտույի աճէմ սերասքէրինս՝ առը միւշկան նիւսալա-
ւուրտ . վէ սօնդրա հմը էթտի ծնա քի վասակըն ի-
շարէթի իլէ տիւզսիւն դօշսուն հէր իշի . վէ քէնտիսի
չըգտը կիթտի աճէմիսթանա . վէ շահրն հուլուրուն
տա էօյմէք լազըմ իքէն եէրտի վասակը՝ ալլադ վէ
խային կեթթէրմէքլէ ծնու :

Իշին պեօյլէ օլտուղունու կեթթիւքտէ վարդան՝ իւ-
միտինս ալլահա սալըպ՝ հասպէր եօլլատը հայլարա .
քիմքի տէտի իսթէրսէ՝ ճէնկէ կէլսին պէնիմլէ : Պու
սեօզ իլէ պիրիքտիլէր ծնուն եանրնա-արտաշատ շէհ-
րինտէ ալթմըշալթը պին քիշի ճանլարընը ֆիտա էթ-
մէկէ տին ուղուրունա , վէ սք եկեղեցիլի սազլամա-
ղա՝ քօ էֆէնտիմիգին աշգընա : Վէլտիլէր տախի օ-
րայա յովսէփ կաթուղիկոս , վէ սահակ եպիսկոպոս ,
վէ ղեռնդ երեց , վէ տահա պիր գաջ քահանայ վէ
սարկաւադ :

Իշիթտի վարդան քի աճէմլէրին օրտուսու եէթիշմիշ
հէր տէտիլէրի էյալէթէ . վէ ապէրին պիր պեօլիւ-
կի պաշլամը չէթէճիլիք էթմէկէ . պունու տույ-
տուգտա եօլլատը չէթէճիլէրին իւզէրինս ամատունի
սօյունտան առանձար նախարարը՝ պիր գաջ նէֆէր
ալ

ասքերիւն : () տախի ծնւորը գօլալայրայ , վէ աճիւր
օրտուտունուն նասը օրտուտունա վուգուֆ թաճսիւ
էտիպ' սէվինմէ'կիւն տեծնաիւ կէտի այադտաղարը
էաննա :

Տէվիրտի վասակ տախի քէնտիսիւն յիւր օլան Տայ-
լարը աճիւր օրտուտունա . վէ ծնւարա էիւրէք վէրիպ'
թէքրար էօլլատը էօգարտա զիքը էթաիկիմիդ քա-
հանալարը վարդանլըլարա , վէ ծնւարըն սեօզի իւն
պիր գաշըն ֆիքրինի տեծնաիւրտիւ . ծնւար տախի
կէրէի կէրի չէքիւմէտիւն վարդանտան , լաքին էիւ-
րէքլէրի պաղլանտը վասակլըլարա :

Ի՛ճէմին ասքերի եէթիշտիքտէ աւարայր քեօյիւն օ-
վասընա՝ վարդան տախի վէ ծնունլա պիր օլանլար՝
կէտիւնէր օրայա , վէ օրտուլարընը դուրտուլար տըղ-
մուտ չայըն քէնարընա : () րատա չօգ թէսէլլիյէ
տայիւր էիւրէք վէրիճի սեօզլէր սեօյլէտի վարդան
քէնտիսիւն պիր օլանլարա . ղւոնդ երէց տախի քէ-
զալիք . վէ օ՛ կէճէ հէփիսիտէ խոստովանանք օլմագ-
լա վէ սրբութի ալմագլա՝ գուվվէթլէնտիւնէր ճան վէ
թէնիւն , վէ սիւհլանտըլար էֆէնտիմիզըն մուհապ-
պէթիիւն :

Սապահընը՝ քի մարերի այըն իկիրմի ալթընճի կիւնի
խտի , վէ հոգեգալուստուն էէտինճի կիւնի , ճէնք
պաղանտըգտա , հայլար՝ պիր սուսամիշ քիսնէ չէշ-
մէյէ սէյիրտիր կիպի՝ էիւրիւտիւնէր աճէմլէր իւզէ-
րինէ , քի տին ուղուրունա դանլարընը տեօքսիւնլէր .
վէ չայը կէչիպ տիւշտիւնլէր օրտուլա . վէ պաղլատը-
լար դըրմաղա , վէ դըրըմաղա . օ՛ արալըգտա հայլար
իւսթէ չըգաճագ օրտուգլարընտա՝ ծնւարտան պէշպին
քիշի գատար՝ քի էիւրէքլէրի վասակլա պիր իտի՝ էն
կէլ օլտուլար , վէ դաշամագ վէրմէկիւն՝ ղայըրլարը-
նա քէտէր կէթիրտիւն : Սէ լաքին վարդան՝ էֆէն
տիմիզըն մուհապպէթիիւն դութուշուպ ալէվ կիպի
տիւշմանլարը եագտը վէ թէհլիքէլէրէ սալլա տիւշ-
տիւ . տախի ծնունլա պիւն ճէնքտէ տիւշտիւնլէր տօ-
դուգ նախարար . վէ առքերինտէն իքի էիւզ սէքսէն
ալթը քիշի : Սէ գալանլարը կէրի չէքիւպ գաշտը-
լար , վէ մէթին չէհիրլէրէ սըղընտըլար : Տիւշմանլար
տախի արտլարընա տիւշիւպ գայըֆլարընտան էէտիւ
էիւզ դըրգ քիշի էօլտիւրտիւնլէր . քի ճիւմլէսի օլտու
պին

պին թուղ ալթր : Ըճմլերտէն տահա՛ զիտտէ Էօլ-
տիւլէր օ կիւն. Եանի իւչ պին պէշ եիւզ գըրդ տեօրթ-
բիշի, քի տօգուղու պեօյիւքլէրտէն իտի շահ սէվ-
կիւլիւլէրի :

Իշին պեօյլէ օլտուղունու կեօրտիւքտէ վասակ՝ կիւ-
ճէնտի չօգ. զէրէ պիր շէյ գաղանամատր, խուսուսա-
քի գաղանայրմ տէր իքէն՝ չօղունու զայ Էթտի .
տիւշտիւ արթըգ Էօթէյէ պէրիէ, վէ ֆէնտիլէ վէ
Էալան Էէմլիւլէրիլէ չօղունու գալլէրտէն Էնտիրիւյ՝
Էօլտիւրտիւ : Պեօյլէճինէ գուլթուպ յուլսէփ կաթու-
ղիկոսու, վէ քահանալարտան պիր գաղնըր վէնճիլէ
գօտու : Իթտի տայք մէմլէքէթինէ քի օրատա խտի
յը վարդանըն գարտաշը հըմայէակ, վէ ծնունլա ճէնք
Էտիւյ՝ պիր շէյ Էտէմէտի, վէ լաքին օ ճէնքտէ տիւշ-
տիւ հմայէակ : Պեօլիւք պեօլիւք Էթտի սօնղրա վա-
սակ աճէմ ապէրինի, վէ շէթէճիլիկէ սալար ծնւ-
րը հայաստան իշինէ : Պունու կեօրտիւքտէ հայլար՝
Էիւրիւտիւլէր աճէմլէր իւզէրինէ, վէ չօղունու գըր-
տըլար . վէ Էիւրիւլիշ Էթտիլէր աճէմիսթանա .
Էադտըլար Էրգտըլար քեօյլէր վէ գասապալար, վէ
չօգ Էսիր ալարլար :

Իֆրադ իլէ գըղտը պու իլէ մուշկան նիւսալաուրտ .
վէ պիր շէյ Էտէմէյիւ՝ Էադտը յազկէրտէ, վէ տույ-
ուրտու կէչէն իլէրի : վէ հէփ օլան զարարլարը վէ
ղկյանլարը՝ վասակըն իւթիւնէ պըրադտը : Իշի Էթրս
կեօրտիւքտէ յազկէրա՝ Էօյքէլէնիւ չօգ տարըլար,
վէ մաղլուրլուղունտան վազ կէչիւյ՝ տույտու քի ար-
թըգ տին մատտէսինտէ գօր Էտէմէզ հայլարա . պու-
նուն իշին միհրնըրսէհիլէ միւշալէրէ Էտիւյ հապեր
կեօնտէրտի մուշկան նիւսալաուրտա քի ուհաթլըզ-
վէրսին հայլարա, Էէմլինիլէ սեօզ վէրէրէք՝ քի շիմտէն
սօնղրա գօր Էթմէսին հայլարա տինլէրինտէն տեօն-
մէկէ . վէ Էմր Էթտի քի հայլարա մարզպան Էթտին
ատըրրիլիզ ատըլ աճէմի, վէ քէնտիտի տեօնսիւն ա-
ճէմիսթանա : Պու իլէր իլին պադ հայ Էթարիլինի,
տէ. 7. 2 = 13 :

4: Լորորմիդդ Տարդանըն վէ ասրվշնասպըն վագնի. վէ մէ
լեպէ հայրապետին կաթողիկոսաւըն յովէան Տանդանիցե
վարընձա:

Գ. 13 = 21:

451: **Լ**որորմիդդ արշական՝ ասլը աճէմ՝ հայլարա մարդ-
պան օլուպ խայրնլըգ. կեօսթէրտի, էն էվվէլ
քիլիսէ խիւտտամլարընա, սօնդրա նախարարլարա.
քիլիսէ խիւտտամլարընտան պիր գաչընը զէնձըրէ
գօյուպ՝ կեօնտէրտի աճէմիսթանա. ատլարը յովսէփ
կաթուղիկոս, սահակ՝ ուղտունի եպիսոս. զեմնգ ե-
րէց, արշէն քահանայ, մուշէ քահանայ, սամուէլ
քահանայ, աբրահամ քահանայ. քաջալ սարկաւազ,
խորէն, աբրահամ, վէ զայրըլարը տախի: Պունլար
աճէմիսթանա եկեթիշտիքլէրինտէ միհրներսէհ պուն-
լարա սիյասէթ եկեթիքտէն սօնդրա՝ էնտիրտի գանլը
գույույա:

Պու պեօյլէ օլտուգտա՝ նախարարլարա էլ սալար ատը-
որմիդդ միհրներսէհին սեօգիլիլ վէ յազկերտին էմ
րիլիլ. էօկիւթ վէրտի ծնլարա քի կիթսինլէր աճէմիս-
թանա. ծնլար տախի յազկերտին եէմիսինէ ինանըպ՝
չըգըպ կիթտիլէր: Սէ պու կիտէնլէրի տէ տէմիլիլ
վուրուպ միհրներսէհ, էնտիրտի օ զընտանա:

452: **Ս**եկտէ՝ մանագկերտ եպիսկոպոսու՝ յովսէփ հայրա-
պետին եէրինէ կաթուղիկոսաւըղա սէչիլտի. զէրէ յով-
սէփ կաթուղիկոսու եօլլատըգտա ատրորմիդդ՝ նախա-
րարլար սահակ աճէմիսթանա կիթմէտէն՝ ծնուն կերի
տեօնիւպ կէլմէսինի ումմատըղլարը իչին՝ պիր զայրը-
սրնը օթուրթմապ իսթէտիլէր: Պունուն իչին գոնին
շէհրինտէ եպիսկոպոսլար սինադոս էտիպ՝ կաթուղի-
կոս տիքտիլէր մեկտէ եպիսկոպոսու. վէ կաթուղի-
կոսլըգ քիւրսիսինի օրայա գօտուլար սէնէ 452: Պու
կաթուղիկոսալ էյիլ կէչինտի ատրորմիդդ մարգպան.
վէ յազկերտին էմրիլիլ պաշատը միլլէթի սատըգա-
նէ գայրըմաղա, վէ իզին վէրտի քի հէրքէս եէրինէ
տեօնիւպ՝ էվվէլքի կիպի գուլլանսըն խրիսթիանլըգ
տիսինի, քիմնէ քիմնէյէ, քէտէր վէրմէյէրէք:
Նախարարլար՝ աճէմիսթանա կիթտիքլէրինտէ թէփ
թիշ էկտի յազկերտ վասակըն իշլէրինի. վէ սոու գաթ-
լէ

Ընկերութեան հազ մէ սուչու պուլուպ տիւշիւրտիւ մանս,
սրպընտան, վէ հնտիրտի դանլը գուլույա. օ տախի
օրատա չիւրիւյիւպ կէպէրտի. պապ հայ Թարիխին
տէ. 7. 14. վէ 15: Սէ եերինէ կէչտի սիւնիք մէմէ
քէթիւտէ օնուն կիւլէյիտի վարազվաղան, քի տինինի
պըրազըպ ինքեար էթմիշ իտի. վէ ճինլերտէն չար.
փընարազ էօլտիւ:

() կիւնլերտէ կիւրճիլերին պէյի վազգէն՝ քի ուլմիշի-
տի նը վարդանըն պէօյիւք գըղընը՝ աոր շուշան, վէ
քէնտիտի տինինի պըրազըպ տահա աճէմիսթանտա օյ-
ալանըրտի, տեօնտիւ կէլտի կիւրճիսթանա. վէ պաշ-
լատը գարըսընա զօր էթմէկէ քի տեօնտիւն աճէմ մէգ-
հէպինէ. վէ ալթը ելլէ գիլէթ էթտի օնա պու շէյ ի-
չին՝ օգատար քի օ տախի էօլտիւ սէնէ 458. պապ հայ
Թարիխինտէ. 7. 13:

Իգթիգա էթտի օ կիւնլերտէ քի յազկերտ շահ կինէ 454:
կիտէ հոնք տէտիլլերի միլլէթ իւզէրինէ. վէ օլմայա
քի քէնտի ուզազլանըրտա րահաթլըգ վէրիլէ զընտան
տա օլան քահանալարա վէ նախարարլարա, էմր էթ-
տի քի օնլարը էօյլէճէ պաղը կէօթիւրսիւնլերնիւշա
պուհ գալէսինէ. վէ Թէսլիմ էթտի օնլարը մոգպէ-
տէ, էանի մէճուսիլլեր պաշը օլանա՝ քի օնլարը տեօն-
տիւրսիւն տինլերինտէն. օ տախի չօգ էգիլէթ էթտիք
տէն սօնղրա քահանալարա, օնլարտա միւլիլլէթ կէօ-
րիւպ՝ մէգհէպինի պըրազտը վէ խրիսթիան օլտու.
պապ հայ Թարիխինտէ. 7. 15:

Սէ լաքին յազկերտ շահ հոնք իւզէրինէ կիտիպ վէ
օնլարա էէնկիլիպ՝ ըհգալէթ իլէ կէրի տեօնտիւքտէ՝
ինթիգամընը օ քահանալարտան ալտը. չիւնքի մէճու-
սիլլեր տէտիլլեր օնաքի իշիմիլլին պէօյլէ Թէրսինէ կիթ-
մէտի պուլտան օլտու, ղէրէ տէն տահա էօլտիւրմէ-
տին փուլթլարըմըզը էօլտիւրէն քահանալարը: Պուլու-
իշիթտիքտէ յազկերտ՝ չափըճազ օրաճըգտա էօլտիւր-
տիւ իքի քահանայը՝ աուլարը սամուէլ վէ աբրահամ.
քի պիլէսինճէ կէօթիւրմիշ իտի:

Ի՛մր էթտի սօնղրա դէնշապուհ խանա՝ քի օպիլլերի-
նի տէ էօլտիւրսիւն: () տախի նիւշապուհ գալէսինէ
վարըպ՝ չըգարտը օնտան քահանալարը, քի օնլարա
ղեոնդեանք տէրիզ. վէ պիլ ուզազ էէրէ կէօթիւ-
րիւպ՝ մարտիրոս էթտի օնլարը, քէզալլը մոգպէտի
տէ.

տէ . սէնէ 454 . յուրիս այրն 31 . վէ ծնւարն թէնինի
տէվչիբտի խուժիկ ատլը պիրիսի , քի կիզլի խրիս .
թիւան խտի . վէ քէմիքլերինի խրիսթիանւարա տաղըթ .
տը . պագ հայ թարիխինտէ . ք . 16 : Այլ վուրտու
դէնշապուհ ծնւարն շայիրալերինէ տախի : վէ էզլի-
էթ էթտի ծնւարա , վէ իքիսինին դուլադարընը վէ
պուրունլարընը քէսիպ՝ սիւրտիւ ասորեստանա . ատ-
լարը խորէն վէ աքրահամ : պագ հայ թարիխինտէ .
ք . 17 :

455 : Սիւնլար պեօյլէ օլտուգտա՝ հայ նախարարլարը գա-
րանլըզ զընտանտա օթուրմիշլերիտի՝ էօրթիւ տեօլէք
էօգ . չամաշըր անյիշմէ էօգ . էայգանմա էօգ . աճ սու-
սուզ տէրախմէնտլէր . քէնտիլէրի պիրէր փաաիշահ կի-
պի իքէն՝ պեօյլէ սիյասէթտէ՝ տաշիմա ալլահա շիւք
էտէրլէր իտի , տին ու զուրունա պու զահմէթի չէքտիւր-
լէրի իշին : () զալլամ յադկերտ շահ տախի , քի տօս-
թանէ պունլարը չաղըրմիշլտի՝ պու հալտէ պեօյլէճէ
կէօրիւպ՝ տահա զիյասէ արթըրտը էզլիէթլերինի ,
քի տինլերինտէն գըմըտաթսըն ծնւարը . սեօլ վէրէ-
քէք քի էկէր տեօնէրլէրսէ , իքրամիլէ վէ պեօյիւք
մանսըպլարլա տեօնտիւրսիւն հայաստանա , լաքին ֆիւ-
քիրլէրինի տեօնտիւրէմէտի :

Սօնդրա շղոմշապուհ իտան՝ շահա րէճա էտիպ՝ չըգաթ-
տը նախարարլարը զընտանտոն տեօրտ երլ օրատա
գալտըքտան սօնդրա : վէ լաքին գօյվէրմէտի ծնւարը
յազկերտ : Ահգալիք աշուշա՝ դուգարլար պէյլի՝ միհը
նէրսէհին էլիլիլէ ալտը շահտան՝ վարդաննը գարտաշը
օլան հմայեկին իւշ էվլատընը , ատլարը՝ վահան ,
փասակ , վէ արտաշէս , վէ կեօթիւրտիւ վիլայէ-
թինէ . վէ ծնւարն անասը՝ ատը ձուիկ՝ քի աշուշա-
նըն պալտըզը իտի (էանի գարտընըն դըգգարտաշը)
էյի թէրպիլէիլէ սադլատը ծնւարը : պունլարըն քիււ
չիւք գարտաշը վարդ ատլը՝ տայք սէմթինտէ իտի լա-
լարնըն էանընտա :

457 : () կիւնլերտէ էօլտիւ յազկերտ շահ . վէ քիւչիւք օղ-
լու պերոզ՝ շահ օլուպ՝ էէրինէ կէչտի , վէ ռահաթլըզ
վէրտի հայ նախարարլարա . վէ էօլէֆէ թային էթտի
ծնւարա . վէ չօգ իշլէրտէ ծնւարը էմին վէ սատրդ պու-
լուպ՝ ըաղպէթիլէ տեօնտիւրտիւ ծնւարը հայաստանա
էէնի մարդպանլա , քէնտի փատիշահլըղընըն սէքի-
ղին .

յինքի երլնտա . սէնէ . 464 : Պոլ նախարարարն
էթտիբլերինի վէ չէքտիբլերինի պագ . հայ թարիխին
տէ . 7 . 17 . 18 :

Լոր վնասայ՝ մարդպան կէլտի հայաստանա՝ ատորո (464 :)
միգգին եւրինէ՝ ծնուն ծնիքի սէնէ մանսպաւնը սիւր-
տիւկիւնտէն սծնդրա : Պոլնունլա նախարարար հայ-
աստանա եւթիդիպ՝ սէվինտիւրիպ շաղ էթտիլէր հայ-
լարր , խոսուստ խոսրմադրապալարնը . վէ քէնտի-
լէրիտէ ռահաթլանըպ՝ ռուհանի իլլէրէ եւթլէն-
տիլէր :

Վէ լաքին եիւրէքլերի տայիւմէ զիլլիւրիտի . զէրէ պաղ-
տըլար կեօրտիլէր հայաստանտա դալան պագի նա-
խարարլարր , քի աճէմլէրտէն ռաղպէթ պուլալմ տէյի՝
փուլթիանէլէր աչըպ , սուրէթա օրալարտա աթէշէ վէ
կիւնէշէ դափարլար խտի , վէ պեօյլէ էթմէկ իլլ՝ տը
շարտան ռահաթ էտէրլէր խտի , պաղիլէրի տախի եիւ-
աէ մէրթէպէյէ էրէրլէր խտի : Վայրը քիմէլէր տէ
պունու կեօրիւպ՝ քէնտիլէրիտէ պեօյլէ շէյի՝ դալիպ
օլմիլլէրիտի . վէ պեօյլէաինէ տէյիլէրի սալթ տին դա-
րափրնտան , իկիտիլէր դարափրնտան տախի կէվէմիշ-
լէրիտի . վէ օ հայ աինսինին եիւրէքլի պահատըրլը-
ղնըր դայ էտիպ զայիլի վէ ալլապ օլմիլլէր խտի . օ դա-
տար քի , պիր կիւն պերոզ շահ տէտի . պէնիմ տէվլէ-
թլիման՝ ասորիլէրտէն ալլապ կեօրիւյօրում հայլարր :
Պոլնլար պու հալտէ իքէն՝ էնտիլէր հայաստանա հոնք
միլլէթի . վէ արձախ սէմթլինէ տիւշիւպ՝ չէթէճիլլէր
էտէրէք չօգ եէրէ զարար վէրտիլէր վէ չօգ քիմնէյի
էսիր էթտիլէր . վէ տին ուղուրունա չօղունու էօլ-
տիւրտիլլէր՝ քի ծնլարտան պիրի խտի աթանաս քահա-
նայ՝ որ սահակըն շայիրտի : Վօլտիւրտիլլէր օ էսիր-
լէրտէն թագուհի ատըր պիր դարը տախի . վէ պու դա-
րընըն թէնի իւղէրինէ միւաիլլէթլէր օլտուգտա՝ պիր
գաչը օ տիւշմանլարտան խրիսթիան օլտու վէ խրիս-
թիանլըգ իլլին էօլտիլլէր . պագ հայ թարիխինտէ .
7 . 18 :

Սոփէս պիրինաի մանազկերտի՝ նախարարլար կէլ- 457 :
մէտէն՝ հաչան մեթտէ հայրապետ պէշ սէնէ կաթու-
ղիկոսլըգ սիւրտիւքտէն սծնդրա էօլտիւ՝ ծնուն եէրի-
նէ կէչիպ օթուրաու դոլինտէ . վէ սէքիլ սէնէ եաշալ-
ըպ էօլտիւ :

- 465 : **Գ**իւտ՝ Երեսնասէն վեց մեարդուոն շայիրտի տայք
էյալէթինտէն արահեզ քեօյիւնտէն՝ ագըլը վէ ա-
լիմ պիր քիմնէ , վէ ուումտիլինձէ քիթապլարա վու-
գուֆ թահսիլ էթմիշ , մովսէսին եէրինէ կէչիպ կա-
թուղիկոս օլտու դուին շէհրինտէ եէթմիշ եաշնտա
իքէն : Պու չօգ չալըշտը կէրէք նասահաթ վէ հօկիւթ
իլէ , վէ կէրէք աղար էթմէկիլէ՝ էյրի եօլա կիտէնլէ-
րի տօղրուլուղա տեօնտիւրմէկէ : Վէ լաքին օնլար
պունուն սեօղլէրինտէն ալմնրա՝ չագգընտան կէլմէք
իսթէտիլէր : Պունլարըն իչինտէ գաղիշոյ խորխուու-
նի տէտիլէրէր՝ պերոզ շահա կիտիպ շէքվա էթտի :
472 : **()** տախի օնու չաղըրըպ , վէ թէֆթիշ էտիպ՝ պիր
սուչ պունմատրգտա՝ զօր էթտի քի տեօնսին աճէմ
մէզհէպինէ : Պապուլ էթմէտիքտէ գիւտ օ տինսիլ-
լիկի՝ աղլ էթտի օնու պերոզ կաթուղիկոսլուգտան , վէ
օնուն եէրինէ պիր զայրըսընը գօտու ատը քրիտա-
փոր . պապ չայ թարիխինտէ . 70 . 20 : Տեօնտիւ գիւտ
չայասանա վէ իքինձի երլը հօլտիւ վէ կեօմիւլտիւ
ոթմաու քեօյիւնտէ . կաթուղիկոսլուղու սիւրտիւ 10
սէնէ : Պու չայրապետ մանդակունիլէ պիր օլուպ
պիղիմ ժամագիրքի թէքմիլ տօնաթտը , վէ տահա չօգ
էյի շէյլէր եաղտը :
475 : **Ք**րիտափոր արծրունի՝ պերոզ շահն էմըլիլէ կա-
թուղիկոս օլտու գիւտ չայրապետին եէրինէ պէշ սէ-
նէ : **()** կիւնլէրտէ նէսիպին եախօտ մծքին շէհրին
եպիսկոպոսու ատը բարծումա՝ նեստորուն մէզհէպին-
տէ օլմնղ իլէ՝ չալըշտը զայրէթ էտէր իտի մէզհէպի-
նի եայմաղա . օնուն իչին քրիտափոր կաթուղիկոս
հօթէյի պերիյէ քեաղատ եաղտը քի սագընսընլար օ-
նուն սեօղլէրինտէն : Կիրմէք իսթէտի բարծումա չայ-
աստանա . լաքին գօլտու օնու ներշապուհ արծրունի .
պապ չայ թարիխինտէ . 70 . 20 :
480 : **Յ**ուլհան մանդակունի՝ արշամունի էյալէթինտէն՝
ծախնտ քեօյիւնտէն՝ աճայիպ պիր քիմնէ՝ քրիտափո-
րուն եէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու եէթմիշ պէշ
եաշնտա իքէն : Պու աղիզ գիյատէսիլէ տօնաթտը
մաշտոց քիթապընը , վէ խորհրդատետրի . մալթանը-
լար , աղօթըլար , վէ քարոզլար տիւղտիւ ժամագիրք-
տէ պիրիպիրինտէն եախշի . վէ տահա զայրը կիւզէլ
քիթապլար եափտը :

Պու հայրապետէրին վագթինտէ տահա սահրտի պունլարըն պագտաշլարը • Եբ եղիշէ , Եբ մովսէս խոբէնացի , վէ զայրըլարը • քի երւորդ կիպի հայաստան տա փարալըպ' ըշդգ վերիւրէր իտի • վէ լաքին տիւնէայը ալթիւսթ կեօրիւպ' եալընըզ ըզը սէշտիւր • վէ հալգըն գալապալըղընտան պիր եանա չէքիւիպ իսսիգ եերլէրտէ վէ դանըլմազ սէմթլէրտէ սաքին օլտուլար • վէ էօմիւրլէրինի ըուհանի իշլէրտէ կէշիրտիւր , տիւրլիւ տիւրլիւ ֆայտալը քիթապլար թերձիւմէ էթմէկիւէ , վէ պազիւրլէրինի տախի եէնիտէն վիւճուտէ կէթիրմէկիւէ : Պաղ հայ թարիխինտէ • Ը • 60 :

5 : Վ տհանըն էթիւիէ եշլէր :

Դ • 21 = 22 :

Սուրը վարդանըն գարտաշը հմայեակըն տեօրթէվ լատը վաը իտի , սուլարը վահան , վասակ , արտաշէս , վէ վարդ : Պու վարդ սաքին օլուր իտի տայք սէմթինտէ լալասընըն եանընտա • օպիր իւչ գարտաշլարը տախի գուգարք սէմթինտէ • նիճէ քի զլէր էթտիք եօգարտա :

Պունլար հաչան իշիթտիւր' սատրգ ուխտապահ նա (466 :) խարարլարըն հայաստանա տեօնտիւքլէրինի , կէլտիւր քէնտի եերլէրինէ տարոն սէմթինէ • վէ օրատա պեօյիւտիւր , վէ էշպէհ իշլէրիւ շանլարընը եիւճէլէթտիւր , խոսուտա վահան , քի իւչ շէլիւ հէփ նա խարարլարտան իւսթիւն կեօրինտիւ • պիր քի էյի դա պլյէթէ մալիք քիմնէ իտի • իքինձի' քի իֆրանգ իլէ ագըլլը իտի • իւչիւնձի' քի գուվլէթ դարաֆընտան մէնէնտի եօղ իտի , վէ գուվլէթինէ կեօրէտէ եիւրէքլի իտի • պեօյլէ օլմաղիւ հէփիսինէ սէվլիւլիւ օլտու , մարգպանա պիւէ :

Վ է լաքին հեր նէգատար իզգէթլի օլտու իսէ եիւրէքլէրի թէմիդ նախարարլարա , օ գատար մէքրուհ վէ աւչագ կեօրինիւրիտի գըսգանձլարա վէ տինլէրինտէն աւարա օլանլարա , խոսուտա գաղիշոյ տէտիքլէրի խոր խոռունի նախարարընա : () գատար քի հալմ' էտէմէյիպ' հէփիսի պիր օլարագ շէքվանամէ եաղարլար պեւրոզ շահա' քի վահան ասի օլմագ վէ միլլէթի տախի ասի էթմէք իսթէյօր տէվլէթինիզէ :

Պու

(478:) Պոռնուս վահան տույտուգ տա՝ վեպեհե էթտի , օլ մայա քի տիւշմանլարը պիր գաղալա օղըպթաքնլար քէնտիտինի . պեօյլէ տիւշիւնմէկիլէ՝ ֆիքրի ֆէնայա վարըպ , չըգտը կիթաի քէնտի քէնտիտէն պերոզ շահըն եանընա , վէ տինինի պրադըպ՝ աճէմ մէզհէպի նի գապուլ էթտի . վէ պու իշ իչին պերոզտան րադ պէթ պուլտու , վէ պեօյլէք մէրթէպէյէ երտի : Ս ա քին ջիւնքի պերոզ շիւպհէ հտէրիտի ծնուն էմին լիկի նէ՝ գօյլէրմէտի ծնու քի տեծնսին հայաստանա . թա քի կէթիրթտի տայք մէմլէքէթինտէն վարդ ւատը քիւչիւք գարտաշընը . վէ ծնու րէհին կիպի ալը գօտու եանընա . վէ սծողրա տէվլէթ մատտէսինի գայրը մագ մանսըպընը տախի վահանա սիփարիշ հտիպ՝ սա լը վէրտի ծնու :

(479:) Հաջան կերի տեծնտիւ վահան , էթտիկի ֆէնա իշի հադրնա կէթիրիպ՝ փիշման օլտու . վէ եաս չէքերէք շանսըզ շեօհրէթտիդ էօմրիւնի կէչիրիթտի . վէ ծնուն ւատըգ տօսթլարը տախի ծնտան չէքին իրլէր իտի : Պոռնուս էթտիկինի տույտուգլարընտա ուխտապահ եանի սատըգ նախարարլար՝ շաշուլար վէ գօրգտուլար , վէ այրպլարպ եերէրլեր իտի ծնու՝ պեօյլէ քեօթիւ իշ էթմէսի իչին : () պիր տինլերինի ինքեար հտէն նախարարլար կէրչի վէհմէտէրլերիտի ծնտան , լաքին ծնուն փայէսինի վէ շանընա հասէտ հտիպ՝ տայիմա ծնու ֆասլ հտէրլերիտի , վէ ծնա քէմլէք տիւշիւնիւրլերիտի : Ս է լաքին քէնտիտի վահան նէ շեօհրէթէ սէվինիլի տի , վէ նէ ֆասլ էթմէլէրի իչին մահզուն օլուր իտի . անձագ տայիմա գապահաթը իչին տերունի քէնտիտի նի րահաթսըզ հտիպ՝ երիթ իտի . վէ տիլերիտի էֆէն տիմիզտէն քի պիր էյի սաաթ գըսմէթ էյլէյէ քէնտի սինէ . * Ս ըսպլիմ տէրիտի , հէր շէյէ գաարըսըն , սանա տայանմըլմ . վէ սէն սին սըղընաձագ եերիմ . սէն պանա եարտըմ՝ իլ օլուպ՝ պիր եօլ կեօսթէր , քի օ եօլա կէտէյիմ . վէ խոստովանանք վագթի քէրէմ էյլէ պանա՝ քի եաշայրպ ալգըլ լայըմ սէնի : Պու սըրըրընը կեահիճէ աշար իտի էմին վէ սատըգ օլան նա խարարլար , վէ ծնլար եիւրէք վէրիլերիտի ծնա , քի աշիքեարէճէ տին ինքեար էթմէսին լէքէսինի իւզէ րինտէն գաղըսըն . օ տախի հէր կիւն պիր էյի ֆուր սաթ կեօյլէր իտի :

Իգթիզա էթաի օ կիւնլէրտէ՝ պերող շահրն կիթմէ .
 Եի հէփթալ տէտիքլէրն միլլէթ իւզէրինէ . եաղար
 աւորվնասալ մարգպանա՝ քի հայլարտան աւքեր տէփէ
 իիպ՝ հայ նախարարլարը իլէ պիքիքսին աղունան սէմ
 թինտէ , վէ ծնտա գալսրն՝ տիւշմանն լէթէսինէ գար
 շը տուրմաղա : Պունլար կիթտիքտէ չիւնքի հայ նա
 խարարլարն վէ աւքերին եարրար գառարը տօղու
 տինտէն ալարա օլմիլէր իտի՝ պէպիլլէնէրէք մասխա
 լոյա դուլթարլարիտի սատրգ օլանլարը , վէ եիւրէք
 լէրինի տաղլարլար իտի աճը սեօղլէրիլէ՝ ծնլարը ի
 նատաճի վէ իուլին սայարադ :

Պունլար կէրի տեօտիւքտէ կէլտիլէր շիրակ օլարս
 նա . վէ օրայա իքի պէօլիւք օրտու դուրտուլար . պիր
 պէօլիւքտէ մարգպան պիր գաջ աճէմիլլէ , վէ տինտէն
 տիւշէնլէրիլէ . օպիր պէօլիւքտէ տինտէ գալի գալան
 հայլար : Պունլար տահա տաղըլմատան՝ սատրգ նա
 խարարլարտան պիր գաջը մապէյնլէրինտէ միւշափէ
 լէ էտիպ տէտիլէր . նէչէյէտէք կէօրէլիմ արամրգապ
 աճէմ մէզհէպինին մուրտարլըղնը . կիւն պու կիւն
 տիւր , կէլինիլ գուրթարալըմ պիր լի աճէմ էլինտէն .
 պունտու պիլգ էտէպիլլէրիլգ , էկէր պիր օլուրսադ կիւր
 ճիլէր իլէ , եախօտ հոնք միլլէթիլլէ , եախօտ հէփի
 սինտէն էյիսի՝ ռումլարլա . ալլահ տախի եիւրէկիմի
 ղէ պաղըպ՝ պիլգէ եարտըմընը կէօսլէրիլ . ղէրէ միւ
 լատըմըլ՝ պիլղիմ ֆայտամըլ իչին տէյիլ , իլլա՝ Ծք. քի
 լիսէյի եալան մէզհէպտէն գուրթարմադ իչին :

Պու ֆիքիթտէ ճիւմլէսի պիր օլուպ՝ աշտըլար մատտէի
 վահանա . () տախի սէվինէրէք տէտի . պէնտէ պու
 նու արաճըմ , վէ պունու իսթէրիմ . վէ լաքին պու
 մատտէտէ ճէսարէթ էթմէմ սիլլինիլէ պիր օլմաղա .
 ղէրէ սիլգ եէմին էտիպ վէ պիր օլուպ , սօնղըա եէմինի
 պօղուպ այրըլըրսընը . վէ էկէր եապանճիլլէրէ կիւ
 վէնիքսէնիլ՝ ծնլարտան երգըլըրսընը . իմտի պօշ
 տիւշիւնմէլէրի պիր եանա պրրսպըպ ալլահա սըղընըն .
 օ հէր շէյի գատըր տըր : Ղէվապ վերտիլէր նախա
 րարլար . պիլգ նէ քէնտիմիլգէ , վէ նէ ղայրըսընա կիւ
 վէնմիլիլ տէտիլէր , իլլա սալթ ալլահն քէրէմինէ՝
 պիլգէ շէֆաէթաի էտէրէք Ծք. գրիգոր լուսաւորիչի վէ
 ղայրը մարտիրոսլարը . էօլմէմիլի կէօղիւմիլգէ ալա
 րադ . տահա էյի տիր պիլգէ էօլմէք Ծք. քիլիսէնին շէօհ
 րէթ :

ընթացիկ դաւանարնը կեօրմէքտէն : Սահան իշխեալ տիքտէ տին ուղուրունա է օլմէսինի՝ եիւրէք ալույ շաղ օլտու, վէ դուվէթլէնիւյ՝ հազըրլանտը գանընը տեօք մէկէ սք. քիլիսէ իշին վէ ճանընը գուրթարմագ իշին : Սօնդրա ճիւղլէսիտէ սեօղլէրինի պիր էտիւյ՝ աուվա էթմէկէ տուրտուլար . վէ չիւնքի քէնտի եանլարըն տա պիր քահանայ վարիտի՝ ատը աթիկ՝ ծնա եալվար տըլար քի աւետարանը կէթիրսին . վէ հէփիսիտէ էլլէրինի իւղէրինէ գօյուլ եէմին էթտիլէր, քի աւետարան քէլամընա կեօրէ իշլէրինի կեօրսիւնլէր . վէ ծնուն ուղուրունա գանլարընը տեօքսիւնլէր : Վեօյլէճէ իշի գուրուլ պիրիպիրինտէն այրըլտըլար . վէ չատըրլարընա կիրիւյ՝ րահաթլանտըլար օ կէճէ :

Պունլարտան պիրիսի վարագըլապուհ աուլը՝ ամատու նի սօյունտան՝ կէճէիլէ այրըլլու կիթտի նագլ էթտի ատրվինասու մարգպանա վէ՝ ծնունլա պիլէ օլանլարա՝ պունլարըն մէշլէրէթինի : (Յնլը իշխեալ տիքտէ պու իշի՝ էօտլէրի գօփտու . վէ սապահա գարըլ՝ գօրգու վէ տիթրէմէքլէ օրատան կեօք էտիւյ՝ եագլաշտըլար անի շէհրինէ , վէ կիւնտիւղին օրատա գալտըլար , էլլէրի շաշմըշ, վէ կեօղլէրի դամաշմըշ . ագշամ օլտուգտա՝ էվէթլէտիլէր դաշմաղա , վէ տիւշտիլէր արտաշատ գալէսինէ :

Պունլար տալի տնլարը գօվալայարագ կերի գալանլարը դութտուլար , վէ գադիշոյ խորխոռունի նախարարը , վէ հէփիսիտէ կեօթիւրտիլէր դունին շէհրինէ . վէ ծնտան տեօնիւլ կէլտիլէր , մուհասէրէ էթտիլէր արտաշատ : Սէլաքին ատրվինասու մարգպան , վէ ծնուն վէգիրի վէհվէհնամ վէ զայրըլարը կէճէիլէ գալէտէն էնիւյ գաշտըլար ատրպատական սէմթինէ : Պունու տույտուգտա վահանլա պիլէ օլանլար՝ արտաշատը պրըագըլ կէլտիլէր դունին . վէ օրատա եէնի մարգպան տիքիւյ՝ պաշաաղար ճէնկէ հազըրլան մաղա :

6: Ս ահանւելարն եմտիւէրի սահալ ապտիւն Տարգպանւելըն -
տա՝ տարվչնասպա գարըն :

22 = 23 :

Սահակ բաղրատունի ասպետ տէտիքլէրի՝ նամտար 481 :

վէ շէօհրէթլի իտի օ վագիթլէրտէ (օ քի մովսէս
խորենացի ծնուն իսթէմէսիլիէ հայ թարիխինի ետի-
տը :) Ս է նիճէքի տէտիք , չիւնքի ատրվչնասպ մարզ-
պան՝ հայաստանը պրոագըպ կիթմիշ իտի , վահան-
լըլար ծնուն եերինէ մարզպան տիքտիլէր պու սահակ
ասպետի , վէ սերասքէր էթտիլէր մամիկոնեան վա-
հանը , սեօզ վէրիէրէ վէ եէմին հտէրէք , քի հէփճէնք
խուսուսլարընտա՝ ծնլարըն իդանթինտէ օլալար :

Սունլար պու իշտէ իքէն՝ տինտէն ավարա օլան նա-
խարարլար քի ատրվչնասպ մարզպանլա դաշմիշլէրի-
տի , էօկիւթ վէրիպ ծնա՝ տէտիլէր քի տահա վահան-
լըլար հազըրլանմըշ տէյիլ իքէն , պիզ եիւրիւյիշ հտէ-
լիմ իւզէրլէրինէ . պու նիյէթ իլէ ապէր տէվշիւտի-
լէր ատրպատական սէմթինտէն վէ ղայրը եերլէրտէն .
ճիւմէսի եէտիպին քիշի . վէ հայաստանա կիրիպ՝ կէլ-
տիլէր երասի չայըն եանընա . վէ ծնու կէչիպ՝ նախ-
ջունանա կիրմէք իսթէտիլէր :

Սունուն հապերի եէթիշտիքտէ վահանլըլարա՝ միւ-
շալէրէ հտիպ՝ սահակ մարզպանը վէ վահան սերաս-
քէրի դոճին շէհրինտէ պրոագտըլար , պունլարտան
ղայրի վահան կամնարականը պիր գաչ նախարարիլէ .
քի սագլասընլար օ շէհրի : Ս է քէնտիլէրի տեօրթ-
եիւզ քիշի օլարագ՝ քիլիսէէ կիրիպ ալլահա թէսլիմ
օլտուլար . վէ ծնտան վարաշկերա քեօյիւնէ կէլիպ
եօլլատըլար պիր գաչ քիշի իլէ սեպուհ վասակ ատըր
վահան սերասքէրին գարտաշընը կոռնակ քեօյիւնէ ,
քի կեօզտէն կէլիքի աճէմասքէրինի :

() քեօյէ կիթտիքտէ՝ սապահ օլտուղու կիպի եէթիշ-
տի օրայա ատրվչնասպ եէտի պին ասքէրիլէ պիլմէյի-
րէք վասակըն ծնտա օլտուղունու . սօնղրա տույտուգ-
տա՝ շաշտը հէմ գօրգտու . քէզալիք վասակ տախի օ
նուն կէլիշինտէն գօրգույա տիւշիւպ՝ պաշլատը չարէ
արամաղա , քի քէնտիսիլիլէ օլանլարը սէլամէթէ չը-
գարա . պու ֆիքրիլէ հմի էթտի ծնլարա քի չիքիէր ի-
քի

քիչեր, եախօտ իւշեր իւշեր՝ օ քեօյտէն չըզրայ, վէ պաշգա պաշգա եօլլարաւան կիզ լիճէ սիվիշիպ կիթսին, լէր արգատաշլարընըն եանընա:

() Նլար կիթմէ կէ պաշլատըզոս՝ քէնտի տախի պաշլա-
տը ատրվլնասպը օյալանտըրմաղա . ատամ եօլլատը
օնա . սեօքիւմ վար տէտի հայլարտան սանա, եկեր
տիյներսէնիզ՝ էյի օլուր սիզէ: Պու սեօզի իշիտիպ, կեր-
ջի սէվինտի ատըրվլնասպ, վէ սանտը քի հայլարը թէք-
րար միւհքէմճէ էլի ալթընտա զապըրնա ալա, լաքին
սերթ ճէվապ կեօնտերիպ պիր ատամը իլէ՝ տէտի,
ասի մէմլէքէթին հալգը նէ սեօզի վար քի կեօնտերի-
պանա: Պու ճէվապը կէթիրէն փերվասըզ սեօյլէտիք,
տէ՝ տէտի վասակ, վար սեօյլէ ատրվլնասպա, պի-
զիմ սուլումնուզ եօգ, վէ պիր զարար վերմէմիշիզ մի-
րի մատտէսինէ . վերմիշսէք տէ՝ եօտերիզ . շիմտիլէք
իզլին վերսին պանա՝ քի հայլարըն քէլամընը սեօյլէյիմ,
աճըրա սիզ հէրնէ ճաշիզ կեօրիւրսէնիզ՝ էտին:

() կերի կիթտիքտէ հաշան պիլտի վասակ քի արգա-
տաշլարը էմը էթտիկի իւզըն սալուշմիշլէր՝ քէնտի՝
տէ պինտի աթընա, վէ տէտի օնտա պուլունան աճէմ
լէրէ՝ քի ատրվլնասպըն օրտուսունտան կէլիլլէրիտի
օրայա՝ շէյ ալմաղա . պէն սիզի մասխարայա գուծ-
մազ իշին օ հապերի եօլլատըմ սիզէ . զերէ պէն սեօզ
կէթիրմէք իշին կէլմէտիմ պուրայա . իլա սալթ սի-
զի կեօրմէք իշին, քի նէ՝ շէքիլ սինիզ . վէ նիճէ քի
կեօրիւյօրում, սիզ տերպէտեր վէ իշէ եարամազ քիմ
սէլէր սինիզ . վէ չօգ Ֆէնա օլաճագ սիզէ: Պունու
տէյերէք, գօրգուսուզ վէ փերվասըզ օրատան չըզրպ
կէլտի արգատաշլարընըն եանընա, քի պիրիքմիշլէրի-
տի վարազկերտ քեօյիւնտէ . վէ օլտուղու կիպի օնլա-
րա նագլ էտիպ տէտի, օնլար կէրջի պիզտէն չօգ տուր,
վէ լաքին չօղու իշէ եարամազ ալճագ ատամլար տըր:
Պունու իշիթտիքտէ՝ օրատան գալգըպ կէլտիլէր
ոտմասեաց տէտիքլէրի եերէ . վէ օրտու գուրտուլար
ակոռի քեօյիւնտէ՝ տապա եագըն, հէփհէփ տեօրթ-
եիւզ քիշի օլարազ: Հաշան տուլտուլար աճէմլէրին
եագլաշմասընը՝ վէ պիլտիլէր քի օնլարտան եարըսը
գատարը՝ տինի պրադան հայլարտըր, տեօրթ պեօ-
լիւք օլտուլար՝ եիւզէր քիշի . էվիլէլքի պեօլիւկի վեր-
տիլէր իքի նախարարըն էլլինէ, պիրի վասակ մամիկո-
նեան:

նեան՝ օքի կեօղձիլիք էթտի . օ պիրիսի բաբկէն սիւնի . քի իւրիտէն կիթսինլէր : Իքինձի պեօղիւկի վերտիլէր ատում գնունիյէ , վէ ծնուն առաստում ատլը գարտաշնա , քի սաղ դարաֆրնտան եիւրիւսիւնէր : Իւչիւնձի պեօղիւկի վերտիլէր դարջոյլ մաղխաղունի նախարարա , քի սօլտան սալսըն : Տեօրտիւնձի պեօղիւկի վերտիլէր ներսէհ կամսարսկանա վէ ծնուն հրահատ ատլը գարտաշնա . քի արտտան կէլիւ՝ հանկի դարաֆր դայիֆիէնիսէ՝ ծնա եէթիշիւ՝ եարտում էթսինլէր :

Իձէմ ասքերի եէթիշտիքտէ , հայլարըն աղըղընը կեօրիւպ շաշտըլար , վէ տէտիլէր . պունլար տէլի՝ օլմիշէր , վէ գանլարընա սուսամիշէր . վէ էօլիւմ արաւմաղա կէլիլիշէր . պունու տէշէրէք ծնլարըն իկիտէրի իլէրի սալսըլար , վէ գուլվէթսիլլէրի արտլարընձա : Հայլար տախի եիւրիւտիւքտէ՝ գարջոյլ մաղխաղունի՝ եիւղ նէֆէր ասքերիլիլէ՝ աձէմ դարաֆրնա տեօնիւպ պիրիէնտի տինտէն տեօնէնլէրիլէ :

Պու խայրնլըլը կեօրիւպ հայլար՝ ալլահ սըղընարաֆ հիւձում էթտիլէր աձէմլէր իւզէրլինէ . վէ չօղունու օրատա եէրէ երգտըլար . վէ օ ասքերին գալապալըղընը սէրէլէրէ վէ գաշլըգ եէրլէրէ տաղըլթտըլար . վէ ատրլինասպ մարգպանը բաբկէնին դարաֆրնտա՝ կէպէրլթտիլէր . վէ զայրի քիշիլատէլէրի աւտումն գօլունտա գըրտըլար . օրատա եէթիշտի աւտում՝ սիւնիք մէմլէթէթին պէլի օլան գդիհոն նախարարա . քի տինի ինքեար էթմիշէրտէն օլուպ աձէմ ասքերիլիլէ՝ կէլիլիտի՝ քէնտի ատամլարը պիլէ՝ օլարաֆ : Սէ չիւնքի բաբկէն սիւնի վազթիլլէ ծնտան էյիլէր կեօրմիշ իտի՝ ծնու ատումն էլինտէն գուրթարար : Չըգտը օրատա աձէմ՝ դարաֆրնտան պաղդալ պիր քիշի . վէ գուտուլ կիպի եիւրիւյիշ էտէրքէն՝ ծնա գարշը կէլտի հրահատ , վէ մըղրադլա վուրուպ էօլտիւրտիւ ծնու :

() արալըգտա գարջոյլ մաղխաղունի թէքրար չափըձաֆ պիրիքաիրտի կատաւց տէտիլլէրի ասքերի վէքէնտի եիւղ նէֆէրինի , վէ տին ինքեար էտէնլէրի . վէ տաղ արտրնտան կիլլիձէ՝ կէլիւ՝ կէրիտէն գուրթարը հայլարը . վէ օրատա պիր հայ պուլուպ սօղաղլատը . ծնուն սէսինտէն շիւպհէլէնիւպ հրահատ կամ :

կամարական , վէ չափըճագ կէրի տեօնիւպ՝ կեօրտիւ ,
 վէ հապէր վերտի քի տիւշման կէլմիշ : Պունու իշիթ-
 տիքտէ օնուն գարտաշը ներոէհ , պիր դաչ իկիտ ա-
 լըպ քէնտի եիւզ նէֆէր ասքերինտէն՝ գարտաշը իլէ
 հնտի գարջոյլուն պեօլիւկինէ . վէ կատշաց ասքերին
 սերասքերինի մրգրագլա էօլտիւրտիւ . արգատաշլա-
 րը տախի սաղա սօլա տիւշիւպ չօղունու գրտաշլար ,
 վէ գալանլարը տարտաղան էտիպ դաչըրտըլար : Պու
 ճէնքտէ հայլարտան սալթ օ պօղաղլանան քիմնէ թէ,
 Էֆօ օլտու :

Տիւշմանլար տաղըլտըգտա՝ հայ ասքերի սէվինիպ
 տուրուրիքէն՝ իքի ալլագ քիշի՝ ատլարը վառգոշ
 գնթունի վէ վասակ սահառունի քի օ ճէնքտէ տէյիլ-
 Լէրիտի՝ գօշարագ կիթտիլէր դոնին շէհրինէ , վէ գա-
 րա հապէր վերտիլէր յովհան հայրապետէ , վէ սա-
 հակ մարդպանա , վէ վահան սերասքերէ , տէյերէք .
 իքի ասքեր խըշիլէ գարըշտըգտա , իւսթիւն օլտու ա-
 ճէմ ասքերի . վէ եէնկիլտի հայլար . վէ էշպէհլէր-
 տէն չօղու աճէմ գըլըճընտան կէշտի . վասակ մամի
 կոնեան էօլտիւ . բաբկէն սիւնի էօլտիւ . աստմ վէ ա-
 ռաստմ իքի գարտաշ էօլտիւլէր . գալանլար տախի
 ալոռի քեօյիւն էօկիւնտէ տիւշտիւլէր . սալթ պիդ
 դաշտըգ կէլտիք : Պու հապէրի իշիթտիքտէ ճիւմլէ
 սի շաշտը դալտը , վէ գօրգոյյա տիւշիւպ՝ տերին եասա
 կիրտիլէր : Ս է լաքին տահա չալ օլմատան՝ առաս-
 տմ միւթտէճի կէլտի սէվինճիլէ : () պիրլէրի տա-
 խի եէթիշտիքտէ՝ հէփիսի պիր աղըգտան ալլահա
 շիւքը էտէրէք կիթտիլէր քիլիսէյէ . վէ օրատա յով-
 հան հայրապետ էգկիլիլ տէտիրթտի իկիրմի տօդու-
 ղունճի սաղմոսու . * իշիթտի ալլահ պէնի վէ քէրէմ
 էթտի . . . պէնիմ եասըմը սէվինճէ տեօնտիւրտիւ .
 Էն ॥ . քիլիսէտէն չըգըպ հէրքէս եէրինէ կիթտի :

() կիւնլէր չիւքի գըշ վագթի իտի՝ ռահաթլան-
 տըլար օ շէհրտէ . վէ թէտարիք կեօրմէկէ պաշլա-
 տըլար , քի պահարտա ճէնկէ գալգըլըրսա , պօշ
 պուլունմասընլար : Բ՝ ճէլէ իլէ հապէր կեօնտէրտի
 Լէր վախթանի տէտիքլէրի կիւրճի փատիշահընա , քի
 սեօզ վէրտիկի իւզրէ հոնք միլլէթինտէն քէնտիլէրի-
 նէ ասքեր էօլլասըն : Ս է լաքին օ պօշ սեօզլէրիլէ
 պունլարը օյալանալըրպ՝ էյլէնտիրի իտի : Սօնղըպ
 Ժւ

պիր դաշ փերաքէնտէ ապուրճուպուր պոտամ պուլուպ
 ծնւարտան՝ իւշ եիւզ դատար՝ եօլլատը հայաստանա .
 վէ տահա պիր այ կէնմէտէն պահանա իւշ ծնւարը կէ-
 րի չաղըրտը : Պու իշտէն աշիքեարէ տուլտու հայ-
 լար , քի կիւրճիւկերտէն պիր ֆայտա եօգ , վէ նէ ղայ-
 րըսընտան իմոտա օլաճադ . ծնուն իշին սալթ ալլա
 հա պաղլատըլար իւմիտլերինի . վէ ծնա թէսլիմ էթ .
 տիւէր քէնտիւէրինի , վէ պաղլատըլարը իշէ :

7 : Ս ահանլւարը՝ դայը ելւերի սողար նամ տարներէնէ
 Գարշէ :

Դ , 24 :

Լեօրտիւ վահան քի ալլահըն գուտընթիւիւ ճէն , 482 :
 կի էյի իւերի կիտէյօր աճէմլերէ գարշը . պուն-
 տան եիւրէքլէնիպ՝ էլ չիւէր կեօնտէրտի տեօրթ նա-
 խարարըղա , եախօտ տեօրթ գապիւլէ պէյլիկինէ .
 եանի արծրունիւերէ , անձկացիւերէ , ուշտունիւերէ ,
 վէ մոկացիւերէ , քի ծնւարտան տախի պագիւլերի գօր-
 գուլարընտան քէնտիւերինի կիւնէշէ վէ աթէշէ դա-
 փան կեօսթիւրիւերիտի . վէ օգշայըպ եիւրէք վերտի
 ծնւարա , քի կիւլինլեր , վէ քէնտիւերինիւլէ պիր օլուպ
 ճէնք էթսինլեր քիլիսէի շերիֆ ուղուրունա :

Պու տալթէն ծնւար գուլադ դուլթմատըլար , վէ
 մասխարալըղա ալտըլար : Ս է լաքին իքի նախարար
 սեպուհ ըիւթպէսինտէ , ստլարը՝ յովհան անձկացի
 վէ ներսէհ երոճանդունի՝ վահանըն սեօղիւնի պէյէ-
 նիպ , վէ չօգ քիմնէլերին ֆիքրինի տեօնտիւրիւպ չը-
 գըպ կիթտիւլեր օ քիմնէլեր իլէ վահանըն պեօղիւկի-
 նէ գաթըլմաղա : Պու իշէ կիւճէնիպ՝ իքի պեօյիւք
 նախարար , ատլարը՝ սեուկ անձկացի , վէ յովհան
 մոկացի , վէ պիր ալայ գալպալըղ տեվլիրիպ տիւշ-
 տիւլեր ծնւարըն արտընա : Յովհան վէ ներսէհ եէթիւշ-
 տիւլերինտէ առեստ տէտիքլերի գառապայա , պուն-
 լար վարըպ մուհասէրէ էթտիւլեր ծնւարը : (Նւար
 տախի ալլահա սըղընարադ եիւրիւլիշ էթտիւլեր պուն-
 լարըն իւզերինէ , վէ պագիսինի տիւշիւրտիւքտէ՝ յով-
 հան անձկացի վուրտու մըղընգըլա յովհան մոկացիի :
 Պու յովհան մոկացի պիր վադթ իլէ գէվգէնմիշտի
 յովհան անձկացիի , պեօյլէ տէյերէք . օ ճիւ պիր իշէ
 ԺԷ M եա .

եարամազ, հէմէն ծնուն պոյնունա հայգա դադմալը
ինէք կիպի. պու սեօղէ ճէփալ վերմիշիտի սևուկ ան
ձեացի. հալգայը պէն կէթիբերիմ, սէն դաճ ոյօյ-
նունա՝ էկեր գատըր իսէն: Իշթէ օ անձեացի յոհան՝
քի յոհան մոկացի ինէք փոխիշ խի ծնա, պոյնուդի
եանի մըզրադը իլէ վուրուպ էօլտիւրտիւ ծնու: Պու,
հու կեօրտիւքտէ սևուկ վէ դայրըլարը՝ դաշտըլար.
պունըլար տախիլ արտըլարնա տիւշիւպ՝ պաղիլերինի
էերէ չարփտըլար, վէ գալանըլար տարտաղան վէ
թարիւմար էտէրէք, կէլտիլեր դոճին շէհրինէ, վէ
պիւր օլտուլար վահանըն ասքերի իլէ:

Պու իշերի իշիթտիքտէ պերոզ շահ, էօյքէլէնիւպ
տարըլար վահանա վէ ծնունըլա պիւր օլանըլար. վէ օ
սաաթ վահանըն վարդ առըլ գարտաշընը՝ քի եանըն-
տա ըէհին խի՝ տէմիբէ վուրտու. վէ հիսաուլըլ աս-
քեր տէվշիրիւպ՝ տէօրթ պէօլիւք էթտի, վէ իլք պա-
հարտա սալըվերտի ծնըլար հեր վէ վարունանդ տէ-
տիքէլերի սէմթիլերէ, քի վարըպ դութունըլար վահա-
նը, վէ դայրըլարընը գրըլաւան կէշիրսինէր. վէ
պունըլարա պաշպիլ վէ սերասքեր էթտի առնետէհ
առըլ, պիւրիսինի՝ սաղար նամընտա, քի եավուզ ճէնք.
Ճի իտի:

Պու գատար աղըր ասքերին կէլտիկինի տույտուգտա
վահան՝ կէլտի յովհան մանդակունսի հայրապետին
եանընա. վէ հապեր կէօնտերտի քէնտի նախարարը
ընա՝ քի կէլտիլեր դոճին շէհրինէ. ծնըլար էէթիշ-
տիքտէ՝ հէփիսի տուվայա տուրուպ՝ քէնտիլերինի ալ-
լահա թէսիլիմ էթտիլեր. վէ պաշաարըլար ասքեր
տիւզմէկէ. վէ լաքին ծնըլար պիլէ ազ. սօնըրա նք հայ-
րապետի պիլէլերինձէ ալըպ՝ ծնուն տուվասընա կիւվէ-
նէրէք՝ չըգտըլար դոճինտէն. վէ արտաղ էյալէթինէ
կիտիպ օրտու գուրտուլար ներսէհապատ տէտիքէլերի
քէօյտէ, քի չօդ ուզապ տէյիլիտի աճէմ օրտուսուն-
տան:

Սապահ օլտուգտա վահան իւշ պէօլիւք էտիպ ասքէ-
րինի, օրթատաքինի թէսիլիմ էթտի սահակ մարդպա-
նա. սաղ գօլու վերտի բարշղ վահանունի նախարարա,
ծնա եարտահ բաքէկէն սիւնի, վէ առուլմ գնունի, վէ
փապան պալունի. սօլքձըլու վերտի ներսէհ կամսարակա
նա, վէ ծնուն իւշ գալտաշընա, վահան, հրահատ, վէ
վա

ձեռնակա , վէ քէնտիսի ալտը վրէն վանանդացի վէ պապ
արտակունի նախարարլարը , քի օ իւչ պեօլիւկէ ետը
տըմ եէթիշին : Պունու պեօլէ նիզամլարայ վէ պիր
պիրինտէն այրըլըպ' տիգիլտիլէր աճէմլէրէ գարշը
ուզսոգտան :

Սապահ օլտուգտա աճէմլէր խըշմիլէ աիւշտիւլէր հայ-
լար իւզէրինէ , վէ ծնլարա վէլվիլէ պորագարագ ալթ
իւսթ էթտիլէր ծնլարն նիզամընը , վէ սաղ դօլունու
տաղըտըպ գաշըրտըլար' բարշդ նախարարիլէ : () գա-
լապալըգտա սահակ մարդպան' ստրներսէհ սաղար
նամ աճէմ սերապէրինի կեօրտիւքտէ' մըզըագլա
հիւճում էթտի իւզէրինէ , ատրներսէհ տէ պունուն
իւզէրինէ . վէ մըզըագլարընը պիր պիրինէ սալըպ' ի-
քիսինին մըզըագլը տախի զըրիխլարընա սոգունուպ
գայփտը . արթըգ իքիսիտէ ապան միսալի օլուպ , վէ
եափուզ աթլարը իլէ պիրիպիրինէ եագլաշըպ' պիր պի-
րիլէ չէքիշտիլէր , վէ սաղարընտան դութարագ' աթ
իւսթիւնտէ տեօլիւշտիլէր եումըուգ վէ միւշթաիլէ ,
չէքմէք վէ իթիվլըմէքլէ , օ գատար քի սաղար սերա-
քէր դուվվէթտէն գալըպ' աթտան աիւշտիւ , վէ գա-
լապալըգտա սափուշուպ գաշտը :

Հաւան կեօրտիւ վահան քի հայ ապէրի տօղտուլոյթ'
սէս վերտի վրէն նախարարա քի իլէրի կէչին , վրէն
տէ ճէլապ էթտի քի սէն պու սաաթտա պանա կիւ-
վէնմէ . գատըր տէյիլիմ : Պունու իշիթտիքտէ վա-
հան , օրատա եիւզիւնէ խաչ նիշանը էտիպ' երլտըրմ'
կիպի կնտի տիւշմանլարըն սաղ դօլունա . եէթիշտի-
լէր օրայա իքի գարտաշ կամսարահանլար ներսէհ վէ
հրահատ , վէ օ պեօլիւկի գըզընլըգլա թէմամէն տիթ-
բէտիպ' պիր կեօղգըրփմատա պինլէրճէ ապէր գըր-
տըլար . վէ սօնորա սօլ դօլունա տիւշիւպ' ծնլարն
իկիտլերինտէն հիսպալսըգ ճէնքճիլէրի եերէ սերտի-
լէր . սանքի աղաճտան թու թ եէմիշինի օլիքէր կիպի ,
վէ օ օրտունուն թէմամ ալթընը իւսթիւնէ կէթիրիպ
հէփիսինի տէ տարտաղան վէ թարիւմար էթտիլէր :
() րատա տեօրթ աճէմ սերապէրինտէն պիրիսի' ատը
վին խոուէան' եափուզ պիր քիմսէ' քէնտի գափատար-
լարը իլէ' հայլարա գարշը իկիտիլէրի ճէնքլէշիպ տու-
րուր խտի : Պունուն հալինտէն դուվվէթլէնիպ պիր
գայրը սերապէր տախի ատը վէնասպ' եիւրիւտիւ հայ-

լարն զայիֆլէնմիշ գարաֆրնա : Սէ լաքին վահան
հիւճում տիպ սալտը վին սերաքերին իւզերինէ . վէ
օրաճըգտա ծնու հօլտիւրտիւ : Պունճիլէյին ներսէհ
կամարական մըզրագլա վնասալ սերաքերի վուրուպ ,
վէ աթըննն պաշը գարաֆրնոտան՝ եերէ երգըպ՝ տէ
պէլէթտի ծնու :

Պահան հայլար տախի վէ բարշը նախարար՝ հաջան կէ-
րիյէ պաքըպ կեօրտիւլէր՝ քի աճէմլէր եէնկիլիպ գա-
լայօրլար , եիւրէքլէնտիլէր վէ կերի տեօնիւպ տիւշ-
տիւլէր գաչանլարնն արտընա , վէ չօղունու վուրուպ
հօլտիւրտիւլէր՝ ճէնքտէ հօլտիւքլէրնտէն զիյատէ .
վէ գալանլարնն ուզուն ուզաք գօվալատըլար . սօնդ-
րա կերի տեօնիւպ օրտու եերինէ եէթիշտիլէր . վէ
չօգ տօյումուգ պուլուպ՝ փայէթտիլէր մապլէյնլէրին
տէ . վէ ալլահա շիւքը հտիպ՝ տեօնտիւլէր ներսէհա-
պատ քեօյինէ . վէ ծնտան սք հայրապետի ալըպ կէլ-
տիլէր ծաղկոտն տէտիքլէրի էյալէթէ , վէ ըահաթ-
լանտըլար վարշակի տէտիքլէրի եերտէ , ճիւմլէսի տէ
շազլըգ վէ սէվինճ հտերէք :

Պու սէվինճտէ իքէն միւթտէճի եէթիշտի , քի վահան
սերաքերին գարտաշը վարդ միւճիղէթիլէ գուրթու-
լուպ կէլլօր . օ սաաթ վարդ տախի եէթիշտի հըգ-
մէթքեարլարիլէ . պիլմէյերէք նասը գուրթուլտու-
ղունու : Սէվինտի վէ շազ օլտու վահան զիյատէսի իլէ .
խոսուսա պու իշին պէօյլէ օլմասընտան պիլտի քի
ալլահ ծնուն ինքեար կիւնահընը աֆիլ էթմիշ . զերէ
քէնտիսի դայըր նախարարլարլա պիր օլտուգտա՝ տէ-
միշ իտի քի էկեր ալլահ կիւնահըմը աֆիլ հտիպ պու
էթտիկիմ պիրլիկի պէյէնիւսէ՝ թէգէ կեօսթէրսին
պանա սէվկիւլիւ գարտաշըմը : Վէգալիք վասակ օ-
պիր գարտաշը տիլէմիշտի ալլահտան քի էվվէլ վար
դը կեօրէյիմ , սօնդըա պէնի թէգէ եէթիշտիւսին
մարտիրոսըլղա . նիճէ քի պիր գալ կիւնտէն սօնդըա
օլտու :

8 : Ս արեաննէն հեյլէս , վէ վահանւելաբնէն Բերանա
հեյլէս :

Գ. 25 :

աւան ռահաթլըգտա օթուրուպ տուրուր իտի 482 :
Հայլար՝ վարչակի տէտիքլէրի եհրտէ ծաղկոտն
էյալէթինտէ , էլլի կէլտի կիւրճի փատիշահը վախ
թանկտան՝ գարա հապէր վերերէք եալանտան , քի
աճէմիւրտէն աղըր ասքէր կէլտի կիւրճիւթան մէմ
լէքէթինէ՝ սերասքէրլէրի միհրան տըր , պիզէ եար
ալմ եէթիշտիրին : Եալանտան տէտիք , գէրէ նէ աւ
քէր կէլմիշ իտի , վէ նէ կէլէճէկ իտի , էկէր հապէր
վերմէսէիտի : Ս՝ էճպուր օլտու հայլար եարտըմ էթ
մէկէ , գէրէ եէմին էթմիշլէրիտի վախթանկա՝ տար
վագիթտէ ծնա իմոտա էյլէմէ կէ :

Պու սէպէպտէն չափըճագ հէր շէլլէրինի էմին եհր
լէրէ եհրլէշտիրիպ՝ եօլա տիւշտիւլը վախթանկա եէ
թիւմէկէ . օ տախի պունլարա գարըը կէլիպ՝ միւնասիւ
պէթսիզ սեօզլէրիլէ օյալանտըրտը պունլարը պիր
գաչ կիւն . պիզէ եարտըմճի կէլիյօր հոնք միլլէթի
տէյլէք՝ միհրանա գարըը . վէ քէնտի հիլլէքէտըրը
ղընը գափաթմապ իչին կիլլիճէ առամ եօլլատը եա
գընտա օլան օվալարա , քի եհր եհր եօթէտէ պերի
տէ աթէշ եագսընլար . վէ պեօյլէճինէ՝ ծնլարը ինան
տըրմագ իսթէրիտի քի իշթէ հոնք ասքէրի կէլմիշ . վէ
աղաճ՝ քիւթիւքլէրինի ինսան եհրինէ կեօսթէրիտի
ծնլարա , պունլար սիլահըր ասքէր տիր տէյի . վէ եա
լանճի չաշթլարըն սեօզի իլէ իսպաթ էտէրիտի քի սի
զի պէլլէյօր հոնք ասքէրի օվատա : Հայլար պունուն
թէլպիսլիկինի տույնայարագ ինանտըրը , վէ օ օվայա
էնիպ հիլլ պիր քիմսէ կեօրմէ տիլէր : Ե իւպհէյի տիւշ
տիւլէր՝ քի պու նէ օլաճագ . լաքին վախթանկ ծնլարը
տիւլէմէ լաֆլար իլէ էյլէնտիրիպ՝ էնտիրտի քիւր չայըն
եանընա , վէ օրտուլարընը գուրտուրտու օրատա :

Փերվասըզ օրաճըգտա իւլ կիւն օթուրուպ տուրուր
իքէն՝ եէթիշտի միհրան աղըր ասքէրիլէ վէ ֆիլլէր
իլէ , վէ շայըր միլլէթլէրին փիւր սիլահ աթէրի
իլէ . վէ օրտուսունու գուրտու հայ օրտուսունա գար
ըն : Հայլար պունու կեօրտիւքլէրինտէ՝ գօրգտուլար

վէ շաշա գալտըլար . վէ օ կիւնս պիր եանա չէքիլտի
լէր . պիր գաշը տախի ծնլարտան եիւրէքսիզ օլմաղիլէ
գօրգուլա դուլթուլուպ, վէ կիզ լիճէ աճէմլէրէ հասկեր
վէրիպ՝ ծնլարլա շարդ գօտուլար, վէ ճանիւ կեծնիւլ-
տէնս պիր օլտուլար :

Սապահ օլտուլարտա՝ ապերիկի կէթիրտի վահան ճէնք
եէրիսէ . վէ օլտուլարտա տիւղտիւ գօշտու ծնլարր :
Ճէնք վազթի կէլտիքտէ՝ օրտու օրտու իւզերիկսէ
տիւղտիւ . վէ վահան օրատա կամարականլարլա
գարըլարընտա օլանլարը պիրտէն պիրէ եէրէ երգա-
րագ : վէ զայրըլարընր տաղըտարագ՝ դօճա պիր ա-
ճէմ՝ օրտուսուսու տիթրէթտի . վէ աալը տանլը պէօյ-
իւքքիմսէլէրտէն չօղունու աթա չըղնաթտը, վէ զիյա-
տէսի իլէ սըգլէթ վէրտի միհրանս սերապերէ :

Ճէնք գարըշարգտա՝ սահակ մարգպան եփէնտիմիզիւ
աշգը աթէշի իլէ եանրպ դուլթուլուպ, զիյատէսի իլէ
իլէրի սիւրէրէք՝ օրատա ճէնք էտէր իքէն տիւղիւպ
մարտիրոս օլտու : () գըզընլըգտա վասակ՝ վահանըն
գարտաշը՝ վուրտու մըզըրագլա աճէմիկս պիրիկի՝ քի տէ-
միր զըրի կիլմիշ՝ էշպէհ իկիտ իտի . պու երգըրւպ
տիւղտիւքտէ՝ վասակըն մըզըրագը գըրըլուր . զայրը
մըզըրագ պուլուպ՝ տեծնտիւ, վէ տալգըլըճլար իշկնէ
տիւղիւպ՝ տօլաշըպ՝ չօգ իշ կէօրտիւ, վէ սօնըրա քէն-
տիսի տախի շէհտ տիւղտիւ :

Պունլար պու իշտէ իքէն՝ օ խային հայլար քի կէճէ-
տէն շարդ էթմիշէր իտի աճէմլէրիլէ՝ վահանըն պեօ
իւկիւնտէն գաշամագ կեօսթէրիպ հայգըրտըլար .
գուրթարըն սիզի : Պու սէստէն հայլար զայլէթ իլէ
գօրգուլա, պաշլատըլար գաշմագա . հիլէքեար վախ-
թանկ տախի ծնլարլա պիլէ քէնտի ապերիկիլէ գաշտը
Պունու կէօրտիւքտէ վահան վէ կամարականլար՝
ճէնքտէն չէքիլիպ՝ կիթաիլէր գաշանլարըն արտլարըն
ճա . օրատան չըգտըրգտա՝ կէօրտիւ վահան քի բաքիկէն
սիւնի եարալանմիշ տիւղիւշ իտի . պըրագամատը ծնու
հէմէն էսիպ՝ ալտը, վէ քէնտի քիւհէյլան աթընա
պիւտիլիպ գուրթարտը : Ղ՝ ճէմ ապերի տախի հայ-
լարըն գաշտըրըն կէօրիւպ գօվալատըլար ծնլարը, վէ
պիր գաշընր գըրտըլար :

Պու գաշմագտա կամարական հրահատըն աթըր զայ-
լէթ իլէ գօշտու՝ եէրէ տիւղիւրտիւ ծնու . օ տախի եա-
եա

եւ սէյիրթտիքտէ աճէմիէր եէթիշտիէր • վէ չիւնքի
եօրուլմիշ իտի՝ դուլթուլար, վէ կեօթիւրտիւլէր միշ
րանա • միհրան սէրասքէրտէ ծնու տէմիքէ վաւրուպ՝
նէրէյէ կիտէրսէ՝ պիլէսինճէ կէզտիլիլ իտի • Վու
թուլտու պիր սիւնի նախարար տախի՝ աւոր յազգ, վէ
կիւրճիլէրտէն պիր գաշը • վէ պոււնլարը՝ տախի գէնճի
րէ գօյուպ սագլատլար • Պոււնտան սօնղըա ալտը վա
հան իքի կամնարականը՝ եանի ներսէհ վէ վահան՝
հրահատըն գարտաշլարընը, վէ կիթտի տայք սէմթիւ
նէ, վէ սարփ եէրէրէ պղղընրպ՝ օթուրտու միւնառինջ
քեօյիւնտէ • Ղայրը գաշանլար տախի պիրքէտիլէր օ
րայա վահանըն եանընա, ճիւմլէսի եիւզ քիշի •
Տուլտու միհրան քի վահան տայք մէմլէքէթինէ կիթ
միշ • ծնա եէթիշէյիմ տէյի՝ աքէրինի ալլա եիւրիւ
տիւ օ դարափա • վէ իլէրի կէչիպ՝ կէլտի օրտուսունու
գուրտու դու տէտիքէրի քեօյտէ, պիլմէյէրէք քի
եագըն եէրտէ տիր վահան • հաշան հապէր ալտը քի
վահան օրալարտաւորը միւնառինջ քեօյիւնտէ՝ պաշլա
տը գօրգուսունտան տիթրէմէկէ՝ կէրէք քէնտի վէ
կէրէք օրտուսու • Վէ չիւնքի կէրի գաշմագ օլմագ
իտի, աւամ եօլլատը վահանա քի պարըշղա կէլտին,
վէ աճէմ տէվլէթինէ միւզի օլտուն • Ղէվապ վէր
տի վահան • էկէր գօյվէրիլրսէնիզ տէտի, քի հայլար
րահաթ գալընլար խրիսթիանլըգտա, պիզ տայ
իմա հէր իշտէ հըզմէթ ետէրիզ աճէմ տէվլէթինէ •
եօխսա՝ չօգ էյի տիր պիզէ շեօհրէթիմիզ իլէ խրիս
թիանլըգտա եօլմէք, տինիմիզի ինքեաք էտիպ տիւ
նեա շանընա նայիլ օլմագտան իսէ • Պեօյլէ հապէր
լէր տահա կիտիպ կէլմէտէ իքէն վահան վէ միհրան
արալարընտա, պերոզ շահտան ֆէրման եէթիշտի
քի միհրան տեօնիւպ կիտէ աճէմիսթանա • օ տախի
աքէրինի ալլա՝ եօլա տիւշտիւ, պիլէսինճէ կեօթիւ
րիւպ հրահատ կամնարականը, քի գէնճիլտէ իտի • վէ
յազգ նախարարը • վէ Ղայրը պաղ լը դուլթասգլարը •
Նիլթիթտիքտէ ներսէհ կամնարական հրահատըն պեօյ
իւք գարտաշը, քի միհրան կեօթիւրթիւյօր ծնու, շաշ
տը գալտը • չիւնքի դուլթուլտուղի կիւնտէն պէրի աղ
լամագտան ֆէրաղաթ էթմէյիպ, տէօշէկէ րահաթ
եաթմամիշ վէ աղլամագարզ էէմէք էէմէմիշ իտի •
Լըթըգ եիւրէք աճըսընա տայանամայլու, չըգտը
կիթ

կիթտի առէմ օրտուտու արարնաւ պիւր գալ գուլվէթ լի իկիտէր իլէ, վէ ուղագտան գօլլայարագ՝ ֆուքսաթ կեօզլէր իտի, քի ծնու օրտունուն պիւր գօլլունտա պաշ գաճա պուլուպ էլէ կէթիլրէ. եախօտ պէն տէտի օրա տա էօլէյիմ տէ ուսհաթ լանայլմ թէսէլ լիտիզ գասա վէթիմտէն :

Հաչան օրտու կէլտի էէթիլտի բազրեանդ էյալէթի նէ բագունան քեօյիւնէ, քի օրատա սթ գրիգոր լու սաւորիլին պիւր քիւլիւք քիլիսէսի վարիտի, ֆիքրինէ կէթիլտի ներսէհ օ ազիլին քերէմլէրինի, վէ ծնուն շէֆաէթինէ ճանիւ կեծնիւլտէն սըզընարաք՝ տէտի * ախ տը գրիգոր, սէն քի կիւնասըմըզըն տումանը նը տաղըթտըն հայաստանտան, կէլ տաղըթ եիւրէք տէն մէլալէթիմին շէթին վէ միւշքիլ տումանընը II : Պունու տէյիպ օրատա տուլա էթտիքտէ՝ ծնուն գալ տաղը հրահատ միւշիզէթիլէ ղէնճիլրինտէն շէօզիւ լիւպ չըգա՝ կէլտի եանընա : Պու իշէ թասաճիւպ է տէրէք գարտաշը ներսէհ՝ սէվինճինտէն զար զար աղ լամաղա պաշլատը . վէ պօյնունա սարըլուպ շիւքր էթտի գուրթարանա . վէ ֆիլհալ ալլու կեօթիւրտիւ դոճինէ, վէ ծնու սթ յովհան հայրապէտէ վէ ղայրլու ընա կեօսթէրիպ նագլ էթտի սթ գրիգոր լուսաւորի չին էթտիկինի :

Պու իշէ իֆրագ իլէ կիւճէնիպ միհրան, վէ հէմէն յազդ նախարարը էօկիւնէ չաղըրըպ՝ տալէթ էթտի ծնու կիւնէշէ վէ աթէշէ գալիմաղա. օ տախի գապուլ էթմէյիպ պաշընը քէստիրտի. վէ սօնղրա օրատան կիթտիքտէ առէմ օրտուտու, յազդըն սթ թէնի կեօմիւլ տիւ մէզարա օ քիւլիւք քիլիսէտէ :

9 : (Ը) Էրար վահանլըարըն էլտիլէրի հասկալու տալիս օ

7 . 27 = 28 :

483 : **Տ**ուլուպ պիլտիքտէ վահան սէրասքէր քի միհրան սավուշուպ կիթմիշ հայաստանտան, չըգըպ մինա ռիւնջ քեօյիւնտէն՝ կէլտի դոճին շէհրինէ . վէ օրատա պուլուպ ներսէհի վէ հրահատը՝ չօդ սէվինտի . վէ չիւնքի գըշ կիւնլէրի իտի՝ ծնտա պիրէզ ուսհաթ լանտըն : Պիւր գալ կիւնտէն սօնղրա եալանճի միւթտէճիլէր եէ թիլտի օրայա կիւրճիլէրտէն՝ տէլի տիվանէ շէյդա նի

նի քիմսէլէր , վէ չալ էթտիլէր քի սահակ մարգպսն
 վէ վահանն գարտաշը վասակ՝ ծնլար քի ճէնքտէ շէ-
 հիտ տիւշտիլէր , սաղ վէ տիրի տիրէր , վէ տաղլար
 տա տօլաշըրլար՝ տիւշմանտան գօրգմալարը իջին . վէ
 շիմտի սիղտէն եարտըմ իսթէյօրլար : Պու հապէր կէր
 չի աշիքէարէ եալան վէ տիւզմէ՝ իտի . վէ լաքին ծնլարն
 գարըլարը , վէ զայրըլարը վահանա գօր էտիպ , վէ պիր
 քիւհիւք պեօլիւք ասքէր մամիկոնլու մուշեղէ գօշուպ՝
 եօլլատըլար : (Յնլար տախի էօթէյէ պէրիյէ տիւշիւպ ,
 տաղլարտա վէ տէրէլէրտէ տօլաշըպ՝ թա՛ իլք պահար
 վագթինէ տէք՝ պիր քիմսէ կեօրմէ տիրէր :

Մք պահար դափուսու աջը լորգտա ամիանսրգ կէլտի
 եէթիտի սրգլէթիլէ հայաստանա գարմիհր հազարու
 ւուխտ՝ աճէմլէրին պեօլիւք սերասքէրի հիսապսրգ
 ասքէրիլէ՝ տինտէն ամարա նախարարլար տախի պիլէ
 լէրինձէ՝ քէնտի ասքէրլէրիլէ . վէ դոնին շէհրինէ
 եագլաշըպ՝ օրտու գուրտու խոսրոփակերտ օրմանն
 տան թա՛ ջրվէ ժ տէտիլէրի տաղ դարափրնա վարընձա :
 Պունու կեօրտիւքտէ վահան՝ մէշվէրէթ էթտի քէն-
 տիսինէ ույսն քիմսէլէր իլէ . պունլարըն տէտի շէհր-
 իլէ իշէրի եօգ , սալթ պիղի իսթէրլէր . էկէր պիղ պի-
 զի գուրթարըրսագ՝ պունլար շէհրի պըրագըպ պիղիմ
 արտըմըգա տիւշէրլէր . վէ օ գաման պիղէ գօլպ օլուր
 մէթին եէրլէրէ տիւշմէք վէ գուրթուլմագ : Պեօլլէ
 սեօգ պիրլիկիլիլէ ճիւղէսի տէ հագըրլանըպ՝ էվիլէ
 շէհրի գափիլէտիլէր . վէ պիր պիրինի ալլահն ատը
 իլէ գուլվէթլէնտիրիպ՝ պիրէր պիրէր , իքիէր իքի-
 շէր՝ պիր պիրի արտըսըրա շէհրտէն տըշարը տիւշիւպ՝
 իկիտիլիլէ աճէմ օրտուսունուն պիր դարափրնը վու-
 րարագ , վէ ծնլարըն էշպիհէրինի եէրէ երգարագ ,
 վէ եանա ասքէրին սրգ գալապալըղըն՝ պէզ կիպի
 երթարագ՝ պիր եանա սափուշուպ կիթտիլէր . էօյլէ
 պիր էիւրիլիլէ իլէ քի աճէմլէրին հէփիսի տէ շաշըպ՝
 գօրգտուլար , վէ տէլի՝ օլտուլար :

Ս է լաքին ծնլարտան իքիսի՝ ատլարը որդի դիմաք-
 սեան , վէ քաջաջ սահաուննի՝ քի պիլէլէրինձէ ալմիշ
 լէրիսի նք յովհան հայրսպետի՝ գուրթարմագ իջին ,
 կէրի գալըպ՝ գարըշտըլար գալսպալըգ իլինէ . վէ տա-
 րա տիւշմէքլէ՝ օրտունուն ալթընը իսթիւնէ կէթիւր
 տիրէր , վէ չօղունու եէրէ երգըպ՝ հայրսպետէ եօլ

աչարար . վէ հատտէն զիյատէ տիւշմանլարա կիրիշիւ՝ քէնտիւրի տէ տիւշտիւլէր օ գալապալըգտա . նք հայրապետ տախի՝ օրտուսուն ուգունլուղունու կէչէ մէյիւլ , վէ աճէմլէրտէն եարալանըլ , աթտան տիւշտիւ . վէ լէշէր իշինտէ գալտը էօլիւ կիւլի : Սօնղրա ալլահըն ինայէթիլիլէ՝ աքէր տալըլտըգտա՝ օրատան գալգըլ՝ սանղ էսէն տեօնտիւ շէհրիլէ՝ քի հէրքէս թաւաճիւլ էթտի պու իշէ :

Վեօյլէ իշ տահա կեօրմէմիշ վէ իշիթմէմիշիտի հաղալաւուխտ . կեօշիլիլէ կեօրտիւքտէ՝ կեօլլէրի տեօնտիւ , վէ քէնտիսինի դայըլ էթտի . վէ սօնղրա նէ օլուրսա օլսուն տէյերէք՝ օրտուսունու ալըլ տիւշտիւ վահանըն էքսէսինէ . տինինի ինքեար էտէն գղիհոն սիւնի տախի քէնտի աքէրիլիլէ պիլէսինճէ՝ տինէտըլ եուտան պիր ատամ՝ գուվլէթտէ վէ երւրէքտէ մէնէնտի եօգ : Վունու պիլէրէք վահան վէ քէնտի արգատաշլարը՝ կիտիւլ տիւշտիւլէր շաղագոմ՝ էյալէթինէ , վէ սրղընտըլար վարայըլարոյ տէտիքլէրի գալէյէ՝ քի ուում փայընտա իտի :

Էշիւրիւտիւ հաղարաւուխտ օրայա . վէ չիւնքի վահան շէքիւտի օրատան՝ ծնու ծնտա պիւլմայըլ՝ տէլի կիւլի օլտու . վէ դաղէպէ կէլիւլ՝ տիւշտիւ գալէտէ օլանլարըն իւղէրինէ , վէ ծնլարըն չօղունու գըրտը : Վէ լաքին պիր պեօյիւք ալ էլէ կէթիւրիւլ՝ դաղէպի պիր էղտինտի . գէրէ օ գալէտէ պուլտու իքի կամնարահանլարըն՝ եանի ներսէհին վէ հրահատըն դարըլարըն . վէ պունլարը դութուլ կեթիւրտիւ օրտուսունա , վէ հէր դարափտան սաքընարագ՝ փաք վէ թէմիղ սագլաւտը ծնլարը . գէրէ ումար իտի քի կամնարահանլար հիւլ օլմաղսա գարըլարընա աճըլարագ՝ ծնլարըն հաղըր իշին՝ վահանը պրրագըլ՝ քէնտիսինէ կէլիւլէր : Վու իշտէ իքէն հաղարաւուխտ էմը կէլտի ծնա պերոյ շահտան՝ քի միհրան սօյունտան շապուհատըլ իուանը՝ հայլարա մարգպան էտիւլ . վէ ծնու սէշմէ աքէր իլէ հայաստանտա պրրագըլ՝ քէնտի կիթսին կիւրճիւթանա , օ տախի էվէթլէյերէք՝ շապուհու պրրագտը բասէն սէմթինտէ իւլ պին եարար աքէրիլէ վէ ծնլարա պիլէ տինսիղ գղիհոն սիւնի նախաբարը՝ աքէրիլէ . վէ քէնտիսի կիթտի կիւրճի սէմթինէ :

10 : (Թ) Երար ԺահանԼԵԱՐԵՆ ԵՐԳԻՆԵՐԻ շապուհ Տարդ-
պան :

Գ. 28 = 30 :

Ե ապուհ միհրանեան՝ հաղարաւուխտ սերաքէր- 483 :
տէն հայլարա մարդպան (Թային օլուպ) էն էվ-
վէլ կամսարականլարը էլէ կէթիրմէք իսթէտի, եա
նի՝ ներսէհի վէ հրահատը. պու նիյէթ իլէ գարը-
լարընը բասէն գալէսինէ գոյուպ՝ հապէր կեօնտէրտի
օնլարա քի վահանը պըրագըպ՝ կէլսինլէր վէ ալըն-
լար գարըլարընը, վէ չօգ շէյ վատ էթտի օնլարա :
() Նլար տախի չօգ սեօզլէրպէն սօնղրա, սօնղ ճէվա
պը վէրտիլէր. պիգիմ իշիմիզ վէ չալըշտըղմըզ տէ-
տիլէր նէ տիւնեա սէֆաւը իշին տիր վէ նէ գարը վէ
էվլատ իշին, անձադ սալթ տօղրու տին ուղուրունա
տըր. վէ պու տին իշին տիւնեանըն հեր իհիշամընը
քիւչիւք պիր շէյ սայարըզ. գարըլարըմըզ իշին տեր-
սէն՝ ումարըզ ալլահտան քի օնլարը (Թէմիզլիքաե
սագըլայա, վէ պիգլէտէ օնլարը կեօսթէրէ, եա պու
տիւնեատէ, եա ախրէթտէ :

Պու ճէվապտան չօգ գըզտը շապուհ, վէ տեօթթ
դարաֆա տիւշտիւ՝ օնլարը ալլամաղա. տույտու քի
օնլար արշամունի սէմթինէ կիթմիշլէր վահանլա պէ-
րապէր, քէնտի տախի կիթտի օ գարաֆլարա, վէ
աաքէրինի գօնտուրտու պէլլիսիզ էէրէ պիր ինձէ չայ
քէնարընա : () Չալթ էլիլիլէ պունու տույտուգաա վա-
հան՝ տէվէրտի երգինկեան քեօյլիւլէրինի, վէ կէ
ճէիլէ սէսսիզձէ կէլտի օրայա եագըն, վէ օնլարը
գալլգանլարլա սըրափարտը տուրղուրտու աճէմլէրէ
դարըն աաքէր գարըզ կիպի : Պունու պեօյլէ տիւ-
զիւպ՝ քէնտիսի աաքէրիլիլէ կիզլի եօլտան զաֆիլէն
տօլու եաղար կիպի տեօթիւտիւ աճէմլէր իւզէրինէ,
վէ էօյլէ գարըշմուրիշ էթտի օնլարը քի՝ շալըրըպ
պաշլատըլար պիր պիրինի գըրմաղա :

() րատա նախարարըն պիրի՝ ատը գաբաղ գաբեղեան՝
սեպուհ սըրասընտան՝ պիր սէվինձիլէ սէս չըգարըպ
տէտի, կիւն պու կիւն տիւր էօմրիւմի իմանըմ ուղու-
րունա ֆիտա էթմէկէ. վէ յո քո էֆէնտիմտէն ում-
տուղումու պուլմաղա. պեօյլէ տէյերէք կիրտի տին
տիւշ :

տիւշմանլարը իջնէ, վէ չօգ իշ կեօրտիւ. վէ եարա-
լանրպ աթտան տիւշտիւ. վէ սօնդրա օ եկրտէն չէքի-
լիպ՝ եէթիշտի պիր քեօյէ. վէ ծնտա սրբութի ալըպ՝
պիր գաչ կիւնտէն սօնդրա էօլտիւ: () կիւն աճէմ-
տէն տիւշտիւ ալթը եիւզ քիշի. վէ գալանլարը՝ քի
իւչ պինտէն զիյատէ խոի՝ օրատան գաչտըլար:

Պեօյէ օլտուգտա՝ չէքիտի վաճան պիր եանա, վէ
սապաճըսը՝ կիրտի պիր քեօյէ՝ ատը շտեայ, վէ ծնտա
րաճաթլանտը: Թիւքրար ճաղըրլանտը շապուճ, վէ
ասքերինի չօղալտըպ՝ մըրըլանաարագ տեօնտիւ. եա՝
էօլիւրիւմ՝ եա՝ էօլտիւրիւրիւմ՝ տէյերէք: Մաճան
ծնուն կէլմէսինի կեօրտիւքտէ՝ թէգչէ տիւզտիւ գօշ-
տու եանընտա օլանլարը, եիւզ քիշի գատար վար
եօգ: Պունլարը կեօրտիւքտէ՝ տիւշմանլար զիյատէ
սի իլէ գուտուրուպ եէթիշտիլէր. էօյէ քի վաճանըն
եանընտա օլանլարըն չօղու գօրգուպ գաչտըլար,
գալար սալթ քէնտիսի վաճան, վէ իւչ կամաարա-
կանլար, ներսէճ, ճրաճատ վէ վաճան, ծնլարլա տա-
խի մուշեղ մամիկոնեան, վէ պիր գաչ ասըլգատէլէր
տէն, ճէփ ճէփ օթուզ քիշի:

Պունլարը կեօրտիւկի կիպի շաշտը գալտը շապուճ,
վէ տուրտու. չաղըրտը գգիճոնու՝ քի սիւնիք մէմիւ-
քէթին պէյի խոի. պիր եէնի շէյ կեօրիւյօրում տէ-
տի. պունլար՝ եա՝ տէլի օլմիշլէր՝ քի պեօյէ սերպէսթ
պիղէ գարը կէլիյօրլար. եա՝ պիր կեօրիւնմէզ գուվ-
վէթ պունլարը իլէրի սիւրէյօր. լաքին էկէր ալտան
մաճսամ՝ պունլար ագըլլարընը գայ էթմիշլէր, վէ
գանլարընս սուտամիշ՝ էօլմէք արայօրլար. պունլարը
ճէմէն դութուպ՝ տէմիքէ վուրմալը:

() սըգլէթտէ վաճանըն եանընտա օլանլարըն պիրի,
պագտը կեօրտիւքի եադլաշտը տիւշման, սէս վէր
տի վաճանա. ագլընը պալընա՝ կէթիւր տէտի, ճէմէն
պաճ քի պիր եանա սափուշալում, վէ պիր եէրէ տիւ-
շէլիմ: () պու սեօղի տէտիքտէ՝ վաճան եիւզիւնէ
խաչ նիշանընը էտիպ տէտի. պանա շիմտէն սօնդրա
ադըլ անդմա. պէն ատամա կիւվէնմէմ, վէ ինսան
գուվլէթիլի իշ կեօրիւպ՝ էօյիւնմէմ, անճագ սոնթ
էթէնտիլիլի խաչը տըր պանա սըղընաճագ եէր:
Պունու տէյերէք դօյուլտու տիւշման իջնէ, մէսէլա
տօղան՝ գուշլարըն սիւրիւսինէ սալար կիպի. քէզալիք
քէն

քէնտի գափատարւարը տախի ծնունլա սիւր սալըպ կիրիշտիլէր . վէ եարրպ երթըրպ պիւթիւն աճէմիլէր պեօլիւկինի , վուրտուլար գըրտըլար չօգ գուվլէթլի ճէնքճիլէրի . վէ պեօլիւկին օ պիր դարափընա կէջիպ ետի ետի երւրիւյերէք պաշլատըլար օրտունուն եա նընտան կիթմէկէ :

Պու երւրիւյիշտէ վաճանըն պեօլիւկինտէն տեօրթ քիշի տինի ինքեար էտէնլէրին պեօլիւկինէ կիրիպ , վէ չօղունու տէփէլէյերէք՝ գդիհնա եազլաշըպ վուրտուլար ծնու մըրազլա՝ գօլթուղու ալթընտան ճիկէրինէտէք գըրիւնտան կէջիրիպ սափլայարապ . վէ ալթընտան եէրէ տիւշիւրտիւլէր՝ քի ազ սօնղրա կէպէրտի . վէ քէնտիլէրի տախի չօգ քիմնէլէրի հէլաք էտիպ՝ վէ օրատա տիւշիւպ՝ շէհիտ օլտուլար :

Պու իշ պեօյլէ օլտուգտա՝ իֆրադ իլէ արլանըպ գօրգտու շապուհ վէ ծնուն ապքերի . վէ դօրգուլալընտան տիթըլէյերէք՝ չըդըպ կիթտիլէր բասէն սէմլթինէ . վէ լէթինլիքլէ պըգլէթէ դութուլուպ , վէ վէսվէսէյէ տիւշիւպ՝ կիւճէնտիքլէրինտէն պօղուլմազ մէրթէպէսինէ վարտըլար . վէ կեօզլէրինի էօթէյէ պէրիլէ սալըպ սազընարապ . պազարլարիտի . օլմայա քի եէթիշէ վաճան :

Պու տերտտէ իքէն շապուհ , պիր գարա հապեր կէթիրէն քիմնէ կէլտի , քի պերող շահ հէփթաղ միւլլէթի իւզերինէ կիտիպ՝ ճէնքտէ էօլտիւ . վէ ապքերի զայ օլտու . վէ սէն տէ թէզ կէլէսին աճէմիսթանա :

Պու հապէրտէն էօթիւրի չըդըպ կիթտի շապուհ աճէմէ . վէ զայրը խանլար տախի օրայա եէթիշիպ պերողուն եէրինէ շահ տիքտիլէր՝ ծնուն գարտաշընը ատը վաղարշ . քի սուլհ սէվէն վէ ագըլլը պիր քիմսէ իտի :

Տիվան դուրուլտուգտա՝ հազարաւուխտ սերապքեր՝ (քի տեծմիշ իտի կիւրճիսթանտան .) քէզալիք շապուհ միհրանեան՝ շահըն հուզուրունտա չօգ շէյ սեօյլէտիլէր վաճանըն վէ արգատաշարընըն հազգընա , վէ նազլ էթտիլէր ծնլարըն եարարըղընը , քի կեօզլէրի իլէ կեօրմիշլէր իտի : Սօնղրա պեօյլէ ճայիզ կեօրտիւլէր քի դաթլըլըգլա վաճանը ալլայըպ , հայաստանը ծնա թէսլիմ էթտիլէր :

Պու մէշլէրէթի պէյէնտի շահ , վէ ըրճալընտան օլան քիմ .

քիմնէլէր . վէ չափըճազ մարգպսն էթտիլէր աճէմին
պիլինի ստը նիխոր վնասպդատ , եաւաշ վէ էյլէթ
տիւշիւնիւր ատալէթ հաէն վէ տիւնեայը շէն դու-
թան պիլը քիմնէ . վէ եօլլատըլար պունու ապքեր իլէ
հայաստանա , տէյիլ քի ճէնք էթմէկէ , իլլա էյի
սեօզլէր իլէ վէ դաթլըլըգլա՝ վահանը վէ պիւթիւն
հայաստանը սուլհա վէ իդաէթէ կէթիւրմէկէ :

11 : Ս ահանը պարըլըգ էթմէն աճէ՛մ իլէ նիխոր մարգպսնի
վէանդէիւնն էլէիլէ :

Դ . 30 = 32 :

484 :

Ե իխոր մարգպան հայաստանա կէրիպ վէ ճէսաւ
րէթ հաէմէյիպ իշէրի կիրմէկէ՝ սափտը հէր
տէտիքլէրի էյալէթէ , վէ էյլէնտի նոճարսահ քեօյ-
իւնաէ : () րատան իքի էլլէի եօլլատը վահանա քէն-
տի պեօյիւքլէրինտէն , վէ տույուրտու ծնա քի նէ սէ-
պէպ իլին կէլմիշ հայաստանա : Պու մատտէ իւզէրի-
նէ միւշալէրէ հաիպ վահան քէնտի արգատաշարը
իլէ , ճէվապ վէրտի . պիլիմ իշիմիդ տէտի նէ էլլիլիլէ
պիթէր վէ նէ եազըլիլէ . իլլա շահըն հուզուրոնտա
սեօյլէմէքլէ . շիմտիլիք իւշ շէյիմիդ վար տէյէճէք .
հէկէր նիխոր մարգպան պաշարա պիլիւսէ շահըն եա-
զըտը իլէ վէ միւհէրի իլէ , պիլսին քի պիլ տայիմա
հէր իշտէ միւդի օյուրուզ աճէմ տէվլէթինէ . եօխ-
սա՝ սիզի տիյնէյէճէք տէյիլ իլ , վէ հըզմէթ է-
աէմէյիլ :

Խմտի էվլէլէքի իսթէտիկիմիլ պու քի գօյվէրէսինիլ
պիլգէ սերպէսթ վէ գօրգուսուլ խրիսթիանիլը տի-
նինի դութմաղա՝ նէրէտէ իսթէրսէք , վէ հայլար-
տան պիլինի մէճուսի էթմէգսինիլ : Իքինճիսի պու
քի պիլգլէրտէն սէճմէք պիլէսինիլ սաղընը վէ չիւրիւ-
կինի , էյիսինի վէ Ֆէնասընը . տէյիլ քի քեօթիւլէրի
աթէշէ դափտըլարը իլին պեօյիւտէսինիլ : Իւշիւն
ճիսի պու քի . շահ իքի դարաֆտան մատտէլէրի իշի
տիպ տօղըու շէրիաթ քէսսին : Պունու տէյիպ իքրամ
իլէ կէրի տեօնտիւրտիւ էլլիլէրի . վէ քէնտիսի տա-
խի պէշ էլլի գօշտու ծելարըն եանընա :

Պունլար էէթիշտիքլէրինտէ ազլամա դարշը նոճար
սաէ քեօյիւնէ՝ նիխոր մարգպան չօգ իլլէթէ էթտի
վա-

ժաճանքն էլ չիլերինէ. վէ ազաւմ դաճամբն օնլարլա
էթտի. վէ հեր գատեհտէ վաճանքն աւորն վերիւ
շազլանք՝ րիտի, վէ էօյլէճէ իւլերիտի. 1) Է սօնորա վաճա
նքն օ իւլ թէքիֆինի պէյէնիւ՝ քէնտի պէօյիւքլէրի
նին իրատէթիլիէ քէտղատ կեօնտէրտի օնա՝ օ էվվէլ
քի էլ չիլեր իլէ. վէ տալէթ էթտի օնու քի փերվամբ
եանքնա կէլտն, սեօղ վերերէք քի օ իւլ մատտէյիտէ
քէնտի թէքիլ էտէ, վէ տաճա զկյատէ իլլէր կէօրէ:
Պու իշին կերէքլիկինի պիլտիքտէ վաճան՝ ալտը եա
նքնտա օլան նախարարլարը, վէ քիւլէք պէօյիւկիւ
նի, վէ օնլարլա կիթտի ադտալ էյալէթինէ. վէ
եղինդ տէտիքլէրի քէօյտէ գօնադ էտիպ տույուրտու
նիխորա օրայա կէլտիկինի, վէ տէտի. էկէր իսթէրսէ
նիզ սիզէ պուլուլամար, վէ սիզին իլէ կէօրիւլէվի
աճէմլէրին պիր դաշ պէօյիւքլէրինի կեօնտէր եանր
մա, քի պուրատա տուրսուլար պէնիւմ պէօյիւկիւմլէ՝

Թա իշիմիզ պիթինաէ:

Շազլանտը նիխոր պու իշտէն, վէ ֆիլ ճալ կեօնտէր
տի օնա սէքիզ քիշի՝ պէօյիւքլէրտէն օլարագ. պուն
լարը իզգէթիլէ ալտը վաճան, վէ թէսլիմ էթտի ալ
գատաշլարլան. վէ քէնտիսի պիր գաշ նախարարլա վէ
պիր էզ ապերիլէ էօլա տիւշտիւ: Շաճան եազլաշտը
նունարսակ քէօյիւնէ, քի օրատա սաքին օլուր իտի նի
խոր՝ էմը էթտի ապերիլէ քի ճէնք դարզլնա ճազլը
լունսընլար, վէ ճէնք պօրուլարլնը չալսընլար:

Պու սէտի իշիտիպ նիխոր վէ օնուն ապերի՝ զայլէթ
գօրգտու, վէ տէտի քի ալտաթտը պիզի մամիկոն օլ
լու, շիմտի օ պիզի էօղ էտէր: 1) Է չափըճադ օնա գար
շը պիր գաշ խան կեօնտէրիպ տէտի քի առէթ տէյիլ
տիր քի իրանիլէրտէն պիր քիմնէ պունու էտէ՝ կերէք
կէօյմէտէ վէ կերէք գօնմատա պիր էէրէ. իլլա եալը
նըզ սերասքերէ եազը շըր պունու պէօյլէ էթմէք. վէ
սանա կերէկ իտի սազլամագ իրանիլէր առէթինի:
Ճէվապ կեօնտէրտի օնա վաճան վէ տէտի, էվվէլ պէ
նի դուլ էյլէ աճէմլաճնա, վէ օ վագիթ սէնտէն էօյ
րէնմէտէն սազլայրմ օ առէթի վէ նիզամը. զերէ սա
նըրըմ քի պէն տէ պիլիւրիմ օ իրանիլէր էրքէանքնը:
Պու ճէվապը կեօնտէրիպ՝ ալայ իլէ կիրտի վաճան օ
քէօյէ, վէ կիթտի նիխորուն եանքնա:

Նիխոր օնու կեօրտիւքտէ, չօգ սէվլնմէքլէ օնուն պօյ
նու

նունա սարըլըպ՝ էօփիւշտիւլէր . վէ շահ դարաֆրն տան վէ աճէմ խանլարընտան՝ ծնա սէլամ կէթիրտի . ծնտան սօնղրա ծնունլա կէլէն նախարարլարլա վէ աւ քէր իլէ՝ սէլամլաշըպ , հէփիսինէտէ զիյատէսի իլէ մուհապպէթ նիշանլէրի կէօսթէրտի : Սահան տա խի շահ դարաֆրնտան օլան սէլամը իշիթտիքտէ էյիւ լիպ սէճտէ գըլտը . վէ չօգ մէմնուն օլմալիլէ դապուլ էթտի ծնու :

Սօնղրա տիվան գուրտու նիխոր քէնտի խանլարը իլէ , վէ սեօյլէշտի վահանլա , հէր նէ սեօյլէնէճէք վար իսէ . վէ վահանտան տախի սէրալէսթիքլէ ուսու սեօյլէրի իշիտիպ՝ սէվինէրէք տէտի , վահանըն պէօյլէ հագ ճէվապլարը տաղըթտը պէնտէն օ գաթը դաւոնլըլը քի էիւրէկիմէ չէօքմիշտի : Պու տիվանտա պուլունուպ կէօրմէլի իտին տինտէն աճարա օլան նախարարլարըն սիւրիւսինի քի ըհգիլ վէ ըիւսլայ օլմիշլէր իտի . էօյլէ քի ութանտըգլարընտան դափտըգլարը քիւլին ըհնկի սուրէթլէրինէ էնիպ՝ պիւրիւմիշ իտի : Թէքրար տիվան օլտուգտա՝ նիխոր վէ ծնունլա օլան խանլար՝ պիրիքտէ սեօգ վէրտիլէր վահանա , քի հէփ իսթէտիկի իշլէրի էթսինլէր . վէ հէր շէյի եազտըլար վաղարշ շահա . վէ էօկիւթ վէրտիլէր վահանա քի շահա կիտէ . քէնտիլէրի քէֆիլ օլարագ վահան իշին վէ ծնունլա կիտէնլէր իշին :

Իշլէր պէօյլէ օլտուգտա՝ տեօնիւպ վահան կէլտի դոճին շէհրինէ . վէ ալըպ սատըգ նախարարլարը վէ ծնլարըն գուլլարընը , վէ եօլա տիւշիւպ կիթտի աճէմիսթանա , վէ չօգ իղգէթ վէ իքրամ կէօրտիւ խանլարտան : Սէ վաղարշ շահ իշիտիպ վահանըն կէլմէսիւնի , վագիթ թային էթտի հուգուրունա վարմաղա . վահան տախի հուգուրունա չըգտըգտա , իֆրադ իլէ սէվնտի վաղարշ . վէ տայիմա պէրապէր կէօրիւշէն գօնուշան տօսթ կիպի՝ մուհապպէթ իլէ սեօյլէշտի օնունլա :

Իքինճի կիւնի տիվան գուրուլուպ Թէքրար սեօյլէշտի վաղարշ վահանլա խանլարըն հուգուրունտու : Սէ օ սեօյլէրի հէրքէս պէյէնիպ , քեաղատ վէ միւհիւր իլէ վահանըն իսթէտիքլէրինի վէրտի վաղարշ շահ , եօ դարտա եազտըլարը գմիւսվալ իւղրէ . վէ էմը էթտի քի քէնտիսինտէն սօնղրա կէլէնլէրին հիշ պիլի օ էմրին թէ

քեւաւարընը տէյիշտիրմէյէ :

Պու իշ պիւթիքտէ վազարշ շահ մամիկոնլուարըն պեօյիւքլիւկինի վահանա վերիպ , սերասքէր էթ տի ծնու ալէսսէվիէ ճիւմլէ հայ միլլէթինէ : Սատրգ նախարարարըն հեր պիրիսինէ տախի քէնտիլէրինէ կեօրէ պեօյիւք մանսըպլար վերտի . վէ գուլարընա պախշիշէր . վէ հէփիսինիտէ րայէթիլէ եօլա գօտու : () Նլար տախի շիւքր էտէրէք սէվինճ իլէ տեօնիւպ կէլտիլէր հայաստանա :

Պարշըլատը պունլարը յովհան հայրապետ մանդա կունի՝ սք խաչ իլէ , վէ գրիգոր լուսաւորիչ փետլըրիմլ զին մասունքլարը իլէ , վէ ալգըշատը ճիւմլէսինի : Ս է սօնդրա հէփիսի պիրտէն վազարշապատ շէհրինէ կէլիպ , կիրտիլէր ուլու քիլիսէյէ . վէ ալլահա շիւքր էտիպ . վէ քիլիսէյէ չօգ փէշքէշէր վերիպ , վէ եօխ սուլարը գայըրըպ , ծնտան կիթտիլէր դոճին շէհրի նէ . վէ օրատա րահաթլանըպ՝ հերքէս եերինէ վար տը եերլէշտի :

Ընդեկան ատը աճէմին պիրի՝ ուսլու վէ ագըլը պիր 484 : քիմնէ . քի Ֆիրասէթ իլէ սէչէ պիլիւր իտի ալիմի՝ ճա հիլտէն , վէ էյիի քեօթիլտէն , վահան հայաստանա տեօնտիւքտէ , վազարշ շահըն էմրիլէ հայլարա մարգ պան օլուպ՝ կէլտի սաքին օլտու դոճին շէհրինտէ . վէ հայաստանըն նէ օլտուղընու տուլուպ , վէ վահանըն ուսլուճա գըմըլտանմասընը կեօրիւպ , ծնուն մէտհի նի եազտը շահա : Ս է չիւնքի պու սնդեկանը չազըր միշ իտի շահ , օ տախի կիտիպ՝ զիյատէսիլիլէ մէտհ էթ տի վահանը շահըն հուզուրունտա վէ խանլարըն եօ կիւնտէ . վէ իսպաթ էտիպ կեօսթէրտի քի վահանա եագըշըր հայ մարգպանլըղը . վէ նէչէ քի սաղ տըր վահան , ճայիգ տէկիլտի , զայրը մարգպան կեօնտէր մէք հայաստանա : Պու իշի պէյէնտի վազարշ շահ , վէ քէնտի խանլարընըն իրատէթի իլէ Ֆերման կեօնտէր տի վահանա էլչի իլէ , վէ ծնու մարգպան էթտի պիւ թիւն հայաստան իւղէրինէ :

12 : Սահան Տարգսյանըն Վագի-ԼԵ ԳԵ Բաբիկէնին Կաթու-
ղիկուԼԵԼԵ ԻԿԵՆՃԻ սահակա Վարդնճա :

$$\text{Գ} \cdot 32 = 35 \cdot$$

485 : Սահան մամիկոնեան՝ հայկարըն սերասքերի վա-
ղարը շահըն Ֆերմանը ԻԼԵ հայ մարզպանըզը-
նը ալըպ՝ տօս տօղըու կիթտի յովհան հայրապետէ .
վէ ծնունլա կիրտի գոճին շէհերին պեօյիւք քիլիսէսի-
նէ : () րատա պեօյիւք ալայ օլուպ , վէ ճէմանէթին
հէփիսի պիրիքիպ՝ ալլահա շիւքիւրէր Էթաիբտէ , յով-
հան հայրապետ պիր կիւզէլ վազ Էթաի , Էիւրէքէն-
տիրմէքէ սատրգ նախարարլարը՝ մուհապպէթ Էլէրինի
արթըրմաղա , վէ Էօկիւթ վէրմէքէ տինտէն ապարա
օլան նախարարլարա՝ տօղըու տինէ տեօնմէկէ . պա՛գ
հայ Թարիխինտէ . Գ . 32 :

հայրապետ վաղընը պիթիրտիքտէ պլը աղլամազ դօի-
տու քիլիսէտէ , պազիլէրի՝ սէվինճէլլինտէն , վէ պա-
զիլէրի՝ տինի ինքեար Էտէնլէրէ աճրմալարընտան :
Սօնըրա ճիւմլէսի տէ վահանա բաղպէթ Էտիպ տա-
ղըտըլար օրատան . օ տախի կիթտի սարայընա . վէ շա-
հըն Էմրիլէ վարդ առլը քէնտի գարտաշընը սերասքեր
տիքտի հայկարա :

() նտան սօնըրա պաղատը վահան հայաստանըն հէր
Էյալէթինի կէդմէկէ վէ ճիւմլէսինէ վազ Էթմէկէ քի
տօղըուլու գտան շաշմասընլար . վէ հէր նէրէտէ աթէշ-
քէտէ պուլտու իսէ՝ երգտը , վէ ծնլարըն Էերինէ քի
լիսէլէր Էափտը , վէ Էմր Էթտի քի հէրքէս փերվա-
սըզ վէ սերպէսթ գափսըն խրիթիանլըգ տինինէ :
ԻԿէնիլէտի մանասթըրգալը . չօղունու տախի ԷԷնիտէն
Էափտը , քէնտիսինէ Էարտըմճի պուլարազ յովհան
մանգակունի հայրապետի . քի իքի Էրլտան սօնըրա
Էօլաիւ . 6 . սէնէ կաթուղիկուլըգ Էթտի : Ս Է օ մա-
նասթըրլարա միւպաշիր վէ նազըր օլտու զազար փալ-
պէյի քի աղան վարդապետին շայիրտիխտի , օ քի սք
վարդանլըլարըն վէ վահանլըլարըն Թարիխինի ուզուն
ճա Էաղտը :

487 : Բարէկէն՝ վանանդ Էյալէթինտէն ոթմոյ տէտիքէրի
քեօյտէն յովհան մանգակունի հայրապետին շայիրա-
լէրինտէն՝ օ Էօլաիւքտէ՝ ծնուն Էերինէ կէչիպ կաթու-
ղի

դիկոս օլտու : Պունուն կիւնէրինտէ՝ վաջուկան ատլը
աղուն փատիշահներն ելին ինչ պուլունտու սը դրիգո
րիսին թէնի՝ քի աղուն լարն կաթուղիկոսու իտի .
պագ հայ թալիսինտէ . Գ . 33 : () կիւնէրտէ կէնէ
աղուն սեմ թինտէ մէյտանա չըգտը որ եղիշէնին թէ
նի՝ քի թագէոս առաքեալն շայիրտի իտի :

Պու բաբկէն կաթուղիկոսուն կիւնինտէ ատլը սան
լը քիմնէլը վարիտի . յովհան մանդակունի հայրա
պետին շայիրտէրինտէն , պիրի՝ աբրահամ մամիկոն
լուլարն եպիսոս քի վաջական փատիշահն տիլէմէսի
իլէ մէգալէլը տիւղտիւ խոստուս մասունքլարա րաղ
պէթ էթմէկ իջն . վէ հօլիւլը իջն տախի եազտը քի
կերէ քի՝ վէ ֆայտալը տըր տուվա վէ գուտաս էթմէք
ծնլարտան էթիւրի : Իքինճիսի մուշէ եպիսկոպոս սիւ
նեաց , եանի սիւնիք մէմէքէթին եպիսկոպոսու Պուն
տան էչպէհ պունուն շայիրտի պետրոս եպիսկոպոս քի
ծնուն եերինէ կէչիպ օթուրտու՝ հեր իլմէ վուգուֆ
թահսիւ էթմիլ , վէ եազը եազմագտա իւսթին . քի
կէնէ վաջական փատիշահն իսթէմէսիլէ զայէթիլէ
չօգ էլի շէյլը եազտը . վէ լաքին պիգէ ազը գալտը :
Իթէշփէրէսթէրին ճէֆատրնտան պիր եզ ուհաթ
լանրպ հայաստան մէմէքէթի , հօյլէճէ օթուրուպ
տուրուր իքէն , օ ճան տիւշմանը շէյդան՝ կէլտի եքտի
տէլիճէ թօխումունու եւտիքական վէ նեստորական
քիմնէլերին ելին ինչ . զերէ քաղկեդոն սինադոսունու
եւտիքականլար ալաղլամագ իսթէյիպ՝ հայլար իջն
տէ թէվաթիւր էթտիլը քի օ սինադոս նեստորուն
տէտիքլերինի գապուլ էթտի . պունա գարչը նեստո
րականլար տախի նեստորու եիւճէլէթմէք իսթէյիպ
սեօգ պրրագտըլար օրթայա՝ քի կէրչէքտէն օ սինա
դոս նեստորու գապուլ էտիպ՝ ծնուն սեօղլերինի պէյ
էնտի :

490 :

Հայլար պու սեօղլերի իշիթտիքտէ՝ ֆիքիրլերինէ գօ
տուլար քի քաղկեդոն սինադոսի նեստորուն մէղհէ
պինէ տիւշիլ . վէ տահապու շիւպհէտէ իքէն եէթիւ
տի հայաստանա զէնոն կայսերին պէյաննամէսի . քի
պու նամէտէ զէնոն կայսր էվլէլքի իւշ սինադոսու գա
պուլ էտիպ , քաղկեդոն սինադոսունու չիւրիւտիւր կի
պի կէօսթիւրի իտի . վէ չօգ եպիսկոպոսլար պու նա
մէյէ իմզա չէքմիլը իտի :

491: Սուրբ պետրոսը կեօրտիւքսէ բաբելոն կաթողիկոս , վէ զայրը եպիսկոպոսլար՝ պիր պեօյիւք սինադոս գուրտուլար վաղարշապատին ուլու քիլիսէսինտէ . վէ օ սինադոսա կէլտիլէր աղուն վէ կիւրճի կաթողիկոսլալը տախի՝ քէնտի եպիսկոպոսլարը՝ իլէ . վէ օրատա նեստորականլարա վէ եւտիքականլարա լանէթ օգուն տուգտան սօնղրա , զենոնուն նամէսինի տէ օգուտուլար . վէ օնու պէյէնիպ , վէ օ նամէսին շուրուգու իւգլէ զանն էտիպ՝ քի ռումլար նէֆրին էթմիշէր քաղկէդոն սինադոսունա կեօյա նեստորական Ֆիքրինտէ օլմասը իչին , քէնտիլէրի տախի նէֆրին էթմիլէր օնա : Սէ օ վաղարշապատ սինադոսու օլտուղու սէնէտէ՝ կայսր օլտու անաստաս . պու փատիշահ հաչան կեօրտիւ քի ասիա սէմլինտէ վէ ռումէլի դարաֆլարընտա պեօյիւք վէլվէլէ վար քաղկէդոն սինադոսու հագգընա , պույրուլտու չըգարտը քի հիւ պիր քիմնէ գաւորը օլմասլն քաղկէդոն սինադոսու իչին սօհպէթ էթմէկէ , նէ էյի վէ նէ քեօթիւ : Հայլար պունու իշիթտիքլէրինտէ՝ թէմամա պրոպետըլար օ սինադոսու , պեօյլէ տէյէրէք , չինքի ռումլար գապուլ էթմէյօրլար քէնտի էթմիլէրի սինադոսու , պիգ նիչին օնու գապուլ էտիլիմ . պապ հայ թարիխինտէ . Գ. 34: Սու վաղարշապատա օլան սինադոսուն էրթէսի սէնէսինտէ բաբելոն կաթողիկոս էօլտիւ . 5 . սէնէ քիւրտիլէ օթուրտուգտան սօնղրա :

492: Սամուէլ՝ բղնունիք էյալէթինտէն՝ արծկէ քեօյիւնտէն , բաբելոնին եւրինէ կէչիպ կաթողիկոս օլտուգուն շէհրինտէ : Սունուն կիւնլէրինտէ պիրէգ քաղկէդոն իչին օլան արպէտէլէր թիւքէնիպ , իգգիհատ եանղընը դութուշմաղա պաշլատը հայաստան էօլքէսինտէ աճէմ դարաֆրնտան . զէրէ պերոզուն օղուկաւատ՝ աճէմէ շահ օլտուգտա , վաղարշահչըն պույրուլտուսունու (քի վէրմիշտի հայլար իչին) ալաղ ալթընա պրոպետ , հայլարը քէնտի մէգհէպինէ սօգմագ իսթէտի . պունուն իչին սիւրիւ իլէ մէճուսիլէր կեօնտիլտի հայաստանա աճէմ մարգպան իլէ վէ չօգտաքէր իլէ : Սունլար հայաստանա կէլիպ , վէ զօր իւղար իլէ եէր պուլուպ՝ էթթէտէ պէրիտէ աթէշքէտէլէր փէյտա էթմիլէր , քէնտիլէրինէ արգա պուլմաղլիլէ օլաճէմլէրի քի հայաստան պուճագլարընտա սալքին

քին օլուրլար իտի , վէ պաշտարլար տին դարափրնտա
կէվէք օլանլարր ավլամաղա . վէ պեօլէճինէ Թէքրար
կիրտի հայաստանա աճէմին աթէշփերէսթլիք մէզհէ-
պի . վէ արպէտէլէր գօփտու տին իւզէրինէ :

Պոռու պեօլէ կեօրտիւքտէ վահան մարգպան՝ գա- 494 :
դէթ կէթիւրէմէյիպ՝ պաշտար Թէտարիք կեօրմէկէ՝
քի պաշ գալտորրու , աճէմիւրէ ասի օլա , վէ գուրթա-
րա էլլէրինտէն հայ միլլէթինի : Պոռ նիյէթ իլէ նա-
խարարլարը քէնտիսիլէ պիր էտիպ , վէ ծնլարրն աս-
քէրինի ալըպ , էն էվլէլ եիւրիւտիւ եէնի կէլէն մարգ-
պանրն իւզէրինէ , վէ էօլտիւրտիւ ծնու . գըրտը աս-
խի ծնուն ասքէրինի , վէ պիլէ օլան մէճուսիլէրի , վէ
զայրը աճէմիւրի , վէ երգըպ խարապ էտիպ աթէշքէ-
տէլէրի , եէնի պաշտան Թագէլէտի հայաստանը :

Պոռ հապէրլէր կաւատ շահա կիթտիւքտէ՝ հայլարտան 496 :
էօճ ալմաք իսթէտի . վէ լաքին չիւքի հագըրլանիշ
իտի ոռւմլար իւզէրինէ ասքէր չէքիպ վարմաղա , պիր
եօրոռու պոլուպ պարըլըգ էթտի հայլարլա՝ վաղարշ
շահն շուրուդու իւզրէ , օլմայա քի հայլար ոռւմլար
իլէ պիր օլուպ հաքգընտան կէլէլէր : Վէ պոռ պարը-
շըգլա՝ հայլարտան վարդ սերասքէրի ալըպ ասքէրիլէ
եիւրիւտիւ ոռւմ փայը օլան դարափա , վէ ալտը էն
էվլէլ տիարպէքիրի . սօնդրա տահա զայրը շէհրլէր
միջպէտ սէմթինտէ՝ վէ տեօնտիւ եէրինէ : Վէ քին
դռւմլար՝ Թէքրար կէրի ալըպ օ եէրլէրի աճէմիւրտէն՝
պարըլըգ էթտիլէր : Վէ պոռ արալըգտա՝ էօլտիւ սա-
մուէլ կաթուղիկոս . 10 սէնէ քիւրսիսինէ օթուրտուդ-
տան սօնդրա :

Սուշէ՝ կոտայք էյալէթինտէն՝ այլաքէրից տէտիքլէ 502 :
րի քեօյտէն , սամուէլ էօլտիւքտէ ծնուն եէրինէ կէ-

չիպ կաթուղիկոս օլտու 8 սէնէ :
Սահակ իքինճի՝ հարք էյալէթինտէն՝ ուղիկ տէտիք 510 :
լէրի քեօյտէն՝ մուշտէն սօնդրա՝ կաթուղիկոսլըգ
քիւրսիսինէ կէտի : () սէնէ՝ մամիկոնէտն վահան
մարգպանրն էճէլի եէթիչիպ՝ էօլտիւ , 26 սէնէ մարգ-
պանլըգ սիւրիւպ էյի ամէլլէրիլէ , վէ տին ուղուրու-
նա օգաւտար էմէք զահմէթ չէքմէկիլէ . վէ չիւքի
տեօրթ երլ տախի էվլէլտէն քէնտի պաշնա միլլէթ
ոռւմլարինի կեօրիւր իտի՝ 30 սէնէ սայրլըր ծնուն պէյ-
լիլի : Պոռ վահանըն էյլիկի չօղ օլտու հայ միլլէթինէ ,

Օգտուար քի էկէր պու մէյտանա չոգմայրոյ զուհուր
էթմէսէ խտի՝ հայլարտան խրիսթիանըգ գալգըւ սոն,
ղու ֆէնատան ֆէնայա կիտէճէկ իտի :

13 : Մարդ Տարգարանըն վէ Տծեծին վագնէ . վէ էքինճէ
քրիստոսորտան հալուադ էհոսուղոա՝ էքինճէ յովհան
նէսէ վարընճա :

76 . 36 = 39 :

511 : **Մ**արդ մամիկոնեան՝ վահան մարգարանըն քիւչիւք
գարտաւը՝ կաւատ շահըն էմրիիլէ ալտը հայ
մարգարանըղընը . վէ լաքին ազ սիւրտիւ մանսըպընը .
գէրէ չօղու ծնա տիւշման օլուպ՝ շէքվա էթտիլէր ծն
տան , վէ ծնուն եէրինէ իսթէտիլէր պիր աճէմ միւ
պաշիր : Պունուն իշին կաւատ շահ չաղըրտը վարդը ,
վէ ծնու մարգարանըգտան ալլ էթտի . 4, սէնէ օ փայ
էտէ տուրտուգտան սոնղրա . օ տախի խասթալանըպ՝
էօլտիւ տիյաքի զուրպէթտէ . վէ սոնղրա ծնուն լծէ
նինի խըսըմլարը տարոն սէմթինէ կէթիլիւպ կեօմ
տիւլէր :

515 : **Պ**ուրղան ատը աճէմին պիրի իշէ եարամաղ վէ էիւ
րէքսիլք քիմսէ՝ կաւատ շահըն էմրիիլէ հայլարա մարգ
պան օլուպ՝ կէլտի օթուրտու դոնին շէհրինտէ : Պունուն
կիւնիւնտէ էօլտիւ իքինճի սահակ կաթուղիկոս . 5. սէ
նէ հայրապետիւք սիւրտիւքտէն սոնղրա :

Քրիստոսիոր էքինճի՝ բազըւանդ էյալէթինտէն՝
տիրառիճ տէտիքիլէրի քեօյտէն , սահակ հայրապէ
տին եէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու : Պունուն
կիւնիւնտէ հոնք միլլէթի պեօյիւք հայաստանա կէ
լիպ՝ վէ ծնտան քիւչիւք հայաստանա էիւրիւլիւպ՝ չօգ
էէր էադտըլար , վէ չօգ քեօյլէր թալան վէ էսողմա
էթտիլէր : Պունլար օրատան տեօնիւպ սասուն սէմ
թինէ սալտըգլարընտա , դնունի տէնիլէն օյմաղըն
պէլի՝ ատը մթեծ՝ շանը շէօհրէթլի վէ գուվլէթտէ
տախի մէհնուր պիր քիմսէ , քէնտի աքքէրինի ալլա
չոգտը պունլարա գարը . վէ պունլարըն չօղունու գը
լըճտան կէչիլիւպ վէ գալանլարը սիւրիւպ՝ հայա
տանտան տըշարը աթտը : Տահա զայրը տիւշմանլար
փէյտա օլտուգտա՝ պեօյիւք նախարարարլա պիր օ
լուպ՝ ծնլարա տախի գարըլ գօյուպ , վէ հայաստան
մէմ :

մէ մէքէթինի լաճաթլանտըրըպ' նամը շանը տեօրթ
դարաֆա կիթտի:

ՍԺԺ գնունի կաւատ շահա լաղպէթլի օլուպ, վէ 518:
ծնուն կեօղիւնէ էմին վէ սատըգ կեօրիւնիւպ' վէ էմ
րիիլէ մարզպան օլուպ' կէչտի բուրղանըն եերինէ իւչ
երլ մարզպանլըղլնտան սօնղրա. վէ չօգ պինալար
տիւզտիւ. վէ խարապ օլան եերլերի եէնիլէտի. զայ-
րէթի պու իտի քի հայաստանը լաճաթլըգտա դու-
թա: Սունուն տեօրտիւնաճի երլնտա էօլտիւ քրիս-
տափոր կաթուղիկոս. 6. սէնէ հայրապետլիք մանսը-

Ղպընը սիւրտիւքտէն սօնղրա:
Լոնդ' առբերանի էյալէթինտէն' փոքր երասա 521:
տէտիլէրի քեօյտէն' քրիստափորտան սօնղրա կա-
թուղիկոս օլտու 3. սէնէ:

Էերսէս իքինաճի' բագըւանդ էյալէթինտէն' աշտա 524:
րակ քեօյիւնտէն' զեռնպուն եերինէ կէչիպ կաթու-
ղիկոս օլտու: Սու ներսէս եօլտու իշէր կեօրիւպ
պագի բահանալարտա, վէ զայրը քիլիսէ խիւտատմ-
լարընտա' խուսուսա քեօյլէրտէ' նիզամլամագ իսթի-
տի. պունուն իչին սինաղուս էթտի եպիստարա դոճին
շէհրինտէ: Ս է օ սինաղուստա օթուգ սէքիզ դանուն
գօնուլտու' քիլիսէ խիւտատմլարընըն նիզամը իչին.
պանգ հայ թարիխինտէ. Գ. 36: Քէնտի ներսէս կա-
թուղիկոս տախի' 9. սէնէ հայրապետլիք էտիպ էօլ-
տիւ:

Յուհաննէս իքինաճի' գաբեղէնից էյալէթինտէն, 533:
սիւնաճեղն քեօյիւնտէն' ներսէսին եերինէ կէչիպ կա-
թուղիկոս օլտու դոճինտէ: () վագիթլէրտէ սէֆեր
գափուլարը աջըլըպ' ալթիւսթ օլտու հայաստանըն
ռումլար փայընտա օլան պիր սէմթի. պունու կեօր-
տիւքտէ յուստինիանուս կայսր' տիւզէլթտի օ սէմթլէ-
րի. վէ օրատա օլան նախարարլարա եէնի նիզամ վէ-
րիպ' վէ միւպաշիր էտիպ' ծնարա սերապէր տիքտի
տաճատ առլը նախարարըն պիրինի, քի վուգուֆի օ
լուպ ճէնք իշէրինէ' չօգ իշկիւղար քիմնէ իտի. վէ
էվերիպ վէրտի ծաա թէոդորա սուլղանըն գըղգար-
տաշընը, աար' կոմէտոնէ: Քէզալիք շէն վէ մամուր
էթտի չորրորդ հայք տէնիլէն մէմլէքէթի. վէ օրա-
տա քիլիսէլէր վէ մանասթըրլար եափոր:

() կիւնլէրտէ չօգ առլը սանլը քիմնէլէր հայ միլլէ-
թին

Թինտէն օլարագ՝ ուում տէվլէթինտէ կայսերին հրգ-
մէթինտէ շեօհրէթ պուլտուլար : () նլարտան տըր
ներսէհ նախարար բասէնլի . վէ ծնուն դարտաշարը
հրահատ վէ սահակ , վէ ղայրը քիմսէլեր . յովհան
արշակունի՝ վէ ծնուն օղլու արտաւան . վէ յովհան քօշ ,
վէ գրիգոր , վէ արտաշիր . քի չօգ նամլը էշպէհլիք
կեօսթէրտիլեր . պագ հայ Թարիխինտէ . Գ . 37 = 39 :
Պունլարտան ղիյատէ իւսթիւն օլտու օ մէշհուր ներ-
սէս պատրիկ տէտիքլերի՝ պեօյիւք հայաստանտա օ-
լան նախարարլարն սօյունտան պիրիսի . քի չօգ պեօյ-
իւք իշլեր վիւճուտէ կէթիրտի . պագ հայ Թարիխին-
տէ . Գ . 42 : Պունտան սօնղըս գուհուր էթտի սօնղ-
ըսքի ներսէս , բասէնլի ներսէհին օղլու , պագ . Գ .
46 : Պունլարն կիւնիւնտէ էօլտիւ մթեթ գնունի .
քի մարդպանլըղը սիւրտիւ 30 սէնէ :

14 : Պէնշապուհ ճարգանըն Վագիէ Զիւր Վընն Վարընճա :
վէ իբիճի մոլսէսին կաթուղիէտուղու . քի հայ պոսմարըն
պիւպիւ :

Գ . 40 = 45 :

548 : Պէնշապուհ աճէմ՝ մթեթ գնունի էօլտիւքտէ՝
խոսրուլ շահըն էմրիլիէ մարդպան կէլտի հայ-
աստանա . պու պիր ալշապ քիմսէ օլմագլա՝ չօգ սըգ-
լէթ վէրտի հայլարա՝ մերհամէթսիղ լիքլէ , վէ խայրը-
սըգ ամէլլեր իլէ վէ էտէպսիղ լիք էթմէսիլիլէ խու-
ռուսա արարատ վէ վասպուրական սէմթիւրինտէ :
Վ է պունա գանաաթ էթմէյիպ՝ պաշլատը զօր էթմէ-
կէ հայլարա՝ աթէշէ դափմաղա . վէ պու սէպէպտէն
դունին շէհրինտէ , քի պիր աթէշէքէտէ վար իտի՝ օրա-
տա օլան աճէմլեր իշլն , պու չօղալթուր : Վ է չօգ քի-
շի մարտիրոս էթտի . պիրիսի գրիգոր աալը՝ ռաթիկ
սօյունտան : Պու սիյասէթլեր տահա օլմագ իւզրէ
իքէն էօլտիւ իքինճի յոհաննէս կաթուղիկոս . 17 . սէ-
նէ հայրապետլիք էթտիքտէն սօնղըս :

551 : Սուսէս իքինճի՝ արագածոտն էյալէթինտէն՝ եղի-
վարդ քեօյիւնտէն , աղլը ճօղուն պիր քիմսէ՝ յով-
հաննէսին եէրինէ կէջիպ կաթուղիկոս օլտու դունին
շէհրինտէ : Պու մովսէս էվլլէտէն պերի հալէսի օլա-
րագ հայ տումարընը տիւզէլթմէկէ՝ կաթուղիկոս օլ-
տու :

տուղու կիսի՝ իւր երլը, սենե 551, սինադոս էթտի
դոնինտէ եպիսկոպոս վէ արիմ քիմսէլէր իւն • վէ չօգ-
ուզուն ուզադ թէֆթիլէրիլէ տօղրուսունուս պուլուպ
եէնիտէն եափտը ծնու օ վազթին իգթիգաւորնա կեօ-
րէ : Ս է չիւքի ծնտան պաշաւար հայ սէնէսի, ծնու
տախի գօրուզ պուլնտան էօթէ էֆէնտիմիդին սէնէ-
սիլիլէ պիլէ, հայճա եազըլիլէ, պէշ էիւզ էլլի իքին
ճի երլընտան պաշալարադ :

Պու մովսէս կաթուղիկոսուն կիւնիւնտէ օլտու ստան
պօլտա պէշինճի պեօյիւք սինադոս 165 հայրապետ
իլէ սէնէ 553 • վէ պու սինադոստա քէսքին ալէթ
օլտու մուսունեօտացի թէդդորոսուն Ֆէնալըղընա
գարշը՝ օ քեաղատ քի նգ սահակ պարթեւ հայոց հայ-
րապետէրին պիրլիկի իլէ եազմիշ կեօնտէրմիշ իտի
պրոկիզ պագրիկէ՝ աշտիշատտա օլան իւլիւնճի սինու
դոստա • պսդ հայ թարիխինտէ • Թ • 59 • վէ Գ • 41 :
() վագիթլէրտէ պաշաւարլար պիր գաշ քիշի հայ-
լար իլինէ էքմէկէ յուլիանոս աղիկաւնացի տէտիք-
լէրի հերետիկոսուն մէգհէպինի : Պունու տույտուգ-
տա մովսէս կաթուղիկոս՝ գօլտու ծնարը հայաս-
տանտան :

Ս է լաքին չօգ աճիզ գալմիշ իտի դենշապուհ մարգ-
պունըն էլինտէն վէ աճեմ մէճուսիլէրին էթտիքլէ-
րինտէն • զէրէ տայիմա էզիլէթ էտէրլէր իսի հայլա-
րա՝ քի տեօնտիւրսիւնլէր ծնարը խրիսթիանլըգտան •
օ գատար քի արթըգ մովսէս կաթուղիկոս տայանա՝
մայրոյ էլլի եօլատը խոսրով շահա ազիմ փէշքէշ-
լէրիլէ վէ քեաղատլա, վէ տիլէտի ծնտան, քի պիր
էզ րահաթլըգ վէրսին հայաստանա, վաղարշ շահըն
ահասնամէսինի կեօսթէրմէքլէ՝ քի աճեմլէր էզիլէթ
էթմէսինլէր հայլարա տին մատտէսինտէ : () տախի
պու իլէ լիգա վէրիպ՝ ծնուն րէճասընը էթմէք իս-
թէտի :

Ս հաս վահրամ դենշապուհուն եէրինէ՝ ծնուն տեօր 552 :
տիւնճի սէնէսինտէ խոսրով շահըն էմրիլիլէ հայաս-
տանա մարգպան կէլիպ՝ մէն էթտի մէճուսիլէրին
սըգընթըրըն • վէ լաքին ծնարըն գօր էթմէսիլիլէ
խաչա կէրտի՝ մէճուսիլէր պաշը օլանըն օղունուս ատը
մախոօ • զէրէ պու պիր միւնիլէթ կեօրիւպ տեօնտիւ-
րիսթիան օլտու, ատընը իղտիլըուգտ գօյարադ :
Պու

Պունուն իջին էօլտիւրմէք իսթէտիլէր ծնու : Ս է
քէնտի վնաս վահրամ տախի 6 սէնէ մարգպանլըգ
էթտիքտէն սօնղրա ազլ օլտու :

558 : Մարազդատ աճէմ՝ վնաս վահրամնէն երինէ մարգ-
պտն օլուպ մանարպրնը սիւրտիւ 6 սէնէ :

Սուրէն՝ ճիհր վնասպուհէն տէտիքլէրի, խոսրով շա-
հն խըսըմը մարգպանլըգլա հայաստանա կէլիպ՝ էլ
վուրտու հայլարա, վէ պաշատը ծնլարը էօրսէլէմէ կէ
վէ զօր էթմէ կէ քի աթէշէ վէ կիւնէշէ դափսընլար .
վէ չօգ սըգլէթ վէրտի միլլէթէ, թա պըչազ քէմիկէ

570 : տայանընճա, վէ չօգ մուրտար իշէր իշէտի : () կիւն-
թթ : լերտէ գուհուր էթմիշ իտի նախարարլար իջինտէ ի-
քինճի վարդան մամիկանէան վառակըն օղլու՝ վարդըն
թօռնու քի ռումլար տախի մէտհ էտէրլէր ծնու քէն-
տի քիթապլարընտա : Ս է չիւնքի պու վարդանըն մա-
նուէլ առլըգարտաշընը էօլտիւրտիւ սուրէն մարգպան,
պունա տայանամայըպ միւշավէրէ էթտի նախարար-
լարլա, քի կէրի տուրսունլար աճէմ տէվլէթինտէն :
Պու իշիլին էլ չի էօլլատը իքինճի յուստինոս կայսերէ
փէշքէշէրիլէ վէ քեաղատլա . վէ տիլէտի, քի էլ վէր
սին հայլարա . սեօզ վէրէրէք քի աճէմ վէրտիքլէրի
հայաստան խարաճընը ծնա վէրսին, վէ պիւր դաշ շարդ
տախի արթըրտը :

571 : Ռադպէթիլէ դապուլ էթտի յուստինոս օ էլ չիլէրի .
ն : վէ օ շարդլարը պէյէնիպ՝ աղըր եէմինլէրիլէ սեօզ
վէրտի՝ հայլարա արգա օլմաղա : Պու սեօզէ կիւվէ
նիպ՝ աքէր տէվլէրտի վարդան արտաշատ շէհրինէ՝
ճիւմլէսի հայ միլլէթինտէն օլարազ . վէ ափանսըզ
դոճին շէհրինէ կիտիպ դուրտու սուրէն մարգպանը ,
վէ պօղաղլատը . 7 . սէնէ մարգպանլըգ սիւրտիւ քտէն
սօնղրա . պեօյլէճէ էօլտիւրտիւ ծնուն քեահէասընը՝
ատը վերտ . վէ հէր նէգատար աճէմ աքէրի վախտէ
դոճին շէհրինտէ՝ հէփիսինի տէ գըրտը , մէճուսիլէրի
տախի ծնլարլա պիլէ :

Պու հապէր խոսրովուն գուլաղլնա տէյտիքտէ դու-
թուշտու տարղընլըղը, վէ Ֆիքրինէ գօտու քի հայլար
իւզերինէ աքէր չէքիպ՝ ճիւմլէսինի տէ եօղ էտէ, վէ
մէմլէքէթի տախի աթէշէ վուրա : Ս է լաքին սեօրտա
առլը խանլարըն պեօյիւկի սուլհ սէվէն ազըլլը քիմ
սէ, ծնուն տարղընլըղընը հնտիւմէքլէ, վէ էօկիւթ
վէր

վերմէքէ՛ ծնտան իղին ալըպ՝ ծնուն դարափրնտան էլ-
 չի կէլտի հայլարա՝ ծնլարա նասահաթ էթմէկէ՛ քի
 կէրի չէքիւրնլէր կայսերին հիւքմի ալթընտան :

1) արդան տույտուգտա պունուն կէլմէսինի՝ գօյվէր-
 մէտի կիրմէկէ դունի շէհրինէ : Զօգ կիւճէնտի սե-
 բոխտ պու իշէ , վէ քէնտի դաթլը դապիէթինէ գար-
 շը խուսումէթ դարափրնա տեմնիւպ , կիթտի գրգըշ-
 տըրտը խոսրով շահը հայլար իւզէրինէ . օ տախի էմր
 էթտի սերասքերլէրինէ քի իֆրադ իլէ ասքեր տէվ-
 շիրիպ , ճէնք ֆիլլէրինի հազըրլաւնլար . վէ հայլար
 իւզէրինէ եիւրիւյիւպ՝ հէփիսինի գըլըճտան կէշիւր
 սինլէր :

Պու թէտարիքին հայերինի ալտըգտա վարդան՝ տէվ-
 շիրտի հայլարըն ճիւմէ ասքերինի . վէ էօլթէյի պէ-
 րիյէ չաշըթլար կեմետերիպ՝ էյիճէ վուգուֆ թահսիւ
 էթտի աճէմլէրին կէլմէսինէ . վէ հաչան տույտու
 քի ծնլար էնմիշէր խաղամախ տէտիքլէրի օվայա , իւչ
 պեօլիւք էթտի ասքերինի . պիրինէ էմր էթտի քի պէ-
 րի դարափտա հազըր տուրսունլար , փուսուտա տու-
 րուր կիպի . քի ճէնք գրգըշտըգտա իւզէրլէրինէ եիւ-
 րիւսինլէր . իքինճիւրնէ էմր էթտի սի սալարնլար
 սօլ դարափրնա . իւչիւնճիւրնի ալտը քէնտիսի՝ սաղ
 դարափրնա տիւշմէկէ :

1) րթէսի կիւն սապահ օլուպ՝ աճէմլէր ճէնկէ պաշ-
 լամագ իւզըն հազըրլանըր իքէն , ամանարդ աիւշտիւ
 վարդան իւզէրլէրինէ , վէ ծնլարը գօրգուտուպ ալթ
 իւսթ էթտիքտէ՝ իքինճի պեօլիւկի տէ սօլ դարափր
 չարփըպ , պիր կիւրիւլթիւ տիւր գօփտու , վէ պաղըր-
 մա սէսի օրթալըղը ալտը . վէ աճէմ ասքերի շաշըրըպ ,
 վէ ծնլարըն սերասքերի հըրսլանըպ . վէ ֆիլլէրին սիւ-
 րիւսի գուտուրուպ , գարգաշա օլտուգտա , փուր էթ-
 տիլէր հայլար , վէ գըլըճը չալըպ՝ գօվալատըլար ծն-
 լարը : () րատա աճէմլէրին պիր սերասքերի՝ տոր գե-
 րէն , իֆրադ իլէ գըզըպ՝ եամաեալընըգ պիր եամուղ
 ճանալար կիպի՝ վարդանըն պեօլիւկինէ հիւճում է-
 տիպ՝ չօղունու գըրտը : Պունտան ծնուն ասքերի եիւ-
 րէքլէնիպ՝ գըրտըլար հայլարտան պիրէզինի : Պեօյլէ
 օլտուգտա՝ տիւշտիւ վարդան աճէմլէրին արտ դարա-
 փրնա , վէ գասըրդա կիպի ծնլարը չարփարագ՝ իլէրի
 սիւրտիւ ֆիլլէր իւզէրինէ . վէ օրատա քէնտի պեօլիւ
 կիլիէ՛

կիւրէ՛ չօղունու ետրէ սերտի :

Եթե՛ իշտի փուտուտա կիզէնէն ասքէր տախի . վէ պէ-
րի դարափտան աթէշ կիպի եագտըլար աճէմէրի ,
էօյլէ քի արթըգ դագէթ կեթիքէմէյիպ , վէ գուվ-
վէթլէրինտէն տիւշիւպ , պաշտըլար դաշմաղա :
Հայլար տախի արտլարընտան ծնլարը գօվալայըպ՝ չօ-
ղունու թէլէփ կեթտիլէր : Կիւն պաթմաղա եագտը-
տըգտա՝ կերի տեծնիւպ՝ տիւշէնլէրին տօյուվուգլա-
րընը տէվշիքտիլէր . վէ հայլարտան ճէնքտէ տիւշէն-
լէրի խրիսթիան ատէթի իւզրէ կեօմտիլէր :

Պու հապէրի ալտըգտա խոսրով շահ՝ գուտուրտու .
վէ թէքրար ասքէր տէվշիքիւպ էվվէլքիտէն զիյատի
տիւրլիւ տիւրլիւ միլէթլէրտէն՝ վերտի վարհամտէ-
րասքէրին էլինէ՝ քի կիթսին գըրսըն հայլարը : Սէ
ջիւնքի օ վագիթտէ հայնախարարլարըն պիւրլիկի տար-
տաղան օլտու վէ թէքրար տիւզէմէտի վարդան հայ
ասքէրինի աճէմէ դարշը , ալտը օղու ուշաղընը , վէ
պիւր գաշնախարար իլէ կիթտի ստանալօլա . վէ յուս-
տինոս կայսերէ պուլուշուպ՝ իքրամ կեօրտիւ ծնտան .
եալվարտը սօնղրա ծնա՝ քի հայլարա պիւր չարէ հտէ
աճէմէրէ գարշը :

572 : Սայսր տախի սերասքէր հտիպ ամուճասը օղունու՝ ատը
իւն : մարկիանոս՝ աղըր ասքէրիլէ եօլլատը հայաստանա՝
վարդանլա պիլէ : Եարտըմ՝ ճի կէլտի ծնլարա կայսե-
րին էմրիլէ յովհաննախարար քիւշիւք հայաստանըն
միւպաշիւրի . պիւր օլտուլար տախի չերքէսլէր վէ ա-
պաղալար , վէ ալանք միլէթին փատիշահը զարէհ՝
քէնտի ասքէրիլէ : Պունլար իքի պեօլիւք օլուպ՝ եա-
րըսը գալտը միջագետ սէմթինտէ՝ վէ եարըսը կէջ-
տի պեօլիւք հայաստանա . վէ օրատա պուլուպ վար
համսերասքէրի՝ քի եէնի եեթիշմիշ իտի աճէմասքէ-
րի իլէ , ծնու օրթայա ալտըլար . վէ ծնլարտան պին իքի
էիւզ քիշի գըրարագ հէփիսինիտէ գօվալայըպ դաշըր-
տըլար : Սէ լաքին վարդան շիւպհէյէ տիւշիւպ՝ քի պու-
իլին սօնղու չըգմայաճագ , վէ գապիլքի կիզ լի տիւշ-
մանլարըն հիլլէ եթմէլէրի իլէ՝ խոսրովուն էլինէ տիւ-
շէ , կինէ չըգտը կիթտի ստանալօլա . վէ ծնտա սաքին
օլտու էօլլինաճէյէտէք :

Կէճտէն կէճ տույտու խոսրով՝ աճէմասքէրինին եէն-
կիւրիկինի . վէ էօյքէսինտէն տայանամայըպ ալտը
պիւ

պիլէսինա՛ն գրող պին աթլը, վէ եիւղ պին եաեա . վէ եիւրիւտիւ ռումլար իւզէրինէ : () Նլար գաշտողգտա՛ աճէմ ասքերի տաղըտը քիւչիւք հայաստանա , վէ զիյատէսի իլէ պողղունլուգ վէրտի :

Զօգ ճէնքէրտէն սօնղրա պարըղըգ օլտուգտա աճէմ լէր վէ ռումլար արասընտա , հայաստան տիւշտիւ աւ ճէմին հիւքմի ալթընա . վէ խոսրուլ շահ եէնի մարգ պան եօլլատը օրայա : թէքրար ճէնկէ դալգմադ իւզըն իքէն ռումլար , խոսրուլ աղըր խասթալըղա տիւշիւպ տեօնտիւ եէրինէ . վէ օ խասթալըղտա ալլահըն լուգֆի իլէ նուրլանըպ՝ դապուլ էթտի խրիսթիան լըգ տինինի , վէ միրտէլ օլուպ՝ եիւրէք շաղըղը իլէ՝ էօլտիւ . սէնէ 579 . իլ :

Ճիհը վղոն միհրան տալը պիլի՝ վարդանըն եէտի սէ 578 :
նէ պաշ գալարըղպ ասի՝ օլմասընտան սօնղրա՝ խոս իլէ :
րուլ շահըն էմլի իլէ օ էօլմէտէն մարգպան կէլիպ հայ
աստանա՝ րահաթլըղտա սագլատը միլէթի 15 . սէնէ :
Պոնուռն կիւնիւնտէ թախթա կէչիպ սոանպօլտա մօ
րիկ կայսր օլտու . քի ասլը հայ ճինսինտէն իաի՝ արա
գաժտան էյալէթիւտէն՝ օշական տէտիքլէրի քէօյտէն .
պապ հայ թարիխինտէ . Գ . 45 . վէ 46 :

() վազիթլէրտէ իքինա՛ի խոսրուլ շահ՝ էվլէլքի խոս
րովուն թօնու՝ վարհամ սերասքէրին էլինտէն դա
լըպ՝ տախիլ տիւշտիւ մօրիկ կայսերէ : () տախի աւ
քէր տէվչիւրիպ վէրտի քիւչիւք ներսէսին էլինէ , քի
բասէնլի ներսէհին օղլու իտի վէ վագթիլէ յուստինտս
կայսերին սիլէհտարը՛իտի . վէ պունա եարտըմ՝ ճի էթ
տի մուշեղ մամիկոնեանը՝ քէնտի պաշգաճա ասքերիլ
լէ՝ քի հիւքմէտէրիտի ռում փայընտա օլան հայլարա :
Պունլարլա էօլլատը խոսրուլ վարհամ իւզէրինէ . 589 :
եէթիշտիլէր պունլարա սմբատ բագրատունի տախի , լը :
վէ խութայ՝ սառունլու աշիրէթին պէյի : Պունլար
վարհամըն ասքերինի գըրըպ վէ վարհամըն էօլտիւ
րիւպ՝ թէքրար շահ տիքտիլէր խոսրուլ :

Ս է չիւնքի պու իշտէ ռումլար մուշեղէ հասէտ էտիպ՝
կէշտիլէր ծնու խոսրուլ , խոսրուլ ալ իլէ ծնուն վիւ
ճուտինի դալտըրմագ իսթէտի : () տախի չիւպհէլէ
նիպ՝ չէքիլտի կիթտի տարոնա՝ քի քէնտի վիլայէթի
իտի : Տույտու սօնղրա խոսրուլ ծնուն սուչսուղ օլտու
ղունու . պոնուռն իլին ծնափէշքէշէր կեօնտէրիպ՝ հադ

ընը էլէ ալոր . վէ փայտիսնի պէօյիւթտիւ : Վրէ-
զալիք՝ սմբատա տախի չօգ շէյ կեօնտէրիւյ չաղըրոր
եանընա օղուլարը՝իլէ, ատլարը աշտա վէ վարապտիրոց .
վէ սմբատը սեբասքէր էթտի աճէմաքէրինէ :

15 : Սմբատ Տարգայանըն վագիլի դաւիթ սահառաւնիյէ վարընճա .
վէ աբրահամէն հաթուղէկուլըլը :

Գ . 46 = 47 :

593 : Սմբատ բագրատունի՝ բագմայաղթ տէտիքէրի՝ չօգ
խբ : Էշպէհ իկիտլիք կեօսթէրմէկիլէ աճէմա տէվլէ-
թինտէ՝ խոսրով շահըն տիւշմանլարընա գարշը , ծնա
սէվիլիւլիւ օլուպ ծնուն էմբիլիլէ մարգպան օլտու հայ-
լարա վէ վրկան վիլայէթինէ : Վիլիլ վրկան սէմթի-
նէ կիտիպ՝ չօգ հայ պուլտու օրատա՝ քի վագթ իլէ
աճէմէրէ հսիր օլուպ , տիւշմիշէրիտի օրալարա . վէ
հայ աիլինի վէ եագլսընը ունուտուպ թէրք էթմիշէր
իտի : Պու հայլար սմբատը կեօրտիւքէրինտէ՝ զիյ-
աուէսի իլէ սէվինտիլէր . օ տախի սէվինէրէք էօթէ-
տէն պէրիտէն փափաղլար վէ ուսթալար տէվշիլիպ
օնլարա միւպաշիւր էթտի՝ քի էյիլ էօյրէթսինլէր վէ
թէրպիլէ էթսինլէր : Վէ օ հսիր օլան հայլարտան
պիր աբէլ աուլը էյի փափաղ պուլտուպ էօլլատըր օնու
մուլտէն կաթուղիկոսա , վէ եպկս էթտիրաի օնու վըր
կանտա օլան հայ ճէմաաթը իւղէրինէ . վէ օ վրկան
մէմլէքէթինի հայ կաթուղիկոսուն հիւքմի ալթընա
սօգտու , վէ տահա հէր շէյի տիւզիւպ գօշուպ կէլտի
հայաստանա :

(580 :) Պու պէօյլէ օլմատան՝ կիւրճիլէրին կաթուղիկոսու
(իթ :) էօլտիւքտէ՝ վէլվլէլէ քօփաու օնլարտա՝ եէնի կաթու-
ղիկոս օթուրթմաղ իլին . օ սէպէպտէն եագտըլար
մոլսէս կաթուղիկոսա՝ քի քիմի իսթէրոէ՝ քէնտիլէ-
րինէ կաթուղիկոս էթսին : () տախի օնլարապճեռնա
դրէլ էթտի կիւրիոն աուլը աղըլը պիրիսինի՝ կիւրճի
միլլէթինտէն՝ վուգուֆ թահսիլլէթմիշ տեօրթ տիլէ ,
ուումճա , հայճա , ֆարսիճէ , վէ կիւրճիլէյէ . օ քի
էվլէլէլէ քօրէպկիւ օլմիշ իտի արարատ վիլայէթինէ :
Պու կիւրիոն կիւրճիսթմանա կիտիպ՝ ստանպօլտան կէ-
թիլթտի քալկէդոն սինադոսուն թարիխինի վէ գա-
նունլարընը , վէ սբ լեան տուժարընըն տօղու թէր-
ճիւ :

Ճիւմէսինի շէհառէթլէրիլէ : Կիւրճիլէր պոռնու կեօր տիւքտէ դապուլ էթտիլէր , քէզալիք կիւրճիսթանա եագրն օլան միլլէթլէր տախի :

Երթէսի սէնէսինտէ՝ մովսէս կաթուղիկոս՝ օթուղ (581 :)
կըլ Տայրապետիլք էթտիքտէն սօնղրա՝ իսթիարլանրպ (Է :)
վէ գուլվիթտէն տիւշիւպ վէքիլ դօտու քէնտիսինէ վրթանէս ատլը վիշպին պիրինի . վէ ծնուն էլիլիլէ գուլլանրրիտի Տայրապետիլք մանսրպրնը օն իւչ սէնէ գատար , գէրէ եալլըրդ պաշարումադ իտի . սօնղրա էճէլի եէթիշիպ՝ կեօշտիւ տիւնեատէն :

Երրաճամ՝ ռըշտունի էյալէթիստէն՝ աղըաթան տէ 594 :
տիքլէրի քեօյտէն՝ մովսէսին եերինէ կէչիւպ կաթուղի խի :
կոս օլտու սմբատ մարզպանըն էմրիլէ : Պու աբրաճամ
տույտուգատ քի կիւրճիլէր դապուլ էթմիշլէր քաղկէ
դոն սինադոսուն իֆրադ իլէ կիւճէնտի . վէ եալտը
կիրիոն կաթուղիկոսա իւչ քէրրէ քի պըրագաըն օ սի
նադոսու . օ տախի լայրղընա կեօրէ ճէվապ եալտը , իւ
պաթ էտէրէք օ սինադոսուն տօղրուլլըղունու . սօնղ
սեօղի պու օլտու . * Եաշարլմ տէտի , նանըլ տիւ
շիւմէք իսթէմէզսինիզ պուգատար խրիսթիանլարըն
տիւշիւնտիւկինի վէ դանլտըղինի , քի քաղկէդոն սի
նադոսուն իգրարը վէ իմանը հէր դարափտան պիր տիր
իւչ աղիզ սինադոսուն սեօղի իլէ : Են :

Ել է լաքին աբրաճամ կաթուղիկոս հիչ սեօղ էսլէմէյ
էրէք , պիր գաչ եպիսկոպոսլա սինադոս էտիւպ դոնին
տէ՝ նզուլէլ էթտի կիւրիոն կաթուղիկոսու , վէ կիւրճի
լէրի , վէ ծնլարը տախի քի գապուլ էտէրլէր քաղկէ
դոն սինադոսունու . պապ Տայ Թարիխինտէ . Գ . 47 :
Պունու իշիթտիքտէ մօրիկ կոյսը՝ կիւճէնտի , վէ էմր 567 :
էթտի քի սինադոս գուրուլլուն ստանպօլտա . վէ պիւ
րիքսինլէր օրայա եպիսլար՝ կէրէք ռումլարտան , կէ
րէք Տայլարտան : Պու Ֆէրման մուճիպինճէ աբրա
ճամ կաթուղիկոս եօլլատը օրայա քէնտի վէքիլի վըր
թանէս վիշպի՝ վէ գրիգոր վիշպի . ծնլարլա կիթտի տա
ճա օն տօգուլ Տայ եպիս ռում փայրնտա օլանլարտան :
Սինադոս օլտուգատ , վէ մատտէ Թէֆթիշէ կիրտիք
տէ՝ օ Տայ եպիսլարը գապուլ էթտիլէր նը սինադո
սու . սալթ վրթանէս վէ գրիգոր՝ ագըլլարը կըմէյէ
րէք՝ պօշ տեօնտիլէր :

Պու սէպէպիլէ գրուրդ տիւշտիւ աճէմ փայընտա վէ 600 :
ռում խի :

նում փայլնտա օղան հայլար արատընա . հօյլէ քի մօ-
րիկ կայար ծնլարտան իբրահէ տիպ՝ ուում փայլնտա օ-
ղան հայլարը կերի չէքտի աբրահամ կաթուղիկոսուն
հիւքմի ալթընտան . վէ ծնլարա պաշգա կաթուղիկոս
տիքտի՝ աոր յովհան՝ կոգ էյալէթինտէն՝ բագարան
քեօյիւնտէն պիր էյի քիմսէ , վէ պուլուրտու ծնա՝ քի
կիթսին օթուրտուն կոտայք էյալէթինտէ աւան տէ-
տիքլէրի գասապատա . վէ պուլ քի Ֆրոգա օլմագլըգ՝
սիւրտիւ ծն ալթը սէնէ՝ թա յովհան կաթուղիկոս
էօյիւնձէյէտէք :

Իբրահամ, կաթուղիկոս օլտուգտա՝ սմբատ մարգպան
էլ վուրուպ եափտը օլ էսկի քիլիսէյի քիտք վարդան է-
վէթլէյերէք աղաճտան եափմիշիտի . պունու եէնիտէն
եափտը սմբատ իշլէնմիշ վէ՝ եծմա դաշլարտան տք գրի-
գար լուսաւորիչ աորնա դոճին շէհրինտէ : Պու քիլի-
սէ եափրլտրգտա շիքեայէթ էթտիլէր խոսրով շահա
դոճինտէ սաքին օղան աճէմէր՝ քի օ պինա գարար է-
տէր գալէյէ . լաքին խոսրով տիյնէմէյիպ՝ էմր էթտի
քի գալէնին օ ուէմթինի ելգըպ ուզագտա եափսըն-
լար , վէ քիլիսէնին եափրլմասընա հիւ մանի օլմասըն-
լար : Պունտան զիյատէսիլէ՝ եիւրէքլէնիպ սմբատ՝
քիլիսէնին պինասընը չօգ մէշուր եափտը :

Բիլիսէ պիթտիքտէ՝ սմբատ շահրն տալէթիլէ կիթ-
տի տիսընա (մուսուլ սէմթինէ) . վէ օրատա չօգ իշ-
լէր կէօրիւպ , վէ էճէլի եէթիլիպ՝ էօլտիւ . 8 . սէնէ
մարգպանլըգ սիւրտիւքտէն սծնորա . վէ ծնուն թէնի-
նի կոգ էյալէթինէ կէթիլիպ կէօմտիլէր մէգարա
դարոնս քեօյիւնտէ : Սմբատ էօլտիւքտէն սծնորա՝ հայ-
լարտան օլտու մարգպան , թա ուում դարաֆրնտան
կիւրապապատ օթուրունձա, վէ թա ոստիկան վէ պատ-
րիկ կէլինձէ հագարացիլէր դարաֆրնտան :

601 : Պաւլիթ սահառունի՝ նախարարլարըն ըէճասը իլէ՝
ծ : սմբատտան սծնորա մարգպան օլտու հայլարա՝ խոսրով
շահրն էմրիլէ , վէ ոււհանի շէյլէրէ մուհապլէթի
օլմաղիլէ պիր քիլիսէ եափտը : Պունուն կիւնիւնտէ
իննակնեան տէտիքլէրի մանասթըրըն ոււհանը թո-
ղիկ ատլը՝ օ մանասթըրըն եէնիլէյիպ էյի շէյլէրիլէ տօ-
նաթտը , հօյլէ քի օրայա պիրիքտիլէր տեօրթ եիւղ
գատար աղիզ քիմսէլէր . եէտի ճգնաւոր տախի կէլ-
տիլէր՝ տեօրտի ուււմ դարաֆրլարընտան , վէ իւչի սա-
ժգ

գաստան վիլայեթին տէն . պունըսըն եւ տիսի տէ պիւր
լիւ էտիպ վէ օ մանասթըրա եագըն իսսիլ եւերտէ ու
քին օլուպ՝ օթլուգլա էօմիւրէրինի կէջիւտիւէր . օ .
նուն իչին ծնւարա խոտաճարակ տերիլ , վէ զայրըւ
ընա էօրնէք կէօսթերիպ , այնա օլտուլար էյն էօմիւր
կէջիւրիպ ազլիլ օլմաղա : Պու եւ տի նէֆէր ճգնաւորլար
իւչ երլտան սօնղըա մարտիրոս օլտուլար աճէմլէրտէն :

16 : Պայլ վահանն էլտիւլէրի աճէմլէրէ Գարը :

Դ . 48 = 50 :

(վաղիթլերտէ խոսրովչաճ ճէնկէ գալգալ փու 604 :
կա կայսեր իւզէրինէ , վէ տաճա անատօլույա ԾԴ :
եւթիլմէտէն՝ մամիկոնլու մուշեղէ կինէ տիւլման օ
լուպ՝ օն պին ապէրիլէ ծնուն իւզէրինէ էօլլատը քէն
տի գըղգարտալը օղլունու՝ ատը միհրան : Պ է չիւնքի
մուշեղ կէօղիւնէ քէստիւրէմէտի ծնա գարը չըգմաղը ,
գէրէ իխթիարլանմիշ իտի , չաղըտը ողկան գալէսինէ
գայլ վաճան տէտիւլէրի խըսըմընը . վէ ծնու քէնտի
եւերինէ գօլուպ՝ ծնա հէվալէ էթտի ճէնք մատտէսինի :

(տաիի ֆէնտալազ քիմնէ օլմաղ իլէ՝ միւրատ էթտի
ռաճաթլըլըլա իշի պէճէրմէկէ . պունուն իչին էլլի
էօլլատը միհրանա վէ ըէճա էթտի քի եւերինէ տեօն
սին : Ճէվալ կէօնտերտի միհրան . տեօնէրիմ տէ
տի , էկէր մուշեղի էլլիմէ վէրիւսէն : Սեօլ վէրտի վա
ճան շարդ էթմէկիլէ քի մուշեղի ալտըգաւան սօնղըա՝
ալմասըն մէմլէքէթի :

Հալան միհրան եւթիշտի մուշ շէհրինէ , ծնա գարը
կիթտի վաճան տօսթանէ . վէ ծնունլա չօգ միւղաքէ
րէէտիպ պու մատտէ իւզէրինէ , ալտը ծնտան տեօրթ
պին աթլը , քի էիւրիւսիւն մուշեղին իւզէրինէ : **(** Նւ
լարըլա խարձ քէօյիւնէ եւթիշիպ՝ ծնւարտան էլլի քի
շի պըրադտը օրատա , վէ ըսմարլատը ծնւարա , էկէր
տէտի իշիմիլըլաաթ կէլլիւսէ՝ պիւրիսինի էօլլարըմ սի
զէ պէնիմ նիշանըմլա . սիզտէ իշիթտիքտէ՝ թէզ ճա
պէր կէօթիւրէսինիլ միհրանա , վէ պիւր էզ ապէր տա
լի կէթիւրէսինիլ օձ տէտիքէրի գալէյն :

Գէնտիսի տէ աճէմ ապէրի իլէ էիւրիւյիւպ եւթիշ
տի օձ գալէսին գափուսունա , քի կիւրիշ տար վէ սարփ
իտի : **(** րատա ըսմարլատը ապէրէ քի արտըսըրա կիւր

սինէր ինչերի տօսթ կիպի . հաշան սեղէ պիրնիշան վէ
 ըրեսեմ տէտի՝ հիջ քիմսէյէ պագմայըն , նէ ինթիա-
 րա վէ նէ չօճուղա , հէփիսինի դըրընը : Ինչերի կիթ-
 տիքտէ՝ օ ասքերի էվէրէ տաղըթտը քի ռահաթլան-
 սընլար . վէ լաքին օ էվէրտէ կիգլէնէն քիմսէլէր սեղ
 սիգճէ պունլարը պօղտուլար : Պու իշ պիթմէտէն հար
 պիճէ եօլլատը վահան պիր գուլունու օ էլլի քիշիէ .
 վէ ծնլարըն էլիլիէ իքի պին նէֆէր ասքեր տախի կէ-
 թիլթտի : Վէ ծնլար եէթիշմէտէն՝ էօլէն ասքերին
 էսպապլարընը կիյտիրտի հայլարա , վէ աթլարընը տա-
 խի ծնլարա վէրիպ՝ տըշարը չոգարտը ծնլարը : () իքի
 պին ասքեր եէթիշտիքտէ՝ պունլար ալայիլէ ինչերի կի-
 րիպ՝ պօռու չալտըլար , գալէյի ալմըշպիտըր տէյի .
 ծնլար տախի ինչերի եիւրիւտիքտէ շէհրտէ օլանլար
 գըլըճը պասըպ գըրտըլար հէփիսինի՝ պօռու չալարազ
 վէ ահէնի կեօսթէրէրէք :

Պու իշ պէօյլէ պիթտիքտէ ալտը վահան սէքիլ իւզ ի
 կիտ ասքեր հայլարտան . վէ մեղտի քէօյիւն կէչիտինէ
 եէթիշիպ փուսույա դօտու ծնլարը . վէ քէնտիսի պիր
 գալ քիշիլիէ միհրանըն էանընա վարըպ՝ շէքլա էթտի
 ծնուն ասքերինտէն . վէ իքի պին ասքեր տահա ալըպ՝
 կէշիրթտի մեղտի քէնարընտան . քի ծնլարը օրատա
 էօլտիւրտիլէր փուսույա կիրէնլէր : () րատան միւթ-
 տէճի եօլլատը միհրանա , քի հէր իշ սէլամէթիլէ պիթ-
 տի . քէնտիսի տէ եիւզ ատամլա եէթիշտի միհրանըն
 էանընա . վէ ծնու պիր էգ խասթա պուլուպ թէսէլլի
 էթտի ծնա . պու կիւն տիւր տէտի սանա շագ օլմագ
 կիւնի . գէրէ եարըն կէօգիւնլէ կէօրէճէքսին մուշեղի
 ղէնճիրտէ : Պունու տէյերէք զիյաֆէթ էթտի միհրա-
 նըն ատամլարընա իքի եերտէ . վէ քէնտիսի թէքրար
 միհրանըն էանընա կիտիպ , վէ ծնու եալընըգ պուլուպ՝
 խըշթընը սօգտու ծնուն գարնընա տէօշէքտէ իքէն :

() րտան տըշարը չոգըպ , վէ պիր ղայրը օտայա կիրիպ
 չազըրտը միհրանըն քէաթիպինի վէ չալուշունու . վէ
 եազտըրտը քէաթիպէ միհրանըն ալ գընտան՝ վարշիր
 խանա , քի ապահունի էյալէթին հաքիմիիտի . վէ էմը
 էթտի քի իւջ կիւնտէն սօնղրա իւջ պին ասքերիլէ կէլ
 սին էանընա : Պու քէազատը եօլլատըգտան սօնղրա
 չալուշուն էլիլիէ , պօղտուրտու օրատա քէաթիպի .
 սօնղրա չալուշու տախի . վէ օ տադիգէտէ՝ նէրէտէ քի
 ղիյ-

զիյաֆէթտէ իտի միհրաննն աստամլարը՝ գափուլարը
նը գափաւորալ՝ եօգարտան աթէշ տեօքէրէք հէփիսինի-
տէ եազտը :

() րատան կիթտի կուծ տէտիքէրի տաղա . վէ օրայա
գուրտու միհրաննն չատրընը . վէ փուսույա գօտու
ասքէրինի . պիր գաշ հայա տախի կիյտիրտի աճէմ խան
լարըն էսպապլարընը , վէ օնլարը տուրդուրտու չատրը
տան տըշարը : Եազլաշտըգտա օրայա վարշիր իւչ պին
ալթը եիւղ ասքէրիլէ՝ ասքէրինի ուզագտա ալըգօյուլ՝
կէլտի չատրըա տօղրու , զանն էտէրէք քի օնտա տըր
միհրան : Տաշա օ եէթիլմէտէն՝ տըշարտա տուրան
թէպտիլ հայլար՝ վարշիրէ կեօրինտիւքտէն սօնղրա՝
վաշանն չատրըրնա կիրտիլէր : Կէլտի կիրտի սօնղրա
վարշիր , վէ սէլամ վէրտի վաշանա՝ միհրան էերինէ
սայարագ : Երգըլ էթտի օնա վաշան վէ տէտի . վար-
շիր , նէ գօտունուղ Ֆիքրինիզէ . զանն էթտինիզ քի
հայլարը աճէմ մէզհէպինէ սօգասընըգ : Պունու տէշ-
էրէք էմըլ էթտի գուլլարընա՝ քի օնու պաղլայըլ տեօկ
սինլէր :

Եաշտը վարշիր , վէ գօրգուսունտան եէրէ տիւշտիւ .
վէ քեօլթէք չալարիքէն օնա վաշանն գուլլարը՝ եալ-
վարար վաշանա քի գըլյոմասըն ճանընա : Վըյմամ սա-
նա տէտի վաշան՝ էկէր տէտիկիմի էտէրսէն . վէ օրա
ճըգտա եազտըրտը սէրասքէրինէ , քի եարըն եօլլասըն
պին նէֆէր ասքէր տաղըն էթէկինէ , պին ասքէր տէ
տէրէյէ եագըն . գալան պին ալթըրէիւզ ասքէրի նէրէ ,
տէ իսէ՝ օրատա պրրագսըն . վէ քէնտիսիտէ օն ատամ-
լա կէլտին : Պու քեաղատը եօլլատըգտան սօնղրա օ-
րաճըգտա պօղտու վարշիրի . սէրասքէրի տէ կէլտիք-
տէ՝ օնու տախի պօղտու : () իւչ պեօլիւք ասքէր տէ
իւչ եէրտէ՝ հաճէթլէրի օլմայըլ տուրուր իքէն , փու-
սույա կիրէնլէրտէն գըրըլտըլար : Սալթ գըրգ քիշի
գատար գուրթուլուլ գաշտըլար աճէմիսթանա , վէ
կեօրտիւքէրինի նագլ էթտիլէր խոսըոլ շաշա :

Պունու իշիթտիքտէ իֆրանգ իլէ տարըլտը խոսըոլ . 605 :
վէ աղըր ասքէրիլէ եօլլատը վաշանն իւզէրինէ վախ , 606 :
տանկ աղըր միհրանն ամուճասընը : () եէթիլտիք-
տէ աղաշունի էյալէթինէ՝ տէյիլիրտի վաշան իկիրմի
սէքիզ պին ասքէր . վէ եազտը վախտանկա . շաշարըմ
տէտի , քի սէն միհրանն էօլմէսինի իշիթտիքտէն սօնղ

րա, ճէսարէթ էտիպ կէլտին . գուծալըմքի սէն կէլտին , գէվճէնի նիչին կէթիրտին , եանի էրքէքլէրիմիգտէն էվանումը իսթէյօրսուն : Սոնղրա ճէնք գըզըշտըգտա՝ իքի քէրրէ գըրտը հայլար աճէմ ապէրինի : Եօլտիւ օ կիւնլէրտէ վահան վէ կեօմիւլտիւ մէզարա գլակ վանքընտա . վէ ծնուն օղլու սմբատ մէյտան աւլայ , վէ աճէմլէրիլէ ճէնք էտիպ դօվալաար ծնլարը , վէ ծնլարըն իւշ սէրապէրինի՝ առլարը սուրէն , դէհրան վէ վըդուհը : Պու տախի էօլտիւքտէ՝ եէրինէ կէչտի պունուն օղլու վահան , քի անա դարաֆընտան կամնարական սօյունտան իտի . պագ հայ թարիխնտէ . Գ. 48 = 50 . 52 : Պունուն կիւնիւնտէ էօլտիւ աքրահամ կաթուղիկոս , 23 , սէնէ օթուրտուգտան սօնղրա :

17 : Երիսաւն իսթուղիկուլադու էլըն վէ Կէրսէն պէ . վէ վարապէրքայուն Մարգարէի լըը լէտդորտու վարընձա :

Գ. 51 = 53 :

617 : **Ս**ոմիտաս՝ արադածոտն էյալէթինտէն՝ աղցից քեօյկէնտէն , քի տարոն սէմթին եպիսու իտի՝ աքրահամըն եէրինէ կաթուղիկոս օլուպ՝ պուլտու սք հօիվ սիմէնին մէզարընը քի թէնի սանտըգ իլինտէ մէվ ճուա տուրուր իտի , միւհիւրլէնմիշ սք գըրիգոր լուսաւորիչին վէ սք սահակ պարթևին միւհիւրլէրիլէ . վէ պիր շեօհրէթլի քիլիսէ եափըպ՝ օրայա եէրլէշտիրտի . վէ ծնուն իւղէրինէ պիր եագըզըզը մէշհուր շարական տիւզտիւ . օ քի պաշլար * անձինք նոնիւրէալք : Պու հայրապետ քիթապլար տախի տիւղտիւ քի էլիմիգէ կիրմէմիշ : Ե էջմիածին քիլիսէսի նին գուպպէսինիտէ պու եափտը եօնմա դաշլարտան . զէրէ էվլէլքի աղաճտան իտի : Պու իշտէիքէն կոմիտաս կաթուղիկոս՝ դաւիթ սահառունի՝ աճէմլէրտէն շիւպհէլէնիպ՝ ստանպօլա գաշտը , 24 սէնէ գատար մարգպանլըգ էթտիքտէն սօնղրա :

625 : **Ս**արազտիրոց՝ սմբատըն օղլու քի աճէմիսթանտա հի : իտի խոսրոյլ շահըն էմրիլէ դաւիթին եէրինէ մարգպան օլտու : Պու վարազտիրոց տահա եէթիլմէտէն հայաստանա էօլտիւ կոմիտաս կաթուղիկոս . հայրապետլիկի սիւրտիւ 8 . սէնէ :

Բ. Րիւ

Քրիստափոր իւջինձի՝ ապահովենիք էյալեթինսէն՝
աբրահամ կաթուղիկոսուն խրսրմը՝ կոմիտասն եւ
բինէ կէջիպ օթուրտուգտա՝ պիր գաչ քիշինին նիֆա
գը՝ ին՝ ծնա գարշը տուրտու վարազտիրոց մարդ
պան : Պէօյլէ օլտուղունու կեօրտիւքտէ քրիստափոր
քէնտիրիկինսէն կէրի տուրուպ կաթուղիկոսլուգտան
կիթտի ոտն մասեաց տէտիքէրի էյալեթէ , 3 . սէնէ
հայրապետիք սիւրտուքտէն սօնդրա . վէ օրատա ու
ղիք քէօյինսէն պիր մանասթըր եափրպ՝ ծնտա սա
քին օլտու :

Եզը՝ նիգ էյալեթինսէն փառաժնակերտ քէօյին 628 :
տէն քրիստափորուն եէրինէ կէջիպ կաթուղիկոս օլ
տու դոճինսէն : () վազիթէրտէ չինքի աճէմէր նբ 57 :
խաչը եղմոէն ալըպ կեօթիւրմիշէրիտի աճէմիսթա
նա՝ հերակլ կայսր միւրատ էթտի ծնու տեծնտիւրմէ
կէ . վէ պունուն իչին ճէնք էթտի աճէմէրիլէ . վէ
էն սօնդունտա խաչը ալըպ կէթիւրտի երուսաղէմէ :

Կէլրիքէն՝ երզնուոմէ օղըպըպ՝ օրատա վուգուֆ 629 :
թահսիւլ էթտիքտէ քի հայլար քաղկեդոն սինադո 57 :
տունու դապուլ էթմէղէր՝ էմր էթտի քի օրայա հայ
վէ ուոմ եպկալարը ին՝ սինադոս օլտուն . պունուն
իչին եօլլատը եզր կաթուղիկոսա մթեթ գնունի նա
խարարը՝ քի էվլէլէի մթեթին սօյունտան իտի , վէ
տալէթ էթտի ծնու սինադոսա : Պու տալէթիլէ եզր
կաթուղիկոս պիր գաչ եպկա ալըպ կիթտի երզնու
մա՝ քի հայճա կարին տէնիլի : () րատա սինադոս
գուրուլտուգտա . հեր տիւրլիւ թէֆթիշտէն սօնդրա
եզր կաթուղիկոս վէ քէնտի եպիսկոպոսլարը գա
պուլ էթտիլէր քաղկեդոն սինադոսունու , վէ ծնուն
քէլամընը :

Պունլար տեծնիւպ դոճին շէհրինէ կէլտիքէրինսէն՝
կաթուղիկոսուն էթպայիլէրի վէ ճէմասթ՝ ճիւմհուր
իլէ վէ սէվինձիլէ գարշը վարըպ դապուլ էթտիլէր :
Սալթ պիրիսի յոհան մայրադոմեցի տէտիքէրի աբե
ղայ՝ գարշը տուրտու . ծնուն իչին հայաստանտան
սիւրտիւլէր ծնու : Կիթտի մայրադոմեցի դարդման
սէմթինէ քի հայաստանն պիր ուճունտա տըր . վէ
օրատա գալըպ՝ ծնտա էտինտի քէնտինէ կեօրէ՝ սար
գիս աալը պիր շայիրտ : Սօնդրա պունլարն իքիսիտէ
պիր գաչ գարըշըգ քիթապլար չըգարտըլար պիրի
պիւ

պիրինստէն քեօթիւ . վէ տինիմիզէ գարշը տախի շէյ-
լէր եագտըւր , վէ էֆէնտիմիլին տիւնեայէ կէլմէսի
նի վէ չէփտիքլերինի սալթ կեօզէ կեօրիւնէն խէյա
լէթ սայտըլար , վէ ծնուն գան թէրլէմէսինի ինքեար
էթտիլէր : Սունլարըն մէզհէպլերինէ գարշը՝ տուր
տու գրիգորատուրատը վարդապետին պիրիսի . սօնդ-
րա թէոդորոս քութենուոր նամ վարդապետ պունլա-
րա գարշը չօգ շէյլէր եագար . սօնդունտա թէոդորո-
սուն շայիրտի յովհան իմաստասեր . նիճէ քի քիթա-
պը կեօսթէրի :

631 : Սրգիւռումտան տեօնտիւքտէն սօնդրա եզը կաթուղի
ձ : կոս՝ իքի երլ կէշտի կէլմէ տի , վարագտիրոց մարգպան
պիր գաշնտան շիւպհէլէնիպ՝ գօրգուսունտան ստան
պօլա գաշտը , եէտի սէնէ մարգպանլըգ մանսրարն
տա տուրտուգտան սօնդրա : Սէ շիւնքի դաւիթ սա-
հառունի ստանպօլտա իտի՝ հերակլ կայսր հայլարըն
րէճաար՝ իլէ՝ ծնու միւպաշիր կիպի հայաստանա եօլա-
տը : Սէ լաքին իւչ երլտան սօնդրա պրրագտըլար օ-
նու նախարարլար . վէ պիրի պիրինէ տիւշտիւլէր , օ-
գատար քի տիւշմանլար մէյտան պուլուպ՝ հայաստանա
կիրտիլէր , վէ չօգ սարգընթըլըգ էթտիլէր :

636 : Թէոդորոս ռըշտունի հայաստանըն պօղղունլուղու-
ձէ : նու կեօրտիւքտէ՝ պիր մըգտար ասքեր տէվլիրիպ , վէ
տիւշմանլարա գարշը տուրուպ՝ պիր էգ տիւղէլթտի
օրթալըզը : Սունուն կիւնիւնաէ զուհուրա կէլտի սա-
րակինոսլար , քի հայճա հագարացիք տէրիզ . պուն-
լար աճէմ՝ փատիշահլըղընը գալտըրըպ՝ փատիշահ
եէրինէ ոստիկան տիքտիլէր սէրասքեր կիպի :

637 : Սունլարտան ծնսէքիզ պին քիշի տարոն սէմթինէ
ձէ : տիւշիւպ՝ չօգ ատամ գըրտըլար : Սէքիզ պին ասքերի-
լէ պունլարա գարշը տուրտու տարոն էյալէթին պէյի
տիրան՝ վահանըն գարտաշը . վէ լաքին ձէնքտէ էօլ-
տիւ , վէ ասքերիտէ գըրըլար :

639 : Նիւրիւտիւլէր հագարացիլէր տահա իշէրի , վէ գոնին
ձէ : շէհրինի ալըպ՝ ծնիքի պին քիշի գըրտըլար՝ երքէք օլա-
րագ . վէ օթուպիշ պին քիշի էսիր էթտիլէր : Սէօյ-
լէ մուսիպէթլի իլէր կեօրիւպ եզը կաթուղիկոս՝
եաս դութտու . վէ խասթալանըպ էօլտիւ . 10 . սէնէ
հայրապետիք սիւրտիւքտէն սօնդրա : Սուն եախտը նը
գայիանէնին վիւպարանընը եօնուլմուշ թաշտան : Սէ
պու

պուլ տիւղտիւ արեւագալ ժամերգութիւնն սաղմոսուն
նու, * եղիցի անունն իմն ևն ॥ :

Երեսէս՝ տայք էյալէթին եպիսոս՝ կաթուղիկոս 640 :
լուպ՝ չօգ քիլիսէլէր եափաղ • ծնուն իւրն շինօղ տէն 3Թ :
տի լաղապը , եանի եափըճը : Պու եափաղ նք գրի-
գոր լուսաւորիչին պեօյիւք քիլիսէսինի վաղարշապատ
շէհրինտէ • վէ ծնուն աղիւզ քեմիքլէրինի օ քիլիսէ-
նին թէմէլլէրինէ եերլէշտիրտի՝ գայ օլմասըն տէյի •
սալթ միւպարէք պաշը տըշարտա գալտը , վէ պիր գաշ
փարչա քեմիքլէրինտէն : Պիր զամանտան սօնղրա օ ա
ղիւզ պաշ՝ կուսանքլար էլլիլլէ նափօլլիյէ կիթաի • վէ
շիմսիլէտէք օրատա տըր մանասթըր իւրնտէ՝ քի կու-
սանքլար օթուրուրլար , պու սէպէպտէն հէր երլ սեպ-
տեմբերին օթուգունտա նափօլլիտէ սէքիզ կիւն նք
լուսաւորիչին զիյնէթինի էտէրլէր • վէ հէր նէ գա-
տար հայ միլլէթինտէն կիտէրսէ օ մանասթըրա՝ օլ ա
ղիւզ պաշը կեօսթէրիլէր : Տէրլէր քի օրատա տըր նք
լուսաւորիչին զէնճիրի տախի , քի օ զէնճիրէ գօյուպ՝
կեօթիւրտիլլէր ծնու խոր վիրապա :

() վագիթլէրտէ կայսր օլտուգտա կոստանդ հերակ 642 :
լըն թօւնու ներսէս կաթուղիկոս ծնա ընճանամէ եա ղն :
զըպ՝ կիւրապաղատ էթտիրտի վարազտիրոցո՝ քի ըս-
տանալօլտա իտի : Բլար վարազտիրոց կիւրապաղատ-
լըղը • վէ հայաստանա կէլիպ՝ սերասքեր էթտի թէո
գորոս ոըշտունի նախարարը • վէ պիր երլ եաշատըգ-
տան սօնղրա էօլտիւ • վէ դարոնս տէտիքլէրի քեօյտէ
մէզարա կեօմիլլտիւ :

18 : Սբաա հիւրապաղապըն վագիթի ներսէհէտէ • վէ անասա
աւն իաւուղիոլլըն իւլիանճի սահաւայ վարընճա :

Գ • 53 • 57 :

Սբատ՝ վարազտիրոցուն օղլու՝ կայսերին էմրի իլէ 644 :
կիւրապաղատ օլտու հայլարա • պունուն իլք կիւն ղԳ :
լէրինտէ պիր էզ ըահաթլըգ պուլտու հայաստան :

() կիւնլէրտէ պիր գաշ հերետիկոս քիթապլարը 645 :
մէյտանա չըգտըգտա՝ ներսէս կաթուղիկոս սինադոս ղԳ :
էթտի դունին շէհրինտէ • վէ հէր նէ գատար հերետի-
կոս եախօտ հերետիկոս քիթապը վարիսէ ճիւմլէսի
նի տէ նգովէլ էթտի • վէ չիւնքի օ սինադոստա սեօղ

օլտու քի քաղկեդոն սինադոսու գապուլ էթմիշ մոպ սոնէստայի թէոդորոսուն քիթապլընը պըրագալըլար ծնու . վէ ծնիքի գանուն տախի գօտուլար նիզամ ին թիզամ իչին . վէ թէքրար չիւնքի օ կիւնլըրտէ շարա կանլար չոզալմիշ իտի՝ էմը էթտիլէր բարսեղ վար գապետէ լաղապը ճոն՝ քի շեօհրէթի շարականլարը այըրսըն . վէ օ սէջիլմիշ շարականլարըն քիթապլընս ճոնընտիր տէտիլէր , էանի ճոն վարգապետին մարի Ֆէթիլիէ սէջիլմիշ :

646 : Պիր դաջ սէնէ հայաստան ռահաթլըգ պուլուպ կէ ղէ : չինիր իքէն հագարացիլէր կէնէ սէլ կիպի եիւրիւյ իւպ չօգ զիյսն էթտիլէր : Պեօյլէ օլտուգտա՝ սմբաս կիւրապաղատ վէ թէոդորոս սերապէր ազիմ փէշ քէշլէրիլէ ծնւորա գարշը վարըպ , վէ հագըրլարընը էլէ ալըպ՝ ծնւորըն հիւքմի ալթընա կիրտիլէր , սեօգ վէրէրէք քի երւտան երւա վէրկի վէրսինլէր առամ պաշընա հէրնէ տիւշըրսէ :

647 : Պունու իշիթտիկի կիպի կոստանդ կայսր՝ չօգ տարը ղէ : լըպ աղըր ապէրիլէ կէլտի հայաստանա : Վարշըլա տը ծնու ներսէս կաթուղիկոս եպիսկոպոսլար քահալ նայար վէ սարկաւաղլարա . վէ ծնուն տարղընլըղընը էնտիրիպ՝ կէթիրտի ծնու դունն շէհրինէ : Սապահը սը պատարագ էթտիրտի կայսր քէնտի փափաղլարը նա պեօյիւք քիլիսէտէ , վէ փաղ էթտիրտի քաղկեդոն սինադոսու իւզէրինէ : Պեօյլէ օլմաղ իլէ՝ կաթուղի կոս վէ օրատա օլան դայրը հայլար՝ նք սինադոսու գապուլ էտիպ՝ կայսերիլէ եէքտիլ օլտուլար պատա ըպգտա :

Օ իյատէսի իլէ սէվլնտի կայսր պու իշէ . վէ լաքին կէրի տեծնտիւքտէ՝ շիւպհէյէ տիւշիւպ՝ սաքէր պը ըպգտը հայաստանտա վէ պիր դաջ միւպաշիր , քի էյիճէ պագըպ կեօղէթսինլէր , օլմայա քի հայլար սեօղլէրինտէն կէրի տեծնէլէր : Աքին պունլարըն իշի՝ պագըպ կեօղէթմէք օլմալը՝ իքէն , օլմայաճաղ իշէր էտիպ , պաշատըլար հայլարը սըգըշտըրմաղա քի ռում դարղընա կիթսինլէր . վէ քիլիսէ շէյլէրինի եախօտ թէօրէլէրինի ռում առէթի իւզըէ էթսին լէր . օ գատար քի պաղիլէրի պաշատըլար փէրհիղի վէ եօրթուլարը ռումճա էթմէկէ . պաղի քիլիսէ լէրտէ մայալը էքմէկիլէ պատարագ էթմէկէ , վէ պա տա

տարադատ՝ բաժակա սու զաթմաղա: Ըօղու պունըս
րա դարշը տուրուպ՝ պաշատըլար գալղա գըղըշտըր-
մաղա. վէ քաղկեդոն սինադոսունու աշխեարե պը-
րագըպ՝ ռումլարտան կերի տուրմաղա:

Պու իշէ միւպաշիրէր կիւճէնիպ շէքվա եազտըլար
կայսերէ. օ տախի դաւիթ փիլիսոփանըն ելիլէ քեա
ղատ եաղտը հայլարա, քի օեօզ վերտիքէրի իւզրէ
եիւրիւսինէր: Հայլար տարլըղա տիւշիւպ սինադոս
էթտիլէր դոճինտէ, վէ եազտըլար կայսերէ, ըէճա
հտէրէք քի գօյ վէրսին քէնտիլէրինի՝ ատէթլէրինտէ
գալմաղա. նիճէ քի լուսաւորիչտէն վէ եվվէլէր ազիւ
աթալարըմըղտան ալմըշըղ տէտիլէր: Վայսը պունու
իշտիպ՝ կերչի գալիլ օլտու հայլարըն իսթէկինէ, վէ
աշխեարէ զօրլսմատը, վէ լաքին միւպաշիրէր օնլա
րա ըհաթլըք վէրմէյիպ՝ պիր էզինի ռում եօլունա
սօգտուլար:

648:
ղէ:

Վ է չիւնքի ներսէս կաթուղիկոս ռում դարաֆրնա
մէյլ էթմիշ իտի, վէ օնլարըն դարաֆրնտա կեօսթե-
րիր իտի քէնտիսինի, պունուն իչին պազիլէրի օնա
դարշը գըղըշտըրտըլար թէսդորոս սէրասքէրի: Պու
նու տուլտուգտա ներսէս կաթուղիկոս՝ դօրգուսուն
տուն չըգտը կիթտի քէնտի մէմլէքէթինէ. օ քի տայք
էյալէթի տէնիլիր. վէ օրատա գալտը ալթը սէնէ:

Պու կիթտիքտէ՝ թէսդորոս սէրասքէր պունուն եերիւ
նէ վէքիլ կիպի գօտու վարդապետին պիրինի՝ ատը
յովհաննէս՝ գրիգորատուրուն շայիրտի: Պու յովհանն
նէս չիւնքի իֆրադ իլէ դարշը իտի ռումլարա վէ

649:
ղէ:

քաղկեդոն սինադոսունա, պիր գաչ հայ վարդապետ-
լէրի ճէմ՝ էտիպ՝ սինադոս էթտի մանագիւերտ շէհ-
րինտէ. վէ օ սինադոստա նզուլք օգուտու քաղկեդո-
նուն սը սինադոսունա. վէ սիճիլիլէ փէքիշտիրտի քի
ռումլարըն դարգընա կիթմէսինլէր՝ խոստուսա պէշ
մատտէտէ. իլք էվվէլ՝ սը բաժակասու գաթմասըն
լար. իքինճի՝ նշարքը մայալը էթմէսինլէր. իւչիւն
ճի՝ ծնունդ վէ մկրտութի տօնլարընը պաշա պաշգա
էթմէսինլէր. տէօրտիւնճի՝ փէրհիգտէ պալըք, եու-
մուրթա, եաղ եէմէսինլէր, վէ շարապ իշմէսինլէր.
պէշինճի՝ աւադ հինգշաթթի (եանի պեօյիւք փէր-
շէնպէտէ) սրբուլի ալմասընլար: Վ է պունլարը եա
ղըյա կէշիրիպ էօթէյի պէրիյէ տաղըթտըլար: Վ է
պիր

651:
ճ:

պիր գաչ երչտան սօնորա մանագկերտ սինագոսունոս
գապուլ էտէնլեր՝ պունուն Ֆասըլլարընը ետզտըզ-
լարընտա՝ յովճաննէս վէքիլէ իմաստասեր նամը վեր-
տիլեր . պեօյլէ օլմադիլէ պու սինագոսուն սեօղլերի
յովճան իմաստասերին ատը իլէ շեօճրէթ պուլտու ,
էօյլէ քի օ հայրապետին ատը քիրլէնտի , թա իլին
սօղըուլուղու իսպաթ օլունճա դատար : Ալէլլիմ
շիմտի հագարացիլերին կէլմէսինէ :

652 : Հաջան տույտու հագարացի միլլէթի՝ քի հայլար թէք-
ճա : րար ոււմլարըն հիւքմի ալթընա կիրմիլլէր՝ զայլէթ
տարը լըպ , վէ հայաստան սէմթինէ հիւճում էտիպ՝
վէ չօգ էերլեր վուրուպ՝ չօգ զիյան էթտիլեր :

() կիւնլերտէ քիւչիւք հայաստան սէմթինտէ փաշա
կիպի օթուրուր իտի վասակ պատրիկ տէտիքլէրի , քի
հագարացիլերին հիւքմի ալթընտա իտի . պու վասակ
իլլիթտիքտէ հագարացիլերին էթտիքլէրինի , րէճաճի
վէ շեֆաէթճի օլուպ՝ ծնլարըն տարլըլըղընը տին
տիրտի , վէ ծնլարը կերի չէվլիտի : Ալ է լաքին ծնլար
էմինլիք իլին հայլարտան րէհին ալտըլար պին էէտի-
երիւգ էէթմիլլալէշ քիլի , վէ կէօթիւրտիւլէր շամա .
ծնլարլա կիթտի թէոդորոս ուրչտունի , վէ օրատա
էօլտիւ : Ալ է էրթէսի սէնէ սմբատ կիւրապաղատ տա-
խի էօլտիւ , քի վարաղտիրոցուն օղլու իտի . 10 . սէնէ
մանորպընը սիւրտիւքտէն սօնորա : Պունլարըն էօլ-
տիւկինի տույտուգտա ներսէս կաթուղիկոս՝ տէօն
տիւ կէլտի դոճին շէհրինէ :

653 : () վազիթլերտէ կէօրիւնտիւ վարագ տաղընտա քճ
ճա : էֆէնտիմիղին նք իաչը (կէնաց փայտլն փարչասըն-
տան) . վէ չիւնքի պու կէօրիւնմէտէ չօգ իլլէր վէ չօգ
միւճիգէթլէր օլտու , ծնուն իլին էմր օլունտու էօր-
թուսունու դութմաղա , վէ ծնուն զիյնէթինի էթ-
մէկէ :

654 : Համաղասպ մամիկունեան՝ սմբատ էօլտիւքտէ՝ հա-
ճա : գարացիլերին էմրիլլէ պատրիկ օթուրտու պէյ կիպի .
վէ ծնուն էլլի իլէ թէոդորոսուն օղլու վարդ՝ սերաա
քեր օլտու : Պունլար իքիսի վէ ներսէս կաթուղի-
կոս պիրլիք էտիպ փէք էյիճէ դայըրալար միլլէթի :
Պու րահաթլըդտա իքէն կէօրիւնտիւլէր հայաստան
իլինտէ պօղիկեանք տէտիքլէրի իմանսըղլար : Ալ է
չիւնքի օ վազիթլերտէ տահա պուլունուր իտի մայրա-
դո .

գումեցի Թապիւէրինտէն պիր գալը , պունլար ծնլարա
գարը շըպ' մէզ ճէպլէրինտէն չօգ շէյ ալտըլար : Պոլ-
նու տուլտուգտաներսէս կաթուղիկոս' ճէփիսինիտէ
սիւրտիւ հայաստանտան :

() կիւնլէրտէ հագարացիլէր աղըր վէրկի սալտըլար 656 :
հայլար իւզէրինէ' օ գատար քի արթըգ հայլար տայա ճԷ :
նամայրպ' կէրի չէքիլտիլէր ծնլարտան , վէ կայսերին
հիւքմի ալթընա կիրտիլէր : Վայսր տախի համազասպ
պատրիկի կիւրապաղատ էթտի :

Պունու իշտինճէ ամիրապետ' օ սաաթ քէնտի եանըն
տարէ ճին օլան քիմնէլէրի էօյքէսինտէն պօղազլատըպ'
էօլտիւրտի : (Յուն եէրինէ մաւիէ ամիրապետ օլ-
տուգտա' հայլար ծնա տիւշտիլէր , վէ ծնուն հիւքմի
ալթընա կիրտիլէր :) արթէսի երլը համադասպ էօլտիւ .
պէշ սէնէ մանսրպընր սիւրտիւքտէն սօնղրա :

Գրիգոր մամիկոնէան' համազասպըն գարտալը մա 659 :
ւիէ ամիրապետին էմրիլիէ պատրիկ օլտու հայլարա : ճԷ :

Պոլ գրիգոր պիր պէօյիւք քիլիսէ եափտը արուճ գա
սապասընտա' արագած տաղըն եանընտա . պիր մա
նաաթըր տախի եափտը էղիվարդ քէօյիւն կիւնտօղու
սու գարափընտա :

Պունուն կիւնիւնտէ ճէնք գափուլարը ալըլտը ռում
լար վէ հագարացիլէր մապէնինտէ . վէ հայլարըն սէ-
րաաքէրի վարդ' ռումլարտան էօճ ալայրմ տէյի' էօյլէ
պիր ճէլլէ էթտի քի ռումլար հագարացիլէրին գըլը
ճընա օղրատըլար : Պոլ խայընլըգ իշին մահզուն օ-
լուպ , վէ քէնտի սուչունու գանըյըպ ղայէթ փիշման
օլտու , վէ չօգ ապաշխարանքլարա վերտի քէնտիսինի :

() կիւնլէրտէ էօլտիւ ներսէս շինօղ . 21 . սէնէ կա-
թուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնղրա :

Լնատտաս' ոտն մասեայ տէտիքլէրի սէմթտէն' ար 661 :
կուուի քէօյիւնտէն ներսէսին եէրինէ կէչիպ , վէ կա ճԺ :
թուղիկոս օլուպ' պիր մանասթըր վէ պիր քիլիսէ եափ-
տը արկուուիտէ , վէ ծնուն եանընտա միւսափիրիսանէ
վէ ֆագըրիսանէ . վէ . 6 . սէնէ կաթուղիկոսլըգ սիւ-
րիւպ' էօլտիւ :

Լարայէլ վանանդ էյալէթիւտէն' ռթմոյ տէտիքլէրի 667 :
քէօյտէն անաստապըն եէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլ-
տու , վէ 10 սէնէտէն սօնղրա էօլտիւ : Պունուն կիւ-
նիւնտէ պիր գաշ աալը սանլը վէպ զուհուր էթտի
հայ .

Հայաստանտա • պիտի անանիա շիրակացի , քի չօգ քի
Թապլար եափար • իքինձիսի Թեոդորոս քոթենաւոր
տէտիքլէրի , քի մնյորադոմեցիյէ գարշը չօգ շէյ եաղտը
խապած հաւերէք քի էփէնաիսիգին հէփ չէքտիքլէրի
կէրէք վէ սահիհ խտի • իւչիւնձիսի մոյսէս՝ լաղապը
հուտոր՝ սիւնիք էյալէթին եպիսու , քի չօգ շէյլէր
եաղտը :

677 : Սահակ իւչիւնձի՝ ռոտկաց եպիս՝ ձորափոր էյալէ
ճիլ : Թինտէն՝ արքունաշէն քեօյիւնտէն իսրայէլին եէրինէ
կէչիպ կաթուղիկոս օլտու : լէտի երւ կէտիքտէ՝ խա
զիրք սէմթինտէն չէթէճիլէր պաստըլար հայաստա
նը : Պունլարա գարշը տուրուպ գրիգոր մամիկոնեան ,
ճէնքտէ տիւշտիւ • 24 • սէնէ մանսրպընը սիւրտիւք
տէն սօնյորա • պու պէօյլէ օլտուգտա իքի երւ սահապ
սըզ գալոր հայաստան , վէ հէր դարափտան սըզլէթ
լէրէ տիւշ օլտու :

685 : Լշոտ բազրաառնէ՝ հայլարըն տարլղընը կէօրիւպ՝
ճիլ : վէ ալլահա սըղընարադ , ալքէր տէվշիրիպ՝ տիւշման
լարտան հրօղ էթտի հայաստանը • վէ հազարացիլէ
րին էմրիլիլ պատրիկ օլուպ՝ սմբատ առլը գարտաշը
նը սէրասքէր էթտի • վէ ծնունլա էէքտիլ օլուպ՝ պաշ
լատը միլլէթի էյիձէ գայրմաղա :

686 : Ս էլաքին յուստինիանոս կայսր պու իլէ կիւճէնիպ , աւ
ճիլ : քէր կէծնտէրտի հայաստանա , վէ օտաքէր էօթէյի պէ
րիյէ տիւշիւպ իկիրմի պէշ էյալէթ խարապ էթտիլէր
վէ սէքիզ պին էվէսիր էտիպ՝ վէ եանտ էլլէրի կէօթիւ
րիւպ՝ սաթտըլար : Պու խըյանէթլի իլէ գանաաթ
էթմէյիպ յուստինիանոս կայսր՝ էրթէսի սէնէսինտէ
գըրգ պին առքէր թէքրար էօլլատը , քի հայաստանը
չըղնատըլար :

689 : Պէօյլէ օլտուգտա՝ հազարացիլէր զանն էթտիլէր քի
ճիլ : հայլար քէնտի իրատէթլէրի իլէ թէքրար ռումտէվ
լէթինէ իդաէթ էթմիլլէր , պունուն իլին սիւրի իլէ
էիւրիւսիլէր հայաստանա , վէ չօգ եէր էրգըպ եադ
տըլար , վէ հիսապսըզ էսիր ալլապ կէօթիւրտիլէր :
Պունլարա գարշը տուրուպ աշոտ բազրատունի ճէնք
տէ էօլտիւ • 4 • սէնէ մանսրպընը սիւրտիւքտէն սօնյ
որա : լիւքրար էիւրիւյիւպ հազարացիլէր հայաստա
նա մահմատ առլը սէրասքէրլէրիլէ վէ եաղմալայրա
լէհերլէրի վէ քէօյլէրի , չօղունու էսիր էթտիլէր :
Պադ

Պաղտը կեօրտիւ հայլար քի զայ օլույօրլար , իսթէր
իսթէմէզ պիւթիւնձէ իդաէթէտիպ թէսիւմ օլտու
լար հադարացիւերէ .

Լմամ յուստինիանոս կայսր պունու հաղմէտէմէյիպ՝ 690 :
գալգտը քէնտիսի աղըր ասքերիւէ կէլտի հայաստա ճլթ :
նա . չաղըրտը նախարարլարը , վէ ծնլարտան զօրգաւր
իւէ ըհհին ալտը . վէ օթուղ պին ասքեր հայաստանա
կեօզձի վէ պէքձի պըրադըպ հադարացիւերէ գարըը
տեծնտիւ կիթտի ստանսօլա :

Երսէհ շիրակացի վահանըն օղու կամնարական սօյ 690 :
ուստան յուստինիանոսուն էմրիւիւէ կիւրապաղատ օ
լուպ՝ րահաթըգտադուլմուգ իսթէտի միլէթի . Լա
քին յուստինիանոսուն պըրադտըղը ատամլար գօյվէր
մէտիւեր . գերէ ծնլարըն փափաղլարը պաշլատըրը
սըգըշտըրմաղա հայլարը քի ուում ատէթիւիւէ կիթ
սինլեր . վէ չիւնքի ծնլարա ույանլար՝ ուումլարտան
րաղպէթ պուլուրլարիտի , չօղու պաշլատը ուումձա
կիթմէկէ , վէ էօյլէ կիթմէյէնլերէ սըգընթը վերմէ
կէ : () պիր դարափտան պունլարա գարըը կէլիպ
պաշլատըրը պլրիպլրինի երգմաղա . նիձէ քի օլտու
647 սէնէսինտէ :

Երսէհ կիւրապաղատ պունլարը պէօյլէձէ կեօրիւպ
վէ պիր չարէ՝ տէ պուլմայըպ՝ սուս օլտու՝ օթուրտու ,
վէ քէնտիսի օգուլմաղա եէլթէնիպ՝ պիր գաչ քիթապ
տախի թէրձիւմէ էթտիրտի փիլմն ատըը վիպին էլիւ
լէ . քի ծնլարըն պիրի սոկրատըն էափտըղը թարիւ
քիթապը տըր : Պու ներսէհին պապասը վահան՝ գրի
գորարշարունի ենգիոսա էափտըրտը՝ պէօյիւք փերհիդ
տէ օգունան քիթապլարըն շերհինի . քի կոչումն ըն
ծայութէ տէտիքլերի քիթապըն սնղունտու պասմա
օլանտան ալըր՝ տըր :

19 : Լէրլա ոստիանըն վագիւ՝ վիլմէպէ . վէ եղիանըն վէ
յովան իմաստաւերին էալտուդիտ օլմալարը :

Դ . 58 = 60 :

Դիթտի մերլան ամիրապետ յուստինիանոս կայսե 691 :
րին էթտիկինի . վէ չիւնքի ճէսարէթ էթմէտի ճիւ :
ճէնիէ գալգմաղա , ուսուլիւէ կինէ հայլարը ելէ կէ
թիրմէք իսթէտի . իուսուսա հապեր ալտը քի ուում
աւ

ապքերի կերի չեքիլմիչ հայաստանտան . պու Ֆիքերիլէ
իքի իւչ երլտան սոնղրա պիրինի ոստիկան եօլլատը օ-
րայա :

693: **Լ**բդլա էվլէլքի ոստիկան՝ սերապէր կիպի ամիրա-
ճիսք: պետին էմրիլիլէ հայաստանա կիրիպ, վէ ոււմլարտան
պիր գարշըլըգ կեօրմէյիպ՝ կէլտի օթուրտու դոճինտէ:
Լվլէլ գաթլըլըգլա կէլինտի, սոնղրա պաշլատը նա-
խարարլարը սրգմաղա . ծնա պունա պահանա պու-
լուպ վէ շէրը աթըպ՝ դութտու տէմիրէ վուրտու, վէ
մալլարընը զապդ էթտի: Վութտու տախի սահակ
կաթուղիկոսու, վէ զէնճիրէ գոյուպ շամա եօլլատը,
ամբատ սերապէր տէ պիլէսինճէ: Լբարատ մէմլէքէ-
թին քիլիսէլէրինի սոյտու, վէ չօգ քիլիսէլէր երգտը:
Վութտու դաւիթ դոճնեցիյի . վէ տին իլին չօգ է-
զիյէթ էթտիքտէն սոնղրա՝ պագտը քի խաչա մուհաս-
պէթի վար՝ խաչա կերտի: Վունլարը կեօրտիքտէ
ներսէճ կիւրապաղատ՝ գաշտը տայք սէմթինէ . 5 .
սէնէ մանսըպընը սիւրտիքտէն սոնղրա:

Ըամա կիտիպ ամբատ սերապէր՝ ծնտա պիր գաչ կիւն
տուրտուգտան սոնղրա՝ պիր դարգիլէ ծնտան չըգըպ
կէլտի հայաստանա, վէ էլլի եօլլատը յուստինխանոս
կայսերէ քի պիր իմտատ էթսին հայլարա: () տախի
աղըր աքերիլէ հայաստանա եօլլատը զեռնդիոս սէ-
րապէրի:

694: ()նա գարշը տուրայըմ տէրիքէն աբդլա՝ զեռնդիոս
ճիսք: սիւրտիւ ծնու թա վարդանակերտ էյալէթինէտէք . վէ
օրատա եէքփսրէ գըրտը ծնուն աքերիինի: ()նտան
ստանպօլա տեօնիւպ՝ կայսր օլտու, վէ կիւրապաղատ
լըգ փայէսի եօլլատը ամբատա:

695: **Ս**մբատ բագրատունի բիւրատեան՝ աշոտուն գարտա-
ճիսք: շը զեռնդիոս կայսերին էմրիլիլէ կիւրապաղատ օլտու
հայլարա: Վունու իլիթտիքտէ ներսէճ շիրակացի՝ քի
գաշմիշիտի տայք սէմթինէ՝ տեօնտիւ ծնտան: Վէ
պու իքիսի պիր օլուպ չալըշտըլար՝ հայլարը էյի գայ-
ըրմաղա:

702: **Լ**մմա մէրվան ամիրայետ արալըգ պուլուպ՝ աղիմ
ճիսք: աքերիլէ հայաստանա եօլլատը մոհմատ ոգբա սերտու
քերինի: Վունուն էօկիւնի ալտըլար ամբատ վէ ներ-
սէճ, վէ աքերիինի գըրտըլար: Կերի տեօնտիւ մոհ-
մատ . վէ իփրադ իլէ աքէր տէվլիլիպ հաղըլանտը՝
հայ-

Հայաստանա երկրիւմէկէ :

Պունու տուտուգտա սահակ կաթուղիկոս , քիտահա
շամտա իտի պիլտի քի իշ ֆէնայա վարաճադ . ծնուն
իչին տտամ եօլտար մահմատա , վէ տիւլտի քի իղին
վէրսին եաննա վարմադա : Իղին ալուպ կիտէրքէն
եօլտա խասթալանրայ՝ էօլտիւ . լաքին էօլմէտէն պիր
րէճա քեաղատր եաղըպ՝ էլինտէ սագլատր :

Պունու իշիթտիքտէ մահմատ սերասքէր՝ օ կէլէմէտի
խէ պէն կիտէպիլիւրիմ տէյէրէք՝ չրգտր կիթտի ծնուն
այաղընա . վէ ծնա ուլամ՝ վէրտիքտէ , օ տախի տիրի
վէ ճանլը կիպի քէնտի էլիլէ տէլամնը ալուպ՝ րէճա
քեաղատրնը ծնա ուղաթտր : Պու իշտէն զայէթ իլէ
շաղըպ Գօրգտուղու իչին մահմատ , տիթրէմէ ալտը
քէնտիսինի վէ իքրամ իլէ օ քեաղատր օղուտուգտան
սօնորա տէտի . քէլամն պաղըմ իւսթիւնէ . վէ էիւ
րէկի էնիպ՝ Հայաստանը պլըրագտը կիթտի : Սօնորա
աղիղին թէնինի Հայաստանա կեօթիւրիւպ՝ ծնտա մէ
ղարա կեօմտիւլէր : Պու Կք սահակ չօգ էյի շէյլէր
եաղտը , վէ կիւղէլ շարահանլար եափտը՝ կէրէք խաչ
վէ կէրէք եկէղէցի իւղէրինէ : Հայրապետիկի սիւր
տիւ . 26 . սէնէ .

Իղիա բզնունի՝ աղիովիտ էյալէթինտէն , արձէշքեօյ 703 :
իւնտէն , սահակ էօլտիւքտէ ծնուն եերինէ կէչիպ կա 287 :
թուղիկոս օլտու դոնին շէհրինտէ : Պունուն կիւնլէ
րինտէ ներսէն աղունանլարըն կաթուղիկոստ՝ ծնլարըն
հաքիմէսի իլէ պիր օլուպ գաղուլ էթտիլէր քաղկէ
դոն սինադոսունաւ : Ս է չիւքի եղիա կաթուղիկոս
ֆիքրինէ եերլէշտիրմիշ իտի քի օ սինադոս նեստորուն
մէգհէպլինի գապուլ էթմիշ՝ գարշը տուրաու ներսէսէ
վէ օլ հաքիմէ խաթունա : Ս է ծնլարը իսքեաթ էտէ
մէտիքտէ հապարապիլէրէ տիւլուպ՝ ծնլարըն հիւքմի
իլէ՝ սիւրտիւրաիւ հէմ՝ ներսէսի վէ հէմ՝ օ խաթունու
վէ պաղլատը գօվալամաղա քաղկէդոնլուլարը : Իս
թէրսէն՝ պագ հայ թարիխինտէ . Գ . 59 :

Կաղմատը պիրի օ կիւնլէրտէ ամիրապետին էմրի ի 704 :
լէ ոստիկան կէլտի Հայաստանա , սմբատ կիւրապա 287 :
ղատըն . 9 . սէնէսինտէ . վէ չիւքի պու կաղմ հայլա
րա չօգ գարշը իտի՝ ուսուլիլէ վէ ալիլէ պիր գաչ նա
խարար Զէմէտիպ նախջունան քիլսէսինէ եաղտը ծն
լարը օրատա . վէ մալլարընը ալտը . վէ էվ ուշաղլա
րը

ըրնը հսիր էտիպ էօլլաար շամա : Պունըսարա էսիր օլլ
տու վահան գողթնացի՝ քի սօնդրա մարտիրոս օլտու :
Պիլէիտի տախի վահան կամսարահանըն գըրը շուշան
քի տին ուղըրունա էզիյէթ չէքիպ՝ էօլտիւ խառան չէհ
րինտէ :

796 : Պու մուսիպէթլի իշէրտէ՝ սմբատ կիւրապաղատ վէ
ճԺէ : Ղայրը պիր գաչ նախարար՝ կաշմըն էլինտէն գուրթու
լուպ՝ գաշտըլար էգեր սէմթինէ՝ քի ռումլարըն էլին
տէ իտի : Լ՝ մմա ռումլար եարտըմ էտէճէք եէրինէ՝
թէրսինէ կիթտիլէր : Պունլարըն էիւրէկի էանտըգ
տա՝ աթէչէ վուրուպ էագտըլար օթուրտուգլարը շէհ
րի , վէ տեօնտիւլէր հայաստանա :

717 : Ս իլթ ատըլ պիրի՝ կաշմըն . 14 . սէնէպինտէ՝ ծնուն
ճԿէ : Էէրինէ ոստիկան կէլիպ օթուրտու դուճինտէ : Պու
նուն մարիֆէթիլիէ օ հայլար քի կաշմըն կիւնիւնտէ
էսիր կիթտիլէր շամա , արգուհալ սունտուլար օմար ա
միրապէտէ . վէ ծնուն էմրիլիէ տեօնտիւլէր հայաստանա
Լ՝ զաճըգ րահաթլըգ պուլտուգտա հայաստան՝ թէք
րար մէյտանա չըգտըլար պօլլիկէանք տէտիքլէրի ի
մանսըլլար . վէ հայլարտան պիր գաչը տախի պուն
լարա պիր օլլուպ պաշլատըլար մէզհէպլէրինի էօթէյէ
պէրիյէ էայմաղա : Պունլարը գօլմադ իսթէտի եղիա
կաթուղիկոս . վէ լաքին էճէլի եէթիլիպ էօլտիւ՝ վէ
պիր շէյ էտէմէտի . կաթուղիկոսլըգ մանսըլլըն սիւր
տիւ . 14 . սէնէ :

Պու էօլտիւրտէ՝ քիւչիւք հայաստանտան պիր էգ փե
րաքէնտէ քիմնէլէր՝ ռումլարա մագպուլ օլալըմ տէյի
պէօյիւք հայաստանա կէլիպ՝ ծնա պունա սաթաշտը
լար՝ քի ռում դարգընա կիթտիլէր . վէ իշի պէօյիւ
տիւպ՝ միլլէթ իյինէ վէլլէլէ պրըագտըլար :

718 : Յուհան իմաստասէր՝ տաշիք էյալէթինտէն՝ ուճուն
ճԿէ : քէօյիւնտէն՝ եղիանըն եէրինէ կէլիպ կաթուղիկոս օլ
տու դուճինտէ : Պու յուհանէս՝ թէողորոս քութէնա
ւորուն շայիրտի օլլուպ , փիլիսոփալըղը վէ հեր իլմի
թէքմիլ էթմիշ՝ պիր քիմնէ իտի . էօյլէ քի իմաստասէր
լաղապընա լայրդ օլտու . էօմրի փաք , վէ ըլյաղէթիւ
չինտէ գալ օլմիշ : Զօգ քիթապլար էափտը՝ ճիւմէսի
տօղրու տին վէ տօղրու ամէլ իւզէրինէ . աւագ էօր
թուլարըն շէօհրէթլի շարահանլարըն տախի՝ պու
տիւղտիւ :

Պաղտը կեօրտիւ պու իմաստասէր հայրապետ քի պօ 719 :
 զիկեանլար իւրէյիւ չօղալը յօրլար , վէ օպիր դարաֆ ԶԼԸ :
 տան պիր հզի ռուժթօրէսի իչին միլլէթի ալթիւսթ
 էտլէյօրլար , սինադոս էթտի դոճինտէ • Եվլէլ պօյիւ
 կեանլարը նղովէլ էթտի • սօնղրա օթուղ իքի գանոն
 գօտու վէ սիճիլ էթտի քի հէր նէ ալմըսագ լուսուղ
 րիչտէն՝ ծնա գարջը եէնի շէյ օլմասըն • սալթ վերջին
 օծում տէտիքլէրի խորհուրդու եէնի պաշտան էմր էթ
 տի գուլլանմաղա : Պունտան սօնղրա ասորիլէրիլէ պիր
 քիւչիւք սինադոս էտիւ , օ սինադոստա յուլիանիտ
 տէտիքլէրի հերետիկոսլարա լանէթ օգուտու : Իսթէր
 սէն պագ հայ թարիխինտէ • Գ • 60 :

20 : Մահէպ ոստիկանըն Վագիէ Կասանա Վարընճա • վէ
 դաւթիւնի Կաթողիկոսընը Եսայէնի :

Գ • 60 = 63 :

Էր նէ գատար միւսլաշիր կէլտիտէ հայաստանա
 հաղարացիլէր դարաֆընտան՝ ճիւմլէսինտէն էյի
 գայրտը միլլէթի վիլթ ոստիկանքի թիւրքէ վէլտ
 տէնիւր • վէ լաքին օն երլ կէլմէտէն՝ չաղըրտը ծնու ա
 միրապետ : Պու ոստիկան շամա կիթտիքտէ՝ զիյատէ
 սիլլէ մէտհ էթտի յովհան իմաստասէրի ամիրապետին
 հուղուրունտա , օ գատար քի կեօրմէք իսթէտի ամի
 րապետ ծնու :

Սահմէտ ոստիկան հայաստանա կէլիւ՝ օթուրտու 727 :
 դոճին շէհրինտէ : Եւղտը պունա ամիրապետ քի իզ ԶՏԸ :
 զէթ վէ իքրամ իլէ շամա Եօլլասըն յովհան իմաստա
 սէրի , քի պիր քէրրէ ծնու կեօրէ : () Լ տախի շամա
 կիթտիքտէ՝ չօգ լաղպէթ կեօրտիւ ամիրապետտէն •
 վէ ծնտան հայաստանա տեօնիւպ պիր հզ վագիթ
 տէն սօնղրա Եօլաիւ • հայրապետլիկի սիւրտիւ • 11 •
 սէնէ :

Դաւիթ Եվլէլքի՝ կոտայք էյալէթինտէն՝ արամնա 729 :
 քէյիլանտէն՝ յովհան իմաստասէրին եէրինէ կէչիւ՝ ԶՏԸ :
 կաթուղիկոս օլտու : Պունուն կիւնիւնտէ շէօհրէթլի
 իտի ստեփաննոս սիւնեցի • օ քի քիւչիւքլիւքտէ ստան
 պօլա կիտիւ չօգ իլլիմլէր էօյրէնտի • սօնղրա հռոմայա
 վարըպ , վէ ծնտա իլլիսի թէքմիլ էտիւ՝ թէքրար կէլ
 տի ստանպօլա • վէ նք գերմանոս պալրիլտէն պիրլիք
 ժէ P իչին

իշին մուհապէթ քեաղատը ալըս՝ տեծնտիւ հայաւ տանա : Ս է բաբկէն նախարարըն ընձասը իւլէ եպիսկոպոս օլտու սիւնիք մէմլէքէթինէ : Ս է չիւնքի պիր գաշընը ֆէնա եօլ իշին աղար էտեր իտի , ալիլէ եօլտիւրտիւլէր ծնու :

730 : **ՃՅԹ :** Հայաստանա կէլտիքտէ մահմէտ ոստիկան՝ էվլէլէրի հայլարը ինձիթմէյիպ՝ սօնղըա պաշլատը ծնլարը էօրսէլէմէկէ՝ օ գատար քի դաւիթ կաթուղիկոս տայա նամայըպ չըգտը կիթտի քէնտի քէօյիւնէ , վէ օրատա պիր տիւլէր քիլիսէ ետիտը . վէ ծնտա սաքին օլտու : Պագտը կէօրտիւ դաւիթ կաթուղիկոս քի մահմէտ ու տիկան կիթտիքձէ սըգըշտըըըյօր միլէթի՝ ընձա քեաղատը եաղտը ամիրապետէ՝ քի պիր ղայրըսընը եօլլասըն մահմէտին եէրինէ՝ ծնուն . 5 . սէնէսինտէ :

732 : **Մ**պտլաղիզ՝ մէրհամէթի վէ ագըլը պիր քիմնէ ու ճձա : տիկան կէլիպ դոնինգալէսինի մէթինձէ ետիտը . վէ դաթլըլըգլա միլէթի գայըրտը : Պունու պէօյլէ կէօրտիւքտէ դաւիթ կաթուղիկոս տեծնտիւ դոնինէ . վէ ծնտա եօլտիւ . 12 . սէնէ հայրապետլըք էթտիքտէն սօնղըա :

741 : **Տ**րդատ էվլէլէրի վանանդ սէմթինտէն՝ ռթմայ քէօյիւնտէն՝ աղիզ պիր քիմնէ՝ կաթուղիկոս օլուպ դաւիթին եէրինէ կէլտի : Պունուն կիւնիւնտէ ստանալօլտա աբտաւագդ ատըլը հայլարըն պիր պէօյիւկի՝ կոպրոնի մոս կոստանդ կայսերին դըգգարտաշընա նիքեաշլանտը՝ ատը աննա . սօնղըա կայսր օլուպ ճէնք էթտի կոպրոնիմոսլա . վէ սօնղունտա ճէնքտէ դութուլուպ կէօղէրինտէն մահրում գալտը՝ հէմ քէնտի վէ հէմ իքի էվլատը : () կիւնլէրտէ էօլտիւ ապտլաղիզ ոստիկան . 10 . սէնէ մանսըպընը դուլլանտըգտան սօնղըա :

742 : **Ս**էրվան ոստիկան ապտլաղիզին եէրինէ կէլիպ պիր ճղն : երլտան սօնղըա՝ իքինձի սէնէսինտէ հայաստանը թէսլիմէթտի աշոտ բագրատունիյէ , քի վասակըն օլլու իտի . վէ քէնտիսի շամա կիտիպ՝ սօնղունտա ամիրապետ օլտու :

743 : **Ղ**շոտ բագրատունի՝ մէրվան ամիրապետին էմրիլիլէ ճղն : պատրիկ օլուպ՝ փէք էյի գայըրտը միլէթի : Ը անը պէօյիւտիւքտէ՝ դաւիթ վէ գրիզդ՝ իքի գարտաշ մա միկոն սօյունտան ծնա հասէտ էտիպ՝ կէօղէրինի չըգարտըլար , վէ պատրիկլիկինտէն պըրագտըլար . 15 . սէ

սենէ մանսրպընտա տուրուր իքէն , վէ սոնդրա . 14 .

սենէտէ եաշարայ՝ էօլտիւ :

Լ զիտ պիրինձի , աշոտուն եէրինէ ոստիկան օլուպ՝ 758 :
 չօգ սրգլէթ վերտի հայլարտ՝ աղըր վերկիլէր իսթէ մէ :
 մէքլէ վէ մալլարընը գափմաղիլէ , վէ ղայրը զարար-
 լար էթմէկիլէ . թա՛ քի կերի չէվիրտի ծնու ամիրս-
 պետ . 2 . երլտան սոնդրա :

Սահակ՝ բագըատունի բագարատըն օղլու՝ եզիտին 760 :
 եէրինէ կէչիպ , պատրիկ օլտու ամիրապետին էմրիլ մթ :
 իլէ : Պունուն կիւնիւնտէ աճէմիսթան սէմթինտէն
 չէթէճիլէր զուհուր էտիպ՝ պատրլար վասպուրական
 վիլայէթինի քի արծրունի սօյուն հիւքմի ալթընտա
 իտի : Պունլարա գարըր տուրուպ՝ իքի գարտաշար սա-
 հակ վէ համազասպ՝ արծրունի սօյուն պեօյիւքլէրի ,
 ճէնքտէ էօլտիլէր . սալթ գագիկ առլը քիւչիւք գար-
 տաշարըր գաշտը ողկան գալէսինէ . ամմա կինէ դու 761 :
 թուլուպ զընտանա գօնտու վէ ծնտա էօլտիւ : մթ :

Պու գագիկին իւչ էվլատը վարիտի , սահակ , համա-
 զասպ վէ մերուժան . սահակլա համազասպ պիր գաչ
 երլտան սոնդրա մարտիրոս օլտուլար . օպիրի տինինի
 ինքեար էթտիքտէ , դաւիթ մամիկոնեան՝ գրիգորուն
 գարտաշըր ծնու էօլտիւրտիլ : () վագիթլէրտէ հայլա-
 րըն վերկիսի չօղալտը , վէ տիւրլիւ տիւրլիւ մուսի-
 պէթլէր հայաստանը գուշաթտը , օ՛ գատար քի տըր-
 դատ կաթուղիկոս եիւրէկի աճըսընտան խասթալա-
 նըպ՝ էօլտիւ . հայրապետիկինին 23 ինձի սենէ ,
 սինտէ :

Տրդատ իքինձի՝ տուրուբերան վիլայէթինտէն , դաւ 764 :
 նաւորք սէմթինտէն կաթուղիկոս օլուպ՝ 3 սենէտէն մթ :
 սոնդրա էօլտիւ :

Միոն՝ արագսոճոտն էյալէթինտէն՝ բաւոն քեօյիւն , 766 :
 տէն՝ տրդատըն եէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու . վէ մթ :
 իքինձի սենէսինտէ սինադոս էթտի պարտաւ շէհրին
 տէ . վէ իկիրմի տեօրթ գանուն դօտու նիզամ ինթի-
 զամ իչին : () նտա՛ իտի տաիլի սահակ պատրիկ . քի
 6 . սենէսինտէ աղլ օլտու :

Միւլէյման ոստիկան օ երլլարտա սահակ պատրիկին
 եէրինէ կէչիպ՝ 3 սենէ գալտը մանսրպընտա :

Պէքիր ոստիկան՝ հայաստանա կէլիպ . 9 . սենէ ման 769 :
 սրպընը սիւրիւպ՝ փէք էօրսէլէտի հայլարը : Պու եէն մթ :
 թէր

Թէր օլմայրայ աւքերի տախի ծնուն էմրիիլէ պիր դաջ
 եէր խարապ էթտիլէր . վէ օրալարտուս եէտի եիւզ ա-
 տամ հօլտիւրտիւլէր . վէ պին իքիեիւզ քիշի էտիւր էթ-
 տիլէր : Ս է ալիլէ սահակ պատրիկի գուլթուպ կեօ
 թիւրտիւլէր մուսի ամիրապետէ , վէ ծնտան շիքեայէթ
 էթտիլէրտէ՝ գաթլ էթտի ծնու ամիրապետ , վէ մալինի
 միրիլէ ալտը : () կինլէրտէ էօլտիւ սին կաթուղի
 կոս . հայրապետիկի սիւրտիւ . 8 . սէնէ :

775 : Ստայի՝ նիգ էյալէթինտէն՝ եղապատրուճ քեօյիւն
 միւրէ : տէն՝ սինոնն եէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու : Սու-
 նուն կինիւնտէ նամտար օլտուլար պիր դաջը հայ
 վարդապետլէրինտէն . ատլարը՝ ստեփաննոս դունէ-
 ցի , տը եփրեմ , անաստաս , խաչիկ , վէ դաւիթ հո-
 ռոմայրեցի :

778 : Սատան ոստիկան պէքիրին եէրինէ կէչիպ՝ ծնտան
 միւրէ : պէթէր 2 սէնէ սըգըշտըտը միլլէթի . օ գատար քի
 նախարարլարտան պիր դաջը տայանամայրայ՝ ծնա դար
 շը՝ տուրտուլար . պունլարըն պաշը մուշեղ մամիկոշ
 նեան , սմբատ մսակեր , վէ սամուէլ . պունլար պիր օ
 լուպ պաստըլար ոստիկանըն աւքերինի . վէ ոստիկանը

780 : գօվտուլար : Ս է Թէքրար ճէնք էտիպ հադարացիլէր-
 միլթ : իլէ՝ ճէնքտէ էօլտիւլէր : Ս է լալին սմբատըն օղուլ-
 լարը աշոտ վէ շապուհ էիւրէք աճըսընտան աւքեր
 տէվլիլիպ էօթէյէ պերիյէ սալուլար վէ տիւշմանլա-
 րը գօվալտըլար : () վագիթլէրտէ ջահապ ատըլ հա
 դարացիլէրին պիրի կէչիպ զապգ էթտի շիրակ էյալէ

782 : Թինի : Սիւրիւտիւ աշոտ ծնուն իւզէրինէ , վէ շիրակը
 միլթ : ալտը էլինտէն . վէ օրատա ետիտը իքինճի անի շէհրի
 նի , քի սօնղրու օ շէհրի փայթախիթ օլտու : Սու գա
 ըըշըգըգ ալթը սէնէ սիւրտիւ , Թա պիր եէնի ոստի-
 կան կէլինճէյէտէք :

21 : Սիւնճի ելիպ ոստիկանըն վագիթի ապոսէնէ վարընճա . վէ
 սաթաննոստան կախուղիկուլըլ պէշինճի յուլաննէտէպէ :

76 . 63 = 69 :

786 : Սգիտ իքինճի՝ ամիրապետին հիւքմի իլէ ոստիկան
 միլթ : օլուպ՝ ախ օլան հայլարըն հագգընտան կէլ-
 տի . վէ չօղունա չօգ էգիլէթ էթտի . պու եղիտ տիր քի
 մարտիրոս էթտի սահակը վէ համազասպը . նիճէ քի
 տէ

տէտիք 760 սէնէսինտէ : Պեօյէ օլտուգտա՝ չօղու 787 :
 Հայաստանտան պրգտը , վէ զայրը սէմթէ գաչտը : մլն :
 () յիքի պին քիչի տախի ռում թօփրաղընա տիւշտիւ
 լէր . պունլարըն պաշը շապուհ ամատունի , վէ ծնուն
 օղու համամ : Պեօյէ վագիթտէ Էօլտիւ եսայի կա
 թուղիկոս . 13 . սէնէ Հայրապետիք սիւրտիւքտէն
 սօնղրա :

Ստեփաննոս դոճին շէհրինտէն՝ դրաներէց տէտիքլէ 788 :
 ըի՛ ալիմ պիր քիմնէ՝ եսայի կաթուղիկոսուն եհրինէ մլն :
 կէչիպ կաթուղիկոս օլտու : Պունուն իլք երլընտա
 կոստանդին կայսր նիքեահլանտը մարիամսուլքանա .
 օ քի փիլարէտ նամպիր շանլը Հայ նախարարըն գըզը
 իտի : () Նտան տօղտու եփրոսինէ պիր գըզ . քի ռում
 լար իչինտէ Հայլարա շան օլտու . պագ Հայ Թարիւ
 խինտէ . Դ. 64 :

() կինլէրտէ գայսերիէ սէմթինտէ օլան Հայլար՝
 ռումլարա աաի օլտուգտա՝ ծնլարըն իւզէրինէ կիթտի
 ռում դարաֆընտան մուշեյ Հայ , քի ռումլար իչին
 տէ ըիճալտան պիր պեօյիւք քիմնէ իտի : Պու մուշեյ
 օ Հայլարը զապգ Էտիպ կէրի տեօնտիւքտէ՝ ռումլար
 ծնու կայսր Էթմէք իսթէտիլէր : Պունու տուլտուգ-
 տա կոստանդին կայսր՝ դութտու մուշեյի , վէ կեօզ-
 լէրինէ միլ չէքիպ՝ քեօր Էթտի : () Էքրար այաղա
 դալգտըգտա գայսերիէ Հայլարը՝ կոստանդին կայսր
 աղըր աքէրիլէ ծնլարա դարըն Էօլտար արտաշիր
 աալը Հայ նախարարը՝ քի ստանպօլտու ըիճալտան պիր
 քիմնէ իտի : Ս Է լաքին Հայլար պօղտուլար օ աքէ-
 ըի : Պագտը կեօրտիւ կայսր քի պաշա չըգամայօր ,
 ալ իլէ դութուպ ծնլարըն պեօյիւքլէրինի , Էօլտիւր-
 տիւ . իսթէրսէն պագ Հայ Թարիխինտէ . Դ. 64 :
 Պու արալըգտա Էօլտիւ ստեփաննոս կաթուղիկոս . 2 .
 սէնէ Հայրապետիք սիւրտիւքտէն սօնղրա :

Յովաք եախօտ յովք՝ ոստան շէհրինտէն՝ ստեփաննոս
 տան սօնղրա կաթուղիկոսլըգ Էթտի ալթը պ :

Սողոմոն գեղարքունի էյալէթինտէն գառնի քեօյ 791 :
 իւնտէն՝ յովք Էօլտիւքտէ կաթուղիկոս օլտու 1 . մլն :
 սէնէ :

Գեօրգ՝ Տօլորբուկ տէտիքլէրի՝ արագածօտն էյա
 լէթինտէն , ոշական քեօյիւնտէն՝ սողոմոնուն եհրինէ
 կէչիպ կաթուղիկոս օլտու . 3 . սէնէ :

795: Յովսէփ իբրինձի՝ կարիճ տէտիբլէրի՝ արագածոտն
մխդ: էյալէթինտէն՝ Եբ գէորգ քեօյինտէն, գէորգտան
սօնղրա կաթուղիկոս օլտու՝ 11. սէնէ: Սունուն տեօր
տիւնձի սէնէսինտէ ազլ օլտու եզիտ ոստիկան:

798: Սուզիմա՝ եզիտին եէրինէ ոստիկան օլուպ՝ էվլէլ
մխէ: Երի դաթլըզլա կէչինտի հայ միլէթի իլէ, սօնղ-
րա պաշլատը հօրսէլէմէկէ: Օր էթտի յովսէփ կա-
թուղիկոսա քի կաթուղիկոսարանըն իւչ քեօյինտի
քէնտիսինէ սաթսըն. օ տիյնէմէտիքտէ՝ պիրինի զօր
իլէ ալտը՝ ատը արտաշատ. վէ կաթուղիկոսա խասմ
օլուպ ծնուն գարտաշընը պիր պահանա իլէ պօղտու-
րուպ հօլտիւթտիւ քէնտի գուլլարընա: Սեօյլէ օլ-
տուգտա՝ եիւրէք աճըսընտան խասթալանտը կաթու-
ղիկոս, վէ հօլտիւ՝ 11: սէնէ հայրապետիք էթտիք-
տէն սօնղրա:

806: Սաւիթ իբրինձի՝ մազազ էյալէթինտէն՝ կախաղ քեօյ-
մծէ: իւնտէն յովսէփին եէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու:
Սունուն կիւնիւնտէ իբի գարտաշ սահակ վէ յովսէփ
մարտիրոս օլտուլար էրզիւոււմ շէհրինտէ:

() վագիթլէրտէ խուզիմա ոստիկան. 20. սէնէ ման
սըպընը սիւրտիւքտէն սօնղրա հօլտիւ. վէ օ զաման
էթէճիլէր եիւրիւտիլէր միջագետ գարաֆլարըն-
տան հայաստանա. վէ չիւնքի տահա ոստիկան կէլ-
մէմիշ իտի, աշոտ բագրատունի մսակեր տէտիբլէրի՝
տուրտու ծնլարա գարշը, վէ ծնլարը գօվալատը. օ
ճէնքտէ տիւշտիւ շապուհ ծնուն գարտաշը, օ քի սպեր
տէտիբլէրի էյալէթին պէյի իտի. վէ չիւնքի պու շա-
պուհուն պիր աշոտ ատը օղլու վար իտի՝ օ կէչտի
պապասը եէրինէ. պունուն տախի պիր օղլու օլտու՝
օ քի շապուհ պամամպիր տէնիլիր: Սու պեօյլէ օլ-
տուգտա՝ աշոտ բագրատունի եազտը ամիրապետէ.
վէ խուզիմանըն հօլմէսինի տուլուրուպ՝ եալվարտը քի
եօլլատըն քէնտի սմբատ ատը օղլունու քի պաղտատ-
տա ըհհին գօնմիշ իտի. վէ լաքին քէնտիսի ծնու
կեօրմէտէն հօլտիւ:

818: Սուլ՝ եախօտ հօլ՝ հօշ պիր քիմնէ՝ խուզիմանըն եէ-
միէ: ըինէ ոստիկան օլտուգտա, հայաստանա կէլտի աշո-
տուն օղլու աբլաբաս տէտիբլէրի սմբատ՝ սէրասքէր
նամը իլէ:

() կիւնլէրտէ ջահապըն օղլու սեւագա՝ հայլարտան
գարը

գարը ալըպ՝ ատը արուսեակ՝ բազրատունի սօյուն. 825 :
տան՝ չալըշտը տեվլեթ սիւրմէկէ հայաստանտա : մհհ :
Պունուն իչին ասի օլուպ ոստիկանա՝ առքէր պիւրիքտիւ
տի . պիր օլտու պունունլա սմբատ սերապէր , վէ սա
հակ սիննի , վէ ղայրի պեօյիւքէր : Պունու տուլաուգ-
տա հօլ ոստիկան՝ պիր էզ պահատըր իկիտլէր տեվ-
շիրիպ՝ ամիանսրգ եթիշտի ծնւարա , քիմինի գըրտը վէ
քիմինի գաչըրտը . օ՝ ճէնքտէ տիւշտիւ սահակ սիննի .
վէ եէրինէ կէշտի ծնուն օղլու գըրիգոր սուփան : Պազ-
տը դաւիթ կաթուղիկոս քի իշ ֆէնայա վարաճադ ,
պարըշտըրտը ոստիկանը սմբատլա , վէ ղայրը նախա-
րարլարլա :

Պիր գաչ սէնէ էվվէլ ստանպօլտա իւլէրի կէշտիւր
շանիւ շեօհրէթ իլէ հայլարտան պիր գաչ քիշի . պիրի
վարդան , վէ պիրի արշաւիր . քի պունլար կայսր օլուպ՝
կայսերլիքտէ տուրամատըլար : Պունլարտան սօնղրա
լեռն արծրունի հայ , քի ռումլարըն սերապէրի իտի ,
ճիւմլէսինէ սեվկիւլիւ օլմաղ իլէ՝ կայսր օլտու . 7 .
սէնէ . քի սօնղունտա քիլիսէ իչինտէ փարալատըլար :
(Յուն եէրինէ կէշիպ կայսր օլտու թէոփիլէ միքայէ-
լին օղլու , վէ պիր սեպէպիլէ հայաստանա երւրիւլիւպ՝
հայլարտան չօլունու գըրտը , վէ չօղունու ռում թօփ-
րաղլնա կէթիրտի : Պու թէոփիլոս կայսր հայաս-
տանտան տեօնէրքէն՝ տարոն էյալէթինէ օղրատը . վէ
օրատա ցրօնլու մուշէղ նախարարը կէօրիւպ՝ չօգ. սեվ-
տի ծնու . վէ ստանպօլա կէօթիւրիւպ քէնտիսինէ տա-
մատ էթտի . սօնղրա խաամ օլուպ զընտանա գօտու .
հէլէ անտոնինոս պազրիկին ըէճասը իլէ գուրթու-
լուպ՝ պիր վանք եափտը , վէ օրատա սաքին օլտու
էօլիւնճէյետէք : Պու վազիթլէրտէ իտի մանուէլ
մամիկոնեան , քի ռումլարա սերապէր օլտու . վէ չօգ
իլէր էթտի : Պունուն կիւնիւնտէ էօլտիւ դաւիթ
կաթուղիկոս . 27 . սէնէ հայրապետլիք սիւրտիւքտէն
սօնղրա :

Յուհաննէս պէշինճի կոտայք էյալէթինտէն՝ ուլայից 833 :
եախօտ վկայից տէտիքլէրի քեօյտէն՝ դաւիթին եէրիւ մճք :
նէ կէշիպ կաթուղիկոս օլտու : Պունուն իւչիւնճի սե-
նէտինտէ հօլ ոստիկան ազլ օլուպ պաղտատա տեօն,
տիւ . մանսըլընը սիւրտիւ . 17 . սէնէ :

Բազարատ բազրատունի՝ գուվլէթլի վէ շեօհրէթլի
պիր

835: պիր քիմնէ՝ սմբատ սերապքերին խըսըմը՝ քի սասուն
մձէ: դարաֆլարընա հիւքմ հտէր իտի՝ ծնուն րէճասի իլէ
պատրիկ օլտու հայլարա: Պու բազարատըն իսթէկի
իլէ՝ նանա ասորի սարկաւադ փիլիսոփայ՝ յովհաննու
աւետարանըն շերհինի ետփտը ասորիճէ վէ արապճա.
չինքի բադարատ արապճա աղնար պիլիւր իտի. վէ
սօնղրա պու քիթապ հայ տիլինէ թէրճիւմէ օ.
լունտու:

839: Պունուն կինիւնտէ աճէմին պիրի՝ ատը բաբան՝ քի
մձէ: պաղտատտա սաքին իտի՝ ասի օլուպ վէ ասքեր տէվլի
րիպ ճէնկէ գալգտը ամիրապետէ դարչը: Պունուն
իւղէրինէ եիւրիւտիւ ամիրապետին սերապքերի աֆ-
շին. սմբատ սերապքեր տախի հայ ասքերիլէ ծնա
եարտըմճի: Նէնք գըզըշտըդտա՝ բաբանըն ասքերի
գըրըլտը, վէ բաբան դաշտը: Պունու կեօրտիւքաէ
սմբատըն օղու սահլ՝ պիր գաշ քիշիլէ սալտը ար-
տըսըրա, վէ ծնու դութուպ կէթիրտի աֆշինին էօ.
կինէ: Չօգ սէվինտի աֆշին ոլու իլէ, վէ չօգ պախ-
շիշէր վէրտի սահլա: Վ է ծնուն էօկինտէ բաբանըն
էլինի այաղընը քէսիպ գազըղա վուրտու: Վ է օրա-
տան կէրի տեօնիւպ մէտհ էթտի ամիրապետին հու-
ղուրունտա սմբատըն վէ սահլըն սատըգանէ օլտուգ-
լարընը: Իսթէտի ամիրապետ քի սահլա պիր փայէ
վէրէ. ամմա օ տահա կէնճ իքէն էօլիւպ՝ մահրում
գալտը: () Լ աֆշին սերապքեր հէր նէ դատար մէտհ
էթտիիսէ սմբատը վէ սահլը՝ օգատար աշաղա վուր-
տու ամիրապետին եանընտա բազարատ պատրիկի,
կիույա քի եարտըմ էթմէմիշ օլա քէնտի ասքերինէ.
պունուն իլին ամիրապետ ծնտան էօճ ալմադ իսթէրի
տի վէ լաքին ֆուրսաթ կեօղէտիր իտի:

840: () կինլէրտէ՝ եանի յովհաննէս կաթուղիկոսուն սէ-
մձէթ: քիզինձի սէնէսինտէ՝ կաթուղիկոսուն քէնտի ատամ-
լարընտան պիր գաջը ծնա պիւհթան էթտիլէր. վէ
գարչը տուրուպ՝ գըզըշտըրտըլար բազարատ պատրի-
կի՝ քի ծնու ազլ էտիպ զայրսընը կաթուղիկոս էտէ,
օ գատար քի՝ բազարատ էօթէյէ պէրիյէ ֆէրման
կեօնտէրիպ պույուրտու քի հայլար յովհաննէս կա-
թուղիկոստան կէրի տուրսունլար: Վ է չինքի պու
պիր աշիքէարէ նահագ իշ իտի՝ յովհաննէս կաթուղի-
կոս ծնու բանադրէլ էտիպ կիթտի գեղամ էյաթէթի
նէ:

նէ , վէ պիր գաչ այ սագլը օթուրտու գալտը վանք
այրից տէտիքլէրի մանասթըրտա :

Պու իշ թէվաթիւր պուլտուգտա՝ սմբատ սերասքէր , 841 :
վէ գրիգոր սուփան՝ սիւնիք մէմէքէթին պէյի , վէ մ՛շ :
ղայրը նախարարլար երընջակ շէհրինէ ճէմ՝ օլուպ՝
չաղըրտըրլար եպկսլարը , վէ թէֆթիշ էթաիլէր տիւշ-
մանլարըն շէքվասընը՝ խուսուսա իւշ քիշինին՝ քի օն-
լար պէլլի պաշլը իտի : Վ է օնլարըն սեօղիւնի եա-
լան վէ իֆթիրա պուլտուգլարընտա չաղըրտըրլար յով-
հաննէս կաթուղիկոսու , վէ թէքրար գապիլէտիլէր
օնու կաթուղիկոսլըգ մանսըպընտա :

Վ է չիւնքի պու նախարարլար՝ սինադոսա չաղըրմա 842 :
տըրլար բազարատ պատրիկի՝ իֆրադ իլէ կիւճէնտի , մղմ :
վէ օ սինադոսու հիւ պիր շէյէ սայմայըպ՝ էլ վուրտու
ղայրըսընը կաթուղիկոս էթմէկէ , վէ պիր պեօյիւք
վէլլէլէ պըրագտը հայլար իշինէ : Վ է իսթէտիկինի
վիւճուտէ կէթիրմէք իւզըէ իքէն՝ ալլահըն զաղէպի
եէթիշտի օ իւշ քիշիլէ . պիրի եիւքսէք գայալարտան
տիւշիւպ՝ փարչա փարչա օլտու . օ պիրի տամտան եու-
վարլանտը վէ աշաղա տիւշիւպ էօլտիւ . վէ իւշիւն-
ճիտի չայա տիւշիւպ՝ սույուն ագընտըսընա պաթտը
վէ զայ օլտու : Պիր գաչ երլտան սօնղրա բազարատ 847 :
տախի պէլլայ օղրատը . չիւնքի օնս տարղըն օլուպ մղմ :
ինճինմիշ իտի ամիրապետ՝ օնու սուչու պուլուպ՝

հագգընտան կէլմէք իսթէտի :

Վ պուսէթ եախօտ ապուսէճթ՝ ոստիկան օլուպ՝ աւ 848 :
քէր իլէ պիլէ՝ տօս տօղըն կէլտի տարուն սէմթինէ՝ մղմ :
քի օրատա բազարատ պատրիկի պուլուպ՝ դութա :
Վ իլէ չաղըրտը եանընա՝ սանքի սեօղի վար օնա :
Տոյմայըպ բազարատ օնուն ֆիքրինի , փէրվասըգ
կիթտի եանընա : (Յու կեօրտիւքտէ ապուսէթ՝ իք-
րամ սուրէթի կէօսթէրտի օնա . վէ իքրամ էտէրիքէն
գէնճիրէ գօյուպ՝ ամիրապետէ էօլլատը՝ օնիւշիւնճի
տէնէսինտէ պատրիկ օլտուգտան սօնղրա . վէ օ տախի
ամիրապետին իըշմընտան գուրթուլայրմ՝ տէյի՝ տի-
նինի տըշարտան ինքեար էյլէտի :

Հաչան աույտու սասուն հալգը բազարատըն դու 849 :
թուլտուղընու վէ տէմիրէ վուրուլուպ սիւրիւլտիւկի մղմ .
նի՝ էսիրտիլէր , վէ աթէշ կիպի դութուլուպ՝ սիւրիւ
իլէ ամանսըգ տիւշտիլէր ոստիկանըն իւզէրինէ ,
վէ

վէ ճնու ինսաֆ էթմէյէրէք՝ Եօլտիւրիւկ՝ առքերինի
տարտաղան էթտիլէր :

Պունու իշիթտիքտէ միւթասըմ ամիրսպետ (քի հայ-
լար մաքսամ ջափր տէրէր) հատտէն զեյատէ զազէ-
պէ կէլիկ՝ տարրէտը ծնւարա, վէ ծնւարտան զայրի՝
ճիւմլէ հայ միլլէթինէ, պիր դաչըն նիֆագ էթմէ-
սիլիլէ. վէ հըրսընտան տայանսմայըպ՝ ահտ էթտի քի
հայլարը գըլըճտան կէչիրէ, տինինտէն տեօնէն օ-
լուրսա՝ անճագ սալթ ճնու սաղ պրագա : Պիրի վա՛ր
իտի եսնընտա՝ ատը պուղա՝ Էսիրմիշ պուղա կիպի՝
զալիմ պիր քիմնէ. պունուն էլինէ վէրտի հատսիզ
հիսապսըզ ապեր, վէ Էմր էթտի՝ քի հայաստանա
կիտիկ՝ ճիւմլէ հայ նախարարլարընը վէ հէփ ծնւա-
րըն պեօյիւքլէրինի պաղլը քէնտիսինէ Եօլլայա, վէ
գալանլարը կէկը տինլէրինտէն տեօնմէզլէրսէ, գը-
րա կէչիրէ : Վէ լաքին ըայէ մագուլէսի հալգա՝ զա-
րար էթմէյէ :

22 : Պուղա ոսպիւնէն Էթիֆլէրի. վէ պապրեանէն
Հաթուղիտուլլը :

Գ. 70 :

850 : Պուղա ոստիկան օ գատար առքերիլէ սէլ կիպի
միլթ : հայաստանա ագըպ՝ կէլտի էվլէլ տարոն սէմ-
թինէ, վէ օ էյալէթի տեօրթ դարաֆտան գուշա-
տըպ՝ հէփիսինի գօրգու իլէ զէտէլէտի. վէ ֆիլ հալ
էլէ կէթիրիկ բագարատըն իքի օղլունու՝ ատլարը ա-
շոտ վէ դաւիթ, պաղլատը ծնւարը. գուլթուտ տախի օ
էյալէթին պեօյիւքլէրինի վէ ծնւարըն արգատաշա-
րընը, վէ գրիգոր մամիկոնլու տէտիքլէրինի. վէ պուն-
լարը հէփ տէմիրէ վուրուպ հապս էթտի :

Արգարտը սօնղրա առքերինի սասուն սէմթինէ. պու-
ապեր հէր նէրէտէ հայ պուլտուլարսա՝ գըրտըլար .
չօղունու տախի կէրէք սասունտան վէ կէրէք տարոն
տան Էսիր էտիկ՝ վէ պաղլայըպ կէթիրտիլէր պուղա
նըն Էօկիւնէ : () տախի կիւզէլլէրինի սէչիկ սագլա-
տը՝ քի ծնւարը տինտէն չըգարա. վէ օ պիր գալանլա-
րը կեօղիւ Էօկիւնտէ պօղազլաթտը. վէ օ սաաթ բա-
դարատըն օղուլլարընը, վէ զայրը պեօյիւքլէրի քի
հապս էթմիշտի, օղուլ ուշագլարը վէ խըսըմլարը
իլէ

իլէ ամիրապետէ եօլլատը :

Պու իշէրի իշիթտիքտէ աշոտ արծրունի՝ քի վասպու- 851 :
րական տէնիլէն մէմլէքէթին պէյի իտի՝ չիւնքի պիր Ե :
պասատըր վէ հէզարիֆէն քիմսէ իտի , հազըրլանտը՝
պուղայա գարշը տուրուպ՝ ճէնք էթմէկէ : Ս է լաքին
ծնուն նախարարլարը քի պուղա իլէ պիր օլմագ իս-
թէրլէր իտի՝ ծնտան կէրի տուրտուլար : Ս է չիւնքի
քէնտի եւափաեալընը պու իշի պաշարամալ իտի՝ չըգ-
տը կիթտի փէշքէշէրիլէ պուղանըն եանընա : ()
նու կեօրտիւկի կիպի պուղա՝ օ սաաթ տէմիրէ
փուրտու . վէ ծնուն գարըսընը , վէ էվլատլարընը
վէ խըսըմլարընը հէփ դութուպ՝ ամիրապետէ եօլ-
լատը :

Եշերիւտիւ սօնղրա պուղա վասպուրական իշէրիսի-
նէ . վէ օրատա ասքէրինի տաղըտըպ էմը էթտի ծնլա-
րա՝ քի դութուպ պալլասընլար հէփ սիւահ գուլլան
մաղա գատըր օլան էրլէրի . վէ պունլարտան կիւճիւ
գուլվիլէթի օլանլարը սէչիպ սագլատը . գալանլարը
վէ ղալըրլարընը հէփ գըլըճտան կէշիրտի , օ գատար
քի գանա պօյանըպ՝ գըպ գըրմըզը օլտու օ մէմլէքէ
թին եէրի . վէ լէշէր իլէ տէրէլէր տօլտու : Ս վուր
տու սօնղրա ծնլարա քի սագլամիշ իտի , վէ չօգ զօր
էթտի քի խրիսթիանըգ տինինի պրուգսընլար .
լաքին ծնլար գապուլ էթմէտիքլէրինտէ , հէփիսի-
նէ իսքէնճէ վէրիպ՝ չօղունու հէլաք էթտի : Պու
մէմլէքէթի սիլիպ սիւփիւրտիւքտէն սօնղրա՝ հա-
զըրլանտը պուղա արարատ մէմլէքէթինէ կիթ-
մէկէ :

Պունլարը պէօյլէ կեօրտիւքտէ սըմբատ սէրասքէր՝ 852 :
պիր չարէ պուլամատը , վէ կեօղիննէ քէստիրէմէտի Ե :
ճէնկիլէ իշ կեօրմէկի , խոստուս քի վագիթ գալմա-
տը . տիւշիւնտիւ տօսթլուգլա պուղայա գարշը չըգ-
մագ , քի եագըն կէլմիշ իտի դոճին շէհրինէ : Պու
նիյէթիլէ աղիմ փէշքէշէր ալըպ կիթտի ծնուն եա-
նընա : Հաղլանտը պուղա սըմբատըն կէլմէսինտէն ,
վէ ծնու ռայէթիլէ գապուլ էտիպ՝ քէնտիսինէ գըլա
ղուգ էթտի հէր իշտէ : Ս է ծնունլա դոճինէ կի-
րիպ՝ ասքէրինի պէօլիւք պէօլիւք տաղըթտը օ մէմ-
լէքէթի :

Պու ասքէր էօթէյի պէրիյէ տաղըլըպ հէր նէ գատար
էր .

հրէք պուլա պիտիւնքսէ՝ դուծուպ՝ քիմինի փիլիճ՝
կիպի պողպատաւար . վէ քիմինի տէ իփիլէ սիւրիւյ-
իւպ՝ պուղանքն հօկիւնէ կեօթիւրտիւլէր : Պունլարը
սէջիպ այրրտը պուղա . իշէ կէլմէյէնլէր՝ պողպատաւ-
ար . վէ իշէ եարայանլարը թէքրար պողպատ ճապս
էթտի :

853 : Սօնղրա պունլարը վէ հվլէլքի պողպատաւարը տախի
յթ : Հուգուրունա չքարարալ՝ սօրտու . գապուլ էտէրմի-
սինիզ տէտի պիգլիմ տինիմիզի . պաղիլէրի գապուլ է-
տիպ գուրթուլտու . վէ լաքին չօղու պիրիպիրինէ եիւ-
րէք վէրիպ տէտիլէր, պու առամ պիգի գուլմէլէլ վէ
իկիտ կեօրմէքլէ՝ քէնտի տինինէ ճէնքճի էթմէք իս-
թէյօր . էկէր կէրէք պիգ իկիտ իսէք՝ իկիտիկիմիզի
շիմտի կեօթի հրէլիմ քէնքէնտիմիզին հուգուրունտա .
հօկէլիմ ծնուն իշին . օ ալարն գապուլ էթսին պիգի :
Պունլարն սեօղիւնէ տարրիւպ պուղա՝ չօք իսքէնճէ
վէրտիքտէն սօնղրա՝ պիրէր պիրէր աթէշէ եագտը ծն-
լարը . 150 . քիշի գատար՝ հէփիսի պիրիպիրինտէն
կեօթիլէրիշլի :

Պունլարն իշինտէ եէտի քիշի վալիտի, պեօլիւքլէրի-
նին առը առում . եէտիսի տէ տիլալէր , պօլլու պօս-
լու , կիւլէր եիւզլիւ , իկիտիքտէ մէնէնտլէրի եօք .
օլ գատար քի՝ կէրէք պուղա վէ կէրէք ծնուն աքէրի
ծնլարա ճայրան գալիլէր իտի . պունլարա էօլլէ իս-
քէնճէլէր վէրտի պուղա՝ քի տիլ իլէ թապիր օլունմաղ-
վէ սօնղրա խաչա կէրտի . սէնէ . 853 . յթ . պունլար ի-
շին էմր էթտի յովհաննէս կաթուղիկոս քի հէր սէնէ
մեհէկան այրն 25 ինտէ եօրթու գուլթուլտուն հվլէլ-
քի առումեանլարա պիլէ : Տաճա չօղունու մարտիրոս
էթտի պուղա . քի իշէրինտէ նամտար օլտուլար գէ-
որգ՝ ալեապ տէտիքլէրի սօյտան , վէ խոսրով՝ գաբե-
ղեան գապիլէսինտէն :

854 : Պուղա արարատ մէմլէքէթինի պերպատ էթտիքտէն
յթ : սօնղրա՝ աքէրինի սալտը սիւնիք մէմլէքէթինէ վէ սի-
սականլարա : Պունլար հէրնէ էթտիլէրտէ իւշ մէմլէ-
քէթտէ , եանի տուրուքերանտա (քի տարոն թօփրա-
ղը տէնիլիւր) , վէ վասպուրականտա , վէ արարատա՝
պուրատա տախի ծնուն միսլինի էթտիլէր : Պունլար
տաճա՝ կէլմէգտէն հվլէլ օ սէմլէին նախարարլարը՝
ղայրը սէմլէ գաչըպ կիզլէնտիլէր . չօղու տախի գա-
լէ

լէւերէ սըղընըպ , վէ սոնդունտա դուծուլըպ , վէ պու-
դանըն էլինէ տիւշիւպ՝ զընտանա գոնտուլար . պուն-
լարըն պիւրի իտի սիսահան աշոտ պեօյիւք նախարար՝
բաբէկէնին օղլու :

Պունուն օպիր դարտաշը վասակ աալը՝ դաշարքէն ,
պուզանըն աաքէրինէ բաւթ կէլիպ , վէ պիր անլիւ
կիւճիլէ գուրծուլուպ՝ էվէթլէտի գաշմաղա : Վէ լա-
քին օ աաքէր՝ վասակըն արտընա տիւշիւպ եէթիշտի-
լէր ծնա : Պադտը կեօրտիւ վասակ քի նէ գաշմաղա չա-
րէ վար , վէ նէ կիզէնմէկէ պիր եէր . հէմէն գուվիւ-
թինէ կիւվէնիպ , վէ հիւնէրինի կեօսթէրմէք իս-
թէյիպ կէրի տեօնտիւ , վէ դըլըճընը սըյըրըպ աալան
կիպի եափաեալընըպ սալար աաքէր իւզէրինէ , վէ խըշ-
միլէ գըզընճա ծալարլա տեօյիւշէրէք՝ եէրէ սէրաի հէ-
փիսինի . վէ չիւնքի սէրաաքէրլէրի գաշաշօր իտի եէ-
թիշիպ՝ թէքէրմէքէր պըրադտը աթընտան . վէ ծնու-
քէնտի աթընա չըղնատարապ , վէ լէշէր իւզէրինտէն
սէյիրտէրէք՝ կէշտի կիթտի ուտի մէմլէքէթինէ՝ դարդ-
ման էյալէթինէ . վէ սըղընտը օրանըն պէյինէ՝ աադ-
կտրիճ : Վէ ուհապպէթ վէ բաղպէթիլէ գապուլ էթ-
տի ծնու կտրիճ . վէ սոնդըա պաղլաշըպ օ պահատըր ի-
կիտի պուղաշա կեօնտէրտի , քի ծնտան պիր փայէ պու-
լա , եախօտ շէրըրինտէն էմին օլա . լաքին իշ թէրսինէ
զուհուրա կէլտի , նիճէքի աշաղտա զիքը օլունտա կէ-
րէք տիր :

Պուղա վասակը կեօրտիւքտէ չօդ սէվինտի . օ սէ-
վինճտէ իքէն՝ ծնուն աաքէրի կէթիլտի դուծուլաննա
խարարլարը , վասակըն դարտաշը աշոտ վէ անալա-
ըր՝ տախի պիլէլէրինճէ : Պունլարը հէփ գաթ պէ գաթ
պաշլաշըպ , վէ ճիւմլէսինի եանընճա ալըպ եիւրիւտիւ
իւշէրիլէ՝ արցախ մէմլէքէթինէ տօղրու . վէ խաշէն էյա-
լէթինէ կիրիպ՝ քի թիւրքճէ գարապաղ տէնիր ,
գուլթուու օրանըն պէյինի աադնէրսէհ աալը . վէ օ
սէմթին պէլլի պաշլը աաամլարընը . վէ հէփ գարը
գօյանլարը գըլըճտան կէշիրտի : () րատան սիւրտիւ
ուտի մէմլէքէթինէ . վէ գարդման սէմթինէ կիտիպ
գուլթուու կտրիճի քի եօգարտա զիքը էթտիք . գուլթ-
տու սևորգիլէրին պէյինի տէ՝ աադ ստեփաննոս կոն :
Վէշտի շիրոճանա . վէ օրանըն պէյինի տախի դուլթ-
տու՝ եոալի աալը , վէ ծնուն խըսըմլարընը , վէ տահա

չօգ. քիմսէլէրի : () նտան թիֆլիսէ կելիւ՝ չօգ զիյան
էթտի : () րատա էօլտիւրտիւ վանանդը լարըն պէյի
նի աւոր սահալ , վէ պիր դայրը վանանդը տախի մո-
կաթըլատըլը տին ուզուրունա :

Պու գատար իշէր էթտիքտէն սօնդրա պուղա՝ աճէմ
միլլէթինտէն շէխի նամ պիրինի միւպաշիր գօյուպ
էրմէնիսթանա , դութտուղու աւամլարըն ճիւմլէսի
նիտէ ալըպ կէօթիւրտիւ պաղտատա , սմբատ բագրա
տունի տախի ծնլարլա պէրապէր :

Հաչան ամիրապետ կեօրտիւ պունլարը՝ ճիւմլէսինի
զընտանա գօտուրտու՝ պուղանըն իլէրիճէ կեօնտէրտի
կի նախարարլար իլէ :

Պաշլատը ամիրապետ պունլարը օրգըշտըրմաղա՝ տին
լէրինտէն տեօնսիւնլէր տէյի . չօղու տըշարտան տեօն
տիւ , վէ չօղու մարտիրոս օլտու . ստեփաննոս կոն տա-
խի ծնլարիլէ պէրապէր : Սէ սմբատա տախի զօր էթ-
տիլէր . օլմատըգտա՝ պիր գարանլըգ զընտանա գօ-
տուլար : () տախի օրատա քէնտի էթտիքլէրինէ փիշ-
ման օլարագ՝ կեօզ եաշը իլէ ճաննըր եայգատըր . վէ
պիր կիւն տուվատա իքէն ճաննըր թէսլիմ էթտի .
մարտիրոս օլմատը , լաքին խոստովանօղ նամընը գա-
ղանտը :

854 : () տքարիա կոտայք էյալէթինտէն՝ ձագ քեօյիւնտէն՝
յԳ : յովհաննէս կաթուղիկոս էօլտիւքտէ՝ օնուն եէրինէ
կէչտի (տահա սմբատ հոյաստանտան չըգմատան :)

Պու զաքարիա պիր կիւնտէ հէմ սարկաւագ օլտու ,
հէմքահանայ , հէմ եպիսկոպոս , վէ հէմ կաթուղի-
կոս . զէրէ վագիթ պուլմատըլար իշի ուղաթմաղա . վէ
սաքին օլտու դուլին շէհրինտէ :

855 : () էխի Փարսի քի պուղա միւպաշիր տիքմիշ իտի օնու
յԴ : Հայաստանա՝ ոստիկան կիպի օթուրտու դուլին շէհրին-
տէ . 4 . սէնէ . վէ փէք էյի գայըրտը միլլէթի :

ՊԵՇԻՆՆԻ ՓԵՅ

ԲԱԳՐԵՏՈՒՆԻ ՏԷՍՈՐԻ .

Դի տիւրտիւ 200 տէնէ գաղար :

ԲԱԳՐԵՏՈՒՆԻ ՍՕՅՈՒՆՆԻՒՆ
 Ճիւղի ղայրը եւրտէ տէտիք՝ էնմիշ տիր հայր
 աբրահամտան : Պու սոյուն էվվէլքիսի օլտու շամ
 բատ աւլը պիրի, քի եղմ շէհրինի նաբուքորոնոսոր աւ
 տրգտա՝ հայաստանա կէլիպ՝ էվլատտան էվլատա վիւ
 լիլէթի չօղալտը : Պունտան զուհուր էթտի բագա
 լատ աւլը նամտար պիր քիմսէ, քի էվվէլքի վաղար
 շակ փատիշահըն կիւնիւնտէ իտի . վէ շանը շէօհրէթի
 պէօյիւմէքլէ՝ սիւ սոյ պունտան նամ ալըպ՝ բագրա
 տունի տէնիլտի . վէ պիր պէօյիւք նախարարլըգ օլ
 տու . էօյլէ քի պունլարա անճագ տիւշերիտի արշակու
 նի փատիշահլարա թաճ՝ կիլտիրմէք . քի հայճա թա
 գագիր տէրիգ :

Պու սոյտան փատիշահ օլտուգտա աշոտ՝ պաշատը օն
 տան բագրատունի տէվլէթի . վէ պունունլա թէքմիլ
 օլտու մովսէս խորենացինին մարգարէլիք էտիպ սա
 հակ բագրատունիյէ եագտըղը քէլամ . սէնին սոյուն
 տան տէտի հայլարա փատիշահ օլտա կէրէք : Պէօյլէ
 ճիւնէ ալլահըն քէլամը՝ տախի թէքմիլ օլտու , հայր
 աբրահամա ուէյան էթտիկինէ կէօրէ, քի սէնտէն միւ
 լէթլէրէ փատիշահլար չոգսա կէրէք . նիճէքի հայլա
 րա օլտու , էվվէլ արշակունիլէր՝ քէտուրտան էնմէ .
 սօնղրա բագրատունիլէր՝ սարրատան տօղմա : Լիւէ
 լիմ շիմտի աշոտու թարիֆ էթմէկէ :

Պապ .

Պապ . 1 : Վիվէլի աշտոնան վագնի . վէ պարտա էսինու
ղեկսուն էնտիւլերի . վէ էրինձի գէորգուն :

77 . 1 = 4 :

856 : **Լ** շոտ բագրատունի խոստովանող սմբատըն օղլու ,
յէ : Սպապար պաղտատտա էօլալիքտէ՝ ծնուն էհրինէ
սերասքեր օլտու հայլարա՝ շէխի միւպաշիրին էլիլիէ ,
վէ հէր դարաֆտան միլլէթի էյի կեօղէթմէքլէ , վէ
ճիւմլէսի իլէ էյի կէլինմէքլէ , վէ տէվլէթ մատտէլէ
րինտէ էմին վէ սատրգ պուլունմադլա , հէփիսինէ սէվ
կիւլիւ օլտու :

859 : Պունուն պեօյլէ օլտուղունու իշիթտիքտէ ալիրպալտ ,
յլ : պեօյիլթմէք իսթէտի ծնու պեօյիլք փայէիլէ . ծնուն
իշին աղըր փէշքէշլէրիլէ հայաստանա էօլլատը պեօյ-
իլքլէրինտէն պիրիսինի ալի սարմէնի աալը՝ վահէ տէ-
տիքլէրինին օղլու . քի աշոտու պէյլէրպէյի տիքսին .
թէմամ հայաստանը ծնա թէսլիմէթսին . վէ հայլա-
լըն վէրկիսինի օ պիթիւրսին : Պու իշ օլտու էֆէնտի-
միղին 859 սէնէսինտէ : Վ է օ զամանտան պաշլատը
հայլարտա բագրատունի տէվլէթի :

860 : Հաչան պու մանսըպը ալոր աշոտ՝ պաշլատը էհնիպաշ-
յթ : տան տիւպէնէ գօմաղա հայաստանը , էհնի սաքէր տէվ-
շիրտի , վէ էհնի դարգա գօտու . վէ քէնտինին աբաս
աալը գարտաշընը սերասքէր էթտի . վէ չիւնքի պիր ա-
գըլլը վէ գուվլէթլի իկիտ իտի աբաս , ծնուն էլիլիլէ
չօգ իշէր կեօրտիւ , վէ տիւշմանլարընը էլէ կէթիւրիպ՝
զապդ էթտի . վէ քէնտի սաքին օլտու Վնի շէհրինտէ .
վէ կեահիճէ երապգաւորս տէնիլէն գաստպատա , օ քի
շիրակլան տէնիւր , շիրակ էյալէթինտէ :

Պունուն պիր գաչ գըզը վարիտի՝ պեօյիլկինի վէրտի
վասակա լաղապը գաբոււ , սիւնիք տէտիքլէրի վիւլա-
էթին պէյի . քի ծնտան տեօրթ էվլատ օլտու , գրի-
գոր , աշոտ , սահակ , վէ վասիլ , քի սօնղրա սպապար-
նըն աալըլէ վասակ տէնիլտի . պու թարիի իշինտէ
պունլարա սիւնի տէրիզ : Վքինճիսինի վէրտի գրիգոր
արծրունիլէ՝ լաղապը դէրէնիլ՝ վասպուրական էյա-
լէթին պէյի : Պունլար եարտահ օլտուլար աշոտա .
պունլարլա տախի իքի գարտաշ՝ սիսական նախարար-
լարը՝ վասակ վէ աշոտ՝ քի թարիիտէ սիսական տէրիզ .
ժէ վէ

վէ տահա իւշ գարտաշ սիւնի նախարարլարը՝ սմբատ ,
սահակ , վէ բաբելէն , քի սիսակեան տերիդ :

(Պ)ունլար աշոտ իլէ շեօհրէթ պուլուպ իլերի կէշտիք 861 :
տէ՝ ջահապ ատլը պիրի՝ սեւադաննն օղլու՝ էօթէտէն յԺ :
պերիտէն իւճրէթ իլէ սէքսէն պին սաքէր տէ՛լիլիպ՝
եիւրիւտիւ հայաստանա . կէլտի երասիւ չայրն քէնա-
րնա , վէ օրատա գուլտու օրտուսունու : (Պ)ու կէլտիք
տէ՝ աբաս սերասքէր՝ աշոտուն գարտաշը՝ դրդ պին
սաքէր տէ՛վիլիպ հայ իկիտլերինտէն՝ տիւշաիւ ծնուն
իւզերինէ , վէ սաքէրինի դրտը . քիմիսինի տէ չայա
տեօբիւպ հէլաք էյլէտի . սալթ եալընը ջահապ օն ալ
թը նէֆէր իլէ կիւճ իլէ գուրթուլուպ գաշտը : (Վ) է օ
հէր գրդպլինին ատրիլէ քաւասունք տէնիլտի , եանի
գրդլար : (Պ)ու իչին սէսի տեօրթ գարաֆա չալ օլուպ,
ճիւմէսինի տէ գօրգուլթտու :

() զամանլարտա եհնի ամիրապետ օթուրտու պաղ 862 :
տատտա , վէ օ նախարարլար քի պուղաննն էլիլիլէ է-
սիւր օլտուլար , վէ սանտէճէ սեօզիլէ տինլերինի ինքեար
էթտիլէր՝ արգուհալ վերիպ օնա , վէ րէճա էտիւպ տի-
լէտիլէր քի քէնտիլերինի ազատ էթսին : () տախի ի-
զին վերտիքտէ՝ չոգըպ կէլտիլէր հայաստանա . վէ տին
լերինի էլէ կէթիլիլիպ՝ ալլահա չիւքր էտէրէք՝ Էամիւր-
լերինի կէշտիլիլէր : (Պ)ունլարլա տեօնտիւ հայաստա-
նա նանա սարկաւագ ասորի՝ լաղալը փիլիսոփոս , օ
քի յուհաննու աւետարաննն լթէֆսիլիլի տիւզտիւ
յուհանն ոսկեբերաննն քիթապընտան :

() կիւնլերտէ ստանալօլտա փոտ ատլը՝ ռոււմ պաղդի-
կի՝ ալիմ պիր քիմսէ՝ քաղկեդոն սինադոսու իչին չօգ
խօրլարը շօլ հայլարը քի ռոււմ սէմթինտէ սաքին օ-
լուրլարիտի . վէ օնլարա ծանծալիկոս տէրիտի , եանի
ծանծալոս յակոբիկ հերետիկոսա թապի : (Պ)ունա քեա-
ղատ եազտը զաքարիա կաթուղիկոս՝ քի պիլ ծանծա-
լտու դանլումայրը . քաղկեդոն սինադոսու իչին տէր-
սէն՝ պիլ օնու գապուլ էթմէմիլիլէ՝ էվլէլէրիլէ սինա-
դոսլարա գարշը՝ տըր տէյի :

(Պ)ու քեաղատա ճէվապ եազտը փոտ . վէ օ քեաղատտա
կեօսթերտի օ սինադոսուն տօղրուլուղունու . վէ եալ-
վարտը՝ քի օ սինադոսու գապուլ էթսին քէնտիսի վէ
քէնտի միլլէթի . պունա կեօրէ եազտը աշոտա տախի
վէ պու քեաղատլարը եօլլատը օնլարա՝ նիկիա եպիս-

կողոսու օլան վահանն էլիլէ , քի ռումճա յոհան տէնիլի . վէ քեաղատլա պիլէ եօլլատը էֆէնտիմիղին սք խաչը փարչասնտան . վէ ընճա էթտի քի պու շէյ իղին սինադոս էթսինլէր հայ եպիսկոպոսլարը :

862 : Պու սեօգէ եաթտը զաքարիա կաթուղիկոս վէ աշոտ .

յԺԽ : վէ ծնլարն էմրիլէ պեօյիւք սինադոս օլտու շիրակաւանտա . էֆէնտիմիղին 862 սէնէսինտէ . աշոտ տախի Կէլտի օրայա վէ քէնտի ըրճալընտան օլարագ պեօյիւք քիմսէլէր տէ պերապէր : Չօք տիւրլիւ սեօգլէրտէն սօնղրա՝ վահան եպիսկոպոս չօք շէյ տէտի տին իւզէրինէ . վէ ծնպէշ տօղրու գանոն գօտու . սօնղ գանոնու քաղկեդոն սինադոսունու վապուլ էթմէք իղին :

863 : Մինադոս պիթտիքտէն սօնղրա՝ իքինճի սէնէսի կէլտի

յԺԶ : օ սէմլթլէրէ տայք եմկսու՝ սահակ տալը մուսուն տէտիլէրի , լաղասլը ապուկուրէշ . վէ շիրակաւան սինադոսունտա օլան իշէրի իքթտիքտէ՝ ծնա գարշը՝ տուրտու . վէ պաշլատը միլէթի ալթ իւսթ էթմէկէ : Ս է լաքին զաքարիա կաթուղիկոս ծնու զապգ էտիպ , միլէթի ըահաթլըգտա սագլատը , վէ ալլահճն մուհասպէթինէ պրօղլատը . հէփիսինէ էյի էօրնէք օլտու վէ ճիւմէսինէ սէվկիւլիւ պապա : Ս է ըաղպէթ կեօրտիւ ամիրապետին առամընտան՝ առըյիսէ՝ շէխի միւպաշիրին օլլու . քի թէֆթիշճի կիպի կէմիշտի հայաստան սէմլթլէրինէ . պու օ գատար սէվտի կաթուղիկոսու քի օղուլ կիպի օնա ըայէթ էտէրիտի . վէ իղին վէրտի քի էօկիւնտէն խաչ լը պայրագ կեօթիւր սինլէր էսկի ասէթ իւզրէ : Պու զաքարիա կաթուղիկոս չօգ էյի շէյլէր եազտը վէ էյի քարողլար , վէ սք աւետարանն պիր գաչ եէրինի , վէ երգեբրօց քիթապընը թէֆտիր էյլէտի . վէ 21 երը կաթուղիկոսլըգ սիւրիւպ՝ էօլտիւ :

Պունուն կիւնինտէ իտի համամ վիշպ արեւելցի տէտիլէրի , օ քի առակաց քիթապըն թէֆտիրինի եափտը , վէ յօք երանելի սեօգլէրինին պիր գաչընը , վէ աւագ օրհնութիւնլարը՝ վէ ճծճնաղմոսու շէրհ էթտի . պիր էզ տէ հայ թարիխի եաղտը . պիր գաչ շէյ տէ քերաւ կանութի իւզէրինէ . վէ լաքին պունլարըն հիշ պիրի գալմատը :

()՝ վագիթլէրտէ իտի գաղիկ առլը վիշպ՝ ստում մանատթըրընըն առաջնորդու : Պունուն պիր սարկաւա-

գը վար իտի գրիգոր ատլը՝ օգուր եազար պիր քիմնէ : Պունլարըն իքիսիտէ պիր եերտէ չալը շարագ՝ սուրբ-
լարըն հիքեայէթլերինի տէվէ իրիպ պիր քիթապ եափ-
տըլար՝ քի ասումնագիր տէնիլտի . վէ օ՝ քիթապ օլտու
հայ այսմաւուրքունուն պաշանդը՝ : Պունլարըն վագ-
թինտէ իտի յովհաննէս ատլը պիր օգումիշ հէքիմ . քի
չօգ տիլ պիլմէքլէ վաֆիր նք հիքեայէթլերի թէրձիւ-
մէ էթտի , վէ դիմնէսիոս արիսպագացինին հիքեայէ-
սինի :

() կիւնլերտէ կայսր օլտու սպանպօլտու հայ միլլէ 867 :
թինտէն վասիլ արշակունի . վէ չիւնքի էսկի ատէթ յԺԷ :
իւզրէ քիմքի արշակունի սօյունտան փատիշահ օլուր-
սա՝ ծնուն թաճընր բագրատունի ճինսինտէն օլմն
կիլտիրիր իտի , ծնուն իչին էլ չի եօլլատը աշոտա նի
կետաս ատլը պիրինի՝ եանի նիկողիմաս . վէ իսթէտի
քի աշոտ կիլտիրսին թաճընր : Վէ լաքին աշոտուն
իշի չօգ օլմաղիլէ՝ քէնտի կիտէմէյիպ՝ պիր միւքէլլէֆ
թաճ՝ կեօնտէրտի . վասիլ տախի ծնու գապուլ էտիպ՝
չօգ մուհապպէթ կեօսթէրտի աշոտա , վէ ծնա օղուլ
տէյի ատ վէրիպ՝ ծնունլա տօսթլուգ շարդը պաղ-
լատը :

Գեորգ իքինձի՝ դաւնի շէհրինտէն՝ զաքարիա կա 876 :
թուղիկաս էօլտիւքտէ ծնուն եերինէ կէչիպ՝ օթուր- յԺԸ :
տու դուին շէհրինտէ . վէ չիւնքի օյանըգ վէ տօղրու-
լուգ սէվէն պիր քիմնէ իտի՝ հէր գարաֆտան էյիձէ
դայըրըպ կեօգէտիր իտի ճէմաաթը :

Պու գեորգ կաթուղիկաս վէ հայլարըն պեօյիւքլերի 885 :
աշոտուն հէր շէյինի պէյէնիպ՝ ըէճանամէ եաղտըլար յԼԷ :
ամիրոպտէ յիսէնին էլլիլէ՝ քի դուին շէհրինտէ սա
քին օլուր իտի միւպաշիր կիպի . վէ տիլէտիլեր քի ա-
շոտու փատիշահ տիքսին հայլարա . վէ սեօզ վէրտի
լեր քի հէր շէյտէ էվլէլքիտէն զիյատէ էմին վէ սա
տըգ վէ իդաէթտէ պուլունսունլար , վէ վէրկիլերինի
տայիմ պիր թէմամ էտա էթսինլեր : Գապուլ էթ-
տի ամիրապետ պուլ ըէճայի , խուսուսա քի իշիթմիշ
իտի աշոտուն էյի օլտուղունու , ծնուն իչին փատիշահ
թաճը կեօնտէրտի ծնա փատիշահ լայըգ էտոպպար
քլէ : Պունու իշիթտիքտէ վասիլ կայսր՝ օ՝ տախի պիր
քէրնամէլի թաճ՝ կեօնտէրտի աշոտա :

Վեյլէճինէ իքի տէվլէթտէն լաղպէթ պուլտուգ-

էսի տէ կէտի անբերելի իւն, եպիսկոպոս, վէ վարդապետէր, կրօնաւորլար վէ տիրացուլար թափորլարլա, վէ ղայրը հատսիզ հիսապարզ ատամլար. ծնլարլա պերապեր իտի իւն էվլատը. դաւիթ, սահակ վէ շապուհ. անձազ սալթ պեօյիւք օղլու սմբատ, վէ դարտաշը աբաս կէլէմէտիլէր. ղերէ սմբատ գուգարք վիլայէթինտէ իտի, վէ աբաս վանանդտա :

2 :] Վէլէրի սմբատըն հիւսայէսի : Ս է մաշտոցուն վէ ալեւն-
ձի յովհաննէսին էալիո-ղէրուլը :

Դ. 5 = 11 :

Սմբատ պիրինձի էվլէլքի աշոտուն օղլու պապա. 890 :
սընըն էօլմէսինի իշիթտիքտէ՝ չըգտը գուգարք յԼԹ :
սէմթինտէն, վէ իլդար իւն երազգաւորս շէհրինէ կէ
լիպ՝ եաս գուլթտու պապասը իշին : Ս է կիւրձիլէրին
պէյի ատրնէրսէհ կիւրապաղատ տախի իշիթտիկի
կիպի՝ չըգտը կէտի : Ս է չիւնքի աշոտուն դարտաշը : 298
աբաս օ կիւնլէրտէ վանանդ սէմթինտէ իտի, էվլէլ : 299
ծնա օղրատը. օ տախի գօյվէրմէտի քի սմբատա կիթ-
սին. օլմայա քի ծնու պապասընըն եէրինէ կէչիւրիպ
փատիշահ տիքսին. ղերէ քէնտիսի փատիշահ օլմազ
իսթէր իտի :] Ն սօնղունտա չօգ. ըէճա իւն ծնտան ալ-
ըլըլպ՝ կէտի սմբատըն եանընա. վէ կաթուղիկոսուն
վէ հէմ պեօյիւքիլէրին իրատէթիլէ սմբատը փատի-
շահ տիքտի հայլարա :

Տեծնտիւ կիթտի ատրնէրսէհ աբասըն եանընա. օ
տախի ծնու տէմիրէ վուրուպ ղընտանա գօտու. վէ : 300
չալ էթտի քի աբաս օլտու հայլարա փատիշահ, Ս էօյ-
լէ օլտուգտա՝ օրթալըգ ալթ իւսթ օլուպ, միլլէթ իքի
պեօլիւնտիւ. վէ իքի դարաֆտան անբեր պիրիքտի, վէ
պիր պիրինի պաշլատըլար գըրմաղա : Մայա կիրտի
դէորգ կաթուղիկոս. վէ չօգ. ըէճա էթտի աբասա քի
գօյվէրսին ատրնէրսէհի, վէ վաղ կէչսին պու իշտէն.
օ տախի ըէհին իսթէտի ատրնէրսէհին օղլունու, վէ
իքի գալէ. վէ եէմինիլէ քեաղատ վէրտի : Ս է իսթէ-
տիկինի ալտըգտա՝ եէմինիլի պօղտու :

1՝մը էթտի օ ղաման սմբատ փատիշահ քի քէնտի 891 :
էօլքէսինին հեր դարաֆընա ղիյատէ անբեր երղըլ- յն :
սըն. վէ ղայրը միլլէթլէրտէն տախի իւճիէթ իւն աւ-
քեր

քեր տէրջերտի՝ կերէք աթլը, կերէք եսեա . վէ կէլ տի մուհասերէ կթտի կարուց տէտիքէրի գալէյի . գերէ ծնտա՝ իտի աբաս : Տարա տիւշտիւքտէ՝ էլ չի եօլլատը սմբատա . վէ ծնուն աբաս աալը օղլունուրէհին ալըպ՝ գոյվերտի ատրներսէհի : Վէ սմբատ տեծտիւ բազարան շէհրինէ : վէ երազգաւորս շէհրինտէ պիր քիլիսէ եափտը՝ ատը սմենափրկիլ . վէ օ շէհրի թախթ էլլէտի :

Վէ լաքին աբասըն եիւրէկի տօղրնլմատը . ծնուն լաքին պիր գաչ քիչի ույտուրուպ իսթէտի քի էվվէլ կաթուղիկոստան հօճ ալա : Պու Ֆիքիրտէ իքէն օ նունլա պիր օլանլար թանկընըն զագէպինէ օղրատըլար . օ տախի դօրգուսունտան թեօպէյէ կէլիւ , ճանիւ կեծիւլտէն պարըշտը կաթուղիկոսլա վէ սմբատ իլէ . վէ պիր գաչ կիւնտէն սօնղրա էօլտիւ : Վէ սմբատ ծնուն եէրինէ սերասքեր կթտի քէնտի գարտաշընը ատը շապուհ :

892 : Վէ հէր նէ քի օլտու կէշտի՝ սմբատ ծնլարը տույուր յիւն : տու ամիրապետէ . օ տախի պէյէնիպ՝ եհնիտէն փա տիշահլըզ թաճը կեծնտերտի . քի քէնտի եհնի եափտըղը քիլիսէսինտէ պաշընա կիյաի : Վէ տէ կեծնտերտի սմբատ լէտն կայսերէ , վէ եհնիլէտի ծնունլա քէնտի տօսթլուղունու . վէ պեօյիւք ըաղպէթ կեօրտիւ ծնտան : Վաշատը արթըգ սմբատ քէնտի տէվլէթինի տիւղիւպ պեօյիւթմէ կէ , վէ տիւշմանլարընը դօրգութմաղա . վէ կիթաիքճէ ատը շանը պեօյիւտիւ :

893 : () վագիթլէրտէ ատրպատաիկան էյալէթինտէ օթու յիւն : ըուր իտի ամիրապետին պեօյիւք փաշատը , ատը աիլին , քի աճէմէ պույուրուր իտի : Պու հաչան կեօրտիւ քի պեօյիւյօր սմբատ , վէ ամիրապետտէն վէ հէմ կայսերտէն ըաղպէթ պուլույօր , դութուշտու ծնա գարը . պիր քէրրէ եիւրիւյիշէ թտի ծնուն իւզերինէ . վէ պիր շէյ էտէմէյիպ պարըշտը էթտի : Վէ երլտան սօնղրա փիշման օլտու . վէ հայլարը ըահաթլըգ տա կեօրտիւքտէ չօգ ասքերիլէ կէլտի հայաստանա նախընճան շէհրինէ , քէնտիսինի տօսթ կեծսթէրմէքլէ :

895 : Տույտու սմբատ ծնուն նիլէթինի , վէ պիր եանա տու յիւն : ըուպ հապեր սալար նախարարլարա . ծնլար կէլտիքտէ :

տէ՛ ափշին էլ չի եօլլատը սմբատա գէորգ կաթուղի-
կոսու՝ քի եանընա չաղըրա . սմբատ կիթմէտիկի կի-
պի , դութուպ կաթուղիկոսու՝ զէնճիրէ գօտու . վէ
քէնտիսի կէլտի դողս տէտիքէրի քեօյէ : Եթիշտի
սմբատ տախի օրայա . տիւշտիւ ասքերին իւզէրինէ
չօղունու գրորտը . վէ գալանլարը գաչըրտը : Պու շէյ-
տէն սընտը ափշինին ֆօտուլուղու . վէ եէմին էթ-
մէքէ՛ պարըշտը սմբատիւն . վէ իքի այտան սօնղրա
սալը վէրտի գէորգ կաթուղիկոսու :

() վագիթէրտէ ահմէտ աալը միջագետ էյալէթին 896 :
փաշասը՝ ասի՛ օլուպ ամիրապետէ , ասքերիւն կէլտի յիւն :
տարոն սէմթինէ . վէ չիւնքի վահան՝ շապուհ սէրաս-
քերին տամատը օ սէմթէրէ հիւքմ էտէրիտի էլին
տէն կէլտիկի գատար գարշը գօյուպ՝ հապէր սալտը
սմբատա . օ տախի նախարարլարլա պիր օլուպ՝ եէ-
թիշտի օ սէմթէրէ ալթմըշ պին ասքէրիւն . ճիւմ-
լէսի եիւրէքլի իկիտլէր . վասպուրական էյալէթին
պէյի տէ պիւն՝ գագիկ աալը գըլաղուզ կիպի . չիւնքի
օ սէմթէրին եօլլարընը պիլիւրիտի . վէ սմբատ տա-
խի քէնտիսինի պունա ինանտը . պու խալին խէ կիզ-
լիճէ սեօղ էտիպ ահմէտիւն՝ ասքերի սիւրտիւ գըպլէ
դարափընա . վէ տաղ սէմթինտէն պըրագտը ծնլարը
օրմանլարա վէ գաշլըգլարա . նէ եիւրիւյէճէք եէր
վար , վէ նէ իչէճէք սու . ասքեր տէ եօրուլտու գալ-
տը . քիմի սուսուղուգտան էօլտիւ . վէ քիմի տէ եօ-
րուլուպ կիտէմէզ օլտու . վէ գալանլար կիւճ իւն սա-
պահա գարշը եագլաշտըլար պիր սույա՝ թուխ տէ-
տիքէրի քեօյէ եագրն . վէ օրատա լէշ կիպի տիւշուպ
ույգույա վարտըլար :

Կիւն տօլմատան եէթիշտի ահմէտ քէնտի ասքերիւն
լէ : Հայլար տախի այագ սէսինտէն օյանըպ հազըր-
լանտըլար : Տիւշմանլար տիւշտիւք տէ պունլարըն իւ-
զէրինէ՝ սմբատ աթընա պինիպ եիւրիւյիշ էթտի , վէ
ասքերիտէ պիւնսինճէ : Տիւշմանլար շաշտըգտա՝ պուն-
լար պիւրէզլինի գրորտըլար : Վալանլար գաշմաղա պաշ-
լատըգտա , գագիկ սէս վէրմէկէ պաշլատը քէնտի
եանընտա օլանլարա՝ քի կէրի տուրուպ գաչսընլար ,
տահա չօգ ասքեր պիւզէ գարշը կէլիյօր տէյի : Հայ
ասքերի տէ ծնուն ֆէնա ֆիքրինի պիւլմէյէրէք՝ պաշ-
լատըլար գաշմաղա . սմբատ տախի ծնլարլա պէրա-

պէր : Ս է լաքին աշոտ սիւնի սմբատուն գրգգարտաշը
օղլու՝ էլ լի քիշիլիէ գարըշտը տիւնման ասքերինէ .
վէ ծնլարը գրորարագ՝ օրատա տիւնտիւ էլ լի նէֆեր
եօլտաշարը՝ իւէ : Ս Տմէտ տէ ասքերինի ալլա տեօն
տիւ կիթտի եէրինէ :

Հաչան տեօնտիւ գագիկ քէնտի մէմէքէթինէ՝ սէ
վինճինտէն ալայ գուրտու՝ վան շէհրինտէ . օ զիյնէթ
տէ իքէն՝ ծնուն ատաշը գագիկ արծրունի՝ իքի ամա
տունի իկիտ իւէ պիր օլուպ՝ ծնու օրատա եօլտիւրտիւ .
վէ գարը գօյանլարը պիր եանա երգըպ՝ կիթտի եէ
րինէ : Ս եօլէ օլտուգտա ծնուն կիւվէյիսի աշոտ եէ
րինէ կէտի . իքի գարտաշը տախի քէնտիսինէ եար
տըմճի՝ գագիկ վէ գուրգէն : Սու իշէրի կեօրիւպ
գէորգ կաթուղիկոս՝ կիթտի վասպուրական սէմթիւ
նէ . վէ ծնտա էճէլի եէթիշիպ եօլտիւ . 21 : սէնէ հայ
րապետիք սիւրտիւքտէն սօնղրա : Ս է Թէնի կեօմիւլ
տիւ տոսպ էյալէթինտէ՝ ճորոյ վանք տէտիքէրինին
մէգարլըլընա քի օրատա իտի նք լուսաւորիչին հէգա
րէնի , վէ ծնուն իտրանը եախօտ շարժական սեղանը ,
քի քէնտիսիիւէ պերապէր կեղտիրիւր իտի :

897 : Ս աշտոց իքինճի՝ կոտայք էյալէթինտէն՝ եղիվարդ
յիւլ : քեօյիւնտէն ալիմ վէ ազիզ պիր քիմնէ , գէորգուն
եէրինէ կաթուղիկոս օլտու եէտի այ : Սու ազիզ կա
թուղիկոս օլմատան կիթտի սեան ատասընա . վէ եէ
նիլէտի օրանըն վանքընը . վէ քիլիսէ տէ եափտը օրա
տա՝ առաքեալք ատընա . վէ չօգ քիմնէլէր օրայա
տէվէրիւպ՝ իլիլիւ վէ Թէմիզ ամէլ իւէ ծնլարը հէր
գարաֆտան Թէքմիլ էթտի : Ս է չիւնքի օ՝ կիւնլէր
տէ պիր գաշը գարը տուրտու շիրակվան սինադոսու
նա՝ քի քաղկեդոն սինադոսունու գապուլ էթմիլիւ
տի , պունլարա գարը քեաղատ եազտը սէրթ սեօզ
լէր իւէ :

897 : Յովհաննէս ալթընճի , պատմաբան տէտիքլէրի դաս
յիւլ : հոնակերտ շէհրինտէն մաշտոցուն խըսըմը վէ շայիր
տի ծնուն եէրինէ կէչիպ՝ կաթուղիկոս օլտու : Չօգ
սըգլէթլէր չէքտի . վէ հէփ պաշընտան կէչէն հալէ
րի՝ եազտը :

899 : Սունուն կիւնիւնտէ սմբատ փատիշահ կիւրճիլէրին
յիւլ : պէյինի փատիշահ էթտի . օ քի եօգարտա զիքր օլուն
տու ատընէրսէհ իսմինտէ : Սու իշէ չօղու հասէտ է
տիպ՝

տիպ՝ ամիշինի այաղա գալտորտը . օ տախի իբի քերրի
կէլտի հայաստանս . վէ պիր շէյ էտէմէտի . խոսուսա
քի իբինձի կէլիշինտէ պիր քէսքին սանձըյա օղրայըլ՝
էօլտիւ :

Վ է եերինէ կէլտի ծնուն պարտաշը յուսուի , եանի 902 :
եոսուի : Վ է չինքի պու եոսուի փէք խային իտի՝ յծմ :
հիչ տօսթլուգ էթմէտի պունունլա սմբատ . վէ ամիւ
րապէտին էմրի իլէ ծնուն հիւքի ալթընտան չէքտի
չըգարտը քէնտիսինի :

(Յտան էօթիւրի ասքէրիլէ եիւրիւտիւ եոսուի հայ 903 :
ատանա . վէ սօնդունտա պարը շըգ էտիպ՝ տեծտիւ յծմ :
կիթտի եերինէ : () կինլէրտէ էօլտիւ սմբատըն
քիւչիւք գարտաշը շապուհ սերասքեր . սմբատ տախի
շապուհուն եերինէ սերասքեր տիքտի ծնուն օղլունու ,
ատը աշոս :

Պիր էգ ըսհաթ պուլտուգտա հայաստան՝ եգեր փա 904 :
տիշահը կոստանդին՝ ատրներսէհին կիւվէյիսի կէլտի յծմ :
սմբատըն թօփրաղընա . վէ պաշլատը սարգընթըլըգ
էթմէկէ : Հապեր կեծնտերտի ծնա ատրներսէհ՝ քի
կերի չէքիլին . տիյնէմէտիքտէ , սմբատ վէ ատրներ
սէհ ասքէրիլէ եիւրիւտիւլէր ծնուն իւգէրինէ : ()
տախի նաչար գալըպ սըղընտը պիր մէթին եերէ . վէ
պարը շըգ իսթէտիքտէ՝ ատրներսէհ՝ պիր դաչ նախա
րարլա կէլտի ծնուն եանընա քի պարը շըգ մասլահա
թընը տիւղսիւնլէր :

Սէճիւ օլտուգտա՝ նախարարլար՝ ատրներսէհին էմ
րի իլէ գուլթուլար կոստանդինի , վէ պաղլայըպ կեօ
թիւրտիւլէր սմբատա . օ տախի ծնու գէնձիրէ գօյուպ
եօլլատը անի գալէսինէ . վէ տեօրթ այտան սօնդա
ծնու գօյվերտի քի կիթսին եերինէ : Պու իշ իչին օգաւ
տար ինձինտի ատրներսէհ՝ քի տիւշման օլտու սըմ
բատա :

Իքի իւչ երլտան սօնդա նախարարլարտան պիրի հա 907 :
սան հանունի էօյլէ պիր քիմսէ քի՝ հէփիսի տէ ծնուն յծմ :
սեօղլանի տիյնէրլէրտի՝ սմբատիլէ կերէկի կիպի պօ
ղուշտու . վէ ծուպէշ նախարարլա պիր օլուպ՝ էօլտիւր
մէք իսթէտի սմբատը : Հապեր վէրտիլէր ատրներսէ
հէ քի օ տախի ույտուն , վէ սեօղ վէրտիլէր քի սմբա
տըն եերինէ քէնտիսինի փատիշահ էթսինլէր : Պու
պիրլէքտէ հասանըն գայնաթասընը եօլլատըլար սըմ
բա

բառա՝ քի պիր ալ իլէ ծնու հօլտիւրէ, վէ քէնտիւրէրի տէ ապէրիլէ կէլիպ երազգաւորս շէհրինէ, հապէր ալմանդիլին պէքլէրլէրիտի :

Ա) Է չիւնքի օ կիւնլէրտէ տաշիւք սէմթինտէ իտի սրմբատ, օրայա կէլտի հասանըն գոյնաթատը . վէ սրմբատլա տօսթանէ կեօրիւշէրէք՝ ֆուրսաթ կեօզլէր իտի ծնու հօլտիւրմէ կէ : Ար պէյան օլտուգտա՝ գաչ . տը վէ դայիպ օլտու . սմբատ տախի անանարզ ապէր իլէ եէթիշտի շիրակ սէմթինէ : Ա) Է երազգաւորսա կիրմէտէն՝ ասի նախարարլար տարտաղան օլտուլար . վէ տայք սէմթինէ տիւշիւպ՝ պաշաւորլար ապէր տէվշիրմէ կէ :

Պու իշ թէվաթիւր պուլտուգտա՝ միլլէթ այաղա գալգոր . վէ հէր գարաֆտան սիւրիւ սիւրիւ ապէր եէթիշտի սմբատըն իմտատընա : Սմբատ տախի եիւրիւտիւ ասրնէրսէհին թօփրաղընա, վէ այաղալթընա ալըպ չըղնատը պէրպատ էթտի մէմլէքէթինի : Ի սի նախարարլար տախի ատրնէրսէհին ապէրլէրիւնի ալըպ կէլտիլէր սմբատ իւղէրինէ . վէ օրտուգուրուլտուգտա, սմբատլա օլանլար՝ նէ էմրէ վէ նէ վագթէ պագմայըպ՝ տիւշտիւլէր ծնարըն իւղէրինէ, վէ գըրա գըրա խսորապ էթտիլէր ծնարըն :

Պագտը կեօրտիւ նախարարլար քի չարէ եօգ՝ պաշաւորլար պաղըրմաղա, վէ ինայէթ տիլէմէ կէ : Պեօյլէ օլտուգտա սմբատ ծնարտան իսթէտի սալթ ասի օլանլարը : Նտի օ վաման ատրնէրսէհին պուրնու . կէլտի տիւշտիւ սմբատըն հօկիւնէ վէ աֆիլ տիլէտի : Ա) Է սմբատ րէհին ալըպ ծնուն պեօյիւք օղլունու, վէ ծնուն էլիլիլէ ասի նախարարլարը դութուպ գէնձիլի գօտու . վէ ծնարըն շիրակ էյալէթինէ կեօթիւրիւպ՝ կեօզլէրինէ միլ չէքտի . քիմինի լւան կայսերէ եօլլատը, վէ քիմինի կոստանդին փատիշահա :

3 : (Թ) Էքրար սմբատըն հիւէայէսի . օ շագիւնալէն քի գագիէ արծրունի ծա դըր՝ ճարիշահ օլտու :

77 . 12 = 15 :

908 :
158 :

Պու թարիխտէք հէր նէգատար ուղլէթ չէքտի իսէ հայ միլլէթի՝ կէրչի շէտիտ օլտու, վէ լաքին պունտան սօնղրա չէքտիլէրի խարապ էթտի միլլէթի :

Թի : Ղ սյորըսրնտան չեքմէքլէ արըզլանտը , քէնտի
ճինսինսան չեքէրէք հեմէն էօլիւպ մէզարա եազ-
լաշտը . նիճէ քի աշիքեարէ կեօրիւնիւր շիմտէն սօնդ-
լա եազաճադլարըմըզտան :

Սմբատ փատիշահն պիր դըզդարտաշը օղլու վարիտի
դադիկ աալը արծրունի , քի վասպուրական մէմլէքէ-
թինէ պուլուրուպ հիւքմէտերիտի : Պու դադիկ սըմ-
բատա ասի օլուպ կիթտի եուսուֆ ոստիկանա . վէ
սմբատտան շիքեայէթ էթտի : Եուսուֆ տախի պեօթ-
լէ պիր ֆուրսաթ կեօզլէրիտի՝ քի հայ փատիշահըզը-
նը իքի պեօլսիւն վէ իքիսինիտէ եօզ էթսին . պուռնուն
իչին դադիկի հայլարա փատիշահ տիքտի . վէ ծաա եադ-
տըմ՝ ճի օլտու սմբատա դարշը . քի էվվէլ սմբատը զայ
էթսին , սօնդրա դադիկի :

Պու շէյի կեօրտիւքտէ սմբատ՝ աճէլէ իլէ եօլլատը
եուսուֆա յովհաննէս կաթուղիկոսու աղիմ փէշքէշ-
լէրիլէ քի ծաա հադրընը էլէ ալա : () տախի էվվէլ
րայէթ էտիպ կաթուղիկոսա՝ պիր դաշ կիւնտէն սօնդ-
րա դարսնըզ զընտանա էստիրտի աղրը ղէնճիրիլէ .
վէ պաշլատը ապէրինի տիւզիւպ դօմաղա : Պահար
կիւնլէրի կէլտիկի կիպի՝ ալտը եուսուֆ քէնտի ապէ-
րինի վէ դադիկին ճիւմհուրինի . վէ եիւրիւտիւ կէլ-
տի իչէրիլէ . վէ նախընճանտա դօնադ էտիպ՝ էվվէլ
ապէրինի սալտը սիւնիք սէմթինէ , ծաաա սօնդրա
զայըն սէմթլէրի . վէ քիմի պուլտու իսէ՝ գըլըճտան
կէչիրտի . սօնդրա կէլտի դուհին շէհրինէ : Պուսու-
տուլտուքտա սմբատ փատիշահ՝ կէլտի երազդաւորս
շէհրինէ , վէ ծաա գըշլատը :

Սըգըյա կէլտիքտէ հայաստան , նախարարլարըն չօ 909 :
ղու վէ սմբատըն դարտաշը օղլու աշոտ սերապէր կիթէ յծը-
տի եուսուֆա . օ տախի հէփիսինի եանընտա ալըզօյ-
ուպ՝ պիրէր պիրէր էօլտիւրտիւ . քիմինի պօղտու , վէ
քիմինի ղէհրլէտի . սաղ դալան ազ օլտու : Ս է զօր
էթտի յովհաննէս կաթուղիկոսա . քի աղէ վէրսին , օ
տախի պու պահանա իլէ եալվարտը քի զընտանտան
չըզըպ կիթսին աղէ տէվչիրսին : Իզին օլտուգտա
կիթտի , վէ տէվչիրտիքլէրինի եուսուֆա կէմտէրիպ՝
քէնտիսի դաշտը աղուան սէմթինէ :

Գըշ կէչիպ պահար կէլտիքտէ՝ հազըրլանտը եուսուֆ՝ 910 :
եիւրիւմէկէ սմբատ իւզէրինէ . վէ չիւնքի պիլիլիտի յծթ-
քի

քի սևորդիք տէտիքլէրի եարարմէտէրլէր սմբատա ,
հասկեր եօլլատը ծնլարա , քի սմբատիլէ պիր օլմասըն-
լար . չաղըրըսա քէնտիլէրինի կիթսինլէր , վէ լաքին
ճէնկէ կիրիշմէյիպ՝ կերի չէքիլտինլէր : Պոլ շէյէ գայ-
իլ օլտուգլարընտա սևորդիք տէտիքլէրի օյմագ , ալ-
տը եոսուֆ աղբերինի վէ գադիկիլէ պիր օլանլարը .
վէ կէլտի նիգ էյալէթինէ :

Եւօրտիւ սմբատ քի գաչամագ կեօթէրմէքլէ՝ իշ ֆէ-
նայա վարըր , քէնտիսի իշին ասքեր տէվէլիտի . սևոր-
դիլէրիտէ իւճրէթ իլէ դուլթուու , ծնլարըն ֆիքրինի
պիլմէյէրէք : Իքի պեօլտիւ ասքերինի , վէ իքի օղու-
նա թէսլիմէթտի՝ աշտա վէ մուշեղէ : Սէ եօլլատը
եոսուֆուն իւզէրինէ : Պունլար դանն էտէրէք քի
եոսուֆուն օրտուսու նիգ էյալէթինտէն չըգմըշ
տըր՝ օրայա էնմէք իսթէտիլէր , քի արտընճա ծնու գը
վալասընլար : Հաչան ափանսըզ օրայա էնիպ կեօրտիւ-
լէր եոսուֆուն ասքերինի՝ շաշըպ գալտըլար : Սէ
չինքի կերի չէքիլմէք օլմագ իտի՝ տիւշտիւլէր իւզէր-
լէրինէ . վէ ծնլարը գըրարիքէն սևորդիք տէտիքլէրի
կերի չէքիլտիլէր . վէ ծնլարտան չօղու փուսույա կիրիպ
սաղլանտը : Պեօյլէ օլտուգտա տիւշմանլար աշոտուն
տեօրթ դարաֆընը ալտըլար . օ տախի գուլիլէթինէ
կիւվէնիպ՝ սիւրտիւ պիր դարաֆա , վէ տիւշման պեօ-
լիւքլէրինի եարրպ երթարագ կէչտի կիթտի : Պուն-
ճիլէյին ծնուն գարտաշը մուշեղ տախի օ պիր սէմթիւ-
նի գըրարագ՝ սէլամէթէ չըգտը . վէ լաքին սևորդիք
տէտիքլէրի քի փուսուտա կիզլէնմիշլէրիտի՝ դուլթուպ
ծնու պաղլատըլար վէ կեօթիւրտիլէր եոսուֆուն էօ
կիւնէ . օ տախի պիր գաչ կիւնտէն սօնղըա ծնու գէ-
հիրլէյիպ՝ էօլտիւրտիւ . վէ չինքի գըրիգոր սիւնիտէ եա-
նընտա իտի՝ ծնու տախի էօլտիւրտիւ :

911 : Պոլ գրիգորուն իքի գարտաշը վար իտի սահակ վէ վա-
յի : սակ , քի սիւնիք էյալէթին պէյլէրի իտի . պունլար ի-
շիթտիքլէրինտէ քի եոսուֆ էօլտիւրմիշ գարտաշա-
րընը վէ զայըր նախարարլարը , ալըպ չօճուգլարընը
վէ ագրապալարընը՝ կէչտիլէր սևան տէնիզինին ատա-
սընա : Պունուն հասկերինի ալտըգտա եոսուֆ վէ գա-
դիկ՝ չափըճագ ասքեր եօլլատըլար օ սէմթէ . ծնլար
տախի կէլիպ տէնիզին պիր դարաֆընը դուլթուուլար , վէ
օրատա չօգ սալլար տիւզտիւլէր՝ քի ատայա կէչտիլէր :

Պոլ

Պունու կեօրտիւքէրի կիսի սահակ վէ վասակ՝ ատաւ
տան չըգրպ կէտիւէր տէնիզին օ պիր դարաֆընա :
Ս է ասքէր տէ եէթիտի օրայա : Պագըպ կեօրտիւէր
սահակ վէ վասակ քի պունլարըն էլինէ տիւշէճէքէր,
օղուլուշաղը վէ դայրըլարընը իւէրի սիւրիւպ՝ պիր է-
մին եէրէ պրըագսըլար . վէ քէնտիւէրի կէրի տեօնիւպ
սալտըլար ասքէրին իւզէրինէ . վէ չօղունա օրատա
գըլըճ չալըպ՝ եէրէ սէրտիւէր վէ դալանլարը տարտա
դան վէ թարիւմար էթտիւէր . վէ ծնտան տեօնիւպ՝ ալ-
տըլար օղուլուշաղը , վէ կիթտիւէր ուտի մէմլէքէթինէ :
Ս այէթ իլէ տարըլար եուսուֆ՝ պու իշի իշիթտիքտէ . 912 :
վէ գագիկտէն էօճալմագ իսթէտի , նիճէքի էվլէլ յէն :
տէն նիյէթ էթմիշիտի . վէ լաքին իսթէրիտի քի էվ-
վէլ սմբատը էլէ կէթիւրէ . ծնուն իչին պիր վագիթ-
սապըր էթտի : Սէճտէն կէճ տույտս գագիկ ծնուն
ֆիքըրինի . վէ գաչմագ իսթէտի , լաքին թէղլէ էտէ-
մէտի : Փիշման օլտու էթտիքէրինէ . վէ հապէր վէր-
տի սմբատա :

Պագտը կեօրտիւ սմբատքի հիչ պիրինտէն իւմիտ եօգ , 913 :
չըգտը կիթտի արարատ մէմլէքէթինէ . վէ պիր էվ յէն :
ասքէր իլէ սըղընտը կապուտ բերդ տէտիքէրի գա-
լէյէ : Պունու իշիթտիքտէ եուսուֆ , ալտը քէնտի
ասքէրինի վէ հայլարտան օլան ասքէրի . կէլտի մու-
հասէրէ էթտի օ գալէյի : Ղալէտէ օլանլար տախի
օգ վէ սափանլա պաշլատըլար ասքէրի գըրմաղա . օ
գատար գըրտըլար քի լէշէրի երղըլըպ՝ տէփէլէր կի-
սի իւքսէքլէնտի : Ղէրի չէքտի եուսուֆ հայ ասքէրի-
նի . վէ ծնլարը տախի պաշլատըլար գըրմաղա :

Պեօյլէ մուսիպէթի կեօրտիւքտէ սմբատ էլ չէքտիւ-
տի ասքէրինէ . պէնիմ իչին տիր տէտի պու գըրըլմագ .
չօգ էյի տիր քի պէն էօլէյիմ , պու գատար հայ ասքէ-
րին գըրըլմասընտան : Պու նիյէթ իլէ հապէր կեօն-
տէրտի եուսուֆա . էկէր պէնի իսթէրսէն տէտի՝ չը-
գայըմ , գըրմա պուգատար հալգը . վէ եէմին քեա-
ղատը իսթէտի քի գըլմասըն քէնտիսինէ , վէ գալէ-
տէ օլանլարա : Պեօյլէ քեաղատըլա՝ կիթտի եուսու-
ֆուն եանընա : () տախի եիւզտէն ծնա իքըրամ կեօն-
թէրիպ՝ գաֆթան կիյտիրտի : Ս է լաքին տայիմա չիւպ
հէտէ իտի սմբատ . վէ պիր գաչ կիւնտէն սօնղըա ի-
զին ալըպ՝ կիթտի շիրակ սէմլէինէ :

Պու

Պունու կեօրտիւքտէ զանն էթտի գաղիկ քի գուրթուէ
տու սմբատ, վէ պէնտէ գուրթու լայրմ տէյիւյ՝ անփան-
սըզ գաջտը գարտաշը իլէ վասպուրական սէմ թինէ, վէ
սըղընտը մէ թին գալէլէրէ: Պունտան էօթիւրի իֆրանդ
իլէ ինձինտի եուսուֆ . վէ կիւճէնտի կիւտէն՝ Տէր նէ
գատար նախաբար վաթիսէ եանընտա՝ զէնձիրէ գօտու ,
աշոտ սերասքէրի տէ ծնլարլա պիլէ : Սէ գօրդուսըն-
տան՝ քի գաղիկ վարըպ պիր օլուր սմբատլա , անլիէ
սմբատը եանընա չաղըրտը . վէ կ'լտիկի կիպի՝ տէմի-
րէ վուրտու : վէ դուէին շէՏրինէ կեօթիւրիւպ՝ պիր տէ-
րին վէ գարանլըզ զընտանա գօտու : () նտա՝ գալտը
սմբատ պիր երլ էօթիւրիւզ վէ տէօլէքսիլ . սալթ
էքմէք վէ եանլընը սու վէրիւրլէրիտի ծա՝ ծուտ տախի
էօլլի իլէ , միւրատլարը պու քի տինինտէն տէծնաիւ-
րէլէր :

914 : Պիր երլտան սնսղրա կէլտի եուսուֆ ասքէրիլէ՝ երըն-
յիլէ : ջաի գալէսինէ, քի օրայա սըղընմիշ իտինախարարլարըն
գատընլարը վէ էվլատլարը . վէ պիլէսինձէ կեօթիւր-
տիւ սմբատ փատիշաՏը՝ աղըր զէնձիրիլէ : Չալըշտը
գալէյի ալմաղա . պիր շէյ էտէմէտիկի կիպի՝ սմբատ-
տան էօճալմաղ իսթէտի : Վէթիւրթտի ծուտ զէնձիրէ
պաղլը՝ գալէնին գարշտընա , գալէտէ օլան հայլա-
րըն էօկիւնէ : Սէ ճիլտալար պաշտալար ծուտ տէօյ-
մէկէ , վէ մասխարայա ալմաղա, վէ սաաթ պէ սաաթ
տիւրիւ տիւրիւ իսքէնձիլէր էթմէկէ՝ քի տինինտէն
տէծնէ : () լմատըգտա՝ էմը էթտի եուսուֆ՝ քի էօ-
լլամ իսքէնձիսի էթսինլէր . ծնլար տախի սմբատըն
մաՏրամաւընը ալըպ՝ տէյէնէքլէ պօղաղընա դըգտը-
լար . վէ կիզլի եէրլէրինէ լիսանա կէլմէգէզիլէթլէր
էթտիլէր . վէ տաՏա ճանը թէնտէիքէն պօղաղլատը-
լար . վէ թէնինի դուէին շէՏրինէ կեօթիւրիւպ՝ խաչ
դարզընա աղաճիւզէրինէ կէլտիլէր : Սէ օ սաաթ պիր
շէֆաֆլը այտընլըզ կեօրիւնտիւ սմբատըն թէնի իս-
թիւնտէ . վէ օ եէրին թօփրաղը մարաղըլըրա շիֆա
վէրիպ՝ միւճիղէթլէր կեօթիւրտի . վէ պու սէպէսլ-
տէն չօգ քիմնէլէր խրիսթիանլըզ տինինի գապուլ էթ-
տիլէր : Պու սմբատ փատիշաՏըն մարտիրոսլուղու օլ-
տու տէնէ 914 . յիլէ . սալրիլ այըն 16 : Սէ փատիշաՏ-
ըզ սիւրտիւ . 24 . տէնէ, պապասընըն էօլմէսինտէն չազ
քէնտի էօլմէսինտէք : Տէրլէր քի պու սմբատ եու-

առնփուն հասարնտա իբէն պիր թէպտիլ քահանայա
խոստովանանք օլուպ , սրբութիւն ալտը :

Սմբատ հօլտիւքտէ՝ եռսուփուն ասքերի՝ պիր գաչ
խային քիշինին հիլէսի իլէ՝ կէճէ վագ թինսէ երնջա
կա կիրտիլէր , վէ ծնու զասդէ կտիւլ գրրտըւար շէ
հիրտէ օլանլարը • վէ գալանլարըն պայաղըսըն հօլ
տիւրտիլէր , վէ էյիլէրինի կտիր էթտիլէր , պէօյիւք
լէրին գատընլարը տախի պերապէր • վէ կեօթիւրտիւ
լէր դոճին շէհրինէ • քի ծնտա չօղու հօլտիւ : Սէ զապդ
էթտի եռսուփ սմբատըն եէրլէրինի • վէ հէր եէրէ մու
հափըզ վէ ասքեր դօյուա՝ տեօնտիւ կիթտի պիրէզ է
սիրլէրլիւն ասրպատական մէմլէքէթինէ :

4 : Իսինճի աշոտան հիսեայէտ • օ քի երկաթ պէնիլտի ,
եանի պէմի :

Դ • 16 = 20 :

Լ շոտ իբինճի՝ էվլէլէրի սմբատըն օղու (լաղապը 914 :
Երկաթ՝ եանի տէմի) հաչան իշիթտի պապա յկէ :
սընըն հօլմէսինի , վէ եռսուփուն էթտիքլէրինի , տէվ
շիրտի ալթրեիւզ քիշի պիրիպիրինտէն պահատըր • վէ
ծնլարւա էիւրիւտիւ հայաստանըն հէր դարափընա • վէ
հէրնէ գատար եռսուփտան դալմա ասքեր վէ մուհա
փըզ պուլտու իսէ՝ գօլտու • վէ ծնլարըն ալտըր եէր
լէրի էլլէրինտէն ալուլ՝ քէնտիսի գօտու ծրալարս մու
հափըզ վէ պէքճի : Վագիլ տախի պէօյլէ էթտի՝ քի
փատիշահ օլմիշտի վասպուրական մէմլէքէթինտէ :
Հայլար պագարըր քի աշոտ իլէրի կէջէյօր , չօդ սէ- 915 :
վնտիլէր , վէ փատիշահ տիքտիլէր ծնու պապասը եէ յկէ :
րինէ : Սէ լաքին նախարարըրըն չօղու պու շէյի հազմ
էտէմէյիլ՝ ասի՝ օլտուլար • վէ պիր պիրլինէ հասէա
էթմէքէ՝ պաշտարըր պիրիպիրլինէ տիւշմէկէ , վէ
պիրիպիրլինի երգմաղա • օ գատար քի քէնտի դուլա
ըր տախի պաշ գալտըրըլ՝ աղալարընըն չօղնու հօլ
տիւրտիլէր , վէ եէրլէրլինի գութտուլար , վէ հայա
տանըն թէքըրալ ալթընը իսթիւնէ կէթիւրտիլէր :
Վէօյլէ պիր փուրթունատա կեօրիւպ եռսուփ հայ- 916 :
աստան մէմլէքէթինի , վէ եէնիտէն ասքեր տէվլէրլուլ՝ յկէ :
էիւրիւտիւ կինէ հայաստանա • վէ տեօրթ դարափընա
տիւշիւպ խարապ էյլէտի քեօյլէրի վէ քէնտիլէրի , վէ
հէ

Տիսապարզ ճան էսիր էթտի , վէ չօղունու տախի՝ գըր-
տը կէջիրաի : յային ապերին էթտիքլէրի իսէ՝ տիւ
իլէ թապիր օլունմազ . հէր ներէտէ իխթիար վէ գօ-
ճա գարը պուտուլարսա , պիր պիրինէ պաղլայրլա՝ օր
թասընտան գըլըճլա քէսերլէրիտի . չօճուգլարը՝ անա-
լարընն գուճաղընտան գափրպ , եհրէ չարփարլար ի-
տի . կէպէ գարըլարը պաղ ալթընա ալըպ չըգնարլար
իտի . պաղիլէրին տէ գարնընը եարըպ չօճուղու աը-
լարը չէքերլէրիտի . վէ գայրը տահա չօգ մուսիպէթ-
լի իշլէր էտերլէրիտի : Ղահալարը պու իտի քի Վօր ի-
լէ օնլարը տինտէն չըգարալար . վէ պու օլմատըգտա՝
եզիյէթլէրիլէ էօլտիւրիւրլէրիտի :

Ս է չիւնքի պունլար տին ուղուրունա էօլտիւլէր՝ պու
սէպէպտէն միլլէթ իչինտէ կիւն թային օլունտու
պունլար իչին եօրթու էթմէկէ մարերի այըն իկիրմի-
սինտէ . այսմաւուրքա կեօրէ յունիս այըն իւչիւնտէ :
Պունլարլա մարտիրոս օլտու միքայէլ աալը պիր ուչադ
գուգարք էյալէթինաէն՝ օնեէտի եաղնտա , վէ տա-
հա իքի գարտաչլար դնուքի սօյունտան՝ դաւիթ վէ
գուրգէն . իքիսիտէ կիւզէլ վէ գուլվէթլի իկիտլէր :
917 : Պէօյլէ օլտուգտա՝ զայրը միլլէթլէր տախի հայաստա
յկէ՝ նը սահապարզ պուլուպ իչէրի եիւրիւտիւլէր . վէ հէր
նէ գատար քէնտիլէրինէ եագըն եհր վարիսէ՝ խարապ
էթտիլէր : Ս է նախարարլար աախի տիւշմանլարա
գարչը տուրմազ . եհրինէ՝ թէքրար պիրիպիրլէրինէ
զըտտ օլտուլար : Պաշլատը աշուտ պիրէզ գարչը գօ-
մաղա , գադիկ տէ օնա կեօրէ . վէ լաքին եարտըմնըզ
գալմալարը իչին՝ իւմիտլէրինի քէսիպ՝ սարփ եհրլէրէ
սըղընտըլար :

918 : Պու գատար իշլէր օլտուգտան էօթիւրի հայաստանտա
յկէ՝ եքին պիչին օլմատը , օնուն իչին պիք սըգլէթլի գըլթ-
լըզ գուհուրա կէլտի , նիճէ քի տիւնեա գուրուլալը
էրմէնիսթան էօյլէ գըլթլըզ կէօրմէմիչիտի : Պունտան
չօգ քիմնէլէր էօլտիւ . վէ եապանի ճանապարհարա
եէմէք օլտուլար . էօյլէ քի օնլար տախի ինսան էթի-
նէ ալըչըպ տաաանմազլա՝ շէհրլէրէ վէ քէօյլէրէ կի-
րիպ՝ տիրի աաամ եհրլէրիտի :

919 : Պու իշլէրի իշիթտիքտէ կոստանդին կայր պերփե-
յկէ՝ ուութէն՝ էմըր էթտի նիկողայոս պաղրիլէ՝ քի եաղսըն
յուլհաննէս կաթուղիկոսա , վէ կիւրճի փատիշահնա ,
Ժ՛՛՛ վէ

վէ անխաղճարն պէյինէ , քի հայ նախարարլարնը պարըշարըպ պիր էթսինլէր , վէ տիւշմանլարը գօվալաւնլար . քէնտիսիտէ հագըր՝ եարտըմ էթմէկէ :

Սոնտան պիր ֆայտա օլմատըգտա՝ ճէվապնամէ եաղ- 920 :
տը յովհ . կաթ . վէ տիւշտի կայսերտէն՝ քի քէնտիսի յէթ :
պիր չարէ էտէ : () տախի եօլլատը հայաստանա՝ ըի ճալընտան պիրիսինի թէոդորոս աալը , քի սեօյլէշէ յովհ . կաթ-ուղիկոսիլէ վէ աշոտլա . վէ ծնլարը տալէթ էյլէյէ ստանպօլա՝ քի պու շէյ իչին միւշալէրէ էթսինլէր : Ս է լաքին յովհ . կաթ . կիտէմէտի :

Սալթ աշոտ փատիշահ չըգտը կիթտի թէոդորոսլա , 921 :
պիր գաջ նախարար տախի պերապէր : Ս է չօգ ըաղ- յէ :
պէթ պուլտու կայսերտէն : Հաջան եուսուֆ տուլտու աշոտուն ստանպօլա կիթտիկինի , վէ պիլտի քի ռում ասքերի իլէ տեծնիւպ կէլէճէք հայաստանա՝ պրագտը հայաստանը , վէ կիթտի քէնտի եերինէ . վէ չիւնքի տահա եանընտա իտի աշոտ սերասքէր սմբատեան՝ աշոտուն ամուճասը օղլու , փատիշահ էթտի ծնու հայլար իւղէրինէ՝ քի հայլարն պիրլիկինի եարըպ երը-
թըպ՝ ֆըրգա ֆըրգա էյլէյէ :

Սաքին աշոտ փատիշահ քի ստանպօլտա իտի՝ հէնիւգ պոնու իշիթմէտէն՝ տիլէտի կայսերտէն՝ քի կիթսին հայաստանա . վէ կայսր ծնա թէքրար շան վէրիպ՝ ռում ասքերիլիլէ տեծնտիւրաիւ հայաստանա () տախի կէլ տիքտէ՝ եօլլարտա հէր եերտէ շան պուլտու . վէ ճիւլմէլէսի տէ ծնու փատիշահ եերինէ գապուլ էթտի . սալթ կողը տէտիքէրի շէհիր՝ ծնա գարըր մուլտու . օ տախի ռում ասքերիլիլէ ճէնք էտիպ ծնլարլա՝ ալտը օ շէհիրի . վէ հէր նէ գատար մալ պուլտու իսէ ծնլարա վէրտի : Ս է չիւնքի պու շէհիրտէ օլանլար օ վագիթաէ գալտըլար ծնուն քեօյլէրինէ , ծնլարը տախի ալտը , վէ գաջանլարը օրալարտան գօվալայըպ՝ մալլարընը զապգ էթտի : Ս է սանդունտա ռում ասքերինի պախիշիշէր իլէ տեծնտիւրիւպ՝ վարտը սաքին օլտու քէնտի շէհիրինտէ՝ քի երաղգաւորս տէնիր իտի : Սէլտի եէթիշտի տախի՝ ծնուն գարտաշը աքաս՝ քի կիւրճիւսթմանտա իտի . վէ ծնունլա պիր օլտու :

() կողը տէտիկիմիգ շէհիր , վէ ծնուն քեօյլէրի՝ քի ալտը աշոտ փատիշահ՝ սերասքէր աշոտուն եերլէրի իտի . վէ քէնտիսի տահա տոլյմատան՝ եուսուֆտան

այրը լըպ՝ իհծիշամ իլէ կէլտի հայաստանա . վէ հա-
 չան աշոտ փատիշահըն էթտիկինի կեօրտիւ՝ չօգ տա-
 ըրլտը . վէ ֆիքրինէ գօտու քի ծնու գօվալասըն . ծնուն
 իչին պաշլատը ասքէր տէվչիւմէ կէ : Պունու տույտուգ-
 տա աշոտ փատիշահ՝ օ տախի եհնիտէն ասքէր տէվչիւ-
 տի : Ս է պիր պիրինի պէքլէմէյէրէք՝ եիւրիւտիւլէր
 պիր պիրի իւզէրինէ , վէ պիր պիրինի գըրտըլար . քիմ
 տէ պուլունմատը քի արայա կիրիպ՝ պարըշտըրա , եա
 պիր չարէսինի պուլա , լախարարլարը իսէ տահա պէ-
 թէր դապարթտըլար իշի . քիմի պիրինէ , քիմի օ պի-
 րինէ եարտըմ հտէրէք . վէ քիմի տէ իշէ գարը՛շմայա-
 ըադ : Սօնդունտա յովհաննէս կաթուղիկոս ծնա պու-
 նա տիւշմէքլէ՝ նախարարլարը պիր հտիպ՝ կիւճ իլէ
 պարըշտըրտը ծնլարը :

Տահա պու պարըշմադ օլմատան՝ գուգարք տէտիքլէ-
 րի հայլար վէ ծնլարըն պեօյիւկի վասակ , վէ ծնուն
 գարտաշը աշոտ՝ գնթունի սօյունտան՝ հայաստանըն
 պուլանըզ լըղընը կեօրիւպ աշոտ փատիշահա ասի օլ-
 տուլար : Նլտը աշոտ աբաս նամ դարտաշընը վէ եիւ-
 րիւտիւ իւզէրլէրինէ : (Յլար տախի գօրգուլարըն-
 տան՝ սըղընտըլար շամշուգէ գալէսինէ : Եէթիշտի ա-
 շոտ օրայա , վէ լաքին ալամատը գալէյի : Ս է չիւնքի
 զահրէսի թիւքէնտի վէ եէյէճէք եօղ իտի՝ ասքէրինի
 տաղըթտը հօթէյէ պերիյէ , քի զահրէ պուլտունլար .
 վէ քէնտիսի տէ իքի եիւզ էլ լի նէֆէր ասքէրիլէ կիթ-
 տի օթուրտու ասկուրէթ գալէսինէ եադըն պիր եէր-
 տէ , քի պիրէզ ոահաթլանա :

Պունու տույտուգտա իքի գարտաշ վասակ վէ աշոտ՝
 չափըճադ կուկաս սէմթինտէն վէ թիֆլիս դարաֆըն
 տան տեօրթ պին եարար ասքէր իւճրէթ իլէ ալըպ .
 վէ աշոտուն իւզէրինէ կէլիպ տեօրթ դարաֆընը գու-
 շաթարլար : Ե աշտը գալտը աշոտ , վէ պիր չարէսինի
 պուլամայըպ՝ եանընտա օլանլարը եիւրէքլէնտիւրիպ ,
 ծնլարլա պերապէր կիրքէտի տիւշմանլարընա գարշը .
 վէ ծնլարա կեօզ աշտըրմայըպ՝ դադըմլարընը չարփա-
 ըադ թարիւմար էթտի . վէ ծնլարը հօկիւնէ գաթըն
 քիմինի գըլըճտան կէչիտի . վէ քիմինի հսիր էթտի :
 Ս է չիւնքի ծնլարըն եարըսը գատարը խրիթթիւն տէյ-
 իլ իտի՝ պուրունլարընը վէ գուլագլարընը քէսիպ՝
 քէնտի եէրլէրինէ եօլատը . վէ խրիսթիանլարը՝ սօյ-
 ուպ

ուսյ ազատ էթտի : Կէլտի տիւշտիւ օ զաման վասակ՝
աշոտուն այաղընա . օ տախի քէնտի պեօյիւքլիւկիւնի
կեօսթէրէրէք սուչունու ափվ էթտի . վէ թէքքաք օ
նու փաշա տիքտի գուգարք մէմլէքէթինէ : Վ է քէն
տի կիթտի ափխաղ սէմթինէ՝ գուրգէնին եանընա .

վէ օրատա գըշատը :

() սէմթլէրտէ իքէն աշոտ փատիշահ , օ պիր աշոտ 922 :
շարպընա գարը կիւնէ պաշ գալտըրըպ էօթէտէ պէ- յՏա :
րիտէ չէթէճիւլէք էթմէկէ պաշատը , վէ հէր նէ գա-
տար քէօյ վարիսէ վաղարշապատ սէմթինտէ քէնտի
զապգընա ալտը . վէ պիր էզ եարամագ քիմնէլէր իլէ
կիթտի օթուրտու վաղաւեր տէտիքլէրի քէօյտէ . վէ
օնտա պէքլէրիտի՝ քի աշոտ տեօնաիւքտէ՝ եիւրիւսին
իւզէրինէ : Պունու իշիթտիկի կիպի աշոտ փատիշահ՝
կէլտի եէթիշտի օ սէմթլէրէ . վէ ափանսըպ պիր
կիւն սապահա գարը տիւշտիւ օնուն իւզէրինէ , վէ
ասքէրինի գըրըպ՝ չըրչըպլագ գալըրտը օնու . վէ
ճէնքտէ տիւշէնլէրին թալանլարընը տէվչիրիպ կէլտի
օթուրտու վաղարշապատ շէհրինտէ : Պաշան աշոտ
տախի կիթտի սըղընտը դուին շէհրինէ :

() երլ աշոտ էվլէնմէք իսթէյիպ , ալտը սահակ նա-
խարարըն գըղընը՝ օ քի գարդման մէմլէքէթին պէյի՝
իտի՝ լաղապը սեւագա : Պունու իշիթտիքտէ եուսուֆ՝
թաճ վէ փատիշահա լայըգ էսպապլար կեօնտէրտի
աշոտա՝ քի օնուն հագըրըն էլէ ալա . չիւնքի սաի օլ-
մագ իսթէրիտի ամիրապէտէ . պունտան զայրի պիր
սիւրիւ ալթլը ասքէրիտէ եօլլատը օնա եարտըմ .
օ տախի օնա մուգապէլէ աղիմ փէշկէշլէր կեօն-
տէրտի :

Իւտը սօնգրա աշոտ քէնտի ասքէրինի վէ գախաթա-
սընըն ճէնքճիլէրինի վէ եուսուֆուն ալթլըլարընը .
վէ օպիր աշոտուն իւզէրինէ վարըպ՝ կէլտի դուին շէհ-
րինի մուհասէրէ էթտի : Կիթտի եալվարտը յովհան
նէս կաթուղիկոս քի կէրի չէքիւսին . վէ լաքին աշոտ
փատիշահ տլյնէմէյիպ՝ օնուն հագըրըն երգարագ կէ-
րի չէվիրտի կաթուղիկոսու : Ճէնք պաշանտըգտա՝
աշոտ փատիշահըն ասքէրի գըրըլտը . վէ չօղու եարա-
լանտը . վէ գալանլար կիւճիլէ գաշապիւտիլէր : Կինէ
հագըրլանմաղա պաշատըգտա աշոտ փատիշահ՝ թէք-
րար արայա կիրտի յովհաննէս կաթուղիկոս . վէ պա-

ընտրուած օ պիր աշոտլա՝ էօյլէ քի մինպատ իլէրինտէ
գաւղա օլմասըն :

Պու աշոտ փատիլա՝ ուտի մէմլէքէթինէ փաշա էթ-
միշիաի ասլան գուվլէթլի պիրինի՝ քի ատը մովսէս
խտի : Տաշան պու մովսէս կեօրտիւ քի իքի փատիլա՝
պիր պիրինէ տիւշմիշ՝ քէնտիսի տէ ասի օլտու աշոտա .
վէ օ եօղուն ուտի միլլէթինիտէ ասի էտիպ , պաշլատը
աշոտուն եերլէրինէ կիրմէկէ , վէ քէօյլէրինի վուրմա-
ղա : Պունու իշիթտիքտէ աշոտ՝ ասքերինի ալուպ՝
կիթտի գայնաթասընա . վէ ծնունլա պիր օլուպ՝ Տա-
ղըրլանտը երլիւմէկէ մովսէսին իւղէրինէ : () տա-
խի ուտի մէմլէքէթինտէն չօգ ասքեր տէվլերտի ճիւմ
լէսի տէ գուվլէթլի . էօյլէ քի պիրի պինէ դարը
տուրապիլիւր իտի . վէ ծնլարլա կէլտի աշոտուն իւս-
թինէ : Տապէր կեօնտէրտի ծնա աշոտ քի կէրի տուր-
սուն , վէ կէնէ ըստթ եերինէ վարսըն օթուրսուն .
վէ լաքին մովսէս տիյնէմէյիպ սէրթ ճէվապ եօլատը .
վէ պաշլատը իլէրի երլիւմէկէ :

Պէօյլէճինէ օլտուգտա՝ աշոտ վէ գայնաթասը սա-
հակ իքի պէօլիւք օլուպ անանսըք երլիւտիւլէր մով-
սէս իւղէրինէ , էօյլէ պիր խըշմիլէ քի մովսէսին ասքէ-
րի դօրգուսունտան գաշտը , վէ քէնտի տէ տիւշտիւ
ծանարք տէտիքլէրի մէմլէքէթէ . վէ ծնտա Տաղըր
ասքեր պուլուպ իւճրէթ իլէ գուլթուու ծնլարը , քի
հէփիսիտէ ուտի ասքերինտէն գուվլէթլի իտի , վէ
ճիւմլէսի տէ զըրիւլ : Պունլարլա կէլիւրիքէն՝ գարը
տուրտու աշոտ . վէ ուղագտան մովսէսի կեօրտիւկի
կիպի երլտըրըմ գարը քնտի օրտուսունա . եէթիշ-
տի մովսէսէ , վէ ետթաղանլա պաշընա վուրուպ՝ եար-
տը տէմիր պաշլըղընը . վէ տէօրթ գարաֆընը տիւշ-
ման ալտըրգտա՝ չօղունու եերէ երգտը , վէ հէփիսի
նիտէ տիթրէթտի . վէ ծնլար գաշարիքէն՝ գալտը
մովսէսի օրթատան . վէ հէնիւզ ճանը թէնտէ իքէն ,
արտը պըրա չէքէրէք սիւրիւյէրէք օրտուսունա կէթի-
րիպ ծնու՝ միլ չէքտի կեօղլէրինէ . վէ թէմամ ուտի
մէմլէքէթինի զապղ էտիպ՝ եէնի փաշա գօտու օրայա՝
ամրամ ատը , քի չօգ գուվլէթլի օլտուղունտան ցլիկ
տէրլէրիտի ծնա , եանի պուղաճըգ :

Հէնիւզ աշոտ կէրի տէօնմէտէն՝ ծնուն գարտաշը ա-
բաս՝ քի պէյլէր պէյի էթմիշիաի աշոտ , ծնա իփրադ ի
լէ

չէ հասէտ էթտիկինտէն՝ քէնտիսիլէ պիր էթտի գայ-
նաթասընը՝ քի ափխազլարըն պէյի իտի՝ ատը գուր
գէն. վէ էօլտիւրմէք իսթէտի աշոտու: Աշոտ տեօն
տիւքտէ քէնտի շէհրինէ՝ չափրճագ տէվ շիրտիլէր օն
լար պիր հզ պահատըր քիմնէլէր. վէ կիզլիճէ էօլլա
տըլար աշոտուն իւզէրինէ: Ա աֆիլ պուլունտու ա-
շոտ, վէ վադիթ պուլամատըղլնտան՝ հէմէն էվ ուշագ-
լարընը տէվ շիրիպ, աբասըն օղլունու տախի՝ կիւճ ի
լէ աթտը քէնտիսինի թէքրուր ուտի մէմլէքէթինէ:
Ա է օրատան վէ գուրգարք էյալէթինտէն վէ զայըր
էհրտէն ասքէր ալլալ՝ տիւշտիւ գուրգէնին մէմլէքէ-
թինէ՝ էանի ափխազ սէմթինէ. վէ ազ վադիթտէ
խարապ էթտի մէմլէքէթի:

(Նուն գայտըղլնը տուլմայըպ աբաս վէ գուրգէն, վէ
գըլյաս էտիպ քի սարայընտա տըր, օնուն իշին ափան
սըզ պաստըլար սարայընը. վէ իշի տուլտուգլարընտա
ութանտըլար. վէ էօյքէլէրինտէն էաղմալատըլար օ-
նուն շէյլէրինի. վէ էօթէյէ պէրիյէ տիւշիւպ՝ չօգ սար
գընթըլըզ էթտիլէր: Տէօնտիւ աշոտ. վէ պունյարլա
չօգ քէրլի չօգ ճէնքլէր էտիպ՝ տայիմա իւսթիւն օլ-
տու: Ա է լաքին օնլար ճէնքտէն վազ կէյմէտիքտէ՝ ա-
րայա կիրտի վասակ սիւնի. վէ րէճայ իլէ՝ հէմ զայըր
շէյլէրիլէ՝ պարըշարտըր պունլարը երւզտէն:

5: (Ըհրար էգէնճի աշոտուն էթտիլէրի:

Դ. 2 = 23:

Աազտըր կեօրտիւ աշոտ քի պարըլըզ էթտիլէն վա 922:
սակ սիւնի՝ աբաս վէ գուրգէնիլէ պիր օլլապ՝ քէն յհն,
տիսինի տէքէ կէթիլէճէք, գութտու օնու, վէ տէ-
միրէ վուրուպ՝ կայեան տէտիքլէրի դալէյէ գօտու:
Պունու իշիթտիքտէ աշոտուն գայնաթասը սահակ՝
փէք կիւճէնտի. զէրէ օնուն պէօյիւք տօսթու իտի
վասակ: վէ պաշլատը օնա գարըր տիւշմանլըզ կեօ-
թէրմէկէ. խոստուսաքի աբաս վէ գուրգէն պիր գա-
րաֆտան օնու տիւրթէրլէրիտի աշոտա գարըր: Պու
իշի աշոտ տուլտուգտա քէնտիսիտէ տիւշման օլտու
գայնաթասընա: Աքիսիտէ պաշլատըլար ասքէր երդ-
մաղա. վէ հաղըրլանտըլար ճէնկէ: Հիլէ պիր գաչ
պէօյիւք նախարարլար արայա կիրիպ պարըշարտըլար
պուն

պունլարը : 1) Է դավի օլտուն պու պարը շոգ տէյի՝ պիր մուհապպէթի քեաղատ եազուրլար եհմին իլէ՝ իքի էօրնէք . վէ խաչ նիշանը իլէ միւհիւրլէյիպ՝ պիր քեաղատը պիրինս վէրտիլէր , օ պիր քեաղատը օ պիրինս : 1) Է հէրքէս կիթտի քէնտի եհրինս : 1) Է լաքին գուրգէն՝ ափխաղլարն պէյի , վէ աբաս աշոտուն դարտալը , քիւնէ պիր օլուպ՝ պաշատըլար եիւրիւմէկէ վէ երգմաղա աշոտուն եհրլէրինի , վէ կիւրճի փատիշահը ատրնեքսէհին սէմթլէրինի . քիւշիւք աշոտ տախի օնալարա եարտըմճի իտի : 1) Էօյլէ օլտուգտա՝ աշոտ փաշտիշահ վէ ատրնեքսէհ աաքէրլէրինի ալըպ եիւրիւտիւլէր պունլարն իւլէրինս . պունլար տախի ճէմ օլուպ գարը կէլտիլէր : Ղէնք գըզըշտըգտա գուրգէնլիլէր տայանամալըպ՝ կէրի չէքիլտիլէր , վէ օրմանլար տէրլէրինս սըղընտըլար . Էօյլէ քի գըրլըտանալ ճաղ դագէթլէրի դալմալար . վէ չօղու տախի օրատա աշոտըլարն օգունտան տիւշիւպ հէլաք օլտուլար : 1) Է ճիւմլէսի տէ գուրգէն դարափընտան պաշատըլար պարըշոգ իսթէմէկէ , պէօյլէ սեօղ վէրէրէք քի շիմտէն սօնղրա աշոտա միւլի օլտունլար . վէ հէր նէ գատար գարար էթտիլէրսէ՝ էօտէսինլէր :

Հաջան աշոտուն գայնաթասը տահակ իլիթտի քի աշոտ գուրգէնին իւլէրինս վարմըշ , պիր գաչ քիլնին նիֆաղը իլէ թէքրար օնա տիւշման օլուպ՝ աաքէր հազըրլատը սէքիզ պինտէն զիյատէ , ճիւմլէսի տէ տէ միր պաշլըգը վէ զըրիլը՝ պաշտան ալաղէտէք տէմիւրէ դարգ օլմիշ . վէ ուտի մէմլէքէթինս եիւրիւյիշ էտիպ չէթէճիլիքլէ սօյտու թալատը աշոտուն եհրլէրինի . օնտան կէչիպ գուգարք վիւլայէթինս՝ ալտը կայեան գալէսինի . քի աշոտ օրայա հապս էթմիշ իտի վասակը , վէ պիր գաչ ատի նախարարլարն դարըլաընը : 1) Է վասակը օնտան աղատ էտիպ՝ օպիրլէրինի ալտը պիլէսինճէ , վէ կիթտի պիր զալըր դալէ իւլէրինս՝ քի կայեան գալէսինս եազըն իտի . օնու տախի ալըպ գալէտէ օլանլարը գըլըճտան կէչիլտի . վէ օ սէմթլէրտէ հէր նէ գատար թարլա վարիսէ՝ քիմին եաղալ , քիմինի վաղթիթսիզ պիշտիրտի . վէ չըգտը կիթտի օ մէմլէքէթին տաղլըք սէմթլէրինս :

Պունլարը աշոտ պիլմէյէրէք՝ գուրգէն իլէ պարըշոգ սեօլնի քէսէրիքէն՝ դարա հապէր եէթիշտի օնա :

Դառոր աշոտ՝ քի պու նաւոր իշ տիր տէյի : Հէմէն
 Տարպիճէ իւչիւզ իկիտ պիւէսինճէ ալուպ . վէ պիր ե
 պիսկոպոս , վէ պիր գաջ եկեղեցական՝ կիթտի դու
 գարք սէմթինէ . վէ սահակըն ներէտէ օլտուղունու
 տուլուպ՝ կէլտի չուգտը պիր տէփէճիք իւսթիւնէ . վէ
 չիւնքի չօգ եօրղուն իտի ապէրի , չըգտը աշոտ եօղա
 ըրճա պիր գայալըգ իւզերինէ . վէ օրատա րահաթ
 լանտը՝ սանքի պիր մէթին գալէտէ օլուր կիպի : Սա
 պահ օլմատան՝ եպիսկոպոս իլէ հապէր կեօնտէրտի
 սահակա՝ քի վաչ կէչսին պու իշտէն , վէ օ իքի գալէյի
 տէ կէրի տեօնտիւրսիւն :

() տախի եպիսկոպոսու եանրնտա ալը գօյուպ , պէն
 քէնտիմ տէտի օնա ճէվապ վերէյիմ գըլըճըմյա : Սէ
 իհթիշամլը ալայ տիւզիւպ կիւնէշ տօղմատան կէլտի ,
 օ տէփէնին չէվրէսինի գուշաթտը . իլէրիսինէ տուր
 զուրտու գալգսնլը եաեալարը . օնլարտան սօնղրա
 աթլըլարը . վէ օնլարըն պազիլէրի տէփէնին էթէ
 կինտէ աթ օյնատարագ էօթէ պէրի կիտիպ կէլըրլէր
 իտի . վէ էօյլէ կեօսթէրիլէրիտի քի սանքի աշոտու
 տուզաղ իլինտէ կիպի պօղաճաղար : Վիւնէշ տօղ
 տուդտա սիւհալարըն իւզերինտէն չէֆաֆ փարլայըպ՝
 սահակըն օրտուսունու աճայիպ պիր շէյ կեօսթէ
 րիր իտի :

Սէօյլէ պիր ալայլը թէտարիքի կեօրտիւքտէ աշոտ ,
 քէնտի իւչեիւզ ապէրինտէն եօրղունլարընը եիւզ նէ
 ֆէր գատար օլարագ ալը գօտու օ գայալըգ իւզերին
 տէ . սալթ իքի եիւզ քիշի իլէ էնտի աշաղա . վէ գօյ
 նունտան չըգարըպ եէմին քեաղատընը՝ քի սահակ վէր
 միշիտի օնա՝ ալլահըն հուղուրունտա աշտը , վէ օնու
 իաջըն ալթընա պաղլայըպ՝ (զէրէ տայիմա իաջ կեօ
 թիւրիւր իտի պիւէսինճէ) եիւրէքէնտիրտի ապէ
 րինի :

Հաջան սահակըն ապէրի պաշլատը եիւրիւյիշ էթ
 մէկէ , պունլար զաֆիլէն երլտըրըմ կիպի իւզերլէրինէ
 տիւչիւպ՝ էօկէրինտէ օլանլարը գըլըճտան կէչիւրտի
 լէր . օպիրլէրի գաջալըմ տէրիքէն՝ ճիւմլէսինի տէ
 գըրտըլալ՝ քիմ վար իսէ . սալթ սահակ վէ օնուն օղու
 գրիգօր գալտը . պունլարը տախի դութտու աշոտ , վէ
 կեօզլէրինի չըգարըպ գօյ վէրտի , քի ներէյէ իսթէր
 լէրսէ կիթսինլէր : Սէ քէնտիսի սահակըն էյալէթի
 նէ

նէ կիրիս' օ՛քի գարդման տէնիլը՝ դապդ էթտի ծնու .
վէ ծնտան տեծնիւպ կէլտի դուճին շէհրինէ :

() սէմթլէրտէն իրագլանսրգտա աշոտ' օ՛ երլ ասի օլ
տու ծնա ցլեկ ամրամ տէտիքլէրի , քի աշոտ ծնու փաշ
շա էթմիշիտի ուտի մէմլէքէթինէ . վէ օ՛ սէմթլէրին
պէլլէրինի տէ ասի էթտի : Հէնիւզ աշոտ պուշնու տուք
մատան' պիր գաշ նէֆէր ասքէրիլէ տեծնտիւ օ՛ սէմթ-
լէրէ . եօլտա կիտէրիքէն հասկեր ալտրգտա' տօստօղ-
րու կիթտի եգեր փատիշահրնա' ասքեր ալմապա : ()
տախի հէր նէ գատար աթլլար վարիսէ վէրտի ծնա' հէ
փիսիտէ տէմիր զըրիլլ : Պու ասքէրիլէ կիթտի աշոտ
ուտի մէմլէքէթինէ . վէ պագտը քի ամրամ հիսապ-
սըզ ասքէրիլէ օթուրմիշ քիւր չայրն եանլարնտա օր-
մանլըզ իշինտէ : Վէ չիւնքի էօյլէ եերտէ ճէնք օլա
մազ' կէրի չէքիլտի . վէ պիր էմին եերէ եերլէշտիր-
մէք իսթէտի ասքէրինի' քի ըահաթ էթսինլէր : ()
սէմթլէրտէ պիր եիւքսէք եերտէ գալէ փարիտի ,
տէօրթ եանը ուշուրում . վէ իշինտէ հիշքիմնէ եօզ .
պիր տարաճըզ պօղազտան չըգտը աշոտ օ՛ գալէյէ :
Պուշնու տույտուգտա ամրամրն ասքէրի, կէլիպ օ՛ եօ-
լուն աղգընը դութտու . էօյլէ քի իշինտէ օլանլար'
սանքի պիր դաֆէսէ գափանմըշ կիպի օլտուլար . նէ
եօլ վար գաշաճագ , նէ շէյ վար եէյէճէք . վէ նէ սու
վար իշէճէք : Պէօյլէ օլտուգտա' իշինտէ օլանլար ա-
շոտտան կիղլի սեօզ վերաիլէր տիւշմանլարա' քի օ՛ կէ-
ճէ աշոտու պաղլայըպ էլէ վերէլէր' պու շարդ իլէ քի
գօյվէրսինլէր քէնտիլէրինի : Տույտու աշոտ նիյէթլէ-
րինի . վէ գօրգույա տիւշիւպ , պագտը կէօրտիւ քի
չարէ եօզ . հէմէն կէճէիլէ անանսըզ աթընա պինիպ'
քէնտի ասքէրինի եարարագ չըգտը տարաճըզ եօլա .
վէ ծնտա տիւշման երդնաղընը արալայարագ , վէ ծն-
լարըն գալապալըղընը սեօքէրէք , ըուզկէար կիպի սա-
վուշտու կիթտի : Տիւշմանլար շաշույ չօզ ութանտը-
լար . վէ տարղըն տարղըն իշէրի կիրիս' սօյտուլար
աշոտուն ասքէրինի . վէ լաքին սալը՝ վերաիլէր ծնլարը :
() րատան կիթտիքտէ աշոտ' վարտը կիրտի պիր գա-
լէյէ' ատը կաքաւաքար . ծնտա պիր հզ ըահաթլանըպ'
եիւզ պահատըր քիմնէ իլէ չըգտը կիթտի սևան ատա-
սընա . վէ չիւնքի պէզմիշիտի ճէնքսէն վէ միլլէթտէն'
պիրէզ վագիթ էյլէնտի օրատա : Վէ նախարարլար չէ-
քիւ

քիլտի քէնտի եկրլէրինէ : Տէր քէս քէնտիսինի գօ-
րուլուպ , Տիչ պիրիսի պիր եարտըմ կեօսթէրմէտի ա-
շտա : Սալթ գէորգ մարգպետունի տէտիքլէրի՝ աշոտ
տան իզին ալըպ՝ իկիրմի քիշիլիէ Եօթէ պէրի կեզէ
րէք ծնու պունու գայըրըպ գօրուր իտի :

6 : Թէրար իսինճի աղապուն կէնիւնպէ օլան իշլէր . վէ սպե-
փաննոսուն վէ իւրորոսուն Կաթուղիէոս օլմալարը :

Պ. 24 = 26 :

Օ կիւնլէրտէ ատրպէճան ոստիկանը եռուսուֆ պիր 923 :
միւպաշիր եօլլատը հայաստանա՝ ատը նըսր . յՏԷ :
պու եփվէլ պիր դալ կիւն օթուրտու նախջոնանտա .
վէ ծնտան կէլտի իւնիսէ : պագտը կեօրտիւ քի աշտ
փատիշահլըգտան կէրի տուրմիշ , վէնախարարլար պիր
եանա չէքիլիւի , կեօղ տիքտի սոյմաղա : Ղուծտու
սիսակեան բաբէկէնի վէ սահակը՝ քի իքիսիտէ պեօյ
իւք նախարար , վէ դարտաշ իտիլէր . վէ աղըր զէնճիւ
րէ չէքիպ ծնլարը՝ զընտանա գօտու : Ղուծմագ իս
թէտի վէ հէմ յովհաննէս կաթուղիկոսու . ծնուն իչին
կաթուղիկոսուն դալէսինի ալտը ատը բիւրական . վէ
գալէտէ օլանլարը տին իչին գըլըճսան կէչիտի : Սէ
լաքին յովհաննէս կաթուղիկոսու պուլամատը . զէրէ՝ օ
գալտը կիթտի բագարան շէհրինէ՝ քի ծնտա սաքին
լէնիր իտի ասի օլան աշոտ :

Պու իշլէրտէ իքէն նըսր՝ չալըրտըր ծնու եռուսուֆ ոստի
կան . օ տախի քէնտի եկրինէ պիր զայրըսընը գօյուպ
ատը բըր՝ չըգտը կիթտի եռուսուֆուն եանընա քի օ
թուրուր իտի ատրպէճան եախօտ ատրպատական մէմ
լէքէթինտէ : Պու բըր չիւնքի սիւզմէք իսթէտի հայ
աստանը , նիյէթ Էթտի քի էն եփվէլ աշոտ փատիշահլ
էլէ կէթիրէ . ծնուն իչին սէչտի քէնտի ապէրլինտէն
պին աթլը՝ փիւր սիլահ . վէ պաշլատը կիթմէկէ սև
ան սէմթինէ՝ ծնու պունու եօլտա սոյարալ :

Կիտերիքէն ափանսըգ րասթ կէլտի ծնա գէորգ մարգ-
պետունի իկիրմի քիշիլիէ . վէ բըրն ապէրլինի կեօր
տիւքտէ՝ սափտը պիր կիզ լիճէ եէրէ . օրատա մէշվէ
րէթ Էթտի քէնտի առամլարը իլէ . վէ ծնլարը եիւրէք
լէնտիլիպ ալլահա սըղընտը . վէ տիւշտիւ բըրն ա-
տընա . վէ ծնու պին նէֆէր ապէրլինիէ պիր օլմատա
պու .

պուլուզ , սալտը իւզերէրինէ , վէ չօղունու գըրտը : Վալանլար գաջալմատէր իքէն , պունլար զայրը եօլտան քէստիլէր էօնկէրինի , վէ գըրտըլար օնլարը . պիր գաչքիլի գալտըգտա՝ բշրիլէ պիլէ տաղը լըպ գաչտըլար : Սէ չիւնքի քէնտիլէրինտէն իւչքիլի ճէնքտէ տիւշմիլ իտի , կէրի տեօնտիւլէր վէ կեօմտիւլէր , վէ տիւշման շէյլէրինի սօյուպ՝ եէրլէրինէ կիթտիլէր . վէ պիրէզ բաճաթլանըպ՝ կինէ պաշլատըլար կէզմէկէ՝ տիւշմանա գարշը տուրմաղ իչին :

Պու իշտէն բշր իֆրանդ իլէ ալընըպ՝ կիթտի տէվ շիրտի չօգ զիյատէ աքքէր , վէ եիւրիւտիւ կէլտի քի գէորգուն հագգընտան կէլէ . օնու պուլմատըգտա՝ կէլտի սեւան սէմթինէ՝ քի օնտա պուլուպ աշոտ փատիշահ՝ դուլթա . վէ օրատա տէնիլ քէնարընտա օրտուսունու դուրտու ատանըն գարշըսընա : Պունու կեօրտիւքտէ աշոտ՝ չեօր չեօփ եէրինէ սայտը ճիւմէսինի . վէ չափըճագ օն գայրգ հագըրըլայըպ հէր պիրիսինէ եէտիլէր քիլի գօտու՝ հէփիսիտէ օգլու եայլը քէմանքէշէր , էօյլէ թալիմլի քի՝ գըլը շաշըմագլար իտի : Պունլարը պեօյլէճինէ տիւզտիւքտէն սօնղրա՝ գաթլանմատը աշոտ տիւշմանըն կէլմէսինէ . հէմէն սիւրտիւ գայրգլարը . վէ տիւշմանլարընա գարշը՝ տուրտու տէնիլ իւզէրինտէ : Աշտը տիւշման , քի պուռնէ՝ ճէսարէթ տիր . վէ լաքին քէնտիլէրի հէնիւզ օգ եայա՝ էլ փուրմատան՝ պաշլատը աշոտըլար օգ սէրփիպ՝ միւզմսհիլ էթմէկէ օնլարը . քիմինի քեօր էթտիլէր , քիմինի թօփալ պրրագտըլար . քիմինի եարալը պէրէլի էտիպ՝ եէրի սէրտիլէր , վէ չօղունու էօլտիւրտիւլէր , գալանլարը տախի գաջըրտըլար . վէ սօնղրա գարայա չըգըպ՝ օրտունուն մալընը , վէ ճէնքտէ տիր շէնլէրին թալան շէյլէրինի տէվ շիրիպ՝ տեօնտիւլէր՝ ատայա կիթտիլէր :

Տայանամատը բշր պու իշէ . վէ պիլմէ՛գիտի քի քիմտէն ալսըն էօճիւնի . հէմէն գալան աքքէրինի տէվ շիրիպ՝ իւրշմ իլէ կիթտի քեղայ տէտիքէրի գալէսին իւզէրինէ . քի օնտան հայֆընը ալա : Պիլմէտի քի եաղմուրտան գաջըպ՝ տօլույա ըսաթ կէլէճէք : Օէրէ օ կիւն գէորգ մարգպէտունի՝ բշրն իշինի պիլմէյէրէք գաֆիլէն օ գալէյէ կէլմիլ իտի օն եէտի քիլի իլէ : Պու գէորգ կեօրտիւքտէ բշրն կէլտիկինի՝ ալտը քէնտի

ատամնալարընը . վէ գալէտէն տըշարը չըդըպ վէ եալը
նըզճա ասլան կիպի հիւճում էտիպ՝ Թարիւմար էթ-
տի օնուն ասքերինի . վէ բշրա եէթիշիպ , վուրտու
խուրտ էթտի պինտիկի աթըն այադլարընը , վէ օնու
աշաղա տիւշիւրտիւ . քի կիւճ՝ իլէ եանընտա օլանլար
պիւր ղայրը աթա պինտիւիպ՝ գաչըրտըլար : Վէոր-
գուն ատամնալարը՝ տախի գաչանլարը գօլալայարագ՝ չօ
ղունու գըրսպչար . վէ սօնղրա ճէնքտէ տիւշէնլերին
թալան շէյլերինի տէվ շիրիպ՝ ղայրը եէրէ կիթտիլէր :
Վէ լաքին գալէտէ օլանլար՝ բշր կինէ կէլըր տէյի շէյ-
լերինի ալըպ գաչտըլար : Վունու տույտուգտա բշր՝
կէլտի՝ ղապդ էթտի գալէյի՝ վէ օնուն քեօյլերինի .
պեօյլէ էթտի պիր գաչ գալէյի տախի . ղէրէ հիչ սա-
հապլըգ էտէն քիմսէ եօղ իտի : Վէ գէորգ տախի իք-
րահ էտիպ՝ պիր եանա չէքիլտի :

Տեօնտիւ նըօր օ կիւնլէրտէ ատըրալէճան մէմլէքէ-
թինտէն . վէ կէլտի օթուրտու դունլիտէ . վէ կաթու-
ղիկոսարանը ղապդընա սլըպ՝ գօնագ եէրի էթտի հըգ
մէթքէտըլարընա . վէ օնտան սօնղրա պաշլատը աճը-
մագլա գայըրմաղա միլլէթի . վէ հիչ պիր քիմսէյի
տօգունմատը . սալթ վէրկիլերինի տէվ շիրիպ՝ հէփի-
սինէ աթալըգ էտէրիտի :

Կաթուղիկոսարան կիթտիքտէ՝ կաթուղիկոսութիւն 924 :
տախի գալգտը դունլի շէհրինտէն . օնուն իլին յուճան 925 :
նէս կաթուղիկոս չըգտը կիթտի վասպուրական մէմ-
լէքէթինէ գագիկ փատիշահըն եանընա . վէ օնտա պիր
էգ ռահաթ պուլուպ՝ պիթիրտի հայ Թարիխինի քի
էվլէլտէն պաշլամիշ իտի ետղմաղա . վէ օրատա էօլ-
տիւ . 27 . երլ կաթուղիկոսըգ էթտիքտէն սօնղրա :
Վունուն կիւնիւնտէ իտի Թուլմա արծրունի , քի արծ-
րունիլէր իւսթիւնէ չօգ շէյ եաղտը , վէ գայրը հիքէայ-
էլէր :

Ստեփաննոս իքինճի՝ յուճաննէս կաթուղիկոսուն եէ 926 :
րինէ կէչիպ օթուրտու ալթամար ատասընտա . վէ 927 :

Էօմրի աղ օլուպ պիր երլտան սօնղրա էօլտիւ :
Թէդդորոս պիրինճի՝ ստեփաննոս էօլտիւքտէ՝ կէլտի
օնուն եէրինէ ալթամար ատասընտա : Վունուն կիւ-
նիւնտէ գագիկ վասպուրական փատիշահը պիրլիք էթ-
մէք իսթէտի ռումլարլա . վէ պիր մուֆասսալ քեաղատ
եաղտը ստանպօլա տրիփոն պագրիկէ վէ ռամանոս
կայ-

կայսերէ քաղկեդոն սինադոսու իշին . վէ լաքին ծնուն
ճաճոր պօշա չբգար . զերէ ուումլար իսթէմէտիլէր .
վէ ճէվապ եաղմատըլար . զերէ պիլտիլէր քի տիքիչ
դումթմայաճադ :

927 : Պիր էղ րահաթըղգ պուլտուգտա հայաստան՝ նըսըրն
յճէ : կիւնլէրինտէ , աշոտ փատիշահ կեօղլէրինի աչըպ՝ պաշ
լատը փատիշահըղընը էյիճէ գայրըմաղա պիր էըլ գա
տար . վէ գարտաշը՝ աբաս իլէ պարըչըպ՝ տահա իս
թիարլանմատան էօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ . 14 .
սէնէ՝ պապասը էօլտիւքտէն սօնղըս :

7 : Բէասէն վագիւի . վէ էվլէլէի եղիշէնիս վէ տնտիւնըն
հալուղիկոս օլմալարը :

76 . 26 = 27 :

928 : Բբաս՝ երկաթ աշոտուն գարտաշը փատիշահ օլտու
յճէ : հայլարա՝ ճիւմիէ նախարարլարըն իսթէմէսի
իլէ վէ գաղիկ փատիշահըն էլիլիլէ . վէ թախթ էթտի
գարս շէհրինի՝ քիւչիւք փանանդ էյալէթինտէ՝ շիրա
կա եադըն : Պաշլատը կէղմէկէ տօլաշմաղա հայաս
տան իշինի , վէ էօլտուղ շէյլէրի տիւղէլթմէկէ , վէ
հէրքէսին իշինի կեօրմէկէ՝ քէնտիսինէ եարսըմճի է
տիւրէք գէորդ մարգպետունիլի . վէ տեօրթ գարաֆը
նը էյի կեօղէտէրէք՝ հայաստանը րահաթլանսըրտը :

929 : Նիթտի նըսըրն էանընա . վէ ծնա մուհապպէթ կեօա
յճէ : թէրիպ՝ ծնտան րաղպէթ՝ կեօրտիւ . վէ րէճա էտիպ՝
զէնճիրտէն չըգարթտը իքի սիսակէան գարտաշարը .
կաթուղիկոսարանը տախի կէրի ալտը . վէ լաքին ծնտան
սօնղըս հիչ քիմնէ ծնտա կաթուղիկոս օթնըմատը :

932 : Պէօլլէճինէ տիւղէլտիքտէ հայաստան՝ չօգ քիմնէլէր
յճա : գաշմըչլարտան՝ տեօնտիլէր՝ սաքին օլտուլար եէրլէ
րինտէ . չօգ վանականլար տախի էանի քէշիշլէր կէլիպ
վէ թամիք էտիպ՝ եէնիլէտիլէր մանասթըրլարը . վէ
պազիլլէրի եէնիտէն եափտըլար էիւզտէն զիյատէ : ()

935 : զաման եափըլտը նարէկ տէտիքլէրի վանք , վէ իշին
յճէ : տէ օլանլար ճիւմիէսիտէ նք վէ ալիմ քիմնէլէր :
Պու զամանլարտա ուումլար իշինտէ զուհուր էտիպ՝
նամտար օլտու էրմէնիլէրտէն պիր գաջ քիշի , հէփի
սինտէն զիյատէ յովճան գուրգէն . քի ուումլարա սէ
րապէր օլուպ՝ կիւնտօղուսու սաքէրինէ հիւքմ էտէք
իտի .

իտի . պու չօգ պեօյիւք իշէր էթմէբէ՝ օլտու մէշհուր
գահրաման բէլիսարիոս սէրաքէր վէ ներսէս պատրիկ
կիպի : Քէզալիք գարտաշը թէոփիլէ՝ խաղտիք մէմ-
լէքէթինէ փաշա օլուպ՝ պեօյիւտիւ . վէ ծնուն թօր-
նու յովհաննէս չմէկիկ տէտիբէրի՝ պիր վագիթտէն
սօնդրա կիսր օլտու :

Նօլտիւ օ վագիթէրտէ աշոտ շապուհեան՝ քի ասիլիք . 936 :
լէ փատիշահ օլմիշիտի . վէ նապէտիտ օլտու փատիշահ 936 :
լղլղ : Ս է իքինճի եր լը էօլտիւ գագիկ արծրունի՝ քի
փատիշահ՝ օլտու վասպուրական մէմլէքէթինէ . վէ օ-
նուն եէրինէ կէշտի օլլու աշոտ դերենիկ : Պու դերե-
նիկ աշոտ՝ պիր գաչ ատամին սեօղինի տիյնէմէբէ ման-
սրպլնտան ազլ էթտի պասասընըն սէրաքէրինի ատը
ապլխարիպ հաւնունի՝ քի չօգ պահատըր վէ գուվլէթ-
լի քիմնէ իտի . վէ ծնուն եէրինէ սէրաքէր էթտի սար-
գիս ատլը պիրինի :

Պու իշէ ապլխարիպ չօգ կիւճէնիպ՝ կիթտի գուտուրթ-
տու դերենիկ աշոտա գարշը՝ հեր տէտիբէրի էյալէ-
թին պէյինի : () տախի հէմէն ասքէրինի ալըպ կէլտի
սնձւացեաց էյալէթինէ . վէ հայլարը գրրուպ գութ-
տու դերենիկ աշոտու . վէ քէնտի շէհրինէ կեօթիւ-
րիւպ՝ պլնտանա գօտու . վէ հէր նէ զաման քի սէյիրէ
կիտէճէք օլուր իտի՝ ծնու զքնտանտան չըգարուպ պիլէ
կեօթիւրիւր իտի աթիլէ՝ մասխարայա ալմաղ իչին :

Պունու տույտուգլարընտա քահանալար , վէ քէշիշ-
լէր , ճիւմլէսի պիր աղըզտան պէտտուվտ էտիպ իլէն
տիլէր ապլխարիպէ : Պօրգտու ապլխարիպ , վէ էթ-
տիկինէ փիշման օլուպ , ուտուլ իլէ հապէր վէրտի դե-
րենիկ աշոտա . նէզաման քի տէտի օվա իչինտէ սէնին
իլէ օնլար օյնար , սէն աթը սիւր , եիւրիւ կէլ տէնիդ
գարաֆրնա . պէն սէնի գուրթարը՝ըմ :

() լտու պիր կիւն քի կիւնէ աշոտու օվայա կեօթիւրտիւ-
լէր տիւշմանլարը . վէ պաշլատըլար ծնու մասխարայա
ալըպ բիւսվայ էթմէկէ , չըպուգլա վուրմաղա , վէ դա-
րըրէգիլլիք էթմէկէ : () տախի շագա դարգընա պի-
րինին չըպուղունու գափտը՝ վէ աթընա տիգկին էտիպ
կիթտի օ գարաֆա քի ապլխարիպ ծնտա կիզլէնմիշի-
տի : Ղրտընա տիւշտիւքտէ տիւշմանլարը՝ գարըր գօտու
ապլխարիպ , վէ ծնլարըն չօղունու գըլըճտան կէշիրիպ
գալանլարը էօկիւնէ գաթտը :

() սիւրբիւտէ պիր եափուզ սիյահ արապ վար իտի , պու
 օ գալապալըգ տա կէրի տեօնիւպ՝ եալըն դըլըճ՝ եիւ-
 բիւտիւ ապլիւարիւպ իւզէրինէ . օ տախի գըլըճընը սօլ
 գարաֆընա էնտիրիպ՝ եարտը օնու պէլինէտէք . վէ աթ-
 իլէ պասըպ օնուն իւսթիւնէ՝ սէյիրթտի տիւշման
 լարըն արտըսըրա : Վէ լաքին օնլար շէհիրէ տիւշիւպ՝
 գափատըլար գափույու . պագտը կեօրտիւ ապլիւարիւպ
 քի պիր շէյ էտէմէզ՝ վուրտու խանչէրինի տէմիր գա-
 փույա . վէ օնու օրայա սափլայրպ՝ էօյլէճէ պըրապտը :
 () Նտան կէրի տեօնիւպ ալտը կեօթիւրաիւ աշոտ դե-
 բէնիկի քէնտի թաթթընա . քէնտիսի տէ պէտտուվա
 տան գուրթուլուպ պէօյիւք մէրթէպէյէ էրտի : Պիր
 դաչ էրլտան սօնղըա էօլտիւ աշոտ դեբէնիկ . վէ եէ-
 բինէ կէչտի քիւշիւք գարտաշը ատը ապուսահ Տամա
 զասպ :

936 : **Լ** զիշէ՝ Թէոդորոս կաթուղիկոսուն գարտաշը՝ օն սէ-
 յձէ : նէտէն սօնղըա օ էօլտիւքտէ՝ պու եէրինէ կէչտի աղ-
 թամար տաաւընտա , վէ 5 . երլ կաթուղիկոսըգ
 էթտիքտէն սօնղըա , պիր դաչ քիշինին նիֆագը իլէ
 ազլ օլտու . վէ լաքին օնուն տաղլըղընտա զայրը կա-
 թուղիկոս գօմատըլար եպիսկոպոսլար : Վէ քէնտի
 եղիշէ իքի երլ տահա մանսըպընը սիւրբիւպ՝ էօլտիւ :
 943 : **Լ** Նանիա միկայի՝ վարագայ վանքըն առաջնորդու ե-
 յՂԷ : զիշէնին եէրինէ կէչիւպ վէ կաթուղիկոս օլուպ՝ օթուր-
 տու աղթամարտա . 5 . սէնէ . 17 . սէնէ տէ վարագ-
 տա վէ անիտէ : Պունուն կիւնիւնտէ յակոր եպիսկո-
 պոս սիւնի՝ պաշաար ֆէնա մէզհէպլէրէ եէլթէնմէ-
 կէ , վէ հէրղէ սեօզլէր սեօյլէմէկէ . օնլարտան պիրի-
 տէ պու քի՝ եպիսկոպոսլարա կէրէքմէզ տէտի կաթու-
 ղիկոսա միւղի օլմադ . վէ չօդ քիմսէլէրի աղտըրըպ՝
 քէնտի դարաֆընա ալտը . վէ չիւնքի վազ կէչմէտի
 պու էօլտան՝ անանիա կաթուղիկոս նզովլէլ էթտի օ-
 նու , վէ օնուն համիալարընը : Վօնղըա յակոր եպիս-
 կոպոս էօլտիւքտէ՝ կիթտի անանիա կաթուղիկոս սիւ-
 նիք մէմլէքէթինէ , վէ ճէմսաթը քէնտիսինէ միւղի
 էտիւպ՝ նզովքտան չեօզտիւ օնլարը . վէ արքեպիսկոպոս
 տիքտի օնլարա վահան աալը պիրիսինի՝ բաղք էյալէ-
 թինատէն , վէ օնա իղին վէրտի՝ քի խաչ կեօթիւրէ էօկի
 սըրա , հէր նէրէյէ վարըրսա . վէ քէնտի օրատան տեօն-
 տիւ կէչտի աղթամարա :

() վազիթէրտէ սաքինլէսիր իտի մոկ մէմլէքէթին տէ դաւիթ ատլը եպիսկոպոս օ մանասթըրտա՝ քի ուխտ ապարանից տէսիր իտի, պիր ազիզ վէ ալիմքիմ սէ. հօյլէ քի հօլտիւքտէն սօնղրա՝ չօգ միւճիղէթլէր օլուր իտի ծնուն մէզարընտան : Պու ազիղին գարտա շը օղու պոնուն մէզարընտան թօիրագ ալլա կիթտի առւմ սէմթինէ : Սէ մտա մէրթէպէյէ երտի . վէ մանգլաւտ տէսիրտի . վէ օ թօփրաղըն գուվլէթինլէ չօգ միւճիղէթլէր էթտի . օ դատար քի վասիլ կայսր վէ ծնուն շէրիքի կոստանդին՝ աշիքեարէ կեօրիւլ շաշ տըլար . վէ օ նբուն եէրինէ շեօհրէթ վերմէք իսթէտիլէր : Սէ չիւնքի օ նբուն իրսըմը ստեփաննոս՝ օ նուն եէրինէ եպիսկոպոս օլտու՝ ծնա հապէր վերտիլէր քի նէ հտէլիմ . ծնուն իսթէկինի տույտուգլարընտա պիր միւքէլլէֆ ալթըն խաշ եափտըրտըլար . վէ խաշըն քիլինէ եէրլէշտիրտիլէր պիր փարչա էֆէնտիմիղին խաշընտան , պիր փարչա թիքէն թաճընտան , սիւնկէրին տէն , էքսէրլէրինտէն , գունտաղընտան , վէ փէշթի մալընտան , վէ նբ. նծածինին էսպապընտան . վէ պոռ խաշը կեօնտերտիլէր օ մանասթըրա :

Պու պախշիշք ալտըգտա ստեփաննոս եպիսկոպոս՝ հէ մէն թէգէ էլ վուրտու օ վանքը թամիր էտիպ եէնիլէմէկէ . վէ վանքըն օրթասընտա պիր քիլիսէ եափտը նծածին ատընա . վէ օրայա գօտու օ խաշը : Պու մատ տէ իւղէրինէ ուղունձա եազար գրիգօր նարեկացի, քի կեօղի իլէ կեօրտիւ, վէ իքի սիթալիշ եազտը, պիրի սք խաշա , օ պիրիսի նբ. նծածինէ :

Պաշլամիշ իտի օ զամանլարտա աբաս փատիշահ եափմաղա դարստա ուլու քիլիսէ՝ հայձա կաթուղիկէ . վէ ուէշ երլտա պիթիրտի , թէմիզ վէ խաս դաշլարտան , պիր միւքէլլէֆ պինա : Իշիթտի պոնուն ափխաղարըն փատիշահը՝ ատը բէր . ալտը սաքէրինի , կէլտի հայատտանա . վէ քիւր չայըն քէնարընաօրտուսունու գուրուպ՝ հապէր կեօնտերտի աբաս փատիշահա . կէլտիմ քի տէտի՝ սէնին եէնի եափտըղըն քիլիսէի օրհնէլ էթտիրէիմ կիւրճի առէթի իլէ . գէրէ իսթէմէմ քի հայ առէթի իլէ օրհնէլ էթտիրէսին :

Չօգ աղբըր կէլտի աբասա պու քէլամ . թէգէ սինադոս էթտի վէ թէֆթիշ էթտիրտի՝ քի հայլարըն օրհնուն թիւնու նասըլ սըր . վէ տույտու քի նբ. հայրապետ

պետերտէն գուրու լմիշ շէյ տիր . հապեր կեօնտերտի
բեր փատիշահա . պիղիմ՝ օրհնութիւն վարտոր ահտի ,
սիղէ նէ՞ զահմէթ : Օ օր էթաիքտէ բեր , տույտու ա
բաս քի ծնուն նիլէթի՝ քիլիսէ օրհնէլ տէյիլ , ճէնք
էթմէք տիր : Ըլտը ապերինի , վէ կիթաի բեր իւ
ղերինէ . գէորգ մարգպետունի տէ պիլէսինճէ : Ս է
լաքին ապերին չօգլուղունու կեօրտիքտէ՝ իլերի վար
մատը . վէ օ կէճէ սույուն պերի դարափրնտա գալար :
Սապահ օլտուգտա դէորգ մարգպետունի աբասըն իգ
նիլիէ այրտը ապերտէն պիր գաչ սրահատըր իկիտ ,
վէ ծնարլա գարչը եագայա աթտը քէնտիսինի . վէ
բեր ապերինի պիրիպիրինէ կէջիրտի , վէ հայլար պու
դարափտան օգ եաղտըրլա գաչ ըրտըրլար ծնարը . վէ
քէնտիլերի պիր եանա կէլիպ՝ փերվասըլ րահաթլան
տըլար :

(Թ)էքրար տիւղտիւ բեր ապերինի , վէ կինէ օրոյա կէ
լիպ վէ թէգէէ սույուն կէջիպ՝ տիւղտիւ հայ օրտուսու
նա . ծնար տախի ալթիւսթ օլտուգտա՝ աբաս քէնտի
սի , աթրնա պինիպ՝ սալտը ապեր իլինէ՝ իքի աղըլ լը
գըլըճ էլինտէ . վէ գըլըճը չալարիքէն՝ հայ ապերի
տէ եիւրիլիւպ՝ գըրտըրլար ծնարը . չօղու տախի գաչ
տըգտա՝ արտարընա տիւղիւպ՝ քիմինի չայտա սույա
պօղտուլար , վէ քիմինի տէ գըլըճտան կէջիրտիլեր . վէ
գարչըյա կէջիպ՝ գաչանլարտան պուլտուգլարընը եօլ
տիւրտիւլեր . բերի տէ դութուպ կէթիրտիլեր աբա
սըն եանընա :

Ըլտը աբաս բեր փատիշահ . կեօթիւրտիւ պիլէսին
ճէ չագ գարս շէհրինէ . վէ սօգտու ծնու՝ էլլերի պաղ
լըօլարագ՝ եէնի քիլիսէյէ . վէ քիլիսէնին եափուսու
նու կեօսթէրիպ իլթէ պու տուր տէտի օ եէնի քիլի
սէ , քի սէն օրհնէլ էթմէք իսթերիաին . էյիճէ՝ պագ
կեօր կեօգիւնիլէ . գէբէ պունտան սօնղրա պիր տէ
կեօրէմէսին : Ս է սօնղրա տըշարը կէթիրիպ՝ չըգարթ
տը կեօգլէրինի : Սունու տույտուգլարընտա ափիսաղ
լար՝ փուս եաս օլտուլար . կէլաիլեր աբասա րէճա իլէ .
վէ չօգ փէշքէշլէր կէթիրիպ՝ ծնու պարըշտըրտըլար
եէմին էթմէկ իլէ . վէ բերի ալըպ կեօթիւրտիւլեր
մէմէքէթլէրինէ :

944 : Սու պեօյլէ օլտուգտա՝ ռոււմ սէմթինէ հապեր կիթ
յղէ : տի քի հայլար ռոււմ օրհնութիւնու , վէ ծնարըն
թէ
խոր

խորհուրդարարնը գապուլ էթմէզէր , տահա զայլը սեօղ չօգ . ծնլար տախի պաշտարար քէնտի սէմթ-
լէրինտէ օլան հայլարա էգիյէթ էթմէզէ , վէ չօգ
սրգըշտորմադա՝ քի ռուճա էթսինլէր հէր շէյի .
հանի հէր տիւրլիւ ռում օլտունլար : Բիմքի գապուլ
էթաթի թէքրար դրոշմէլ էթտիլէր . վէ քիմիսինի թէք-
րար մկրտել էթտիլէր : Պունտան էօթիւրի չօղու քէն
տի մէքեանլարնը պրոագըս կէլտի հայաստանա՝ շէ
րակ սէմթինէ , քիմի տէ վանանդ գարաֆրնա :

Վէ չիւնքի պունլարն պագիլէրի քիւլլէքիւկիւնտէ
ռումլարտան մկրտութի ալմըշ իտի , հայլար տախի
ծնլարը թէքրար մկրտել էթտիլէր : զանն էթմէզիլէ
քի ծնլար սանտէճէ ինսան իսմինէ մկրտել օլմիլէր :

Վէ պէօյլէճէ իքի գարաֆտան խուսումէթ գըզըշտը .
օ գատար քի էկէր պիւրի պարըշտգ վէ սուլհ սեօղի
աչմագ իսթէսէ իտի , խօրեատ վէ եօղուն քիմնէլէր՝
օնա ծայթ տէրլէրիտի : Վէ լաքին ագըլլը օլանլար ,
հանըպ եագըլըր իտի՝ քի նիչին պէօյլէ օլտուն : Վի
զիմ աբաս փատիշահ տախի՝ պէօյլէ շէյ իսթէմէզ ի-
տի . վէ էկէղէցականլար մատտէսիտի տէյի գարըշ-
մանդ իտի : Վայրէթի օ իտի քի քէնտի փատիշահըզը
ռահաթլըգտա օլտուն : Վէ 24 , սէնէ պէօյլէճէ գայը
րըպ՝ վէ իսթիարլանըպ , էօլտիւ . վէ իքի էվլատը
գալտը , աշոտ վէ մուշեղ :

951 :
ն :

8 : Իւլէնճի աշոտան վագնի . վէ վահանըն հաւուղիւուլըշ
խալիէէպէ :

7 . 28 = 31 :

Լշոտ իւլիւնճի՝ պապարն օղլու՝ օ քի աշոտ ողորմած
տէրլէր՝ պապարն էօլտիւքտէ՝ պագտը կեօրտիւ 951 :
քի տիւլմանլար պաշտար եիւրիւմէկէ հայաստան
էօլքէսինէ . քէնտիսիտէ տէվշիրտի իքի պին գուվ-
վէթի իկիտ . վէ ծնլարլա տիւլմանլարա գարըշ տու-
րուպ՝ գօվալատը : Վէ չիւնքի ագ իտի ապէրի՝ գըրգ-
պէշ պին ապէր տահա տէվշիրտի . վէ սէրասքէր էթ-
տի մարգպէտունի գէորգուն օղլունու գուլատը . օ
տախի տէվշիրտի իկիրմի պէշ պին ապէր . քի հէփիսի
օլտու սէքսէն պին ապէր : Պունլարլա աշոտ գանատլա-
նըպ չօգ իշլէր էթտի , վէ տիւլմանլարնը տիթրէթտի :

ԺԸ

S

Տօ

961: Տօգուղ երև պեօյլէճէ կիտիպ աշոտ՝ վէ հայ նախա-
նժ: րարլարը ծնուն էթտիքլէրինի պէյէնիպ՝ կիթտիլէր
անանիա կաթուղիկոտա . վէ օրայոս շաղըրտըլար աղ-
ոճան փատիշահընը՝ ատը փիլիպպոս . վէ ծնլարըն կա
թուղիկոտունու՝ ատը յովհաննէս . վէ պիր պեօյիւք
սինադոս էտիպ անի շէհրինտէ՝ օրատա աշոտու փատի-
շահ տիքտիլէր :

Պու պեօյլէ օլտուգտա՝ աշոտուն գարտաշը մուշէղ՝ քի
վանանդտա օթուրուր իտի՝ պիր գաշ նախարարլա պիր
օլուպ , վէ պիր էղ ասքեր երղըպ՝ ծնլարըն պիրլիկի՝ ի
լէ փատիշահ օլտու գարս շէհրինտէ . վէ լաքին հեր
գարաֆտան էմին վէ միւղի վէ եարտըմճի կեօսթէր-
տի քէնտիսինի աշոտա : (Կունն իշին աշոտ տախի ծնա
տօղունմատը :

Պունլարըն կիւնիւնտէ տայք տէնիլէն մէմլէքէթին
նախարարը դաւիթ ատը՝ կայսերտէն ըղպէթ պու-
լուպ՝ օ սէմթլէրէ կիւրապաղատ օլտու , եանի միւ-
սէլլիմ՝ եախօտ պէյ , զերէ օ մէմլէքէթ ուում փայը-
նա տիւշէր իտի :

962: () վաղիթլէրտէ ամիրապետին սէրասքերի համոուն՝
նժն: ասի օլուպ՝ չօգ ասքեր իլէ սալտը հայաստանա : (Կնա
գարշը տուրտու աշոտ , վէ ծնուն ասքերինի խուրաիւ-
խաշ էտիպ՝ դութտու համոունու վէ էօլտիւրտիւ :
Պունու իշիթտիքտէ ամիրապետ՝ չօգ հազգ էտիպ ա-
ղըր փէշքէշլէրիլէ պեօյիւթտիւ աշոտուն շանընը վէ
փայէսինի . վէ եէնիտէն թաճ՝ կեօստէրիպ՝ թէքրար
փատիշահ էթտի ծնու , շահի արմէն ատընը վերմէքլէ :

963: Պու գատար շանը պեօյիւթտիւքտէ՝ պաշլատը աշոտ եէ-
նժն: նիտէն տիւղմէկէ հայ փատիշահլըղընը , վէ մէթանէթ
վերտի հայաստան մէմլէքէթինէ : (յափտը անի տէ-
տիքլէրի շէհրին իչ գալէսինի . վէ զայրը չօգ գալէ-
լէր , վէ պեօյիւք պեօյիւք պուրճլարիլէ տօնաթտը ծն-
լարը . պեօյլէ էթմէքլէ՝ ըղպէթլի վէ աղիղ օլտու՝
հէմ քէնտի միլլէթինէ վէ հէմ զայրըլարընա :

(Կունն մէտհի՝ էյի ամէլլէրինտէն կեօրիւնիւրիտի ,
խուսուսա մէրհամէթլի օլմասընտան վէ ոււհանի հա-
վէսլէրինտէն . պեօյլէ օլմասը իշին չօգ քիլուսլէր վէ
չօգ մանասթըրլար եափտը . ֆագըրիանէլէր վէ խա-
թալար եէրի պինա էթտի . վէ ծնլարա հըղմէթ էտիպ՝
քէնտի էլլիլէ՝ մանաճա վէրիլիտի . վէ տայլմա ոււֆրա-
սընա

սրնա օթուրտուր իտի՝ քեօրէրի, թօփալլարը, ույուզ-
լարը վէ զայրը տիւրլիւ սադադ քիմնէլէրի, վէ չօգ-
իքրամ հտիպ ըաղպէթ կեօսթէրի իտի մնարա: Սէ
Փուգարայը օ գատար սէվէրիտի քի հէփ վարընը օն-
լարա վէրիւրիտի. էօյլէ քի էօլտիւքտէ՝ հազնէսինտէ
չօգլուգ աղէէ պուլունմատը. պունուն իլին ողորմած
տէնտի, եանի մէրհամէթլի:

Սէ պունուն խաթունու խոսրովանոյշ պունուն կիպի
չօգ էյի ամէլէր կեօսթէրի՝ խուսուսա Փուգարայա
վէ խասթալարա. վէ չօգ քիլիսէլէր պինա էթտի:
Պու խաթուն եափտը իքի մէհուր մանասթըր սանա-
հինտէ վէ հաղլատտա՝ քի պիրի պիրինտէն ուղադարը
ուրալարը պիր սասթ գատար:

Պու իքի վանք եափրլորդտա՝ զայրը վանքլար տախի
եափրլոր. վէ օ վանքլարտա ատլը սանլը վարդապետ-
լէր հասըլա կէլտի. օնլարըն պիրիսի իտի խոսրով ան
ձևացի տէտիքէրի գրիգոր նարեկացինին պապար
քի էվվէլ էվվէնիպ՝ վէ սօնղրա տիւնեայր թէրք էտիպ՝
մանասթըրա կիլտի վէ եպկս օլտու անձևացի էյալէ-
թինէ. վէ չօգ շէյլէր եազար. զիյատէսի իլէ պատա-
րադ վէ ժամագիլք իւզէրինէ. քի պիր վագիթտէն
սօնղրա մովսէս եզնկայի օնա շէյ արթըրըպ պէօյիւթ-
տիւ: Պու խոսրով եպկսուն կիւնիւնտէ էօլտիւ անա-
նիա կաթուղիկոս 12, սէնէ կաթուղիկոսլըգ էթտիք,
տէն սօնղրա:

Սէ ահան բազք էյալէթինտէն՝ օ քի անանիա կաթու- 965:
ղիկոստան եպկս օլտու սիւնիք մէմլէքէթինէ, անա նժի:
նիստան սօնղրա՝ հէփ եպիսկոպոսլարըն իրատէթիլէ
կաթուղիկոս օլտու. վէ օթուրտու արգինա շէհրինտէ:
Պու չիւնքի էվվէլտէն պիլլէրիտի քաղկեդոն սինադո-
սունուն տօղրուլուղունու, պու մատտէ իւզէրինէ պիր
օլտու ուումլար վէ կիւրճիլէրիլէ. վէ միլլէթի տախի
պիր էթմէք իսթէտի:

Սէ լաքին պիր գաչ սեօղ աղնամազ քիմնէլէր օնա 969:
գարջը տուրուպ՝ միլլէթի այաղա գալտըրալար. վէ նժի:
անի շէհրինտէ սինադոս էտիպ՝ քիւրսիսինտէն օնու
պըրադմադ իսթէտիլէր: ()՝ տախի տույուպ գաչար
էէրինտէն. 5. երկկաթուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնղ-
րա: Սէ վասպուրական մէմլէքէթինէ կիտիպ՝ սըղըն-
տը ապուսահլ փատիշահա. քի զիքը էթմիշիզ պու
քի:

քիթապըն . 7 . պապընտա : Ղապուլ էթտի ծնու ապուսասլ . վէ պիր օլտու ծնուն Ֆիքրիիլէ :

970 : **Ա**տեփաննոս իւչիւնձի՝ սեան մանասթըրընն ուսհնսթ : պանը՝ վահան դաշտըգտա՝ ծնուն եհրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու . վէ օ կիւն նզովք կեծնտերտի վահաւնա վէ ապուսասլա . վէ վահան դարշըլըգ եազտը օնա , վէ ծնունլա պիր օլանլարա : Պունա տայանամայըպ ստեփաննոս . հէ. 15 . թէգէ պիր էգ պեծն քէշիւէր տէվ շիրիպ կիթտի վահանն իւղէրինէ : Հէնիւղ եհթիլմէ տէն՝ ապուսասլ փատիշահ՝ հէփիսինտէ դութտուրուպ , աղթամար տտասընա սիւրտիւ . պազիլէրի քի վահանա միւդի օլտու՝ ծնլարը ապատ էթտի . վէ ստեփաննոսու դօտու կոտորոց բերդ տէտիքլէրի դաւէյէ քի ծնտա պիր դաշ ալտան սօնդրա էօլտիւ . կաթուղիկոսլուղու . 2 . սէնէ :

972 : **Ա**աչիկ էվիլէլքի՝ արշարունի էյալէթին էպիսկոպոսու՝ նիւն : պեօլիւք սինադոսլա՝ անի շէհրինտէ կաթուղիկոս օլտու . վէ քիւրսիսինի դօտու արգինա շէհրինէ անիյէ եադըն . վէ օրատա եափտը պիր մէշհուր կաթուղիկէ քիլիսէ , վէ ծնտան դայրի իւշ քիլիսէ եհնի պիչիմ . արը դատ գալթանն էլիլէլքի նամտար ուսթա իտի : **Ա** է պիր կիւղէլքիթապիսանէ եափըպ՝ չօգ քիթապլըր իլէ տօնաթտը :

() վազիթլէրտէ կայսր իտի ստանապօլտա չմչիկի կիււժան հայ միլլէթինտէն՝ յերապօլիս շէհրինտէն՝ քի օնուն աւորնա չմչածագ տէնիլտի . պու չմչիկի քէնտի պաղլըղընտա կայսր էթտի վասիլի վէ ծնուն կոստանդին գարտաշընը . քի պուլնլար էվիլէլքի վասիլին թօւնունուն թօւունլարը արը հայ ձինսինտէն : Պունլալըն կիւնիւնտէ վահան կաթուղիկոս թէքրար պիրլիք էթտի ոււմլարլա . վէ քէնտիսի պիր դաշ երլտան սօնդրա էօլտիւ . կաթուղիկոսլըղը էվիլէլքի օլմասընտան էօլմէսինէտէք սիւրտիւ . 15 . սէնէ : **Ա** է իքինձի սէնէսինտէ էօլտիւ աշոտ փատիշահ՝ լաղապը սղորմաժ . տէվլէթի սիւրտիւ . 26 . սէնէ : **Ա**ւշ երլտան սօնդրա էօլտիւ զէվճէսի տախի իտսրովանոյշ խաթուն . վէ իւշ էվլատը գալտը սմբատ , գազիկ , վէ գուրգէն :

977 : **Ա**օլտիւ օ կիւնլէրտէ ապուսասլ արծրունի՝ քի վասնիշ : պուրական էյալէթին փատիշահը իտի . վէ ծնուն եհրինէ

ըննէ փատիշահ օլտու ծնուն օղլու աշոտ վան սէմթինւ
տէ . օ պիր օղլու տախի գուրգէն ատլը օթուրտու ան
ձևացի սէմթինտէ . իւչինճիսի տէ ատը սենեքէրիմ
էուրթ գութտու ուշտունիք դարափլարընտա , վէ ծն
տա հաքիմ իտի :

9 : Իսինճի սֆառըն ձագնի :

Դ . 30 = 31 :

Սմբատ իբնճի՛ ողորմած աշոտուն պեօյիւք օղլու՝ 977 :
պապասընըն հօլտիւկի կիւն՝ եէրինէ կէչիպ փա . նիչ :
տիշահ օլտու անի շէհրինտէ : Պու սմբատ հէր դա
րափտան քէնտի տէվէթինի էյիճի՛ դայրորպ՝ ճիւմ
լէսինէ էյի կեօրիւնտիւ . վէ հէփ տիւշմանլարա դարշը
տուրուպ՝ էյի սագլատը հայաստանը . վէ շահնշահ
տէնիլտի : Պու սմբատ 979 սէնէսինտէ եափտը անի
շէհրին տըշարքի հիսարընը , էնլի , էիւքսէք , պեօյ
իւք , մէթին , ալընմասը կիւճ վէ եէնկիլմէսի միւշ
քիւ՛ պիր շէյ . վէ էիւճէ պուրճլար իլէ տօնաթտը . վէ
տեօրթ դարափընա տախի տէրին վէ էնլի իսէնտէգ
գալտըրտը , սէքիգ երլ չալըշարագ : Վ է շէհր իչին
տէ չօգ քիլիսէլէր եափտը . զայրը քիսնէլէր տէ դայ
րէթ էտիպ պաշգա քիլիսէլէր եափտըլար . ճիւմլէսի
պին պիր քիլիսէ օլտու . էօյլէ քի չօղու էէմինտէ տէ
րիտի՛ Լ՝նինին պին պիր քիլիսէսի հագգը իչին : Վ է
թէմէլ պրագտը սմբատ կաթուղիկէ քիլիսէյէ 989 .
սէնէսինտէ տըգատ գալփանըն էլլիլէ . վէ լաքին պի
թիրէմէտի :

() վագիթլէրտէ չօգ շէօհրէթլի իտի գրիգոր նախա
րար պահլաւունի նիգ էյալէթինտէ . Եք սահակըն
գըգը սօյունտան՝ սք գրիգոր լուսաւորիչին սիլսիլէսին
տէն : Պու գրիգոր էօլտիւքտէ՛ իւչ էվլատ պըրագտը ,
վասակ , վահրամ , տիգրան . վասակ օլտու սէրասքէր
սմբատ փատիշահա . սօնղրա վահրամ . պու վասակըն
օղլու օլտու գրիգոր մագիստրոս . վէ ծնուն օղլու գրի
գոր վկայասէր :

Պու վագիթլէրտէ իտի Եք գրիգոր նարեկացի՛ քի նա
րեկ վանքընտա օթուրմագլա վէ ծրատա ուոհպան օլ
մագլա՝ նարեկացի տէնիլտի : Պու ագիգ ուոմլարլա
պիրլիք էթմէք իսթէտի քաղկէզոն սինագոսունու

գապուլ էթմէքէ, վէ լաքին սեօղ անկլամաղ պիր
գաւջ քիշի ծնա գարշը տուրուպ՝ միլէթի պաղա գաւ-
տըրտըլար: Պու սեպէպտէն պիրէզ վարդապետէր,
վէ պէլլի պաշլը քիմսէլէր անի շէհրինտէ սինադոս
էտիպ՝ տալէթձիլէր էօլլատըլար քի օ ազիզի կէթիւ-
սինէր, եախօտ նէ ֆիքիրտէ օլտուղունու տույ-
սունլար:

Պունլար օրայա եէթիշտիքտէ, չօգ մուհապէթ իլէ
րայէթ կեօսթէրտի պունլարա նարեկացի, վէ հմը
էթտի ծնլար իշին սօֆրա հաղըրլամաղա. վէ հէմ ըս-
մարլատը քի կեօվէրձին քէպապ էթօինլէր. կիւնլէր-
տէ տէ ուրբաթ կիւնի իտի: Լէմէք վագթի կէլտիք-
տէ՝ կեօվէրձին քէպապընը տալէթէ կէլէնլէր կեօ-
րիւպ, զիյատէսի իլէ իշքիլէ վարտըլար. պու կիւն
փէրհիզ տէյիլ մի վարդապետ տէտիլէր. օ տախի
պիլմէզլիք սուրէթի կեօսթէրիպ՝ ճէվապ վէրտի քի
աֆիլ էյլէյին գարտաշլար. վէ քէպապ օլմիշ կեօվէր-
ձինլէրէ տէտի գալգըն կիտին պուրատան, զէրէ պու
կիւն փէրհիզ տիք. ծնլար տախի գանատլանլույ ուչ-
տուլար ձիւմլէ տալէթէ կէլէնլէրին էօկիւնտէ:

Պունու կեօրտիւքլէրինտէ զայէթ գօրգտուլար, վէ
ուլթանտըգլարընտան ազիզին պաղընա տիւշիւպ՝ աֆիլ
տիլէտիլէր. վէ սնտան չըգըպ կիթտիլէր, վէ կեօր-
տիւքլէրինի նագլ էթտիլէր: (Յըլար տախի պունու
իշիտիպ՝ շաշտըլար, վէ սուս օլուպ, նիյէթլէրինտէն
վաղ կէշտիլէր:

Պու ազիզ գրիգոր նարեկացի կիւնտէն կիւնէ ազիլ-
լիքտէ ճօշուպ գաշըպ, վէ պիւթիւն էօմրիւնի տու-
վայա վէ օգումաղա վէրիպ՝ տալտը ուսհանի տիւ-
շիւնմէլէրէ. վէ պաթտը ալլահըն մուհապէթի տէր-
էասընա, էօյլէ քի թէնտէ սաքին օլարագ՝ ֆէրիշթէ
միսալի կէլինիլ իտի. վէ պունուն իշին լայիգ օլտու
թէն կեօզի իլէ կեօրմէկէ սք ածածիւնի յօ որդի
գուճաղընտա. վէ ուսհուլլահըն նիմէթի իլէ տօլուպ՝
տիւզտիւ նարեկ տէնիլէն տուվա քիթապընը, քի
միսլի կեօրիւլմէմիշ պիր շէյ տիր: Վ է երգ երգօց տէ-
տիքլէրի քիթապըն թէֆսիլիւնի տախի եափտը, հէ-
նիւլ իկիրմի իքի եաշընտա իքէն. վէ զայրը չօգ շէյ-
լէր եազտը. վէ քէնտիսի տէ հէմէն էլլի եաշընա վա-
ըրպ, տիւնեպտէն կեօշտիւ վէ կիթտի գալուշտու աը-

գուլէտիկի սէվկիւլիսինէ : Պունուն կիւնիւնտէ իտի
Ֆրէնկիւթան սէմթինտէ նը մակար , վէ նը սիմն .
իքիսի տէ հայ միլէթինտէն . պունլարն նասը աչիզ
օլտուգլարնը պագ կեօր հայ թարիխնտէ օ եւրտէ
քի շէքը կթմիշ իզ : Կէլէլիմ շիմտի պիզիմ նագ
լիմիդէ :

Հէնիւզ սմբատ փատիշահ անի գալէսինի պիթիւրմէ 984 :
տէն գողթան էյալէթին ամիրասը տտը ապուտէլֆ նլֆ :
պիր էզ ասքէրիլէ եիւրիւտիւ վասպուրական մէմէքէ
թինէ : Պունու կեօրտիւքտէ աշոտ արծրունի՝ քի օ
սէմթին փատիշահը իտի՝ ծնա գարշը կեօնտէրտի
ապլխարիպ սերասքէրինի՝ քի էվլէլէլի ապլխարիպին
գարտաշը օլլու իտի . օ տախի ասքէրիլէ ճոնաշ էյա
լէթինէ եէթիշիպ օրտուտունու գուրտու պիր եւրէ :
Լսքէր տէ ըահաթլանմաղ իշին աթլարնը օթլան
մաղա սալլա՝ եաթտըլար , վէ ույգույա վարտըլար :
Հէնիւզ ույգուտա իքէն՝ տիւշմանլար եէթիշիպ գու
շաթտըլար ծնլարը . ծնլար տախի տարըղա տիւշիւպ՝
չօգ գօրգտուլար . վէ չիւնքի ծնտա պիր գալէ վարիտի՝
եաեաճա օրայա գաշտըլար . վէ ծնտա գախիանըպ գալ
տըլար : Տիւշմանլար տախի հապէր վէրտիլէր գալէլէ
եէմին էթմէկիլէ քի էկէր սիւահլարնը քէնտիլէրինէ
թէսլիմ էտիպ օ գալէտէն կիտէրլէրսէ՝ պիր գարաը
լարը ծնլարա տօղունմասըն : Պու սեօղէ ինանըպ՝ ծնլա
րա թէսլիմ էթտիլէր սիւահլարնը . վէ լաքին տը
շարը չըգտըղլարը կիպի՝ տիւշմանլար իւզէրլէրինէ
տիւշիւպ գըլըճտան կէշիրտիլէր , հէմէն սալթ ապրւ
խարիպի վէ իքի նախարարը սաղ դութուպ կեօթիւր
տիւլէր գողթան էյալէթինէ . վէ սօնղրա ծնլարտան
չօգ շէյ ալըպ՝ կէրի չէվիրտիլէր : Պունլար տեօնտիւք
տէ էօլտիւ աշոտ արծրունի փատիշահ . վէ չիւնքի էվ
լատը եօղ իտի՝ գարտաշարը օլտու փատիշահ , գուր
դէն վէ սէնէքերիմ . գուրգէն՝ անձեացեաց էյալէթի
նէ . վէ սէնէքերիմ ոըշտունի սէմթինէ :

Դօրտիւ օ կիւնլէրտէ մուշեղ փատիշահ , քի օթու 984 :
րուր իտի գարստա . վէ մուշեղին եէրինէ կէջտի ծուուն նլֆ :
օղլու աբաս : Պու տահա փատիշահ օլմաղտան էվլէլ
պիր Ֆիրասէթսիզ պեօն չօճուգ կեօրիւնիւր իտի . փա
տիշահ օլտուգտա՝ ագըլլը վէ հալէսլի կեօսթէրտի
քէնտիսինի . մէթթէպլէր աշտը՝ վէ ուշաղլարը թէր

պիլյէ ալթընա սօգտու . վէ քէնտի մէմէքէթինի հէր
դարաֆտան նիղամա գօտու : Նասը տախի թէրքի
տիւնեա հաիպ՝ կիրտի թրին տէտիքէրի պիքիրէր մա
նասթըրընա՝ քի ծնտա պիր պէյազ դաշտան օյուլիշ
քիլիսէ վար իտի . վէ օրատա տայիմա քէնտիսի տու
վայա վէ ռուհանի տիւշիւնմէլերէ եէլթէնիպ , վէ էյի
ամէլէրիլէ կէշինիպ՝ հօլտիւ :

() կիւնլերտէ հէր տէտիքէրի էյալէթին ամիրասը
կիթմիշ իտի ապահունի սէմթինէ : ծնտան տեծնէրի
քէն՝ ծնուն ասքէրի վասպուրական մէմէքէթինտէն
կէշիպ , վէ պիր քէօյէ օղըայըպ կեօրտիւլէր պիր գաչ
կիւղէլ հայ ուշագլարը քի օյնարլար իտի , իւղէրլէրի
նէ վարըպ՝ դութտուլար վէ ալըպ կիթտիլէր : Պունու
կեօրտիւքտէ սարգիս աալը՝ հայ պէօյիւքէրինտէն
պիրի՝ աթիլէ տիւշտիւ արտլարընճա , նէ հոէյօրսու
նուզ տէրիքէն՝ ծնլար պաշլատըլար սեօյմէկէ : Պու
սարգիստէ գըզարագ հիւճում էթտի իւսթլէրինէ . վէ
սօլուգ ալտըրմայըպ հօլտիւլտիւ ծնլարը՝ վէ ամիրա
նըն օղլունու տախի օրթատընտան իքի պիշտի , վէ ալ
տը ուշագլարը :

Հաչան իշիթտի ամիրա՝ օղլունուն հօլմէսինի՝ շարդ
էթտի ատըպատական մէմէքէթին պէյի իլէ՝ (օ քի
օլկիւնլերտէ դոճին շէհրինի ալմըշ զապդ էթմիշ իտի)
նէ իսթէրսէն տէտի՝ սանա վէրիբիմ . հէր օղլումուն
հօճինի վասպուրականլարտան ալըրսան : () տախի
չիւնքի էպվէլտէն նիյէթ էթմիշ իտի քի օ մէմէքէթի
զապդ հտէ՝ հիսապսըզ ասքէր տէմլիւրտի հօթէտէն
պէրիտէն . վէ ամիանսըզ կիրտի վասպուրական մէմէ
քէթինէ . օրատա իւչ պէօլտիւ ասքէրինի . վէ հմը էթ
տի քի եարըն եիւրիւսիւնլէր իչէրի . պիր պէօլիւկի
կիւն տօղուսունա . օ պիր պէօլիւկի պաթը դարաֆընա ,
վէ քէնտիսիտէ օրթատան . քիմնէ դուրթուլաճագ
տէյիլ տէտի , իլլա գըլըճտան կէշմէլի , եախսա հօիք
օլմալը : Սապահ օլտուգտա , չաարըրնտա հօլիւսի
պուլունտու , վէ ասքէրի թարմար օլուպ՝ տաղըլտը :
() նուն հօլմէսինի իշիթտիքտէ ապուտէլֆ ամիրա ,
կիթտի՝ դոճին շէհրինի զապդ էթտի : Պու ապուտէլֆ
ամիրաիլէ մուհապպէթ շարդը էթտի պիղիմ սմբատ
փատիշահ էէմին իլէ՝ քի տայիմա տօսթ գալա . վէ լա
քին եէմինինէ դարը ղայըլ ամիրալարլա պիր օլուպ
չօդ .

չօգ սրգէթէրէ սօգտու : Ս է իշի իւերի կիթտիքճէ՝ 989 :
մաղրուրլըգ ալտը քէնտիսինի . օ գատար քի քիլիսէ նլը՝
նին թէնպէհինի պիր եանա գօյուպ՝ գըզգարտաշը գը
ղընը ալըպ՝ նիքեահլանտը . վէ օ գարը էօլտիւքտէն
սօնղըա՝ քէնտիսի տէ խասթալանըպ , վէ կիւնլէրի
թիւքէնիպ՝ էօլտիւ , վէ կեօմիւլտիւ մէզարա անի շէհ-
րինտէ . տէվլէթինի սիւրտիւ . 13 . եախօտ . 12 .
սէնէ :

10 : Լ վլէլէի գագիէ քատիշահըն վաթիւ , վէ էվլէլէի սարգիսի
խաթուղիկոսլըը էվլէլէի պէտրոսա վարընա :

Դ . 32 = 35 :

Պագիկ բադրատունի էվլէլէի՝ աշտ ուղորմածըն 989 :
օրթանա օղլու՝ քէնտի գարտաշը սմբատ էօլ նլը՝
տիւքտէ եերինէ կէչիպ վէ փատիշահ օղլուպ՝ օնուն կի-
պի շահնշահ տէնիլտի՝ ագըլը վէ ուսլու պիր քիմէ .
վէ գուվլէթտէ քէսքին օլմագլա՝ կերի ալտը օ շէհր-
լէրի վէ օ գալէլէրի՝ քիտիւշմանլար գափմիշ իտի : Ս է
էյի իշէրէ սէվտա պըրագըպ՝ քիլիսէլէրէ շէօհրէթ
վէրտի . վէ անի շէհրինտէ պիր պէօյիւք քիլիսէ եափ-
տը : Վէզալիք քէնտի խաթունու տախի՝ կատրամիտէ
սուլքան՝ էյի մամլէրիլէ փարլատը միլլէթ իշինտէ .
պու խաթուն պիթիւրտի կաթուղիկէ քիլիսէյի քի
պաշամիշիտի սմբատ փատիշահ անի շէհրինտէ . վէ
մտան սօնղըա անի օլտու հայ կաթուղիկոսլարընա
տուրագ եերի :

() վագիթլէրտէ վասիլ կայսր քէնտի հիւքմի ալթըն-
տա օլան հայլարըն չօղունու ալտը կեօթիւրտիւ պուլ-
ղար մէմլէքէթինէ , օնլար տախի պուլղարլարլա պիր
օղլուպ՝ ասի օլտուլար . վէ օ հայլարըն պէօյիւկի սա-
մուէլ գերջանէցի՝ կայսր իլէ ճէնք էտիպ իւսթ չըգ-
տը . վէ պուլղարլարա փատիշահ օլտու : Ս ասիլ պա-
րըշըգ էթմէք իսթէտիքտէ՝ սամուէլ տիլլէտի օնտան
քի գըզգարտաշընը քէնտիսինէ վէրէ . ուումլարս պու-
շէյ աղըր կէլտիքտէ՝ վասիլ կայսր գըզգարտաշ իւմինէ
պիր ճարիյէ կեօնտէրտի օնա սիվաա մէտրապօլիտի է-
լիլիլ : Պունու տույտուգլարընտա սամուէլ փատիշահ
վէ պուլղար պէօյիւքլէրի՝ տիրի տիրի եադտըլար մէտ-
րապօլիտի . վէ չօգ քէրրէ ուումլարլա ճէնք էտիպ
էէնկ

Եկնկտիւնք վն եկնկտիւնք՝ Թա սամուէկ Էօլիւնճի
Էտէք :

990 : Պոլ սէպէպտէն օրթայէ սեօզ տիւշիւպ՝ կի՛նէ սպշլա
նլ թ : տը ռումլար հայլարը եէրմէկէ, վն զօրլատըլար քի ռում
ատէթի՛նէ տեօնտիւրսիւնլէր . պաշլատը հայլար՝ ռում
լարա գարշը քեազատ եազմաղա . ծնլար տախի հայլարա
գարշը՝ աղըր սեօզլէրիլէ . վն ծնուն իչին խաչիկ կա
թուղիկոս հիչ ճէվապ եազմատը . վն լաքին պիր գա
շը ծնուն աղ զընտան պիր պեօյիւք քեաղատ տիւլտիւ
լէր զըտ սեօզլէրիլէ . քի պոլ իշէ գայիլ տէյիլ իտի խա
չիկ կաթուղիկոս . վն կաթուղիկոս քէնտի պիրէզ տէ
եաշալըպ Էօլտիւ . վն կեօմիւլտիւ մէզսրա՝ արգինա
շէհրինտէ . կաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ . 16 . սէնէ :

992 : Սարգիս Էվիլէլքի՝ սեւան մանասթըրընտոն՝ խաչիկին
նխն : եէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու անի շէհրինտէ .
պոլ պիր եաւաշ վն գաթլը վն չօգ մէրհամէթլի քիմ
սէ իտի . պոլ սարգիս կաթուղիկոս նք հռիփսիմեանց
մասունքլարընտան պիր փարչա պուլուպ՝ ծնլարըն ա
տընա քիլխէ եափտը անիտէ՝ կաթուղիկէ տէտիքլէ
րի քիլխէնին եանընտա :

Պունուն կիւնիւնտէ իտի ստեփաննոս տարոնցի՝ լա
ղապը ասողիկ , եախօտ ապողիկ . քի կաթուղիկոսուն
Էմրիլիլէ հայ Թարիխլէրի եազտը Թա Էֆէնտիլիլին
1000 սէնէսինէտէք : Պունտան մէհուր օլտու արիս
տակէս լաստիվլէրտցի՝ քի քէնտի կիւնլէրինտէ օլան
մուսիպէթլէրի փէք կիւղէլ եազտը : Պունլարըն կիւ
նիւնտէ եէնիտէն տէփրէշտի Թոնդրակէցի տէտիքլէրի
իմանսըլլարըն մէզհէպի, վն կիւճիլէ պասըլտը . պագ
հայ Թարիխինտէ . 76 . 34 :

996 : () վագիթլէրտէ տայք մէմլէքէթին պեօյիւկի գա
նխն : Էիթ , քի կայսերտէն օ սէմթլէրէ պէյ օլուպ՝ չօգ
գուվիլէթլէնմիշ իտի , պիր գաշ ամիրայա կիւճէնիպ
Էիւրիւտի ապահունի էյալէթինէ, վն մանազկէրտ շէհ
րինի զապդ Էտիպ՝ գօլտու օրատան եապանճի միւ
լէթլէրի , վն ծնլարըն եէրինէ օթուրթատու հայլարը
վն կիւրճիլէրի : Ս է լաքին օ եապանճի տէտիլիմփիւ
լէթլէրտէ իւճրէթիլէ Էիւզ պին գատար աքէր դու
թուպ՝ կէլտիլէր մանազկէրտ իւզէրինէ :

Պունու տույտուգտա գաւիթ պէյ հապէր վէրտի գա
գիկ փատիշահա , վն կիւրճի փատիշահնա , վն ղայ

բըլարունա՝ քի քէնտինէ եարտըմ եէթիշինէր : Ս է
դագիկ եօլլատը ծնա ալթը պին դատար սաքէր . վէ
ալթը պին տէ կիւրճի փատիշահը գուրդէն . վէ պիթ
դաչ պին տախի գարստա օթուրան աբաս փատիշահ .

Հէփիսի օլտու իկիրմի պին :

Պունլար եէքտիլ օլուպ եիւրիւտիւէր ապահունի էյ 998 :
ալէթինէ : Ս է տիւշմանըն չօգլուզունու կեօրտիւքէ նիւէ :
րինտէ փէք գօրդտուլար : Տիւշմանլար եիւրիւյիշ եթ
տիքտէ՝ պունլար գօրդուլու պիր եանա գօյուպ, վէ ալ
լահա կիւվէնիպ՝ տիւշտիւէր իւզէրլէրինէ . վէ գըր
տըլար թա՝ արճէշ շէհրին գափուսունա վարընա :
(Յստան կերի տեծնիւպ տէվշիրտիւէր ճէնքտէ տիւ
շէնլէրին շէյլէրին : Ս է հայ դարափընտան տիւշտիւ
պէշ քիշի , քի ծնլար տախի կիւրճի իտի :

Ս է չիւնքի պու իշ գաւիթ պէյին էլիլիլ օլտու՝ ծնուն
շանը գիյատէսիլիլ արթտը . վէ օ շէօհրէթ իլէ չօգ
իշէր էթտի . էօյլէ քի՝ տայք մէմլէքէթին պեօյիւք 999 :
լէրի ծնա հասէտ էտիպ՝ վէ զէհր գարըշտըրըպ ալտը նիւէ :
ղը նք խորհուրդա , վիւճուտինի գալտըրտըլար . վէ
լաքին քէնտիսի հէնիւզ էօլմէտէն սուլլարըն պաղըշ
լատը . վէ տայք մէմլէքէթինի վասիյէթիլէ վասիլ
կայսերէ թէսլիւմ էթտի , զէրէ նէ էվլատը վար իտի ,
վէ նէ գարտաշը :

Եօլտիւ օ վագիթլէրտէ գուրդէն արծրունի՝ անձևա 1003 :
ցեաղ փատիշահը . վէ ծնուն իւչ էվլատը գալտը . դե նծք :
րենիկ , գադիկ , վէ աշոտ . վէ չիւնքի օ վագիթ պուն
լար քիւչիւկ իտի , ամուճալարը սենեքերիւմ փատիշահ
քի օթուրուր իտի ուրշտունի էյալէթինտէ՝ պաշլատը
հիւքիւմէթ էթմէկէ հէմ ծնուն եէրլէրինէ , հէմ
ղայըր գալան եէրլէրէ վասուլուրական մէմլէքէթինտէ :
Պիր գաչ երլտան սօնդթա էօլտիւ սարգիս կաթուղի
կոս՝ քի կաթուղիկոսըղը սիւրտիւ . 27 . սէնէ :

Ետրոս էվլէլքի գետադարձ տէտիքլէրի՝ խաչիկ կա 1019 :
թուղիկոսուն գարտաշը , սարգիսին եէրինէ կէչիպ՝ նկը :
չօգ րաղպիթ պուլտու չօգ եէրտէ չօգ միլլէթլէրտէն .
վէ ճօյրուի չայըն իւզէրինտէ ջրօրհնէք կիւնի միւճիւ
զէթ էթմէկիլէ՝ վասիլ կայսերին հուզուրունտա՝ չայ
ըն սուլու իրքիլիպ կէրի տեծնտիւ , վէ պու սէպէպտէն
գետադարձ տէնիլտի , եանի չայ տեծնտիւրէն : Պու կա
թուղիկոս չօգ շէյլէր եազտը . վէ պիրէզ շարականլար
եափ :

Եւստոր : Պունուն կիւնիւնտէ՝ Եանի իքինձի սէնէսին
տէ Էօլտիւ գագիկ շահնշահ փատիշահ՝ փեր իխթար
օլուպ . փատիշահլըղը սիւրտիւ . 25 . Եախօտ . 30 .
սէնէ :

11 : () Եւնիւնէս փատիշահլըն վազլի . վէ ծնուն կիւնիւնտէ
օլան իշլէր :

77 . 35 = 37 :

1020 :
նիթ :

Յովհաննէս՝ օ քի սմբատ տախի տէնիլը՝ գագիկ
փատիշահլըն պեօլիւք օղըն՝ պապանընըն Էմրի
իւղըն Եէրլինէ կէջիպ փատիշահ օլտու անի շէհրինտէ :
Պու պիր ազըլլը քիմսէ իտի . վէ լաքին իկիտիկի Էօղ
իտի . վէ քէնտիտի կէվտէլի վէ շիշման իտի : Պունուն
գարտաշը աշոտ չօգ գուվլէթլի Եէնկիլմէզ պիր պա
հատըր իկիտ իտի , կիւզէլ հէմ կեօսթէրիշլի . ծնուն
իշլին գարտաշընը պէյէնմէյիպ , փատիշահ օլմագ իս
թէտի ծնուն Եէրլինէ :

Պունուն տույտուգտա կիւրձի փատիշահլը՝ Էլ չի կեօն
տէրտի յովհաննէսէ , վէ պիր փատիշահ թաձը . պու
նու պեօլլէ Էթմէկիլլէ կեօսթէրմէք իսթէտի քիքէն
տի սալթ ծնու պիլըր հայ փատիշահլը : Պու իշլ չօգ
կիւձէնտի աշոտ . վէ պիր պեօլիւք վէլլէլէ գօփարտը
միլլէթ իշլինտէ : Ս Է լաքին ճէմաաթ Էօլլէ պիր օլ
միշլէրիտի յովհաննէսիլլէ՝ քի չօղու իսթէքլէրի իլէ օ
նա Էարտըմձի Եէթիշտիլէր , գըրգպին Էաեա վէ իկիր
մի պլին աթլը :

Պագտը կեօրտիւ աշոտ քի միլլէթ յովհաննէսին պա
րաֆընտա տըր՝ կիթտի վասպուրական մէմէքէթինէ .
վէ սէնէքէրիմ փատիշահտան պիր Էզ ասքէր ալըպ կէլ
տի շիրակ Էյալլէթինէ . վէ օրտուսունու գուրտու անի
գալէսինին գարշըսընա : ()՝ առքէրի կեօրտիւքտէ յով
հաննէս փատիշահ՝ չօգ գօրգտու . լաքին Էիւրէքլէն
տիրտի ծնու կիւրձի Էլ չիտի . հիշ գօրգմա տէտի . պէն
օ՝ աշոտու քէջի օղլաղը կիպի գութուպ Էօկիւնէ կէթլ
ըէլիմ :

Ճէնք պաշանաձագ օլտուգտա՝ կիւրձի Էլ չիտի՝ պաշ
տան այաղէտէք տէմիր գըրիլը՝ իլէրի աթըլըպ՝ սէս
Էթտի աշոտուն օրտուսունա , հանի տէտի պահատըր
աշոտ : Պունու իշլթտիկի կիպի աշոտ Էըլտըրըմ կիպի
կիւր

կիրքէտի օրտոռսունստան վէ գըլըճընը կիրքիսին պա-
շնա կնտիրիւյ՝ իքի եարտը ծնու պելինէտէք . վէ աւ-
քերիլիլ իւերի եիւրիւիւյ՝ չօղունու գըրտը , վէ չօղու-
նու գօլալատը չադ արիւա չալընա վարընա . վէ կէլ-
տի մուհասէրէ էթտի անի շէհրինի :

Բարայա կիրտիլէր պահլաւունիլէրին պեօյիւքէրի՝ վա-
սակ , վէ ծնուն գարտաշը վահրամ , վէ զայրը նախա-
բարլար , վէ կիրքի փատիշահ , վէ պետրոռ կաթու-
զիկոս . պունլար հեփիսի պարըշոգ սեօզի էտիւյ , իքի-
սինտէն եէմին քեաղատը ալտըլար պու գաւլ իլէ՝ քի
յովհաննէս օթուրսուն անիտէ , վէ պուլուրսուն քէն-
տի սէմթէրինէ . վէ աշոտ զայրը սէմթէրէ՝ իքինաճի
փատիշահ կիպի :

Պիր եզ րահաթ լըգ օլտուգտա , պիր գաչ իւային նա- 1021 :
խարար յովհաննէս փատիշահ տիւշման օլուայ՝ կէշտի նէ :
լէր ծնու կիրքի փատիշահնա , վէ եալան սեօղէր-
իլէ իսպաթ էթտիլէր՝ քի յովհաննէս սէնի երգմագ
խարայ էթմէք իսթէր : () տախի պունլարա ինանըպ՝
կիզ լիճէ՝ ծնա գարշը ապէր էօլլատը , քի պիր եէրտէ
փուսույա կիրիւ պաղլանըպ՝ գաւղատը սէսսիզ գութ-
սունլար ծնու : Ս է ծնլար օրատա պէքէյիւյ՝ յովհան-
նէս փատիշահ կիտէր իքէն քէնտի գըշաղընա՝ անիւն
սըզ ծնա եէթիշիւ պութտուլար , վէ կէօթիւրտիւլէր
կիրքի փատիշահնա : Գ տախի ծնու պիր գաչ կին
զընտանա գօյուպ՝ վէ սօնղըա իւչ գալէսինի ալըպ՝ սա-
լըվէրտի :

() նուն գարտաշը աշոտ պիր եըլ կէշմէտէն պագտը
կեօրտիւ քի իսթէտիկի կիպի հէր եէրէ պուլուրամալ-
օր , Ֆիքրինէ գօտու քի յովհաննէս փատիշահ կիզ-
լիճէ էօլտիւրէ . զէրէ օսաղ գալտը գճա տէտի՝ պէն րու-
հաթ փատիշահ լըգ էտէմէմ : Պու նիլէթիլէ եալան-
տան խասթա օլտու , վէ քէնտի տեօէկի եանընա պիր
չուգուր գագտրրպ , տուգագ գուրտու : Հաչան կէլ-
տի ծնու կեօրմէկէ գարտաշը յովհաննէս , հէմէն տեօ-
շէկինէ եագլաշտըղը կիպի տիւշտիւ տուղաղա . վէ պաշ-
լատը տէրինտէն եալլարմաղա : () լրատա իտի ապի-
րատ տէտիքէրի նախարար , քի իշին աալընը պիլիւ-
իտի . օ ապիրատ օրատա յովհաննէսի գութուպ պաղ-
լատը , վէ օտատան տըշարը չըգարըպ՝ կեօթիւրտիւ
անի շէհրինէ , վէ թախթընա օթուրթտու . էյի տիր-
տէ :

տէտի հայլարա ազրլը փատիշահարը օլմագ, մէր-
համէթսիզ վէ գուվլէթլի օլմատան իսէ : Ս է քէն-
տիսիտէ օղու ուշադընը ալըպ կիթտի գուհն շէհընէ,
վէ ապուսվար ամիրայա տախիլ տիւշտիւ . վէ ապուս-
վար տախի՝ մէրհամէթսիզ աշոտուն գարաֆընտան
պիր գաշ տիւշմանըն սեօղընէ ինանըպ՝ պիր կիւն ապի-
րատը տավէթ էթտի, վէ ծնու օրատա պօղապլատը :
Պունու իշիթտիքտէ յովհաննէս փատիշահ՝ չօդ աճը-
տը ապիրատա, վէ ծնուն մուհասպէթինտէն՝ իքի էվ-
լատընա փայէ վէրտի . քի ատլարը ապլըհասապ, վէ վա-
սակ իտի : Պու վասակ ալտը գրիգոր մագիստրոսուն
գըզընը . քի ծնտան օլտու տեօրթ էվլատ, գրիգոր,
հասան, ապլըհասապ՝ վէ բարսէղ . քի սօնղըա կաթու-
ղիկս օլտու :

Պու աշոտուն էթտիքլէրինի իշիտիպ հայ նախարարը
ըր իքրահ էթտիլէր, վէ ծնտան կէրի տուրտուլար, վէ
տիւշմանըրը գուվլէթլէնիպ ծնա գարը իշէր գութ-
տուլար : Պէօյլէ օլտուգտա չըդտը կիթտի աշոտ ստան-
պօլա . վէ քէնտիսինի վատիլ կայսերէ սէվկիւլիւ է-
տիպ՝ ծնտան իմուատ իսթէտի . վէ ծնուն աքէրիլիլէ
հայաստանա տեօնիւպ՝ նախարարըրը էլէ ալտը . վէ
հէր նէ գատար էէր ալմիշէրսէ տիւշմանըր՝ ճիւմլէ-
սինի զապղ էթտի . վէ տահա չօդ իշէր կեօսթէրտիք-
տէն սօնղըա՝ ալրը պախշիշէրիլէ կէրի կեօնտէրտի
ռումաքէրինի : Ս է քէնտիսի իկիտիլիկնտէն կէվլէք-
լէնիպ՝ զէվգ իւ սէֆայա տիւշտիւ :

() վագիթլէրտէ պիր էդ սքէր՝ թաթար ճինսինտէն
քիւրտիսթան սէմթինէ կէլիպ՝ ծնտան վասպուրահան
գարաֆընա աքտըլար : Պունու կեօրտիքտէ սէնէքէ-
րիմ փատիշահ՝ չօդ սքէրիլէ ծնլարա գարը կեօնտէր-
տի սէրասքէրինի՝ տըր շապուհ : Ս է չիւնքի ծնլարըն
գուվլէթի քէմանքէշլիքտէ օլմաղլա՝ գուվլէթլէրի
ուզաղա կիտէր իտի օդ աթմալարը իլէ, լաքին հայլար
ծնլարա գըլըճ չալմագլա եագլաշըպ՝ գըրտըլար ծնլա-
րը . վէ գալան թաթարլարը գօվլալատըլար . վէ ալլա-
հա չիւքը էսէրէք կէրի տեօնտիւլէր :

Պէօյլէ օլտուգտա սէնէքէրիմ փատիշահ թաթարլա-
րըն գարընը կեօրիւպ վէ հագըրնա կէթիլիպ զիքը
էթտի նը ներսէս հայլապետին ծնլար իջին տէտիկի
սեօղլէրի : Պունու տիւշիւնէրէք չաղըրտը իրարմլա .

ըննը վէ նախարարւարը . վէ ծնւարլա սեօզ էթտի՝ քի վասպուրական մէմլէքէթինի վասիլ կայսերէ վերիւյ՝ ծնուն եերինէ ալսընլար սիւլաս էյալէթինի պիւթիւն էգրաֆը իլէ : Վու սեօզիլէ էլ չի կեօնտերտի վասիլ կայսերէ դաւիթ աալը օղունու ազիմ փէշքէշլէրիլէ՝ իւլ էիւղ գաթըր եիւքի :

Վայսր տախի պիւլ շէյի գապուլ էտիւյ , վերտի սենեքէրիմէ սիվասըն հէր եերինի չապ եփրատ չայընա վարըն . ճա , վէ շահպատէ դաւիթի քէնտիախնէ օղուլուգ էտիւյ պախշիլլէրիլէ կեօնտերտի պապասընա : Վ է սենեքերիմ քեաղատլա վերտի կայսերէ ծն շէհիր , եէթ միշիքի գալէ , վէ տեօրթալին պեօյիւք քեօյ . վէ լաքին մանասթըրլարը վէ ծնլարըն քեօյլէրինի վերմէտի : Վ է քէնտի սօյ սօփունու վէ դայրըլարընը տէվ շիրիպ հէր շէյլէրիլէ ճիւմլէսի տեօրթ էիւզպին օլարադ , կէլտի օթուրտու սիվաս շէհրինտէ . սէնէ 1021 . նէ : Վ է ծնտա էօլտիւ . վէ պեօյիւք օղուլ դաւիթ կէչտի պապասընըն եերինէ :

Կէքրար օ կիւնլէրտէ թաթարլարըն պեօյիւքի դուղըրիլ պէկ , վէ ծնուն ապքերի՝ եիւրիւլիւշ էտիւյ տիւշ տիւլէր հայաստանա . վէ չօգ սարգընթըլըք էտիւյ չօղունու էսիր էթտիլէր , վէ ծնլարը տինտէն չըգարմաղ իլին՝ չօգ էգիլէթ էթտիլէր : Վ է իլէրիճէ եիւրիւթլէրինտէ՝ վասակ պահլուունի՝ գրիգոր մադիտրոսուն պապասը՝ քի հայլարըն պեօյիւք սերասքերի իտի , վէ բջնի տէտիլլէրի գալէտէ իտի՝ պէշ էիւզ քիլիլ իլէ ծնլարա գարշը չըգտը . վէ ալլահա կիւ վէնէրէք՝ պերպատ էթտի ծնլարըն օրտուսունու : Վ է կէրի տեօնտիւքտէ՝ պիր սափա եերտէ ալլահա շիւքիւք էտէրէք տուվա էտէրքէն , տիւլմանըն պիրի՝ քի կիլլէնմիշիտի սափան դաշը իլէ պաշընը վուրուպ էօլտիւրտիւ ծնու . վէ եերինէ սերասքէր օլտու ծնուն գարտու չը վահրամ :

Վ է օ կէլէն թաթարլար չօղալըպ տիւշտիլէր աճէմիսթանա . վէ օ վիլայէթի գապդ էթտիլէր . վէ սօնդրա ծնլարըն պեօյիւքլէրի դուղըրիլ պէկ՝ օրատա փատիլ շահ օլուպ՝ օ փատիլշահլըղը եէնիտէն թէմէլլէնտիրտի . վէ քէնտիալի տէ սուլղան տէնիլտի :

Վքինճի սէնէսինտէ՝ սենեքերիմ կէլտիքտէն սօնդրա , 1022 : յովհաննէս փատիլշահ տախի թաթարլար գօրգուսուն նհն :

տան անի շէհրինի վասիլ կայսերէ վերտի, վէ եէմին քեաղատը եազըպ շարդ էթտի քի քէնտի սաղ լողըն տա հայաստանը կեօգէտէ, վէ էյիճէ պագա: Աստիլ կայսր տախի պու շարդը գապուլ էտիլ էյիճէ սագ, լատը օքեաղատը. վէ քէնտի էօլտիւքտէ՝ ծնուն դար տաշը կոստանդինտէ հայլարա սահապլըզ էթտի:

1028: Պու կոստանդին էօլէճէք օլտուգտա՝ չաղրորտը եանը նհէ: Նա հայլարտան պիր քահանայ կիրակոս ատը, վէ ծնու էմին զանն էտէրէք՝ ծնա թէսլիմ էթտի անի շէհրին քեաղատընը. վէ էմը էթտի ծնա քի՝ օքեաղատը կեօ թիւրիւպ վէրէ յովհաննէս փատիշահ գէրէ պանա մագ պուլ տէյիլտիր տէտի պէօյլէ հարամ մալ: Ա է օքահա նայ քեաղատը կիզ լիճէ սագ լայըպ, հիշ քիմնէյէ տույ ուրմատը: Աոստանդին կայսր էօլտիւքտէ՝ ծնուն եէրէ նէ կէչտի կիւվէյիսի ռամանոս Դ. վէ քէնտի դարտա շը գըզընը վէրտի յովհաննէս փատիշահ: () տախի էօլտիւքտէ եէրինէ կէչտի միքայէլ կայսր. ծնա կիտիսը կիրակոս քահանայ, վէրտի օ անի շէհրին քեաղատը նը. վէ միքայէլ տէ սէվինէրէք պախշիշէր վէրտի ծնա. վէ պէքէր իտի յովհաննէս փատիշահըն էօլմէսինի՝ քի զասլոգ էտէ՝ անի շէհրինի վէ պիւթիւն էյալէթինի: Աօլաիւ պու վագիթիւրտէ. սէնէ 1026. նհէ. սէնէ քէրիմ փատիշահ քի սիվաստա օթուրուրտի, վէ էօլ տիւկի վագիթտէ էմը էթտի էվլատլարընա՝ ատլարը՝ դաւիթ, ատում, աբուսահլ, վէ կոստանդին, քի վա րագա նը խաշը եէրինէ տեօնտիւրսինէր. քէնտի սինի տէ օրատա կեօմսինէր: () Նլար տախի պու էմը թիւթիւլ էտիպ, ծնլարըն պէօյիւք դարտաշը գաւիթ փատիշահ օթուրտու պապասը եէրինէ: Պէօյլէ օլ տուգտա սիվասա կէլտի պէտրոս կաթուղիկոս:

1029: Աւ իւրտան սօնդրա էօլտիւ գարս փատիշահը աբաս. նհէ: վէ ծնուն եէրինէ կէչտի օլլու՝ գագիկ նամ: Պունու իշիթաիքտէ պէտրոս կաթուղիկոս՝ չըզըպ սիվաստան գարսա կիթտի. վէ ծնտան անի շէհրինէ. վէ պագաթը կեօրտիւ քի փատիշահ վէ ճիմասթ քէնտիսինէ ինճէն միշ եիւզ շէվիւրիյօրլար. գէրէ չօգ վագիթ իրագ գալ մըշ իտի ծնլարտան: Պէօյլէ կեօրտիւքտէ ծնլարը՝ չըգ տը կիթտի վասպուրական մէ մէքէթի նէ, վէ եափա եալընըզ օթուրտու ձօրոյ վանք տէտիքէրի մանաս թըրտա տեօրթ երլ մըդտարը:

Պու շէյէ հայլարըն պեօյիւքէրի չօգ կիւճէնիս՝ վէ ալիւէ ծնու չաղ բորպ , գօտուլար բջնի գալէսինէ . վէ փատիշահըն էմըրիւէ կէթիրթտիւէր սանահին տէնիւ լէն մանասթըրըն բուհպանընը՝ ատը դէոսկորոս . վէ ծնու էթտիւէր կաթուղիկոս : Վէ լաքին պեօյիւք է պիսկոպոսլարտան հիւ պիրի գապուլ էթմէտի ծնուն կաթուղիկոսլըղընը . վէ ատը՝ պիւլէ անդ բլմատը պա տարադտա . վէ ճէմասթ էյրի պադար իտի ծնա . վէ իղին օլմատը ծնա քի ձեռնադրութիւն էտէ : Վէ քին քէնտիսի տիյնէմէյէրէք՝ լայըգ օլմայան քիմսէլէրի է պիսկոպոս էթտի , վէ չօգ էօլտուղ իշլէրիւէ միւլէթէ սըգլէթ վէրաի :

Պեօյլէ օլտուգտա էպլար վէ վարդապետէր սինադոս 1035 :
էտիս՝ նգովէլ էթտիւէր փատիշահը՝ վէ նախարար , նձէ :
լարը՝ քի սէպէս օլտուլար պեօյլէ պիր փէնա իշէ : Վէ ծնլար տախի գօրգուլարընտան չէվիրմէք իսթէտիւէր պէտրոս կաթուղիկոսու . վէ լաքին օ պիր դարգլիւէ իսթէմէյէրէք՝ կէրի տուրտու : Շաղ բրտըլար օ զաման աղոճանլար կաթուղիկոսունու ատը յովսէփ . օ կէլտիւէ տէ քէնտի էպլարը իլէ՝ պեօյիւք սինադոս էթտիւէր անի շէհրինտէ տէօրթ պին քիշի . վէ օրատա սուչլու պուլուպ դէոսկորոսու՝ էրրթտըլար ծնուն պաշէօրթիւ սինի . վէ բանադրել էթտիւէր օ էպլարը քի դէոս կորոս տիքմիշ իտի . վէ եէնիտէն կէչիրաիւէր պէտրոս կաթուղիկոսու քէնտի քիւրսիսինէ :

() վագիթլէրտէ ռումլար կէլիս աղթամար ութթի 1038 :
նէ՝ ալտըլար բերկրի տէտիքլէրի շէհրի , քի չօգտան նձէ :
գափմիշլէր իտի աճէմլէր . վէ օ շէհրին իտրիկ ատըլ պէյինի դութուպ զընտանա գօտուլար : Պունու տուլ տուգլարընտա օ սէմթտէ օլան աճէմլէր՝ օրայա եէթիշիս՝ ալտըլար շէհրի , վէ զնտա օլանլարը հէփ գըրտըլար . վէ խտրիկիտէ զընտանտան չըգարտըլար : Նիթտիքտէ պու իշէ հայլարըն պիր պեօյիւկի՝ ատը գանձի , ապէր տէվ շիրիս էիւրիտիւ շէհրին իւգէրի նէ . վէ չիւնքի գալէնին պիր դարաֆըր էրգըլմըշիտի՝ ծնտան իշէրի կիրիս՝ գըրտըլ աճէմլէրի՝ էօյլէ քի կիւճ իլէ խտրիկ վէ պիր գաչը տախի սըղընտըլար էօգար . քի գալէյէ , քի օրատա նէ սու վարիտի իլէճէք , վէ նէ եէմէք եէյէճէք : Պունու չիւնքի պիլիւր իտի գանձինին ապէրիլ՝ կէրէք հայը վէ կէրէք ռումու՝ վաղիֆէլէրի
Ժ
T
օլ-

օրնայրա՝ պաշտօնաւոր եկեմէ կէ իւմէ կէ վէ սեփա էթմէ կէ . Թաքի օ գալէտէ օրնայր եա էօլէլէր , եա խօտ քէնտիլէրինի Թէսլիմ հտէլէր :

Պունլար զէվգտէ իքէն՝ օ դարափտա օրն ամիրալար վէ աճէմլէր հարպիճէ պիր օլըպ՝ կէլտիլէր պաստրլար շէհրի՝ վէ գըրտըլար չօղունու . վէ էօրոփւրտիւլէր գանձի տէտիլէրինի . վէ գալանլարը էօրի էթտիլէր . սալթ գանձինին օղլու՝ տաճատ առլը՝ պիր գաչ քիշիլէր գաչա պիլտի : () զաման խորիկ տէտիլէրի էմր էթտիլէր քի պիր չուգուր գազընլար առամ պօյունա . վէ էսիրլէրի պօղազլաթար օ չուգուր իւզէրինտէ Թաքի գանիլէ տօլտու . վէ քէնտիսիտէ օրայա կիրիպ եայգանտը գանիլէ . քի էիւրէկինին հարարէթինի տէփ էթմին . վէ լաքին պիր երլտան սօնղրա կինէ ռուվար ալըպ օ շէհրի , ծնուն հագընտան կէլտիլէր :

Ի յօլտիւ օ կիւնլէրտէ գալիթ արծրունի՝ սենէքէրիմին օղլու՝ քի օթուրուր իտի սիվառտա . վէ չիւնքի էվլատը էօղ իտի , ծնուն գարտաչը առամ կէլտի էէրինէ . վէ քէնտիսինէ եարտըմձի օլտու քիւչլուք գարտաչը աբուսասլ :

1039 : Իքի սէնէտէն սօնղրա էօլտիւ աշոտ՝ յովհաննէս փաշա՝ տիւաշըն գարտաչը , օ քի իքինձի փատիշահ իտի . վէ ծնտան պիր օղլան գալտը ծն տէօրթ եաշընտա՝ առը գազիկ : () սէնէ էօլտիւ յովհաննէս փատիշահ՝ անի շէհրինտէ . տէվլէթի սիւրտիւ . 20 . սէնէ :

12 : Սօնղրաքի գազիկ փատիշահըն վազիկ :

7 . 38 :

1039 : Ի քի երլ փատիշահսըզ գալտը հայաստան յովհաննէս փաշա՝ տիւաշըն գարտաչըն սօնղրա . զէրի նախարարլարտա զայրէթ էօղ իտի . վէ պիրլէք ծնլարտան գալգմըշ իտի : Պու հալտէ իքէն հայաստան՝ պէօյիլէրին պիրի՝ սիւնիք մէմլէքէթին պէյի՝ առը սարգիս վէստ՝ պաշ գալտըրըպ , փատիշահ օլմագ իսթէտի . վէ պու նիյէթ իւէ պաշլատը հայաստանը գալուրմաղա :

1040 : Հաչան իշիթտի միքայէլ կայսր՝ յովհաննէս փատիշահ իտի՝ հըն էօլտիւկիւնի՝ էլ չի էօլատը հայկորա , վէ իսթէտի անի շէհրինի վէ ծնուն էյալէթինի . վէ լաքին հայ :

Հայլար վերմտիքէրինտէ՝ տեօրթ քերրէ ասքեր կէօն տերտի Հայաստանա՝ քի չօգ սարգընթը լոգ էթտիլէր , սարգիս վեստ տախի ծնլարա եարտըմ՝ իտի : Տեօր տիւնձի քերրէ կէտիքէրինտէ , Հայլարըն պեօյիւք լէրի , վէ վահրամ սերասքեր պահլաւունի (քի գար տաղը եերինէ կէչմիշտի) պիր օլուպ՝ տէվչերտիլէր էլ լի պին պահատրը ասքեր . օթուղպինի եանա , ի կերմի պինի աթլը : Վ է իւչ պեօյիւք օլուպ՝ տիւշտիւ լէր ոււմլարըն իւզէրինէ , վէ ինսաֆսրգ գրորտըւր ոււմլարը , էօյլէ քի ծնլարըն գանը սէլ կիպի ագըպ էիւրիւտիւ տխուրեան չայընա , վէ չայըն սույու՝ գան ըհնկինէ տեօնտիւ . վէ գաչանլարըն չօղու օ գանլը չայտա սույա պօղուլտու . վէ չօղու Հայ ասքերին սէ սինտէն շաղըրպ վէ սարփ եերլէրէ տիւշիւպ՝ էօլտիւ . գաչանլար տախի պաշլատըլար Հայգըրըպ եալվարմա զա՝ քի պուգատարը եէթէր , զայրը գըյմասընլար : Վ է ճէնք պիթտիքտէ՝ հէր քէս չէքիլտի քէնտի եէ ըհնէ : Ոււմլար պու իշ իչին էօձ ալմագ իսթէտիլէր Հայլարտան , վէ լաքին պիր շէյ էտէմէտիլէր . զէրէ իչլէրինտէ Ֆեսատլար գուհուր էթտի :

Գադիկ՝ յովհաննէս փատիշահըն գարտաղը՝ օղու՝ 1042 : փատիշահ օլմատան վեստ սարգիս նախարարըն տէփ . նղն : ըհնիշինի կեօրիւպ , վէ քէնտիսինէ պիր արգա պուլա մայըպ՝ վէ պիր եանա չէքիլտի՝ օթուրմիշ իտի . պու իչին պեօյլէ օլմասընտան զիյատէսի իլէ մէյտան պուլ մագլա սարգիս նախարար՝ չօղունուն էիւրէկինի ալլա տը , խուսուսա անի շէհրինտէ օլանլարըն՝ քի քէնտի սինի փատիշահ էթսինլէր :

Վ է լաքին վահրամ սերասքեր , վէ ծնուն խըսըմլարը օթուղ պեօյիւք քիչիլատէլէր պու իշէ գարըշմատը լար , գրիգօր մագիստրոս տախի պիլէլէրինձէ իտի . (օ քի բջնի շէհրինէ պույուրուր իտի՝ վահրամըն գարտա շը օղու վէ վասակըն էվլատը :) Պունլար պիր օլուպ , վէ զայրը պիր գաչ Հայ պեօյիւքլէրի իլէ սեօզ էտիւպ՝ կիթտիլէր պետրոս կաթուղիկոսուն եանընա . վէ օ նուն էմրիլիլէ՝ չաղըրտըլար գադիկի , վէ սարգիստէն կիզ լի անի շէհրինէ սօգուպ՝ օրատա փատիշահ էթ տիլէր Հայլարա , ծնալթը եաշընտա իքէն . սէնէ .

1042 . նղն :

Պու գադիկ օն եաշընտան պէրի օղումաղա վէ իլմէ

դաւիթ օլուայ պիր պեօյիւք ուսթա եանընտա՝ հէր տիրիւ օգուրեաղարըզը Թէքմիլ էթտի, վէ էյի ա մէլէրիւ պեօյիւտիւ : Վէնտի կիւղէլ, պօյլու պօսլու, հէր դարաֆտան եագը շըգը. եիւրեքի վէ գուլ վէթի, վէ չէքիւ չէվիրմէտէ՝ ուսլու ագըլը. տայիւ մա այրգ վէ օյանըգ, պիր տանէ ճէվահիր տիւնեա իյնտէ : Ա է լաքին չիւնքի եարատըճի Թանկընըն ինայէթի էլ չէքմիլ իտի հայ փատիշահ լըղընտան, պեօյիւ փատիշահ էլ վէրմէք իսթէտիէր քէնտի ատամլար :

Պունուն փատիշահ օլտուղունու տույտուդտա սարգիս վէտո՝ գօրգտու. վէ արգատաշարը իլէ դաշտը կիրտի իչ գալէյէ : Աթտի արտըսըրա գագիկ փատիշահ եափա եալընըգ գօրգուսուգ վէ փերվարըգ. վէ ա գըլը սեօղէրիւ իսքեաթ էթտի ծնու, քի չըգա կիտէ օ գալէտէն նէրէյէ իսթէրսէ. օ տաիւ կիթտի սուրմաուի տէտիքիէրի գալէյէ. վէ քէնտի ալ չագըղընը կեօսթէրմէքիւ ապէր տէվչիրտի. վէ պաշատըր գագիկին եէրէրինի վուրմաղա :

Պագիկ տաիւ պիր գաշ պահատըր քիմնէլը ալու, վէ ծնուն իւղէրինէ եիւրիւյիւ պիրտի օրտուսունա. դութտու վէ պաղլատըր ծնու, սանքի ալընը ալլար աալան կիպի. վէ անի շէհրինէ կեօթիւրիւ պընտա նա գօտու : Սօղըրա պիր գաշ քիշինին ընճար իլէ չըգարտըր զընտանտան, վէ ծնուն իօշամէտինէ վէ սըշարտան եալսը սեօղէրինէ ալտանըպ՝ տօսթ էթտի քէնտիսինէ : Պաշատըր արթըգ քէնտի եէրէրինի կէգիւ՝ հէր շէյի տիւզմէկէ տիւզէլթմէկէ :

() երլ Թաթար միլէթի պիր էզ ապէրիւ հայաստանա կէլիւ, օրտուլարընը գուրտուլար հուրաստան չայըն էօթէ դարաֆընա : Տէվչիրտի գագիկ տէ ծն ալթը պին պահատըր ապէր. վէ կէտի օ չայըն պէրի դարաֆընա. օրտա ալթը պինինի փուսույա գօյուպ կիղէտի. վէ ծն պինիւ կէրի տեծնտիւ գաշամագ կեօսթէրիւք : Աթարլար տաիւ էվէթլէյէրէք կէտիւ պու դարաֆա. վէ գագիկին իւղէրինէ եիւրիւ տիւքտէ, փուսուտա օլանլար՝ եօլու քէսիւ պիանսըգ տեօքիւլտիւլըր իւղէրիւքինէ. վէ գագիկին ապէրի կէրի տեծնիւպ՝ իքի դարաֆտան պաշատըր օնլարըր գըրմաղա. վէ էօկէրինէ գաթըպ գօվաւարըր Թա

չայս փարընճա . օրստա չողու չայտա սույա պօղու-
տու , վէ գալանը գաչտը կիթտի կորճայք տէտիքլէրի
մէմլէքէթէ :

13 : Գաֆիէ փարիշահըն րեւշիւնէն :

77 . 29 = 42 :

Գաֆիէ փատիշահ մէյտան ալընճա՝ մոնոմախոս 1043 :
կայսր քի պէշինճի միքայէլին եերինէ կէշտի , նղբ :
անի քեաղատընը պուլուպ՝ հապեր վերտի գազիկ
փատիշահ քի վերսին անի շէհրինի՝ յովհաննէս փա-
տիշահին շարդը իւզրէ : () տախի դաթլըլըգլա ճէ-
վապ վերտի . պէն տէտի հէր դարափտան տէվլէթինի-
զէ միւդի իմ . վէ լաքին աթաւարըմըգտան պիզէ գա-
լան եերի վերէմէմ : Եօգ սեօգտէն սօնըրա՝ տիյնէմէ-
տիքտէ գազիկ՝ ծնուն իւզէրինէ կեծտէրտի մոնոմա-
խոս պիւրէզ ապքերիլէ ասիտ ատըլ սերասքերինի : () Նը
լարա դարշըլըգտը գազիկ , վէ գօվալատը ծնլարը
քէնտի թօփրաղընտան : թօէքրար եէնի տաքեր եօլա-
տը կայսր՝ նիկողայոս սերասքերիլէ . ծնլարը տախի
տաղըթաը գազիկ : Են սօնղունտա փէշքէշէրիլէ
հապեր վերտի ապուսվար տէտիքլէրի դունն աւիրատը-
նա , քի տարա կէթիրէ գազիկ փատիշահ : () տախի
գազիկտէն աղըր փէշքէշէր ալըպ՝ հիշ պիր շէյ կէթ-
մէտի ծնա . խուսուսա քի իսթէմէզիտի ռումլարըն օ
սէմլէթէ կէլմէսինի :

Եիւպհէյէ տիւշիւպ գազիկ քի ռումլարըն պեօյլէ 1044 :
էթմէսի՝ վեստ սարգիսին թահրիք էթմէսինտէն տիր , նղբ :
պունտուն իչին ծնու դուլթտու վէ պօղմագ իսթէտի . օ
տախի տիւրլիւ տիւրլիւ եալան սեօղլէրիլէ ինանտը-
տը ծնու քի պու իչէրի գարըշտըրան գրիգոր մագիստ-
րոս տուր . ծնտան էօթիւրի տիւշման օլտու գազիկ օ-
նա . օ տախի գօրգուսունտան՝ պրրագտը քէնտի շէհ-
րինի քի քջնի տէնիր իտի , վէ կիթտի ստանպօլա . քի
օրստա էօյրէնմիշ իտի հէր տիւրլիւ իլիմլէրի . վէ կայ-
սերտէն շան պուլուպ՝ մագիստրոս օլտու եախօտ մա-
թիստու :

Իսթէտի վեստ սարգիս քի քէնտիսի տէ պիր փայէ
պուլա կայսերտէն , պունտուն իչին պաշատը մէքթուպ-
լաշմաղա , վէ անի մատտէսինի գըզըշտըրմաղա . վէ

չհենքի կիւճէնմիշ խոր գազիկ փատիշահա՛ պաշլատը
 ծնա գարշը պիրէր պիրէր նախարարւարը էլէ ալմաղա
 վէ ծնլարը քէնտիսինէ ուշտուրուպ , ծնլարա մէք -
 Թուպ եօլլատը կայսերէ . վագիթ պու վագիթ տիր
 տէտի՛ անի շէհրինի ալմաղա . էկէր պիր ալ իլէ գա-
 գիկ փատիշահամրը ստանալա չաղըրըպ օրատա ալը
 դօրսան՝ պիգ սանա Թէսլիմ էտէրիզ անի շէհրինի :

1045 : Վայսր տախի մուհասպպէթ նամէ եաղըպ՝ տապէթ էթ-
 նդէ : տի գազիկի ստանալա . գազիկ վարմադ իսթէմէ-

տիքտէ՛ Թէքրար եաղտը . հիչ պիր իշքիլին օլմասրն
 տէտի՛ պույուր կէլ . վէ եէմին էթտի խաչա վէ աւե-
 տարանա՝ քի սանա պիր դարար օլմադ : Վունտան զիյա
 տէտի իլէ իշքիլէ վարտը գազիկ . վէ Ֆիքրինէ գօտու
 քի արթըգ կիթմէյէ . խոսուսա քի վահան պահլա
 ւունի , վէ պեօյիւքլէրտէն պիր գայը՝ կիղ լիճէ հօկիւթ
 վերտիլէր ծնա քի կիթմէսին :

Վ է լաքին օ պիր նախարարւար վէ սարգիս՝ չօգ սէ-
 պէպլէր կէթիլմէքլէ իսքեաթ էթմէք իսթէտիլէր օ-
 նու : Տիյնէմէտիքտէ՛ չաղըրտըրար պետրոս կաթուղի-
 կոսու , վէ ծնու ալահ գարաֆընտան շահիտ դութ-
 տուլար քի անի շէհրինի վէրմէսինլէր ուումլարա . վէ
 պու իշ իշլին քիլիսէտէ պատարագ հօկիւնտէ շէտիա
 վէ գօրգուլու եէմինլէր էթտիլէր . վէ քեաղատա եա-
 զըպ՝ վերտիլէր պետրոս կաթուղիկոսա :

Վեօյլէճինէ ալտանտը վէ ճէսարէթ էթտի գազիկ .
 վէ ծնլարա ինանըպ՝ Թէսլիմ էթտի կաթուղիկոսուն
 էմինլիկինէ անի շէհրինի . վէ շէհրէ տախի կեօղէ-
 տիճի գօտու պիր էզ ասքէրիլէ ապիրատ ստլը պիրի-
 նի , քի քէնտի սէպիլիլիւսի խոր . վէ սարայընա միւ-
 պաշիր էթտի վէսա սարգիսի : Վի պեօյլէճէ տիւղիւպ
 գօշուպ , ալտը պիլէսինճէ քէնտի տօսթլարընը վէ իս-
 Թէտիկի աւքէրի . վէ եօլա տիւղիւպ կիթտի ստան-
 պօլա օ երլ քի փատիշահլըղընըն աեօլտիւնճի սէնէ-
 սի իտի :

(Նու գարշըլամաղս վարտըլար զիյնէթիլէ ոտան-
 պօլուն պեօյիւքլէրի , վէ փատիշահ կիպի պեօյիւք
 ալայիլէ իչէրի ալըպ՝ կեթիլըտիլէր մնումիս կայ-
 սերէ : Վայսր տախի մուհասպպէթ կեթմէքլէ միւ-
 լիւվէթ վէ ըաղպէթ էթտի ծնա : Վիր գայ կիւն-
 տէն սօնղըա սեօզ աշտը կայսր անի շէհրինտէն էօ-
 Թիւ .

Թիւրի . վէ ծնու իսթէտի գազիկտէն՝ սեօզ վերերէք
քի ծնուն եերինէ պէտէլ վերէ մէլիտինէ շէհրինի՝
էյալէթիլիէ : Զօգ գարշը աուրտու պունա գազիկ ,
վէ հիշ պիր գարաֆտան գայիլ օլմատըգտա՝ ալըգօ
տու ծնու կայսր . վէ պիր աուայա կեօնտերտի սիւրկիւն
կիպի :

Պունու տույտուգլարընտա հայ նախարարլարը՝ իքի
Ֆրրդա օլտուլաք . չօղու վերմէք իսթէրիտի անի շէհ-
րինի . վէ պաղլիսի իսթէմէզ իտի . չօգ խրըր լթտան
սօնղըա՝ հէփիսի պիր օլուպ՝ կայսերէ կեօնտերտիլէր
անինին անախթարընը , վէ ծնա քեաղաւ եալտըլոր
քի շիմտէն սօնղըա սէնին տիր հէմ անի վէ հէմ պու
սէմթլէր :

Սոնոմախ կայսր կէթիւրտիպ գազիկ փատիշահը հու 1046:
զուրոնա՝ կեօսթէրտի ծնա նախարարլարըն քեաղա նղէ :
տընը . չօգ սեօզ վէ չօգ միւճատէլէ օլտուգտան սօնղ-
ըա՝ մէճպուր օլտու գազիկ անի շէհրինի վերմէկէ . վէ
ծնուն եերինէ ալտը պիզաւ տէտիքլէրի շէհրի , վէ
ղայրը եերլէր՝ իւշ սէմթտէ , աւարը կապագով
կիա , խորձէն , վէ լիկանդիա . պունլարտան ղայրի՝
ստանպօլտա պիր սարայ՝ կէլիլիլիէ : Սէ լաքին քէն
տի հալի փերիշան օլուպ՝ ահ լաճ հտէրէք եօմրիւնի
կէչիլիլի իտի : Պիր գաչ վազիթ ստանպօլտա տուր-
տուգտան սօնղըա էվլէնմէք իսթէտի . վէ կայսրըն իզ-
նի իլէ ալտը գաւիթ փատիշահըն գըզընը . քի սիվապ
տա օթուրուր իտի , վէ օ զամանլարտա էօլմիշ իտի .
վէ ծնուն եերինէ գարտաշը ատում կէչմիշ իտի : Լապի
տը գազիկ՝ պիզու շէհրինտէ պիր մանասթըր , վէ օ-
րայա կիտիպ չօգ քերրէ՝ աղլար իտի տէրտիմէնա հայ-
լարը : Պունուն իքի էվլատը օլտու յովհաննէս վէ
դաւիթ :

Զաղըրտը կայսր՝ պետրոս կաթուղիկօսոն տախի ըս-
տանպօլա պիր գաչ էպիսլա . վէ ծնտա սագլատը . քի
օլմայա հայլարը պայղա դալտըրա : Իւշ երլտան սօնղ-
ըա սիվաս փատիշահը՝ ատում արծրունի՝ պետրոս կա-
թուղիկօսա քէֆիլ օլուպ՝ ալտը կեօթիւրտիւ ծնու սի-
վաս , վէ օթուրթտու՝ նը նշան տէտիքլէրի մանաս-
թըրընտա :

Փատիշահըգ դալտըգտու հայաստան , տիւշմանլար 1047:
պայղա գալգտը . էն էվլէլ ապուսվար դունիտէ օլան նղէ :

ամիրա՝ հայկարա վէ՛ ռուսկարա գարշը հսիրիս, չօդ սրգընթը վերտի ծնլարա . վէ՛ քիմի դուծարսա գօրլար խտի տինխնտէն տեծնտիւրմէկէ : Սու աթէշի սեծն տիւրմէկ իչին ղայրէթլէնտի վահրամ պահլաւունի . վէ՛ աքէր տէվշիրիս՝ տին ուղուրունտա պաշընը գօտու . չըգտը ապուսկարա գարշը . վէ՛ ծնուն աքէրինի գըրըս գօվլատը չագ դուլին տէնիլէն շէհրին գաւ փուսունա վարընճա . օ՛ ճէնքտէ տիւշտի պունուն գրի գոր օղուլճուղու , վէ՛ քէնտի տէ եարալանըս՝ թէօլիմ էթտի ճանընը՝ սէքսէն եաչընտա օլարագ . վէ՛ թէնի կեօմիւլաիւ մէզարա սանահլին մանասթըրընտա :

14 : Դուղրիւ պէյին , վէ՛ ճոռմախտա նայսերին հայկարա էր-
պիւլքի :

դ. 42 = 43 :

1048 :
նղէ :

Օ վագիթլերտէ դուղրիւ պէյին առքերի չօդ տէ-
ֆա եիւրիւտիւ կէլտի հայաստան սէմթինտէ .
էվլէլքի եիւրիւլիտէ եիւզ պին գատար օլարագ՝ վիւ
րան էթտիւլէր իկիւրմի տեօրթ էյալէթ թա բասէնտէ
տէք : Իքինճի եիւրիւլիտէ իքի եիւզ պին օլարագ՝
տեօրթ պեօլիւք օլտուլար՝ վէ՛ տեօրթ դարաֆա տիւ-
շիւս հայաստանը խարապ էթտիւլէր . (իսթէրսէն
պագ կեօր հայ թարիխնտէ . դ. 42 :)

1049 :
նղը :

() սէնէ կէչտիքտէ պիր ղայրը պեօլիւք տէ հայաս-
տանա կիրիս՝ գուշաթտըլար արծն տէտիքլէրի շէհի-
րի . վէ՛ օ՛ շէհրտէ իւզ եիւզ պին ճան վարտի , վէ՛ սէքիզ
եիւզ քիլիսէ . շէհրի դարշը տուրտուգտա տիւշ-
մանլար իչերի սալըս գըրտըլար եիւզգըրդ պին քիշի .
վէ՛ գալանլարըն ճիւմլէսինի հսիր էտիս՝ շէհրի եագ-
տըլար . քի շիմտիյտէք վիրան տըր :

() գատար ռուս՝ սաքէրի վարիտի հայաստանտա՝
ալթմըշ պինտէն ղիյատէ . վէ՛ իքի առամ՝ էլլինտէ՝ քի
պիրի Լ՝նիտէ օլուր իտի՝ առը կամէնաս . վէ՛ օ՛ պիրի
վասպուրական սէմթինտէ՝ առը արոն պուղար ճին
սինտէն . պունլարտան հիւզ պիրի եարտըմ էթմէտի
հայկարա՝ հիւզ օլմագսա պարի քէնտի ֆայտալարը ի-
չին . ղերէ հայկարըն ղայ օլմասընը քէնտի ֆայտա-
լարընտան ղիյատէ իսթէրիլէր իտի :

Սէ՛ լաքին հաչան պագտըլար քի տիւշման օրթալըղը
եր

Երգայօր, պիր էզ առքէր տէ կեօնտէրտիլէր. պունլար 1050 :
տախի պիր իշ կեօրէլիմ տէրիքէն՝ տիւշման խըշմնա նղթ :
օղրայրպ տաղը լորլար : Տիւշման տախի էօթէսինի պէ
րիսինի չալարագ չարփարագ , կէլտի գարս սէմթինէ
քի օրատա օթուրուրիտի դագիկ աքասեան . վէ Ծք
յայանութի կիւնիւնտէ , շէհրէ կիրիպ՝ պուլտուգլա
ընը գրրտըլար , վէ գալանլարը Էսիր էթտիլէր . շէհ
րի տէ Էագըպ կիթտիլէր . սալթ Էալընըզ գագիկ ա
քասեան պիր էզ առամլա իշ գալէյէ տիւշիւպ գուր
թուլտու . վէ սօնղրա շէհրի եհնիլէտի :

Պէօյլէ վագիթտէ րահաթլըգտա իտի չորրորդ հայք 1051 :
տէտիքէրի մէմլէքէթ՝ հայ միլլէթիլէ տօլու : Պիր 2 :
գաչ ուում պու հայլարա հասետ Էտիպ՝ օնլարտան շի
քեայէթ էթտիլէր մինումախոս կայսերէ . օտախի չիւն
քի խասմ իտի հայլարա , վէ չիւրիւթմէք իսթէր իտի
օնլարը , չօգ աքէրիլէ օրայա կեօնտէրտի պեռոս առ
լը սէրասքէրինի :

() սէմթլէրէ կիրտիքտէ պեռոս՝ մէրհամէթի եիւրէ
կինտէն տըշարը պըրաղըպ՝ պաշլատը տեօրթ դարա
Ֆընը երգմաղա . վէ հասկեր կեօնտէրտի հայ պեօյիւք
լէրինէ քի Էանընա կէլսինլէր : (Մըլար տախի օնու
մէրհամէթսիզ իշէրինի կեօրիւպ՝ ճիւմլէսի սեօզլէրի
նի եէմինիլէ պիր էթտիլէր քի կիթմէսինլէր :

(Մըլարտան պիրի առը թորոսակ՝ եէմինինէ գարը
կիթտի տուլուրտու պեռոսա օնլարըն մէշվէրէթլինի :
Պունու տուլտուգլարընտա օպիրլէրի՝ իսթէր իսթէ
մէզ կիթտիլէր պեռոսա :

Վ է լաքին Էն պեօյիւքլէրի առը հարպիկ քի օթուրուր
իտի քէնտի գալէսինտէ (քի արղընի , Էախօտ արղն
տէրլէր) , գալէնին մէթինլիկինէ կիւլէնիպ եէրինտէն
գըմըլտանմատը : Կէլտի պեռոս օ գալէնին իւզէրլինէ ,
վէ կեօղիւնէ եէնկտիքմէտի ալմասընը . գալէնին
իսթիւնտէ պիր գաչընը կեօրտիւքտէ՝ սէս էթտի օն
լարա . քիմքի տէտի հարպիկին պաշընը պանա կէթի
րիրսէ՝ օնա վէրիրիմ պու գալէյի . վէ պեօյիւք փայլէյէ
Էէթիշտիրիրիմ օնու :

Պասապէթ ալտը հարպիկի . օլմայա քի պիրի դամահ
պէլասըրիլէ գըյսըն քէնտիսինէ . ուլգու գաչտը կեօ
ղիւնտէն . վէ իւշկիւն ուլումատը . կիթտի գալէնին
պիր դարաՖընա սէվկիւլիւ ալադտաշլարը իլէ . վէ
օն

ծնւարըն սեօզիւնէ ինանըպ ույդույա վարտը . ույդուրի
քէն խային այագտաշարը օրատա պօղազլատըլար օ-
նու . վէ պաշընը կեօթիւրտիւլէր պեռտա . օ տախի
գալէյի գապգ կթտիքտէն սօնղրա՝ ալտը հայլարըն
պեօյիւքէրինի , վէ կեօթիւրտիւ ստանպօլա . վէ մու
նոմախտս կայսր հիւ պիր թէֆթիշ կթմէտէն սիւրտիւ
ծնւարը պիր առայա : Վէ լաքին պիր վագիթտէն սօնղ-
րա թէսդորա թագուհի ծնւարը իղլադ կթտիրտի :

15 : Ղուդրիւ պէյն լեւրար հայաստանս եիւրիւմէս . վէ մա-
նպէրտի մահասէրէ էլմէս : Վէ է իւնճի խալիէ իսլուդիւն
սուն վագիթի :

7. 43 = 44 :

1053 : **Օ** կիւնլէրտէ կինէ կէլտի դուդրիւ հայաստան
27 : սեմթինէ . ալտը բերկրի շէհրինի . կէլտի բա-
սէն թօփրաղընա , վէ չօգ եկը եագտը չադ վանանդա
վարընճա : Պագտը կեօրտիւ գագիկ աբաստէն՝ քի քէն
տի էօլքէսինէ տէ կիրէճէք . տէվլիւտի առամլարը-
նը , վէ թաթուլ առը սերապէրինի , վէ եիւրիւտիւ
դուդրիւն իւկէրինէ : Ղէնք պաշանտըգտա՝ ապէրի
թէհլիքէյէ տիւշտիւ . ծնուն իչին կէրի տեծտիւ . Վէ
լաքին թաթուլուն աթը սագագլանտըգտա՝ տիւշման
լար դութուպ ծնու կեօթիւրտիւլէր դուդրիւն հու-
դուրունա : Վէ չիւնքի օ ճէնքտէ եարալանմիշ իտի աը
սուրան խանըն օղլու , դուդրիւ կեօրտիւքտէ թաթու-
լու վէ օ ուշաղը տէտի թաթուլա . էկէր շու սաղ գա-
լըրսա՝ սէնի սալը վէրիւրիմ՝ էկէր էօլիւրսէ՝ սէնի ծնա
գուրպան էտէրիմ . ճէվապ վէրտի թաթուլ . էկէր
տէտի՝ վուրը պէնիմ իսէ՝ սաղ գալմաղ : Վոնղրա ու-
շագ էօլտիւքտէ՝ պօղազլատը դուդրիւ թաթուլու . վէ
ծնուն սաղ էլինի քէսիւ պօլատը ուշաղըն պապասը-
նա . օղլուն տէտի ալլագ էլտէն էօլմէտի . պեօյլէ էլ-
տէն էօլտիւ քի թէքրարլամաղ , եանի պիր վուրմաղ
իլէ իշի պիթիրիր :

1054 : Պունտան սօնղրա ալտը դուդրիւ քէնտի ապէրինի .
27 : վէ կիթտի մանազկերտ իւղէրինէ՝ վէ մէնճէնիգլէր ,
եախօտ իւքէլէլէր գուրուպ պաշատը գալէսինի տեօյ-
մէկէ . օ շէհրտէ պիր ֆիրասէթլի հայ բահանայ վար
իտի . սու պիր սէնաաթիլէ քէսէրիտի օ վուրըշարըն
գուլ-

գուլիլէթինի : Սազաւր կեօրտիւ գուղըիլ քի տաւմայօր շէհրի՝ գալէ ալթընտան լաղըմ գազար . վէ չինքի աճէմլէրտէն պիւրի տիւշման օլմիշ իտի դուղըիլէ , պիր քեաղատ եաղըպ սարար օգ իւզէրինէ , վէ իչէրի ալթըպ՝ աղնաթար դուղըիլին էթտիկինի : Սէ գալէտէ օլանլար իչէրտէն եօլ աչըպ օ լաղըմա դարըմ կէչտիլէր դութաուլար լաղըմ՝ ճիլէրի՝ վէ Տէմ գուղըիլին դայնաթասընը քի պու իշ իւզէրինտէ իտի . վէ ճիւմլէսինի գալէսին եօգարըսընա չըգարըպ քէստիլէր պաշարընը դուղըիլին կեօզի էօկիւնտէ :

Ղուղըիլ պուսու կեօրտիւքտէ՝ ճան պաշընա սըչրաւոր . վէ չինքի աղաճտան եափըլմիշ պիր պեօյիւք մէնճէնիգ վար իտի պիթլիտէ , հայճա բաբան տէրիգ : քի վասիլ կայր եափաղըմիշ իտի . էօյլէ միւպալէղէ պիր շէյ իտի քի տեօրթ եիւզ քիշի չէքէրիտի ծոռն ուրդանընը : Սու բաբանը դուղըիլ կէթիրտիպ գալէնին գարըսընա գուրաու : Սուսու կեօրտիւքլէրինտէ գալէտէ օլանլար չօգ գօրդաուլար , վէ նէ եափաճաղլարընը պիլէմէտիլէր . վէ Տէր դարափտան իւմիտլէրի քէսիլտիքտէ , վասիլ տէտիքլէրի գալէնին աղասը տէլլալ չաղըրթար . քիմքի տէտի շու բաբանը եազալսա , պեօյիւք փայէյէ եէթիշտիլըրիմ : () րատա պիր հէզարփէն փրանսըզ վարտի՝ պու թօզ կիպի պիր շէյ եափըպ քի հավատան դութուշուր . վէ իւզ շիշէյէ տօլտուրուպ գօյնուսա գօտու . պինտի պիր չափգըն ալթա , վէ էլինէ պիր քեաղատ ալըպ մէթուպ դարընա՝ պաշատը կիթմէկէ բաբանա տօղրու . վէ պէք՝ ճիլէր պիր շէյ ալթմէտիլէր . զանն էթտիլէր քի մէթուպ կեօթիրիւր : () տախի բաբանա եազալըպ պաշատը շաշարագ պազմաղա ծնա , վէ շիշէլէրի չըգարըպ՝ պիր պիրի արտընճա՝ ալթար բաբանըն իւսթիւնէ . վէ քէստիսի գաչըպ կիրտի գալէյէ : Ղէքճիլէր արտընա տիւշտիւքտէ՝ բաբան դութուշուր վէ մուլմ կիպի երիտի :

Ղուղըիլ իւմիտինի քէստիքտէ՝ աղկանատը սերասքէրին պիրի ծոռն էմրիլիէ՝ օտա դարընա պիր գաչ շէյ եափաղըտը իւսթլէրի գափալը , վէ տեօրթ եանլարը աչըգ (քի հայճա ղէշ տէրիգ) , վէ գալէսին աշաղասընա սալտօրտը . պուսըսըն ալթընա կիրիպ աճէմլէր , պաշատըլար քիւլիւնկ իւլէ գաղմաղա գալէսին թէ

Թէմէլինի : Վալէտէ օլանլար տախի խրղա պրոսգ-
տըլար օտա կիպի եափըլան շէյլէրին իւզէրինէ ուճլա-
ըը սիվրի դալըն տիրէքլէր , վէ ծնլարը փարչա փարչա
էթաիլէր . վէ իփ իլէ պէօյիւք դանձալար աշաղա սա-
լըպ' օ դազան քիմնէլէրի եօգարը չէքտիլէր , վէ պէլլէ-
րինտէն պիւիպ' տըշարը աթտըլար . վէ դալանլարըն իւ-
զէրինէ՝ դաշ վէ օգ եաղտըրըպ' չօղունու էօլտիւրտիւ-
լէր , վէ քիմիւի տէ սագադլատըլար :

() դալապալըգտա իքի իկիտ հայ ուշագլարընտան
գալէ գափուսունտան տըշարը չըգըպ , վէ դարըլ կէ-
լէնի երգըպ' եէթիշտիլէր աղկան սերասքէրէ , վէ սս-
չընտան դուժուպ չէքտիլէր գալէյէ . վէ ծնուն պաշը-
նը քէսիպ' պիր ալէթիլէ աթտըլար դուղըրին էօկիւ-
նէ : () սաաթ դուղըրին կէօզլէրի դարարտը , վէ
ղայէթ ութանտըղընտան տայանամայըպ չըգտը կիթ-
տի օրատան . վէ էօլտա արծկէ շէհրինի պարըպ' գըը
տը օրատա օլանլարը , վէ շէյլէրինի ալըպ կիթտի եէ-
րինէ : Սէ լաքին ծնուն ասքէրի , վէ Թաթար միլլէթի
պէօլիւք պէօլիւք օլուպ' երլտա պիր իքի քէրրէ եիւ-
րիւիշ էտէրլէր իտի հայաստան իւզէրինէ , վէ գասա-
պալարը , քէօյլէրի եազըպ երգըպ' վէ շէյլէրինի ալըպ'
կիտէրլէրիտի , զէրէ սահապարզ գալմիշտի հայաս-
տան . իսթէրսէն պագ հայ Թարիլիկտէ . Դ. 44. 46 :

1058 : Պէօյլ մուսիպէթլի իլէրի կէօրիւպ պէտրոս կաթու-
շէ : ղիկոս քի սիվաստա օթուրուր իտի՝ վէ իսթիար օլմանը
իլէ էճիլի եէթիշիպ' էօլտիւ . 40 . սէնէ կաթուղի-
կոսըգ էթտիքտէն սօնղրա : Սօլտիւ օ կիւնլէրտէ վէ
դրիգոր մագիստրոս՝ քի պէօյիւք մանալայ իլէ օթու-
րուր իտի միջագեաք տէտիքլէրի մէմլէքէթտէ . վէ
եէրինէ կէշտի ծնուն օղլու վէստ վահրամ՝ ըուհանի
վէ ալիմ պիր քիմնէ՝ քի սօնղրա կաթուղիկոս օլուպ ,
տէնիլտի դրիգոր վկայասեր :

1058 : Սաչիկ իքինճի՝ պէտրոս կաթուղիկոսուն գըգգարտա-
շէ : շը օղլու՝ ծնուն եէրինէ կէշտի անի շէհրինտէ : Վայսը
օլտուգտա կոստանդին՝ տուկիծ տէտիքլէրի՝ ստանպը-
լա չաղըրտը ծնու . վէ իսթէտի ծնտան պէտրոս կա-
թուղիկոսուն մայլընը վէ միւլքինի . զէրէ զանն էտէր-
իտի քի ծնուն էանընտա գալմըշ տըր հայ փատիշահլա-
ըըն հազնէսի : Վիր շէյ պիւլմատըրգտա՝ վէրկի սալտը
իւզէրինէ՝ երլտա շուգատար շէյ վէրսին տէյի . օ պու-
շէյի

Հէյի պօյնունա անմատրգտա՝ իբի քիշի օրթայա կէլտի
 ռում միլլէթինտէն՝ քի քէնտիլէրինի գօսուն հայար
 իւզէրինէ՝ պիրի օլսուն հաքիմ, վէ օ պիրի կաթուղի-
 կոս կիպի. վէ սեօզ վէրտիլէր քի երտան երւա վէր-
 կիլէրի էտա էթսինլէր փատիշահա. վէ լաքին պու իշ
 իլէրի վարմատը. զէրէ պիրի օ կիւն աղըր իսաթալըղա
 տիւշտիւ. վէ օ պիրի էօլտիւ : Չըգմադ իսթէտի ստան
 պօլտան խաչիկ կաթուղիկոս. վէ կեօրտիւքի օլմատը՝
 օթուրտու ծնտա իւշ երլ. սօնղրա պիր արալըգ պու

լուպ չըգտը կիթտի թաւբլուր տէտիքլէրի եէրէ : 1060 :
 Պաշլատը արթըգ տուկիծ կայար հայարը ինճիթմէկէ, շլթ :
 վէ ծնլարա զօր էթմէկէ՝ քի ռում ստէթինի գապուլ
 էթսինլէր. պագտը կեօրտիւ քի օլմայօր՝ չաղըրտը սի-
 վաստան սէնէքէրիմին օղուլլարլընը ատում վէ աբու-
 տահ. վէ սինադոս էթտի ռում վարդապետլէրիլէ՝
 քի հայլարա աղնաթսըն ռում ատէթլէրինի : Մտում
 իլէ կէլմիշտի յակոբ ատլը վարդապետ սանահինլի,
 օգուր էաղար պիր քիմնէ. պու օ սինադոստա սեօզի
 գըսա էտէրէք, պիրլիք քեաղատը վէրտի ռումլարա
 քէնտի միլլէթի գարաֆրնտան :

Սինադոստան սօնղրա՝ տուկիծ կայար՝ օքեաղատը կեօս
 թէրտի գագիկ փատիշահա. օ տախի՝ պու քեաղատ
 պիր Հէյ տէյմէզ տէտի. զէրէ էաղան քէնտի պաշլնա
 պիր քիշի տիր, միլլէթին գարաֆրնտան պեօյլէ քեա
 ղատ վէրէմէզ : Սօնղրա տուկիծտէն իղին ալըպ՝ հայ
 սինադոսու էթտի, վէ ուղղափառ տին իւզըէ պիր
 քեաղատ էաղար. պու ուղղափառլըղը պիզ գապուլ
 էտէրիզ տէտի. վէ լաքին ատէթլէրիմիզի տէյիշմէյ-
 իզ. վէ պու քեաղատը քէնտիսի օգուտու ռումլարըն
 էօկիւնտէ : Սումլարըն նիյէթի իլէրի կիթմէտիքտէ՝
 խուսուլէթլէրի արթտը. օ գաստար քի գապիլ օլտա՝
 հայ միլլէթինի չեօր չեօփ կիպի տիւնէատէն սիւփիւ-
 ըիւրլէրիտի :

16 : Լէն շէնէրին ալէմադ :

7. 46 = 49 :

Ըլտիւ օ կիւնլէրտէ դուղըիլ աճէմ փատիշահը. 1062 :
 վէ եէրինէ կէչտի ծնուն գարտաշը օղու էլպարա շթն :
 լան, քի հայլար ալփառլան տէրլէր : Պու էլպարսլան
 էա

1064: Եւթարտ ալփասլան իբրինձի սէնէսինտէ հատսիզ հի-
շէֆ: տապարզ աքէր տէվ շիրիպ՝ կէլտի տիւշտիւ հայաստան
սէմթինէ . վէ աղուն թօփրաղընա կիրիպ , վէ աղ-
ուն փատիշահընըն դըզընը ալըպ՝ ծնունլա տօսթլաշ-
ար . ծնտան եիւրիւտիւ արարատ մէմլէքէթինէ . վէ շի-
րակ էյալէթինէ պասըպ՝ օրտուսունու դուրտու անի
շէհիրին դարչըսընա . քի օ զաման օրատա ռում դա-
րաֆրնտան փաշա կիպի պիր քիմսէ օթուրուր իտի հայ-
լարտան՝ աւր բագրատ , վէ ծնուն իբրինձիսի գրիգոր
կիրձի միլէթինտէն :

Հաջան կէօրտիւ ալփասլան գալէնին եիւքէքլիկինի
վէ մէթանէթինի , շաշտը վէ նասըլ էթսին տէյի պաշ-
լատը տիւշիւնմէկէ . գալէնին պիր դարաֆրընը պիրէզ
ալադ կէօրտիւքտէ՝ ումաու քի ծնտան իշ կէօրէ պի-
լէ . պու իւմիտ իլէ գուրտու օ եէրին դարչըսընա պիր
պէօյիւք մէնձէնիք , հայճա բաբան , քի պիլէսինձէ
կէթիրմիշտի . վէ ծնունլա պաշլատը տէօյմէկէ գա-
լէյի : Զօգճա վուրտուգտա բաբանը՝ զէտէլէնտի օ դա-
րաֆ վէ աշաղա էնտի : Վէօյլէ օլտուգտա՝ ճիւմլէսիտէ
պաշլատըլար չաղրըմաղա . աճէմ աքէրի սէվլինձլէ
րինտէն , վէ շէհիրտէ օլանլար՝ գօրգուլարընտան : Վէ
չիւնքի շէթին իտի օ երգըլան եէրտէն իշէրի կիրմէք ,
աճէմլէր իշէրի կիրտիքտէ՝ շէհիրտէքիլէր գըլըճը պաս-
տըլար , վէ չօղունու էօլտիւրտիւլէր , իւչ սաաթ ճէնք
էտէրէք : Վէյլէ քի աճէմլէր տայանամայըպ վէ իւմիտ-
լէրինի քէնիպ՝ գօյվէրտիլէր շէհիրի , վէ հաղըլընա ,
տըլար կէրի տէծնմէկէ :

Պու իշտէն եիւրէքլէնմէք կէրէկ իտի բագրատա . վէ
լաքին քէնտիսի վէ արգատաշարը գօրգարագ տիւշտիւ-
լէր իչ գալէյէ . էօյլէ զանն էտէրէք՝ քի սօնղունա վա-
րընճա տայանամաղլար : Վէ շէհիրլիլէր տախի պիլմէյ-
երէք աճէմլէրին դաշտըղընը՝ զէրէ գըյաս էտէրլէր-
իտիքի թէքըար տէծնէլէր , հաջան կէօրտիւլէր քի բագ-
րատ վէ ծնուն արգատաշարը իչ գալէյէ դափանար-
լար , գօրգուլարընտան ալթ իւսթ օլտուլար , վէ պէօյ-
իւք շամսթա գօփարըպ պաշլատըլար չաղրըմաղա վէ
աղաշմաղա : Վէ չիւնքի տիւշմանլար ուզագլանմիշ
իտի շէհիրտէ օլանլարտան էլ լի պին գատար քիշի գա-
լըպ շէհիրին օ պիր դարաֆրնտան , տաղըլտըլար :
Տիւշմանլարըն պիր գաշը հէնիւզ օրալարտա օյալա-
նը .

նըրիքէն՝ շէհրտէ ուն հէնկեամէյի իշտիպ՝ իշէրի
ապարար . վէ օ մուսիպէթի կեօրտիւքլէրինտէ՝ գափ
տըլար չօճուղուն պիրինի անասը գուճաղընտան . վէ
շ շիրտէն չըգըպ չափըճադ եթիթիշտիլէր ալփասլանա,
վէ չօճուղուն օնուն էօկիւնէ գօյուպ՝ նագլ էթտիլէր օ
նա կեօրտիւքլէրինի : () տախի թէգէ կերի չէվիտի
ասքէրինի . քի սէլ կիպի շէհրէ կիրիօ տիւշտիլէր
հալգըն իւզէրինէ , վէ գըլըճտան կէշիրտիլէր օնլս
ըր , վէ օթլուգ կիպի պիշտիլէր , էօյլէ քի սօգադ
լար պիր ուճտան օ պիր ուճա լէշիլէ տօլտու . վէ օն
լարըն գանըլիլէ տիսուրեան տէտիքլէրի շէհրին եա
նընտա օլան արփա չայը գանա պօյանտը :

Գըրտըլար սօնըրա էվլէրին գափուլարընը , գութտու
լար գարըլարը վէ ուշագլարը , վէ էսիր էթտիլէր .
գութտուլար տախի օրանըն պէօյիւքլէրինի , վէ օնլա
րա շէտիտփաքէնճէլէր էթտիլէր՝ քի կեօսթէրսինլէր
հալնէլէրինի : Ս է քիլիսէլէրէ կիրիպ՝ սօյաուլար .
քահանալարը էօլտիւրտիւլէր . քիմինի սուլա պօղտու
լար , քիմինի աթէշէ եագտըլար , քիմինի եարըպու
շուգ պօղաղլայըպ էօյլէ պըրագտըլար , վէ քիմինին սաղ
սաղ տէրիսինի եիւզտիլէր :

Պաշլատը օ զաման զաֆիլէն կեօկ գարարըպ կիւրլէ
մէկէ , վէ էօյլէ պիր սաղանագլը եաղմուր եաղտը քի
իֆրագ իլէ սէլլէր եիւրիւտիւ , վէ լէշլէրի տիսուրեան
չայընա սիւրիւպ՝ տէօքսիւ : Պու կիւրիւթիւտէն տիւշ
մանլար օ կիւն տուրտուլար . սապահ օլտուգտա թէք
րար տիւշտիլէր շէհր իշինէ , վէ պէրպատ էթտի
լէր շէհրի : Ս է ալտըլար իւ գալէյի . գէրէ իշէրտէ
օլանլար կիզլի եօլ պուլուպ գաշմիշլէրտի :

Ե շիրին իշի պիթտիքտէ՝ էմր էթտի ալփասլան քի
էսիրլէրի սէչսինլէր , իշէ եարարլարընը՝ իուսուսա հայ
լարըն պէօյիւքլէրինի ալսընլար , օ պիրլէրինի պըրագ
տընլար , քի շէհր կինէ եափըլարն . սօնըրա պիր էգ
ասքէրիլէ գապիդ գօտու օրայա , վէ էսիրլէրի աճէմիւ
թանա եօլալըպ՝ գալգտը օ սէմթտէն , վէ եիւրիւտիւ
վանանգա տօղրու . վէ էլլի կեօնտէրտի աբաս օղըու
գագիկէ՝ քի պաղընա կէլէ :

Պունու տուլտուգտա գադիկ՝ պիր ֆէնտ էթմէք իա
թէտի . էլ չիյի օյալանտըրտը . վէ քէնտի սիյահ էպպապ
լար կիլիպ՝ եա գութտու . քիւլ տեօշէտի եէրէ , վէ
օրայա

օրայա օթուրտու , վէ պիր սիյահ եաստըը եաստան ,
տը : Իչերի կիրաւիքտէ էլ չի , ծնու օ գըլաֆէթտէ
կեօրիւպ շաշտը . նէ՞ օլտու սանա տէտի , սէն պիր փա,
տիշահսըն , նիչին սիյահլարա կիրմիշ սին : Գագիկ
տախի տերունինտէն ան էտէրէք տէտի . հաչան իշիթ
տիմքի ալփասլանըն ամուճասը պէնիմ սէվկիւլիւ տօս
թում գուղըիլ փատիշահ էօլմիշ , օ զամանտան պերի
սիյահլարա կիրտիմ , վէ շիմտիյէտէք եաս իչինտէ իմ :
() սաաթ կէրի տեօնտիւ էլ չի վէ կիրտիպնագլէթտի
ալփասլանա գագիկտէն կեօրտիւկինի վէ իշիթտի
կինի : Ե աշտը ալփասլան իշիթտիքտէ պու իշի . վէ
մուհապպէթիլէ եիւրէկի պաղլանտը գագիկէ . չըգ-
տը կէլտի գարսա պեօյիւք ալայիլէ . վէ գագիկին եա-
նընա կիրտիպ գուճադլատը , վէ պօյնունա սարըլտը .
վէ փատիշահ էսպապը կիյտիրիպ՝ շէօհրէթինի պեօյ-
իւթտիւ . վէ թէքրար ծնու վանսնդ փատիշահը է-
տիպ տեօնտիւ կիթտի եէրինէ :

Տիւշինտիւ գագիկ քի օ սէմթէրտէ ռահաթ պու-
լամայաճադ . ծնուն իչին կայսերէ վէրտի վանսնդ էյա-
լէթինի . վէ ծնուն եէրինէ ալտը ծամնդաւ տէտիքլէրի
գալէյի , վէ իւչ շէհր՝ առլարը ամասիա , կոմանա ,
վէ լաւիսա , վէ եիւզ քեօյ . վէ թախիթ էթտի ծամըն
դաւ շէհրինի :

17 : Դրեգոր վէայասէր հաւուղիկոսուն վագիի :

$$7 \cdot 48 = 49 :$$

1064 : Իշիթտիքտէ խաչիկ կաթուղիկոսանի շէհրին պաղը-
շէօհ : Ենա կէլէն իշէրի , եիւրէկի գըրըլտը , վէ եաս
դուլթաւ , վէ աճըսընտան խասթալանիպ , էօլտիւ
թաւըլուր շէհրինտէ . կաթուղիկոսուղու սիւրտիւ .
6 . սէնէ : () նտան սօնղըա իսթէմէտի ռումլար՝ քի
պիր զայրըսը հայլարա կաթուղիկոս օլտուն . գէրէ ծն-
լարըն կաթուղիկոսու օլմասա տէտիլէր , ռումատէթ-
լէրինի դապուլէտէրլէր : Վ է լաքին աքասեան գագի-
կին գըզը մարիամ՝ սէվկիւլիւ օլտուղու իչին եւդոք-
սիա սուլդանա , ծնուն էլիլիլէ կաթուղիկոս գոմաղա ի-
զին ալտը կայսերտէն :

1065 : Դրեգոր վէայասէր գրիգոր մագիստրոսուն օղլու՝ քի
շէօհ : քիւչիւքիւքտէն ռումլար իչինտէ հէր իլմի թահսիւ
թիթ էթ

Էթմիշիտի , կաթուղիկոս օլտու պեօյիւք սինադոսլս՝
 ծամբնդաւ շէհրինտէ : Պոլ գրիգոր Էվլէլտէն Էվլէ
 նիպ դուքս փայէսի ալմիշիտի կայսերտէն . վէ պա
 պսը Էօլտիւքտէ ծնուն մանսըպը տախի պունա վերիւ
 տի միջագեաք տէտիքլէրի մէմլէքէթտէ : Սօնդա զէվ
 ճէսինտէն այրըլլպ՝ վէ տինէա շէօհրէթինի պըրա
 գըպ՝ կիթտի կիրտի պիր մանասթըրա վէ կրօնաւոր օլ
 տու : Ի՛տը վահրամիտի , վէ լաքին կաթուղիկոս օլ
 տուգտա՝ գրիգոր տէտիլէր՝ սԷ գրիգոր լուսաւորիչին
 ատրնա , գէրէ ծնուն սօյունտան իտի . վէ չիւնքի չօգ
 մուհապպէթի վար իտի՝ մարտիրոս օլան նըլարա՝ ծն
 լարն Տիքեայէթլէրինի վէ Թարիլիլէրինի պուլուպ
 տօղրուսունու եազտը . ծնուն իչին վկայասէր տէնիլտի :
 Պունուն կիւնիւնտէ հայլար պիր Էզ Թէսէլլի պուլ
 տուգտա՝ աճէմլէր պաստր հայաստանը իւզ տեօրթ
 քէրրէ . տեօրտիւնձիսինտէ՝ ծնլարա գարշը տուրտու
 դիոժէն կայսր : Պոլ սիվաստան կէչէրէքէն աղըրփէշ
 քէշլէրիլէ գարշը վարտըլար պունա ատում փատիշահ ,
 վէ ծնուն գարտաշը աբուսահլ , վէ լաքին ծնտա՝ օլան
 ռումլար շիքեայէթ Էթտիլէր ծնլարտան . օ տախի
 ռումլարն սեօյիւնէ ինանըպ Էմը Էթտի աքէրինէ՝
 քի շէհրի եազմա Էթտինլէր : Հէլէ պիր գաշը արայա
 կիրիպ րէճա Էթմէքլէ կիւճիլէ հազըրնը Էլէ ալտը
 լար , վէ դիոժէն զապգ Էթտի աքէրինի , ամմա ատու
 մու վէ աբուսահլը մանսըպլարընտան ազլ Էթտի . վէ
 ահտ Էթտի քի աճէմ գարափընտան կէրի տեօնտիւք
 տէ՝ ծնլարը ռումլատէթինէ սօգա : Ելլիւրիւտիւ ծնտան
 դիոժէն աճէմ իւզէրինէ . վէ ճէնքտէ զայրօլանըպ
 դութուլտու , վէ ալփասլանըն Էլինէ տիւշտիւ : Ս Է
 ալփասլան տախի կէրչի ծնու ազատ Էյլէտի , լաքին
 սօնդա ռումլար ծնուն կեօղլէրինի չըգարըպ՝ քեօր Էթ
 տիլէր :

1066 :
 շԺԵ :

Պիր գաշ երլ կէչաիքտէն սօնդա՝ պագտը կեօրտիւ
 գրիգոր կաթուղիկոս քի միլլէթ չըղնանըյօր , վէ քէն
 տիսիտէ ըահաթըպ պուլամայօր՝ կէրի տուրտու կա
 թուղիկոսըգտան . վէ Էէրինէ կաթուղիկոս Էթտի
 Գէորգ ալտը պիր լուեցի վարդապետի . վէ լաքին միւ
 լէթ այրըլմատը գրիգորտան , անճադ սալթ ծնու պի
 լըր իտի պաշ : Պունա կիւճէնիպ Գէորգ վարդապետ ,
 վէվլէլէ պըրագտը հայլար իչինէ : Իշ պեօյիւտիւքտէ՝

1071 :
 շԺ :

սինադոս Եթտի գրիգոր կաթողիկոս սեաւ լեառն տէ-
տիքէրի եերտէ , քի գարաման վիլայէթինէ եազըն
աղը : Սէ գէորգու ազլ Եթտի կաթողիկոսըդ տան
իքի սէնէտէն սոնորա :

1073 : Պիր երլ կէչտի՝ կէչմէտի դայրը կաթողիկոս օթուր-
շիք : տու հոնի շէհրինտէ աաղ սարգիս՝ տէտրոս գէտադար-
ձըն գրդգարտաշը օղլու . պու տախի իւչ երլտան սոնդ-
րա Էօլտիւքտէ՝ եերինէ կէչտի Թէոգորոս ալխօսսիկ
տէտիքէրի : ()՝ կիւնլէրտէ գրիգոր կաթողիկոս ա-
նի շէհրինէ կիտիպ՝ ծնտա՝ տախի եերինէ կէչիւրտի քէն-
տի գրդգարտաշը օղլունու բարսեղ աաղը . վէ մարր
սէմթինէ գօտու օ պիր գրդգարտաշը օղլունու՝ աաղ
գրիգորիս : Սէ լաքին պունլար աաղը կաթողիկոս սը-
րասընտա տէյիլ :

1075 : Պու գրիգոր կաթողիկոս սեաւ լեառն տէտիքէրի
շիք : եերտէ իքէն՝ քեաղատ եազուր հուվմայա ետիլնաի
գրիգոր փախա . վէ ծնտան ճէվապ ալուպ չըգաղ կիթ-
տի ծնա , վէ ծնտան չօգ րաղպէթ կէօրիւպ՝ սեօյլէշտի
ծնունլա հայլար իչին ճայիղի իւզըն . վէ ծնու իսքեաթ
Էտիպ՝ տեծնտիւ կէլտի սեաւ լեառն տէտիքէրի եե-
րէ , վէ սաքին օլտու արեգի վանք մանասթըրընտա :

18 : Պագիէին ուսմարա էլպիէի , վէ ծնուն Էօլէտի ,
վէ Բագրատունի Ժաթիշահլըղըն սոնորա :

7. 49 = 50 :

1077 : Ս վադիթլէրտէ Թէքրար պաշաաղը ուսմար հայ-
շիք : Սալար Էօրսէլէմէ կէ . վէ հատտէն պիյատէ խու-
սումէթ Էտիպ ուսհաթլըգ վէրմէմէ կէ . իսթէմէվլէր
իտի քի հայլարտան պիրինի պեօյիւք կէօրսիւնլէր :
Պունուն իչին գրիգոր կաթողիկոսուն գարտաշընը
վասակ աաղը քի անտիոք շէհրին փաշասըլտի՝ ալիլէ-
Էօլտիւքտիլէր : ()՝ կիւնլէրտէ իտի վէստ խաշատուր
տէտիքէրի՝ քի անդրիան գալէսինին աղասըլտի : Պու
պիր ուսմ փափազա քէնտիսինի ինանտըգտա , օ փա-
փազ պունու եաթտըրը եերտէ պիր եաստըգ աղգընա
գափատըպ վէ միւհքէմ իւզէրինէ տիւշիւպ՝ պօղտու :
հայլար տախի ծնու դուլթուպ՝ գալէտէն աշաղա պը-
րադտըլար , քի օրատա խուրտիւխաշ օլուպ՝ Էօլտիւ :
1078 : Սեօյլէ իւչէր , վէ դայրը չօգ իսայընլըվար կէօրտիւք
շիք : տէ

տէ դագիկ փատիշահ աշոտեան՝ ռումլարտան իբրահ
էթտի . վէ ալտը եիւրիւյի վերտի գայսերիէ սեմթի
նէ . ծնտա տախի ռումլարըն գրսգանձլղընը կեօրիւպ
վէ ծնլարըն հայլարա գարշը քեօթիւ սեօլլէրինի իշի
տիպ՝ տայանամատը . վէ չիւնքի ճանը աճըմիշ իտի՝ էօ
ճինի ալտը օրանըն մետրապօլիտինտէն , քի ատը մար
կոս իտի : Պու մետրապօլիտ տէտիքլէրի , պեօյիւք
խաամ իտի հայլարա . վէ օ գատար իբրահ հտերիտի
հայլարտան քի ծնլարը քեօփէք լաֆղը՝ իլէ չաղըրըր
իտի , վէ քեօփէքլէրէ արմէն տերիտի : Պունուն պիր
քեօփէկի վարիտի . ծնա տախի արմէն տերիտի , քի
երմէնիլէրի ալչաղլայա :

Պունու իշիթտիքտէ դագիկ փատիշահ՝ պիր պահանա
հտիպ կիթտի մետրապօլիտին Եանընա պիր գաչ չու
հատարա , ճիւմիէսի պահատըր իկիտլէր՝ իշերտէն սի
լահլանմիշ : Սետրապօլիտ տախի իսթէր իսթէմէզ օ
նու գապուլ էտիպ , զիյաֆէթ տէ էթտի : Այիպ իշէր
իքէն էմը էթտի դագիկ՝ քի օ քեօփէկի չաղըրըն
լար . օրատա օլան ռումլար ատընը վերմէյէլիմ տէյի՝
պահանա հտիպ չաղըրմատըրլար . գագիկ լօրլատըգ
տա՝ մէճպուր օլտուլար ծնու չաղըրմաղա արմէն ատը
իլէ : Սորտու գագիկ , կերչէք արմէնմի տիր պթ քեօ
փէկին ատը . ճէվապ վերտի մետրապօլիտ , հէնիւզ
չօճուգ տուր տէտի , ծնուն իշին արմէն չաղըրըրըզ :
Կեօզ էյլէտի գագիկ քէնտի ատամլարընա . ծնլար
տախի քեօփէկի դափըպ սօգտուլար պիր չուվալա , քի
մախսուս պու իշ իշին կէթիրմիշէր իտի օրայա : Պաշլա
տը մետրապօլիտ վէ հըզմէթքեարլարը շամաթա էթ
մէկէ : Սէ լաքին ծնլար էվիլէ հըզմէթքեարլարը պաղ
լատըրլար . վէ սօնղրա մետրապօլիտի գըսգըվրապ է
տիպ պատըրլար օ չուվալա . վէ ծնու օրթայա ալըպ
պաշլատըրլար տըշարտան քեօփէկի տեօյմէկէ՝ մետրա
պօլիտէ վնրմայարապ . քեօթէք չօղալտըգճա՝ գու
տուրտու քեօփէք , վէ պաշլատը մետրապօլիտի ըսըր
մաղա , վէ նէ դատար քեօթէք գըզտը՝ օգատար քեօ
փէք տէ գըզտը , վէ ազղընլըզլա օսէֆիլի ըսըրարապ
պօլտու չուվալ իշինտէ : Պու պեօյլէճինէ օլտուգտա՝
գագիկին էմըիլէ էվի սօյտուլար . վէ պուլտուգլարը
նը էյի շէյլէրտէն ալտըրլար . վէ էվտէն տըշարը չօզլպ
վէ օ սեմթէրտէն իրագլանըպ՝ կիթտիլէր տարսոն

1079 : Պոլ իշ Թեմաթիւր պուլտուգտա , գուտուրթուու
շի : ռումալարը հայլարա դարը , խուսուսա գագիկ փատի-
շահա դարը . հոյլէ քի տեօրթ դարաֆա տիւշմիշլէր-
իտի քի գագիկի պուլուպ էօլտիւրէլէր : () տախի փեղ-
վասը պաշլատը պիր էղ աքէրիլէ կէզմէկէ կիւլիկիւ
սէմթլէրինտէ , վէ չօգ սարգընթըլըգ էթաի ռումալա-
րա , Թա քի կէլտի արծիաս տէտիքլէրի օվայա . վէ չիւն
քի եադըն իտի կիդիստուա գալէսի , աքէրինի օ օվայա
պըրագըպ՝ ալտը պիլէսինճէ իւչ քիշի , քի պիրիսի օ-
նա խըսըմիտի՝ ատը ռուքէն : Պոլ իւչ քիշիլէլ պաշ-
լատը գագիկ գալէ դարաֆրնա վարմաղա , քի օրատա
տուվար տիպինտէ օլան պաղլէլէրտէ պիր էղ ըահաթ-
լանա :

Պալէնին սահապլարը իւչ դարտաշ՝ մանտալէ ատը
պիր ռումուէն օղուլարը՝ հաչան տույտուլար քի գա-
գիկ օրայա կէլիր , օ սաաթ օրալարտա էլլի պահա-
տըր քիշի փուսույա գօտուլար . վէ քէնտիլէրի դագի-
կէ դարը չըգըպ՝ Թէմէննա էթաիլէր ծնա պիր փատի-
շահա էտէր կիպի , վէ էօլտիւլէր այաղընը . վէ իքըամ
իլէ կէթըրտիլէր օ էէրէ քի էլլի քիշի փուսույա գօ-
նուլմիշ իտի՝ օրատա աիանսըգ ծնու աթտան աիւշիւր
տիւքլէրի կիպի , փուսույա կիրիպ կիզլէնէն քիմիլէր
էիւրիւյիշ էտիպ՝ գուլթուլար ծնու , վէ էլլէրինի պաղ-
լայըպ՝ գալէյէ պըրագտըլար : Վ է եանընտա օլանլար
պիր իշ պաշարմայըպ՝ օրատան գաչորլար վէ տաղըլ-
տըլար :

Պունու իշլթտիքլէրինտէ հայ պեօյիւքլէրի գուլթուշ
տուլար . վէ պիր էէրէ կէլիպ՝ աքէրիլէ էիւրիւտիւ-
լէր գալէնին իւզէրինէ . վէ իշէրիյէ հապէր վէրիպ իւ
Թէտիլէր դագիկի : Բլամաորգլարը կիպի , պաշա-
տըլար ճէնք էթմէկէ . վէ լաքին պիր շէյ էտէմէտի-
լէր . ղէրէ չօգ մէթին գալէ իտի :

Պալէտէ օլան խայինլէր տախի տիւրլիւ տիւրլիւ իւ-
քէնճէլէրիլէ գագիկէ էզլիյէթլէր էալիպ էօլտիւրտիւ-
լէր . վէ Թէնինի գալէ տուվարընա աստըլար , քի հայ-
լար ծնու կէօրիւպ ըէզիւ օլտուլար : () Սլաշ տախի
ուլթանսորգլարընաան կէրի տէօնիւպ էէրլէրինէ կիթ-
տիլէր : Վ է ռումալար ծնուն Թէնինի գալէնին տըշա-
րըսընտա էէրէ կէօմտիւլէր : Բլթը այտան սօնղրա
հայ

հայլարտան պիրիսի բանիկ ատլը անի շէհրինտէն կէ-
լիւ չալտը ծնուն քէմիքէրինի . վէ պիզա շէհրինէ կեօ-
թիւրիւպ՝ կեօմտիւ մէզարա ծնուն եափտըղը մանաս,
թըրընտա : Պու գագիկ եաչատը 55 . սէնէ . փատի-
շահըղը իւչ երլ . վէ տէտիրկինլիկի օթուզպէշ երլ :
Լքինձի սէնէսինտէ մահրում գալտը հօմրիւնտէն գալ 1080:
դիկին քիւչիւք օղլու դաւիթ ատլը . զէրէ ծնուն գայ- շիթ:
նաթասը ապլիւարիւպ՝ տարսոն շէհրին աղասը՝ ծնտան
հօթիւրի իշքիլէ վարըպ , վէ ծնու զէհրիլիւպ հօլ-
տիրտիւ : Սէ պեօյիւք օղլու յովհաննէս՝ քի անի ա-
լընմատան՝ անի աղասընըն դըզընը ալիլիտի , աշոտ
ատլը օղլու իլէ կիթմիլիտի կիւրձիսթանա . անի ալըն-
տըգտան սօնղրա տեօնտիւ կինէ օրայա , օղլու տաիւի
պիլէսինձէ . վէ լաքին սօնղրա պապասընտան այրը-
լըպ , կիթտի կէնձէ սէմթինէ . վէ օրանըն աւիրասը
պեօյիւք փայէիլէ ծնու կինէ կեօնտէրտի անի շէհրի-
նէ . ծնտա օլանլար տաիսի պուճու չէքէմէյիւպ՝ զէհրի-
լէտիլէր . վէ հըզմէթքեարլարը թէնինի ալըպ կեօ-
թիւրտիւլէր պիզա շէհրինէ եախօտ ստանպօլա : Հէ-
նիւզ պուճու օրայա փարմատան՝ էձէլ էէթիլիւպ պա-
պասընա՝ յովհաննէսէ տէ , հօլտիւ վէ կեօմիւլտի անի
շէհրինտէ : Պեօյլէձինէ օլմաղիլէ՝ բագրատունէան
տէվլէթի գալգտը հայլարտան : Պունձիլէյին օ տէվ-
լէթին քեօլկէսի քի դալիլիտի արաս օղլու գագիկտէ,
վէ օ ազ պուճուք փատիշահըղ . հսէրի քի կեօրիւնիւր
իտի սէնէքէրիմէվլատլարընտա՝ աւտարը աւտում վէ ա-
պուսահ ծնլար հօլտիւքտէ՝ օ տաիսի սեօնտիւ , վէ իղի
թօղու գալմստը . վէ ծնլարըն եէրինէ զուհուր էթտի
ուրքինէան տէվլէթի :

ԵԼԹՐՆՃՐ ՓԵՅ

ՌՈՒՐԻՆԵԵՆ ՏԷՎՐԻ .

ԴԵ ՄԵՐՈՒՆ 295 ՎԵՆԷ :

ՕԳՐԱՐՐԻ ԿԵՕՐԻՎԱՄԻՇ
 քի պիւր աղաճ չնւրիւմէք իւզրէ իքն , քեօ .
 քիւնտէն շահ սիւրէրէք պեօյիւյիւ պ աղաճ
 օլմիշ . վէ ասը աղաճընտան գալի վէ գուլվէթի զու
 հուրա կէլիշ : Պոնճիլէյին ուուքինեան տէվլէթի ,
 բազրատունի փատիշահլըղը գալգալըտա՝ շահ կիպի
 օ քեօքտէն Ֆըշգըրը պ Ֆիլիղէնի պ օնտան մէթին վէ
 շեօհլէթի օլտու : Վ է լաքին հէր նէգատար եիւքսէք
 կեօրիւնտիւիսէ՝ օ գատար Ֆէնա երգըլտը՝ էօյլէ քի
 գալգալմատը . վէ շիմտիլէտէք էօյլէ երգըգ տուրույօր :
 Տեօրթ տէվլէթ զուհուր էթտի հայլարտա՝ քի տէրիղ՝
 հայկաղանց , արշակունեաց , բազրատունեաց վէ ոու
 բինեանց . էվլէլքիլէրի տիւշտիւլէր վէ գալգալըլար .
 սօնղրա քի՝ տիւշտիւ գալտը . եանի թէքրար գալգալ
 մատը վէ գալգամաղա իւմիտ եօգ : Տօղրուսունու սեօյ
 լէրսէք , պու տէվլէթիլէրի հիւքիմսէ գալտըլմատը .
 իլլա հայլար քէնտիլէրի չիւրիւթտիւլէր վէ եօղ էթ
 տիլէր , պիւրլէքիլէրի օլմատըղը իլին : Հէր հանկի միւլ
 լէթ քի հայլարա գըլտը՝ իսէ՝ օնլարըն պիւրլէքտէ օլ
 մատըղլարընը կեօրիւ պ , ճիսարէթ էթտի գըլմա
 ղա . եօիսա՝ քիմսէ օնլարա եաղլաշամաղիտի . նիճէ
 քի աշիքեարէ կեօրիւնիւր շիմտիլէտէք եաղտըղլարը
 մըգտան , վէ պուստան սօնղրա եաղըլաճաղլարտան
 պու թարիլիմիղին ալթընճի փայընտա , քի ոուքի
 նեան տէվլէթի իւզէրինէ տիր :

Պատ. 1: 1. Վկերի հոգեհոգիներն լազնի:

7. 1 = 4:

Ուրբէն՝ գագիկ փատիշահըն խըրսըմը ասըլզատե 1080:
 պիր քիշի՝ գագիկ դուծուլտուգտա՝ ալտը կոս շիթ:
 տանդին ատըլ օղըննու վէ տիւշտիւ կիւլիկիւ սէմթիւ
 նէ. վէ չիւնքի օրալարտա հայ չօդ վաքիտի՝ ծնլարը քէն
 տիսինէ պէնտ էթտի. վէ ծնլարտան գուվլէթիւ վէ
 պահատորը աքէր տէվչիրիւ, օ դարափլարտան պիր
 գալ էէր ալտը. վէ բարձրբերդ տէտիքլէրի գալէյի
 զապդ էթտի. վէ ռուվարլա ճէնք էտիւլ օ սէմթլէր
 տէն գօվտու ծնլարը. վէ պաշլը պաշլնա պէյ օլտու:
 1. արտըմ ճի օլտու ծնա հայլարըն պիր պէօյիւկի՝ քի օ
 Թուրուր իտի քեսուեն սէմթինաէ, ատը գող վասիւ,
 էանի խըրսըլ վասիւ, գէրէ խըրսըլ կիտի տիւշմանլա
 րընա եէթիշիւլ՝ հագլարընտան կէլիւրիտի:

() վագիթլէրտէ աճէմ փատիշահը մէլիքշահ ալփա 1086:
 լանըն օղու չօդ աքէրիւէ կէլտի հայտատանա, վէ շիթ:
 հանկի եէրիքի աճէմ փայընտան ալմիշլէր իտի ռում
 լար՝ հէփիսինիտէ զապդ էթտի Թա ագ տէնիգէտէք.
 վէ աթըրլա տէնիդ քէնարընա պասըպ, վէ ալլահա
 շիւքը էտիւլ գըլըճընը իւլ քէրէ սույա սօգտու վէ տէ
 տի. պու գըլըճ Թանկընըն տըր, քի տէնիգտէն տէ
 նիգէ պու գատար էէր զապդըմա կէլիւրի. վէ գըլը
 ճը սարըպ տէնիգէ աթտը: 1. է սօնդրա հէր էէրէ միւ
 պաշիր գօյուպ աիօնտիւ կիթտի եէրինէ. վէ ծնտան
 սօնդրա գալգտը հայաստանտան ռուվարըն հիւքմի:

1) Կիլիքշահ Էօլտիւքտէ Թաթարլար տէօքիւլիւպ ալթ 1092:
 իւսթ էթտիւլէր հայաստանը. էօյլէ քի հայլարըն չօ շիթ:
 զու տայանամալըպ գաշըպ կէլտիլէր ռուբէնին Թօիրա
 յընա, չօղու տախի կիթտի քեսուեն դարափլարընա՝ քի
 օրանըն հաքիսի իտի գող վասիւ: 1. է պունլարըն հէ
 փիսի ռուբէնիւէ պիր օլուպ՝ ծնուն գուվլէթիւնի ար
 Թըրտըլար. օ տախի ծնպէշ երլ միլլէթիւնի գայըրտըգ. (1082.)
 տան սօնդրա՝ Էօլտիւ, ալթմըշ էախօտ եէթմիշ էաշըն (շիթ):
 տա. վէ կէօիւլէտիւ մէզարա կաստաղոն տէտիքլէրի
 մանասթըրտա:

Հէնիւզ ռուբէն Էօլմէտէն չիւնքի գըրիգոր կաթուղի
 կու կիւլիկիւ սէմթինտէ իտի հայաստանտա օլանլար

կաթուղիկոստան մահրում գալարադ՝ ծնուն իզին ալլա՛ կաթուղիկոս էթտիլէր բարսեղ վարդապետի՝ քի գրիգոր կաթուղիկոս քէնտի եհրինէ առաջնորդ էթմիշտի անի շէհրինէ : Իքի երլ կէտիքտէն սոնղրա մալաշ սէմթինտէ տէ կաթուղիկոս օլտու պօղոս վարդապետ՝ վարադ մանասթրրընն ռուհպանն :

(1087 : 217) Սէ ճիւմլէսի օլտու տեօրթ կաթուղիկոս . գրիգոր վկայասէր կիւլիկիատա՝ եախօտ սօրոս տաղընտա , վէ քիւչիւք հայաստանտա . բարսեղ ծնուն գրդապետա շը օղլու անիտէ . թէորորոս՝ հոնի շէհրինտէ . պօղոս՝ մարաշտա . պիրիպիրինէ հսկէլ վէ միլլէթէ քէտէր . ծնուն իզին պօղոս կաթուղիկոս չիւնքի պիր մաղլում քիմսէ իտի՝ կէրի տուրտու կաթուղիկոսլըգտան . վէ կիթտի սաքին օլտու քէնտի մանասթրրընտա : Սիր գաչ երլտան սոնղրա բարսեղ կաթուղիկոս՝ աճէմ փա տիշաշը էմրիլլէ թէորորոսու տախի աղլ էթտի կաթուղիկոսլըգտան . վէ քէնտիսի իզին ալտը քի խաչալէմ էթթիւքէ հօկիւնտէն : Սու իշ պեյլէ օլմալիլէ՝ իքի կաթուղիկոս գալար , պիրի պեյլիւք հայաստանտա բարսեղ վարդապետ . օպիրի նիճէքի տէտիք կիւլիկիա սէմթինտէ վէ քիւչիւք հայաստանտա՝ գրիգոր վկայասէր :

Սունլարըն կիւնիւնտէ պիր գաչ առլը սանլը վարդապետլէր զուհուր էթտի . կիրակոս վարդապետ գրիգոր վկայասէրին շայիրտի . գէորդ վարդապետ մեղրիկ տէ տիքլէրի ալլամ վէ թէմիլ քիմսէ . պիր զայրը գէորդ վարդապետ տէ ուռճեցի՝ իլմ իլէ թէքմիլ օլմիշ . յով հաննէս վարդապետ՝ սարկաւադ առլը : Սունլարտան սոնղրա տամուէլ անեցի՝ քի քրօնիկոն քիթապընը տիւզտիւ՝ եանի հայ թաքիիին թադվիմիսիմատթէոս ուռհայեցի՝ քի պու վագիթտէ օլան իլէրի եազտը : Սունլարտան զայրի մարկոս միայնակեաց՝ պիր աղիգ քիմսէ . գրիգոր մաշկոնը . վէ զայրըլար տախի պունլար կիպի :

(1080 : 109) Կինէ պու վագիթտէ ուում սէմթինտէ օլան հայլարըն պիր քաչ պեյլիւքլէրի չոգ իշ կեօրեհէք իլէրի կէլտիլէր . վէ կայսեր հըզմէթինտէ մէրթպէյէ երտիլէր . առլարը՝ բակուրան դուլլէթլ վէ իլլիւզար . վարադ՝ պիր պահաարը իկիտ . հալիւմ օլինին գարտաշը . միքայէլ տարոնեցի , վէ ծնուն իքի էվլատը՝ յով հան

Հան վե դրիգոր, քի չօգ իկիտիւքէր կեօսթերմէքէ՝
պէօյլը փայէլերէ երտիւք :

Պու օշին տէտիկիմիզ հայաստանտա արցախ մէմէքէ. (1072 :)
թինէ պուլուրուր խտի. վէ լաքին տիւշմանլար ճէ. (շին :)
Փասրնտան աճիզ օլուպ՝ ալտը հվ ուշագլարընը, վէ
մալընը, կէլտի ստանպօլա. վէ կայսր պունու սէվիպ
վէրտի պունա լամբրոն դալէսինի վէ ծնուն էյալէթի.
նի. օ տաիի օրատա սաքին օլուպ տիւզտիւ օ էգրու.
Ֆը : Պունուն պիր օղլու վարիտի ատը հէթունմ. ծն.
տան տօղտու իքինճի օշին, քի ներսէս լամբրոնացինին
պապասը տըր :

2 : 1, վէլէի էոպանդինին վաթի :

է. 3 = 4 :

Սոստանդին՝ ուռքէնին օղլու՝ ադըլը վէ չօգ գուվ. 1095 :
վէթլի՝ պապասը էօլտիւքտէ՝ եերինէ կէչիպ հէր շինը :
դարաֆտան էյի դայըրտը միլէթինի. վէ չօգ քերրի
ուռմլարա ճէնք էտիպ՝ ծնլարը գօրգութտու. վէ ծն.
լարտան չօգ եէր ալտը. քի պիրիսի վահկա դալէսի
խտի. վէ օրայը թախթ էթտի :

Պունուն կիւնիւնտէ ֆրէնկիսթան դարաֆլարընտան 1096 :
հիսապսըզ հալգ չըգտը կէլաի երուսաղէմ իւզերինէ շին :
ծնու ալմաղ իչին. վէ պունլարա պաշաօղ թայլին օլուն
տու կոնդոպրէ էախօտ կոտէֆրիտոս բուղէան : ()
գատար հալգտան էիւզպին աթըլ վէ ալթը եիւզ պին
էաէա պիր եէրէ ճէմ օլուպ՝ էիւրիւտիւք վէ անատօ.
լու էագասընա կէչիպ՝ չօգ շէհրէր ալտըլար. վէ նիւ
կիա շէհրինի՝ քի չինիդնիպ տիր՝ զապգ էթտիւք. վէ
սօնղրա վարըպ մուհասէրէ էթտիւք անտիօք շէհրինի
քի անդաքիէ տիր. վէ լաքին չօգ սըգլէթ չէքտիւք օ
րատա. ղէրէ եէյէճէք գալմատըղընտան՝ գըթըլգ
տիւշտիւ օրտուլարընա : Պունու տուլտուգտա պիղիմ
կոստանդին՝ զահրէ կէճատերտի ծնլարա, վէ օշին պէյ,
վէ բազունի տէտիւքէրի, վէ գոլ վասիլ, վէ հայ մա.
նասթըրլարը տախի կոստանդինին էմրի իլէ եէյէճէք
կէճատերտիւք. օ գատար քի ճիւմլէսի տէ տօյտու
պիր նէչէ կիւն : Պէօյլէ էյլիք կէօրիւպ ֆրէնքէր՝ ան
տիոքու ալտըգլարընտա կոստանդինի մարգէզ էթտիւ
լէր. հայճա ասպէտ տէրիզ, քի միւսէլլիմ տէմէք
տիր :

տիր : Պոլնոտան սոնդրա երկրիւնայ եւմ իւզերինէ
ալտրլար ծնու . սէնէ 1099 . յուլիս այլն պէշինտէ . վէ
օրատա փատիշահ տիքտիլէր կոնդոպրէի . ծնտան սոնդ-
րա՝ պիր գաչ տախի՝ օլտու . 88 . երւ դատար :

1099 : Եւմալընտրգտա օրատա պոլլունտու գրիգոր վկայա-
շխիւ : սէր . վէ կիւճ իլէ տիւշմանլար էլինտէն գուրթու-
լուպ՝ տիւշտիւ սեաւ լեառն տէտիքլէրի եերէ՝ արեգի
մանասթրորնա : Վէ օրատա սաբին օլուպ՝ պաշընա
տէվշիրտի ագրլլը վէ ալիմօդուր եազար քիմէլէրի ,
կերէք ուում միլէթինտէն , կերէք հայլարտան . վէ
օնլարլա չալըշըպ՝ չօգ քիթապլար թէրճիւմէ էթտի .
խուսուսա ազիզլէրին հիքեայէսինի :

Պոլնուն եանրնտա իտի փիլիսոփայ կիպի թէոփիստէ
ատլը պիր ուում . քի հայճա էյլի պիլիւր իտի , ծնունլա
պիր օլուպ կիրակոս վարդապետ՝ կաթուղիկոսուն էմ-
րի իլէ թէրճիւմէ էթտիլէր յոհաննու աւետարանն
թէֆսիրինի քի էթմիշ իտի յոհան ոսկեբերան , թիւր-
ճիւմէ էթտիրտի կինէ ծնուն էլի իլէ ոսկեբերանն վէ
գրիգոր անաթանն հիքեայէլէրինի . վէ շայրտինէ
մատթէոս քէշիշէ վերտի քի հայճասընը էյիճէ տիւ-
ղիւպ նիզամլայա :

Պու թէոփիստէ պիր քեաղատ եազար հայլարա գար-
շը տին խուսուսու իլին , հայլարը ալազլայարագ վէ
ղիյատէսի իլէ աշաղա վուրարագ : Պու քեաղատա
գարշըլըգ եազար պօղոս տարոնացի տէտիքլէրի վար-
դապետ . վէ պոլնուն եազարղը՝ ծնուն եազարղընտան
պէթէր օլտու :

Պու վագիթլէրտէ էօլտիւ պիզիմ կոստանդին պէյի-
միզ , պէշ սէնէ պէյլիք սիւրտիւքտէն սոնդրա , վէ ծն-
տան գալար իքի էվլատ , թորոս վէ լւոն :

3 : Եվլէլի Բորոտան Վագիթ . վէ Բարսեղին Կաթուղի-
կոսլըշը :

Ե . 4 = 9 :

1100 : Թորոս կոստանդինին օղլու՝ պապասը եերինէ կէ-
շիպ՝ ծնտան իւսթ օլտու . չօգ քերրէ ուումլար
իլէ ճէնք էտիպ՝ իսայլի շէհրլէր ալտը օնլարտան .
ալտը անարզաբա շէհրինի . վէ ծնտա եափտը պիր քի-
լիսէ՝ քի սը զօրավարք տէնիլտի . վէ զայրը քիլիսէլէ-
րի :

րիտէ թամիր էտիպ եհնիլէտի : Պունլար պիթտիլքտէն
սծնդրա՝ պաշխար ճէնկիլէ իլէրի եիւրիւմէկէ . վէ
պէօյիւթտիւ տէվլէթինի թա ագ տէնիղէտէք :

() կիւնլէրտէ (սէնէ 1102. շծն.) հայլարըն զատիկի 1102 :
պիր հաֆթա կէրի գալտը . քի ծռաղատիկ տէրիլ . շծն :
նիճէքի տօգսանպէշ երլ էվլէլ օլմիշ խի . վէ շիմ-
տիյէ տէք հէր տօգսանպէշ երլտա պիր օլուր : Վէ
չիւնքի ռումլար թորոսուն էթտիլքլէրինտէն հատտէն
զկյատէ տիւշմանլըգ կեօսթէրիլլէրիտի հայլարա ,
պու մատտէ իչին տախի պաշլտըլար ինճիթմէկէ օ
հայլարը քի քէնտիլլէրին հիւքմի ալթընտա իտիլէր :
Օատիկ եագլաշտըգտա՝ զօրլատըլար քի պիր եհրտէ
էթմինլէր . գալղա պէօյիւտիւքտէ՝ պազիլլէրի եագ-
տըլար գրիգոր վկայատէրէ պու շէյ իչին . օ տախի գօր-
գուսունտան այլըմատը իշի՝ օլմայա քի միլլէթ իքի
ֆրրգա օլտուն . հէմէն պուգատար եաղտը քի աթա-
լարտան գուրուլմիշ շէյի էյիճէ սագլամալը . վէ լաքին
պազիլլէրի ռումլարիլէ էթտիլլէր գատիկի . վէ պազի-
լլէրի ռում օլուպ դայէթ իլէ գըզըշտըրտըլար ռում-
լարը հայլարա գարշը :

Իքի իւշ երլտան սծնդրա գրիգոր վկայատէր էօլտիւ
կարմիր վանք տէտիլքլէրի մանասթըրտա քեսուն շէհ-
րինէ եագըն . վէ ծնտա մէգարա կեօմիւլտիւ . կաթու-
ղիկոսլըղը սիւրտիւ . 40. սէնէ :

Բարսեղ կաթուղիկոս գրիգոր կաթուղիկոսուն գըզ- 1105 :
գարտաշը օլլու , քի ծնուն սաղլըղընտա իկիրմի շծն :
տեօրթ սէնէ կաթուղիկոսլըգ էթմիշ իտի , օ էօլ-
տիւքտէ սալթ եալընըգ քէնտի գալտը կաթուղիկոս ,
վէ սաքին օլտու շուղը տէտիլքլէրի մանասթըրտա , վէ
կեա՛հիճէ տէ ոււհատա :

Պունուն կիւնիւնտէ աճէմլէր կէլիպ դաֆիլ պաստը- 1107 :
լար կիւլիկիայը . չօգ եհրի սօյտուլար , վէ չօգ էսիր շծն :
ալտըլար . հէլէ կիւճիլէ պունլարը գօվտու թորոս
քէնտի եերինտէն : () յնտան եիւրիւտիւ աճէմլէր գող
վասիլին թօփրաղընա . օ տախի աաքէր տէվշիլիպ
տիւշտիւ ծնլարըն իւղէրինէ , վէ գըրտը ծնլարը . վէ
գալանլարը գօվալայարագ ալտը էլլէրինտէն էսիրլէ-
րի վէ դայըր շէյլլէրի . վէ քէնտի եերինէ տեօնիւպ՝
սալը վէրտի օ էսիրլէրի , վէ ալտըղը շէյլլէրտէն չօ-
ղունու կեօնտէրտի թորոսա :

Իշիթ .

1108: Իշխութիւնս պու իշխ աճէմ փատիշահը՝ աղըր սաքէր-
 շօք: Իլէ սէլ կիպի եիւրիւտիւ գող վասիլին իւզերինէ -
 եադլաշտը հասանմանսուր շէհրինէ սիլչին վագթին
 տէ, վէ քիմի պուլտու իսէ օվատա՝ դութտու էսիւր
 էթտի. օնտան իլէրի կէշիպ՝ մուհասէրէ էթտի հար-
 թան տէտիքլէրի գալէյի:

Պունու կեօրտիւքտէ վասիլ՝ տէվշիրտի հայլարտան
 չօք գուվվէթլի վէ իկիտ քիմնէլէր. վէ տեօրթ պեօ-
 լիւք էտիպ օնլարը, պիր պեօլիւկինի վէրտի տայլսը-
 նա՝ ատը պետրոս. իքինճիսինի վէրտի քէնտի ատա-
 շը օլան վասիլէ՝ քի տղայ տէնիլիլիտի՝ կամարական
 սօյունտան. իւշինճիսինի վէրտի տիգրան ատլը պի-
 ըրիսինէ՝ ապը հայկըն սօյունտան. վէ տեօրաիւնճիսի-
 նի քէնտի ալտը: Եարտըմճի կէլտի օնլարա ապլա-
 սաթ ատլը պիր հայ՝ չօք աթլը աքէրիլէ տարոն սէմ-
 թինտէն (պապասընըն ատը տաճատ՝ տարոն պէյի):

Պունլարըն ճիւմլէսի պերապէր սեօղի պիր էտիպ՝
 կիզլի էօլտան տիւշմանըն տեօրթ գարաֆընը գու-
 շաթարըլար. վէ ափսնսըզ իւզերլէրինէ տիւշիւպ՝ ալթ
 իւսթ էթտիլէր օնլարըն տիւզէնինի. վէ տիթրէթտի-
 լէր տիւշման աքէրինի: Տիւշման սերաքէրի օրտու
 իշինտէ օնա պունա հայդըրը պիւրէք վէրէրէք կէզէր
 իքէն՝ եէթիշտի օնա տիգրան, վէ գըլըճընը օնուն աղ-
 ղընա վուրուպ՝ եարը պաշընը տէմիր պաշլըլը իլէ ու-
 չուրտու. վէ էգրաֆընտա օլան գաֆատարլարընտան
 թէհլիքէտէ գալտըգտա՝ ղիյատէսի՝ իլէ գուվվէթլէ-
 նիպ օնլարըն իքիսինի՝ պիր վուրմալ իլէ օրատա եէ-
 ըն էրգտը, վէ գարշը տուրանլարը եէրէ չարփարաք
 երթթտը օրտուլարըն: Պու իշտէն ղայրըլարը՝ տախի
 եիւրէք ալըպ՝ պաստըլար գըլըճը, վէ գըլտըլար չօ-
 ղունու. գալանլարը գաջտըգտա՝ տիւշէնլէրին թալան
 շէյլէրինի ալըպ՝ տեօնտիւլէր եէրլէրինէ:

4: Ուէքար էվլէլէ Թորոտան էթտիլէրի. վէ գրեգոր
 պակլաւանի կաթուղիէրտան վագիլի:

Է. 6 = 9:

1110: Իքի երլտան սօնղրա թաթարլար եաղտը չէքիրկէ
 շօթ: Իկիպի թորոտան մէմլէքէթինէ հատսիք հիսապ-
 սըզ՝ օ տախի սըգըյա կէլիպ, վէ ատամ կեօնտիւրիպ
 չա:

չաղճրտը տիգրանը վէ ապլասաթը քի քէնտիսինէ
իմտատա կէլսինլէր . վէ սաքէրին չօղունու քէնտի
գարտաշը լեռնա վէրիպ՝ չոգտը տիւշման դարչարնա .
պիրիպիրինէ տօգունտըգտա՝ ճէնք գըղըշար . վէ թաւ
թարլար իւսթ օլուպ՝ վէ հայլար ծնլարն չօղունդուն
տան շաշըպ՝ թէհլիքէտէ գալտըլար : թէքրար գըղը-
շոպ պիրիպիրինէ գարըշտըգլարնտա՝ հայլար ալլահա
սըղընարադ գուվլէթլէնիպ՝ թաթարլարտան չօղու-
նու գըրտըլար . վէ քէնտի ապէրլէրինտէնտէ չօղու
գըրըլար . ճէնք ուզայրպ վէ իքի դարաֆտան տախի
տիւշէն չօղ օլուպ , Կարմադարը չոգ մուսիպէթլի պիր
շէյ օլտու . օ արալըգտա տիւշտիւլէր ճէնքտէ տիգրան
վէ ապլասաթ :

Պունու կեօրտիւքտէ լեռն՝ ճան աճրսը իլէ քէնտիսի
նի շաշըրտը , վէ սըգլէթինտէն կեօլլէրի գարարըպ՝
իլի աթէշ կիպի դութուշտու վէ պիր զայրը գարը օ-
լուպ՝ վիւճուտինի գօտու էօլիւմ թէհլիքէսինէ . կիր-
տի ալէվ կիպի գալապալըգ իլինէ՝ տալ գըլըճ՝ , վէ
եափաեալընըգ տիւշմանլարնը տաղըտըպ՝ չօղունու
պիլտի , վէ գօճա օրտուլի տիթըէթտի , վէ օգատար
սաքէրի էօկիւնէ գաթըպ գօվալատը ծնլարը՝ էթտի-
կինտէն պիտապէր օլարադ . պիր իշ քի լատինլէր միւ-
ճիգէթ եէրինէ գօտուլար . վէ լաքին կիւլիկիա մէմ-
լէքէթի եաա դութտու էօլէնլէր իլին . սալթ լեռնուն
էթտիկի իշ պիրէգ թէսէլլի վէրտի գարունլարա :

Պու թաթարլար կիւլիկիա սէմթինտէն չոգտըգլա
րընտա՝ կիթաիլէր միջագետք տէտիքլէրի սէմթէ՝ 1111 :
շէ :
խարպուդ գարաֆընա : (Նտա պիր քիւշիւք կեօլ
վար , վէ օրթասընտա պիր մէթին գալէ՝ աաը ծովք .
քի օրատա սաքին օլուպ պույուրուր իտի ապիրատ
պահլաուենի ներսէս շորհալինին պապատը (գրիգոր
մագիստրոսուն գըղընըն օղլու) : Պու կեօլ քէնարըն-
տան՝ գալէյի գուշաթտը թաթարլար . վէ չօգ ճէնք
էթտիքտէն սօնղրա ալամատըգլարը կիպի՝ չէօղիւլ-
տիւլէր օրատան : Տըշարը պապար իքէն ապիրատ թա-
թարլարտան պիրի՝ քի կեօլ քէնարընտա կիզէնիլիշ ի
տի , օգ աթըպ վուրտու ծնու , էօյլէ՝ քի պիր գաչ սա-
աթտան սօնղրա էօլտիւ . վէ եէրինէ կէչտի ծնուն օղ-
լու վասիլ : Պիր եըլտան սօնղրա գող վասիլ տէ էօլ-
տիւ . վէ չիւնքի էվլատը եօղ իտի եէրինէ կէչտի տղայ
վա :

վասիլ տէտիքէրի՝ կամսարական սօյունտան :
 1112 : () կիւնէրտէս պիր գաւղա գապարտը Թորոսուն վէ
 շկն : մանտալէ օղուլարը իւշ գարտաշարըն պէնինտէ ,
 օնլար քի գաղիկ փատիշահըն էօլտիւրտիւլէր , վէ օ-
 Թուրուրլար խի կիզիստուա գալէսինտէ : Պէմ էթտի
 Թորոս ապէրինի , վէ կէճէ իշինտէ օրայա եէթիշիպ՝
 եաեալարըն իկիտիւրինի փուսուլա գօտու պիր եերէ .
 սապահ օլտուգտա՝ պաշլատը աթլը լարիլէ կերի տեօն-
 մէկէ : Պունու կեօրտիւքէրինտէ գալէ պէքճիլէրի՝
 զանն էթտիլէր քի Թորոս ճէսարէթ էտէմէտի գա-
 լէյէ եաղլաշմաղա , վէ Թէքրար կէլէճէք տէյիլ . օնուն
 իշին վէսվէսէսիզ գալէ գափուսունու աշարար . վէ
 Տալլ պաշլատը սերպէսթ կիրմէկէ չըգմաղա :

() արալըգտա փուսուտա կիզլէնէն քիմսէլէր զափիլ
 գափուլա սալարլար , վէ քիմէ րասթ կէլտիլէրտէ գըր-
 տըլար . տեօնտիւ Թորոս տախի աթլըլար իլէ . վէ
 Տէփիսի պիր օղուրտան իշէրի կիրիպ պաստըլար գա-
 լէյի . վէ գարշը տուրանլարը՝ գըլըճտան կէշիրտիլէր :
 ՂուԹտուլար իւշ գարտաշարը . վէ Թորոսուն էօ-
 կիւնէ կէթիւրտիւլէր : Իւսթլէրինէ պազտը Թորոս ,
 վէ գաղիկ փատիշահըն էօլիւմիւնի սօրտու . վէ էմը
 էթտի քի օնուն գըլըճլընը կէթիրսինլէր : () Նլար տա-
 խի նաչար գալըպ կէթիրտիլէր . վէ տուլտուլար քի
 իշլէրի Ֆէնայա վարաճաղ . օնուն իշին պիրիսի գալէ-
 նին քէնարընա կիտիպ՝ քէնտիսինի աշաղա պըրագտը
 վէ էօլտիւ . օ՝ պիրլէրի Ֆէրեատ էտիպ՝ Թորոսա գար-
 շը տիք կէլտիքտէ՝ պիր գալըն սօփա ալտը Թորոս էլի-
 նէ , վէ օ՝ սօփա իլէ պիրինի էօլտիւրտիւ . սիզին կիպի
 քիմսէլէրի տէտի գըլըճլա էօլտիւրմէքտէն իսէ սօփա
 իլէ էօլտիւրմէք եէկ տիր . վէ օ՝ պիրինի պաղլաթտը ,
 վէ շէհրի սօյուպ պէքճի գօտու . վէ իշէ եարսը շէյ-
 լէրի տէվշիրիպ կիթտի վահկա շէհրինէ . օ՝ պալլը օ՝
 լան տախի պիլէսինճէ :

() վաղիթլէրտէ բարսեղ կաթուղիկոս սաքին օլուր
 խի շուղը տէտիքէրի մանասթըրտա . վէ օրատա է-
 ճէլի կէլիպ՝ էօլտիւ . կաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ . 31 .
 սէնէ . իկիրմի տեօրթ երլգատար գըրիգոր վկայասէր
 իլէ . վէ սէքիզ երլ գատար պաշգաճա :

1113 : Գրիգորիոս պահլաւունի , եախօտ գրիգոր իւշինճի ,
 շկն : ներսէս շնորհալինին պէօյիւք գարտաշը բարսեղին եէ-
 րի .

ըինէ կէջիպ կաթուղիկոս օլտու կարմիր վանքտա: ի-
կիրմի եաշնտա իտի. վէ լաքին իլմի վէ ֆագիլէթի ի-
լէ իխթարդարտան զլյատէ իտի. վէ կեօսթէրիշի քեր-
նամէլի: Վէ գալէմի չօգ տիւղկիւն օլմաղ իլէ՝ չօգ
շէյլեր եաղտը, վէ տիւրլիւ տիւրլիւ քիթապլար թէր-
ձիւմէ կթտի: (Կոուն ագըլլը վէ ռուհանի օլտուղու-
նու աշիքեարէ կեօսթէրիւ եափտըղը իքի շարական.
պիրի, * Խորհուրդն անձառ ॥. օ պիրիսի, * Վեծա-

Տրաշ այս խորհուրդ: ॥

(Կալ օլտուգտա գրիգորիոսուն կաթուղիկոսըղը աղ- 1114:
թամարնն արք եպիսկոպոսու դաւիթ թողնիկ աաղը 247:
պիրիննն օղլու՝ ծնու գապուլ էթմէյիպ, վէ ծնա սաթի օ-
լուպ, վէ պէշ եպիսկոպոս տէվ շիրիպ ձորոյ վանք տէ-
տիքլերի մանասթըրա՝ կաթուղիկոս օլտու: Պունն ի-
շիթտիկի կիպի գրիգորիոս, պիր պեօյիւք սինադոս
էթտի՝ քի չօգ եպիսկոպոսլար, վարդապետէր, վա-
նահայրլար վէ կրօնաւորլար՝ կէլիպ ճէմ օլտուլար.
5500. քիշիտէն զլյատէ: Վէ ճիււղէսի տէ պիր օղլու-
տան վէ պիր սեօզ իլէ օ եհնի կաթուղիկոսըղը պը-
րագտըլար. վէ նգուլէլ էթտիլեր դաւիթի վէ ծնուն-
լա պիր օլանլարը: Վէ հիւճճէթ էթտիլեր քի ծնտան
սօնղրա քիմ կաթուղիկոս օլուրսա՝ տեօրթ քիւրսիսին
իգնի վէ իրատէթի իլէ օլտուն, աաղարը բջնի, հաղ-
բատ, թաղէոս, վէ ստաթէոս (քի շիմաի տաթև տէ-
նիլը:) Վէ լաքին դաւիթ տիյնէմէյիպ՝ գալիլէնտի
քիւրսիսինտէ. վէ ծնտան սօնղրա կէշէնլեր աաթի կա-
թուղիկոս տէյի օթուրտուլար. վէ շիմաիյէտէք օթու-
րոլյօրլար:

Պիր գաչ երլտան սօնղրա գրիգորիոս կաթուղիկոս քի 1113:
սաքին օլուր իտի կարմիր վանքտա շուղը տէտիքլերի 257:
եէրտէ, պագտը կեօրտիւ քի իրագտըլ պեօյիւք հալ-
ստտանա՝ իսթէսի քի օրայա քիւրսիսինի գօյա. սու-
պեօյլէ օլամատըգտա՝ վարտը սաքինլէնտի ծովք գա-
լէսինտէ, քի պապասընըն միւլքի իտի. վէ օ գալէյի
եէնիլէյիպ վէ մամուր էտիպ, ծնտա եէրլէշտիրտի
քիւրսիսինի. սէնէ 1125. 257. վէ օրատա եպիս-
կոպոս էթտի գարտաշընը՝ օ քի ներսէս շնորհալի
տէրիլ:

() կիւնլերտէ էլէի կէլիպ սրբազան փափտուն, ան (1141:)
տիոքտա սինադոս էթտի լատինլերէ, վէ տալէթճի (27:)
կէլ

կէլտի գրիգորիոսս : Սինագոստան սօնղրա՝ ել չի եհմ
զիյարէթինէ կիտէճէք օլտու . վէ չիւնքի գրիգորիոս
տախի ահտ եթմիշ իտի օրայա վարմաղա , ծնունլա
պէրապէր չըգըպ կիթտիլէր . վէ ծնտա ել չի նք սիո-
նուն իջինտէ տէ սինագոս եթտի : Սեօզ օլտուգտա
հայլար իւզէրինէ , գրիգորիոս հայլարբըն ֆիքրինի աղ-
նաթար , վէ իսքեաթ եթտի ծնլարը :

Լէրինէ տեծնտիւքտէ գրիգորիոս՝ լատինլէր ծնուն
մէտհինի եաղտըլար սրբազան փափա . օ տախի կեօն
տէրտի գրիգորիոսա՝ կաթուղիկոս հէզարենի վէ պաշ
էօրթիւսի մէքթուպ իլէ . ծնա դարըլըգ գրիգորիոս
ազիլ տէ մէքթուպ եաղըպ կեօնտէրտի հռոմայա
քէնտի ել չիլէրի իլէ :

1123 : Պու գրիգորիոս կաթուղիկոսուն ծնունճի սէնէսինտէ
ՇԲ : Էօլտիւ թորոս պէյ . պէյլիկի սիւրտիւ . 23 . սէնէ , վէ
թէնի կեօմիւլտիւ մէզարա դրազարկ տէտիքլէրի մա-
նասթըրտա :

5 : Լէլէլէի Լեռնան վազի :

Է . 9 = 10 :

1123 : Լեռն ելվէլէի թորոսուն դարտաշը՝ չիւնքի թորո-
սուն ելվատը եօղ իտի՝ օ Էօլտիւքտէ՝ ծնուն եհրի-
նէ կէչտի . վէ հարպիճէ աքէր տէվլիրիպ էիւրիւտիւ
մամեստիա շէհրին իւզէրինէ . վէ ծնու ալըպ կիթտի
չադ տարսոնա վարընճա . վէ ծնտան Էօթէյէ պէրիլէ
սալըպ՝ ալտը օ շէհրիլէրիտէ քի թորոսուն էլինտէն
ալմիշլէրիտի տիւշմանլար . վէ հեր եհրտէ պեօյիւք
իշէր կեօրտիւ . օգատար քի ատը սանը չալ պրապտը
ռումլար իջինէ վէ լատինլէրտէ շիւհրէթ պուլտու , վէ
ճիւմլէսի տէ ծնտան վէհմ էտիպ՝ չէքինիլէրիտի :

1130 : Սէ լաքին ալթը եհտի երլտան սօնղրա՝ լատինլէրտէն
ՇԹ : պիլիսի՝ ատը պեգէին՝ անտիոք շէհրին աղասը՝ լեռ-
նուն կէլիլինի կեօրիւպ՝ օգատար դըսգանտը քի զապ-
դընա ալմագ իսթէտի ծնու . վէ չիւնքի ճէնկիլէ է-
տէմէզիտի՝ պաշլատը մուհապպէթ կեօսթէրմէկէ , վէ
տօսթանէ կէչինմէկէ . քէնտիսինի ճա ինանարա-
րագ՝ ծնու տախի քէնտիսինէ ինանարաւ . Էն սօն-
ղընտա լատին տօսթլարըն էլիլիլէ ծնու ալլայըպ տու-
զաղա տիւշլւրտիւ . ծնլարլա ծնու տալէթ եթտի , վէ
քէն

քէնտի չիւրիւք մուհապպէթինի կեօսթերիւղի զիյա-
ֆէթ արասընտա ծնու զաֆիլ գուլթուպ պաղլատը ,
վէ պիր դալէ իչինէ սօգտու . վէ ծնտան չօգ շէյլէր իս-
թէյիպ սրգըշտորտը ծնու իքի պ : Են սօնղընտա ի-
քի շէհիր վէրաի ծնա լւոն , մաւկեստիւ իլէ ատանայը .
վէ պիր գալէ՝ ատը սարոնանդի քար . վէ ալթմըշպին
ալթմըշլըգ . պիր օղլունու տախի ըէհին գօյուպ՝
գուրթուլտու :

Եւոն՝ քէնտիսինի պուլտուգտա՝ լւոն օլտուղոնու 11318
եանի ասլանլըղընը կեօսթերտի լատինլէրէ . էն էվ շէ :
վէլ չէքտի ալտը գըլըճըլէ՝ վէրաիկի շէհիրլէրի ,
սօնղըա տիւշտիւ պեօյիւքլէրին իւզէրինէ . վէ օ հալա
պրագտը օնլարը քի՝ դագէթլէրի գալմատը . ծնուն
իչին իմտատ իսթէտիլէր եվմ՝ փատիշահընտան՝ ատը
փուլկոն . օ տախի ասքէրիլէ կէլիպ պիր օլտու օնլար-
լա : Զօգ ճէնքտէն սօնղըա՝ պագտըլար քի լւոնուն
տարղընլըղը էնմէյօր՝ ըէճաճի պրագտըլար ուղհա-
նըն պէյինի ձօսլին նամ քի լատինլէր արասընտա պիր
նամտար քիմնէ իտի , վէ լւոնուն գարըսընըն իըսը-
մը . ծնուն էլիլէ լւոնուն օղլունու տեօնտիւրիւպ վէ
քէնտիլէրինտէն տէ պիր գալընը ըէհին գօյուպ՝ ա-
ղըր ըէճալարիլէ եալթարարագ վէ աֆվ արիլէյէրէք
կիւլիլէ պարըշտըլար . վէ գալլ էթտիլէր քի արթըգ
պիր տիւշմանլըգ կեօսթերմէսինլէր :

Եւոնուն պուգատար գուլվէթ պուլտուղոնու իշի 1137 :
տիպ յովհաննէս պերփէռութէն կայսր՝ չօգ ինճինտի . շէգ :
խուսուսա տույտը քի չօգ շէհիրլէր ալմիշ ուումլար-
տան իսաւրիա սէմթինտէ . նիյէթ էթտի ճէնկէ գալգ-
մաղա . վէ չինքի գօրգար իտի՝ օլմայա քի ծնա եէն-
կիլսին՝ պեօյիւք էթտարիք կեօրիւպ՝ ուումլարը հէփ
այաղա գալտըրտը . վէ դայրը միլլէթլէրտէն չօգ աս-
քէր ալտը . վէ պեօյլէ կիւրիւլթիւ իլէ եիւրիւտիւ
կիւրիկիա էօլքէսինէ՝ քի լւոնու միւղմահիլ էյլէյէ :
Պոնու կեօրտիւքտէ լւոն՝ ճէպարէթ էթմէտի գարըլ
տուրմաղա . գէրէ օ կիւնլէրտէ եարտըմճիլլէրի օգա-
տար էյի տէյիլլէրտի քէնտիսի իլէ . պոնուն իչին
չափըճագ ալտը գարըսընը վէ իքի պեօյիւք օղլունու՝
ատլարը ուղգէն վէ թորոս . վէ չըգտը սարի տաղ-
լարա , վէ պիր եէրէ սըղընտը . զէրէ իքի քիւլիւք էվ-
լատը մլէհ վէ ստեփան կիթմիլլէրտի ուղհայա անա-
լիա

լարննն խրսրմլարննա :

Հաչան իշիթտի կայսր՝ լեոնուն գաչտղղնր՝ արտուն-
ճա ասքեր եօլլատը քի եօլլարը դուծտունլար՝ օլմայա
քի լեոն քէնտիտինի անանսըզ պասա, վէ քէնտի տէ
իւերի եւրիւիւլայ՝ զահմէթսիղէ իւշ շէհիր ալար .
ատլարը մամեստիա, տոանա, վէ տարսոն : Վէ տսքեր
կեօնտերտի անարզաբա իւզերինէ . պու շէհիր ետիւր-
միշ իտի պիր եւրքսէք գայալըգտա՝ գալէսի մէթին .
վէ շէհիրտէ օլանլարնն չօղու հայ . վէ հէփիսիտէ քէս-
քին ճէնքճի, գուվվէթլի վէ փիւր սիւահ : Պունլար
կեօրտիւքլերի կիպի ուումլարնն պեօյլէ կէլմէլերինի՝
գալէտէն տըշարը չըգըպ, չօղունու եէրէ երգտըլար .
վէ գալանը տարտաղան վէ թարիւմար էտիպ՝ քէնտի-
լերի գալէյէ տեօնտիւլեր :

Չօգ. կիւճէնտի պու իշէ պերփէոււմէն, վէ տարղն-
լըղնտան տայանամայրպ՝ նէ գատար ասքերի վարիսէ
էիւրիւթտիւ օ անարզաբա իւզերինէ . վէ մուհասերէ
էթտի շէհիրի թէմուշ պընտա՝ օթուզ եէտի կիւն :

(Երատա պաշլատը ուում՝ տսքերի ճէնք էթմէկէ, վէ
մէնճէնիգլեր իւշ գուլէլերինէ իրի իրի դաշլար աթ-
մաղա . վէ շէհիրտէ օլանլար եօգարտան դաշ աթա-
րապ վէ գըզղն տէմիրլեր տեօքերէք պերպատ էթտի-
լեր ուումլարը . վէ մէնճէնիգլերի տախի ետգտըլար .
պու եէթէր օլմայրպ՝ պաշլատըլար եօգարտան մաս-
իւարայա դուծմաղա վէ զէվգլէնմէկէ կայսերի, վէ
ասքերինի :

Թասսալանտը կայսր, վէ պիր էզ ասքերինէ ոահաթ-
լըգ վէրիպ, եէնիլէթտի մէնճէնիգլերի, վէ պիր գարդ
քիւ իւշ սըվալաթտը քի հըֆը էթսին աթէշտէն :
Պեօյլէ թէտարիք իւշ ճէնք էտիպ՝ երգտըլար ուում-
լար գալէնին պիր գարաֆընը . վէ օրատան իչերի կիր-
տիլեր . վէ հայլար օնլարնն իւզերինէ տիւշիւպ՝ օ գա-
տար գըրտըլար քի՝ ուումլարնն գաննա պօյանտը շէ-
հիր . վէ գարըլար տախի եօգարտան դաշլար վէ գապ
գաճապ տեօքմէկ իւշ՝ շաշըրտըլար օնլարը . վէ տեօթթ
գարաֆտան շամաթա վէ չաղըրմա պաղըրմա սէսի չ-
գալար :

Ռում ասքերի թէմամ իչերի սալտըգտա՝ հայլար
փարտըլար եօգարքի գալէյէ . վէ օնտան ճէնք էտիպ՝
գըրտըլար չօղունու, քի ալթըզ լէշ իւշ տօլտու շէ-
հիր :

Տիր : Սխառք կեօրտիւ հայլար քի ճէնք ուզայաճադ , վէ եւէյճէքէրի թիւքէնէճէք , ճիւմլէսի պիր պիր-
լէրինէ սէս վէրէրէք՝ կնտիւնը եօդարքի գալէտէն , վէ
գարշը տուրանլարը երգըպ՝ չըգտըլար կիթտիւնը . վէ
կայսր գալէյի զապդ էթտի՝ ամմա եիւքէկի գըրըւ-
միշ իտի , օ գատար ասքէրին թէլէՖ օլմասը իչին :

Սիր գաշ կիւն ծնտա ռահաթլանտըգտան սծնողա՝ շէ
Տիրէ պէքճիւնը գօյուպ՝ տեծնտիւ կիթտի կայսր վաշ
կա տէաիքլէրի գալէնին իւղէրինէ . էօյլէ պիր մէթին
պինա քի՝ ալըմմասը փէք չէթին : Սու գալէյի գուշա-
տըպ՝ հասկը սալտը իչէրտէ օլան հայլարա՝ քի վէրսին-
լէր գալէյի : Սէրմէք իսթէմէտիքտէ՝ տէտի կայսր .
պէնպուրաասան կիթմէմ՝ թաշու գալէյի ալմատըգճա ,
կէրչի պիւսէմ քի պուրատա չօգ . գալմամլա՝ իսթիար-
լըգ պուրաճադ պէնի . տիւշիւնիւն տէտի նէ գատար
էյի օլուր սիյէ՝ էկէր ճէնքսիղ վէրիւրսէնիղ . վէ նէ
տիւրլիւ մուսիպէթ կէլէճէք իւղէրինիղէ՝ ասքէրինի ի
չէրտէ կեօրտիւկիւնիղ վադիթտէ :

Սէլքին գալէտէ օլանլար՝ ծնուն սեօգիւնի Տիչ սայ-
մատըլար , վէ ճիւմլէսի հաղըրլանտը ճան իւ կեծնիւ-
տէն ճէնք էթմէկէ : Սէ օնլարտան պեօյիւքլէրին պի-
րիսիատը կոստանդին՝ ռուքէն սօյունտան , զիյատէսի
իլէ պահատըր պիր քիմնէ հէփիսինէ եիւրէք վէրէրէք
գուլէ իւղէրինէ չըգըպ ռումլարա գարշը ռումճա սէս
վէրիւր իտի օնլարա . վէ մասիարալըղա ալարադ , վէ
օրտուլարընա կիւլէրէք , մէյտան օգուլուպ օնլարա՝
ճանլարընը աճըտըր իտի : Տայանամայըպ կայսր պու-
իշէ . էմը էթտի սէրասքէրլէրինէ քի պիրինի պուլուպ՝
սնա գարշը չըգարսընլըր : Հէլէ արայըպ պուլտուլար
մակեդոն պեօյիւկիւնտէն պիր քիշի , ատը եւտտու-
տիոս՝ քի տէփէտէն դըրնաղէտէք զըրիւլանըպ , վէ
պօյունճա պիր գալլան էլինէ ալըպ , վէ օրտու եէրին-
տէն տըշարը չըգըպ , մէյտանա աթըլտը , վէ սէս վէր-
տի կոստանդինէ . էն աշաղա , վէ իկիտլիկինի կեօ-

թէր , սեօղ իլէ իկիտլիք օլմաղ տէտի :

() տաիսի երտըրըմ կիպի աշաղա սիւղիւլիւպ՝ չըգտը
գարշըրնա , վէ չօգ քէրրէ գալլանընա վուրարադ վէ
քէնտիսի վուրուլմայարադ , խասմի պիր շէյ էտէմէտի
կի կիպի՝ օրտուտան չաղըրտըլար վուր վուր . օ սէս
տէն գուլվէթ լէնիպ եւտտուատիոս , վէ կոստանդինին

դաւաճանընա վուրուպ՝ փարալստը , վէ լաքին ծնա պիր
շէյ էտէմէտի :

() տախի դաւաճանըն էջլէ կեօրտիւքտէ՝ կէրի տեօ
նիւպ , ու թանսըղընտան պիր տաճա քէնտիսինի կեօս
թէլմէտի ռումլարա : Ս է կայսր ճէնկինի իլէրի սիւ-
րիւպ՝ պիր դսչ կիւնտէն սօնղրա դալէյի ալտը :

() րատա պիր սափա եէրտէ կոստանդինի պուլուպ ,
վէ տէմիրէ վուրուպ , կէմի իլէ ստանսօլա եօլատը ,
պիր դաչ Տըզմէթքեարը պիլէ օլարադ : Տաչան եէ-
թիշտիլէր պիր տէնիզ քէնարընա , կէմի ծնտա իքէն
գաւգտը կոստանդին կէճէ իլինտէ , վէ պէքճիլէրինի
էօլտիւրիւպ , վէ Տըզմէթքեարլարըն էլիլէ զէնճիւ-
տէն չեօգիւլիւպ՝ դաչտը . վէ պիր դաչ Տայըն խայըն-
ըղը իլէ թէքրար դութուպ ծնու՝ կայսերին էլինէ
վէրտիլէր , վէ սօնղրա նէ օլտուղու պէլլի տէյիլտիը ,
վէրէ եպղմամը շլար :

Պու պեօլէ օլտուգտա՝ օ պեօլիւք աքէր քի կիթմիշ
իտի լլննուն իւզէրինէ , ծնու պիր տար եէրտէ պու-
լուպ՝ տեօթ դարափընը գուշաթտըլար : Պու իշ ու-
գաթըգտա՝ պադտը կեօրտիւ լլնն քի եէլէճէթ թիւ-
քէնիպ՝ չարէսինի պուլամայաճադ՝ վէրտի քէնտիսինի
ռումլարըն էլինէ . ծնլար տախի դութուպ պաղլատը-
լար լլննու՝ վէ գարըսընը՝ վէ էվլատլարընը . վէ կեօ-
թիւրտիլէր կայսերին Տուգուրունա : Սիւճիգէթ
զանն էթտի կայսր պու իշի . վէ էմի էթտի քի էյիճէ
սադլատընլար ծնլարը . օլմայա քի դաչընլար :

Քէնտիսիտէ լլննուն Տէր եէրինի զապդ էտիպ՝ մու-
Տափըզ վէ միւպաշիւր գօտու ալտըղը եէրլէրէ . վէ Տէր
նէ դատար Տայ աքէրի վարիսէ՝ օ սէմթլէրտէն գօլ-
տու , վէ քէնտի աքէրինտէն ծնիքի պին նէֆէր պը-
րադտը օ սէմթլէրէ : Սլտը սօնղրա պիլէսինճէ լլն-
նու վէ ծնուն էվլատլարընը վէ գարըսընը . վէ ստան-
պօլա տեօնիւպ՝ վէ ծնլարը տէմիրէ վուրուպ՝ զընտանա
գօտու , օ էրլ քի լլննուն տէվլէթինին ծն պէշինճի
սէնէսի իտի :

1138 : Պիր երըտան սօնղրա տօսթլարըն ռէճասը իլէ չըգար-
ճէ : ար կայսր ծնլարը զընտանտան . վէ չօդ իքրամ էտիպ՝
կիլտիրտի ծնլարա պաճատա աղըր՝ էսպապլար . վէ
քէնտի սարայընտա սադլայըպ՝ կեաճիճէ սուփրասը-
նա կէթիլիը իտի , վէ պաղի քէրրէ պիր եէրէ պինիշ
էթ :

էթտիքտէ , եախօտ աւլա կիթտիքտէ պիլէ կեօթիւ
րիւր իտի : Ս Է պեօյիւք օղլու ատը ռուբէն պէյգատէ
կիպի չօգ քէրրէ կայսերին հըզմէթինտէ օղլու իտի :
Սիր կիւն կայսր համամա կիրտիքտէ լեոն տախի պէ 1139 :
րապէր , ռուբէն քի կայսերին հըզմէթինտէ իտի օրա 28 :
տա ծնա պիր րայէթ էթմէք իսթէտի . վէ չիւնքի ծն
տա պիր պեօյիւք մէրմէր գուրնա վար իտի ըսըճադ սու
իլէ տօլու՝ տուվարա պիթիչիք , վէ եէրէ եափըչըք ,
քի տեօրթ քիչի գատըրօլամադ իտի ծնու գըմըլտաթ
մադա , օ գուրնայը հէմէն գափտը ռուբէն էլիլիլ , վէ
պիր լէկէն կիպի կէթիւրիպ՝ կայսերին էօկիւնէ դօտու :
Սեօրէնլէր շաջպ , գօրգտուլար ծնուն գուվլէթին
տէն . եէնի սամիսոն կեօրտիւք տէփիլէր իչիմիդտէ :
Ս Է չօղլու տախի պու իշ իչին գըսգանըպ՝ չօգ տիւրլիւ
չիքեայէթլէրիլէ՝ ծնու կայսերին կեօգիւնտէն չըգար
տըլար : օ գատար քի ծնուն կեօգլէրինի չըգարթտը
կայսր . օ տէրտիմէնտտէ օ աճրտան էօլտիլ : Սուն
տան էօթիւրի չիւպհէյէ տիւշտիւ կայսր . օլմայա քի օ
նուն պապասը լեոն պու իւայընլըք իչին պիր խայըն
լըք կեօսթէրէ . հէմէն թէգէն ծնու գութուպ պաղ
լատը , վէ թէքրար զընտանա դօտու , օղլու թորոս
տախի պիլէսինճէ :

Սունլար զընտան իչինտէ սըգընթըրա օղլուպ , վէ ին 1140 :
տան գըսմընտան իւմիտլէրինի քէսիպ՝ ալլահա նըղըն 28 :
տըլար : Սիր կիւն թորոս տիւշ կեօրիւպ՝ նադլ էթտի
պապասընա . կեօրտիւմ տէտի պիր քէրնամէլի վէ իհ
թիշամլը քիմսէ , քի իչէրի կիրիպ՝ պիր սամուն էքմէ
կի վէրտի պանա , իւգէրինտէ պալըք վար իտի . պէն
տախի ծնու ալըպ շաշտըմ գալտըմ . սէնտէ ծնու պէն
տէն ալմագ իսթէտին . վէ լուքին եէմէտին : Սունու
իչիթտիքտէ պապասը սէվինմէքլէ տէտի , շաղ օլ օ
ղլու . պու սըգլէթլէրտէն սօնղրա՝ վագիթ կէլէճէք
քի հէփ զապգ էտէճէքսին դայիպ էթտիկիմիդ եէր
լէրի . վէրէ պունու կեօսթէրի օ սամուն . վէ տէնիգէ
տէ հիւքմ էտէճէքսին՝ վէրէ պալըք ծնու իշարէթ է
տէր . ամմա պէն պունու կեօրէճէք տէյիլիմ :

Սիր երլտան սօնղրա լեոնուն էճէլի եէթիչիպ՝ զըն 1141 :
տան իչինտէ էօլտիլ . վէ կայսր՝ թորոսա քէրէմէտիպ՝ 27 :
չըգարտը հապըստան , վէ էվլէլքի գարգընա եանըն
տա ալըգօտու : օ տախի չօգ սէվտիրտի քէնտիսինի կէ

բէք կայսերէ , վէ կերէք թէ վապիսինէ , զերէս պիր շէն
 երկրէք լի վէ դաթլը տիւլի քիմնէ խտի , ագըլը վէ
 կիւզէլ . երկրէք վէ գուլվէթ տերսէն մէնէնտի եօղ
 խտի : () Յուն իշխն պաղիլէրի գըսգանըպ' չօգ քերրէ
 կէջտիլէր ծնու կայսերէ . նիճէ քի ոււրէնէ էթաիլէր .
 վէ լաքին կայսր ծնարա գուլագ գուլմայըպ , սէվէր
 վէ րաղպէթ էտէր խտի ծնա :

6 : Սիւնի Ռորոսուն վագիլի :

Ե . 10 = 13 :

1142 : **Ս**որոս իբնճի'կէվլէքի լննունն օղլու ստանպօլ
 շղմ : տա իբէն'յովճաննէս պէրիեռուժէն կայսր էօլ
 տիւ , վէ եերինէ կէջտի ծնունն քիւջիւք օղլու մանուէլ
 կոմնէնտս , քի հայլար կեռ մանուէլ տերլէր , եախօտ
 կիւ մանիլ : () արալըգտա միւրատ էթտի թորոս'
 կիւլիճէ դաջմագ , վէ կիւլիկիա սէմթինէ կիթմէք .
 վէ լաքին իբի սէպէպտէն էթիւրի կիտէմէտի . պիր
 քի'օ զամանլարտաօ դարաֆլար ալթիւսթ օլտու թա
 թարլար էլինտէն . պիրտէ'քի ստանպօլտա պիր զէն .
 կին տէվլէթլի գատըն ծնա զիյատէսի իլէ դալիպ օ
 լուպ' ալմագ իսթէտի ծնու . վէ էվլէնիպ' հէր նէ գա
 տար մալը վար իպէ'ծնա վէրտի :

1143 : Պիր երլտան սօնդրաօ գարը էօլտիւքտէ' տէվլիւրտի
 շղմ : թորոս ծնունն հագնէսինի . վէ պաղիրկեան շէքլնտէ
 թէպտիլ գըյաֆէթ պիր կէմիյէ կիրիպ' կիթտի ան
 տիոք սէմթինէ , ծնտան կիւլիկիա դարաֆլընա վէ տօ
 ռոս տաղլարընա : () րալարտա օյալանըպ' քիմ'օլտու
 դունու տուլուրտու պիր քահանայա : () տախի զիյա
 տէսիլիլէ սէվլնիպ' ալտը կէսթիւրտիւ ծնու քէնտի է
 վինէ , վէ տաղլատը :

1144 : Սէ չիւնքի օ սէմթիւրտէ օլան հայլար չօգ սըդընթը
 շղմ : չէքըրէր խտի ուլմլար էլինտէն , վէ արզու էտէրլէր
 խտի'քի էվլէքի տէվլէթի վէ ուհաթլըղը պուլտուն
 լար , օ քահանայ կիտիպ ծնլարըն պէօյիւքէրինէ' իշի
 աղնաթտը : () Նլար տախի ֆիլճալ ալտըլար թորոսու
 քէնտիլէրինէ , վէ ծնպին քիշիտէն զիյատէ երկրէք լի վէ
 գուլվէթլի քիմնէլէր պիր օլուպ' պիրիքտիլէր թորո
 սունն եանընա , վէ ծնա արգա օլտուլար : () տախի չա
 փըճագ երկրիւտիւ պունլարլա վահկա գալէսինէ . օ
 նու

նու ալըսի տիւշտիւ զայրը շէհրըէր իւզերինէ , վէ սիւ
տի սիւփիւրտիւ ալտը հէփիսինիտէ . առաջորը ամուտա
դալէսի . անարգաբա . ատանա . սիս . առիւծքերդ ,
վէ պունշարտան զայրը չողունու՝ էյալէթլէրիլէ . վէ
պիր երւ իլինտէ իւէրի կէշտի գուզվէթինտէն զնյատէ :
Պու իշտէիքէն՝ եէթիշտիլէր ծնա դարտաշարը ստե
փանէ : վէ մէհ ուռհատան դաշըպ կէլմէքլէ (զէրէ օ
սէնէ ուռհայը ալտը լաաինլէր էլինտէն հալէպին ա
միրասը՝ առը զէնկի՝ քի հայլար զանգի տէրլէր) : Պուն
լար իքիսիտէ թորոսա ճան իւ կէօնիւլտէն եարտըմ
էթմէքլէ՝ ուռմլարը տիթրէթտիլէր՝ վէ լւոնուն էօ
ճիւնի ծնլարտան ալըսի սիւրտիւլէր ծնլարը կիւլիկիւ
սէմթլէրինտէն :

Պու իշէրի ազպուշուգ իշտիպ մանուէլ կայսը՝ թորո 1145 :
սուն հագգընտան կէլմէք իսթէրիտի . վէ լաքին զայ . 297 :
ը իշէրի օլմագլա կէճիքտի : Հաշան հապերալտը քի
թորոս կիւլիկիայը վէ տօրոս տաղլարընը հէփ ալմիշ
ուռմլարըն էլինտէն զայէթ կիւճէնիպ սաքեր տէվ
շիտի ամուճասը օղլու անդրոնիկոսուն էլիլիլէ , վէ
կէօնտէրտի ծնու թորոսուն իւզէրինէ , վէ էմը էթտի
քի հէր նէ գատար հայ վար իսէ օ սէմթլէրտէ՝ հէփի
սինիտէ գըրսըն թիւքէթպին :

Պեօյլէ նիլէթ իլէ էիւրիւտիւ անդրոնիկոս թորոսուն 1146 :
իւզէրինէ . կիլիկիա թօփրաղընա եագլաշտըգտա , էլ 298 :
շի կէօնտէրիպ թորոս ծնա դարը , մէրամըն նէտիր
տէտի . պէն սէնին փատիշահընա միւղի իմ , էկէր հագ
իւզրէ պույուրուրսա . վէ էկէր զօրլամագ իսթէրտէ՝
աղ ատամլա հագգըմտան կէլէ պիլի . նէ գահմէթ
քէնտիսինէ քի պուգատար աաքէրիլէ սէնի իւզէրիմէ
կէօնտէրմիլ : Վարլատը էլ չիի անդրոնիկոս . վէ պեօյ
իւքլէնէրէք տէտի . կայսերին հագ իւզրէ պույուրմու
սը պուտուր քի սէնի պաղլայըմ օ զէնճիլի քի պապա
նը պաղլատըգ ծնա :

Վայէթ տարլտը թորոս պու սեօգէ , վէ էիւրէկի պիր
իքէն իքի օլտու . վէ արա վէրմէյէրէք աաքէրինի ալըսի
վէ եաեալարընը փուսույա գօյուպ կիզլէտի օ եօլուն
աղզընտա՝ քի օրատան կէլէճէկ իտի ուռմլար . քէնտի
սիտէ աթլը սաքէր իլէ արտլարընճա եօլու քէսիլա՝
ափ անսըղ տիւշտիւ իւզէրլէրինէ , օ պիրլէրիտէ էօկլէ
րինի ալըսի պատուրլար դըլըճը , վէ գըրտըլար ծնլարը
վէ

վե դու թառուլար ծնարարն պեօյիւքէրինի , վե վասիւ
ատլը՝ հայ օլարագ բիճալտան պիր պեօյիւք պէյինի ,
(քի ծնուն էլինտէն ալմիշիտի թորոս բարձրբերդ տե-
տիքէրի շէհրի) . վե տիւշէնէրին թալան շէյլէրինի
տեվ շիրիպ՝ տեծատիւէր : Պու ճէնքտէն սալթանդոր
նիկէ սերասքեր՝ պիր դաշ քիշիլէ կիւճիլէ գաշա պիւ-
տի : Պեօյլէ րէզիլ օլտուգտա ոնդրոնիկէ՝ եաղար կայ-
սերէ . իքի շէյ իշին տէտի պու պեօյլէ օլտու . պիրի՝
ապերիմիդին կէվէքիկի . պիրիտէ թորոսուն խայրն-
լըզը՝ քի պիրի եալան եէմինիլէ ալտատը :

Պունու իշիթտիքտէ կայր՝ ճիկէրի փարալանտը , վե
եաս չէքտի . խուսուսա օ գատար պեօյիւքէրինի էսիր
օլմալարը իշին . վե սօնդրա ծնարա պիր չարէ էտէյիմ
տէյի՝ պիր դաշ էլ չի կեծնտերտի թորոսա , վե իսթէ-
տի ծնարը պահայա քէսիպ՝ սաթըն ալմագ : Շէվապ
վերտի թորոս , պուգատար պեօյիւք իշ մի կեօրիւնիւր
կայսերին կեօրիւնէ պէնիմ՝ էսիրլէրիմ՝ քի դօճա պիր
կայր ծնարը սաթըն ալմա՝ տէվլէթինտէ րիճալ էթ-
սին : Ել չիլէր սէս չըգարմատրգտա՝ սօրտու թորոս .
իսթէտիքէրինիպին պահալարը դաշա՝ տըր : Դուլթ-
դունլուգ ալտը ծնարը , նէ՞ տէսինլէր . չօգ տերլէրսէ՝
չօգճա էօտէմէլի . աղ տերլէրսէ , ծնարըն շանընա
տիւլմէզ . ճէվապ վերտիլէր քի տէնին պեօյիւքլուկին
պիլիր ծնարըն տէյերինի :

()՝ տախի նէ տէսին , էկէր պէնիմ գըթըմտան պօւն-
լար պիր շէյ տէյսէլէր , սաթմազտըմ՝ սիզ նէ պիրի-
տէնիզ՝ վէրին տէ ալլն կեօթիւրին : Են սօնդունտա
միւշալիլէ էտիպ , չօգ էյի՝ տիր տէտիլէր հազնէլէր
վերէլիմ , իլա քի աղ պահա իլէ սաթըն ալմա՝ քիւշիւք
կեօթէրէլիմ՝ հայլարա ռուլարըն պեօյիւքէրինի :
Պու Ֆիքրիլէ կիթտիլէր վե չօգ աղէ պուլուպ կէ-
թիւտիլէր , վե թորոսուն էօկիւնէ տեօքտիւլէր :

Թորոս տախի օ սաաթ էմր էթտի քի օ ալլէյի եաեա
ապերինէ տաղը ըթսընլար : Պու շէյլէ էլ չիլէր մաթ-
դալտըգտա՝ տէտի թորոս պեօյլէ էտէրիմ՝ քի թէքրար
դուլթաունլար սիզին պեօյիւքէրինիդի վե սեաստոս
լարընըզը , վե պաղը կէթիւսինլէր էօկիւմէ :

Ել չիլէր ալմա ռուլարըն էսիր տիւշէն պեօյիւքէրի-
նի վե ստանալօլա կեօթիւրիւպ նազլ էթտիլէր կեօր-
տիւքէրինի : Պեօյլէ օլտուղունու տուլտուգտա կայր
պիւ

պիլտի քի արթըգ ճէնք իլէ պաշա չըգամանգ թորոս
լա . մէճպուր օլտու պարը շըգ էթմէկէ : Վէ լաքին
սեօղիւնտէ տոնրմայըպ թէքրար տիւշման օլտու . վէ
թէքրար չօգ ասքէր կեօնտէրտի թորոսուն իւզէրինէ :
() տախի թէմամէվվէլքի կիպի ծաքէրի գըրտը . վէ
կինէ պեօյիւքլէրինի էսիր էտիպ՝ սաթտը : Վէ չիւն
քի ծնլարլա պիր օլմիշ իտի օշին՝ լամբոն գալէսինին
աղասը (նէրսէս լամբոնացինին պապասը), ծնու տախի
սաթտը ալըր պահայա . սանա ճայիգ տէյիլտի տէ
տի միլէթինէ գարշը ճէնք էթմէք : Վունտան սօնդ
րա տախի գաջ քէրէ կելտիլէրիսէ ուումլար թորոսուն
իւզէրինէ՝ պօղուլտուլար :

() կիւնլերտէ կելտիլէր թաթարլար մարաշ սէմթի 1146 :
նէ . քէզալիք մաստուտ սուլդան գօնէանըն ամիրասը չօգ շղէ :

ժարգընթըրգ էթտի միջագետք գարաֆլարընտա :

() Նուն իչին գրիգորիոս կաթուղիկոս թէվապիսինի
ալըպ չըգտը ծովք տէնիլէն գալէտէն , գարտաշը ներ 1147 :
սէս ճորհալիտէ պիլէսինճէ . վէ կելտի հռոմկլայ տէ շղէ :
տիքլէրի գալէյէ՝ քի լատիլէր էլինտէ իտի . վէ պիր
վագիթտէն սօնդրա սաթըն ալտը օ գալէի , վէ ծնտա
էերլէշիպ օթուրտու . վէ պիր գուպպէլի քիլիսէտէ
էափտը օրատա . սէնէ 1147 : շղէ :

() Էքրար էիւրիւտիւ թաթարլար մարաշ սէմթինէ , 1154 :
վէ զադդ էտիպ ծնու , կիթտիլէր գարաւաղա . ծնու
տախի ալըպ՝ կիրտիլէր թորոսուն թօփրաղընա . վէ լա
քին պիր շէյ էտէմէտիլէր : զէրէ թորոս ծնլարա գար
շը կելիպ՝ գօվալատը ծնլարը պիր գաջ քէրէ : Հէնիւզ
թորոս պունլարտան րահաթըրգ պունմատան՝ մասու
տուն օղլու գըլըճ՝ սսլան կայսերին թահրիք էթմէ
սիլիլէ՝ պապասընըն էէմինինէ գարշը իքի իւզ քէրէ
թորոսուն էէրլէրինէ էիւրիւլիւպ սարգընթըրգ էթ
տի . թորոս տախի ծնու գօվալայըպ՝ ծնուն սէմթիլէր
նէ կիրտիլ՝ վէ չօգ էէրի խարապ էթտի . էն սօնդընտա
իքի գարաֆտան պարըշըրգ էթտիլէր :

() Ելէ գարըրգ վագիթտէ ասի օլտու թորոսուն գար 1156 :
տաշը ստէփանէ . վէ պաշընա տէվ շիրիպ պիր էզ պա
հատըր իկիտիլէր , ծնլարլա սալտը գարաւաղա . վէ օ
նու զապդ էտիպ՝ կիթտի մարաշ իւզէրինէ , վէ ծնու
տախի ալտը . վէ հէր էէրտէ թաթարլարը տիթրէթ
տի : Վէ չօգ քէրէ ուումլարլա ճէնք էտիպ՝ տարա
տիւշ

- 1157: տիւշիւրտիւ ծնլարը : Սօնդունտա քէնտի եւրինէ տեօ-
ոյ: նէրիքէն՝ ուումլար եօլ իւսթիւնտէ փուսույա աաամ՝
դօյոււս՝ ափանսըզ ծնու դու թտուլար , վէ էլլէրինի ար-
տրնա պաղլայըպ՝ սաղ սաղ սլըրադտըլար գայնար գա-
զան իչինէ . վէ թէնինի սօնդրա աթտըլար . հէլէ հայ-
լարտան պիր գաչ քիշի ալըպ ծնու կեօմաիւլէր մէզա-
րա արքայկաղին մանասթըրընտա : Պունտուն իքի էլլ-
լատ դալտը . պիրի ուութէն , վէ օ պիրի լւան՝ քի վադ-
թիլէ փատիշաճ օլտու :
- 1158: Պունու իշիթաիքլէրինտէ դարտաշարը թորոս վէ
ոյ: մլէհ , եաս դու թտուլար վէ ուումլարտան էօճ՝ ալմաղ
իչին՝ չօգ զաճմէթ վէրտիլէր ծնլարա : Սօնդրա կէմի-
լէր տիւզիւպ՝ ալտըլար ծնլարըն կէմիլէրինի : Ալէշտի-
լէր դըպրըս առասընա . վէ էօթէսինի պէրիսինի վու-
րարադ ուումլարըն չօղունու դու թտուլար . վէ ծնլարըն
պուււումլարընը վէ գուլադլարընը քէսիպ՝ պուււում-
սուզ գուլադարզ ստանպօլա էօլլատըլար :
- 1161: Պեօյլէ րէզալէթի կեօրտիւքտէ կայսր տայանմայըպ,
ոյ: աքքէր կեօնտէրտի թորոսուն իւզէրինէ . վէ լաքին հէր
նէ գատար ճէնք էթտիլէրինէ՝ տայիմա պաշա չըգտը
թորոս : Ալէքէմէտի արթըդ կայսր . վէնէ գատար աւ-
քէրի վարինէ՝ ալտը եիւրիւտիւ թորոսուն իւզէրինէ :
() տախի պադտը կեօրտիւ քի չիւնքի քէնտի ճիւմ-
հուրի չօգ շէյ չէքէճէք , խուսուսա քի օսանմիշտի
ճէնքտէն՝ պարըրըզ էթտի կայսերիլէ . վէ վարտը ծնուն
այաղընա , վէ չօգ րաղպէթ կեօրիւպ ծնտան , բանսէ-
վաստօս նամընը ալտը :
- (1167:) Ս է քէնտիսիտէ պիր գաչ երլտան սօնդրա էօլտիւ . տէվ-
(ոս՝) լէթի սիւրտիւ . 24 . սէնէ : Պունուն պիր օղըւ վարի-
տի . ծնու էօլմէղտէն էվիլէլ լթէսլիմ էթտի քէնտի գայ-
նաթասընա ատը թոլմաս : Ս է պու թոլմաս՝ չիւնքի
օ ուշադ տահա քիւչիւկ իտի՝ քէնտի գայըրտը միլէ-
թի պիր երլ գատար :

7: Երեսն շնորհալիներն վէ Գեորգիանձի գրեգորոսն հաժնադիշու
օլճալար . վէ մաբանուլի սինարոսանունն էգճալի :

Է . 14 = 18 :

Պիր էզ ռաճաթլըդ պուլտուգտա թորոսուն տէվ 1166:
էթի՝ գրեգորիոս կաթուղիկոս պաճլաունի փիր ոժէ:
իրթիար օլուպ՝ սինադոս էթտի հռովկատա , վէ հէ
փիսինին իրատէթիլիէ քէնտի եերինէ կաթուղիկոս
գօտու գարտաշընը , ներսէս շնորհալի տէտիքլերինի ,
վէ իւչ ալտան սօնղրա էօլտիւ , վէ կեօմիւլտիւ մէզա
րա հռովկատա . 53 . սէնէ հայրապետութիւն սիւր
տիւքտէն սօնղրա :

Երեսն շնորհալի՝ գրեգորիոսուն գարտաշը կաթու 1166:
ղիկոս օլտուգտա չօգ չարշար քի միլէթի էյի կեօ ոժէ:
գէթսին . վէ չիւնքի հայ միլէթի տիւնեանն տեօրթ
գարաֆընա տաղըլմիշ իտի՝ չօգ եերէ էյի վաղ էտէն
էր էօլատար : Պունա գանաաթ էթմէյիպ՝ քէնտի ե
պիսկոպոսլարընըն պիրլիկիլիէ՝ պիր ուղունճա մէք
թուպ եագար օ քի ընդհանրական տէնիր , եանի էօ
կիւթ վէ նասիհաթ հէր տէրէճէտէ օլան հայլարա :
Վ է զայրը չօգ մէքթուպլար եագար ծնա պունա , վէ
միջադեաքտէ օլան հայլարա : Վ է չիւնքի հայաստա
նըն ալթ իւսթ օլմասընտան էօլտուղ շէյլէր կիրմիշ
տի քիլիսէ մատտէլէրինէ՝ չօղունու տիւզէլթտի . եք
սիւրլէքտէ վարիսէ՝ թէմամլատը , խունուսա շարա
կանտա :

Պու ներսէս շնորհալի թէմէլ պրոագար միաբանութի 1168:
եանի պիրլէք էթմէկէ ուումլարա . պունուն իչին քեա ոժէ:
ղատլար եագար կիւ մանուլ կայսերէ , վէ միքայիւ
պագրիկէ . ծնար տախի կեօնտէրտիլէր ծնա պիր օ
գուր եագար նծաբան՝ թէորիանէ աուլ . վէ ծնունլա
պիլէ պիր հայ վարդապետ աուլ յովհաննէս : Պուն
լար կէլտիլէր հռովկայա , վէ չօգ կիւն սեօյլէշտիլէր
ներսէս շնորհալիլիէ օ մատտէլէր իւզէրինէ քի պիրլէ
կէ գարշըլտի . վէ սեօյլէշտիլէրինի քեաղատա կէ
չիտի թէորիանէ : Իշլէր տիւզէլտիքտէ՝ տեօնտիւլէր
ստանալօլա՝ ներսէս շնորհալիին պիր պաշգա մէքթու
պիլիլէ : Վ է կայսերտէն վէ պագրիգտէն մէքթուպ ա
լուպ թէքրար կէլտիլէր հռովկայա . վէ պիր էյիճէ
մատ

մատակարար փոխարինող՝ կերի տեճատիւնը : Պէտքէն օլտուգ տա սինադոս էտիպ շնորհալի՝ եազտը հայաստան տա օլտն եպիսկոպոսլարա . վէ իշի անկլատարաք՝ էմը էթ տի քի հազըր օլուպ , հապեր կեճատիւրտիքտէ կէլին .

(1173:) Պու թէտարիքտէ օլուպ շնորհալի , եպիսկոպոսլարը (դիք:) սինադոսա տալէթ էթմէք իւզրէ իքէն , եէթիշտի օնա ախրէթ տալէթի . վէ պէտքէն էէթմիշպէշ եաշընտա ճանրնը թէսլիմ էտիպ՝ տիւնէատէն կէօշտիւ . կաթուղիկոսլըզը սիւրտիւ . 7 . սէնէ . վէ տեօրթ պ . վէ թէնպիհ օլունտու օ զաման քի հէր երլ օգոստոս պլըն 13 տէ ծնուն եօրթուսու օլտուն . պագ հայ թաւրիսիտէ . Է . 14 . վէ 16 :

Պու ներսէն շնորհալինն էշէրի իտի սարգիս վարդապետ՝ կաթուղիկեայց մեկնութիւն տէտիքլէրի քիթապը եափան . վէ իգնատիոս վարդապետ քի եափաք ղուկոս աւետարաննը թէֆսիրինի : Պունլարըն կիւնիւն տէ պիր գաշ նամտար վարդապետ վարիտի . առլարը , գէորգ վարդապետ՝ հաղատ մանասթըրըն ուհհպաշը . քի եափտը եապեայ մեկնութիւն քիթապընը : Յովհաննէս տաւուշեցի . քի ծնուն շայիրտի իտի միթար գանձակեցի գօշ առլը . պու միթար տիւզտիւ դատաստանագիրք տէտիքլէրի քիթապը . պիր քիթապ տախի եաղտը աղամըն աղըրնտան քէնտի օղուլլարընա , վէ եւանըն աղըրնտան քէնտի գըզլարընա . վէ հէմ եազտը պիր պաշգա քիթապճըք , քի առակ քիթապը տէնիր : Պունլարտան ղայրի միթար անեցի՝ քի էսկի թարիխլէր իւզերինէ քիթապ եափտը : Վէ խաչատուր վարդապետ տարոնացի , քի գանձլար վէ տաղլար եափտը . էն մէշհուրի * խորհուրդ խորին քի տայիմա տէրիգ քիլիտէտէ :

Պու ներսէն շնորհալին պիր գըլմէթլի շայիրտ օլտու ներսէն լամբրոնացի օլինին օղու , քի գիքը էյլէտիք 1087 (վէ 1072) սէնէսինտէ , ծնուն խըսըմը՝ եանի գարտաշը գըզը օղու վէ առաշը վէ ծնուն ուշարը , քի չօգ շէյլէր եաղտը : Պունա պագտաշ իտի գըզգարտաշը օղու ներսէն , վէ գրիգոր սկեւացի քի ծնուն մէտհին եաղտը . օքի * արեգականն արդարութեան քի շարականը եափտը : Պու գրիգոր սկեւացի տիւզտիւ օ հրաշանգ հաւատոյ օլտն ճաւը՝ քի պասմա օլունտու ստան

պօլտա նարեկ քիթապըն սօնդունտա՝ նարեկայիատը
նա : Պունա այագտաշ օլտու արիստակէս նսամ պիրի
տախի , քի իմա քիթապը եափտը , եազըյի տօղըու

եազմագ. իչին . պագ. հայ թարիխինտէ . Ե . 15 :

Պրիգոր տեօրտիւնաճի՝ լաղապը տղայ՝ շնորհալինին (1173 :)
վասիլ ատըլ գարտաշնըն օղու , օ կիւն քի կեօմնիւն (ոիք :)
էր ներսէս շնորհալի հայրապետի , հէփիսինին իսթէ-
կի վէ իրատէթիլէ եէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլ-
տու : Պու գրիգոր ըաղսէթի վէ ճիւմէյէ սէվիլիւն , իզ-
ազըլիւ , վէ էյի ամէլէր իլէ շէօհրէթ պուլմիշ , իզ-
գէթիւ , կեօսթէրիշ լի վէ քէրնամէլի պիր քիմնէ խոի :
Պունա թէպէլի քեաղատը եազար կիւ մանուէլ
կայսր , եիւրէք վէրէրէք քի ներսէս շնորհալինին պաշ-
լատըղնը պիթիւսին . եանի միաբանութիւն մատու-
սինի պաշա չուգարսըն : Պու իշտէն էօթիւրի չօգ քեա-
ղատըլը եազըլըլը իքի գարուֆտան : Պեօյլէ օլտուգ-
տա սինադոս էթտի կաթուղիկոս տարսոն շէհրինտէ :
գապիլէ քի օրատա սէօյլէտի լամբրոնագի օ քէնտի ա-
տէնաբանուի տէաիքլէրի քէլսմը . վէ ծնտա քէստի-
լէր իչի քի պեօյիւք սինադոս էթսինլէր : Սումլար
տախի պու շէյ իւզէրինէ պեօյիւք սինադոս էթտիլէր
մետրապօլիտըրիլէ . վէ սինադոս քեաղատը կեօնտէր-
տիլէր հայ սինադոսունա . վէ պէյան էթտիլէր քէնտի
լէրին սօնղ միւրատըրնը :

() գաման հայլար տախի քեաղատ եաղտըլար հէփէ (1179 :)
պիսկոպոսլար , քի կէլսինլէր սինադոս : Պու էմրի (ոիլ :)
լէ կէլտի օթուգ իւշ եպիսկոպոս . վէ աղունանլարըն կու-
թուղիկոսու , վէ չօգ վարդապետլէր վէ ուհհպանլար .
վէ պունլարտան դայրի իւշ եիւզ գատար եպիսկոպոս
պապի սէպէպլէր իչին կէլէմէյիպ՝ քեաղատ կեօնտէր-
տիլէր , քի օ սինադոս հէր նէ էտէրսէ մագպուլիմիլ-
տիլ : Սինադոս գուրուլտու հոմլլա շէհրինտէ . վէ
օրատա ճիւմէսինին իրատէթիլէ սիճիլ օլտու քի գա-
պուլ էտէրիլ քաղկէդոն սինադոսունու . վէ աշիքեա-
րէ տէրիլ՝ քի քի էֆէնտիմիլին իքի բնութիւնու եա-
խօտ իքի դապիլէթի վար : զէրէ ումլարըն սինադո-
սու սալթ պու իքի շէյի իսթէտի :

Պունլարը քեաղատա կէչիւրտիլէր օ սինադոստա օլան
եպիսկոպոսլար , վէ միւհիւրլէյիպ կեօնտէրտիլէր ում-
լարըն սինադոսունա վէ կայսերէ : Ս է լաքին կեօթիւ-
րէն :

րենքեր եկեղեցիներէ մէտիւնէր . զերէն եօլար դարձմունքի շուրջընդէն տեօնաւորէր վէքեադատը կերի կեկեղեցիներ . վէքեադատ տեօնաւորէն ճիշտէք՝ հասկեր կեկեղեցի կիւմանուէլ կայսր եօլար : Զօք պեօյիւք թասա օլտու հայլարա վէքեկերէրի գրորւոր . զերէն պիւրեք պիւթմէտի, ետիստ տէյէլիմ, միաբանուծիւն պադալ օլտու :

- (1180:) Սուրբ Երանցի ճորագեւտս վէքեադատ հինտէ օլան վարդապետէր վէքեկերու կրօնաւորլար իշխութիւնէրի կիպի՝ վէլվէլէ գօփարտըլար . իսկուստ սանահին լիւրիւրն ուն հպաւնը գրիգոր տուտէորդի՝ զօրպալըք հտիպ՝ պիւր ազգընթեադատ եազար գրիգոր կաթուղիկոսա քի պիւր քաղկեդոն օլմասընը դապուլ եկեղեցիք , վէքեկընուի տեմէյիք : Ս Ե օ տախի պիւր էյի քեադատ տօնաթաղ կիւղէլ սեօղէր վէքեադատըլար : Սուրբ Երանցի տահապէթէր գրգար տուտէորդի , վէքեկընտըլարըլար : Ս Ե հէփիսի ասի օլտուլար գրիգոր կաթուղիկոսա . վէքեկաթիւրիսէ կաթուղիկոս կիպի առաջնորդ եկեղեցիք անի շէհրէն եպիսկոպոսունու աւարտըլարսէք . վէքեկըն զայրը հայլար , վէքեկաթի օլմասըն ճիւմէսի տէ մի գի իտիւր գրիգոր կաթուղիկոսա :

8: Սուրբ Երանցի Ռաբբինական վազի:

Է. 18 = 20:

- 1168: Սուրբ Երանցի թմէ: Սուրբ Երանցի թմէս զարտալըք քի ծառ ասի օլտու վէքեկադատըլար , կեկեղեցիք օլտուլար իտի հալէպ տէ՝ հալան իշխութիւն քի թմէս եօլմիշ , վէքեկուն եկրիսէ գայնաթասը թմէմաս հիւքիւմէթ սիւրէյօր , հալէպտէ օլտու ամիրանըն աթըլը ասքերիսի ալըպ կեկեղեցիք օլտու մէմէքեկիսէ . վէքեկըն հայ պեօյիւքերի եկը վէքեկաթիսէ ծառ ալթ իսկեկ եկեղեցիք մէմէքեկի . վէքեկըն իշ կեօրէմէյիպ տեօնաւոր հալէպ . վէքեկաթիսէ տան պիւր եզ ասքեր տէ ալըպ կեկեղեցի սիւս սէմէթիսէ : 1169: Սուրբ Երանցի թմէ: Սուրբ Երանցի թմէս զարտալըք , ծառ իշխան գապուլ եկեղեցիք օլտու թմէս եկրիսէ . օ տախի զապըք հտիպ թմէմաս կիւլիկա եօլքեկիսի կերի տեօնաւորաւ ասքերի : Սուրբ Երանցի օլտու գառ իշքիւլէ վարտըլար թմէմաս քի օլմաս պիւր իտի :

տա եւեր իջեր իբէն՝ դա՛փիլէն ծնու դու թուպ զընտանա
 1183: Գօտու: Պունու իշիթտիքտէ լւոն ուրբէնին քիւզիւք
 ուլք: Գարտաշը՝ տօս տօղըու քէնտիսինի սալտը հէթուամուն
 իւզէրինէ. վէ թէքրար գուշաթտը լամբոն գալէսի-
 նի. վէ էօյլէ պիր սըգլէթէ սօգտու հէթուամուն վէ
 գալէտէ օլանլարը, քի մէճպուր օլտու հէթում պա-
 րըշըգ էթմէկէ. լւոն տախի պէմունգա պիր գաչ շէյ
 վէրիպ՝ ալտը գարտաշընը՝ վէ եէրինէ օթուրթտու:
 Վէ լաքին ուումլարըն խուսումէթի կիթտիքճէ ար-
 թուպ, պաշլատըլար լատինլէրին էօկիւնտէ տախի հայ-
 լարը ալադլամադա վէ րէզիլ էթմէկէ. վէ ծնարը
 հերէտիկոս կեօսթէրմէկէ՝ ծնար եւտիքական տըր
 տէյէրէք:

1184: Մատինլէրտէ ուումլարըն սեօղիւնէ ինանտըլարըն.
 ուլք: տա, դրիգոր կաթուղիկոս քեադատ եազար լուսիոս
 սրբազան փափա. վէ պէյան էթտի ծնա ուումլարըն
 խուսումէթինի վէ սօնղրա օ քեադատտա տիլէտի քի
 կեօստէրէ քէնտիսինէ լատինլէրին տօղըու առէթլէ-
 րինի: Սրբազան փափ տախի ճէվապ եպղըպ իսթէտի
 կինի կեօստէքտի պիր գաչ փէշքէշէրիլէ:

1185: Պիր երլ կէշտիքտէն սօնղրա իքինճի ուրբէն՝ պէյլի
 ուլք: կինի. 11, սէնէ սիւրիւպ՝ հէր գարաֆտան էյիճէ եաչ
 շամազլա՝ թէսլիմ էթտի պէյլիկինի գարտաշը լւո-
 նա. վէ քէնտիսի թէրքի տիւնեա էտիպ, վէ շէօհրէ-
 թինի ունուտուպ՝ կիրտի պիր մանասթըլա՝ քի դրա-
 զարկ տէնիր. վէ օստա կրօնաւոր օլուպ՝ գալան կիւն-
 լէրինի թէմիզէն Ծք կիպի կէշիւրիպ՝ պիր գաչ կիւնտէն
 սօնղրա էօլտիւ, վէ օ մանասթըրտա մէզարա կեօ-
 միւլտիւ:

Պու վագիթլէրտէ զուհուր էտիպ՝ շէօհրէթ պուլ-
 տուլար զաքարէ վէ իւնանէ իքի գարտաշ րիճալտան
 սարգիս փալը պիրինին օղուլարը: Պունլարտան պի-
 րիսի, էանի զաքարէ սէրասքէր օլտու կիւրճիլէրէ. վէ
 օպիրի կիւրճիսթանը գայրըրը իտի: Պունլար չօգ իշ
 կեօրտիւլէր, կէրէք կիւրճի աէվլէթինտէ, կէրէք
 հայաստան մէմէքէթինտէ. վէ կիւն կիւնտէն իլէրի
 կիտէրէք տիթրէթտիլէր աճէմիլէրի. վէ ալտըլար էլ-
 լէրինտէն չօգ եէրլէր վէ չօգ շէհրլէր քի ծնար հայ-
 աստանտան գափմիշլէր իտի. ալտարը, սիւնի, գեղար-
 քունի. շիրակ վէ գարս էյալէթլէրինի՝ շէհրլէրիլէ:

սօնդրատան ակտըլար անի շէհրինի , դունին շէհրինի .
վէ բջնի , անբերդ , գետաբակս , չորեք դասապալարը
նը , վէ պունլարտան ղայրի նէչէ եերլէրի . վէ չօգ ա-
միրալըր տախի հարաձա քէստիլէր . վէ նամլարը ի-
շիտիլտի՝ չադ թաթարլարա վարընձա :

9 : Իսինձի լեւնուն վազի . վէ գրեգոր Գահալէծիլէ գրեգոր
ապիրապըն համուդ ինո օյմալարը :

Է . 20 = 22 :

Լոն իքինձի՝ ստեփանէսին օղու՝ դարտաշը ուռքէն 1185 :
հօլտիւքտէ . ծնուն փայէսինի ալու պաշլատը Փիւ ոլէ :
րասէթ վէ գուլլլէթ իլէ միլլէթի էյիձէ պագմաղա ,
վէ քէնտի եերինի վէ ահվլէթինի պէօյիլմէնէ կիւ-
լիկիա սէմթինտէ վէ տօրոս տաղլարընտա . պիր վա-
գիթ տարսնու թախթ էթտի , սօնդրա սիս շէհրինի :
Պու լւոն չօգ հաղլ էթմէքէ ներսէս լամբրոնացի-
նին սօհպէթինտէն վէ վաղ էթմէսինտէն՝ հէր եօրթու-
կիւնլէրինտէ կեօթիւրիւր իտի ծնու քէնտի քիլիսէ-
սինէ , վէ ծնուն վաղընա վէ պատարադընա շաղ օղուս՝
սէվլինիւր իտի :

Վսնեա ամիրասը ուռստում ատըր՝ թիւրքձէ րիւս 1186 :
թէմ , իշիթտիքտէ լւոնուն իլէրի կէլիւ պէօյիլմէսի ոլէ :
նի էլալթընա ալմագ իսթէտի ծնու . պու սէպէպտէն
չօգ աքէր իլէ երւրիւտիւ լւոնուն իւզէրինէ : () տա-
խի հարալիձէ պիր գաչ նէփէր աքէր իլէ ծնա դարշը
չըդրպ պէրպատ էթտի ծնուն օ գատար թէտարիքինի
վէ դափրասընը : Չալըշար րիւսթէմ թէքրար տիւղ-
մէ կէ օրոտսունու . վէ պու ղայրէթաէ իքէն՝ հօլտիւ
օրոտսունտա , վէ աքէրի տաղըլտը : Վէ հայլար
տիւղիւ պաղսանլարըն արտընձա , վէ չօղունու տախի
գըրըպ թալանլարընը եաղմալատըլար , օ գատար քի՝

Ճիւմէսի տօյում օլտուլար :

Պունտան լւոն եիւրէքէնիւ գուլլլէթ պուլտու . վէ
տիւղման իւզէրինէ երւրիւլիւս՝ դօվտու ծնլարը քէն-
տի թօիրաղընտան : Սալար սօնդրա աքէրի իսաւրիա
տէտիքլէրի մէմլէքէթէ , վէ թէքրար զապդ էթտի օ-
նու . ալտը արասու էյալլէթինտէ . վէ պաղրաս եա-
խօտ պաղրաս պէօյիւք դալէյի : Վիրտի ասորի մէմլէ-
քէթի սինօլլարընա . վէ չօգ եէր ալտը , վէ ատալիա
իլէ Y շէհ-

շէհրինի : Այնպիսի գուշակութիւն պաղեստինական օլան կե-
սարիա շէհրինի . ալաճազ օլտուգտա՝ շէհրինի պեօյ-
իւկի՝ չօգ ալլէ վերիս լւանա՝ պարը շոգ էթտի , վէ օ-
նու կերի շէվերտի : Տաճա էթթիտէ պերիտէ չօգ գա-
լէլէր ալտը լւան . քի էթմիշէքի սայտըլար . չօղու-
նու տախի քէնտի ետիտը՝ կերէք կիւլիկիտա , կերէք
աբշարլարլնտա . վէ սիս շէհրինի թէմէլինտէն եէնի-
լէտի վէ պեօյիւթտիւ : Հաստալար կվի ետիտը վէ
պիր ճիւտամիսանէ , եանի միսքինլէր եէրի . վէ օն-
լարա կէլինէճէք թային էյլէտի :

Պու լւան ուրբէնլիլէր իշինտէ հէփիսինտէն իւսթիւն
պուլունտու , վէ ճիւմլէսինտէն մէհուր օլտու հէր
գարաֆտան . վէ քէնտի տէ յք օմաճիւնէ սատըղանէ
գուլ օլմիշ իտի . վէ օնա թէսլիւմ էթմիշ իտի քէնտի-
սինի վէ օնուն իսմի իլէ իշինի կեօրիւր իտի : Այլ չիւն-
քի տըշարտան տիւշմանլարը վարիտի՝ հէր եէրէ թէպ-
տիլ չաշթ թլար եօլլատը՝ կերէք կիւնտօղուսու սէմ-
թինէ , կերէք պաթըր գարաֆրնա . վէ օնլարլն էլիլիլէ
ղայրը եէրլէրտէ օլան իշլէրի տուլուկ՝ վէ օնա կեօ-
րէ իշինի գայրըրկ , կեօրիւր՝ կեօղէտիլիտի տէվէ-
թինի :

- 1187 : Պունուն կիւնիւնտէ մէյտան պուլտու եուսուկի սալա-
ուլլէ : Հատտին հալէպ գարաֆրնտան . վէ միսըր սէմթինէ
վարըպ զապդ էթտի միսըրը : Չօգ ճէնք էթտի լա-
տինլէրիլէ . կիրտի պաղեստին մէմլէքէթինէ , վէ լա-
տին ապէրինի գօվտու , չօղունու տախի գըրտը . վէ
երուսաղէմի էլլէրինտէն ալտը . սէնէ 1187 . ոլլէ . սէք-
սէն սէքիլ երլ լատինլէր զապդ էթտիքտէն սօնղրա :
Վէնտիսի օրատա իքէն իսթէտի յք յակուր վանքընը
քէնտինէ ալա : Չօգ եալվարտը հայլար վէ ազիւմ
փէշքէշլէրիլէ օնուն հաղըրըն էլէ ալտըլար քի քէն-
տիլէրինէ պաղը շալա . վէ լաքին օ եէտի երլտան
սօնղրա օնլարա վէրտի օնու : Վադ հայ թարիխինտէ .
Է . 20 :

- 1189 : Պու հապէր եւրոպիա սէմթինէ թէվաթիւր պուլ-
ուլլէ : տուգտա թէքրար կէլտի լատին ապէրի գարատան վէ
տէնիղտէն , քի գուրթարսընլար երուսաղէմի : Այլէ-
մէս իւլիւնճի սրբազան փափ տախի եաղտը գըրիգոր
կաթուղիկոսա վէ լւանա՝ քի եարտըմ էթսինլէր օն-
լարա :

Եւթիւտի լատին ապքերի ասիա եազասընա. վէ դօն 1120:
 եայլ ալըպ' ծնտան իւշ քերքէ էլ չի կեօնտէրտինէմ. ութ:
 չէ գըռալը ֆրիտէրիկոս' գրիգոր կաթուղիկոսա վէ
 լւննա, եարտըմ' իսթէյերէք. վէ մէթուպինտէ տա
 խի եազար քի * սալթ սիզի դանըրըզ սատըգ տօսթ,
 խրիսթիանլարա եարտըմ' ճի. վէ սալթ սիզինլէ թէ-
 սէլ լի պուլուրուզ պիղէ հասէտ էտէն քիմնէլէրտէն ||:
 Գրիգոր կաթուղիկոս վէ լւնն կիթտիլէր մնիս շէհ-
 րինէ, վէ օրատան եազարլար քի պունտա պէքէրիզ
 սիզի: || է լւնն կեօնտէրտի լատինլէրին օրտուսունա
 եէյէճէք վէ իշէճէք, զերէ թիւքէնալիշ իտի, հօյլէ
 քի չօղու աթլարընը եէտիլէր:

Հաւան կեօրտիլէր լւննուն կեօնտէրտիկի շէյլէրի' 1121:
 չօգ սէվինտիլէր: Գըռալ տախի ծնլարըն քեաղատը- ոխ:
 նա ճէվապ եազըպ' սեօզ վէրտի քի լւննու փատիշահ
 տիքսին:

Գալգար լատին ապքերի գօնեա սէմթինտէն, վէ
 կիրտի լւննուն թօփրաղընա. վէ սէլլկիա չայընը
 կէչտիքտէ օ չայտա հօլտիւ գըռալ. ծնլար տախի ան-
 տիոք շէհրինէ տիւշիւպ' օրատա մէզարա կեօմտիլէր
 գըռալը. վէ քէնտիլէրի պաղեստին սէմթինէ կիտիպ'
 չօգ ճէնք էթտիլէր տիւշմանլար իլէ. գըրտըլար վէ
 գըրըլտըլար. էն սօնղունտա երուսաղէմի ալմամլըպ
 տաղը լտըլար:

Իւշ երլ կէչտիքտէ հօլտիւ գրիգոր կաթուղիկոս' տղայ
 տէտիքէրի ալթմըշ եաշընտա. կաթուղիկոսլըղը սիւր-
 տիւ. 20. սէնէ հումկլատա. վէ թէնիտէ ծնտա մէ-
 զարա կեօմիլտիւ: Պու գրիգոր կաթուղիկոս դափի-
 լէտի օլ էյի շէյլէրի քի տիւզմիշ իտի քէնտի ամու-
 ճասը ներսէս շնորհալի. վէ օ նէ եօլ դուրմիշ իսէ
 քիլիսէ մատտէլէրինտէ' տօնացոյց քիթապընա դօ-
 տու. վէ էքսիկինի թէմամլատը. վէ պիր միւքէլէֆ
 քիլիսէ եափտը հումկլատա Ծք գրիգոր լուսուորիչ
 աարնա:

Գրիգոր' հօլէնին գարտաշը օղլու' լւննուն էմրիլիլէ 1123:
 կաթուղիկոս օլտու. վէ չիւնքի տահա ճահիլ իտի, վէ ոխ:
 լայըգսըզ, ներսէս լամբրոնացի պու իշէ դայիլ օլմա-
 տը. վէ լաքին պիր շէյ էտէմէտի. խուսուսա քի ճորոյ-
 գետացիլէր, հաղատացիլէր, վէ սանահինտէ օլան-
 լար էվլէլնտէն իսթէմիլէրիտի լւննտան' քի գրիգոր

տղայ էօլիւրսէ՝ պու քիւսիւք գրիգորու կաթուղիկոս
էթմինէր . զերէ իւմիտէրի վար խոի քի ծնուն էլիլիէ
իսթէտիւրէրինի պաշա չըգարալար :

- 1194: () Ծաշիլտէ պաշատը քէնտի պաշնա կիթմէկէ ,
ոխդ : վէ էվլէ կէլէն կաթուղիկոսլարըն գուրտուգլարընը
աւշիլմէկէ , վէ էյի եօլլարտան տըշարը չըգմաղա ,
էօյլէ քի արթըգ հայ պեօյիւքլէրի վէ ուհայանլարը
ծնտան իքրահ էտիպ՝ շէքվա էթտիլէր լւոնա . օ տա
խի ծնու դութուպ վէ կուպիտառ գալէսինէ գօյուպ
եազտը հայաստանտա օլան առաջնորդլարա քի նէ
էթմէլի . վէ պիր գաչընը չաղըրտը՝ քի սիս շէհրինէ
կէլսինլէր :

Տեօրթ այ գալէտէ գալտըգտան սծնղրա գրիգոր՝ սըգ-
լէթինտէն տայանամայրպ , վէ ճանրնտան ուսանլպ ,
պաշատը տէրաինէ տէրման արամաղա . վէ գաչմագ
իսթէյիպ՝ պուլտու պիր գաչ թօի պէզ , վէ ծնլարը
պիրի պիրինէ պաղլայրպ վէ գալէտէն աշաղա սարգը-
տըպ , վէ եօգարքի ուճունու սուվարա դութուրուպ
պաշատը էնմէկէ . վէ լաքին էվլէլէր պաղ չեօլիւ-
լիւղ տիւշտիւ աշաղա . վէ դաշա լասթ կէլիպ օրատա
էօլտիւ . ծնուն իչին դահալէթ եախօտ քարալէթ տէ
նիլտի . եանի եիւքսէք եէրտէն տիւշէն՝ եախօտ դաշա
տիւշէն :

- 1195: () Երիգոր ալթընձի՝ լաղապը ապիրատ՝ շնորհալինին
ոխդ : շահան տտըր գարտաշը օղլու՝ ուհահանի վէ ալիմ ,
կեօսթէրիլի վէ էնտամլը՝ գահալէթ էօլտիւքտէ՝
կաթուղիկոս օլտու : Վէ լաքին հաղըատըլար վէ սա
նահինլիլէր ծնու գասլուլ էթմէյիպ՝ իսթէտիլէր քի
բարսեղ անեցի օլտու կաթուղիկոս : Պու իշէ գայիլ
օլմատըգտա լւոն՝ գանն էթտիլէր քի ներսէս լամբըռ
նացի տիր պու իշի էտէն . ծնուն իչին լամբըռնայինին
հագգընա չօք չիքիայէթլէր եազտըլար լւոնա . լամբ-
ըռնացի տախի՝ եազտըլարընա կեօրէ հէփ գարը-
լըղընը եազտը ծնլարա :

- 1197: () կիւնէրտէ ծաղատիկ օլմաղիլէ՝ թէքրար դու-
ոխդ : Թուշուռ ուսմլար հայլարլա . վէ քէնտի հիւքիուլէթ-
լէրի ալթընտա պուլունան հայլարը կինէ գօլալամա-
ղա պաշատըլար : Վէ էվլէրէթ էտիպ պու շէյ իչին գրի-
գոր կաթ . վէ լւոն , ստանպօլա եօլլատըլար ներսէս
լամբըռնայիլի լէճա քեաղատը իլէ քի սըգլէթ վէր-
մէ .

մէսինէր հայլարաւ : Եւ թիշտիքտէ լամբրոնացի ստանալ
պօլա՝ իբրամ կեօրտիւ ռուժարտան . զէրէ նամը չըգ
միշ իտի ծնլարն իչինտէ : Եւ օյլէշտի լամբրոնացի կայ
սէրիւն վէ ռուժ վարդապետէրիւն վէ ֆիրասէթի
իւն քէնտիսինի սէվտիրտի : Եւ լաքին հիչ պիր ֆայ
տա կեօրմէյիպ տեօնտիւ կէլտի եէրինէ : Եւ չիւնքի
ռուժար վազ կէչմէյիպ՝ հայլարա եզիյէթ էթմէտէ
իտիւէր՝ չօգ շէյ եաղտը լամբրոնացի յուսիկ՝ եախօտ
ոսկան ատլը ճգնաւորա՝ ռուժարն եիւրէկինի եուժ
շաթմադ իչին :

10 : Եւ ինձի լեռնուն քարիզաչ օլմար , վէ ճէնէի :

Է . 22 = 23 :

Եւերի կիթտիքտէ իքինձի լեռն , վէ տէվէթի պէօյ . 1197 :
իւտիւքտէ , համէսլէնտի փատիշահ օլմարա . վէ ռիւճ
իշի գապի օլմուն տէյի մէթթուպ իւն էլէի եօլլատը
իւչիւնձի չէլէստիանոս սրբազան փափա , վէ նէմէ
գըռալը ալթընձի ենրիկոսա (քի ծնուն պապսօր ֆրիւ
տէրիկոս սեօղ վէրմիշ իտի՝ լեռնու փատիշահ էթմէ
կէ) : Եւ իւն գըռալ չօգ հօշանարադ՝ իշի թէսլիմ
էթտի սրբազան փափա . օ տախի գըռալ դարաֆընտան
պիր իւնպանլը թաճ տօնտարպ վէրտի մոգոնտիա
մէմէքէթին արքէպիստունա՝ատը կոնրադ . քի կիթսին
թաճ իւն լեռնու էրմէնիւէրէ փատիշահ տիքսին :
Եւ ռալ տախի կեօնտէրտի առլան նիշանլը սանձադ
աորնա ույղուն՝ քի ծնտան սօնղրա ծնու գըլլանսըն .
զէրէ էվլէլ հայ փատիշահլարնա առէթ իտի գարա
գուշ նիշանլը սանձադ գըլլանմադ :

Եւ լաի եպիսկոպոս կիւրիկիա մէմէքէթինէ . վէ լեռնա
վէ կաթուղիկոսա պուլուշուպ՝ հէր իբրամտան սօնղրա՝
իւն թէքլիֆ գօտու ծնլարն էօկիւնէ . պիր գաչ շէյի
նիզ վար քի տէտի՝ զայրը միլլէթիւրէ գայթակղութի
վէրիյօր . նիշին պուշլարը տիւղէլթմէզսինիզ . սրբա
զան փափրն էմբի տէ պուտուր . էվլէլքիտի՝ պէօյիւք
եօրթուլարը կիւնիւնէ կեօրի էթմէլի . իքինձիսի՝ ժա
մերգուլիւնլարը քիլիսէ իչինտէ ճէմաաթլա պիլէ
էթմէլի , վէ պատարադ վազթինտէ ճէմաաթ քիլիսէ
տէ տուրմալը . իւչիւնձի՝ ծնունդուն վէ զատիկին իւք
ազշամընտան փէրհիզի պօգմամալը : Եւ պուլ էթտի
լեռն

լնոն պու շէյլերի . վէ լաքին եպիսկոպոս զանաաթ
էթմէյիպ , իսթէտի քի օն իքի եպիսկոպոս պունու անտ
իւէրէք գապուլ էթսինլեր : (Յսլար տախի էօյլէ էթ
տիլեր . քի պիրի ներսէս լամբրոնացի իտի :

1198 : Պէօյլէ օլտուգտա՝ լնոն վէ գրիգոր կաթուղիկոս հա
ոխէ : պէր կեօնտէրտիլեր հէր եէրտէ օլան հայլարա՝ քի կէ
լն պիլիլերսէ կէլսինլեր . օնլար տախի դագըմ դա
գըմ կէլտիլեր տարսոն շէհրինէ , եպիսկոպոսլար ,
վարդապետլեր , վէ սերասքերլեր ասքերլերի իլէ , վէ
հայ միլլէթին պէօյիւքլերի : Տօնաթտըլար թէմամ
շէհրի . վէ մախսուս նը սօֆիա քիլիսէսինի . վէ օ քի
լիսէտէ գրիգոր կաթուղիկոս պէօյիւք զիյնէթլի ալայ
իլէ լնոնու օծէլ էթտի հայլարա փատիշահ . սէնէ .
1198 . ոխէ . յունվարն . 6 : Վ է լամբրոնացի տէ օրա
տա միւպարէք աղզընը ալըպ վազ դարզընա չօգ սեօզ
սեօյլէտի էվիլէլ փատիշահ իւզէրինէ , սօնղրա միլլէթ
իւզէրինէ , վէ սօնղրա լատինլեր իւզէրինէ . էօյլէ քի
սանասըն ճան վէրտի օնտա օլան ճիւմհուրէ :

(Ո իյնէթ պիթտիքտէ՝ հէր քէսէ իբրամ էթտի լնոն
փատիշահ , վէ եօլլատը եէրլերինէ : Վ ատին եպիսկո
պոսա տախի չօգ իբրամ էթտի հէմ լնոն վէ հէմ կա
թուղիկոս . վէ օ հռօմայա տեօնտիւքտէ՝ իքիսիտէ
մուհապպէթ իլէ իդաէթ մէքթուպլարը եազտըլար
սրբաղան փափա . վէ ճէվապընը ալըպ թէքրար եազ
տըլար . օ տախի մուհապպէթինտէն կաթուղիկոսա
կեօնտէրտի պիր եիւզիւք , վէ վէրարիու , վէ պիր եմի
փորոն քի պէօյիւք փայէ նիշանը՝ իտի . վէ լնոն փատի
շահա կեօնտէրտի նը պետրոսուն նիշանընը :

(Ու իշի իշիթտիքտէ հագարացիլերին ամիրապետի՝ քի
պաղտատ շէհրինտէ օթուրուր իտի՝ էլ չի կեօնտէրտի
լնոնա ազլմ փէշքէշլերիլէ՝ միւպարէք օլա տէյերէք
եէնի փատիշահլըղըն : Պունճիլէյին ալէքս կայսր պիր
ճէվահրիլի միւքէլլէթ թաճ կեօնտէրտի օնա . քի բա
հաթ օթուրա վէ օրթալըղա պիր իշ չըգարմիյա :

Հաչան ձորոյգետացիլեր , հաղբատացիլեր վէ սանա
հինլիլեր իշիթտիլեր քի օնիքի եպիսկոպոս եէմին էթ
միշլեր լատինլերէ իւլ մատտէ իլին՝ չօգ կիւճէնտիլեր .
վէ զանն էտիպ քի պու իշ լամբրոնացիին րէյի իլէ
օլմիշ օնա տարըլըպ թէքրար շիքէայէթ եազտըլար
լնոն փատիշահա . օ գատար քի լնոնուն եիւրէկի տա
խի

խի պուլանտը լամբրոնացիյէ • վէ լամբրոնացի տէ լեռ
նա պիր կիւզէլ քեաղատ եաղըպ , վէ տօղըուլուղա սա
հապ չըգըպ , օ շիքեայէթ սեօզլէրինի պիրեր պիրեր
եուֆ եթտի :

Վ է քէնտիսի ներսէս լամբրոնացի տէ օ ահնէ ԵՃէլի
եհթիշիպ՝ Եօլտիւ • վէ գրիգոր սկեռացի օ աղիզին
մէտհինի եազտը • նիճէքի զիքը օլունտու եօգար
տա • պապ • 7 :

Ի Լոն փատիշահ օլտուգտա՝ տօնաթտը տէվլէթինի 1200 :
փատիշահըգ շեօհրէթի իլէ • չօգ էլի իշէր եթտի , ռիթ :
վէ տիւրիւ տիւրիւ նիգամլարլա մէմլէքէթինի տիւզ
տիւ • վէ չօգ մանասթըրլար վէ քիլիսէլը եափտը •
պիր կաթուղիկէ քիլիսէ տէ պինա եթտի քէնտի փայ
թախթընտա • եսնի սիս շէհրինտէ Եթմաթին ատրնա :
Վոլ իշէրտէ լքէն լեռն՝ գէվճէսի Եօլտիւ • վէ թէք
ըար Եվլէնմէք իսթէտիքտէ՝ լատինլերտէն ալտը գըպ
ըրս փատիշահը օլան գոհտոնուն գըզընը • վէ օնտան
պիր գըզ տօղտու՝ ատը գապէլ • քի պաղի հայ քիթապ
լարընտա եղիտաքէթ տէրլէր :

Վիր ելլ կէտիքտէն սօնղրա գօնեա պէյի՝ ատը քայ 1201 :
քայուզ , թիւրքէն քէյքեամիւս , քի Եվլէտէն պէրի ոճ :
իսթէմէգ իտի լեռնուն իլէրի կէլմէսինի , իշիթաթե
տէ օնուն պեօյիւմէսինի , վէ գըպըրս փատիշահը գոհ
տոն տէտիքլէրինի գըզընը ալմասընը , չիւրիւթմէք
իսթէտի օնու • եիւրիւտիւ հիսապըզ ապէր իլէ կիւ
լիկիա Եօլքէսինէ • վէ ալտը բերդունք տէտիքլէրի
գալէյի • վէ օ գալէսին գըրիգոր աալը աղասընը տա
խի Եօլտիւրիւպ՝ կէլտի գուշաթտը կապան գալէ
սինի :

Վունու կեօրտիւքտէ լեռն՝ ապէրինի ալտը կիթտի
օնուն իւգէրինէ • վէ լաքին ապէր լեռնուն Եմրինէ
պագամայարագ՝ տիւշտիւ տիւշման իւգէրինէ : Վ է չին
քի տիւշմանլար պեօլիւք պեօլիւք օլմիշ իտի , պունլա
ըր օրթայա ալըպ՝ չօղունու գըրտըլար , վէ Էսիր եթ
տիլէր • վէ պեօյիւքլէրինի գութուպ՝ գալանը գալըր
տըլար :

Վոլ իշ լեռնուն չօգ կիւճինէ կէլտի • վէ լաքին քէն
տիւրինի շաշըրմայըպ վէ գալանլարա եիւրէք վէրիպ ,
ալտը օնլարը պլէսինճէ , վէ կիզլի Եօլտան կիթտի
կիրտի լիկայոնիա մէմլէքէթինէ , քի օրատա պույու
րուր

ընդ խորի գծնեա պէյի քէյքեամիւզ . վէ չօդ եերի
խարապ էթտի . չօդ էսիր ալտը , վէ չօդ տօյումլուզ .
վէ թալան տէվ շիրտի :

Հապէր ալտըգտա քէյքեամիւզ՝ պրրադտը կապան
դալէսինի . վէ իլլարիլէ տիւշտիւ քէնտի մէմլէքէթի-
նէ . վէ կեօղի իլէ կեօրտիւքտէ օլան իլլէրի եիւրէկի
գըրըլտը . սոնորա լւոնիլէ պարըլըգ էտիպ՝ տեօնտիւզ
տիւ էսիրլէրի . օ տախի կէրի վէրտի հէփ ծոուն մէմ-
լէքէթիտէն ալտըղը էսիրլէրի : Վիր գաչ կիւնտէն
քէյքեամիւզուն գարտաշը ուռգնատին՝ թիւրքէլ ըիւք-
նէտտին՝ քէյքեամիւզուն իւզէրինէ վարըլ՝ գօլալատը
ծոուն ուռմ վիլայէթինէտէք . վէ քէնտիսի օլտու գօն-
եա պէյի :

1202 : Իլլթէտի սէնէ հալէպին պէյի նուրիտինին օղլու , քի
ոծմ : չօգ գըգգանըլ՝ հասէտ էտէրիտի լւոնա , աքէր տէվ-
շիրիպ կէլտի ետգլաշտը կիւլիկիա սէմթինէ զատիկ
կիւնլէրինտէ , վէ պիր գաչ էլ չի եօլլատը լւոնա . է-
կէր տէտի պանա միւզի օղլուպ վէրիկի վէրիտէն , զկյա-
տէսի իլէ պեօյիւտիւրիւմ սէնի : ամմա էկէր պէնի
տիյնէմէսէն՝ գըլըճտան կէշիրիթիւմ միլլէթինի . վէ
եօրթունու թարիւմար էտէրիւմ :

Իլլիլէր եօլա չըգտըգտա՝ լւոն փատիշահ չաըլթա-
րնէ էլլիլէ ծըլարըն կէլմէսինի տույուպ՝ ըիճալընտան
իքի քիշի եօլլատը ծըլարա գարշը՝ քի ծըլարը ըայէթ-
իլէ օյալանտըրսընլար՝ դայըր եօլլարտան տօլաշտըրա-
րազ . քէնտիսիտէ ֆիլ հալ աքէրինի ալըլ՝ պիր դայ-
ըր եօլտան կիթտի խասմինին իւզէրինէ : () պէքէլիպ
տուրուր իքէն էլլիլէրին կէլմէսինի՝ անփանսըղ տիւշ-
տիւ լւոն ծոուն իւզէրինէ . վէ աքէրինի թէտարիք-
սիդ պուլուպ գըրտը ծըլարը զկյատէսի իլէ . հէլէ կիւճ
իլէ գուրթունտու պէյ պիր գաչ քիշիլէ :

Տէվ շիրտի լւոն ծոուն թալանըն , չատըրլարընը վէ
պայրադլարընը . վէ հարպիճէ եէրինէ տեօնիւպ , օր-
տուսունու գուրտու չայ քէնտընա . վէ օրայա խասմի-
նին չատըրլարընը գուրտուրուպ , հէր չատըր դափու-
սունա տիքտի կէթիրտիկի պայրադլարը . վէ հապէր
կէծտէրտի քի օրայա եէթիշտիթիլէր էլլիլէրի : Հա-
չան էլլիլէր ետգլաշտըլար օրտույա , վէ քէնտի չա-
տըրլարընը վէ պայրադլարընը հայ օրտուսունտա կեօր-
տիւլէր , շաշա դալարըլար վէ գօրգտուլար , զէրէ պիւ-
մէղ-

մէջէնքիտի քի նէ օլմիշ. սոնդրա օլան իշի տույտու. ք.
լարնտա՝ տիթրէյէրէք տիւշտիւէր լեռնուն այսղընա,
վէ եալվարտըլար քի ճանլարընը պաղըչլարն քէն
տիւէրինէ: () տախի ծնլարա ատամիլըգ. կիօսթէրիալ՝
տեօնտիւրտիւ աղալարընա, վէ իսթէտի ծնտան օ վէր-
կէյի քի օ պունտան իսթէր իտի:

() կիւնլէրտէ կիթաի լեռն գըպըրտա՝ գայնաթատը
գունիտանուն եանընա. օրատա իքէն, հեթում՝ ներսէս
լամբըրոնացինին դարտաշը՝ քի հիւքմ հտէր իտի լամբ-
րոն գալէսինէ՝ աղալըգ պուլուալ՝ աթի օլտու: Տեօնտիւ
լեռն գըպըրտան, վէ ալ իլէ հեթումն գութուալ
սիս շէհրինտէ գէնձիրէ գօտու. վէ լամբըրոն գալէսինի
տէ ալար: Սունու տույտուգտա գըրիգոր կաթուղի-
կոս, կէլտի սիսէ, վէ ըէճա էթտի լեռնա հեթում ի
չին. օ տախի գօյվէրտի ծնու վէ էպլատլարընը. վէ սիս
իշինտէ եէր վէրտի ծնլարա, քի ծնտա սաքին օլտուն-
լար. գօմատը քի լամբըրոնտա տուրտունլար: Ս է քէն
տի գըրիգոր կաթուղիկոս գօնաղընը էթտի աթալա
ղին մանաթըրընտա. վէ ծնտա էօլտիւ. կաթուղի-
կոսլըղը սիւրտիւ հռովկլատա. 7. սէնէ:

11: Եւրիւնձի յովհաննէս կաթուղիկոսան, վէ եւրիւնձի դաւ-
րին, վէ էվլէլէի հոսպանդիւնին վաթիւնլէրի:

Ե. 23 = 24:

Սովհաննէս եէտինձի՝ սիս շէհրին աղքեպիսկոպո- 1202:
սու՝ գըրիգոր ապիրատ էօլտիւքտէ՝ ծնուն եէրինէ ոծն:
կէչիալ՝ կաթուղիկոս օլտու. վէ օթուրտու հռովկլա-
տա. պունա տէրլէրտի մեծաքարոյ. եանի քիպար
մէշընէպ. գէրէ փատիշահ կիօսթէրիշինտէ պիր քիմսէ
իտի: Ս է լաքին քիւլիւք հայաստանտա օլան եպիսկո-
պոսլար պունու գապուլ էթմէյիալ՝ զայրը կաթուղի-
կոս գօտուլար սիվատա՝ սիվաս եպիսկոպոսունու՝ ատը
անանիա: Սէօյլէձինէտէ պէօյիւք հայաստանտա օլան
շիրաէացիլէր՝ լարսեղ անեցի եպիսկոպոսու կաթուղի-
կոս էթտիլէր անի շէհրինտէ: Ս է չիւնքի լեռն փատի-
շահըն հաճէթի օլմատը պու իշէրտէն, պաշատը
յովհաննէս կաթուղիկոս էյրի պազմաղա ծնա, վէ օ-
նուն քէլամընը սայմամաղա. օ դատար քի տայանա-
մատը լեռն, սինադոս էթտի սիստէ. վէ եպիսկոպոս-
լա

լարն իրատեթիւիւն ազլ էթտի ծնու մանսրպրնտան՝
 պիր սէնէ կաթուղիկոսըգ էթտիքտէն սօնղրա :
 1203 : Դաւթ՝ արքայ կաղնեցի տէտիքլէրի՝ յովհաննէսին
 ոճք : Եկրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու սիստէ . վէ ծնտա
 սաքին օլտու : Վեօյլէ օլմաղ իլէ սանքի տեօրթ կա
 թուղիկոս օլտու . ամմա պիր պիրինէ գաքը կէլմէզ
 Լէրիտի :

() կիւնլէրտէ զաքարէ հայ իշխան՝ քի կիւրճիլէրին
 սէրասքէրի իտի , իւանէ գարտաշըիլէ ճէնքլէրտէ կէ
 գէրիտի . վէ չիւնքի պատարագարգ գալըր իտի , միւ
 րատ էթտի օրտուտա էրեէթի խորան կէզտիրմէք , նի
 ճէքի էտէրլէրիտի կիւրճիլէր . վէ իսթէտի քի սար
 կաւագլար վէ գպիրլէրիլէ պատարագ էտէ քահանայ .
 (զէրէ օ զամանն կէլիշինէ կեօրէ պոնլար պաղալ
 օլմիշ իտի) . համէսի տէ վարիտի քի պեօյիւք եօր
 թուլարը կիւրճիլէրիլէ էտէ , չիւնքի ծնլարլա իտի ի
 շի : Վու իւչ շէյ իչին եազտը լեոն փատիշահա վէ յով
 հաննէս կաթուղիկոսա քի չարէսինի պուլտունլար :

1204 : Սիւշալէրէ էթտի լեոն փատիշահ գաւթ կաթուղի
 ոճք : կոսլա (զէրէ յովհաննէսի ազլ էթմիշ իտի .) վէ էմր
 էթտի քի սինագոս օլտուն սիստէ : () սինագոստա սէ
 քիդ գանուն պաղլանտը . իւչի զաքարէսին իսթէտիք
 Լէրի : Սինագոս պիթտիքտէ լեոն փատիշահ վէ գաւթ
 կաթ . սինագոսուն էմրինի պիր գաչ քիշիլիլէ կեօն
 տէրտիլէր զաքարէ սէրասքէրէ : () նլար եօլա չըգմա
 տան յովհաննէս կաթուղիկոս կեօնտէրտի զաքարէյէ
 պիր գուպպէլի խորան՝ քիլիսէ պիչիմինտէ , վէ մէրմէր
 տէն էտիրլմիշ սեղան հէր գագըմըիլէ . ծնպան մատէ
 պիր էպիսկոպոս՝ատը մինաս , վէ իւչ քահանայ , տեօրտ
 սարկաւագ , վէ գաթլը սէսլի տիրացուլար . վէ եազ
 տը ծնա՝ քի իսթէտիկի կիպի էթսին , վէ քիմնէյի
 տիյնէմէսին :

1205 : Վոնլար եէթիշտիքտէ զաքարէյէ՝ սինագոս էթտի Ե
 ոճք : պիսկոպոսլարլա վէ մանասթըրլըլարլա լօռի շէհրին
 տէ , քի հէփիսինին իրատեթիւիլէ օլտուն : Սօղու գալ
 շը տուրտու , վէ չօղու տախի գապուլ էթտի , խուտու
 սա միթար վարդապէտ՝ քօշ տէտիքլէրի , վէ խաչա
 տուր վարդապէտ՝ լաղապը լայնախորհուրդ : Վիր գաչ
 կիւնտէն սօնղրա էմր էթտի զաքարէ՝ քի պատարագ
 օլտուն հէր տիւրլիւ գագըմըիլէ : Վէ չիւնքի օ վագ
 թի

Թէ կեօրէն օրալարտա պու պիր եէնի շէյ օլտու , խա
չատուր վարդապետ' քահանայ կիյինմէկէ պաշլատըգ-
տա եէնի կէլէնէ հսպապլարը՝ օրատա տէտի * խոր-
հուրդ խորին անհաս անսկիզբն ॥ պէյիթլերինի . քի
շիմտիյէտէք տէրիզ քահանայ պատարագ ոււպասընը
կիյինիւր իքէն :

Պէտյէ օլտուգտա պիր գաչ մանասթըրտա պէտյիւք
վէլվէլէ գօփտու , տարըլըպ կիւճէնէրէք քի նիշին
պէտյէ օլտուն . ամմա գաքարէ զօր իլէ վէ հիւքմ իլէ
տինտիրտի ծնլարըն վէլվէլէսինի : Պու հապէր կիւլիւ 1206 :
կիւ սէմթինէ կէլտիքտէ՝ լեոն փատիշահ վէ յովհան 1206 :
նէս կաթուղիկոս պիրիպիրինէ հապէր վէրտիլէր . վէ
սեօզլէր կիտիպ կէլինճէ՝ պու սէպէպիլէ պարըշտը-
լար : () երլ էօլտիւ դաւիթ կաթուղիկոս . 3 . սէնէ
կաթուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնղրա : 1 օլտիւ անա-
նիա կաթուղիկոս տախի՝ քի սիվաստա օթուրուր իտի .
վէ արթըգ յովհաննէս եէրլէշտի կաթուղիկոսլըգտա :
Պիր գաչ երլտան սօնղրա էօլտիւ դաքարէ : 1 օլտիւ (1210 :)
տախի միիթար վիպ գանձակէցի , լալապը քօշ : Պու (1210 :)
նա շայիրտ օլտու յովհաննէս վարդապետ՝ վանական
տէտիքլէրի արցախ մէմլէքէթինտէն քի յօր քիթապըն
թէֆտիրինի եափաը , վէ սինադոսլարըն թարիխինի
տիւզտիւ :

() վադիթլերտէ պիր նք կրօնաւոր վարիտի հայաս-
տանտա՝ ատը նճատուր՝ պէտյիւք սօյտան քիշիգատէ՝
արճէշ շէհրինտէն , քի վանահայր օլմիշ իտի օ սէմթ-
լէրտէ : Հաչան պու տուլտու քի անասը էօլմիշ էվէթ-
լէյէրէք կիթտի շէհրէ . վէ ֆուգարատան պիրէզինի
տէվշիրիպ՝ կէթիրտի ծնլարը անասընըն էանընա : 1 է
ծնուն հազնէսինտէն ալթըն վէ կիւմիշ չըգարըպ՝ պաշ-
լատը ազար ազար անասընըն էլինէ տօլտուրմաղա . վէ
էմը էթտի էօխսուլարա քի ալսընլար ծնուն էլինտէն ,
սանքի անասը տըր էլիլիլէ տալըտան , պէյան էթմէք իւ
թէյիպ օ սեօզի քի տէրլէր . * նէ վէրիրսին էլինիլէ՝ օ
կիտէր սէնին իլէ ॥ : Պապասը տախի էօլտիւքտէ՝ պէտյ-
լէ էթտի . վէ վարըգլարընը տաղըտըպ , քէնտիսի տէ
պիր գաչ վադիթտէն սօնղրա էօլտիւ :

12 : Իսկնձի լեռնուն էօլմէս . վէ ծնուն գըզը պապելին՝ պա-
պաը եէրինէ էէլմէս . վէ քիլիպպոսս նիսէսկանմասը :

Է. 25 :

1207 : **Օ** կիւնլէրտէ պեօյիւք խոստումէ թ տիւշտիւ լեռն
ոճէ : փատիշահն վէ լատինլէրին պէյնինէ , էօլլէ քի
հէփիսինի տէ սիւրտիւ լեռն կիւլիէիատան՝ քահանա
լարը վէ եպիսկոպոսլարը տախի . վէ ծնլարըն պեօյիւք
լէրինտէն չօղունու՝ քի դարապլուս սէմ թինտէ վէ ան
տիող սէմ թինտէ օլուլարիտի դու թուպ՝ զէնճիլիէ գօ
տու : Սօգ մէք թուպլար եազըլտը պու իշ իլին էօ ,
թէյէ պէրիյէ , վէ չօգ ընճաճի կիրտի իշէ . վէ լաքին
տիյնէմէ տի լեռն . վէ հիշ դօլվէրմէտի քի քէնտի ոաղ-
լըղնտա պիր լատին քահանայ եա պիր լատին եպիս-
կոպոս կիրտին կիւլիկիա մէմէքէ թինէ :

1219 : **Վ** է քէնտիտի տէ կիթտիքճէ արթըրտը նամընը վէ
ոկլ : շանըն . վէ կիւնլէրի կէլիպ եէթիշիպ խասթալանտը՝
վէ հազըրլանտը էօլմէ կէ : Վ է չիւնքի երբէք էվլատը
օլմայըպ , սալթ պիր դըզը վար իտի զապէլ առլը՝ ծն
ալթը եաշընտա , խթէտի քի կէչսին թախթընա : Սա-
ղըրտը կաթուղիկոսու , վէ հայլարըն պեօյիւքլէրինի
վէ սէրասքէրլէրինի վէ ծնլարա վասիյէթ էթտի դա-
պէլ իշին . վէ քէնտիտէ հէր իշին թէքմիլ էտիպ էօլ-
տիւ . սէնէ 1219 . ոկլ . մայիս այըն պիրինտէ . տէվ-
լէթի սիւրտիւ . 34 . սէնէ . վէ թէնի մէզարա կեօ-
միւլտիւ սիս շէհրինտէ . պիր փայը՝ տախի ալիներ տէ-
տիքլէրի մանասթըրտա :

1219 : **(** ապէլ սուլքան՝ իքինճի լեռնուն գըզը՝ հայ պեօյ-
ոկլ : իւքլէրինին իրատէթիլլէ թագուհի օլտու հայ միլլէ-
թինէ . վէ լաքին միլլէթի՝ ծնուն դարափընտան գայը-
րըրիտի կոստանդին իշխան ռուքինէան՝ (օ քի ալմիշ-
իտի լամբրոնացինին հէթում առլը դարտաշը գը-
զընը) :

(Եվթաթիւր պուլտուգտա պու շէյ՝ լեռնուն խըսըմլա-
րընտան պիրիսի ռուքէն առլը՝ զօրպու օլտու . վէ պիր
գաջ պեօյիւքլէրիլէ պիր օլուպ եիւրիւտիւ լեռնուն շէ-
հրլէրի իւղէրինէ . ալտը տարսոն շէհրինի . ծնտան
կէլտի մամեստիա շէհրին իւղէրինէ . հէմէն ալընաճադ-
օլտուգտա՝ կոստանդին իշխան լեռն փատիշահն հա-

զըր

ղոր ապքերինի արևայ կիթտի ծնուն իւթիւնէ , վէ օ-
նուն ապքերինի օրատա դըրդպ գօվալատը , տարսոնա
վարընա . վէ ծնու այագաշարըլիէ գութուպ՝ զըն

տանա գօտու . քի օրատա էօլտիւլէր :

Եւտիւ օ կիւնլէրտէ յովհաննէս կաթուղիկոս մեծա-
բարոյ . կաթուղիկոսըզը հէփ սիւրտիւ . 18 . սէնէ .
պիր երլէվլէլի , իւչ երլ գաւիթիլէ , ծնտան սօնղրա

ծնտեօրթ երլ տախի պաշգաւա :

Կոստանդին բարձրբերդցի տէտիքլէրի , յովհաննէս 1220 :
կաթուղիկոս էօլտիւլէրտէ ծնուն եէրինէ կէշտի սիս շէհ ոկթ :
րինտէ : Պու կոստանդին փէք ագըլլը վէ չօգ մէր-
համէթլի պիր քիմնէ իտի , ճիւղէսինէ մուհապէթ
կեօսթէրի իտի , վէ միլլէթի պապա կիպի վէ պապա
տան զիյատէ գայըրըպ կեօղէտիր իտի :

Պու կոստանդին՝ կաթուղիկոս օլտուգտա՝ օ երլ կոս-
տանդին իշխան , վէ հայլարըն պէօյիւքլէրի պունուն
իգնիլիէ զապէլ թագուհիլի նիքեա՝ էթտիլէր ան-
տիոք կոմսուն փիլիպպոս առլը օղլունա , քի անա դա-
րաֆընտան հայ ճինսինտէն , վէ պապա դարաֆընտան
լատին իտի . վէ ծնուն աղ զընտան եէմին ալըպ քի հայ
ատէթլէրինի տէյիլմէսին , ծնու փատիշա՝ տիքտի-

լէր :

Փիլիպպոս՝ հայլարա փատիշա՝ օլտուգտա՝ պիր վա- 1220 :
դիթ էյի կէշինիպ՝ իքի երլտան սօնղրա ինայէթինի շէ ոկթ :
վիրտի հայլարտան , վէ եափճա եափճա անտիոք շէհրի
նէ կեօստէրտի փատիշա՝ սարայընըն շէյլէրինի , վէ
թաճը տախի : հայանամատըլար պու իշէ հայլարըն
պէօյիւքլէրի . վէ պիր կիւն փիլիպպոս կիտէրիքէն ան-

տիոքա՝ դուլթտուլար ծնու , վէ գօտուլար բարձրբերդ-
տէտիքլէրի գալէյէ . թա քի սիս շէհրինէ տեօնտիւր-
սիւն անտիոքա կեօստէրտիկի շէյլէրի : Պապասը չօգ
վէլլէլէ գօփարտը . վէ լաքին պիր շէյ էտէմէտի . վէ
օղլու փիլիպպոս պիր երլտան սօնղրա գալէտէ՝ էօլտիւլ :

Պէօյլէ օլտուգտա՝ կոստանդին իշխան նիքեա՝ էթմէք 1223 :
իսթէտի զապէլ սուլդանը հէթում առլը քէնտի օղ- ոհթ :
լունա . ամմա չիւնքի զապէլ նիյէթ էթմիլիտի թէր .
քի տիւնեա էթմէք՝ ծնու տիյնէմէյիպ գալգաը կիթ-
տի սեւլէկիա շէհրինէ , վէ օթուրտու քէնտիսինէ անա
դարաֆընտան իւրսըմ օլան լատինլէրին եանընտա . վէ
իսթէտի կրօնաւոր օլմադ : Զօգ քէրրէ հապէր կեօն
տէր

տէրտի կոստանդին զապէլ սուլդանա , քի էլպէթ պու իշ օլմալը՝ տըր . օլմալսա՝ տէտի , հայ փատիշահ-լըղը տուրամալ : Տիշնէ-Մէտիքտէ զապէլ կոստանդին իշխան պեօյիւթլէրին իրատէթիիլէ հայ ասքէրինի ա-լըպ՝ կիթտի սէլէկիա շէհրին իւզէրինէ , վէ ծնու մուհասէրէ հտիպ՝ պաշլասը ճէնկէ քի զապէլ սուլդանը վէրսինլէր : ()՝ տախի չարէսի թիւքէնտիքտէ , իս-թէր իսթէմէշ գապուլ էտիպ չըգտը կիթտի ծնուն-լա՝ ազիմ տարաթ վէ շէօհրէթ իլէ սիս շէհրինէ , վէ նիքեաճ օլունտու ծնուն հէթուսաալը օլունա :

13 : | Վլէլի հէնու-մու Վագի , վէ ճիւլիլխանըն պուհուր էլ-մէ . վէ ճէլալէտիին սուլդանըն հայասաան էլլէլէ :

Է . 25 = 26 :

1224 : Էթուսէվլէլէթի՝ զապէլ սուլդանա նիքեաճլան-
ոհէ : տըրգտան սօնղրա՝ փատիշահ օլտու հայլարա . պու հէթուսուն ապը հայի սօյունտան օլուպ պիր դա-րափտան տախի արշահունի ճիւսինտէն , վէ լաքին տիւ-կիւրլիկի օլմաղ իլէ ներսէս լամբրոնսցինին սօյունա , վէ ռուքինեան զիւրիլէթինէ , պունուն իշին ռուքի-նեան սայըլըր : Պու փատիշահ վէ պունուն պապասը կոստանդին՝ էյի իշլէրիլէ շէօհրէթ իլ էթտիլէր կիւլի-կիա մէմլէքէթինի : Վէլալիք զապէլ սուլդան տախի քէնտի ամլլէրիլէ՝ ճիւմլէսինէ էյի էօրնէք օլուպ , տէվլէթինի էյիլէրէ սէվկիւլիւ էթտի . տէփրէնիլի վէ սօհպէթի հէր դարափտան թէմիլ . աղղնտան պիր պօշ սեօղ չըգմատը , վէ պիր պէթ կիւլմէք եիւզիւնտէ կէօրիւնմէտի :

()՝ կիւնլէրտէ զապէթ իլէ չալ պըրագըպ շէօհրէթ պուլմիշ իտի՝ թաթար փատիշահը ճիւսկիլ խան . պու չօգ մէմլէքէթլէր հիւքմի ալթընա ալտըգտան սօնղ-րա , եէտի եիւզ պին ասքէր իլէ եիւրիւտիւ պէլիս իւ-զէրինէ քի հայճա բահլ տէրլէր , վէ օրատան դօլալա-տը սուլդան մէհէմէտ խարէզմ շահ տէտիքլէրինի . սօնղրա սուլդան մէհէմէտին օլու ճէլալէտաին՝ աւ-քէր տէվլիլիպ կիթտի աճէմիսթանա , վէ ալտը ծնու : Ճիւսկիլ խան էօլտիւքտէ , ծնուն եէրինէ օլու ուխա-թա խան կէլիպ՝ տէվլէթինի պեօյիւթտիւ . ծնա դար-չը տուրամալը ճէլալէտաին՝ ալտը ասքէրինի չըգտը

առնիսթանտան, վէ պիր հզ զայրը ասքեր տէվ շիրիպ՝
տիւշաիւ հայաստանա • վէ տարզընդընը սիւնիք մէմ
չէքէթինէ սարփ հտիպ, վէ ծնտան արարատեան սէմ

թինէ կէլիպ՝ չօդ եէր զապդ էթտի :

Պունու կեօրաիւքտէ զաքարէնին գարտաշը իւանէ , 1226 :
կիւրճի սերասքերի ւթապէկ տէտիքէրի՝ ասքերինի ո՛հէ :

տէվ շիրիպ՝ չըգտը ծնա գարշը գառնի շէհրինէ եադըն :

Հաշան կեօրաիւ ճէլալէտտինին ասքերինի՝ գօրդտու •

() րատա հայլարտան իբի քիշի իւանէյէ տէտիւքը քի
պիզ իբիմիզ հիւճում հտիպ տիւշէլիմ տիւշման օրտու
սունա , սիզ տախի ծնլար տալլանընճա՝ եիւրիւյիշ է-
տին • վէ պեօյլէճէ եէնէրիզ ծնլարը : Պու ճէսարէթ իւ-
լէ սալարլար քէնտիւքերինի տիւշման իւզերինէ, վէ սարու
տըլար ծնլարը • վէ չօղունու օրատա եէրէ սէլտիւ-
լէր : Վ է լաքին սօնղրա հայլար վէ կիւրճիւքը շաշլպ՝

գաշմաղա պաշլատըլար • վէ եօլլարը շաշըրըպ՝ չօղու
չուգուրլարա տիւշտիւ վէ քիմիսիտէ ուչուրում եէր-

լէրտէն եուվարլանըպ նապէտիտ օլտու • վէ գալանլա-
րը տիւշման գրքտը կէչիրտի • վէ հէմ պունտան եիւ-

րէքլէնիպ էթէյէ պէրիյէ տիւշտիւլէր • հայաստան-

տան չօդ քեօյլէր ալտըլար , վէ կիւրճիսթան վիլայի-

թինտէ քէլալիք • վէ թիֆլիս շէհրինիտէ զապդ էթ-

տիւլէր : Վ է ճիւմլէսինէ զօր էթտիլէր քի տինլէրին-

տէն տիւծնսիւնլէր • պու սէպէպտէն չօղու մարտիրոս

օլտու • վէ չիւնէքի սէվինճիլէ էօլիւրլէր իտի , կէմ էթ-

տի ճէլալէտտին քի էօլտիւրմէսինլէր , հէմէն գօր իլէ

թլփատէլ էթսինլէր , վէ հէր նէգատար խրիսթիան-

լըզ նիշանը վար իսէ օ սէմթիւքտէն գալտըրսընլար :

() ստան կիթտի բզնունիք էյալէթինէ • վէ ալտը խլաթ 1227 :
շէհրինի , քի օրայա հիւքմ հտէր իտի մէլիք էշքէֆ ո՛հէ :

պէյ • վէ ծնուն գէվճիսինի՝ ատը թամթա՝ (քի իւա-
նէնին գըզը իտի) ալտը քէնտիսինէ : () րատան տա-

խի սալար ասքերինի անատօլույա գօնէա սէմթինէ ,
վէ չօդ էյալէթիւք խարապ հտիպ , խայլիճէ հտիր ալտը

() իյատէսիլիլէ փերթէվ ալըպ պեօյիւտիւքտէ ճէլա- 1228 :
լէտտին , տեօրթ գարաֆտան պէյլէր պիր օլուպ եադ ո՛հէ :
տըլար հէթում փատիշահա , վէ իմտատ իսթէյիւպ ,
ալտըլար ծնտան ալթը պին պահասարը ճէնքճի , վէ ծն-
լանլա եիւրիւտիւլէր ճէլալէտտին իւզերինէ , վէ գըր-
տըլար ասքերինի : () տախի թէքրար ասքեր տէվ շի-
րիպ

ընդ' ճէնկէ հազըլլանըր իքէն՝ Էճէլի եէթիշիւ' Էօլ-
տիւ : Ս Է գարըսը տախի թամթա տէտիկիմիզ գուր-
թուլուլ' գաչտը կիւրճիսթանա, վէ սաքին օլտու ուու
զութան սուլղանըն եանընա : Ս Է պիր երլտան սօնղ-
րա Էօլտիւ թամթանըն պապաըր իւանն :

14 : Ուաթարըրն հայաստանա երարիմէսի :

Է. 27 = 29 :

1233 :
ոճի :

այաստան ուհասթանտըգտա ճէլալէտտին սուլ-
ղանա՝ ճէնկիզին օղլու ուխաթա խանըն Էմրիիլէ ,
վէ պունլարըն պաշ սէրասքերի չարմաղան առլը պիրի
սի : Պունլար Էվլէլ աղունն սէմթինէ կիտիւլ' պեր-
պաթ Էթաիլըր մէմէքէթի . վէ պիր երլտան սօնղրա
ալտըլար գանձասար շէհրինի . վէ պուլտուգլարընը
գըլըճտան կէչիրտիլըր . սալթ կէնճլէրի հսիր Էթաի-
լը . վէ շէհրի երգտըլար . քի սօնղրա չարմաղանըն
Էմրիիլէ թէքըրար Էաթըրտը վէ աօլտու : (Յտան տեօ-
նիւպ կիթաիլըր մուղան չեօլննէ, վէ օրատա սաքին օլ-
տուլար իկիրմի ալ :

1237 :
ոճի :

Էրգտըլար սօնղրա օրատան , վէ իւչ պեօլիւք օլուլ ,
չէքիրկէ կիպի տիւշտիլըր հայաստանա , վէ երգտը-
լար տեօրթ գարափընը : () գալապալըգտա հսիր օ-
լուլ' Էլլէրինէ տիւշտիւ վանական վարդապետ , վէ
շալիրտի կիրակուս . հէլէնէհալ իսէ' պիր երլտան սօնղ-
րա գաչտը գուրթուլտուլար : (Յտան կիտիւլ թա-
թարլար եօգարքի հայաստանա՝ ալտըլար լուի շէհրի-
նի վէ զայրը շէհրիլէրի . վէ գուշաթտըլար կայեն տե-
տիքլէրի գալէյի քի օրատա օթուրուր իտի իւանէնին
օղլու աւադ : Սու թիւքէնտիքտէ գալէտէ՝ նաչար գալ-
տըլար իչէրտէ օլանլար . վէ չարէսինի պուլամայըլ ,
քէնտիլէրինի թէսլիմ Էթաիլըր թաթարլարա . վէ ծն-
լար երքէքլէրինի գըրըլ' տիշիլէրինի հսիր Էթաիլըր :
Պապտըր կեօրտիւ աւադ քի գուրթուլուլ եօգ՝ քէնտի-
սիտէ թէսլիմ օլտու . վէ տիւկիւրլըք Էաթիւլ ծնլարն
գուրթուլտու : Սու եօլու գուրթուլտըլար պիր գաչ հայ
պեօյիլէրի տալէի . պիրի ջալալ՝ խաչէն գալէսինին
աղասը՝ իւանէնին գըրգարտաչը օղլու . վէ օ պիրիսի
վաճրամ՝ շամքոր շէհրին պէյի , պիրիտէ Էլիկուլ ուու
իք պէլ

պելեանց տէտիբլերի : () Էրէ հէրքիմ պու Թաթար
լարա իդակթ կեօսթէրսէ՝ ծնա գրչմաղարտի :

Եւտի չարմաղան ասքերիիլէ շիրակ սէմթինէ՝ անի շէհ 1239 :
ընն իւզերինէ՝ քի օրայա պուլուրնու իտի զաքարէնին ոճը :

օղու շահընշահ՝ վէ օ կիւնլէրտէ ծնտա պուլունմատը :

Հէնիւ շէհիրէ եէթիշմէտէն էլ չի եօլատը չարմա-

ղան դալէտէ օլանլարա , քի քէնտիսինէ Թապի օլուպ՝

շէհիրի վերսինլէր : () Յուար տախի ճէվապ էթտիլէր ,

քի պու շէհիր շահընշահըն տըր , ծնտան իզինսիզ վէ-

րէմէյիզ : Եւ չիլէր տեօնտիւբլերինտէ՝ հայլարտան

պիր գաշը ծնլարըն իւզերինէ իւշիւպ էօլտիւրտիւլէր :

Պու շէյտէն չօգ էօյքէլէնտի չարմաղան . վէ տարղըն

լըգլա կէլտի գուշաթտը շէհիրի . մուհատէրէ կիւնլէ-

րի ուզայրպ գըթլըգ տիւշտիւ շէհիրէ . էօյլէ քի պեօյ-

իւբլերին չօղու տայանամայրպ վէրտիլէր քէնտիլերինի

չարմաղանըն էլինէ . օ տախի էմը էթտի ճիլէսինտէն

քի ծնլարա եէմէք վերսինլէր , վէ իքրամիլէ սաղլա-

սընլար : Պունու կեօրտիւբտէ շէհիրտէն՝ եարըսը գա-

տարը կէլտի տիւշմանլարըն էանընա : () Յուար տախի

րայէթ էտէրէք վէ մէրհամէթ կեօսթէրէրէք Թէվզի

էթտիլէր ծնլարը մապէյնլերինտէ . վէ սօնղուս գըլըճ՝

չէքիպ՝ հէփիսինի գըրտըլար . վէ շէհիրէ կիրիպ էաղ-

մալատըլար :

Պունու իշիթտիբտէ գարստաօլան պեօյիւբլէր՝ Թէզէ

ալըպ կեօթիւրտիւլէր չարմաղանա շէհիրին անտի-

թարընը . օ տախի կէլտի կիրտի շէհիրէ . վէ էմը էթ-

տիբտէ՝ ասքերի գուտուրուպ գըլըճտան կէշիրտիլէր

շէհիրտէ օլան հալգը , սալթ էալընըղ օղլանճըգլարը

վէ գարըլարը վէ սէնաաթքեար օլանլարը սաղ պըրա,

գըպ՝ էսիր էթտիլէր . վէ շէհիրին Թալանընը զայրը

Թալանլար իլէ տէվ շիրիպ տեօնտիւլէր կիթտիլէր մու-

ղանա :

() Յտան էօլատըլար ուխաթա տէտիկիմիզ պեօյիւք 1240 :

խանա աւադը , քի էօգարտա զիքը էթտիք , վէ ծնուն ոճթ :

Թամթա ատըլ գըղգարտաշընը : () տախի չօգ իքրամ

էտիպ քեաղատ վէրտի աւադա , վէ տեօնտիւրտիւ քէն-

տի մէմլէքէթինէ . վէ Ֆերման կեօնտէրտի չարմաղա-

նա , քի էզիյէթ էթմէսինլէր հայլարըն պեօյիւբլերի

նէ , վէ մէմլէքէթլերինի քէնտիլերինէ Թէսիւթ էթ-

սինլէր . վէ ծնլարըն էլինիլէ զայրըլարընը գայըրըպ՝

իգ

Ն

վեր

վերկիւնքերնի ալընլար : Պեօյլէճինէ պիր էզ ռաճաթ
պուլտու հայաստան . վէ չօգ քիմսէլէր քի գաւմիշ խոի,
պունու իշխթաթլէրի կիպի՝ տեօնուպ եերլէրինէ կէւ
տիրէր :

1242 : Իքի երլտան սօնղրա էօլտիւ չարմաղան՝ թաթարա-
ողն : Ըրն պեօյիւք սերաքերի . վէ ծնուն եերինէ կէլտի բա-
չու . վէ հարպիճէ աւքերինի ալըպ եիւրիւաթիւ հրդի-
ռում իւզերինէ՝ քի խիաթատին՝ թիւրքճէ ղիյասէտ-
տին, եախօտ ղըյասէտտի աալը՝ գօնեա պէյինին հիւք-
մի ալթընաթա խոի , ալտը ծնու վէ գըրտը ծնտա օլան-
լարը : Հաչան իշխթաթի պունու ղիյասէտտին , կիթաթի
հրդինկեան սեմթինէ , քի ծրատան բաչունուն հագ-
գընտան կէլէ : Ղարըսընա չըգտը բաչու , վէ գըրտը
աւքերինի՝ էօյլէ քի կիւճիլէ գուրթուլտու ղիյասէտ-
տին : () Նսուն անապը վէ գարըսը վէ գըզլարը տույտուգ-
լարընա , կիւլիկիա էօլքէսինէ գաչըպ սըղընտըլար
հէթում փատիշահա : () տախի իքրամիլէ ծնլարը
գապուլ էտիպ՝ էմին եերէ գօնտուլտու , վէ էյի պէս-
լէտի :

1243 : Պունտան սօնղրա տաղըլտը թաթար քիւչիւք ասիւս
ողն : Նըն տեօրտ գարաֆընա . վէ ալտըլար գայսերիյէի , սի-
վասը , թօգաթը , տիարպէթիլի , ուհհայը , նէսիսի-
նի , էրդինկեանը , վէ ղայըր չօգ եերլէր , վէ հէփիսի-
նէտէ միւպաշիլէր գօտուլար : Ալտըլար իւլաթ շէհրի-
նի տէ , վէ վերտիլէր էյալէթիլիլէ թամթայա՝ քի աւա-
գըն գըզգարտաշըխոի՝ պեօյիւք ուխաթա խանըն էմ-
րի իւզրէ : () երլ քի թաթարլար պու իշլէրի էթաթի
անատօլուտա՝ հայլարըն սէնէսի ողք խոի . քի թիւրք-
ճէ փիղան տէմէք տիր :

1244 : Հաչան կեօրտիւ հէթում փատիշահ քի օ՝ մէհնուր գօ-
ողն : Նեա պէյի ղիյասէտտին՝ եհնկիլտի թաթարլարա ,
տույտու քի պունլար եափճա եափճա իլէրի կէլիպ քէն-
տիսինէտէ սարգընթըլըգ էտէճէթլէր . ծնուն իշին տիւ-
շիւնտիւ քի ծնլարիլէ տօսթ օլա . պեօյլէ տիւշիւնէ-
րէք քէնտի ըիճալընըն իրատէթիլիլէ էլ չի էօլլատըր ծն-
լարա աղըմ փէշքէշլէրիլէ , վէ սեօզ վերաթի՝ քի ծնլարա
թապի օլա : Ալլըղէր տէ էփիլէ կիթաթիլէր խաչեն
սեմթինէ . վէ ջալալ հայ իշխանը պուլուպ՝ ծնուն մու-
րիֆէթիլիլէ կեօրիւշտիլէր բաչու սերաքերիլէ , վէ
թաթարըն ղայըր պեօյիւքլէրիլիլէ . վէ փէշքէշլէրի սու-
նուլ :

նուպ՝ պէյան էթտիլէր հէթում փառըշահըն քէլամլա-
րընը :

Պապուլ էթտի թաթարլար հէթումուն իսթէտիկի-
նի , վէ լաքին շարդ գօտուլար քի էվվէլ քէնտիլէրինէ
եօլլասըն հէթում զիասէտտինին անասընը , գարըսը-
նը , վէ գրզլարընը : Վէրջի աղ ըր կէլտի հէթուման պու
թէքլիֆ . ամմա չիւքի գօրգարիտի թաթարլարտան՝
իսթէր իսթէմէզ եօլլատը ծնլարը թաթարլար գարա-
ֆընա : Վէ թաթարլար տախի սէվինմէ կիլէ ալըս՝ վէ
ծնլարա հիւ մօգունմայըս՝ ռահաթ իլէ սաղլատըլար
ծնլարը . վէ էէմինիլէ քեաղատ վէրտիլէր՝ ատը ալ-
թէմիզ , քի տօսթ օլալար վէ տօսթ գալալար հէթում
փատիշահա : Չօգ ինձինտի պու իշէ զիյասէտտին . վէ
էօձ ալմագ իսթէտի հէթումտան , սամա կիւձի էէթ-
մէ զիտի :

Սպու հալտէ իքէն՝ հէթումուն տայրսը՝ կոստանդին 1245 :
քի լամբրոն շէհրինէ պույուրուր իտի՝ պաշ գալորըրս ողջ :
ասի օլտու հէթուման՝ վէ ծնուն պապսար կոստանդի-
նէ վէ գալլ էթտի զիասէտտին իլէ : Չալըշտը հէթում
ծնու էլէ ալմաղա . վէ պագտը կէօրտիլ քի օլմատը ,
ասքէր տէվ շիրիս՝ տիւշտիլ լամբրոն էյալէթինէ , վէ
զապիլ էթտի ծնուն էէրլէրինի . սալթ լամբրոն գալէ-
սի գալար , քի օրայա սըղընմիշիտի կոստանդին , էօյ-
լէ քի գլմլատանաձաղ գագէթի գալմատը : Տարա
տիւշտիլքտէ՝ ընձաձի եօլլատը հէթուման՝ քի պարըշա :
վէ սեօզ վէրտի քի էվլատլարընը ընհին գօյա ծնա :
Վէ լաքին հէթում ծնա ինանմայըս՝ պարըշոգ էթմէք
իսթէմէտի : Իւջքէրրէ կինէ ստամ եօլլատը կոստան-
դին : () լմատը իսէ , պիր եօլտան կիզլիձէ գաչտը
լամբրոն գալէսինտէն . վէ կիթտի պիր օլտու զիյա-
սէտտին իլէ :

Տույմատը հէթում ծնուն գաչտըղընը . վէ ասքէրին
չօղունու տաղ ըթտը . վէ հաձէթի օլմայըս տուրուրի
քէն՝ ակիանսըզ էէթիշտի կոստանդին կիւլիկիա եօլ-
քէսինէ զիասէտտինին ասքէրինիլէ . վէ խայընըդ-
լա էօթէյէ պիլիլէ ասքէրի սալըս պիրէզ էյալէթ լէրի
խարապ էթտի , հայլարտան չօղունու գըրտը , վէ քի
միսինի տէ հսիր էտիս՝ զիյասէտտինին ասքէրինէ վէր-
տի : Պու խայընըղը կէօրտիլքտէ հէթում հարպիձէ
ասքէրինի տէվ շիրիս տիւշտիլ օ խային կոստանդինին

իւզերինէ . վէ պէշ քերրէ ծնա տօգունուպ դըրտը օնուն ասքերինի, վէ օ հայլարը քի ծնունլա պիրլիքէթ միշլերիտի . օ դատար էթտի քի կիւճիլէ ակթար կոստանդին քէնտիսինի լամբրոն գալէսինէ . վէ ծնատ դալա դալտը :

1246 : Սօլտիւ օ կիւնլերտէ թաթարլարըն խանը ուխաթա , ողէ : վէ եէրինէ կէչտի ծնուն օղլու գիուգ խան . պու պիր դամահքեար քիմսէ օլմաղիլէ՝ հարաճ տէվ շիրէնլէր , եանի վերկի ալանլար եօլլատը հայաստանա , կիրքիւ թանա , վէ զայրը եէրլէրէ , վէ պունլարա պաշ էթտի պիրիսինի՝ ատը արղուն . վէ ծնա տախի իքինճի թային էթտի խարապուղա ատլը պիր քիմսէյի պիրիպիրին տէն խային : իլէլտի խարապուղա՝ մէրհամէթտիլ աս քէրիլէ , կիրտի հայաստանա , վէ ակէշ կիպի եաղտը տեօրթ դարափընը , վէ պունտան զիյատէճէ էտէյիմ տէրիքէն՝ եարա չըգըպ պօղազմտա պօղտու ծնու : Հալան իլիթտի հէթում փատիշահ՝ քի գիուգ խան փատիշահ օլմիշ թաթարլարա՝ եօլլատը ծնա սմբատ ատլը գարտաշընը՝ քի սէրասքերիտի ազիմ փէշքէշլէր իլէ , վէ եէնիլէտի ծնունլա քէնտի շարդընը . վէ իսթէտի օ շէհրլէրի՝ քի թաթարլար՝ ալմիշ խտի զիյաստիտինին էլլնտէն . զերէ քէնտիսին իտի : իլէթիշտիքտէ սմբատ սէրասքեր օրայա , չօգ իքրամ կեօրտիւ գիուգ խանտան . վէ սօնղրա եէմին իլէ դավլիլէնմիշ քեաղատ ալտը տօսթ դալմաղ իլին . վէ օ շէհրլէրէ մալիք օլմասընը էլէ կէթիրտի : (Կնտան տեծնտիւք տէ՝ օղրպտըր էվլէլ բաշու սէրասքերէ . վէ կեօսթէրտի փա խանըն քեաղատընը : () տախի քէնտի թէվապիլէրի իլէ խանըն էմրինի գապուլ էտիպ՝ եօլա դօտու ծնու :

15 : (Թէրար էվլէլէի հեթում-ճուս ձագնի , վէ սէնարուսլարն Կագնի :

Է . 30 = 31 :

(1243 :) (ողէ :) Փագիթլերտէ չօգ եէրտէ չօղալմիշտի խրիսթիանլար իլինտէ տիւրլիւ տիւրլիւ եօլսուղլուգ , կէրէք քիլիսէ խիւտտամլարընտա , վէ կէրէք տիւնեապի քիմսէլէրտէ . ծնուն իլին ալլահըն էմրիլիլէ տեօրթ դարափտան տիւշմանլար սըգըշտըրըպ սըգէթ :

էլ թէ տէրէր իտի ծնւարա : Պու սէպէպտէն չօգ սիւ
նադոսլար օլտու եւրոպիատա, քի խրիսթիանլարա պիր
նիզամ վերիլէ :

Սէ չիւնքի հայ միլլէթինէ տէ կիրմիշիտի էօյլէ միւնսւ
սիպէթսիզ շէյլէր, կոստանդին կաթուղիկոս պիր չարէ
պուլտուն տէյիլ՝ պէօյիւք սինադոս էթաի սիս շէհրին
տէ . սէնէ 1243 . ողջ . չօգ եպիսկոպոսլար կէլտի վէ
առաջնորդլար . վարդապետլէր վէ վանահայրլար . վէ
աշխարհական պէօյիւքլէրի, վէ հէթում փատիշահ օ
ղուլլարլիլէ : Պու սինադոստա մատտէլէրի էյիլ թէֆ
թիշ էթմէկիլէ՝ իկիրմիպէշ գանուն պաղլատլար .
սօնզ գանունու օլտու վերջին օծում էթմէկ իչին : Պու
գանդաւարլար օրհնութի քեաղատլիլէ կէծնտէրտիլէր
պէօյիւք հայաստանա բարձրբերդցի վարդան վարդա
պետ իլէ : Սէ ծնտա օլան եպիսկոպոսլար, առաջնորդ
լար, վարդապետլէր, վանահայրլար, վէ աղուճան կա
թուղիկոսու ներսէս ատլը, վէ ասլը սանլը յովհաննէս
վանսկան վարդապէտ՝ հէփիսի տէ գապուլ էթտիլէր օ
գանունլարը, վէ էէմինիլէ քեաղատ վէրտիլէր քի պիւ
թիւնձէ գուլթսունլար օ սինադոսուն քէլամլարլնը .
պունուն իչին թէքրար օրհնութի քեաղատը եազտը ծն
լարա կոստանդին կաթուղիկոս :

Պէշ երլտան սօնդրա իննովկէնտիոս սրբազան փափ էլ 1248
չի եօլլատը կոստանդին կաթուղիկոսա վէ հէթում ողէ :
փատիշահ, պաշգաճա կոնտակլա քի սեօյլէշտին ծն
լարիլէ պաղի տին մատտէլէրի իչին, վէ պաղի հայ ա
տէթլէրի իչին : Պու սէպէպտէն պիր գաջ եպիսկոպոս
ճէմօլուպ սեօյլէշտիլէր . վէ հէր նէ քի տին խուսու
սու իչին սեօլ օլտու, հէփիսիի դապուլ էթտիլէր,
պիլզ տէ պէօյլէ ինանրըզ, վէ պէօյլէ պիլիլիլ տէյի
րէք . վէ լաքին լուղէթ իչին վէ ատէթ եախտարարու
ղուլթիւն իչին սեօլ օլտու գտա՝ պունլարը տէյիլմէք օ
մանղ տէտիլէր . գէրէ միլլէթ պէօյլէ կէլմիշ էվլէտէն
պէրի, վէ պէօյլէ կիտէյօր, վէ միւնքին տէյիլ զայրը
տիւրլիլ էթմէք, խուսուսա քի պու մատտէլէրտէ հիւ
գարջը պիր շէյ եօգ, նէ տինէ վէ նէ էյիլ ամէլէ :

Պու իշ պէօյլէ օլտու գտա վարդապետին պիրի ատը
վարդան եախտ վախրամ ազլը չալըզ, քի գարա տաղ
տա սաքին օլուր իտի՝ օ կոնտակլն էօրնէկիսի կեօրիւպ
քէնտի պաշնա ճէվապ եազտը հէթում փատիշահ .

վէ՛ օ՛ քեաղատտա լատինլերէ գարշը ծնպէշ էյրի շէյ
մէյտանա կէթիրտի՛ եօղուն իմ իլէ վէ պօզուգ ֆիքը
իլէ : Վ) է ծնա կեօրէ տախի միսթար սկեւուցի տէտիք-
լերի եազտը օ՛ զաման պետրոս առաքեալն ուլու օլ-
տուղունա գարշը . վէ լսքին նէ՛ ծնուն եազտըղը վէ նէ՛
պունունքի ագրլլը օլանլարա մապուլ օլմատը :
1250 : Վ) քի երլ կէշտի կէլմէտի թէքրար քեալատ կէլտի իննով-
ողթ : կենտրոս սրբազան փափտան կոստանդին կաթուղիկոսա
վէ հէթում փատիշահա վէ դայըր միլլէթլերէ՛ քի գա-
պուլ էտէրլէրմի՛նք հոգինին՝ ի հօրէ և յորդույ բղխու-
մունու : Վ) ու քեաղատ իւզրէ սինադոս էթտի կոստան-
դին կաթուղիկոս սիւ շէհրինտէ եպիսկոպոսլար վէ
վարդապետլերիլէ . վէ պու մատտէի թէֆթիշ էտիպ
հէփիսիտէ գապուլ էթտիլէր : Վ) է եաղտըլար պեօյիւք
հայաստանա՝ եպիսկոպոսլարա վէ մանասթըրլարա ,
վէ մարտուսէն վանական վարդապետէ , վէ տուլուր-
1251 : տուլար իշի : (Յնլար տախի ճիւմլէսի պիր աղղզտան
Շ : գապուլ էտիպ եազտըլար կոստանդին կաթուղիկոսա
վէ ծնուն էթտիլի սինադոսա , քի պու մատտէյէ պիղ
տէ ինանըրըզ . զէրէ ուլղուն տուր սք քիթապա վէ ա-
զիղ փէտէրլէրին սեօշիննէ : Վ) արսուսէն վանական
վարդապետ տէ ուղունճա եազտը պու շէյ իշին , վէ չօգ
սեօլ իլէ իսպաթ էթտի քի պու տօղըու սեօզէ գարշը
տուրմագ օլմագ : Վ) եօյլէ օլտուգտա կոստանդին կա-
թուղիկոս քէնտի եպիսկոպոսլարընըն իրատէթիլիլէ
եազտը իննովկենտրոս սրբազան փափա քի պիլտէ սիւ
զինիլէ գապուլ էտէրիլ՝ սք հոգի բղխումունու ի հօ-
րէ և յորդույ : Վ) ագ հայ թարիխինտէ . է . 31 :
()՝ երլ էօլտիւ վանական վարդապետ միսթար քօշուն
շայիրտի , վէ կեօմիւլտիւ մէզարա խորանաշատ տէ-
տիքլերի մանասթըրտա : Վ) ունա չօգ քիմնէլեր շայիրտ
օլտու . ծնլարտան պիրի խտի կիրակոս դանճակեցի քի
հայ թարիխլերի եազտը . վէ օ պիրի վարդան բարձր-
բերդցի , քի գըսաճա հայ թարիխի եափտը , վէ պիր
մուխթասար սաղմոս թէֆսիբի . վէ դայըր մանա քի-
թապլարը . վէ իւլ շարական տիւզտիւ . պիրի* օր նախ
իմագ ॥ . իքինճիսի * ի յանսահման ծովէ ॥ . իւլուն-
ճիսի * որք վարդարեցին ॥ : Վ) է պունա շայիրտ օլտու-
յովհան եզնկացի : Վ) էքրար տեօնէլիմ շիմտի թաթար
լարըն էհվալինի նադը էթմէկէ :

16 : Ստաւարարքն՝ հայտարարութիւնն Վերինի • վե հեռահաւան
Տանգօ խանա կենդանի :

Ե. 32 = 33 :

ԼՕլտիւ օ կիւնլերտէ թաթարարքն խանը գիւղգ. 1251 :
վե եերինէ կէտի մանգօ խան ծնուն խըսըմը : Է:
Պոլ տախի չիւնքի գիւղգ կիպի դամահքեար պիր քիմ
սէ խտի , եօլլատը հայաստանա մէրհամէթսիղին պի-
րինի՝ աաը արղուն քի եօգարտա զիքը օլունտու . (պսպ .
14 .) օ տախի քէնտի կիպի մէրհամէթսիղ վե խային
քիմնէլէրիլէ կէլիպ՝ օն եաշընտան եօգարը օլանլարը
ատուսմ պաշընա ալթմիշար զոշ հարաճա քէտտի . վե
վերմէյէնլէրէ հզլիթէ հտէր խտի . պիր շէյ օնլարտա
պուլմատըգտա՝ միւլքլէրինի ալըր խտի , վե չօղունուն
գարըսընը վե եվլատլարընը տախի : Քիմ գաշար եա-
խօտ կիզլէնիլսէ՝ օ տտամլարը արայա արայա պուլուպ ,
վե ելէրինի արտլարընա պաղլայըպ եաշ չըպուգլա
տեօյէրլէրիտի . վե սօնղրա ազղըն վե գոլտուգ քեօ .
փէքլէր սալարլարիտի իւզէրլէրինէ , քի օնլարը տալայ-
արաք , վե փարա փարա հտէքէք՝ եօլտիւրիւրլէր խտի :
()՝ երլւն հարաճընը տեվ շիրտիքտէն սօնղրա հմը
էթտի քի հէր երլ օ հարաճը վերսինլէր՝ հէմ՝ աաամ
պաշընա վե հէմ եվ պաշընա . վե թէքրար թարլա ,
օվա , չայ , աղաճ , եօքիւզ , աթ՝ կիպի օլան շէյլէրէ տե
վէրկի պաղլատը : Պեօյլէ օլտուգտա պաշտար միլլէթ
ինկիլէմէկէ . զէրէ չարէ գալմատը եօտէմէկէ . նէ վա-
գիթլէրի վարիտի գալմալս , վե նէ եէր պուլունուր
խտի սագլանմաղա :

Իշիթտիքտէ հէթում փատիշահ՝ մանգօ խանըն թախ 1252 :
թա կէչմէսինի , վե եօյլէ աղըր վերկիլէր սրգլէթինի՝ Էմ :
կիթմէք իսթէտի օնա : Վման չիւնքի եօլտիւ օ կիւն
լերտէ քէնտի զեվճիսի զապէլ սուլղան , պիր հզ կէ-
ճիքտի . սօնղրա դօճտիլ վե փիր օլմիշ պապասընը քէն-
տի եէրինէ գայիլմադամ տիքիպ՝ հաղըրլանտը եօլա 1254 :
չըգմաղա . վե չիւնքի տիւլմանլար իլինտէն կէչէճէկ ԷԷ :
խտի՝ պըպօթէթինի թէպտիլ հտիպ , կիզլիճէ կիթտի
գարսա . վե քէնտի աաամլարընա ըսմարլատը քի պաշ-
գա պաշգա եօլլարտան օրայա կէլսինլէր : Հաշան հէ-
փիսիտէ պիրիքտի օրայա , ալտը կիթտի աղընանը մէմ
Է .

լէքէթինէ. վէ ծնտան տէմիր գափուլու կէջիւ կէթիշ
տի թաթարիսթանա . վէ մանգօ խանա պուլուշուպ
սունտու փէշքէշէրինի . վէ ծնտան չօգ րայէթ վէ չօգ
րաղպէթ կեօրտիւ՝ օ գառար քի ծնտան զիյատէ ու
մուլմազիտի :

Վլլի կիւն կէջտիքտէն սօնղրա՝ մանգօ խան պիդ պեօյ
իւքիւք պերաթը վերաի հէթ ումա , պիր քեաղատ տա
խի վերտի՝ տայիմ՝ տօսթ գալմաղա . վէ սեօղ վերտի
հէր իշտէ ծնա եարտըմ հէթմէ կէ , պու շարգիլէ քի օ
տախի վէ ծնտան սօնղրա կէլէնլէրտէ՝ տօսթլուգտա
գալսընլար վէ քէնտիսինէ թապի օլսունլար : Պիր
պաշգա Ֆերման տախի վերաի քի քիլսէլէր վէ քիլսէ
խիւտտամլարը վերկիտէն մուաֆ օլսունլար . զայրը
պիր քեաղատ տախի վերաի՝ հայլարըն վերկիտինէ են
տիրմէ կէ՝ ազ շէյէ գանաաթ էտերէք . վէ հէթումուն
սեօզի իլէ արղունու կերի տեօնտիւրիւպ՝ զնտանա
գօտու : Վէ սօնղրա ասքեր թային էտիպ՝ ալայիլէ եօ

լա գօտու ծնու :

Եօլա տիւշիւպ հէթումա՝ չօգ եերլէրտէն կէջերէք՝
կէլտի հայաստանա . վէ շիրակ էյալէթինէ կիրիպ՝
պուլուշտու բաշու սերասքերէ . վէ խանըն Ֆերմանլա
րընը ծնա կեօսթերիպ՝ չօգ րայէթ կեօրտիւ ծնտան :
()՝ սէմթէրտէ օյալանըրիքէն՝ օրատա օլան հայլա
րըն պեօյիւքլէրի , վէ եպիսկոպոսլարը , վէ վարգա
պետլէրի կէլտիլէր ծնուն ալաղընա , վէ զայէթ իլէ
իզգէթ էթտիլէր ծնա՝ քէնտիլէրինէ փատիշաճ դանը
մագլա : ()՝ տախի ծնլարա չօգ մուհապպէթ կեօս
թէրտի . վէ չօղունա պախշիշէր վերտի . վէ հէփիսի
նէտէ եալմարտը քի տայիմ՝ մուհապպէթ իլէ պիրլէք
տէ օլսունլար : Վէնտիսիտէ չոգար ծնտան թաթար
ասքերիլէք՝ քի բաշու վերտի ծնա եօլ իլին . միջագետէ
կէլտիքտէ՝ ասքերի պախշիշէր իլէ կերի չէվլիրիպ՝ կէլ
տի քէնտի եերինէ , յունիս այըն՝ եանի հազիրանըն
պէշինտէ : Պու կիթմէ կէլմէ սիւրտիւ պիր երլ վէ
տեօրթ ալ :

1255 : Հաշան տուլտու գօնեա պէյի հէթումուն թաթար ի
շֆ : լէ պիր օլմասընը ճէնկէ գալգար ծնուն իւզերինէ .
ալար ասքերինի , վէ եիւրիւտիւ կիւլկիւս էօլքեաինէ
վահկա կէջիտինէ : Վարշը տուլտու ծնա հէթումա՝
օղուլարը իլէ . վէ գօլալատը ծնու օ կէջիտինէ . վէ
ար .

արտընա տիւշիւ պար ծնուն էլինտէն չօգ եէր վէ չօգ շէհր. ալտը գերմանիկ շէհրինի, վէ պէհէսնիյի, քի էվլէտէն օ սէմթին պէյլէրի ալմիշ իտի հայլար էլինտէն :

() կիւնլերտէ՝ եանի հէթում փատիշահըն թաթարլարտան տեմնտիւկի վագիթտէ՝ մանգօ խան՝ քէնտի հուլաւ աալը գարտաշընը փատիշահ տիքտի աճէմլէրէ վէ հայլարա, վէ մէյտան վերտի ծնա թառում տէնիվինէտէք (քի հայճա միջերկրական ծով տէրիզ :) ()՝ տախի հիսապսրգ ապէր իլէ օրայա վարտըգտա զապգ էտիպ՝ էիւրիւտիւ սօնորա ասորեստան սէմթինէ, վէ միջագէտ թօփրաղընա. վէ ալտը պաղտատը, վէ գըրտը օրատա օլանլարը խրիսթիանլարտան զայրի. զէրէ հուլաւըն գարսըր սօղուղ խաթուն տէտիքլէրի՝ խրիսթիան օլմաղ իլէ, խրիսթիանլարը խաթէյիպ սահապլըգ էթտի : ()՝ վագիթտէն սօնորա գալգալը օրատան հագարացիլէրին խալիֆէլիք տէվլէթի վէ թախթը. սէնէ 1258. չէ : Վէ զայրը չօգ շէհրլէրի ալտը միջագէտտէ, մէրտինի, խառանը, պիլիքճիկի, վէ զայրը եէրլէր : () խտան ասորի թօփրաղընա կէչիպ՝ ալտը հալէպի վէ շամը : Վիրտի սօնորա պաղեստին մէմլէքէթինէ, վէ ծնու տախի զապգ էթտի :

Պու հուլաւըն կէլիլինտէն չօգ գօրգտու հէթում փա. 1259 :
տիշահ. ծնուն իլին կոստանդին կաթուղիկոսու պիլէ չէ՝
ալըպ՝ չըգտը կիթտի հուլաւա աղիմ փիշքէշէր իլէ,
վէ վերտի ծնա զիյատէսի իլէ փատիշահ վէրկիսինի. վէ
ծնտան րաղպէթ կէօրիւպ՝ տեմնտիւ եէրինէ : Չօգ
իլլէրտէն սօնորա՝ հուլաւ փաշալար վէ մուհաֆըզլար
գօյուպ ալտըղը կէրլէրէ՝ տեմնտիւ հայաստանա, վէ
ծնտան մուղան չէօլինէ :

Մըրըրըլար իլիթտիքտէ հուլաւըն կէրի տեմնմէսի. 1260 :
նի, էիւրիւտիւլէր ծնուն ալտըղը շէհրլէրին իւզէրի չէթ :
նէ, վէ չօգ եէր զապգ էտիպ, ալտըլար երուսաղէմի,
վէ հալէպի : Պունլարըն կէլմէսինտէ՝ տայանամայըպ
օ մուհաֆըզլար՝ գաշտըլար կիւլիկիա թօփրաղընա,
վէ տախիլ տիւշտիւլէր հէթում փատիշահա : () տա
խի պունլարա էսպապ վէ աթ վէրիպ՝ սաղ էսէն էօլ
լատը հուլաւա. պէօյլէ էթմէկ իլէ հէթումուն շանը
շէօհրէթի պէօյիւտիւ թաթարլարըն գըթընտա :

17: ՍԵՐԵՆԱՐԵՆ ԷՆԼԷՆԱ ՍԵՐԵՆԷ ԵԻՐԵՄԵԱՆ . ՎԷ ԿԻՐԵՆ
ՃԻ ԵԱՆԻՔԻԱՆ ԿԱՆՈՒՅԵՐԵՆԵՆ :

Է . 34 :

1265: աշան պիլտի մըսըր սուլգանը՝ ատը վնտուխտար
չԺԴ: Թիւրքձէ պընտըգտար՝ քի հեթում փատիշահ
Թաթարլարիլէ պիր տիր, վէ Թաթարլարն էլիլիլէ
ալմըշ պիր գաչընը մըսըր սուլգանը հիւքմի ալթըն-
տա օլան շէհրլէրտէն, ծնլարը Թէքըսը էլի ալթընտա
ալմագ իսթէյիպ, Էվլէլ հապէր կեծնտէրտի ծնա, վէ
իսթէտի օ շէհրլէրի: () տախի ճէվսայ վէրտի քի օ
շէհրլէր Էվլէլտէն պիգիմ իտի . սծնղա զայրըլարը
ալմիշլէրիմիշ . ծնլարը Թաթարլար ալտըգտա, կէրի
էվլէրտիք պիգիմ տիր տէյի :

1266: Պու ճէվսայտան գըզտը պընտըգտար . վէ սաքէր տէվ
չԺԵ: շիրիպ եօլլատը հեթումուն իւզէրինէ . ծնլար տախի
մէմլէքէթի Թէտարիքսիզ պուլուպ՝ կիրտիլէր իչերի ,
վէ չօգ եէր երգտըլար : Պունու կեօրտիլքտէ հեթում
փատիշահ՝ իքի պեօլիւք Էտիպ սաքէրինի՝ վէրտի իքի
օղլունա՝ լեռնա վէ Թորոսա . վէ ծնլարը տիւշման իւ-
ղէրինէ սալլա՝ քէնտիսի կիթտի Թաթարլարա քի իմ-
տատ իսթէյէ ծնլարտան : Հէնիւզ հեթում կէլիպ
Էթիլմէտէն՝ տիւշմանլար տիւշտիլէր հայլար իւզէ-
րինէ . վէ գըլըձ՝ չալլա՝ գըրտըլար ծնլարը . վէ գալան-
լարը գաչըրտըլար :

Իշ պեօյլէ օլտուգտա՝ լեռն վէ Թորոս գարտաշար՝
գալան սաքէրի տիւզիւպ գօշուպ՝ Թէքըսը օալտըլար
տիւշման իւզէրինէ . վէ ումուլմայաձագ իկիտիլքէ՝
տիւշմանտան գըրտըլար ծն պին քիշիտէն արթըգ : Վ Է
Թորոս զիյատէձէ ճէնիկէ կիրիշտիքտէ՝ Էարալանըպ օ-
րատա տիւշտիլ : Դարտաշը լեռն տախի պիր գաչ
հայլըն նիֆագը՝ իլէ՝ տիւշմանլար էլինէ տիւշիւպ , զէն
ճիրէ գծնտու օթուզ Էաշընտա շահպապ իկիտ :

Պաշլատըլար արթըգ տիւշմանլար Էօթէյէ պէրիլէ
տիւշմէկէ . չօգ հայ գըրտըլար . վէ չօգ եէրի ալթէշէ
փուրտուլար՝ Թա ատանա շէհրինէտէք . վէ լաքին ա-
լմմատըլար մէթին շէհրլէրի վէ գալէլէրի . սալթ սիս
շէհրի տայանամայըպ տիւշտիւ տիւշման էլինէ . ծն-
լար տախի Էաղմա Էթտիլէր ծնտա օլան շէյլէրի . ալ-
տը

տրւար փատիշահ հազնէսինի. եադտրւար օ պեօյիւք քիլիսէյի քի հեթում եափմիշտի. վէ հսիր էթտիւր շէհրտէ օլանլարն չօղունու: Սէ օ սէմթտէն չօդ տօյումլուգ տէվշիրտիւր. վէ դրոգպին գատար հսիր ալլայ կիթտիւր մըսըրո:

Կէտի հեթում թաթար ապէրիւլէ. վէ օլան իշէրի կեօրտիւքտէ շաշար գալոր. վէ ինսանտան իւմիտինի քէսիպ՝ ալլահա սրղընտը: Սէ թաթար ապէրինէ հադլարընը վէրիպ կերի եօլլատը. դերէ աղըր վէ չէ քիլմէզ իտի ծնլարն գահըր: Քէնտիսիտէ քի թէ սէլլիսիգ գալմիշտի՝ զայրլարա թէսէլլի վէրէրիտի. վէ ճիւմէսինի եիւրէքլէնտիւրիտի քի ալլահա սը զընսընլար. դերէ իւմիտի եօզ իտի՝ քի ինսանտան եարա տըմ եէթիշէ:

Հաջան կեօթիւրտիւլէր լեոնու մըսըրա՝ պընտըգտար ծնու կեօրտիւքտէ սէվտի. վէ սեօզ վէրտի ծնա քի քէնտի եերինէ եօլլատըն. վէ լաքին թէվապիլէրի գօջ վէրմէտիւլէր. եալվարտը լեոն՝ քի իզին վէրսին պարի զէնճիրիլէ երուսաղէմէ կիտէ. օ տախի իզին վէրտիքտէ՝ պիր գաչ հասէքի իլէ կիթտի երուսաղէմէ. վէ զիյարէթինի կտիպ տեծնտիւ մըսըրա. վէ զընտանա գօնուպ՝ գալտը օրատա պիր երլ. վէ տայիմա տուվա կտիւրէք, վէ քիթապ օգույարադ՝ ծնլարտան թէսէլլի պուլուր իտի:

Սէ լաքին ծնուն. պապասը հեթում փատիշահ պիր 1267: թէսէլլի պուլմայրպ՝ միւշապէրէ կիթտի պեօյիւքլէրի չօշ: իլէ, վէ ծնլարն իրատէթիլիլէ էլ չի եօլլատը պընտըգտար սուլդանա աղիւմ փէշքէշլէրիլէ. վէ տիլէտի օղլունու. օ տախի ճէվապ վէրտի, պէնիւմ տէտի պիր խընըմըմ վար սղուր առլը՝ քի թաթարլարա հսիր տիւշտիւ, սէնին չիւնքի ծնլարլա տօսթլուղուն վար՝ եկեր էլլէրինտէն գուրթարըպ պանա կեծնտէրիւրէն՝ պէնտէ օղլունու սանա եօլլարըմ:

Կէվնտի հեթում պունու իշիթտիքտէ. վէ չափըճադ գարտաշը օղլունու փէշքէշլէլէ էլ չի կեծնտէրտի հալաւըն օղլու ապաղա խանա. վէ րէճա իլէ ալտը ծնու թաթարլար էլինտէն, վէ եօլլատը մըսըր սուլդանընա: () տախի օ զաման չաղըրտը լեոնու հուզուրունա. վէ ծնա եէմին վէրիպ քեաղատ ալտը քի տայիմա տօսթլուգտա դալսըն. վէ եօլլատը պապասընա:

Սիւմ.

Սիւժտեալի եկեղեցւոյ հեթումնա քի օղուն կէլիյօր .
 օ տախի պեօյիւք ալայ տիւղիւպ՝ սաքերի վէ ըիճալը
 իլէ ծնա գարը՝ վարըպ՝ սարըւտը պօյնունա , վէ սեվն-
 ճինտէն աղլայարագ ալտը կեթիրտի տարսոն շէհրի-
 նէ . վէ ճէմասթըն ճիւմլէսի պաշլատը շիւքը եթմէ-
 կէ ալլահ , քի քերէմինի կեօսթերտի ծնլարա . պու-
 իշ օլտու սէնէ 1269 . չժը : () կիւնլէրտէ էօլմիշ իտի
 կոստանդին կաթուղիկոս , քի 47 . սէնէ կաթուղիկոս .
 լըգ էթմիշտի հռոմլլատա :

1268 : Յակոբ Էվլէլի՝ տարսոն շէհրինտէն կոստանդին կա-
 չժէ : Թուղիկոսուն էօլմէսինտէն սօնղըա պիր դաչ այ կէչ-
 տիքտէ , պեօյիւք սինսդոս իլէ կաթուղիկոս օլտու .
 վէ էվլէլի օթուրտու հռոմլլատա , ծնուն իլին կլայեցի
 տէնիլտի : Պունա գիտնական տէրլէրտի՝ Էանի ալլմ ,
 չօգ իլի օլմասը , վէ իլմ իլէ շէյլէր Էազմասը իլին :
 Պու Էափտը օ շարականը քի պաշլար * Էրգեցէք որ-
 դիք սինի || Եք նժաճինին տօղտուղու կիւնի իլին :
 Պու յակոբ կաթուղիկոս ներսէս չնորհալինին իշան-
 րական տէտիքլէրի քեաղատլարընը չօգ էօրնէքլէրէ
 Էազտըրըպ էօթէյէ պէրիյէ կեօնտերտի , վէ մէք-
 Թուպլար Էազըպ՝ ըսմարլատը քի օգուսունլար , վէ
 Էազտըղը Թէնպիհլէրի դութսունլար :

1269 : Պիր Էրլտան սօնղըա՝ հեթում փատիշահ չաղըրտը
 չժը : Էանընա կաթուղիկոսու , վէ ըիճալընը . վէ ծնլարըն
 էօկիւնտէ լլոնու փատիշահ Թախթընա կէչիրտի տար-
 սոն շէհրինտէ , վէ ծնա վերտի փատիշահլըղընը : Վերջի
 լլոն պու Թէքլիֆի պօյնունա ալմատը , վէ լաքին չօգ-
 զօր էթտիքլէրինտէ դապուլ էթտի սալթ փատիշահ-
 լըղը՝ պարոն նամըիլէ . իսթէմէտի քի փատիշահ տէ-
 նիլտին : Պեօյլէ օլտուղունու կեօրտիւքտէ հեթում
 փատիշահ , Էիւրէկի ըահաթլանտը . վէ տիւնէանըն
 ղալիլէսինտէն կէրի չէքիլիպ՝ կրօնաւոր օլտու , վէ ա-
 տընը մակար դօտու . վէ պիր դաչ այտան սօնղըա էօլ-
 տիւ , վէ կեօմիլտիւ մէզարա դրազարկ տէտիքլէրի
 մանասթըրտա . փատիշահլըղը սիւրտիւ . 45 . սէնէ :

18 : Իւջիւնճի լեռնուն վագի . վէ իւիւնճի հոստանդիւնի
հալետադիւնուլըլը :

Է . 34 = 36 :

Լւոն իւջիւնճի՝ հվվէլքի հէթուումուն վէ զապէլ 1269 :
սուլգանըն օղլու , պապասը հօլտիւքտէ՝ եաս չժԷ :
դութուպ , օ գատար թասալանտը քի իւջ ալ խաս
թալանըպ՝ հօլիւմ տերէճէսինէ վարտը : Պունուն
պեօյլէ եաս չէքտիկինի իշիտիպ մըսըր սուլգանը , վէ
ղայրը պեօյիւք քիմսէլէր , վէ թաթարլարըն խանը
ապալա՝ հուլուըն օղլու , հլջիւլէր կեօնտէրտիլէր , քի
օնա թէսէլլի վերսինլէր . վէ զօր հթսինլէր՝ քի փատի
շաճ նամը իլէ տէվլէթինի սիւրսիւն , վէ քէնտիսինի
րահաթ գութսուն :

Պուգատար սոսթարտան պուգատար մուհապպէթ 1270 :
նիշանլարը կեօրտիւքտէ լւոն՝ թէսէլլի պուլուպ քէն չժԷ :
տիսինէ կէլտի , վէ փատիշաճ օծեւ օլտու . վէ տարսոն
շէհրինի թախթ հէթտի . վէ պաշլատը հէր դարաֆ
տան նիզամ վերմէկէ քէնտի տէվլէթինէ . արթըրտը
սսքերին հօլէֆէսինի , վէ սատագա թայլն հէթտի եօիւ
սուլլարա . վէ իւսթալար հվի եափտը : Սամիր հտիպ
եհնիլէտի օ շէհրիլէրի վէ քեօյլէրի քի տիւշմանլար
տան պօզուլլիշ խտի , խուսուսա սիս շէհրինի , վէ հէմ 1271 :
թամիր հթտի գալէլէրին երգըգ եէրլէրինի : Վէ մա
նասթըրլարը տիւզտիւ , վէ չօգ եէրտէ մէտրէսէլէր
վէ մէթէպլէր եափտը : Վէ երուսաղէմտէ հրէշտա
կապետաց տէտիլլէրի մանասթըրըն տուվարըն եափ
տը : Վէ հէր նէ գատար հսկի վէ էյի քիթապլար վա
րիսէ՝ եհնիտէն եազտըրըպ՝ մանասթըրլարա հօլէշտիլ
տի : Վէրէյէ կիտերսէ՝ օրատա օլանլարա եհմէք վէրի
րիտի : Վէ ճիւմլէսինէտէ էյլիք հթմէք իսթէր խտի ,
գապիլէթի եափաշ , իչի կէնիշ , սապուր չօգ , կիւլէր
եիւզլիւ , հլի ճեօմէրտ , ագլը պօլ , կեօսթէրիլի պի
նազիր : Վէ զէվճէսի աննա խաթուն տախի քէնտի
կիպի : Նիպիր հվլատը օլտու պունուն , եհտիսի եր
քէք , ատլարը հէթոււմ , թորոս , սմբատ , կոստան
դին , ներսէս , օշին վէ ալինախ . վէ տեօրտի գըզ . աու
լարը զաբլուն , դշիտյ , մարիամ , վէ թեփանէ :

Իքի երլ րահաթ փատիշաճըգ սիւրտիւքտէն սօնղըպ՝

ուսլ

1272 : ռահայթսրդ լողը պուլտու լեռն . վէ տիւրլիւ տիւրլիւ
 չիւն : քէտէրլէր կեօրտիւ . էն էվվէլ ծնուն ըրճալը գըսգա
 նրայ՝ տիւշման օլտուլար ծնա , վէ երգմագ իսթէտիլէր
 ծնուն տէվլէթինի . վէ վիւճուտինի տէ գալտըրմագ :

1273 : Վունլարըն տէփրէնիշինի կեօրտիւքտէ լեռն , ալ իլէ
 չիւն : պիրէր պիրէր պունլարը դուլթուլ գալէլէրինի գապգ
 էթտի , վէ ճանլարընա գըլմայրայ՝ ալլահա հէվալէ
 էտէրէք սալը վէրտի ծնլարը . վէ ալլահ տախի ծնլարըն
 դապէպինի վէրիպ՝ քիմի անանսրգ էօլտիւ . քիմի խաւ
 թալանսու . պազիլէրի սանճըյա դուլթուլտու . վէ պա
 զիլէրի եօխուլլուղա տիւշտիւ : | աքլին պունլարտան
 պազիլէրիտէ էօճ ալմաղ իչին՝ միսրրա կիտիպ՝ գը
 դըշտըրտըլար պրնտըգտար սուլղանը լեռնա գարշը ,
 օ գատար քի էէմիննէ գարշը հաղըրլանտը կէլմէկէ
 լեռնուն իւզէրինէ : | է չիւնքի պիլիւր իտի քի արապ
 լար լեռնա տիւշման տըր՝ պիր էթտի ծնլարը քէն
 տիսի իլէ . ալտը թիւրքման ճինսինտէն տախի չօգ
 աքէր :

1274 : | է հայլար պիլմէյէրէք պրնտըգտարըն ֆիլերինի ,
 չիւն : հէր քէս քէնտի էէրինտէ օթուրուպ տուրուր իքէն ,
 անանսրգ կէլտի կիրտի պրնտըգտար կիւլիկիա մէմ
 լէքէթինէ : | աշտը վէ գօրգտու լեռն , վէ չիւնքի
 իշքիլի վար իտի առքէրինտէն , վէ դայրը՝ ըրճալընտան՝
 ճէսարէթ էտէմէտի ծնա գարշը չըգմաղա , ալտը պու
 շնը վարտը սըղընտը սարփ էէրլէրէ : | է տիւշման
 լար փէրվասըղ իչէրի սալըպ՝ վէ մէմլէքէթի այաղ ալ
 թընա ալըպ՝ չըգնատըլար , վէ խարապ էթտիլէր քէօյ
 լէրի , վէ հիսարսըղ շէհրլէրի , վէ պուլտուգլարընը
 գըլըճտան կէչիւրտիլէր :

Վունլարըն չօղու կէլտի գուշաթտը սիս շէհրինի . վէ
 ծնու ալմամտըգլարընտա՝ տիւշտիլէր տարսոն շէհր
 ըրն իւզէրինէ . վէ չիւնքի ծնտա իտի փատիշահ հազ
 նէսի , հէր նէգատար գուլվէթլէրի վար իսէ ծնա սարֆ
 էտիպ՝ ալտըլար տարսոնու . սօյտուլար քիլիսէլէրի .
 էագտըլար փատիշահ սարայընը , վէ ռօ սօփիա քիլի
 սէսինի . երգտըլար գօնագլարը , էսիր էթտիլէր չօ
 դունու . վէ էագմալայրպ՝ էէրլէրինէ կիթտիլէր :

1275 : Վու գատար զիյան կեօրտիւքտէ լեռն փատիշահ՝ էուս
 չիւն : դուլթուլ , վէ դայէթ իլէ թատալանըպ , նէ էտէճէկի
 նի պիլմէտի : Վէօյլէ տէրտ իչինտէ իքէն՝ հապէր ալ
 տը ,

տը, քի պընտըգտար՝ մըսըրու եկեթիշմէտէն Տիսապ-
սըզ ասքէր տեվչիրիպ՝ Թէքըրար կէլիյօր տարղընլըգ-
լտէ: Պագտը կեօրտիւ լեոն քի իշ ֆէնա, գաշմաղ ի
շէ օլմայօր, վէ կիղլէնմէքլէ գուրթուլմայօր, ալլա-
հա սըղընարագ՝ տեվչիրտի գալան ասքէրինի, վէ սան
քի վազ եթմէկ իլէ գուլվէթլէնտիրտի ընլարը՝ քի
պարի տին ուղուրունա տիւշման իլէ ճէնք եթսինլէր:
Տիւշման եաղաշտըգտա՝ լեոն ալթը պեօլիւք էտիպ
առքէրինի, պիր պեօլիւկինի քէնտի ալտը, օ պիրինի
վերտի ամուճասընա՝ քի սերասքէր իտի՝ աաը սմբատ
իլիթիար ճապիր աաաա, վէ զայրը պեօլիւքլէրի՝ զայ-
րը քիմսէլէրէ վերիպ՝ էմը եթտի սմբատա քի էվվէլ
քէնտիտի ազ ասքէր իլէ չըգա տիւշմանա գարչը. վէ
օ պիրլէրինի տեօթ զարաֆտան փուսուլա գօյուպ,
քէնտիտի ուսուլ իլէ կէշտի տիւշմանըն աղտ գարա-
ֆընա:

Հաշան կիրտի տիւշման կիւլիկիա Թօիրաղընա, ընա
գարչը չըգտը սմբատ. ընլար տախի զանն եթտիլէր
քի՝ սալթ օ առքէր տիր գարչը տուրսն, ընուն իչին
գօրգուսուզ եիրիւլիշ եթտիլէր սմբատըն իւզէրի-
նէ. օ տախի հիւճում էտիպ՝ ընլարը իւրքիւթտիւք-
տէ, փուսուլա գօնաշլար տախի տեօթ զարաֆտան
իւզէրլէրինէ տիւշտիլէր. լեոն եկեթիշտիքտէ ճիւմ-
լէսի պիրտէն տիւշմանը օրթայա ալըպ գըրտըլար.
էօյլէ քի լէշէրի եղըլըպ՝ մանի օլտու գաշանլարա.
Վիւճիլէ գաշտը պընտըգտար սուլգան վէ սերասքէրի
պիր գաշ քիշիլիլէ. պունլար գաշարիքէն՝ տիւշտիւ
սմբատ արտընճա. վէ լաքին ալթը գըզզըն սալարիքէն
այաղը աղաճա փուրուլուպ գըրըլար. ընուն իչին կէրի
տեօնտիւ. վէ պիր գաշ կիւնտէն սօնղրա էօլտիւ:

Հայլար տախի տիւշմանլարըն Թալանընը տեվչիրիպ
կէրի տեօնտիւլէր՝ ալլահա շիքը էտէրէք: Պեօյլէ օլ-
տուգտա պընտըգտարըն պուրնու էնտի. վէ լեոնա
էլ չի եօլլայըպ պարըշար ընունլա. եէմին պիլլահ է-
տէրէք քի ընտան սօնղրա տայիմ տօսթ օլտուն հայ-
լարա: () կիւնլէրտէ գօնեանըն պէյիտէ իւշ քէրրէ
էիրիւտիւ կիւլիկիայա, վէ իւշ քէրրէ տէ եէնիլիպ՝
կէրի տեօնտիւ:

Պու իշէրի իշիթտիքտէ Թաթարլարըն իսանը՝ ապա
ղա, հազ էտիպ փէշքէշէր կէօնտէրտի լեոնա, վէ գը-
լըճ

լըճ՝ վէ դայրը սիւհ, քի ծնու եւրեքլէնտիրսին տիւշմանա գարշը: Պունա հասէտ հտիպ՝ գըսգանտըւար գօնեա վէ դարաման սէմթլէրինտէ օլան թաթաւա միւղի այլաղղիւլէր, վէ թաթարլարա կէչտիւլէր լըռնու, վէ ծնտան շիքեայէթ էթտիլէր ապսղա խանա: Վէ քէնտիլէրի պիր օլտուլար մըսըրլըլար իլէ՝ քի թաթարլըն հագդընտան կէլսինլէր:

1276: Տույտու լըռն պունլարըն իշինի, վէ եւաղատլարընը չիէ: պուլուպ՝ կեսթէրտի թաթարլարա: Վէ թաթարլար տախի պունու տույտուգտա եւրիւտիւլէր օ տիւշմանլար իւղէրինէ, վէ չօլունու գըրտըլար. վէ աշիքեարէ կէօրտիւլէր քի եալան վէ իֆթիրա տըր շիքեայէթլէրի: Պունուն իշին ապսղա խան տախի թէքրար հէտիլէլէր կէօնտէրիպ լըռնա, ծնու սատըղ տօսթ պիլտի քէնտիսինէ:

1278: Պիր գաչ կիւն րահաթլունտըգտա լըռն՝ զայրը քէն չիէ: տերլէր եէթիշտի ծնա. զէրէ օ կիւնլէրտէ հօլտիւ սէվկիւլիւ օլլու՝ ատը ներսէս, վէ դշիոյ ատը գըղը. վէ քէնտիսինտէ աղըր խասթալըղա օղրատը. սօնղրա գէվճէսի տէ հօլտիւ աննա խաթուն կիւնան թագուհի: Պաուն խասթալըղը տախի օլտու կիւլիկիա հօլքէտինտէ, քի չօլ ատամ հօլտիւ: Վէ պու սէպէպ տէն թօիրապ իշլէնմէյիպ՝ եքին պիշլին օլմայըպ՝ եէյէն ճէք վէրմէտի: Պիր գաչ զամանտան սօնղրա հօլտիւ յակոբ կաթուղիկոս կըլայէցի. 19. սէնէ կաթուղիկոս լըղ էթտիքտէն սօնղրա:

1287: Սոտանդին իքինճի՝ դայսէրիէ եպիսկոպոսու՝ կատուկ չիլէ: տէտիքլէրի քէօյտէն՝ լաղապը պրոնադործ՝ պէօյիւք զիյնէթիլէ կաթուղիկոս օլտու աւագ շաքաթ կիւնի. վէ օթուրտու քիւրսիյէ սիս շէհրինտէ: Պունուն կիւնիւնտէ զուհուր էթմիշ իտի յովհան վարդապետ եղն կացի քի ծործորէցի տախի տէնիլըր, լաղապը պուլը, վարդան վարդապետին շայիրտի. պու չօգ էյի շէյուլ եազտը. վէ լուսաւորիչին շարականլարընը պու եաթտը * այսօր զոնարձացեալ * . վէ * լէրինք ԴԵ՛՛՛: Վէ շիւնքի պունուն կիւնիւնտէ պէյան օլտու ԴԵ՛՛՛ ներսէս հայրապետին նշխարքը երզնիկեան սէմթինտէ թիլ տէտիքլէրի քէօյտէ, ծնուն իւղէրինէ տախի շարական եաթտը * որ զլոյս անձաւ * : () վաղիթլէրտէ իտի վահրամ վարդապետ րաբուն տէտիքլէրի՝ քի օտանաւ ինչ

ւորձա , եանի նաղմ իւզրէ , հայ Թարխանի տիւզտիւ
ներսէս չնորհալինն վագ Թինտէն քէնտի կիւնէրինէ
տէք : Պունուն կիւնիւնտէ լւոն փատիշահըն էճէլի 1288 :
էէթիշայ վէ կիւնէրի Թիւքէնիպ՝ էօլտիւ . տէվլէթի չլէ :
սիւրտիւ . 20 . սէնէ :

19 : Իսթինճի Էնթուհան ձագիւ . վէ Կեօրքիւնճի սպէֆաննո
սուն , վէ Էէփինճի Գրէթորուն կաթուղիէոյ օլմալարը :

Է . 36 = 37 :

Էթում իքինճի՝ իւչիւնճի լւոնուն օղլու՝ փատիւ 1289 :
շահ օլտուգտա՝ պաշնա Թաճ կլյմէք իսթէմէ չլլէ :
տի . վէ կեօնիւլ ալազլըզը Էօլունու դուԹուպ , վէ
պիքիւլլէքլէ Էօմիլին կէչիւրիպ շաղ օլուր իտի . վէ տայիմ
կրօնաւորլար իլէ գօնուշուպ՝ ուսհանի շէյլէրիլէ Թէր
պիլյէ օլուր իտի : (Յսա պեօյիւք գէվգ իտի տուվա Էթ
մէք վէ ճաննըր գայրումաք : Բ՝ ծաշունչ քիթապը
տայիմ օգնըր իտի . վէ ծնունպ ճանը րահաԹլանըպ
Թէսէլ լլի պուլուր իտի . վէ ծնտան ինսանլըգ էքսիք
լէկիւնէ մէլհէմ վէ չարէ ալըրիտի : Պունա քէնտիսի
տէ շէհատէթ էտէր Էափտըզը ոտանաւոր սեօշլէրին
տէ քէնտի իչին Էազտըրտըզը՝ Բ՝ ծաշունչ քիթապըն
սօնղունտա . սէնէ . 1295 . չիւի :

Պու փատիշահըն վէ կոստանդին կաթուղիկոսուն պէյ
նինէ պիր խըրլաշմաք փուշաիւ . վէ օգատար իշ պեօյ
իւտիւ քի մէ ճպուր օլտու փատիշահ սինադոս էթմէ
կէ , վէ կաթուղիկոսու քիւրսիսինտէն պըրազմաղա ,
վէ ծնու սիւրմէ կէ , իւչ Էրլ կաթուղիկոսլըգ Էթտիք
տէն սօնղրա , վէ զայրը կաթուղիկոս՝ Էէրինէ կէչիւ
մէկէ :

Ստեփաննոս տեօրտիւնճի՝ Էրվինկէան էյալէթինտէն՝ 1290 :
Խաի քեօյիւնտէն՝ կաթուղիկոս օլտու կոստանդինին չլլէ :
Էէրինէ . պու ստեփաննոս Թէրպիլյէ օլմիշ իտի հում
կլատա՝ կաթուղիկոսարան իչինտէ . ծնուն իչին հում
կլայեցի տէնիլըր . վէ պու օլտու՝ հոմլլատա օթուրան
կաթուղիկոսլարըն սօնղ ուճու :

Պունուն կիւնիւնտէ սէնէ 1292 . չիւն . պիր դարգաշա 1292 :
տիւշտիւ հայլար իչինէ զատիկ սէպէպինտէն , քի ծուա չիւն :
զատիկ տէրլէր . պաղիլէրի իսթէրլէրիտի ումլարլա՝
ապրիլին ալթըսընտա Էթմէք . պաղիլէրի տէ պիր
իւի

համարժեք սոնդրա այլն ծնւածնաւ : Պունու կեօրիւայ
հեթում փառիշահ վե ստեփաննոս կաթուղիկոս , սի-
նադոս էթաիւր եպիսկոպոսար վե վարդապետէրիւն
սիս շէհրինտէ . վե էյի թեֆթիշ հաւերէք սոգորու վա-
գիթէրի սիճիւ էթաիւր քի օ երւ ապրիլին ալթը-
սընտոս էթսինլէր զատիկի . ամմա պեօյիւք հայաս-
տանտա օլանլար դայսէրիյէտէն եօգարը հվլէլքի ա-
տէթ իւզրէ՝ այլն ծնւածնաւ էթաիւր : Պեօյիւճինէ
պիր եէնի այրը լըգ կիրաի միլէթին իչինէ :

() երւ մէլէք աշրաֆ թիւրքճէ մէլէք էշնէֆ՝ դալա-
վիւն օղու քի մըսըր սուլդանը իտի , հիսապըզ ասքէր-
իլէ էնտի պաղէստին տէտիքլէրի մէմլէքէթին տէնիզ
դարաֆը դըյըլարընա , քի օրալարա հիւքմ էտէրլէր
իտի լատինլէր վե հայլար . տլտը աքքէի վե դարապ-
լուսու , վե դայրը շէհրլէր . վե գըրտը օրատա օլան
խրիսթիանլարը :

1293 : Պիր երւտան սոնդրա դայէթ չօգ ասքէր տէվ շիրիւյ՝
չիւք : Երւրիւտիւ Եփրատացիք տէտիքլէրի մէմլէքէթէ . վե
կէլտի գուշաթաը հոռմկլու գալէսինի . վե պաշլատը
մէնճէնիգլէրիլէ տեօյմէկէ . չօգ չալըշտը , վե պիք
շէյ էտէմէտի . գերէ փէք մէթին վե չօգ գալի գալէ
իտի . խուսուսա քի հեթում փառիշահն ապըսը՝ քի
գալէ աղտսը իտի՝ իչէրտէն տըշարը ճէնք էթմէկիլէ՝
ծնու թեհիլէյէ պըրագը՝ իտի . վե ասքէրին չօղունու
տախի օրատա երգըպ , գօյվէրմէղիտի քի էյիճէ գուլ-
լանա մէնճէնիգլէրինի :

Վէ լաքին տիւշմանլար զիյատէսի իլէ գըղըշույ , վե
բաքան դաշլարընը թեզ թեզ ալթըպ՝ երգտըլար գա-
լէնին պիր դարաֆընը , վե Երւրիւյիլ էթմէքլէ իչէրի
տիւշիւպ՝ կէշտիլէր օրթա գալէտէն . վե ծնտան էալըն
գըլըճ իչ գալէյէ կիրիւյ՝ վուրտուլար գըրտըլար չօղու-
նու , վե գանա պօյատըլար շէհրի . վե իսթէտիքլէրի-
նի սէշիպ էսիր էթաիւր . վե օտեփաննոս կաթուղի-
կոս տախի օնլար իլէ պէրապէր : Նադուլար քիլիսէ-
լէրի , վե կաթուղիկոստընը . ալտըլար քիլիսէ շէյ-
լէրինի , վե օք գըրգօր լուսաւորիչին աջընը , վե շէհի-
րի սօյուպ էաղմալայրպ կիթաիլէր : Արմէք իսթէ-
տիլէր կիւլիկիա մէմլէքէթինէ . վե լաքին հապէր եէ-
թաիլ մէլէք էշնէֆի՝ քի տիւշման պատաը Եերինի
տէյի . օ տախի կիւլիկիա մէմլէքէթինտէն վազ կէ-
չիւպ

չիս՝ տեսնտիւ կիթտի եկերինէ:

Պունլարը մըսըրըլար վիւյէթլերինէ կեթիւրտիւքլերինտէ, պեօյիւք խասթալըգ տիւշտիւ ծնլարըն սէմթինէ, վէ հօլէթ օլտու. վէ չօգ գօրգուշու շէյլէր տէ զուհուրա կէտի. հօյլէ քի աշիքեարէ կեօրտիւ սուլգան քի ալլաճըն զագէպի տիր պու՝ օ քիլիսէլէրին ազիգ շէյլէրի իչին, վէ՝ Եբ. լուսաւորիչին աջը իչին, վէ օգատար սուչսուգ խրիսթիանլարըն հսիր օլմասը իչին: Խաթէտի սուլգան քի ծնլարը կէրի տեսնտիւքլէ, վէ լաքին հտէմէտի, գերէ քէնտի ատամլարը հօլտիւրտիւէր ծնու. վէ ծնուն եկերինէ կէչտի քիթպուզա ատը պիրիսի. պու տախի պիր երլ գատար օ պէլալարը չէքիպ, վէ սահիճ տույուպ քի ալլաճըն զագէպի տիր, հմը հթտի քի կէրի վերսինէր Եբ գրիգօր լուսաւորիչին աջընը վէ հէփ Եբ. շէյլէրի վէ հսիրէրի. վէ քեազատ եազտը հէթուլ փատիշահա. վէ քէնտի մուհապպէթինի ծնա կեօսթէրիպ՝ տօսթ օլտու օ նունլա:

Հաչան օ շէյլէր վէ օ հսիր օլան քիմսէլէր եէթիշտիլէր կիւլիկիա թօփրաղընա, փատիշահ վէ ճէմաաթալաճըն քերէմինի աշիքեարէ կեօրիւպ՝ զիյատէսիլէ սէվինէրէք՝ ալլահա շիւքը հթտիլէր. փատիշահ պունլարը ալտըգտան սօնղըա՝ ազիմ փէշքէշլէր կեօնտերտի մըսըր սուլգանընա. վէ ծնա վերտի մուգապէլէ պիր շէճը՝ քի մըսըրըլար էլինտէն ալմիշտի: Պեօյլէ օլտուգտա՝ ստեփաննոս կաթուղիկոս՝ քի հսիր օլուպ կիթտի մըսըրա՝ պիր երլ զուրպէթ չէքտիքտէն սօնղըա ճան աճըսընտան հօլտիւ. կաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ. 4. սէնէ:

Պրիգօր եէտինձի՝ անաւարգէցի՝ տուրք երիցանց տէտիքլէրի, անարզաբա շէճընտէն (քի անաւարգա տուխի տէնիր) կաթուղիկոս օլտու ստեփաննոսուն եէրինէ. վէ չիւնքի հռոմիլա խարապ օլմիշ իտի՝ սիս շէճընտէ սաքին օլտու. վէ ծնտան սօնղըա սիս օլտու կաթուղիկոսլարըն եէրի, վէ պու սէպէպտէն գրիգօր կաթուղիկոս՝ սսեցի տէնիլտի: Պու պիր եալաշ վէ սաֆտերուն քիմսէ իտի. վէ պու սէպէպ օլտու քի հէր կիւն մեծացուսցէ տէնիլտին քիլիսէտէ. գերէ էվլէլ սալթ պաղար կիւնլէրի վէ լոճաճին եօրթուլարընտա տէնիր իտի: Զօգ չալըշտը պու կաթուղիկոս՝

1294:
չիւք:

քի հայ առեթլէրինի ուշտուրսուն լատին վէ ռում
առեթլէրինէ։ Պունուն իշին պեօյիւք վէլվէլէ գօփ-
տու հայաստանտա . վէ սինադոս տախի օլտու քիւշիւք
սիննի տեօթլէրի էյալէթտէ . վէ եաղտրլար օնա քի
կէրի տուրսուն՝ օրթայա եէնի շէյլէր չըգարմագտան։
Սէ սօնղրա օնլարըն պեօյիւք եպիսկոպոսու ստեփան-
նոս նամ՝ պիր քիթապ եափտը՝ ասը ձեռնարկ՝ ռում-
լարըն ինանտըգլարընա վէ տեօթլէրինէ գարշը , վէ
հէմ հայլարըն տօղրու սեօղլէրինէ զըտտ օլարագ։

20 : Սէլեանձի Լորոստան վաֆլի . վէ սմբաքըն ասի օլմաը։

Է. 37 :

(1293 :)
(չխբ :)

Էնիւղ դրիգոր անաւարգեցի կաթուղիկոս օլմագ-
տան պիր երլ էվլէլ , հէթում փատիշահ տեօթլե
սէնէ փատիշահլըգ սիւրտիւքտէն սօնղրա՝ եալընըգ
տուրմագ վէ ըուհանի էօմիւր կէշիւմէք միւրատ է-
տիպ՝ փատիշահլըզընը Թորոս աալը գարտաշընա Թէս-
լիմ էթտի . վէ քէնտիսի չէքիլտի պիր մանասթըրա։

Սէ լաքին օնու հայլար փատիշահ պիլիլիլէր իտի։

1293 : () Կորոս իւշիւնձի՝ իքինձի հէթումուն գարտաշը փա-
շխբ : տիշահ օլուպ՝ տայլմա օնա միւգի իտի։ Պունա վէ
հէթումա էլլի կէլտի գըպըն փատիշահընտան , քի
լատին իտի . վէ իսթէտի քի օնլար գըզգարտաշարը-
նը ասը գաբըն՝ վերսինլէր մաւրիկոս աալը քէնտի
գարտաշընա քի տիւրոս շէհրին հաքիմի իտի։ (Յլար
տախի պու Թէքլիֆէ գայիլ օլտուգլարընտա՝ կէլտի
մաւրիկոս սիս շէհրինէ . վէ օրատա նիքեաշլանտը
զաբըլուն սուլգանա , քի իքինձի լեռնուն պեօյիւք գը-
զը՝ իտի։ Պունտան իւլ էվլատ օլտու . աալարը , հէն-
րիկ , յոհաննէս վէ գոնիտուն , քի պու իքիսի սօնղրա
հայլարա փատիշահ օլտու։ Տիւկիւն կիւնէրինտէ Թու-
րոս փատիշահ տիւնէատէն իքրահ էտիպ՝ կինէ գար-
տաշը հէթումա տեօնտիւրտիւ փատիշահլըզընը , օ
տախի նաշար պօյնունա ալտը։ Սէ պեօյիւքլէրտէն
պիր գաշը օնա գարշը կէլիպ՝ տիւշմանլըգ կեօսթէր-
տիքտէ՝ հաղլարընտան կէլտի։

1295 : () վազիթլէրտէ անգրոնիկոս կայար քէնտի օլու մի-
չխբ : քայիլի կայսերլէքտէ Թախթընա շէրիք (հայձա գա-
հակից) էտիպ , իքի էլլի կեօնտէրտի հէթումա , վէ
օնուն

ծնունդ գարտաշարընա, վէ իսթէտի օղլու միքայէլ ի-
չին ծնւարըն գըզգարտաշարընտան պիրինի :

(Յնլար տախի գապուլ էտիպ վէ գայիլ օղլուպ, գըզ-
գարտաշարընտան իքիսինի ծնւարլա պիրլէ եօլլատը-
լար • պիրի մարիամ ծն պէշ եաշընտա • վէ օ պիրիսի
թէփանէ ծն իւշ եաշընտա • իքիսի տէ պիր փայէտէ
տիր վէ պիրինին էյիլիկինի օ պիրինտէն իւսթ սայա-
մայըզ տէտիլէր • պիրինի միքայէլ կայսր ալըն, վէ
օ պիրինի տէ պեօյիւքլըրտէն պիրիսի :

Պունլար կէմլյէ պինիպ՝ ոօտօս ատասընա եադլաշ 1296 •
տը՝ գլարընտա՝ խասթալըզ կէլտի մարիամըն իւսթիւ չին :
նէ • ծնուն իչին ատայա չըզըպ՝ թիմար էթտիլէր ծնա՝
էյի օղլունճա • պու շէյէ չօգ սէվինէրէք՝ սօգտուլար օ-
նու քիլիսէյէ • վէ ծնուն իւզէրինէ տուվա էթտիքտէն
սօնղրա՝ թէքրար դրոշմ վէրտիլէր ծնա : Ստանպօլա
եադըն օլտուգտա՝ պեօյիւք ալայիլէ պունլարա գարշը
վարտը անդրոնիկոս կայսր • վէ փատիշահա լայըզ իք-
րամիլէ իքի սուլդանը՝ տախի գապուլ էտիպ չօգ դիյ-
նէթիլէ շէհրէ կէթիլտի • վէ պիր գաշ կիւնտէն
սօնղրա տիւկիւն տօսանմասը էտիպ նիքեահ շէթտի
մարիամ սուլդանը օղլու միքայէլէ՝ քի ծնու (նիճէ
տէտիք) կայսերիքտէ քէնտիսինէ շէրիք էթմիշ իտի :
Վէ քիւշիւք սուլդանը նիքեահ էթտիլէր ըիճալտան
պիր պեօյիւք քիմանին օղլունա • վէ ատընը դօտու-
լար թէոդորա՝ ծնա փայէ վէ իքրամ օլտուն տէյի • չին
քի կայսերին սնասը թէոդորա տէնիլիլիտի • չօգ ճի-
հէզ վէրտի ծնա կայսր, վէ ալայիլէ կեօնտէրտի դօ-
ճասընըն շէհրինէ • վէ լաքին հէնիւզ եէթիշմէտէն՝
եօլտա եօլտիւ • վէ սէլանիքտէ կեօմիլտիւ : Վէ քի
քէք էվլատ օլտու մարիամ սուլդանտան • անդրոնիկոս՝
քի սօնղրա կայսր օլտու, վէ մանուէլ • իքի տէ գըզ
տօղտու՝ աննա վէ թէոդորա :

Պիր գաշ այտան սօնղրա մարիամ սուլդան տալէթ
էթտի իքի գարտաշընը հէթումու վէ թորոսու • ծն-
լար տախի արալըզ պուլուպ՝ վէ տէվլէթի տէ սմբատ
նամ գարտաշարընա թէսիլմ էտիպ, կիթտիլէր ստան-
պօլա : Հէնիւզ օրատան տէօնմէտէն՝ պաշ գալտըրտը
սմբատ • քի պիր գուվլէթի վէ եօսմա քիմանէ իտի •
վէ օ պիր իւշ գարտաշընը ուլտուրուպ՝ (ատլարը կու-
տանդին, օլին, վէ ալինախ) վէ պեօյիւք պէյլէրի քէն-
տիւ

տիսինն պէնտ էտիպ՝ պաշլը պաշլնա փատիշահ օլմագ-
իսթէտի . վէ քէնտի դարաֆընա մէյլ էթտիլտի գրի-
գոր կաթուղիկոսու տախի , սեօզ վէրմէքլէ՝ քի ծնուն
իսթէտիկինի էթսին . վէ ծնուն էլլիլէ օծել օլտու

հայ փատիշահ :

1297 : **Ս**մբատ՝ հէթումուն վէ թորոսուն դարտաշը՝ ծնւարա
շին : զըտ փատիշահ օլտուգտա՝ տէվլէթի մամուր օլտուն
տէյի՝ թէգլէ չըգտը կիթտի թաթարլարըն խանընա՝
ատը զազան խան՝ աղիմ փէշքէշլէրիլէ . վէ ծնտան
ֆերման ալտը փատիշահլըղը իչին . վէ պունտան պաշ-
ղա՝ զազան խան գարը վէրաի ծնա խըսըմլարընտան
պիրիսինի թաթար ատէթի իւզրէ : Տեօնտիւ սմբատ
կիւլիկիա դարաֆընա , վէ պաշլատը փատիշահլըգ-
սիւրմէ կէ . վէ քէնտիսինն արդա էթմէկ իչին սրբա-
ղան փափը՝ քեաղաւ եազտը ծնա իղաէթ կեօսթէր-
մէկ իլէ . վէ տէվլէթինի ծնա սիփարիշ էթտի . վէ
հէմ պեօյլէ էթտիլի գրիգոր կաթուղիկոսա տախի ,
սրբաղան փափտան մուհապլէթի ճէփապ ալտը :
Լիճտէն կէճ՝ գալլըպ ստանպօլտան հէթում , վէ թո-
րոս՝ եօլա տիւշտիլէր . վէ կիւլիկիա թափրաղընա եւ-
թիշտիքլէրինտէ , ծնւարա գարը վարըպ սմբատ գօ-
վալատը կիւլիկիա սինօրունտան : (Նլար տախի զա-
ղան խանա կիտէր իքէն՝ եիւրիւյիշ էթտի սմբատ իւ-
ղէրլէրինէ . վէ ծնւարը գայսէրիէ սէմթէրլինտէ դու-
թուպ կեօթիւրտիւ զընտանա գօտու բարձրբերդ տէ-
տիքլէրի գալէտէ . վէ պիլ գաշ կիւնտէն սօնղորա պալի
քիմնէլէրին ըէյի իլէ եօլտիւրտիւ թորոսու , վէ հե-
թումուն կեօղլէրինէ միւ չէքիպ՝ քեօր էթտի :

1298 : **Ս**տտանղին սմբատըն օպիլը գարտաշը՝ ծնուն պեօյլէ
շին : խայրնըղընը կեօրտիւքտէ՝ զայէթիլէ ծնա տարը լըպ՝
քէնտիսինիլէ պիլը էթտի հայլարտա օլան պեօյիւքլէ-
րին չօղունու . վէպիլիլէ պահատըր իկիտլէր տէվլի-
րիպ՝ կէլտի սմբատըն իւզէրինէ՝ քի սիս գալէսինտէ ի-
տի : (Նուն ասամլարը տախի գալէտէն տըշարը չը-
գըպ պաշլատըլար ճէնք էթմէկէ օլտաա՝ դարտաշ
գարտաշլէ , վէ պիրիպիլինէ գըյարագ՝ գըրմաղա ,
հիչ դանըմայարագ քի քիմ՝ քիմի եօլտիւրիւր :) Ն
սօնղունտա կոստանղին իւթթ չըգըպ՝ դութաու սմբա-
տը , վէ զընտանա գօտու . իքի սէնն փատիշահլըգ-
սիւրտիւքտէն սօնղրա : **Ս** է կիթտի չըգարտը զընտան
տան

տան գարտաշը հեթումուն, վէ ծնու ռահաթլան-
տրորտը. վէ չիւնքի հեթումուն կեօզլէրի կեօր-
մէզլտի, քէնտիսի օլտու փատիշահ պիր սէնէ՝ եա-
խատ իքի:

Պեօյլէ օլտուգտա՝ ալլահըն պիր պեօյիւք միւճիղէ, 1299:
թիիլէ հեթումուն կեօզլէրի աշըլտը, վէ ճիւմիէսի տէ չիւն:
շաշըտ՝ չօգ շաղ օլտուլար. վէ իսթէտիլէր քի ծնու
թէքրար փատիշահ թախթընա կէչիլէլէր գրիգօր կա-
թուղիկոսուն իսթէկի իլէ: Չօգ գարշը դօտու հե-
թում, վէ մանասթըրա գաչմագ իսթէտի. վէ լաքին
հայ առքերի վէ ճէմասթըր գօր էտիպ՝ թէքրար ծնու
թախթա կէչիլտիլէր:

Պու իշէ ինճինիպ՝ իֆրադ իլէ գըզըր կոստանդին, վէ 1300:
պեօյիւք վէլվէլէ գօփարտը. չըգարմագ իսթէտի զըն չիւն:
տանտան գարտաշը սմբատը, վէ ծնունլա պիր օլուպ՝
ճէնք էթմէք հեթումա: () տախի ալ իլէ ծնու էլէ
կէթիլիպ՝ սմբատլա պիլէ իքիսինի տէ կայսերէ, եօլ-
լատը ստանալօլա, քի հապս էթսին ծնարը. կայսր
տախի էօյլէ էթտի. վէ ծնար էօյլէճէ գալտըլար օրա-
տա էօլիւնճէյտէք:

Պիր էզ ռահաթլըգ կեօրտիւ կեօրմէտի հեթում, 1301:
շամրն պէյէ կէլտի պաստը կիւլիկիա էօլքէսինի. ծն չիւն:
տան սօնղրա մըրըրըլար տախի եիւզ պին առքեր ի-
լէ. վէ լաքին հեթում թաթարլարտան առքեր ալըպ՝
ծնարա գարշը տուրտու, վէ ծնարը գօվալատը:
Իէքրար իքի իւչ քէրրէ հիւճում էտիպ կիրտիլէր
մըրըրըլար վէ գօնէալըլար հեթումուն թօփրաղը-
նա. վէ ծնա կինէ եէնկիլիպ՝ սօնղունտա պարըշըգ
էթտիլէր: Սէ չիւնքի մըրըրըլարըն կեօզի գօրգ-
տու թաթար առքերինտէն, հեթում փատիշահ խիւ-
տապէնտէ իսանտան պին թաթար առքերի իսթէյիպ,
օթուրթտու անարգաբա շէհրինտէ, քի կեօզէթսինլէր
մէմէքէթի. ծնարըն պեօյիւկի պիլարղըւ ատը պիր
քիմնէ:

Հէր շէյ տիւզէլտիքտէ՝ հեթում ատը հայրն պիլիսի
քի կոռիկոս տէտիքլէրի գալէնին աղատը խտի, հե-
թում փատիշահտան իղին տիլէյիպ՝ թէքրի տինէտա
էթտի. վէ գըպըրսա վարըպ պիր լատին մանասթը-
րընա կիրտի. ծնտան կիթտի հոռմայա. վէ օրատա
պիր քիթապ էտիտը թաթար թարիխի, քի թա-
թար-

քի յովհաննէս վարդապետէ՝ քի սիւնիք մէմլէքէթին
արքեպիսկոպոսու իտի, վէ պիր նամտար քիմնէ օւ
մաղ իլէ՝ չօղու տիյնէր իտի ծնու. ծնտան սօնդրա
եազտը զաքարիա ծործորեցի վարդապետէ, քի ար
տաղ էյալէթին արքեպիսկոպոսու իտի. հէմ տախի
եազտը եգնիացի յովհաննէս վարդապետէ, վէ զայրը
շէօհրէթլի վարդապետլէրէ. վէ ճիւմէսինէ պէյան
էթաի ֆիքրինի վէ նիյէթինի :

Հայաստանտա օլան վարդապետլէր տույտուլար քի 1306 :
գրիգոր կաթուղիկոսուն իսթէտիկի միլլէթին թեօ 1306 :
րէսինի լատինալէյէ չէվիրմէք տիր. պունու հազմ է
տէմէյիպ՝ պիրի պիրինէ տիւշտիւլէր. զկյատեսի իլէ
յովհաննէս վարդապետ որպէլ, վէ զաքարիա վարդա
պետ ծործորեցի : Ն պեօյիւտիւքտէ գրիգոր կաթու
ղիկոս պիր էզ քէնտիսինէ կէլտի, վէ չիւնքի պիլըր
իտի քի հայլար տիյնէր հէթում թաղաւորահայր տէ
տիքլէրինի՝ ծնա պիր քեաղատ եազտը զապա հայձա.
վէ ծնա նասահթ էթաի քի պիր սինադոս էթաիր
սին, վէ եպիսկոպոսլարըն թէֆիթիլիլէ իշէ նիզամ
վէրիլին : Վ է քէնտիսի տէ հէթուման ճէվապընը
ալմատան՝ պիր դաւանութի քեաղատը եազտը. վէ
ծնուն էօրնէկինի լւոն փատիշահա վէրտի. վէ զայրէթ
էտէրիքէն՝ քի իշ իլէրի վարսըն, քէնտիսի էօլձի օ
լուպ՝ կիթաի էօթի տիւնեայէ. հայրապետլիկի սիւր
տիւ. 13. եա 14. սէնէ :

Հապէր վէրտի հէթումա լւոն փատիշահ. վէ ծնուն
լա վէ քէնտի քահանալարը իլէ մէշվէրէթ էտիպ՝ պույ
լուլթու չըգարտը տէօրթ զարաֆա քի սինադոսա
կէլսինլէր եպիսկոպոսլար վէ վարդապետլէր :

Պու էմրիլէ կէլտիլէր պիրիքտիլէր սիս շէհրինէ գըրգ 1307 :
պիր եպիսկոպոս. վէ ծն վարդապետ, վէ եէտի ուոհ 1307 :
պան. վէ պիր գաչ քահանայ վէ կրօնաւորլար. վէ լւոն
փատիշահ, վէ հէթում թաղաւորահայր, վէ պիր էզ
հայլարլւն պեօյիւքլէրի :

Պու սինադոս գուրուլտուգտա նք սոփիա քիլիսէսին
տէ՝ օրատա գրիգոր կաթուղիկոսուն քեաղատընը օ
գույուպ՝ տօղուզ գանուն գօտուլար. պիրի պու իտի քի
աշիքեարէ տէնիլէ քն էֆէնտիմիլտէ իքի դապիյէթ.
օպիրլէրի թեօրի իւզէրինէ, եանի պատարաւգտա բա
ժաղա պիր աղ սալ գաթմազ, էօրթումլարը ուոմլարիլէ
դուլթ.

դուժմադ, վէ տաճա զայրը մատտէլէր • պու գանուէն
լարը գօտուգտան սօնպրա կաթուղիկոս էթաիլէր կու-
տանդին եպիսկոպոսու • պագ պու սինադոս իշին հայ
թարիխինտէ • Ե • 38 :

1307 : Աստանդին գայսերլի պրօնադործ աւուլ՝ քի էվլէ-
շօշ : տէնտէ կաթուղիկոս օլմիշ իտի՝ հայրապետլիք քիւր-
սիսինէ կէշտիքտէ ճաճտ էթաի՝ քի սիս սինադոսուն
գոնունլարընը գուլլանտըրա • վէ լաքին միւմքին օլ-
մատը • վէ զօր էթաիքտէ պեօյիւք արպէտէ գօլտու-
միլլէթ իշինտէ : Պունուն իշին աօգուզ երլտան սօն-
ղրա կինէ սինադոս օլտու ատանա շէհրինտէ, վէ օրա-
տա տախի գապուլ օլունտու սիս սինադոսուն էմրի •
վէ լաքին հայլար կինէ էվլէլքի ատէթլէրիլէ կիտէր
լէրիտի :

Իշ գարմա գարըշլւ գօտուգտա՝ լւոն փատիշահ վէ
հէթում գօրլատըլար քի էլլէթ օ գանունլար դու-
թուլմալը տոր • պու սէպէպտէն հայլարըն պիր գաչ
պեօյիւքլէրի ճնլարա տիւշման օլուպ՝ կիթաիլէր պի-
լարդու տէտիկիմիզ թաթար սերասքէրինէ, քի խիւ-
տապէնտէ խանըն էմրիլիլ օթուրուր իտի անարգա-
բա շէհրինտէ, վէ ծնու տիւրլիւ տիւրլիւ շիքեայէթ-
լէր իլէ : դութուշտուրուպ ալէվլէնտիւրտիլէր լւոնա վէ
հէթումա գարըշ :

() տախի պիր կին ալիլէ պունլարը տալէթ էթաի
եանի լւոնու վէ հէթումա, սանասըն քի պիր պեօյ-
իւք մէշվէրէթ վար ճնլարլա էտէճէք : () յսլար կիթ-
տիքտէ՝ հայլարըն պիր գաչ պեօյիւքլէրլիտէ՝ գըրգ
գատար պիլէ կիթաիլէր, վէ պիրլիտէ օշին սերասքէր :
Պունլարը իզգէթ վէ իքրամ իլէ գապուլ էթաի պի-
լարդու, վէ օրաճըգտա ճիւմլէսինիտէ էօլտիւրտիւ,
վէ չափըճադ զպպդ էթմէք իսթէտի կիւլիկիա մէմլէ-
քէթինի :

Պարա հապէր կէթիլէն եէթիլտի լւոնուն քիւլիւք
գարտաշընա օշինէ • վէ նէ օլտու իսէ նազլ էթաի օ-
նա • օ տախի գօրգուսունտան շաշտը գալտը նէ էթ-
սին • հէմէն չըգտը կիթաի սիս շէհրինէ • վէ գալան
պեօյիւքլէրիլէ լւոնուն ասքէրինի ալըպ, տիւշտիւ
պիլարդու սերասքէրին իւզէրինէ • վէ ծնու գօլալատը
կիւլիկիա սէմթինտէն • վէ քէնտիսիտէ եաա դութուպ
պեօյիւքլէրիլէ վէ ճէմաաթիլէ՝ պէլլէրիտի քի գար-
տա

տաշը ալինախ կէտին • ղերէ օ կիթմիշիտի խիւտա-
պէնտէ խանա՝ տօսթլուգ կեօսթէրմէք իչին : Ալիլպ
էէթիշաիքտէ՝ հայլարն պեօյիւքլէրի վէ եպիսկոպոս

(Ղ) ղին՝ տեօրաիւնձի լւոնուն դարտաշը՝ իբինձի թո, 1308 :
րոսուն ոլլու՝ հայլարա փատիշահ օլուպ՝ էլ վուրտու չծէ :
տէվլէթինի տիւղմէկէ • սէրասքէր էթաիքէնտիսինէ՝
նաղը տէտիքլէրի գալէնին սահապընը՝ ատը հէթում,
վէ սարայ աղասը էթաի կոռիկոս տէնիլէն գալէնին
սահապընը՝ ատը օշին : Վաշլատը արթըգ միլլէթին
առաջնորդարընը զօրա գօշմաղա քի սիս սինադոսուն
թէնպիհլէրինի դութսունլար • պունուն իչին կինէ ա
լէվ դութուշտու միլլէթ իչինտէ • վէ նէ՝ եօլ դութտու
իսէ օշին՝ օլմատը • պիր գաչընը ասի եէրինէ գօյուպ
էօլտիւրաիւ • վէ հիչ ֆայտա կեօրմէտի :

Մատտէ գապարտըգտա երուսաղէմին եպիսկոպոսու 1311 :
ատը սարգիս՝ պաշ դալտըրըպ չէտի օշին փատիշահն չԿ :
վէ կոստանդին կաթուղիկոսուն էմրինի • վէ քէնտի
ճէմաթընը մէն էթտի՝ քի ծուլարա միւգի օլմասըն-
լար • վէ պիր գաչ եպիսկոպոս վէ վարդապետլէր քէն-
տի դարաֆընա ուշտուրուպ արգուհալ սունտու մըսըր
սուլդանընա • վէ ծնտան ֆէրման ալտը քի քէնտիպա-
շընա օլա , վէ օ սէմթլէրտէ օլան հայլարա քէնտի
պուշուրա • վէ քէնտիսինէ դայըրըր պուշուրմայա • վէ
քէնտիսինէ պագրիգ տէտիրթաի • վէ պու օլտու երու-
սաղէմ պագրիգլէրին էվլէլի • վէ պունտան պաշլատը
օ պագրիգլէր , քի շիմաիյետէք սիւրիւպ կիտէյօր հայ-
լարտա դօւտսի շէրիֆտէ :

Վիր գաչ երլտան սօնդրա էօլտի օշին փատիշահն գէվ 1317 :
ճէսի աննա սուլդան • վէ պիր օղլանձըգ պըրադտը ա չկը :
տը լւոն • վէ օշին սիկիլիա ատասընտան փատիշահ սօյու-
օլարադ պիր գըգ ալտը՝ ասլը լատին , ատը յովհաննա •
պեօյլէ օլտուգտա՝ պաշլատը օշին տօսթլուգ էթմէկէ
լատին փատիշահլարըիլէ • վէ սրբաղան փափըն իզնի-
իլէ ծնլարտան եարտըմ տիլէտի , քի տիւշմանլարընա
գարշը տուրա • ծնլար տաիսի սեօղ վէրտիլէր , ամմա
պիր շէյ էթմէտիլէր :

(Ն) լարտան եարտըմ ումար իքէն , մըսըր սուլդանը ա 1319 :
տը նասըր՝ ծն սէքիգ պին աթլը ասքէր իլէ պաստը չկը :
կիւլիկիա մէմլէքէթինի : Վէ չիւնքի թէտարիքսիգ
իտի

իտի օշին՝ գարշը տուրամատը . պագտը կեօրտիւ քի քիմնէտէն իւմիտ եօգ , վէ գաջու պիր դարաֆա կիւ տէրսէ տէ՛ Ֆէնա , հէմէն ալլահա սրղընուլ , սէջտի հայլարտան սալթ իքի եիւզ քիմնէ՝ Ճիւմէսի տէ պիրիպիրին տէն գուզվէթի , պլլէ ալտը հէթում սէրաս քէրինի տէ : 11 է պունլարլու անանսըղ տիւշտիւ տիւշ մանլարըն օրտուսու իւզէրինէ . վէ ծնլարը տարտաղանէտիպ՝ գըրտը ծնլարտան ալթը պին քիշի . վէ պեօյիւքլէրտէն պիր գաջընը դուծուպ՝ սէվլնէրէք տեօնտիւ եէրինէ :

1320 : Իքինճի սէնէտէ հօլում խասթալըղընա օղրատը օշին , չկթ : վէ պագտը կեօրտիւ քի չարէ եօգ չաղըրտը եանընա օշին տէտիկիմիզ սարայ աղասընը (հայճա հաղարապետ տան) վէ հայլարըն դայըն պեօյիւքլէրինի վէ հէթումատլը սէրասքէրինի . վէ ծնլարա թէսլիմ էթտի լլուն նամ օղլունու՝ տահա ծնիքի եաջընտա իքէն , քի պապա կիպի պագսընլար ծնու . վէ քէնտի եէրինէ փա տիշահ տիքսինլէր : Բէգալիք իքինճի գարսընը տախի ալտը յովհաննա սուլդան էյի գայըրսընլար : 11 է օրատա օշին հաղարապետի պալլ քօյուպ՝ եանի րիճալըն պեօյիւքի , էմր էթտի քի տէվլէթինի էյիճէ կեօղէթսին : Իշի պեօյլէ տիւղիւպ գօշուպ քէնտիսի հօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ 12 սէնէ : 11 է կեօմիւլտիւ մէգարա դրազարկ տէտիքլէրի մանասթըրտա :

() վագիթլէրտէ պեօյիւք ղէլլէլէ օլտու հայաստան տա , պախուսուս արարատ մէմլէքէթինտէ վէ սիւնիքտէ , հօյլէ քի չօգ քեօյլէր եէրէ կէշտի , վէ չօգ շէհլըլէր երգըլտը . երգըլտը տախի անի տէտիքլէրի պեօյիւք շէհլըլ . վէ օ շէհրին հալգը գօրդուլարընտան դայըր եէրէ կեօշտիլէր . քիմի վասպուրահան մէմլէքէթինէ վան սէմթլէրինէ . վէ քիմի աճէմիսթմանա . էն չօղու թաթար սէմթլինէ՝ աթտէրխան դարաֆլարընա եագըն . վէ ծնտա պիր վաման տուրուպ՝ տիւշլունտիլէր օրալարտան չըգմնդ . ղէրէ չօգ սրգլէթ չէքէրլէր իտի թաթարլար էլինտէն : 11 է չիւնքի օ վագիթլէրտէ չօգ հայ սաքլնլէնիլ իտի գըրըմ առասընտա՝ քէֆէ շէհրինտէ . քի ճինիվլլէրին էլինտէ իտի , ծնլարըն եարըսը կիթտի օրայա . սէնէ 1331 . չճ . վէ քէնտիլէրինէ էվլէր վէ քիլիսէլէր եախտըլար : 11 է եարըսը կիթտի լէհ վլլայէթինէ . վէ պագիսի՝ ուլահա , վէ ղալ .

դայրըւարը տախի դայրը եհրէ: Ս է օրալարտա գալ-
տըլար օղուլտան օղուլա շիմոխէտէք. չօղու հայ տիլի-
նի ունուտուպ, վէ չօղու հայլըլը պըրաղըպ՝ եատ օլ-
տուլար: Ս է անի շէհրի տէ պեօյլէճինէ վլրան գալտը:

22. Սէլէնճի լնոնուն լազնի. վէ էւէնճի կոստանդինի,
վէ էփէնճի յանդուան կալուղիոս օլմասը:

Է. 39: = 41:

Լոն պէշինճի՝ օշինին օղու՝ ծնիքի եաշընտա պա. 1320:
պասը երինէ կէջիպ փատիշահ օլտու սիս շէհրին. չէթ:
տէ. վէ ծնա նիքեահ էթտի օշին պայլ՝ քէնտի գըղը-
նը: Ս է չիւնքի գարըսը էօլմիշ իտի՝ նիքեահ էթտի
քէնտիսինէ տէ յուլհաննա սուլգանը, վէ տէնիլտի
թագաւորահայը, եանի փատիշահ պապալըլը, վէ
հեմ կիւլիկիա հեմ իսաւրիա պարոնու. վէ քէնտի գար-
տաշընը կոստանդին ատը սէրասքէր էթտի, գէրէ հե-
թուլմսէրասքէր էօլմիշ իտի:

Սէօյլէ էթտիքտէ օշին պայլ՝ լատինլերտէն պիր գա-
ջը քի խըսըմ իտի էօլէն օշին փատիշահա՝ չէքէմէտի-
լէր. օ գատար քի հայլարըն պեօյլէքէրինի պաղա
գալտըրտըլար ծնա գարըլ. պիր օլտու ծնարըլա լոն
փատիշահըն հալասը տախի գաբլուն ատըլ՝ օ քի տիւրոս
շէհրին հաքիմի օլան կոմսուն գէլճէսի իտի: Ս է պեօյ-
իւտիւքտէ՝ օշին պայլ էրլիւտի ասքէրիլէ տիւրոս շէհ-
րին իւզէրինէ, վէ գուլթուպ գաբլուն տէտիկիմիզի,
վէ ծնուն հէնրիկ ատըլ պեօյիւք օղլունու՝ հապս էթ-
տի ծնարը՝ էօլինճէյէտէք: Ս է օ պիր օղուլարը յուլ-
հաննէս վէ գուլտոն գըպըրս ստասընա գաջըպ տախիլ
տիւշտիւլէր գըպըրս փատիշահընա, քի ամուճալարը
իտի՝ ատը էնրիկոս. գէրէ պապալարը էօլմիշ իտի:

Հաչան իշիթտի մըսըր սուլգանը նասըլ՝ քի հայ փա. 1321:
տիշահը էօլմիշ վէ հայլարըն խըրըլթըսը վար լատին. չէ:
լէրիլէ, պիր էզ ասքէր կեծտէրտի կիւլիկիայա. ծուլա
ըն պիր պեօյիւլի կէլտի գուլաթտը փայաս շէհրինի՝
կիւլիկիանըն եալը գարաթընտա: Ս ունու կեօրտիւք
տէ հայլարըն սէրասքէրի կոստանդին՝ հարպիճէ ալթը
էրիզ քիշի ալըպ պիլէսինճէ, վէ ղաթիլէն ծնարըն իււ
թիւնէ էնիպ՝ չօղլունու գըրտը. վէ գալանլարը գօ-
վալայըպ տաղըլթտը վէ գաջըրտը:

()

() պիր պեօլիւքերի պունու կեօրտիւքերինսէ՝ եիւրիւտիւքեր հայլար իւղերինէ իքի քերդէ , վէ ծնլարա եէնկիլիւ պաշարլար : Սու ճէնքերտէ տիւշմանտան պեշ պին քիշի դրըլտը . վէ հայլարտան եիւզ քիշի : Սեօյլէ օլտուգտա՝ տիւշման կիթտի՝ իւճիւթիլէ աւքեր ալտը գօնէա սէմթինտէն վէ զայրը եերլերտէն . վէ թէքրար կէլտի գուշաթտը գարատան վէ տէնիզտէն փայա շէհրինի . պեօյլէ էտիպ ալտըլար վէ երգտըլար ծնուն գալէսինի , գըրտըլար գալէտէ օլանլարըն չօղունու . վէ չօգ քէլէփիլիլէ վէ էսիլիլէ չըգտըլար ծնտան . սօնգրա կիլիկիա իշինէ տաղըլլայ չօգ զալար էթտիլեր . վէ քէլէփիլիլէրիլէ տեօնիւպ կիթտիլեր քէնտի եերլերինէ :

1322 : Հայլար սրգըյա կէլտիքտէ՝ լատին փատիշահլարընա չհա՝ սրղընտըլար . վէ սրգաղան փափըն էմիլիլէ ծնլարտան եարտըմ տիլէտիլեր . նիճէ քի զայրը վաղիթտէ էթտիլեր . վէ լաքին ֆայտա եերինէ զարար կեօրտիւքեր . զէրէ մըսըր սուլգանը նասըր՝ հաշան կեօրտիւքի հայլար լատինլերէ սրղընտիլեր , վէ հայլարըն սեօգի իլէ ծնլար միւհքէմ թէտարիք իլէ կէլիյօրլար՝ հիսապըզ աքէր ճէմ էտիպ՝ էվէթլէտի ծնլարա գարշը վարմալ զա : Ս է նէ վաղիթ պիլտի քի ծնլար կէլմէյօրլար վէ հէմ կէլմէյէճէքլեր , հայլարըն իւղերինէ կիթմէք իւթէտի . վէ ծնլարըն քեօքինի գաղըմադ : Սունուն իշին սեօգինի պիր էթտի պիր պեօլիւք թիւրքման պէյի իլէ . վէ չիւնքի իշքիլէնի իտի թաթարլարտան , զէրէ ծնլար հայլարա տօսթ կէլինի իտի , ուպուտիլէթ իլէ էլէ ալտը ծնլարըն սերաքէրինի ատը թէմուրտաշ Սվիլէլինտէն պու թէմուրտաշ տօսթանէ կիրտի կիւլիկիա թօփրաղընա օթուզ պին աքէր իլէ . վէ հայլար ծնու տօսթ պիլերէք՝ հաճէթլերի օլմատը . ծնլար իսէ՝ աքէր տալլայ էօթէյէ պէրլիլէ իկիրմի պէշ կիւնլիւք եէրէ տէք՝ տէվ շիրտիլեր օլալարտա օլան հայլանլարը՝ կերէք գօյուն վէ կերէք սրղըր . թարլարը վէ էքին պիլին եերլերինի խարապ էթտիլեր . սօնգրա տիւշտիլեր քեօյլեր վէ գասապլար իւղերինէ , պօզտուլար , երգտըլար , վէ չօղունու եագտըլար . վէ գալէլերտէն տըշարը պուլտուգլարընը՝ գըրտըլար . մանաթըրլարըն վէ քիլիսէլերին ալթընը իւսթիւնէ կէլիլտիլեր . քահանալարը վէ կրօնաւորլարը էօլտիւրտիւ

տիւրէր . մէջսրւարը աչըս' մալ պուլմագ իշին , վէ էգ լիւէրին քէմիքէրինի չըգարու' եագտըլար , խրիս-
թիանլարա րէզիլ լիք օլտուն տէյի . վէ սօնդրա չօգ թա-
լան ալըս , խայլի էտիրէր իլէ' չըգուլ կիթտիւրէր :

(Եւսար սափուշուս չէքիւտիքտէ , իշէրի սալար թիւրք-
ման ապքերի աւիր օմար տէտիքէրէ պէյլէրի իլէ' քի
սեօզ էթմիշէր իտի թէմուրտաշ իլէ . պունլար տախի
օնլար կիպի կիւլիկիոնըն տեօրթ դարափընա աիւշիւս'
պուլտուգլարընը ափարտըլար . վէ տեօնիւս էէրլէ-
րինէ կիթտիւրէր :

Ելիւրիւտի սօնդրա մըսըրլընըն ապքերի' գալանը գափ-
մագ իշին . վէ հէր նէ քի էթտի պունլար' տիլլէն թա-
պիր օլունմալ , վէ գալէմէ կէլիս' եալըլմալ : Հէր
նէրէյէ պաստը իսէ պունլարըն այաղը' եանդըն ալէ-
վի կիպի եագըս եանտըրտը օրթալըզը . գըլըճ չալ-
մագ վէ էսիր ալմագլա , սօյտուլար' երգտըլար վէ խա-
րապ էթտիւրէր . ալտըլար պիր գալ գալէ , վէ աթէշէ
վուրտուլար ատանա շէհրինի . վէ երգըս պօզտուլար
գալէսինի . վէ տահա չօգ մուսիպէթլի իշէր իլէտիւր-
տէն սօնդրա' վիլայէթի խարապ պըրագտըլար . վէ ի-
կիրմի պին էսիր ալըս , չօղունու տախի մարտիրոս էթ-
տիւրէր . վէ սէվինէրէք էէրլէրինէ կիթտիւրէր : Պէօլլէ
պիր ֆէնա վագիթտէ հայլարըն պէօյիւքէրի աիւշ-
մանա գարշը տուրմալը' իքէն , պիրի պիրինէ զըտտ օ-
լուս , պիր պիրի իլէ ճէնք էտէրլէր իտի , վէ պիրի պի-
րինտէն գըրըլ բըրար իտի :

Պու հալէ տիւշտիւքտէ կիւլիկիա մէմէքէթի , կու 1323 :
տանդին կաթուղիկիու վէ լեոն փատիշահ քեաղատ եա ՀՏԷ :

դըս սըբաղան փափա , վէ չէքտիքէրինի պէյան էտիպ
եարտըմ իսթէտիւրէր : () տախի չօգ քէրրէ եուղտը
օնլարա թէսէլի քեաղատլարը , վէ էօկիւթլէր վէրտի
քի մուհապիթ իլէ պիրլէքտէ օլտունլար , վէ էյի ա-
մէլլի կէշինսինլէր : Վ է հապնէ տէ կեօնտէրտի քի
մէմէքէթին խարապլըղընը աիւզսիւնլէր , վէ տիւշ-
մանա գարշը ապքեր տէվ չիւսինլէր :

Վ է պաշգաճա հէր խրիսթիան ճինսինէ քեաղատ եագ-
տը քի հայլարա իմդատ էթտինլէր : Վ է նիյաղնամէ
եագտը թաթարլարըն խանընա , ատը ապուսայիտ :
Հայլար տախի րէճաճի կեօնտէրտիլէր օնա' քի քէնտի-
լէրինէ եարտըմճի կեօնտէրսին : Վ պուսայիտ տէ
հալը

Հարպիճէ իկիրովի պին ապեր եօլլատը կիւլիկիա մէ՞մ
լէքէթինէ՝ քի կեօզէթսինլէր օ եէրլէրի : Մ է ետղտը
լէոն փատիշահա՝ քի ըահաթտա օլտուն . վէ էլ չի կեօն
տէրտի մըսըր սուլգանընա՝ քի պարը չըգ եթսին հայ-
լարլա :

Մ է լաքին հէնիւզ թաթարլարտան եարտըմ՝ կէլմէ-
տէն վէ մըսըր պէյիլիլէ պարը չըգ օլմատան՝ տիւշման
լարտան պիւր եզ ապեր կէլտի քիւչիւք հայաստանտ :

Մ է հէնիւզ կիւլիկիա թօփրաղընա կիրմէտէն չըգտը
հայլար ծնարա գարը . վէ խըշմիլէ ծնարըն օլտու-
սունա կիրիպ չօղունու գըրտըլար . էն սօնղունտա
տայանսմայըպ՝ չօղու տիւշտիւ . վէ պաղիսի պէօյիւք
լէրտէն էսիր օլտու . վէ գալանլար գաչըպ՝ մէթին գա-
լէլէրէ կիրտիլէր : Մ է տիւշմանլար իլէրի եիւրիւյիւպ
պիր դաչ գալէ երգտըլար . վէ պիր գաչընը եագտըլար :
Խորիսթիանլարըն չօղունու տախի քիւչիւք հայաստան
տա մարտիրոս եթտիլէր . վէ քիմինի տէ էսիր եթտի-
լէր . վէ լաքին հաչան իշիթտիլէր քի թաթարլարտան
եարտըմ՝ կէլլիլ օլ հայլարա , գաչըպ եէրլէրինէ կիւթ-
տիլէր : Պուգատար մուսիպէթլէրի կեօրիւպ կոստան
գին կաթուղիկոս՝ վէ աճըստան տայանսմայըպ խաւ
թալանտը վէ էօլտիւ . հայրապետիկի սիւրտիւ իքին
ճի օթուրմասընտա . 12 . սէնէ :

1323 : Պոստանդին իւչիւնճի՝ լամբրոն շէհրինտէն՝ կաթու-
շէք : Ղիկոս օլտու սիստէ գայսէրիլիլի կոստանդինին եէրի-
նէ : Պու կաթուղիկոս պիր իշիլին կիւթտի հալէպէ .
վէ ծնտա իքէն մըսըր սուլգանընտան տալէթճի կէլ-
տի ծնա . օ տախի մըսըրա կիտիպ կեօրիւշտիւ սուլ-
դանլա . վէ ծնտան իքրամ կեօրտիւ . վէ քէնտի Ֆիրա
սէթլի սեօզլէրիլիլէ ծնուն հաղընը էլէ սլըպ՝ պարը
չըգ տիլէտի լէոն փատիշահըն դարաֆընտան . սուլ-
դան տախի սեօզ վէրտի վէ շարգ եթտի ծնպէշ սէնէյ
էտէք : Պէօյլէ օլտու գտա կոստանդին կաթ . սէվինճ
իլէ տեօնտիւ քէնտի քիւրսիսինէ . վէ հայլարը զիյա-
տէսիլիլէ սէվինտիրտի , վէ տեօթթ սէնէտէն սօնղրա
էօլտիւ :

1327 : Յակոբ իքինճի՝ գրիգոր անաւարպէցինին գըզ գար-
շէք : տաշը օղըն՝ կաթուղիկոս օլտու իւչինճի կոստանդինին
եէրինէ . պու պիր ագըլլը վէ իլի կէնիշ քիմնէ խտի .
սէ՞ Փայտա , քի տար վագիթտէ կաթուղիկոս օլտու :
ի՞ք Պու

Պոլ վազիթլերտէ գրպրըս փառիշահընըն գարտաշը
օղլու ատը գոճիտոն , քի իքինձի հեթումուն զարլուն
ատը գրգգարտաշը օղլու իտի , շեօհրէթլի պիր կէնձ
իկիտ . քի չօգ իգզէթլի վէ նամտար օլմիշտի լատին
լէրին վէ ռումլարըն գրթընտա . (քի սօնղրա հայ փա
տիշահ օլտու :) Պունուն թէյգէսի մարիամ կայսրու
հի՛ տէտիկիմիզ հեթում փառիշահըն գրգգարտաշը
չօգ տիւրլիւ մէտհինի իշիտիպ՝ ստանպօլա չաղ բրտը
օնու կեօրմէկ ինին : () տախի կիթտիբտէ՛ թէյգէ
սի օնուն դարգընը վէ վարըշընը կեօրլուպ՝ պէյէնտի ,
վէ օնա նիքեահ հեթտի ընձալտան պիր պէօյիւք քիմ
սէնին գրգընը : Վ է օ գրգ էօլտիւքտէ՛ ալտը սիւրգէգ
ատը պիր ղայրը պէօյիւք պէյին գրգընը , օնուն ինին
քէնտիսի տէ սիւրգէս տէնիլտի , եանի սարգիւ . վէ
կայսր պոնու սէվիպ փաշա հեթտի աքայիա մէմէքէ
թինէ (քի մօւանըն երլտըզ դարաֆրնա տիւշէն սէմթ
տիր :) () տախի օրատա իլէրի կէլտի ֆիրասէթ վէ
գուվլէթ իլէ . վէ էլի ալթընտա ասքէրի վար իտի ,
կէրէք հայլարտան վէ կէրէք ռումլարտան :

Ըսի օլտու օ կիւնլերտէ յովհաննէս կայսերէ՛ կանտա (1342 :)
կուզէնոս ատը ընձալտան պիրիսի . վէ յովհաննէսէ (չղա :)
գարշը կայսր օլտու . պու՛ էլ չիլէր էօլլատը գոճիտո
նա , քի քէնտիսինի պիւլին կայսր , վէ յովհաննէստէն
կէրի տուրուպ՝ քէնտիսինէ միւգիօլտուն : Պոլ իշէ կիւ
ձէնիպ գոճիտոն , պէն պիլիրիմ տէտի քիմէ իգաէթ
էթմէլի . վէ քիմէ էթմէմէլի : Վ է էլ չիլէր սէրթձէ
ձէվապ վէրտիքտէ՛ օնլարը գուլթուպ զընտանա գօ
տու . վէ չօգ իշլէրտէն սօնղրա եիւրիւտիւ կանտակու
զէնոս իւպէրինէ , վէ գօվալատը օնու . վէ հէր եէրտէ
օնա գարշը գօյարադ՝ սալը վէրմէտի քի ըահաթ կայ
սերլէքէտ . միւրատը պու քի յովհաննէսին կայսերլի
կի մամուր գալսըն . չիւնքի օլ յովհաննէս թէյգէսի
նին թօռնու իտի : Վէլէլիմ շիմտի պիգիմ թարիխիմէ
ղին նագլինէ :

23 : Սէշնձի լեռնոսն խայրնւղը . վէ Ռէւար Տարրւարն
Եւրեւելի : Սէ Ռիւար Կառնդիսոսն ձագի :

Է . 40 = 42 :

1330 :
ՃՏԹ :

Սիր էզ րաճաթըդ պուլտուգտա կիւ լիկիա վիլայ
էթի՛ պիր պեօյիւք տիւշմանըդ տիւշտիւ լեռն
փատիշահըն վէ պայլ օշնին մապէնինէ՛ քի ծնուն
գայնաթասը՛ իտի . վէ տիւշմանըդ գըզը շտըգտա աւ
քէր կեծնտիւրտի լեռն փատիշահ ատմնա իւզէրինէ .
վէ դուլթուու օշն պայլը վէ ծնուն գարտաշնը քի հայ
լարն սերասքէրի՛ իտի . վէ ծնլարը Էօլտիւրիւ պայլըն
պաշնը մըսըր պէյինէ Էօլլատը , վէ կոստանդինին
պաշնը թաթար իսանա : Պունու պեօյլէ Էտիպ չա
ղըրտը գարտտան հալար օղլունու գոհիտոնուն գար
տաշնը՛ ատը յովհաննէս , վէ ծնու պայլ էթտի . (հայ
ճա իշխան իշխանաց .) վէ պաղտին ատը լատինին պի
րինի տէ սերասքէր տիքտի :

Պու լեռն գըլտը քէնտի զէվճէսինէ՛ քի օշն պայլըն
գըզը՛ իտի , վէ հայլարն սուլգանը , վէ խայրնըղիլէ
ծնու Էօլտիւրիւ պայլըն Էտիպինէ գարը ալտը՛ սիկիլիա
փատիշահըն գըզընը՛ ատը կոստանդին : Պունլարը
էթմէ կիլէ ալլահըն նաղարնտան տիւշտիւ , վէ ինայ
էթի պարի՛ իւզէրինտէն գալգալ :

1334 :
ՃԺԷ :

Սիր գաջ վագիթ կէշտի կէշմէտի թէվաթիւր պուլտու
քի լատինլէր հէփիսի հազըրլանմըշ տըր կէլմէ կէ կիւն
տօղուսու գարաֆընա , նք եերլէրի ալմաղա , վէ խրիւ
թիան տինինէ գարը օլանլարը գըրմաղա : Պու հա
պէրտէն չօդ գօրգտու մըսըր սուլգանը նասըր , վէ
հալէպ պէյի : Սէ Էօյլէ զանն Էտէրէք քի հայլարտըր
ծնլարը թահրիք Էտիպ՛ տալէթ Էտէն , սեօգ պիր էթ
տիլէր՛ քի հէր նէ գատար հայ վարիսէ օ սէմթէրտէ՛
ճիւմլէսինի զայ էթսինլէր . զէրէ տէտիլէր , նէլէքի
պունլար պուրատատըր՛ պիգ րաճաթըդ պուլտանըդ
Էրոպալը ֆրէնքլէրին կէլմէսինտէն : Պունա պեօյլէ
գարար վէրտիքլէրինտէ , մըսըր սուլգանը քի ծն պէշ
Էրլ միւտտէթ իլէ պարըզդ շարդը գօմիշ իտի , շարդը
նա գարը հատսիգ հիւսպսըդ աւքէր տէվշերիպ , վէր
տի հալէպ պէյինէ՛ քի Էէնիտէն տիւշման օլմիշ իտի
լեռն փատիշահ :

Պուն .

Պունլար ան անսորգ կիւլիկիւ միւլայեթինէ կիրտիւէր 1335 :
 համբարձում կիւնի. վէ հսլարը ըսհաթլըգտապու. չճի :
 լուպ՝ եիւրիւտիւէր քեօյլէրէ վէ գասապալարա վէ
 հիսարօրգ շէհիւլէրէ. վէ պուլտուգլարընը դըրտը-
 ւար, աշարհասանլարը վէ եկեղեցականլարը, էր-
 քէքէրի վէ գարըլարը, չօճուգլարը վէ իխթիարլարը.
 վէ լաքին պէյէնտիքլէրինի ալտըլար. եագսըլար եվ-
 լէրի վէ սարալարը, քիւլսէլէրի վէ զիյարէթ եերլէ-
 րինի. վէ սօնդրա էսիւրլէրի վէ թալան էթտիքլէրի
 շէյլէրի տէվլիւրիպ՝ կիթտիւէր :

1) Է կինէ թէքըր կէլտիւէր մըսըրլըլար, վէ դալան 1337 :
 լարըն իւթինէ եիւրիւտիւէր : Պեօյլէ օլտուգտա՝ չճի :
 տիւշտիւ լընն փատիշահ պիւր մէթին գալէյէ. վէ վի-
 լայէթին խարապ օլտուղունու կեօրիւպ, վէ չարէսինի
 պուլամայըպ, էլ չի եօլլատը մըսըր սուլգտնընա վէ
 պարըլըգ տիլէտի : () տախի էլ չիւէր կեօնտէրիպ
 լըննա՝ տէտի. պէն սէնինլէ պարըլըգ էտէմէմ թա
 եէմինիլէ պանա սեօգ վէրմէտիքճէ քի հիւ պիւր տիւր-
 լիւ քեաղատ եազմայաւընա եւրոպալըլարա, վէ աուլ
 էլ չի կեօնտէրմէյէսին ծնլարա : Սըգըյա կէլտիքտէ
 լընն՝ աւետարանա եէմին էթտի պու իշ իչին էլ չիլէ-
 րին էօկիւնտէ՝ վէ պեօյլէճինէ գուրթուլտու լընն օ-
 նուն էլլինտէն. վէ վիւլայէթիտէ իւլ էրլգատար ըա-
 հաթլանտը :

Պաշատը լընն փատիշահ կինէ կիգլիճէ մէթուպլաշ 1339 :
 մաղա եւրոպալըլարա : 1) Ըսըր սուլգտնը պունու չճի :
 տուլտուգտա կիւլէնտի. վէ հիւ սէս չըգարմատան ծն-
 ալթը պին աթլը աքէր եօլլատը : () յըլար տախի կիւ-
 լիկիւ թօփրաղընա կիրիպ՝ չօգ զիյան էթտիւէր. վէ
 ծնալթը գալէ՝ թէմէլինտէն երգտըլար, վէ զայրը չօգ
 գարար վէրէրէք՝ ծնու պունու սօյտուլար, վէ թալան
 էթտիքլէրի շէյլէրի տէվլիւրիպ տեօնտիւէր եերլէրի-
 նի : () յնտան սօնդրա արթըգ աշիւեարէ քեաղատ եա-
 գամատը լընն օ սէմթլէրէ, վէ հիւ պիւր էլ չի եօլլայա
 մատը. սալթ լատինլէր էլիլէ կիգլիճէ տուլտուլտու
 սըբազան փափա թէհլէքտէ օլտուղունու, վէ ծնտան
 եարտըմ տիլէտի :

Պու պեօյլէ օլտուգտա խըրիւր տիւշտիւ լընն իլէյա-
 կոք կաթուղիկոսուն մապէյնինէ, վէ պեօյիւքլէրին
 վէ եպիսկոպոսլարըն իչինէ. զէրէ չօղու տալանըպ գար

չը տուրտու քի քեաղատ եաղը՝ լմասըն եւրոպալը լա-
րա . չօղու տախի պու շէյէ զըտ սեօյլէր իտի : յՆ պեօյ-
իւիւայ , վէ միւնաֆըգ քիմսէլէրին սեօզի իլէ գալիլա
գըղը շըպ , վէ լւսն փատիշահըն տարընըղը դուծու-
շուսլ ալէվլէնտիքտէ , ծնա գարը տուրտու յակոբ կա-
թուղիկոս , վէ ազար էտիպ՝ գօրգու վերտի ծնա : ()
տախի զլյատէսիլիլէ տարընըղիլէ՝ ազլ էթտի ծնու
կաթուղիկոսըգ մանարպընտան . 14 . սէնէ սիւրտիւք
տէն սօնղըա :

1340 :

Ի խիթար՝ երնջակ էյալէթինտէն քոնի տէտիքլէրի
չէթ : քեօյտէն կաթուղիկոս օլտու յակոբ սըսեցինին էէրի-
նէ : Պունուսն կիւնիւնտէ մէյտան պուլտու ունիթօու-
լուլար . պունլարըն էվվէլքիսի վէ պաշը օլտու յովճան
վարդապետ քոնեցի՝ նչեցի տէտիքլէրի ետայի վարդա-
պետին շայիրտի : Պու յովճան վարդապետ պիր գաչ
քիշի պիրիքտիլիպ էէնի կարգ իճատ էթտի նբ տուի-
նիկոսուն կարգընա եագըն . քի տէնիլտի ունիթօու-
լար պիրլիկի : Պունլար Տէփիսի լատին դարաֆը-
նա տեծնիւպ՝ հայլարը նիզամլայալմտէր իքէն՝ հայ-
լար իչինէ պիր պեօյիւք եանղըն պըրագտըլար . զէրէ
պաշլատըլար հայ առէթլէրինի մասխարալըղա ալմու-
ղա , վէ ծնլարըն խորհուրդլարընը պօշա չըգարմաղա՝
կէրէք մկրտութիլարընը , վէ կէրէք կարգլարընը . օ
գատար քի էէնիտէն մկրտել էտէրլէրիտի հայլարը ,
վէ թէքրար ձեռնագրել էտէրլէրիտի քահանալարը ,
վէ Տէփիսինէ զօր էտէրլէրիտի քի հայ առէթլէրինի
լատին դարզընա չէվիրսինլէր , վէ լատին օլտունլար :
Պու շէյլերտէն պեօյիւք վէլվլէն տիւշտիւ հայլար ի-
չինէ հէր էէրտէ : վէ չօգ զարարը սեօզլէր վէ իշէր
գապարար չօգ վագիթ . իսթէրսէն պագ հայ թա-
րիսինտէ . Ե . 40 :

Պունլարլա պիր օլտու իքի քիշի , պիրի՝ ներսէս պալի-
ենց՝ որմի շէհրին եպիսկոպոսու . օ պիրիսի՝ սիմէն
պէկ էրպիւրում եպիսկոպոսու . վէ օգատար եօլտուզ
իշէր էթտիլէր քի հայլար գօվտու պունլարը , քի
պունլարտան պիրի սիմէն տէտիքլէրի գաշտը գը-
պընս առասընա . վէ օ պիրիսի էանի ներսէս պալիենց՝
պիր զայրը էէրէ :

1341 : Պու ներսէս հաչան իշիթտի քի միսիթար քոնեցի կա-
չի : Թուղիկոս օլմիշ թէզէ վարար ծնա , զէրէ ումարիտի
քի

քի ծնու ունիթօւլար դարափրնա ալա : Թէֆթիշ
էթտի կաթուղիկոս ծնուն էթտիքլերինի վէ ունի-
թօւլարն իշինի . վէ ծնու հէր դարափտան չիւրիւք
պուլուպ նզովք էթմէկ իլէ տըշարը պըրադտը նբ
քիլիսէնին պիրլիկինտէն՝ շէյլէ պիր քիմնէ կիպի . քի
հէր իմանա գարշը օլա :

Պու շէյտէն իֆրադ իլէ տարըլտը ներսէս , վէ տօս
տօղու չըգըպ կիթտի ֆրէնկիսթանա աւէնինն շէհ-
րինէ , քի օ զաման օրատա սաքին օլուր իտի պէնե-
տիքսոս սրբազան փափ . վէ տիւրլիւ տիւրլիւ իֆթի-
րալարլա շէքվա էթտի ծնա հայլարն էլինտէն , վէ ես-
լան սեօզլեր իլէ կեօսթերտի քի հայլար չօգ զալադ
վէ եանկլըշլըգ իշինէ տիւշմիշլեր . նիճէ քի էվլէլ-
տէն տախի եաղմըշիտի օ սրբազան փափա՝ ներսէսին
արգատաշը սիմէնն պէկ :

() սէմթլերտէ օ զաման պուլունտու ունիթօւլարն
պիր գաշը . պունլար տախի ներսէսիլէ պիր օլուպ , վէ
լատինլերտէն պիր գաշընը դարափլարնա ալըպ , քի
ծնլար տախի հայաստան մատտէլերինէ քէնտիլերինի
եէթիք կեօսթերիլեր իտի , տիւղտիլեր եանլարն-
տան եալան շէյլեր . վէ ծնլարը պիր քիթապ էտիպ՝
եիւզ օն եէտի եանկլըշլըգ երզտըլար հայլարն իւ-
զերինէ . վէ օ քիթապը սրբազան փափա վերտիլեր :

() տախի հիչ սէս չըգաւմայարադ կեօստերտի օ քի-
թապը միթթար կաթուղիկոսա վէ լնն փատիշահա : 1342 :
Վէ ծնլարն իքիսի տէ քիթապը օգուլուպ էմը էթ- չըմ :
տիլեր քի սինադոս օլսուն եպիսկոպոսլար վէ քահա-
նալար վէ վարդապետլեր իլէ սիս շէհրինտէ , վէ
էթտիքլերի սինադոստա օ քիթապա եազըլանլարը
էյիճէ Թէֆթիշ էտիպ՝ հէր պիր մատտէսինէ պիրեր
պիրեր ճէվապ եաղտըլար , վէ աշիքեարէ կեօսթեր-
տիլեր քի օ եազըլան շէյլեր չըլղն վէ միւնաֆըգ-
քիմնէլերին ապուրճուպուր սեօղլերի տիր . հէմ սօնդ-
րատան պէյան էթտիլեր քի ներսէս պալիէնց եալան
եպիսկոպոս տուր . վէ նզովք ալթընտա տրը :

Պունլարը հէփ քեաղատա ալըպ էլ շիլեր իլէ կեօս-
տերտիլեր սրբազան փափա . օ տախի կեօրտիւքտէ չօգ
սէվինտի : Պու սինադոստա մէվճուտ տէյիլ իտի լնն
փատիշահ . գերէ սինադոս դուրսըլմատան՝ էճէլի եէ-
թիշիպ էօլտիւ . փատիշահլըղը սիւրտի՝ 22 . սէնէ :

24 : Յովհաննէս փարիշաւն , վէ գոճիտոնուն , վէ Կոստանդինի
վագիւի . վէ Ժսրոպոսն Կաթողիկոս օշաւը :

Է . 42 :

1342 : **Յ**ովհաննէս պայլ՝ քի ճիւղան տէնիլիւր՝ գըպըս փա-
շիմ : **Յ**ովհաննէսն պարտաւը օղլու՝ պասպա դարաֆըն-
տան լատին , վէ անա դարաֆընտան հայ՝ զարլունտան
տօղմա՝ գոճիտոնուն գարտաւը՝ իւչիւնձի լւնուն թու-
նու . պիշիւնձի լւնն հօլտիւքտէ , ծնուն եերինն կէչիպ՝
փատիւնձ օլտու հայլարա . գերէ լւնունն նէ օղլու
վարիտի , վէ նէ գարտաւը :

Պու յովհաննէս փատիւնձ հիւ իշէ եարամազ պիր
քիմնէ իտի . վէ իշի եօլտուզ , վէ հայլարա գարիւ .
պու հօլլէ իշէր եթտի քի ըրձալլն վէ տաքերին կեօ-
զիւնտէն չըգար . վէ սարայլն դարգընը պօզտու , վէ
պիր պէթ պիշիմէ սօգտու . պունտան դայրի եմր եթ-
տի քի հէփիսիտէ հայլըղը պըրագըպ՝ հէր մատտէտէ
լատիւնձէ տէփրէնտինլէր : Պու իշէ հայլար տայանա-
մայըպ՝ գալըպ հիւճում եթտիլէր ծնուն իւզերինն .
վէ հօլտիւրտիլէր ծնու , պիր երլ փատիւնձը սիւր-
տիւքտէն սօնղրա :

1343 : **Ս**ոճիտոն՝ քի սիւրպէս տէնիլիւր եաթատ սարգիս՝ օ՝ քի
չղթ : **Ս**արայիա սէմթինտէ հաթիմ իտի , գարտաւը յովհան-
նէս հօլտիւքտէ՝ հայ ըրձալլ օլանլարըն մէշլէրէթի-
լիւ՝ փատիւնձ օլտու հայլարա : Հաչան մըսըրլլար
իշիթտիլէր ծնուն փատիւնձ օլտուգունու . վէ հէմ
սէզտիլէր քի հայլարըն տէվլէթի թէնգիլ պուլմատա-
տըր , սիւրիւ իլէ եիւրիւտիլէր կիլիկիա մէմէքէթի-
նէ : Սէ չիւնքի թէտարիքի եօղ իտի գոճիտոնուն ,
ծնլարա գարը տուրանայըպ , կիթտի սըղընտը պիր
գալէյէ : Տիւշման տախի իշէրի կիրիպ՝ չօգ զարար
վէրտի , վէ չօղլունու հսիր հտիպ՝ կիթտի :

1344 : **Ս**իր երլ կէչտիքտէն սօնղրա՝ թէքրար կէտիլէր , վէ
չղթ : **Ս**օգ տտամ գըրըպ , վէ կինէ եվլէլէր կիպի հսիրէր
վէ տօյումլուգլար շալլա՝ տեօնտիլէր : Վիմնէ եօղ
իտի քի պունլարլա էյիճէ ճէնք հտէ . վէ հայլարըն
պէօյիւքլէրի էլտէն պապտան տիւշմիշ կիպի իւմիտ-
սիզ գալմըշար իտի . վէ փատիւնձլարընտան պըդ-
մըշար իտի , վէ ծնտան կէրի տուրուպ՝ քէնտի իշլէրին
տէ

տէ խորը լծը հտէրէր իտի . վէ տին մատտէսինտէ
վէ տտէթ եանի թեօրէ խուսուսլարընտա՝ դարաֆ
դուծարագ՝ տայիմա գաւղայա տիւշմիշէր իտի . վէ
չօղու տախի կիւնտէն կիւնէ կիւլիկիատան չըգըպ՝
ղայրը սէմթէ կիտէր իտի . վէ ծնլարըն եհրինէ փա
տիշահըն լատին խըսըմլարը կէլիպ՝ շէհրէրէ վէ գա
լէլէրէ հաքիմ օլուրլար իտի :

Պունլար չօղալտըգտա , պաշլատը գոճիտոն փատիշահ
միլլէթէ զօր էթմէ կէ քի լատին դարպընա կէչինսին
լէր : Հայլարըն պիր գաւ պեօլիւքլէրի պունու հաղմ
հտէմէյիպ , հապէր վէրտիլէր գոճիտոնա վէ եալ
վարտըլար քի միլլէթի հայ տտէթլէրինտէն չըգար
մասըն . վէ դանըմատըգ եօլա սօգմասըն , ֆըրքի
նէ կէթիւրսին գարտաշըն՝ քի պէօյլէ իշէ էլ վուր
մաղ իլէ՝ էօմրինի թէլէֆ էյլէտի : Տինէմէտիքտէ
ծնլարը գոճիտոն , ծնու տախի էօլտիւրտիւլէր գար
տաշը կիպի . իքի սէնէ փատիշահլըգ սիւրտիւքտէն
սօնղրա :

Սոստոնդին՝ պէշինձի լւոնուս սօյունտան՝ պաղտին 1345 :
սէրապէրին օղլու՝ փատիշահ օլուպ կէչտի գոճիտու չըգ :
նուն եհրինէ . պու պիր ուսլու ադըլլը քիմնէ օլմաղ
իլէ . միլլէթի ըահաթ սագլամագ իսթէր իտի . վէ
պաշլատը մէթուպլաշմաղա լատինլէր իլէ . վէ սըբա
զան փափ իլէ : Տույտու մըսըր սուլդանը մէլէք նասըր
հասան , քի հայլար կինէ լատինլէրէ սըղընմիշէր , վէ
եհրլէրինտէ ըահաթ օթուրմիշէր , պու սէպէպտէն
տարըլըպ՝ ափէր տէվշիրտի մըսըր թօփրաղընտան
վէ սիւրեանի սէմթլէրինտէն . վէ միջագետք տէտիք
լէրի վիլայէթտէն . վէ պիւթիւնձէ գուվլէթի իլէ
եիւրիւտիւ հայլար իւզէրինէ , քի սիլէ սիւփիւրէ ծն
լարը կիլիկիա էօլքէսինտէն . էկէր տէտի ծնլարըն
փատիշահլըղը օրատան գալգարսա , արթըգ ծնտան
սօնղրա եւրոպալըլար տիւշինմէզլէր պուրայա կէլմէ
սինի , վէ պիզիմ իլէ ճէնք էթմէսինի :

Պունլարըն կէլէձէկինի պիզիմ կոստանդին փատիշահ 1347 :
էվլէձէ տույուպ՝ տէվշիրտի գալանլարըն պահատըր չըգ :
իկիտլէրինի . վէ հայլարըն պեօլիւքլէրինտէն պիրինի
սէրապէր էթտի աուր լիպարիւտ . քի պիր իկիտ քիմնէ
իտի . վէ պունլարլա վարտը մըսըրլըլար իւզէրինէ .
եարտըմձի եէթիշտի պունլարա գըպըս աուտաշընըն
փա

ժատիշահ, օտոր հուգոն . վէ ուսուցուլարըն աթլը
ապքերին սերապքերի սրբազան փափրն հմրի իլէ : Պուն
լար պիր երւելի իլէ հիւճում էտիպ տիւշմանլար իւ
զերինէ վուրտուլար գրրտըլար ճնլարը, վէ գալանլա
րը դօվալայրս՝ կիւլիկիա սէմթինտէն գաչըրտըլար .
վէ քէնտիլերինտէն տախի գրրըլան չօլ օլտու . հէր
նէ իսէ ճնտան սօնդրա պիր զաման լահաթլըգ պուլ
տու կիւլիկիա մէմլէքէթի :

Պեօլլէ օլտուգտա՝ չօգ մէքթուպլաշմագ օլտու սրբա
զան փափ իլէ կէնէ տին մատաշէլերի վէ ատէթլերի ի
չին : Պու սէպէպտէն յակոր սսեցի քի էվլէլտէն տա
խի կաթուղիկոս օլմիշ իտի , չըգըս պիթաթի սրբազան
փափրն այաղընա . վէ աղըցտան ճնունլա սեօլլէշիպ
հէր դարաֆտան ինքեաթ էթտի ճնու . վէ տիւշման
լարը եալանա չըգարըպ՝ չօգ լաղպլէթ կեօրտիւ ճն
տան , վէ աղիմ իբրամ իլէ տեճտիւ կէլտի կիւլիկիա
մէմլէքէթինէ : Վէ ճնուն տեճնիլնտէ հօլտի միթար
կաթուղիկոս . 14 . սէնէ հայրապետլիք սիւրտիւքտէն
1355 : սօնդրա : Վէ էթքրար պու յակոր օլտու կաթուղիկոս՝
պիշ : կոստանդին փատիշահըն վէ եպիսկոպոսլարըն իրատէ
թի իլէ՝ վէ տեօրթ երլ լահաթլըգտա հայրապետլիք
էտիպ հօլտիւ :

1359 : Սերոպ՝ սր թագէոս մանասթըրընըն առաջնորդու
պլը : արտազ էյալէթինտէն՝ կաթուղիկոս օլտու յակոր սսե
ցի հօլտիւքտէ : Պունուն տեօրտիւնճի սէնէսինտէ հօլ
տիւ կոստանդին հայլարըն փատիշահ . տէվլէթի
սիւրտիւ . 18 սէնէ . վէ թախթ պօշ գալտը իքի երլ .
զէրէ հայլարըն պեօլիւքլերի աղալմագլա կիւլիկիա
մէմլէքէթինտէ , կէլէնլերին սօյունտան , եախօտ քէն
տիլերինտէն տախի պիրինի փատիշահ տիքմէք իսթէ
մէզլէր իտի . վէ պեօլլէճէ սահապտըգ գալտը կիւլի
կիա , վէ կիտէրէք այաղ ալթընա տիւշիւպ չըղսանտը
տիւշմանլարըն հիւճում էթմէսինտէն :

25 : Սօնդրաբի լեռնոսն ձագթի վէ Կեօրաբիւնձի Կոստանդինի ,
վէ Էվէլէի պօղոսոսն Կաթողիկոս օլմասը . վէ Կայ Ժաթիշուհը ,
դէնն սօնդրա :

Է . 43 :

Լեռն լիւսինեան ալթընձի՝ անա դարաֆընտան հայ՝ 1365 :
պապա դարաֆընտան՝ ճիւղանըն վէ դուճիտոնուն պօթի :
սօյու , վէ դըդըրս փատիշահընըն խըսըմը , փատիշահ
օլտու հայլարա սէնէ 1365 . պօթի , սըբազան փափըն
մէթըմուպ եազմասի իլէ : Օ էրէ հաշան տուլտու սըր-
բազան փափ ուրբանոս պէշինձի Կոստանդին փատիշա-
հըն Էօլտիւկինի , վէ պիլտի քի հայլար պիր օլմայօր-
լար՝ քէնտիլէրինէ փատիշահ տիքմէկէ՝ եազար ծնլարա
վէ նասահաթ Էթմի՝ քի փատիշահ Էթմիլէր լիւսա-
նեան լեռնու : հայլարըն պեօյիւքլէրի վէ առաջնորդ-
լարը տախի ծնուն սեօզիւնի տիյնէյիպ տալէթ Էթ-
տիլէր ծնու , վէ զիյնէթիլէ հայլարա փատիշահ տիք-
տիլէր . Էվվէլտէն պու լեռն ալմիշիտի լուտովիկոս
ատըլ մաձար փատիշահըն խըսըմընը ատը մարիամ .

քի հայլար մարուն դժոյ տէտիլէր :

Պու լեռն հայլարըն սօնդ փատիշահը՝ պիր ագըլլը
վէ իղվէթլլ քիմնէ իտի , դապիյէթի դաթլլ . լաքին
նէ՞ ֆայտա՝ վագթի աձը . ըիձալլ տախի զիյատէսիլ
լէ աձըթտըլար . փատիշահա ետրտըմ էտէձէք Էէրէ
ծնտան կէրի տուրտուլար . քէնտիլէրիտէ պիրի պիրի-
նէ զըտտ օլուպ՝ պեօյլէձէ կիւլիկիա վիւլյէթի կիթ-
տիքձէ գայիֆ վէ գուվվէթսիգ զալար :

Պիր գաչ վագիթտէն սօնդրա մըսըր ասքէրի կիրիպ 1371 :
կիւլիկիա մէմլէքէթինէ , պաշլատըլար շէհրիլէրի պի :

Էագըպ երգմաղա : Պագուր կեօրտիւ լեռն՝ քի տէվ-
լէթի զայ օլույօր՝ պիր Էգ ասքէր տէվշիրիպ չըգտը
ծնլարա գարչը . պիր Էգինի գրտըգտան սօնդրա , պաշա
չըգամատըգտա՝ կէրի շէքիլտի . վէ Թէհլէքէյէ օղ-
րայրա՝ եարալանտը . վէ կիւձիլէ տաղլարա տիւշիւպ՝
պիր վագիթ կեօրիւնմէզ օլտու . վէ քիմնէ տէ պիլ-
մէտի քի նէրէտէ տիր . պուստան Էթթիւրի չալ օլտու
քի ձէնքտէ Էօլմիշ տիւր տէյի :

Պիր վագիթ կէչտիքտէ հայլար նիքեահ Էթմէք իս-
թէտի մարիամ սուլթանը պիր շէհգատէյէ՝ քի ծնու
փա .

փատիշահ տիքսինէր: Պոլ Ֆիքերտէ իբէն՝ իբի երւտան սօնորա մէյտանա չըգտը լեոն. վէ սէվինտիրտի հէփիսինի: () կիւնէրտէ էօլտիւ մեսրոս կաթուղիկոս. 13. սէնէ հայրապետլիք սիւրտիւքտէն սօնորա:

1372: Աոստանդին տեօրտիւնճի՝ մեսրոսլուն եերինէ կէչիպ՝ պին: կաթուղիկոս օլտու. վէ իբի երւտան սօնորա էօլտիւ:

Պօղոս՝ կոստանդինտէն սօնորա օթուրտու իւչ պուչուգ երւ:

Պոլ թարիխտէն պիր էգ էվվէլճէ մըսըր սուլգանը աղլ վէ հապս օլսենուպ՝ եերինէ կէչտի ամուճասը օլլու էշրէֆ շապան՝ քի խրիսթիանլարա խասմ իտի: Պոլ հաչան տույտու քի հայ փատիշահլըղը գուվլէթտէն տիւշիշ, վէ լեոն փատիշահ տախի լատինլէրէ տայանմիշ. հատսիգ հիսապսըղ ասքէր կեօնտէրտի կիւլիկիա էօլքէսինէ:

1374: Պունլարըն ասքէրի սէլ կիպի եիւրիւտիւքտէ կիւլիպին: կիա վիւլայէթինէ՝ հայլար պեօյիւքտէն քիւշիկէտէք՝ վէ փատիշահ ասքէրիտէ գօրգուլարընտան շաշուպ տալտաղան օլտուլար. պաղիլէրի սարփ վէ մէթին գալէլէրէ տիւշտիւ. պաղիլէրի տախի եիւքսէք եերլէրտէ օլան մաղարալարա գափանըպ՝ կիպլէնտի. վէ օթուգ պինտէն զլյատէ՝ էվվէլճէ դայրը վիւլայէթլէրէ գաչտըլար:] Եքին օրթատա գալանլար՝ գըլըճտան կէչտիլէր:

Վէստի արթըգ իւմիտինի լեոն փատիշահ. վէ ալտըղէվճէսինի մարիամ սուլլանը, վէ փինա աալը գըղընը, վէ շահան աալը կիւվէյիսինի. կիթտի սըղընտը պիր գաչ պեօյիւքլէրիլէ՝ կապան տէտիքլէրի գալէյի: Տիւշման պունու տույտուգտա՝ կէլտի գուշաթտը գալէյի. վէ չօգ ճէնք էթտիքտէն սօնորա՝ պիր շէյ էտէմէյիպ վէ գալէնին տեօրթ դարաֆընա ասքէր գօյուպ՝ եիւրիւտիւլէր քեօյլէր վէ շէհրլէր իւգէշինէ: Վ սօնորա իբի այ մուհասէրէ իրէ, ալտըլար սիս շէհրլինի, վէ դայրը շէհրլէրի: Տիւշտիւլէր սօնորա մանասթըրլարա. չօղունու տիւպ տիւգ երգտըլար, վէ չօղունու աթէշէ վուրտուլար. վէ պուլտուգլարընը ալտըլար. հէր եերի սօյտուլար. վէ հէր նէ գատար աաամ վար իսէ՝ իսթէտիքլէրինի էսիր էթ:

Եթտիւր , վէ Կալանը Գըլըճտան Կէջիւրիւյ՝ Գանսա
պոյատուրը վիլայէթի , վէ օգատար Եէրի չեօլէ տեօն
տիւրտիւրը , քի Թէքրար շէնլիք վէ փատիշահլըգ օւ
մասըն օրալարտա :

Պունտան սօնղրա Եսիրէրի պեօլիւք պեօլիւք Ետիւյ՝
Կարըլարը Երքէքէրի , Գըզլարը , Իկիտէրի , Բեօյ-
լիւրի , շէհիւրլէրի , Կրօնաւորլարը վէ քահանալարը
պաշգա պաշգա . Գօրլատըլար վէ Եգիլէթ Եթտիւր
Տէփիսինէ քի Խրիսթիան տինինի պըրագսընլար : | ա.
քին Գապուլ Եթմէտիքլէրինտէ՝ օնլարըն չօղունու Եա
րը պէլինտէն պիշտիւր , վէ չօղունու պօղազլատըլար .
Բեօյլիւրլէրին վէ պապղը աւամլարըն տէրիսինի տի
րի տիրի Եիւզտիւր . պեօյիւքլէրինի վէ րաղպիթլի
լէրինի օգ աթմաղիլէ Եօլտիւրտիւր . Կրօնաւորլա
րըն վէ քահանալարըն Կեօզլէրինէ Գըզլըն միւ չէքիւյ՝
քեօր Եթտիւր , վէ պագիլէրին տիլինի քեստիւր՝
վաղ Եթմիշլէր տէյի , վէ պարմագլարընը տախի
խուրտիւխաշ Եթտիւր : Սալթ Գըզլարը վէ Կէնճ ու
շագլարը ալուպ Կեօթիւրտիւր՝ սաթմագ իչին : Պու
մուսիսլէթի պօզղունլուգ վէ Եսիրլիք օլտու սէնէ

1374. պիճ :

Պեօյլէ օլտուգտա քի տօգուգ այ Գատար լւոն փա
տիշահ օթուրմիշ Խտի Կապանտա , Եօյլէ Գըթլըգ օւ
տու Գալէտէ , քի օնտա օլանլար պուլտուգլարընը Եէ
տիւր աթ Եթի վէ աթ տէրիսի՝ քէտիլէ սըչանա վա
րընճա :

Շէր շէյտէն իւմիտ քէսիլտիքտէ՝ միւշալէրէ Եթտի 1375:
լւոն՝ պեօյիւքլէրիլէ , վէ օնլարըն ըէյի իլէ հապէր պիճ :
Կեօնտէրտի սէրապէրէ . վէ օնտան Եման տիլէյիւյ՝ քի
քէնտիսի վէ քէնտիսի իլէ օլանլարը Կօլտիւրմէսին՝
Կիթտի պաղընա . օ տախի լւոնու վէ զայրըլարընը
չիթիէ զէնճիլէ Գօյուպ՝ Կեօնտէրտի մըսըրա : | Ե
ապէր տէ Գալէյէ Կիրիպ Եաղմալատը , վէ Գալէտէ
օլանլարը Ետի Ետիպ ալտը Կիթտի :

Հաչան Կեօթիւրտիւր լւոնու վէ զէվճիսինի վէ
զայրըլարը մըսըրա՝ զընտանա Գօտուլար : Պիր Գաչ
Կիւնտէն սօնղրա սէրապէր վէ պիր Գաչը ըէճա Եթ
տիւր սուլգանա քի օնլարը զընտանտան չգարսըն
լար . Էմր Եթտի սուլգան . Եկէր տէտի տինլէրինտէն
տեօնէրլէրսէ՝ հէմ չըգարըրըմ , վէ հէմ րայէթտէ
Ետէ :

էտերիմ: Պոլ սուլդանն օղլու մէլիք մանսուր տախի պու էմիր էթաի: Վէ լաքին ծնւար պու թէքլիֆի դապուլ էթմէյիպ զընտանտա գալտըլար էէտի երլ գաւտար: Պոլ լւոնուն էսիրլիկի օլտու սէնէ 1375. պիշ. ծնպիր երլ փատիշահլըդ սիւրտիւքտէն սօնղրա: Վէ կիւլիկիա տիւշտիւ մըսըրլը էլինէ: Վէ սօնղրա օսմանլը հիւքմի ալթընա կիրտի:

1380: Պէշ երլտան սօնղրա լւոն քեաղատ եազմագ. իսթէ պիթ: տի սրբազան փափա վէ սպանեօլ փատիշահլընա, քի պիր չարէ էթսինլէր. պու Ֆիքիրտէ իքէն լւոնուն կիւլէյիսի շահան՝ պիր դաշնն րէճասի իլէ գուլթուլտու. վէ լւոնտան քեաղատ ալըպ կիթտի սրբազան փափըն դարաֆընա. վէ ծնուն սեօզի իլէ վարտը սպանիա վիլայէթինէ, վէ լւոնուն քեաղատընը վէրտի յովհաննէս փատիշահա. օ տախի պօյնունա ալտը լւոնուն տիլէկինի:

() կիւլէրտէ էօլտիւ մէլիք մանսուր՝ մէլիք էշքէֆ շապանն օղլու. վէ էէրինէ կէչտի ծնուն դարտաշը մէլիք սալիշ ալթը եաշնտա: Պոնա քեաղատ կեօն տէրտի սպանիա փատիշահլ յովհաննէս՝ աղիմ փէշքէշլէրիլէ. վէ տիլէտի քի ազատ էթսին լւոնու, վէ քէնտիսինէ պաղըշլասըն, վէ քէֆիլ օլտու քի ծնտան

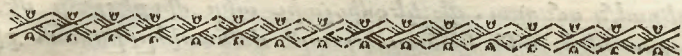
1382: պիր զարար օլմայա: () տախի ծնուն սեօզիւնի գըրլպլն: մայրպ գօյվէրտի լւոնու վէ դարըսընը վէ գըղընը. վէ իքրամ էտէրէք եօլ վէրտի ծնւարա. վէ ճէվապ եաղտը սպանեօլ փատիշահլընա. սէնէ 1382. 784. րէճէպ այլնտա:

1 Նտի լւոն մըսըրտան երուսաղէմէ, վէ վիյարէթինի էթտիքտէն սօնղրա՝ դարըսընը վէ գըղընը՝ քէնտիլէրին րէճասը իլէ օրատա եէրլէշտիլիպ՝ կիթտի հուլմայա. վէ ծնտա չօգ րաղպէթ պուլուպ՝ կիթտի սպանիա վիլայէթինէ յովհաննէս փատիշահլըն այաղընա. վէ մէմուն օլտու ծնտան: () տախի լւոնա պիր շէհիր վէրտի ագարէթլէրիլէ: Վէ չիւնքի օ վագիթլէրտէ Ֆըրանսըղ իլէ ինկիլիկին ճէնկի վար խտի, լւոն կիրտի մապէյնլէրինէ. վէ չօգ քէրրէ կիտպ կէլմէքտէ օլուպ՝ պիր քէրրէ տէ Ֆըրանսայա տեօնտիւքտէ՝ փաղէզ շէհրինէ էէթիլիպ՝ վէ օրատա խասթալանըպ էօլտիւ, ալթմըլ եաշնտա. սէնէ 1393. պիշ. նոյ. էմբեր այլն 19. գուլթուլմասընտան ծնպիր երլ կէչտիք.

տիքտէն սօնողա . վէ կեօմիւլտիւ պիւր միւքէլէֆ մէ-
ղարա կէլէստին կրօնաւորլարլն մանասթըրլնտա . քի
շիմտիլէտէք ծնտատրը :

Ս կ'օնուն վէվճէսի մարիամ սուլդան տախի՝ Թէմիզ
փաք Էօմրիւնի երուսաղէմտէ կէշիւրիպ՝ օրատա Էօլտիւ
սէնէ 1405 . ալթմըշ պէշ Էաշլնտա . վէ կեօմիւլտիւ
մէզարա՝ սը յակոբ քիլիսէսինին Էանլնտա : Քէզալլէք
քէնտի գըզը տախի փիննա ատլը , Էօլտիւ օրատա :
Պոնլար Էօլտիւքտէ՝ փատիշահլըղլն նամը նիշանը
հայլարտան գալգտը . վէ հիշ պիւր շէյ գալմստը փա-
տիշահլըղա միւթաալլիգ :

ԵՒՏԻՆՆԻ ՓԼՅ

ԵՄԲՐԵԼԸԳ ՏԵՎԻՒ

Հայտարեն Գաղաթիւն Գաղաթիւն :

ՔԱՐԻԻՍԻՄԻՒՍ ԵՒՍԻՆ ԵՒՍԻՆ ԵՒՍԻՆ ԵՒՍԻՆ
 պուրայա կէլիպ՝ եւթիշտի, միւլէթիմիդէ
 պաշ օլան պէօյիւկին վազթինէ պազա-
 րազ . չիւնքի թարիխ ծնունլա տօղրու տեօնէր . վէ
 թէքէրլէք միսալի տէվրինի էտէր : Եւմա չիւնքի օ
 փայէ գալգտը պիզտէն՝ ծնուն եւրինէ՝ կաթուղիկոս-
 լարեն վազթինի ղիքը էտիպ՝ ծնունլա թարիխիմիդին
 իւլէրի վարմասընը ույտուրմազ իւզրէ իզ : պազրիւլէ-
 րին վազթինի տախի պիւլէ ալարազ :
 Վէ լաքին հէնիւլ իշիմիդէ պաշլամատան էվլէլէ պիր
 շէյ տուրումազ իսթէրիմ : Պիւլիշ օլասընըք քի հայ
 միւլէթին փատիշահլըղը կիւլիկիատան գալգտըղը վա-
 գիթ՝ չօղալմիշ իտի պէօյիւք հայաստանտա քիւրտէր .
 ծնլարեն չօղու օթուրուր իտի միւլէ տէտիքլէրի մէմլէ-
 քէթտէ վէ վասպուրականտա . վէ տուրուրեւանտա, բա-
 ղէշ սէմթինտէ վէ սասուն էյալէթինտէ վէտարոնտա .
 բզնունիք գարափլարենտա, վէ աղճնիք թօփրաղընտա՝
 միջագետք տէտիքլէրի էօլքէտէ, էօյլէ քի քիւրտիս-
 թան տէնիլտի օ սէմթլէր . հէփինիսին տէ պաշգաճա
 պէլլէրի օլարազ : Վէգալիք թիւրքլէրտէն վէ թիւրք-
 մէնլէրտէն չօղու էվլէլէ հայաստանա կէլիպ, վէ
 քիւրտէրէ վէ ղայրը միւլէթլէրէ գարըշտա՝ պէլլէք
 սիւրէրլէրիտի : Վէ թաթարլար ճինկիւղ իսանտան
 սօնղըա պաղտատը ալըպ իւրիւտիքլէրինտէ չօգ պէլլէր
 պուրլարեն հիւքմի ալթընտա պէլլէք էտէրլէրիտի,
 թա՛ լէնկլթիմուր վազթինէտէք :

Պապ :

Պայ. 1 : Խիւնձի Բեռորոս Կաթողիկոսան վագիւի . վէ
լէնիւիճուր պէտէլէրինն պահուր էլնիսի :

Պ. 1 = 2 :

Թ Եռորոս իքինձի՝ Էվվէլքի պօղոս Էօլտիւքտէ (1378 :)
տեօրտիւնձի սէնէսինտէ՝ ծնուն Եէրինէ կա (պիէ :)

Թուղիկոս օլտու սիստէ . կէրչի օ շէճիր վերան օլմիշ
իտի , վէ լաքին կաթուղիկոսարմն գալտը օրատա .
կաթուղիկոսար տաիի ծնտա ռահաթլըգ պուլմայըպ
էօթէտէ պէրիտէ տէտիրկին կէզէրլէրիտի . վէ լա-
զըմ կէլտիքձէ օրայա տեօնիւպ՝ ձեռնադրութի վէ
մեռնսօրհնէք Էտէրլէրիտի պիր Էզ վագիթ :

Պու Թեռորոս կաթուղիկոսուն վագթինտէ զուհուր
Էթմիշ իտի լէնկթիմուր քի Էօզպէք Թաթարլարա
փատիլահ օլտու սըմրըղանտա , Թիւրքձէ սէմէր-
գանտ . սէնէ 1366 . պթէ . վէ ծնիքի երլտան սօնղրա
իլէրի կէլիպ , չօգ Եէր ալտը . վէ ասրպատական սէմ-
թինտէ Թէվիզ շէճրինի զապգ Էտիպ՝ օրատա տէվ-
շիրտի Եէտիեիւզ պին ապէր . վէ պուշարլա կէլիպ՝
տօղուզ երլ կէզէրէք , վէ Էօթէյէ պէրիյէ կիտէրէք՝
սալտը ապէրինի ասորեստանա , վէ պաղտատը ալտը
սէնէ . 1386 . պլէ . վէ տեօնտիւ վասպուրական մէմ-
լէթէթինէ :

Չօգ Եէրտէ չօգ պօզլունլուգ Էթտիքտէն սօնղրա 1387 :
կէլտի սիւնիք մէմլէքէթինէ , վէ Էն Էվվէլ երնջակ պլէ :
գալէսինի ալըպ՝ օրատա օլանլարըն ճիւմլէսինի տէ
գըրտը . ծնտան սօնղրա հայաստանըն զայրը շէճիրլէ-
րինիտէ ալըպ օրալարտա տաիի Էօյլէ Էթտի : Եիւրիւ (1389 :)
տիւ կիթտի տուրուբերան վիլայէթինէ տարոն սէմ- (պլէ :)
թինէ , վէ Էագտը տեօրթ գարաֆընը : Նքէրի տաիի
Էօթէյէ պէրիյէ տաղըլըպ չօգ խիյանէթ Էթտիլէր ,
խուսուսա քէօյլէրտէ : Քէօյլիւ գարընըն պիրի օ մու-
սիպէթլէրտէ պիր իշ Էթտի . պու գարը գուրթու-
լայըմ տէյի գըլըձ՝ գուշտընպ ալտը սէքիզ Էաշընտա
օղլուհու . վէ գալարիքէն՝ պագտը կեօրտիւ քի տիւշ-
մանլար Եէթիշտի արտընտան շաշտը գալտը , վէ քէն-
տիսինի զայիպ Էթտի . վէ չիւնքի Էլլէրինէ տիւշէ իշ
Ֆէնայա վարաձադ , վէ օղլու տինինի զայ Էտէձէք ,
տեօնտիւ տիւշմանլար իւզէրինէ , վէ պիր գալընը գըր-
տը .

տը. ծնւթ չօլալտըգտա՝ օղլունա պաղըպ՝ գըլըճը ի
լէ, էօլտիւրտիւ օղլունու, վէ իլընրիլէ պիր եիւքաէք
էէրէ չըգըպ՝ վէ եիւղիւնէ խաչ նիշանընը էտիպ, վէ
քէնտիսիսի աշաղա ալթըպ՝ օրատա ճանընը թէօլիմ
էթտի:

1394: Եիւրիւտիւ կիթտի սօնղրա լէնկթիմուր բասէն սէմ-
պիսք: Թինէ, վէ շիրակա, վէ վանանդա. վէ դարս շէհրինի
ալտըգտան սօնղրա՝ պիր շէյ էթտի: Սիր դարաֆա
այըրտը իւչ եիւղ տաճիկ. վէ պիր դարաֆա այըրտը
իւչ եիւղ հայ: Իսթէրիտիմ տէտի գուրա իլէ էօլ-
տիւրմէք պու իքի պէօլիւկին պիրինի, վէ լաքին չիմ-
տի պանա էյի կէօրիւնտիւ քի սալթ խրիսթիանալըրը
էօլտիւրէյիմ, վէ օպիրլէրինի աղատ էտէյիմ:

Պունու հայլար իշիթտիքլէրինաէ՝ պիր աղըգտան տէ-
տիլէր քի եէկ տիր պիղէ զայըրլար իլէ եաշամագտան
իսէ՝ խրիսթիանլըք տինինաէ էօլմէք. վէ լաքին օնլար-
տան իքիսի հայ պէօլիւկիւնտէն այըրլըպ կիրտիլէր
օպիր պէօլիւկէ: Պու իշի կէօրտիւքտէ լէնկթիմուր,
էմը էթտի քի գըրսընլար օ պէօլիւկի: () զաման
պաշտաւըր պաղըրմաղա օ իքի հայ քի պիղ խրիս-
թիանըք. տէտի ծնլարա լէնկթիմուր էկէր սիղ խրիս-
թիանիսէնիղ, պու սիւրիւտէ իշինիղ նէ. էօյլէ տէյիլէ
սիղ ֆէնս վէ եալանճի ատամլար սընըք. ծնուն իշին
գայ էթմէք լազըմ տըր սիղի. պունու պէօյլէ տէյիպ
էմը էթտի քի սալթ օ իքիսինի էօլտիւրսիւնլէր, վէ
օ պիրլէրինի սալը վէրսինլէր:

(1403:) Պունլարտան զայրի չօգ իշլէր էթտիքաէն սօնղրա՝
(պծք:) կիրտի լէնկթիմուր քիւչիւք ասիա սէմթինէ, վէ չօգ
շէհրլէր զապդ էտիպ՝ կէլտի գուշաթտը սիվաս շէհ-
րինի քի օրատա վար իտի եիւղ իկիրմի պին ճան.
պունլար դարշը տուրտուգլարրինա՝ եէմին էթտի
լէնկթիմուր, էկէր շէհրի պանա վէրիւսէնիղ տէտի՝
սիղի գըլըճտան կէշիւրմէմ: Եհրի ալտըգտա՝ հէր
նէ գատար օրատա իկիտ վար իսէ, էսիր էտիպ, գէն
կինլէրինի վէ քիպարընա իսքէնճէ էթտի. վէ հէփ
շէյլէրինի ալտըգտան սօնղրա, պաղլաթտը պաշարը-
նը այագլարընա. վէ թէքէրլէք կիպի եուվարլայա-
րաք՝ ալթտըրտը պէօյիւք չուգուրլարա, քի օրատա քէն-
տի գաղտըրտը. գարըլարը սաշարընտան ալթ գույ-
րուղունա պաղլատըպ՝ օլլալարտա սիւրիւթթիւ. չօ-
նէ
ճուգ.

Ճուգվարը էլ այագ պաղլը՝ պեօխը օվայա սերտի-
րիպ՝ հարման կիպի աթլարա չըղնթաթը . օնուն իջին
օ եէր սև հողեր աննիլտի , եանի գարա թօփրագլար :
Վ է շէհրին ապէրինի սաղ սաղ եէրէ կեօմնիւրտիւ .
ջինքի եէմին էթտիմ տէտի քի սիզի գըլըճտան կէ-
ջիւմէյիմ : Զօգ ուլուզլար պուլտու շէհրտէ . սիզ նէ
իշէ եարարսընըղ տէյէրէք , ճիւմլէսինի տէ պօղ-
տուրտու . պէն քի սաղլարը եաշաթմաթում տէտի ,
պիզի նի՛ջին եաշաթմալը : Լըգաթը ցօնըղա քիլիսէլէ-
րի . վէ թէմէլինտէն սեօքաիւ գըրգ մարտիրոսլարն՝
գըրգ գուպպէլի քիլիսէսինի , քի օրայա կեօմիւլմիշ
իտի օնյարրն թէնի :

Վրոնստան ոմեղրա իւէրի կէլիպ՝ դուլթուու երւարըմ
պայէղիտի, վէ տէսիւր դաֆէսէ գօտու: Վ է օ սէմթ-
լէրի վուրուպ՝ ալթմըշ պին եվ էսիւր էթտի՝ չօղու հայ,
վէ խօրասան սէմթինէ եօլլատը: Վէնտիսիտէ եօղ- (1406:
պէք վիւլայէթինէ տեօնիւպ՝ սէմթգանտա կիթտի, վէ (պծէ:
էօյտիւ. սէնէ. 1406. պծէ. օնուն եէրինէ կէլիպ փա

տիշահ օլտուկ օղլու շահնուխ աստղ :

ՊՈԼ ԼՆՆԿԹԻՈՒՆԸ ԿԵՐՃԻ ԱՅԻՐ ՉԱՂԻՄ ՎԵ ԽԱՅԻՆ ՔԻՄԱՆԻ
ԽԱՐԻ, ՎԵ ԼԱՔԻՆ ՔԻՄԱՔԻ ԽՈՂԱՆԹ ԿՏԵՐՍԵՆ՝ ճԱՏ ԲԵՑԵ
ԹԻՒԼԻԸ ԵԹԻՄՔԻՒՄԻ ՎԵ ԱՅԻՐ ՉԱՐԱՐ ՎԵՐՄՔԻՒՄԻ . ՍԱԼԹ
ՎԵՐԿԻ ԱԼԸՐԻՒՄԻ : ՊՈԼ ՏԵՐ ՆԵՐԵՅԵՎ ՎԱՐՍԱ, ՎԵ ՏՆՆԻԼ
ՇՆՏԻՐԻ ԳՈԼՂԱԹՍԱ, ԻՆԸ ՐԵՆԿԻԼ ԸՄՈՐԸ ԳՈՐԱՐՐԵԼՈՐ,
ԱԵՂԱԿ, ԳԵՐՄԵՐԸ, ՎԵ ՍԵՂԱՏ . ԵՎՎԵԼ ԱԵՂԱԿ՝ ՔԻ ՔԵ
ՐԵՄ ԵԹԻՄՔ ՆԻՂԱՆԸ ԽՈՒ . ԵԿԵՐ ՇՆՏԻՐՈՒՆ ՎՂԱՆՍՐ ԻՐԱԸ
ՄԵԹԼԵՐԻ ԻՆԸ ՔՆՏԱԽԻՍԻՆԵ ԽՈՂԱՆԹ ԿՏԵՐԼԵՐՍԵՆ : ՍՈՂՈՂ
ՐԱ ԳԵՐՄԵՐԸ ՔԻ ԱԹԵԼ ՎԵ ԳԵՐԼՈՂ՝ ՆԻՂԱՆԸ ԽՈՒ . ԼՆ
ՍՈՂՈՂՆՍՏԱ ՍԵՂԱՏ, ՔԻ ԻՐԹԵՐԳ ՔԵՐԵՄ ԿՏԵՂՔ ՄԵՅԻՆԼ
ԽՈՒ, ԿԵՐՃԻ ՃՄՈՒՄՆ ՍՈՂՐԱ ՄԻԼՈՂԻ ՄԱՍԻ ՕԿՍԱՂԱՐ :

Տերեր քի պու լենկթիմուր հաջան կիթաի քիւր
չայրնա եազըն աղոճանլար վիլայէթինէ , օրատա օլան
աղոճանք տէտիքլէրի հայլարը սիւրտիւ կեօնտէրաի
գանտահարա . օնլար տախի օրատա տինլէրինի աղէր
ազէր պըրագըպ ղայրը մէզհէպէ եէլթէնտիլէր .
գանտահար վիլայէթի տախի օնլարըն ատընա աղոճան
տէնիլտի . պու շէյի իսպալթ էթմէք իչին տէրլէր քի
օնլար փիշիքտիքլէրի էքմէկին իւզէրինէ խաջվարի պիր
նիշան գօրլար :

[illegible]

իսէ լէնկթիմուր հայաստանտա վէ աճէմիսթանտա
կեթիւրիւպ սեմէրգանտա, պիր դուլէյէ գօտու. վէ
էմը Էթտի ուղուպէթ իլէ՝ քի հիւ պիր քիմսէ օրա-
տան քիթապ չըգարմայա. Էկէր պիր քիմսէ իսթէրսէ
պիր շէյ օգուժադ, իլէրի կիրսին, պագսըն, վէ թէզէ
չըգսըն: Իսթէրսէն պագ հայ թարիխնտէ. Դ. 1:

2: Լ՝ Լէլէ Է Կարապետ Կաթողիկոսն Վագիթ՝ պէշիմ
հոսանքինէ վարէնձա:

Դ. 2 = 5:

1395: Էնիւզ լէնկթիմուր հայաստանտա իքէն՝ պէյին
պիրիսին՝ մէլիք Էօմէր ատլը՝ պիր դաշ խրիսթիան
քիմսէլէրին իղվասը իլէ՝ դութտուրտու թէոգորոս
կաթուղիկոսու, վէ Էօլտիւրտիւ օնու. 18. սէնէ հայ-
րապետիք Էթտիքտէն սօնղրա. վէ օնտան զայրի՝ օն
ալթը քիշի տախի Էօլտիւրտիւ հայ պէօյիքլէրինտէն.
վէ սօնղրա քէնտիսինիտէ՝ Էօլտիւրտիւ մըսըր սուլ-
դանը:

1396: Կարապետ Էվվէլէի՝ քի բոկիկ տէնիլը իտի՝ թէոգո-
պիրն: րոստան սօնղրա կաթուղիկոս օլտու հայլարա. 2.
սէնէ:

Դաւիթ տեօրտիւնձի՝ կարապետին Էէրինէ կէչտի.
վէ գալար. 4. սէնէ:

1402: Կարապետ իքինձի՝ դաւիթտէն սօնղրա կաթուղիկոս
պծն: օլտու. 7. սէնէ: Պունլարըն կիւնիւնտէ չօգ մարտի-
րոսլար զուհուր Էթտի՝ կէրէք Էվվէլ, կէրէք սօնղ-
րա. պագ հայ թարիխնտէ. Դ. 2:

() Վագիթլէրտէ թէքրար վէլվէլէ գօփտու միլէթ-
իլինտէ ունիթօւլար սէպէպլինտէն. չիւնքի օնլար
հայլարըն հէփ ատէթլէրինի վէ խորհուրդլարընը պօշ
պիր շէյ սայարագ՝ Էէնի ատէթլէր չըգարմիշլէրտի,
նիձէքի Էազմըլըզ հայ թարիխնտէ. Է. 40: Պիր
նամտար վարդապետ վարիտի օ վաման՝ ատը սարգիս.
չօգ ճահտ Էթտի պու պուլանդըլըր տուրուլթմաղա.
վէ չարէսինի պուլանմատրգտա՝ շէքիտի պիր Էանա:
վէ կիթտի սաքին օլտու քաջբեքունի սէմթիւտէ սու-
խարա մանաթլըրընտա:

() կիւնլէրտէ շէօհրէթ պուլմիշ իտի յովհաննէս
որոտնէցի վարդապետ կախիկ տէտիքլէրի քի սաքին
օլուր

ճշուր իտի ստաթև վանքընտա, վէ քարողլար տիւ
զեր իտի. պու եվլէլինտէն ունիթօւլարա սահապ
չըգտը. վէ լաքին պագտը կեօրտիւ քի ունիթօւլար
քէնտի շայիրտէրինի վէ սարգիս վարդապետին շայ
իրտէրինի թէքրար մլրտել էթտիւր, վէ թէքրար
ձեռնագրուլ վէրտիւր, յնլարտան կերի տուրտու,
հէմ քէնտի վէ հէմ ղայրը վարդապետէր, վէ ճէ
մասթ տախի. վէ լաքին ունիթօւլար օ գատար գա
պարթուր իշի քի հայլար պէլէրէ տիւշիւս' յնլարըն
հագգընտան կէլտիւր :

() կիւնլերտէ յովհան որոտնեցի հօլտիւքտէ, գրիւ (1388 :)
դոր տաթևացի քի ծնուն շայիրտի իտի, օ տախի գարջը (պլէ :)
տուրտու ունիթօւլարա. քէլլալէք սարգիս վարդա
պետ տէ հօլտիւքտէ' ծնուն եերինէ գրիւդոր իլթթեցի
կէչիւ' չալըշտը սեծտիւրմէկէ ունիթօւլարըն աթէ
շինի. վէ քէնտիսիտէ ղայրէթլէնիւ' այսմաւուրք քի
թապընը թէմամլատը, վէ մարտիրոսլուղա հապէս է
տիւ' միւրատընա երտի. վէ թովմա մեծոփեցի տախի
պու իշէ չալըշտը. պունձիլէյին առաքել վարդապետ
սիւնիք եպիսկոպոսու. վէ ղայրըլարը տախի : պագ
հայ թարիխինտէ. Գ. 3 : Սունլար հէնիւլ սաղ իքէն'
հօլտիւ իքինձի կարապետ կաթուղիկոս սիս շէհրինտէ :

7. սէնէ կաթուղիկոսլուղ էթտիքտէն սծնղրա :
Յակոբ իւշինձի' կարապետ կաթուղիկոս հօլտիւք 1409 :
տէ' կիւլիկիւ պէյի էմրիլիլէ կէչտի ծնուն եերինէ : վէ պծլ :
լաքին սիստէ օլանլար իքի երլտան սծնղրա' ծնու ղէ
հրլէյիւ հօլտիւրտիւր :

Գրիւդոր սէքիղնձի' հաչան կիւրիւթիւ գօփտու սիւ 1411 :
տէ կաթուղիկոսլուղ իլին' քէնտիսի գափտը օ ման պլ :
սըպը. վէ գարջը տուրանլարը' պէյին գուլլէթիլիլէ
ալթ էթտի. վէ լաքին սիս քիւրսիսի րահաթսըզ
օլարազ' կիթտիքձէ գըլամընտան չըգտը. պու սէ
պէպտէն սիստէ օլանլար եէտի սէնէտէն սծնղրա ծնու
սիւրտիւլէր պիր քալէյէ : քի օրատա հօլտիւ :

Պօղոս' արարատ մէմլէքէթինտէն' երուսաղէմ ա 1418 :
ռաջնորդու' սիսէ կէլիւ նիգամ վէրմէկ իլին' հէփիսի պկէ :
նին իրատէթիլիլէ կաթուղիկոս օլտու. վէ օ քիւրսիլի
պիր էլ նիգամլայըլ' տիւգտիւ :

Սու կաթուղիկոսլարըն վագթինտէ թէքրար պուլան
տը հայաստան վէ ալթը իւսթիւնէ կէլտի : ղէրէ պիր
դա

դարափտան մըսը սուղանը . օ պիր դարափտան եռ-
սուֆ՝ սասուն պէյի . պիր դարափտան ամիր էզզին՝
ոստան պէյի , օ պիր դարափտան միրան շահ՝ Թէվրիզ
պէյի՝ Լէնկէթմուրուն օղլու . պիր դարափտան շահ-
ուլս՝ ծնուն պէյիւք օղլու քի պէյիւք խանիտի խո-
րասանտա , վէ օ պիր դարափտան զայրը պէյլէր պիր
պիրլէրինէ զըտտ օլուպ . վէ հայաստան իշխնտէ ճէնք
էտիպ՝ պերպատ էթտիլէր տիւնէայը :

Պունլարըն իշխնտէն եռսուֆ պէյ կիթտի ալոր պաղ-
տատը . վէ իսքէնտէր առլը օղլունու պէյ գօտու օ-
րայա . վէ քէնտիսիտէ բագըլանդ էյալէթինէ կէլուպ՝
օթուրտու վաղարշակերտ շէհրինտէ Թիւրքճէ ալսը-
կիրտ . ծնտան կէլտի տայք մէմլէքէթինէ վէ ալոր
ախըսգայը . վէ օրալարտա չօգ առամ գըրոր :

1420 : Պոլ եռսուֆ էօլտիւքտէ՝ օղլու իսքէնտէր քէնտի եէ-
պիթ : րինէ գարտաշընը՝ առը շահմահմուտ՝ պաղտատտա օ-
թուրտուպ՝ կէլտի հայաստանա . վէ չիւնքի օրայա
կէլմիշտի շահուլս խօրասան խանը՝ ծնունլա ճէնք
էտիպ բագըլանդ օլասընտա՝ եէնկիլտի վէ գաչոր .
Կէրի տէծնտիւքտէ շահուլս՝ իսքէնտէրին օ պիր գար-
տաշընը՝ առը ճիհանշահ՝ ծնա զըտտ օլմադ իշխն պէյ
էթտի առպատահանա վէ հայաստանա : Պոլ տախի
պէյ օլտուղու կիպի՝ պաշլատը իսքէնտէրիլէ վէ զայրը
պէյլէրիլէ ճէնք էթմէ կէ հայաստան սէմլէրինտէ ,
Թա քի էօլտիւ իսքէնտէր քէնտի օղլու գապատըն է-
լինտէն : Պոլ ճիհանշահըն տէվլէթի տէնիլտի գարա-
գօյունլու : Եթէ քի տիարպէթիւտէ օլան ճիհանկիր
պէյին տէվլէթի ագգօյունլու տէնտի : Վ օ զաման
լարտա պունլար իտի ճիւմլէսինտէն նամլը :

Պունլար վէ զայրըլարը՝ տախի ծն երլ շէտիտ ճէնք
էթմէ կիլէ՝ գըթըղա սէպէպ օլտուլար : () գատար
քի հալգ հիչ պիր շէյ պունլամայըպ պիրիպիրինի եէ-
տիլէր . վէ չօղու տախի վիլայէթի պըրապըպ՝ զայրը
եէրէ գաչոր . պապ հայ Թարիխինտէ . Դ . 4 . 5 : Պիօյ-
լէ վաղիթտէ էօլտիւ պօղոս կաթուղիկոս . 12 . սէնէ
կաթուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնղար :

1430 : Պոստանդին պէլինճի՝ վահկայ շէհրինտէն կաթուղի-
պիթ : կոս օլտու սիստէ պօղոսուն եէրինէ : Պունուն կիւ-
նիւնտէ օլտու Ֆիօրէնյա սինադոսու . քի օրատա պիր-
լիք էթտիլէր ռումլար վէ հայլար լատինլէր իլէ . վէ
լա .

լաքին ռուսլարն պիրլիկի սիւրմէտի . պագ հայ թա-
րիխնտէ . Դ. 6 :

() Վագիթէրտէ իւերի կէլմիշ իտի հայաստանտա 1435 :
սիւնիք վիլայէթինտէ հայլարտան պիրիսի ատը պէլ- պճի :
գինէ՝ ռուսլէան սմբատրն օղլու , քի սըմնաղըն պիր
դարաֆընա տախի հիւքմ էտիպ , օրատա օլան հայլա-
րը էյիճէ դայըրըր իտի . վէ քիմքի օ սէմթէ գալաը-
սա մուհապպէթիլէ ալըալ՝ էյի գորուր իտի : Պունուն
կիւվէյիսի կիւրճի փատիշահը ալէքսան՝ պունա գըս-
գանըպ հասէտ էթտի , վէ իսթէտի վիւճուտինի գալ-
տըրմագ . պուլտու հայըն պիրինի՝ ատը ամնագին . վէ
օնուն էլլիլէ զէհրիլէտի օնու : Պէլգինէ էօլտիւքտէ՝
հայլար դուլթուպ ամնագինի՝ էլլէրինի վէ այագլա-
րընը քէստիլէր :

Վէ կիւրճի պէյի տախի օ երլ քէօթիւ եարալարա 1438 :
տիւշ օլտու . վէ սօնղրա տսի՝ օլտուգտա ճիհանշահ , պճի :
քի թէվիդ փատիշահը իտի , կէլտի ճիհանշահ կիւր-
ճիսթանա . վէ քիմի պուլտու իսէ էսիր էթտի . վէ
պէօյլէրէրինի էօլտիւրտիւ : Լէտը շամշուղգէ շէհ- 1439 :
րինի քի օրատա իկիրմի պին հայ օթուրուր իտի . վէ պճի :
չօղունու գըրուր . վէ սօգուգ պին տեօրթ էիւլ քիշի
էսիր էթտի : Պէօյլէ էթտի ճիհանշահ զայրը շէհր-
լէրէտէ : Վէրի տեօնաիւքտէ՝ հայլարըն իւզէրինէ փա-
շա տիքտի նախջօնանտա քէնտի օղլունու՝ հասան ա-
լի ատլը . վէ ըէվան շէհրինտէ տախի պիրինի օ-
թուրթտու ատը եադուպ՝ հասան ալինին հիւքմի ալ-
թընտա :

3 : Պրիգոր հոսաբէէէնց պէտիլէրի նախադիկոսան վալի .
քի օ պան նախադիկոսըգ դիւրսիս պէօնաիւ էլլիաթինէ . վէ
օնապ նախադիկոս օլտու իրախոս :

Դ. 6 = 9 :

Վիւնտէն կիւնէ սիւ քիւրսիսի՝ փայէսինտէն տիւշմիք 1439 :
իւզրէ իքէն՝ էօլտիւ կոստանգին կաթուղիկոս . 9 . պճի :
սէնէ կաթուղիկոսըգ էթտիքտէն սօնղրա : Վէ սիս-
տէ օլանլար օնուն էէրինէ պիրինի կէլիւրտիլէր յօպէփ
ատլը՝ իշէ եարամագ պիր ատամ , վէ նիճէքի պպիւ-
լէրի տէրլէր՝ աշխարհական իտի . պու պիր երլ օթուր-
տու օթուրմատը էօլտիւ . վէ լաքին կաթուղիկոսլա-
րըն

ընն սրաւընա կիրմէտի . կէրջի աւոր ծնւարըն սրրասը .
նա եազըլար :

1440 : Սրիգոր տօղուզունճի՝ մուսաբեկէնց տէտիքէրի կա
պձթ : Թուղիկոս օլտու սիստէ : Սէ չիւնքի ալ իտի օրատա
եպիսկոպոս , վէ քիւրսի տէ շեօճրէթինտէն տիւշմիշ
իտի , ֆիւլ հալ պէշ եպիսկոպոս ձեռնադրել էթտի
պէշիտէ լայրգ օլմայան քիմսէլէր : Սու իշի պէյէնմէ
տի կիւլիկիս սէմթէրինտէ օլան տեօրթ եպիսկո
պոս : վէ եէքտիլ օլարագ եազտըլար հայաստանտա
օլան եպիսկոպոսլարա վէ վարդապետէրէ , վէ տույ
ուրտուլար քի պու քիւրսիսին իշի ֆէնայա վարըեօր .
եկէր թեզէ պիւ չարէ էթմէզսէնիզ ըիւսլայ օլուրուզ
ղայրը միւլէթէր էօկիւնտէ :

Սու հապերտէն օյանըպ միւլէթին առաջնորդլարը ,
վէ պիրի պիրլէրինէ մէքթուպ եազմագլա եէքտիլ վէ
եէքճիհէթ օլուպ՝ սեօզ էթտիլէր քի սիս քիւրսիսինի
պըրադըպ՝ պիր զայրըսընը եէնի կաթուղիկոս դօսուն
լար էջմիածինտէ , եախտ օ՝ մուսաբեկէնց գրիգորու
էջմիածինէ կէթիւրիպ՝ օրայա դալտըրսընլար սիստէն
քիւրսիյի : Սունուն իչին եազտըլար ծա քի պույուր
տուն կէլսին էջմիածինէ :

1441 : Տիյնէմէտիքտէ գրիգոր՝ հայաստանտա օլան առաջ
պլ : Նորդլար իսթէտիլէր պու իշ իչին պեօյիք սինադոս
էթմէք , վէ րահաթլըզլա իշի պաշա չըգարալմ տէյի՝
մատտէի տույուրտուլար ըէվան պէյինէ՝ աւոր եա
գուպ : Սունլարըն հէփիսինէ աղըզ օլտու զաքարիա
եպիսկոպոս հաւուցթառ տէնիլէն մանասթըրըն ա
ռաջնորդու : իշի պեօյլէ տիւղիւպ՝ սինադոս դուրտու
լար վաղարշապատտա՝ էջմիածին քիլիսէսինտէ եպիս
կոպոսլար , վարդապետէր , վանահայրլար , կրօնաւոր
լար , վէ քահանալար , աղուն կաթուղիկոսու տախի
ծնտա , հէփ հէփ եէտի եիւզ քիշի . վէ պունլարտան
ղայրի աշխարհական պեօյիքլէրիտէ : Զօգ եպիսկո
պոսլար վէ վարդապետէրտէ քի կէլէմէտիլէր սինա
դոսա , եազտըլար քի սինադոսուն էթտիկինի՝ պիզտէ
գապուլ էտէրիզ :

Սու սինադոստա ճիւղէնին իրատէթիլէ վէ հերքէ
սին պէյէնմէսիլէ կաթուղիկոս օլտու կիրակոս վարդա
պետ՝ քաջեերունի էյալէթինտէն , խառաբաստ քեօյ
իւնտէն , քի օթուղիքի երլ խոր վիւրապ տէտիքէրի
մա .

մանասթրուտա սաքին օլմադիլէ վիրապեցի տէնիլտի •
պիր ալապ Կէօնիւլ լիւ եալալ քիմնէ , սեօղի տիւզ •
Կիւն , վէ ամէլի փաք , ագըլլը վէ սք քիթապլարա
էյի վուգուֆ Թահսիլ էթմիշ : Պեօյլէ օլմադ իլէ հայ
կաթուղիկոսլըգ քիւրսիսի էջմիածինէ գօնուլտու , վէ
լուսաւորիչին սք աջը օրատա • վէ սիս գալտը քէնտի
գալըրընտա • սէնէ • 1441 • պղ :

Վիրակոս՝ կաթուղիկոս օլտուղու Կիպի՝ օրհնուլի հաւ
մակը եազտը հէր եէրէ , հէփսինի նզովքտան չեօզ
մէքլէ , քիմքի պաղլանմիշ իտի սիստէ օլան կաթու
ղիկոսլարտան • վէ կաթուղիկոսլարա օրհնուլի եազտը ,
Կէրէք սիստէ օլանա վէ Կէրէք աղթամարտա օթուրա
հա : Քէնտիսիտէ պաշատը նիգամա գօմաղա կա
թուղիկոսարանը Էվլէլ քի դարդընա • մանասթրուարը
տիւզտիւ • վէ քիլիսէլէրի եէնիլէտի • վէ չօգ չալըշտը
քի առաջնորդար էյի վարսընլար , վէ միլէթ տախի
րահաթ էթսին :

Իքի երլտան սօնղրա մարկոս ատլը պիր Եպիսկոպոս՝ 1443 :
քի սինադոս վագթիստէ Կիւրճիսթանտա իտի վաղար 1443 :
չապատա Կէլիպ՝ կաթուղիկոսլուղուն էջմիածինէ Կէլ
տիլիինի Կեօրտիւքտէ՝ շաշտը • վէ պիր գաչ վէլվէլէճի
քիմնէլէր իլէ սեօյլէշիպ , վէ ծնլարտան տիւրթիւլիւպ
հասէտիլէ տօլտու • պուլտու քէնտիսինէ ույղուն կրօ
նաւորուն պիրինի նծատուր ատլը • վէ ծնունլա պիր
օլուպ իքիսիտէ պաշատըլար Կիրակոսուն կաթուղի
կոսլըղընը եէրմէկէ • օ Էվլէլ աղթամարը իտի տէ
տիլէր՝ վէ չօգտան նզովք իլէ պապլը տըր , ծնտան
էջմիածինէ կաթուղիկոս օլմադ : պունտան զայրի
Կէրէկ իտի քի օ Էն Էվլէլ կաթուղիկոսլարտան Է
պիսկոպոս օլայ իտի , վէ ծնտան սօնղրա կաթու
ղիկոս :

Պունլարա ույտու Կիրակոս ատլը վարդապետին պի
րիսի , վէ պիր տէ գաբրիէլ ատլը Եպիսկոպոս • վէ
համաղասպ երեքն Եպիսկոպոսու • պունլար քեաղատ
եազտըլար զաբարիա Եպիսկոպոսա հաւուցթառ մա
նասթրըն առաջնորդունա • վէ ծնու տախի՝ գօլայճա
դարաֆլարընա ալտըլար • զէրէ օ Եպիսկոպոս տէ Կիւ
ճէնմիշ իտի Կիրակոս կաթուղիկոսա , չիւնքի քէնտիսի
իսթէր իտի կաթուղիկոս օլմադ , վէ պեօյլէ օլտուղու
իլին՝ հազգ էթմէզ իտի ծնտան :

Պունլար սեօղի պիր հտիս' սրգլէթիլէ տալէթ էթ-
տիլէր եպիսկոպոսլարը , վարդապետլէրի վէ քահանա-
լարը , վէ մաստուսէն գրիգոր վարդապետի՝ քի մակու-
էյալէթին եպիսկոպոսի իտի : Պունլարը՝ տախի քէն
տիլէրինէ ույտուրուպ՝ օլտուլար օթուղ քիշի . վէ
սիւրիւիլէ կիթտիլէր էջմիածինէ քի էնտիրսինլէր կի-
րակոս վարդապետի կաթուղիկոսլըգ մանսրայրնտան :
Պունու տույտուղու կիսի կիրակոս՝ էվէթլէտի գաչ-
տը , վէ պիր էվէ կիրիպ սադլանտը :

1) Է լաքին ծնլար ծնու պուլուպ կեօթիւրտիւլէր եա-
գուպ պէյին գարշըսընա՝ քի ծնուն էմրիիլէ կաթուղի-
կոս էթմիլէրիտի կիրակոսու . վէ ծնա շէքվա էտէրէք՝
տէտիլէր , արատըգ պուլտուգ՝ քի պու առամ՝ վաքդիս
օլմամիլ , վէ խրիսթիան տէյիլիմիլ , պիւլիճի վէ տինի-
միղէ գարշը պիր քիմնէ տիր . Էկէր իսթէրսէնիլ պու-
նուն կաթուղիկոս օլմասընը՝ կէրէք տիր քի պունու
եէնիտէն վաքդիս էտէլիմ , վէ եէնիտէն կաթուղիկոս
լըգ վէրէլիմ :

Պէյ տէ տեծնտիւ տէտի գաքարիա եպիսկոպոսա . սէն
տէյիլիմի իտին պունու կաթուղիկոս էտէն . շիմտի նէ՞
օլտու սանա քի իսթէյօրսուն պունու եէնիտէն կա-
թուղիկոս էթմէք : () աքարիա եպիսկոպոս ինքեար
էտէրէք հաշա տէտի , պէն էթմէտիմ , քէնտի առամ-
լարը էթտի : () ըատա պիր կրօնաւոր պուլունտու կա-
թուղիկոսուն դարաֆրնտան վէ պիր ուշագ . պունլար
պիր աղըզտան հայգըրարագ տէտիլէր , պունլար եա-
լան սեօյլէր , վէ հագգա գարշը իշ դութար : Պու
սեօզ հէնիւղ աղըզլարընտա իքէն՝ վարդապետլէրտէն
պիրի՝ առը ստեփաննոս՝ քի պիլէ իտի գաքարիա վար-
դապետիլէ՝ օ՝ տիվանտա պիր սիլլէ վուրտու ուշաղն
աղընա : Պունու կեօրտիւքտէ պէյ՝ տարըլտը , վէ հէ-
փիսինիտէ տիվանտան գօլտու :

Պեօյլէ օլտուգտա՝ գաքարիա վարդապետ օ՝ Ճիւմհու-
րի էջմիածինէ եօլլայըպ՝ քէնտի կիրտի պէյին եանը-
նա . վէ ծնա չօգ շէյ սունմանլ իլէ Ֆէրման ալտը՝ պիր
ղայրըսընը կաթուղիկոս էթմէկէ . վէ Ֆիլհալ էջմիա-
ծինէ կէլիպ կեօսթէրտի հէփիսինէ , պէյին էմրինի .
ծնլար տախի պիր օլուպ չափըճագ կաթուղիկոս էթ-
տիլէր մակու էյալէթին եպիսկոպոսու օլան գրիգոր
վարդապետի . վէ հէր քէս տալըլըպ կիթտի եէրինէ :

Կիթ

Կիթտի կիրակոս կաթուղիկոս տախի պիր կելլիճէ եէրէ . ծնտան վարտը կիրտի պիր մանասթըրա , վէ հօլլենճէ գատար օրատա օթուրտու . պունուն կաթուղիկոսըղը սայրլարը իքի սէնէ . վէ լաքին նէճէ քի սաղ իտի՝ պաղի եէրտէ ատընը քիլիսէտէ զիքը հտէրլէր ի տի՝ գրիգորուն տտը իլէ պէրապէր :

Պու պէօյլէ օլտուդտա՝ աղթամարտա օլանլար՝ քի միւ դի . օլմիշէր իտի էջմիածինէ , կէրի չէքիլիպ՝ կի՛նէ քէնտի պաշարընա օլտուլար . պիզ տէտիլէր էջմիա ծին մուհապպէթի իչին , վէ ծնուն շէօհրէթի իչին՝ պիր օլտուգ . աման չիւնքի սիզ օ՝ կաթուղիկոսու պըրադտընը , քի պիզլէր վէ սիզլէր գապուլ էթմիշ ի տիք , շիմտէն սօնղրա արթըգ պիրլիք օլմազ պիզտէ . վէ պէօյլէճինէ աղթամար քիւրսիսի թէքրար պըրադտըր էջմիածինի , վէ շիմտիլէտէք հօյլէճէ գալար :

Ումուլուր իտի քի սիս տախի պիր օլա էջմիածինիլէ . վէ լաքին պու կիւրիլթիւ գօփտուգտա՝ օ՝ իւմիտ տէ պէրգարաֆ օլտու : Վէ պու սէպէպտէն օ կիւնլէրտէ գրիգոր մուսարէ կէնց հօլտիւքտէ , կարապետ վարդա պէտ ատըր պիրի քի կիրակոս կաթուղիկոստան եպիսկոպոս օլմիշ իտի՝ կիւլիկիատա օթուրան պէլի էլլիլէ կաթուղիկոս օլտու սիստէ . վէ սէօզ վէրտի քի սիս քիւրսիսի երլտան երլա միսըր սուլլանընա իւչ էիւզ դուռուչ էտա էլլէյէ . վէ օ՝ պօրճ՝ գալտըր օրատա . վէ հաչան օսմանլը սիսի ալտը՝ ծնլար ալմազա պաշաաւը . պու օ՝ պօրճ՝ տուր քի քէշիշ ազլէսի տէնիր :

() Լ կարապետ վարդապէտտէ քի սիստէ օթուրտու , իքի երլտան սօնղրա հօլտիւ . վէ ծնուն եէրինէ կէչտի ստեփաննոս վարդապետ . պու չօգ չալըշտը էջմիածին կաթուղիկոսըղընը պաղալ էթմէկէ . վէ չիւնքի պիր շէյ էտէմէտիսէ՝ վազ կէչտի : Վէ պու տախի հօլտիւքտէ զայրլարը օթուրտու սիստէ , վէ շիմտիլէտէք օթուրույօրլար . նիճէ քի պիր պիրի արտընճա եազմըշըգ սիս կաթուղիկոսլարըն սըրասընտա :

Պու վագիթլէրտէ օսմանլը փատիշահը ֆաթիհ սուլ (1453 :) դան մէհէմէտ՝ ալտըր ստանպօլու ռումլարըն էլլին (ջք .) տէն , սէնէ 1453 . ջք : Պու սուլդան պուրսատա պուլունտուգճա չօգ մուհապպէթ կէօսթէրի իտի հայլարա , վէ ծնլարըն առաջնորդունա՝ ատըր յովակիմ . վէ ստանպօլու ալտըգտան սօնղրա չաղըրտըր ծնու օ

րայս պիր գաջ շանլը եմլէրիլէ . Ենկիւրիտէն տէ կէ-
թիրտի տեօրթ էվ . պիր էզ հայլար տախի գարաման
սեմթինտէն , վէ եերլէշտիրտի սամաթիատա . զայրը
եերլէրտէն տախի չօգ հայ կէթիրիպ՝ Էթէյէ պիրիյէ
գօնտուրտու . Խսթէրսէն պագ օսմանլը տէվլէթինի
նագլ էտէն քիւչիւրէք քիթապըն , 105 . քեաղատըն
տա : Սօնդրա յովակիմ Էպիսկոպոսու պաղըրիգ էթտի .
քի գատըր օլսուն պույուրմաղա՝ ռումէլինտէ վէ սնա
տօլուտա օլան հայլարա : Ե իմտի կէլէլիմ կաթուղի-
կոսլարըն հիքեայէսինի նագլ էթմէ կէ :

4 : () նոանձի գրիգոր կաթուղիկոսուն վագիլի՝ Իսինձի
սարգիսէ վարընձա :

7 . 9 = 10 :

1443 : **Գ**րիգոր օնունձի՝ մակոճեցի տէտիքլէրի՝ կիրակո-
սուն եերինէ կաթուղիկոս օլուպ՝ զայրէթ էթ-
տի պիթիրմէ կէ օ Եափուլարը քի պաշլամլը խտի կիրա-
կոս կաթուղիկոս : Պու գրիգոր կաթուղիկոս չօգ տար-
լըղա տիւշտիւ զապիգլէրին զօրունտան՝ աղըր վերկի
վերմէ կիլէ օնլարա . օ գատար քի դագէթ կէթիրէմէ-
տիկինտէն վէ Եալընըզ չէքէմէտիկինտէն՝ Եարտըմձի
ալտը քէնտիսինէ վարդապէտլէրտէն արիստակէս առ-
լը պիրինի , վէ օնու Եջմիածին Էպիսկոպոսու Էտիպ ,
վէ քէնտիսինէ վէքիլ վէ իքինձի կաթուղիկոս գօյուպ՝
օնա Թէսլիմ էթտի կաթուղիկոսլըղըն տըշարքի գայլ-
րաձագ իշլէրինի . վէ Էմր էթտի քի քէնտի Էօլիւրսէ՝
օնու էթսինլէր կաթուղիկոս . վէ օնա աթուռակալ
տէյի առ վէրտի :

Պու չէյ սիր Եէնի առէթ օլտու , վէ սէպէպ օլտու՝
կաթուղիկոս առլարընըն գարիշմուրիշ օլմասընա , վէ
Թարիիլէրի ալթիւսթ էթմէ կէ . Խուսուսաքի Էվլէ-
տէն պէրի սալթ կաթուղիկոսլարա՝ աթուռակալ տէր-
լէրիտի . լաքին պէօյլէ օլտու գտա՝ վէ պու միսիլլի
քիմսէլէր չօղալտըգտա՝ պաշլատը հէր պիրի աթուռա-
կալ առլիլէ կաթուղիկոսլըզ սիւրմէ կէ , վէ կաթուղի-
կոս կիպի կոնտակլարա իմզա գօմաղա , վէ Էմր չըգար-
մաղա , վէ պէյլէր Էլլիլէ կաթուղիկոսու աղլ էթմէ-
կէ , վէ կաթուղիկոս քիւրսիսինի դաթիմաղա . նիձէ քի
չօղու էթտի :

Վ Է ծնւարըն Էվվէլ քիսի պու արիստակէս աթուռակալ 1460 :
 օլտու , քի գրիգոր կաթուղիկոս իլէ գալղա Էտիպ' իւ ԶԹ
 Թէտի ծնու աղլ Էթտիրմէք , ծնուն ծնսէքիզինճի սէ-
 նէսինտէ , վէ քէնտի պաշլը պաշընա կաթուղիկոս օլ-
 մադ : Պու իլէր պեօյլէ օլտուգատա Էջմիածինտէ , վար
 դապետին պիրի սարգիս ատլը նք լուսաւորիչին աջը-
 նը Էջմիածինտէն չալտը . վէ ազիմ փէշքէշէրիլէ կիթ-
 տի Թէվրիզէ՝ գէրէ օրատա օթուրուր իտի իսքէնտէ-
 րին դարտաշը ճիհանշահ , քի ծնուն Էմրիլիլէ ալա կա-

Թուղիկոսլուղու :

Օ աքարիա՝ աղթամար կաթուղիկոսու՝ հաջան իշիթ 1461 :
 տի քի արիստակէս կաթուղիկոս օլմադ իսթէր . վէ ԶԹ :
 սարգիս վարդապետ տախի կաթուղիկոսլուղ Իլին կիթ-
 միշ Թէվրիզէ , չափըճադ քէնտի տէ վարաը օրայա ,
 վէ սարգիս հէնիւղ իշինի կեօրմէտէն՝ ազիմ փէշքէշ-
 լէր չէքիպ ճիհանշահ՝ տիլէտի ծնտան քի քէնտիսի-
 նէ վերսին Էջմիածին հիւքմինի , վէ ալէսսէվիլէ հէփ
 հայ կաթուղիկոսլուղընը : Վէլտի ճիհանշահըն հուզու-
 րունա սարգիս վարդապետ տէ փէշքէշէրիլէ , վէ օ
 տախի տիլէտի օ շէյի : Վ Է լաքին ճիհանշահ չիւնքի
 պէյէնմիշիտի զաքարիա կաթուղիկոսու , Էմր Էթտի
 քի Էվվէլ զաքարիա օլտուն կաթուղիկոս , վէ սօնղրա
 սարգիս , վէ նք աջը սարգիստէն ալըպ զաքարիա կա-
 թուղիկոսա Թէսլիմ՝ Էթտի , վէ ալայիլէ ծնու Էջմիա-

ծինէ Էօլլատը :

Պու զաքարիա Էջմիածինէ Էթիշտիքատէ՝ գօլտու օրա-
 տան արիստակէսի վէ գրիգորու , վէ քէնտի օլտու կա-
 թուղիկոս հէփ հայ միլլէթինէ , աղթամար կաթուղի-
 կոսլուղը տախի քէնտի Էլինտէ օլարադ . վէ պիր գաշ
 կիւնտէն սօնղրա սարգիս վարդապետի Էջմիածին Է-
 պիսկուպոսու Էթտի՝ վէ քէնտիսինէ վէքիլ՝ աթուռակալ
 նամընտա . նիճէ քի գրիգոր Էթտի արիստակէսի :

Պիր երլտան սօնղրա գրիգոր մակոնէցի վէ արիստա 1462 :
 կէս՝ սեօզի պիր Էտիպ աղէ տէվշիրտիլէր հայլարտան . ԶԹ :
 վէ կիթտիլէր ճիհանշահըն օղլունա հասան ալի խա-
 նա՝ քի նախընտանտա օթուրուր իտի , վէ զաքարիա կա-
 թուղիկոստան շէքվա Էտիպ՝ սեօզ վէրտիլէր քի երլ-
 տան երլա Թէմամ՝ ճա վէրսինլէր կաթուղիկոս վէրկի-
 ղինի , Էկէր հայ կաթուղիկոսլուղընը քէնտիլէրինէ
 տեօնտիւրիւսէ :

()

() տախի պու սեօգի զապուլ էտիս' Էվվելճէ հասկեր
 Եօլլատր զաքարիա կաթուղիկոսա , վէ միւպալէղէ շէյ
 իսթէտի ծնտան . Եօխսա ազլ օլուրտուն տէտի' ման-
 սրպընտան : Պադար կեօրտիւ զաքարիա քի պաշա չը-
 գամազ' ալտր նք լուսաւորիչին աջընը' վէ չըգտր կիթ-
 տի աղթամարա . վէ ծնտա Էօլտիւ : Պունուն կաթու-
 ղիկոսլըղը Էջմիածին կաթուղիկոսլարըն սըրասընտա
 պիր սէնէ տոյր լըր :

1462 : Լ՝ րիստակէս իքինճի զաքարիա կաթուղիկոս կիթտիք-
 ջթն : տէ ալտր կաթուղիկոսլըղը գրիգոր իլէ պիլէ . վէ լա-
 քին գրիգոր չօգ Էաշամայրպ կեօչտիւ , վէ տեօրթ
 Էրլտան սօնղըա արիստակէս տէ Էօլտիւ :

1466 : Սարգիս իքինճի Էջմիածին միաբանլարընտան' օ քի
 ջթն : զաքարիա իլէ կէլտի Էջմիածինէ , արիստակէս Էօլտիւք-
 տէ ծնուն Էէրինէ կէչիպ' կաթուղիկոս օլտու . վէ քէն-
 տիսինէ վէքիլ Էթտի աթուակալ ատրիլէ' վարդապե-
 տին պիրինի յովհաննէս նամ : Պու սարգիս կաթուղի-
 կոս չինքի սէպէպ օլտու նք լուսաւորիչին աջընը Էջ-
 միածինտէն չըգարմաղա , չօգ չալըշտր ծնու Էլէ կէ-
 թիրմէ կէ . Էն սօնղունտա վթանէս ատլը պիր Էպիս-
 կոպոսուն Էլլիլէ' աղթամարտաջ Էթթիրթտի Էջմիա-

1477 : Ծինէ , սէնէ 1477 . ջիշ . քէն/տիսիտէ . 24 . սէնէ կա-
 ջիշ : Թուղիկոսլըգ սիւրտիւքտէն սօնղըա' Էօլտիւ :

() կիւնլէրտէ զուհուրա կէլտի կիրակոս վարդապետ
 Էզնկացի տէտիքլէրի Էրզննկէան շէհրինտէն . օ քի
 արևելք շարականը սեօյլէտի . պու պիր ազիզ քիմսէ-
 իտի , վէ իլմէ չօգ հալէսի օլմաղիլէ պիր Էզ շէյլէր
 Էաղտր , վէ Էւազը տէտիքլէրի ճգնաւորուն հարիւրա-
 ւորք աալը քիթապըն Թէֆսիրինի Էալտր . պունուն
 քիթապը ոսկեփորիկ տէնիլըր (Էանի ալթըն մատէ-
 նի) : Պունուն վազթինտէ իտի' ամիր տօլվաթ տէ-
 տիքլէրի ամասիալը մէշհուր հայ հէքիմ' քի պիր պեօյ-
 իւճէք հէքիմ' քիթապը տիւղտիւ իւշ ճիլտ օլարազ :

5 : Եւ իւնիսն՝ արիստակէս իաւուղիէստան լազիկի՝ տառաքելէ
վարդնա :

Դ . 10 — 12 :

Երիստակէս իւնիսն՝ իբրնա՛ր սարգիսէօլտիւքտէ, 1490 :
օնուն եերինէ կէջիպ կաթուղիկոս օլտու . 8 . ջլլի .
սէնէ :

Թադէոս արիստակէսին վէքիլի՝ օ՛ հօլտիւքտէ՝ օնուն
եերինէ կէջիպ օթուրտու . 5 . սէնէ :

Եղիշէ իբրնա՛ր Թադէոստան սօնղրա կաթուղիկոս
օլտու . 12 . սէնէ :

Օւքարիա իւնիսն՝ եղիշէսին եերինէ կէջիպ օթուր
տու . 5 . սէնէ :

Սարգիս իւնիսն՝ զաքարիատան սօնղրա օթուրտու .
16 . սէնէ :

Գրիգոր օնպիրնա՛ր սարգիսին եերինէ կաթուղիկոս
օլտու . 5 . սէնէ :

Ստեփաննոս պէշնա՛ր սաւմաստ շէհրինտէն՝ կորճայք 1541 :
մէմէքէթինտէն՝ գրիգորտան սօնղրա կաթուղիկոս օլ 27 :
տու . վէ չինքի պու ստանպօլտա պեօյիւմիշ իտի՝ ստան
պօլլու տէնիլտի : Սաւնուն կիւնիւտէ վէ էվլէլտէն
տախի աճէմ վէ օսմանլը պիր պիրլէրիլէ ճէնք էթմէ կ-
իլէ վիրան էթտիլէր հայաստանը , վէ օ՛ վազիթ հայ-
լարտան չօգ քիմնէ մարտիրոս օլտու . պա՛գ հայ Թարի-
խինտէ 7 . 10 : Սեօյլէ օլտուգտա ստեփաննոս կաթու-
ղիկոս դազէթ կէթիրէմէյիպ՝ չըգմազ իսթէտի հայ-
աստանտան . օնուն իչին ալթընա՛ր սէնէսինտէ քէնտի
եերինէ վէքիլ զօտու՝ աթուռակալ տէյի սիվասլը մի-
քայէլ վարդապետի . վէ կաթուղիկոսլըղը օնա Թէս-
լիմ էտիպ՝ չըգտը կիթտի ստանպօլա . օնտան կիթտի
հումմայա . վէ օրատա սրբազան փափտան իքրամ վէ
բաղպէթ կեօրտիւ . վէ սօնղրա էօթէյի պէրիյի կէզէ-
րէք տեօնտիւ կէլտի էջմիածինէ : (Տու կեօրտիւքտէ
միքայէլ վարդապետ՝ կի՛նէ օնա տեօնտիւքտիւ կաթու-
ղիկոսլըգ մանսրպլնը . օ տախի չօգ եաշմայրպ էօլ-
տիւ : Սաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ . 15 . սէնէ :

Սիքայէլ սիվասլը՝ ստեփաննոսուն աթուռակալը՝ օ՛ 1556 :
էօլտիւքտէ՝ օնուն եերինէ կէջիպ՝ կաթուղիկոս օլտու . 16 :
վէ տօգուգ երլտան սօնղրա քէնտի եերինէ աթուռա-
կալ

կալ գօտու բարսեղ վարդապետի . վէ սիվասա կիտիս՝
 պիր վագիթ օթուրտու օրատա . ծնտան եօլատը հռո
 մայա էլ չի կիպի աբգար ատը պիրին՝ չօգ ագըլլը
 պիր քիմսէ՝ վէ տիլի տիւղկիւն , վէ ծնունլա պիր քա
 հանայ՝ ատը աղէքսանդր . պունլարլա կեծնտերտի դա
 շանց թուղթ տէտիքլէրի ահտնամէնին էօրնէկինի՝ օ
 քեաղատ քի նք լուսաւորիչին վէ նք սեղքեստրոսուն
 պէյնլէրինտէ հռոմատա եաղըլտը . վէ պիր պաշգա
 քեաղատ եաղտը սրբազան փափա . կեծնտերտի պիր
 զայրը քեաղատ տախի , վէ ծնունլա պէյան էթտի՝ հայ
 աստանտա նէ գատար մանասթրր օլտուղունու , վէ նէ
 գատար պիլինէ՝ Զէք եերլէր , վէ նէ գատար նք մա
 սունքլար օլտուղունու . վէ նէրէտէ պուլունտուգլա
 ընր : Վէնտիսիտէ տեծնտիւ էջմիաճինէ . վէ ծնտան
 տախի պիր քեաղատ եաղտը տեօրտիւնճի պիոս փափա
 քէնտի եպիսկոպոսլարընրն իրատէթիլի . վէ եալ
 վարտը սրբազան փափա քի օ ահտնամէ քեաղատընր
 թէ՛ Զտիտ էտիպ գալլիլէյէ , պիրլիք վէ մուհապպէթ
 օլմաղ իչին :

1564 : Հռոմայա էէթիշտիքտէ աբգար՝ սրբազան փափտան
 ուժի : մուհապպէթ նիշանէսի կեօրիւպ՝ ըաղպէթ պուլտու :
 Սէ հէր նէգատար սեօղ օլտու իսէ կերէք տին իւղէ
 ըինէ , կերէք ատէթ իւղէրինէ , սրբազան փափ ծնուն
 ուսլու սեօղլէրինի վէ եերլի եերինէ Զէվալլարընր իւ
 շիտիպ՝ հայգ էթտի : վէ էմր էթտի ծնա քի քէնտի է
 լիլիլէ հայճա եաղսըն հիլլէսիլ՝ հայլարըն ինանտըղ
 լարընր , վէ ծնլարըն էօլունու : () տախի աղէքսանդր
 քահանայ իլէ պերապեր եաղտը հէր շէյի . վէ հէմ
 պունու եաղտը քի էկեր տէտի ատէթլէրիմիգտէ պիր
 գաջ Ֆարգ վար իռէ՝ տախի քերէմինիգէ կեօղ գըփմադ
 եարաշըր՝ սահիհ պիլերէք քի տօղրու Ֆիքրիլէ էտեր
 հայլար : վէ էկեր զայրը մատտէլէրտէ պիր եքսիքլիք
 պուլունտընսա՝ օ տախի տօղրուլուր վագթիլիլէ միլլէթ
 ըահաթլըգ պուլտուգտա : Պու եաղըլանը թերճիւ
 մէ էթտի մկրտիչ ատը պիրի լատին տիլինէ . վէ աբ
 գար սունտու սրբազան փափա : պագ հայ թարիխին
 տէ . Դ : 11 :

Պու եաղըլա նէ Զէվալ օլտու՝ պիլլի տէյիլ . վէ լա
 քին պու պէյան օլտու քի ծնտան սօնղրա հռոմա քա
 հանայապետլէրի զիատէսիլիլէ մուհապպէթ կեօս
 թէր :

Թերտիւր Հայ միլլէթինէ . վէ հաջան փափ օլտու
գրիգոր ծնիւցիւնձի , օ քի տուամարը եէնիլէտի , աբգա
րըն եազըրընը օգույուպ , վէ միլլէթին հալընա վու
դուֆ Թահսիլ էտիպ , վէ ծնլարըն նէ սրգլէթտի օլ
տուղունու տույուպ՝ էարտըմ էթմէք ինթէտի . պու
նուն իչին էմը էթտի՝ քի քիւրսիսին խարճըլէ պիր
պիօյիւք մէտրէսէ եափըլըն հռոմատա , քի հայ ու
շաղլարը օրատա իլիմ էօյրէնիպ՝ միլլէթէ Թէսէլլի
էթսիսիւր . պունուն իչին պիր կոնդակ էազտը , միլ
լէթի իֆրադիլէ մէտհ էտէրէք . էօրնէկի վար հայ
Թարիխինտէ . Դ. 11 :

Սէ լաքին օ մէտրէսէ գուրնլմատը . վէրէ քէնտի
ալթը այտան սօնղրա էօլտիւ : (Յտան սօնղրա օլան
սրբազան փափ քնէստոս պէշինձի օ մէտրէսէնին եէրի
նէ հայլար իչին պիր միւսանֆիրխանէ եափտը՝ սրբուհի
մարիամ էգիպտացիսին ատընա : Գրըգ երլտան սօնղ
րա սէքիզինձի ուրբանոսուն վաղթինտէ՝ պօղոս պօլը
նէալը քի նախճոնան էպիսկոպոսու իտի՝ հինտիսթա
նա վէ զայրը եէրլէրէ Թա ամերիքայա վարպէօգ կիւ
միշ վէ ալթըն տէվ չիրտի քի պիր պէօյիւք մէտրէսէ
եափսըն հայլարա : Վէրի տեօնտիւքտէ եէթիշտի սպա
նիա վիլայէթինէ վէ օրատա էօլտիւ . վէ տէվ չիրտի
կինի՝ նէ ինէ վասիլէթիլէ պրրագտը՝ քի օ մէտրէսէլի
հռոմատա եափսընլար . վէ չիմտիլէտէք եափըլմատը .
վէ լաքին ծնուն եէրինէ ալէսսէվիլէնին մէտրէսէսինէ
ալտըլար պիր գաչ հայ ուշաղլարը քի ծնտա օգույուպ
վէ օրատա քահանայ օլուպ կիթսինլէր քարողութիւ :
Ը իմտի պիղ տեօնէլիմ կաթուղիկոսլար հիքեայէսի . 1569 :
նէ : Հայաստանա տեօնտիւքտէ աբդար՝ օ կիւնլէրտէ ութը :
էօլտիւ միքայէլ կաթուղիկոս . 22 . սէնէ կաթուղի
կոսլըգ էթտիքտէն սօնղրա . օ զամանլարտա էօլմիշ
իտի ծնուն աթուռակալը տախի բարսեղ վիշպ :

Գրիգոր ծնիքինձի՝ միքայէլ էօլտիւքտէ ծնուն եէրի . 1569 :
նէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու . 4 . սէնէ : ութը :

Ստեփաննոս ալթընձի՝ գրիգորտան սօնղրա կաթուղի
կոս օրուպ օթուրտու . 2 . սէնէ :

Լիադէոս իքինձի՝ ստեփաննոսուն եէրինէ կաթուղի . 1575 :
կոս օլուպ՝ քէնտիսինէ աթուռակալ էթտի առաքիլ ուիդ :
վարդապետի :

Պու կաթուղիկոսլարըն վագթինտէ դահմաս աճիմ
շա .

Սեւքիսեդ գառնեցի՝ աղջոց վանք տէտիքլէրի քեօյ 1593 :
տէն՝ դաւիթիւ կաթուղիկոսլըգ էտիպ՝ տիւշտիւ վեր ուխթ :
կի ալթրնա . վերկիտէ կիթտիքձէ չօղալոր . օ գառար
քի , մեւքիսեդ վէ դաւիթ պիր օլուպ , մուամէլէիւ
աղէ ալորար . վէ պու սէպէպտէն էջմիածինին պօր
ճու էէթիշտի՝ էլլի պին զուռուշա , վէ պեօյլէձինէ իքի
դարաֆտան պօրձ կիւնտէն կիւնէ արթար՝ հէմ վեր : 1601 :
կի իսթէյէնլէրէ՝ վէ հէմ աղէ վերէնլէրէ : (Յուն 1599 :
իլին դաւիթ սագլանտը . վէ մեւքիսեդ ստանպօլա ուխթ :
գաչտը . միլլէթ տէ ծնա իքրամ էթտիքտէն սօնդրա ,
իպրամ էթտիլէր քի վաղ կէչսին կաթուղիկոսլըգտան՝
քի էքիլք գալգսրն , սալթ պիր օլսուն կաթուղիկոս .
վէ սեօղ վերտիլէր քի քէնտիսինի ստանպօլ պադրիկի
էթսինլէր . պունուն իլին հաչան էնտիրտիլէր տիրա
սուր պադրիկի՝ ծնու էթտիլէր . վէ պիր էրլտան սօնդ
րա աշաղա ալըպ , իւչիւնձի յովհաննէսի գօտուլար ,
սօնդրա գայսերլի գրիգորու :

Տէօնտիւ կիթտի մեւքիսեդ էջմիածինէ , վէ տիւշտիւ 1600 :
պօրձ սահապլարը էլլինէ . վէ սօնդրա պիր տիւղէնիլէ ուխթ :
գաչըպ սագլանտը : () էրլ պիր պեօյիւք գրթլըգ օլ
տու օրատա վէ դայրը սէմթտէ , քի չօղու էօլտիւ . վէ
դսուն խասթալըղ տախի էէթիշտի՝ օրթալըղը խա
րապ էթտի : Պունլար կէչտիքտէ՝ ճէլալիլէր ալոր
տէօրթ գարաֆընը . պագ հայ թարիխինտէ . Դ. 13 :
Պեօյլէ օլտուգտա՝ կաթուղիկոսլարըն պօրճու տախի 1602 :
կիթտիքձէ արթտը , վէ էօտէմէկէ գազէթ գալմա ուծն :
տը : () վազիթտէ առաջնորդ իտի տիրապէքիրտէ
սրապիոն էպիսկոպոս ուռհալը՝ կէղեցի զուկաս վար
դապէտին շայիրտի՝ ագըլլը վէ ֆազիլէթլի քիմսէ ,
դէնկին՝ վէ ասըլգատէ , քի չօգ միրաս էէմիշտի պա
պասընտան . Պունուն նամընը իշիթտիքլէրինտէ դաւիթ
վէ մեւքիսեդ քէնտի առամլարըլիլէ մէշվէրէթ էտիպ
էազտըլար ծնա , քի էջմիածին պօրճու չօղալար . պիղ
վերէմէյիլ . էկեր սէն կէլիպ էօտէրսէն , պիղ կաթու
ղիկոսլըգտան վաղ կէչիպ՝ սանա վերիլիլ կաթուղի
կոսլըգ փայէսինի :

Չօգ թասալանտը սրապիոն պունու իշիթտիքտէ . հէ
մէն չափրձագ տիրապէքիրտէն չըղպ կիթտի էսկի
ջուղա շէհրինէ : Կիթտիլէր օրայա դաւիթ վէ մեւքի
սեդ կաթուղիկոսլար տախի , մէշվէրէթտէ սերապէք
իէ

օլան եպիսկոպոսար իլէ : Սեօզ աչ ըլտրգտա պօրճիւ
զէրինէ՝ սրապիոն եպիսկոպոս պիր էզ սիթէմէթտի .
պու սեօզէրտէն ալընտր մանուէլ եպիսկոպոս . վէ օ-
րատա վէլվէլէ գօփարըպ ալթ իւսթ էթտի օրթալը-
ղը . էօյլէ քի հէփիսիտէ կիւճէնիպ տաղըլտրլար . վէ
կաթուղիկոսլար կիթտի տաթէ մանասթըրնա :

1603 : Սրապիոն եպիսկոպոս ջուղատա օթուրուպ պաշտար
ռծք : վազ էթմէ կէ վէ քէնտիսինի սէվտիրմէկէ՝ օգատար քի
ջուղալըլար ծնու ալըպ էջմիածինէ կեօթիւրտիւլէր ,
վէ օրատա եպիսկոպոսլար , վէ վարդապետլէր վէ Շա-
կանլար սինադոս գուրուպ կաթուղիկոս էթտիլէր օ-
նու . վէ աւորնը գօտուլար գրիգոր օնիւհիւնճի :

Պունու կեօրտիւքլէրինտէ դաւիթ վէ մեւքիսեդ՝ շա-
շըպ գասալթէթ չէքմէ կէ պաշտարլար . զէրէ իշ թէր-
սինէ տեօտիւ . հէմ կաթուղիկոսլըգ էլտէն չըգտը ,
հէմ պօրճիւզէրլէրինտէ գալտը : Չարէսինի պուլա-
մատրգլարընտան՝ սպահանա կիթմէկի տիւշիւնտիւ-
լէր , քի օնտա օլան հայլարտան պիր էզ չէյ տէվ չիրէ-
լէր : Պէօյլէճէ՝ սեօզէ գարար վէրիպ՝ դաւիթ գալտը
հայաստանտա . վէ մեւքիսեդ իքի եպիսկոպոս իլէ կիթ-
տի սպահանա . վէ իքրամ կեօրտիւ հայլարտան : Պիր
գաշ կիւնտէն սօնղրա շահապպասըն հուզուրունա չը-
գըպ՝ ըէճա էթտի մեւքիսեդ , վէ պէյան էթտի նէ
հալտա օլտուգլարընը վէ հայաստանըն չէքտիկինի :
() տախի գուլազ դուլթարազ մեւքիսեդին տէտիքլէ-
րինէ ըայէթ էթտի օնու . վէ չօգ քէրրէ՝ օնու եանընա
չաղըրըպ՝ չօգ չէյ սօրար իտի օնա՝ հայաստան մէմլէ-
քէթինին դարղըլ գալըլը իլին :

7 : Ը ահապպաըն հայաստան իլէվտի :

Շ. 14 :

1603 :

ռծք :

Էնիւղ սպահանտա իքէն մեւքիսեդ՝ սալմաստ չէ-
հիրին քիւրա պէյի պաշ գալտըրըպ աաի օլտու օւ-
մանըլ տէվլէթինէ , վէ թահրիք էթտի շահապպասը
քի կէլէ հայաստան իւզէրինէ . պիր գաշ քիւրա պէյ-
լէրինէ՝ պէօյլէ էթտիլէր : Վէ չիւնքի շահապպաս
տախի օնու իսթէրիտի , աքէր չէքիպ էիւրիւտիւ հայ-
աստանա , մեւքիսեդ տէ օնունլա պէրապէր :

Չաւան պօրճ սահապլարը տույտուլար քի կէլլօյր շահ-
ապ

ապապա՝ գասապէթ չէքմէ կէ պաշատուրը՝ էջմիածին տէն պիր չէյ ալամայաճագլարը իչին . չինքի քէնտիւ լէրի օսմանլը իտի . օնուն իչին հագըր էլան իքէն՝ դութուլար սրապիոնու , վէ զօր էթտիլէր քի օ պօր ճու էօտէսին . օ տախի նաչար գալորգտա , օնտան պունտան ալըպ՝ պիրինէ չօգ պիրինէ ազ վէքմէկ իլէ՝ էագաստնը սըյըրտը . վէ սօնղրա գաչտը կիթտի ջու .

ղայա :

Ալէտի կիրտի շահապապա հայաստանա՝ ալտընախընէ 1604 : նը . վէ կիթտի մուհասէրէ էթտի ըէվանը . վէ օրա 1604 : տա իւչ պէօլլէք էթտի ապէրինի . պիր պէօլլէկիւնի էօլլատը տիարպէրիէ , բասէնէ վէ ինուսա . իքինճի սինի՝ չիրակա , վաղարշակէրտէ , վէ ապահունիք էյա . լէթինէ . իւչինճիսինի օ սէմթէրէ քի բշնունիք , քաջբուրունիք , առբերանիք , վէ տոսը տէնիր : Պուն լար պէօլլէճէ հայաստանա տաղըլըպ՝ գանա պօյատը լար թօփրաղը , վէ հիսապսըգ էսիր չըգարտըլար . սալթ իւչինճի պէօլլէկիւնի կէթիրտիկի՝ իկիրմի իւչ պին հայ էսիր : Եւրտը շահապապա էսիրլէրի . էէրլէրինի տէօնտիւրտիւ էէրլէրինէ , վէ տըշարտան կէլէնլէրի սիւրտիւ աճէմիսթանա :

Օ ապգ էթտիքտէ շահապապա հայաստանը՝ հէր էէր 1605 : տէ տէլլալ չաղըրթտը քի շիմտէն սօնղրա հայաստան 1605 : աճէմին տիր : Չաղըրտը սօնղրա գարշըսընա դաւիթ կաթուղիկոսու վէ մէլքիսէդի . պիլմիշ օլասընըզ տէ տի , քի փատիշահլար ատէթի տիր նէրէյի ալըրարսա՝ օնտա օլան վէ գալան չէյլէր օնլարն տըր . էօլլէիսէ պէնիմ տիր վէ պէնիմ հաղնէմէ կիրմէլի տիր նէ չէյ վէ նէ ալաճագ գալմիշ իսէ հայաստանտա . գէրէ շիմ տի պէնիմ օլտու հայաստան : Եւ պէն պիլիրիմ քի սիգ չօգ պօրճ աղէէ ալմը շընըզ օսմանլտան , օնլարը հէփ կէթիրտիսինիզ պանա . գօրգմայըն՝ պէն սիգէ քեաղատ վէրիրիմ քի պիր թէմամ ալտըմ պունլար . տան օ պօրճլարը . արթըգ պունլար պօրճլու տէյիլէր տէրիմ :

Պունու իշիթտիքլէրինտէ կաթուղիկոսլար՝ գօրգու լարընտան շաշտըլար , վէ ույուշուպ տիլլէրի դութուլ տու . վէ պիր չարէ տէ պուլամատըլար՝ նէ գալմաղա , նէ էօտէմէ կէ . վէ իւմիտլէրինի քէստիքտէ՝ կիտիպ մուամէլէիլէ վափիր պօրճ աղէէ ալըպ էօտէտիլէր . վէ

ԳՈՒՐԹՈՒԼՈՒԼԱՐ շահապաւարն էլինտէն :

Ս) Է լաքին սրապինն գուրթուլմատը . զէրէ ծնա տախի
տամ կեծնտէրտի շահապաւա , քի ծնտան տախի ալ
սընլար . գուրթուլար ծնու ջուղատա , վէ հապս էթ
տիլէլ , վէ չօգ շէլ իսթէտիլէր . սրապինն տէ նէսի վար
իսէ վէրտի ծնլարա . ամմա ծնլար զիյատէ իսթէյիպ
իսթէնճէլէ վէրտիլէր ծնու : Հէր կիւն սօգազ լարտա վէ
մէյտանլարտա այագ լարնտան սաշաշաղա ասըպ տէյ
էնէքլէ տէօյէրլէրտի , օ գատար քի ճանը աղ զընա կէլ
տի , սօնղու ծնու պունու քէֆիլ վէրիպ վէ ծնտան պուն
տան աղէ տէվ շիւրիպ վէրտի ծնլարա . վէ կիւճիլէ տօյ
ուրտու կեօղլէրնի : Ս) Է էլլէրինտէն գուրթուլուպ ,
կիթտի տիարպէքիւրէ , վէ օրատա էօլտիւ սէնէ 1606
կաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ : 3 . երլ :

8 : Ը ահապաւա ապէրնին հայաստանա էլիւրէլէրի հոսի
պէլէրնի հագլէ :

Դ . 15 :

1605 :

1607 :

աշան հապէր կիթտի օսմանլը փատիշահընա՝ քի
աշմէտ ասքէր տէվ շիւրիպ , վէ ճիլալ օղլու սինան փա
շայը սէրտար տիքիպ՝ կեծնտէրտի քի վարլալ ծնու ԳՈ
վալայա : Ս) Էրի եիւրիւտիւքտէ սինան փաշա՝ իւրքտիւ
շահապաւա . զէրէ պիլտի քի ծնա գարշը տուրմաղ
տիւշիւնտիւ քի հէր նէ գատար ատամ վար իսէ հայաու
տանտա՝ ճիւմէսինիտէ մալլարը վէ շէյլէրի իլէ սիւրէ
կեօթիւրէ աճիւմիսթանա . քի օսմանլը կէլտիքտէ , նէ
տտամ կեօրէ վէ նէ էէյէճէք շէլ պուլա :

Պու Էմրիլէ շահապաւարն խանլարը ասքէրլէրիլէ
էայըտըլար հայաստան իչինէ , վէ կիւրիւթիւլիւ խըշմ
իլէ շէքտիլէր հէրքէսի քէնտի տուրաղընտան . վէ
գօյուն սիւրիսի կիպի պապէթ պապէթ եղըտըլար
արարտըն պեօյիւք օլլատընա էջմիածին գարաֆընտա .
քի հէֆիլիսինի պիրտէն սիւրսիւնլէր աճիւմիսթանա :
Ս) Է հայաստան իչինտէ նէ գատար Էափու վարիսէ
Էագտըլար , վէ հէր նէ գատար Էէյէճէք պուլունուր
սա զայ էթտիլէր , կէրէք գախրէ օլլուն՝ կէրէք շա
րապ , կէրէք օթլուգ օլլուն՝ կէրէք սաման , քի օսման
լը կէլտիքտէ պիր շէլ պուլմասըն : Ս) Է օ սիւրիւլէն
հալգ

հալգ տախի քէնտի եերլերին եանտըղընը կեօրիւպ
կերի տեօնմէք իսթէմէսինլեր: Սէ պու. սէպէպտէն
էջմիածինիտէ եաղմալայրպ խարապէթտիլեր: () րաւ
տա պուլտուլար դաւիթ կաթուղիկոսու վէ մէլքի-
սեդի պիր գաչ եպիսկոպոս վէ վարդապետ իլէ. վէ ծն
լարլ տախի դարըշտըրտըլար պեօյիւք սիւրիւլերէ:
Պու իշլերին իւսթիւնէ միւպաշիր իտի ընվան խանը
էմիրկիւնէ աւլը: (Քի պունուն օղլու դահմաս գու-
լի նամ պիր վագիթտէն սօնղրա՝ ընվան խանը իքէն՝
տեօրտիւնճի սուլդան միւրատ օ շէհիրի ալտըգտա՝ օւ
մանլըյա իդաւէթ էտիպ կէլտի իստանպօլա. վէ սուլ-
դան միւրատ պաղը շատը պունա պօղազ իլինտի պիր
միւրէլլէֆ եալը. քի շիմտիյէտէք օրասը էմիրկէն օղ-
լու տէնիլիր):

Պունու տախի պիւմէք կերէք տիր քի շահապպաս հայ-
աստանա կէլտիքտէ, հայլարտան չօղու գաչտը ղայրը
եերլերէ. քիմի էնկիւրիէ, քիմի ստանպօլա, քիմի
պուղտանա, քիմի աթտէրհանա, քիմի քէֆէյէ, քիմի
լէհէ, քիմի իդալիայա, վէ քիմի տէ ղայրը սէմլթէ-
րէ: Սէ չօգ քիմնէլեր քի ուղագ եերէ գաչմագ իս-
թէմէտիլեր, շէյլերին տէվ շիրիպ, վէ պիլլէլերինճի
եէյէճէք ալըպ կիթտիլեր սրղընտըլար եիւքսէք եեր-
լերտէ օլան մաղարալարա. քի քիմնէ օրայա վարա-
մաղ՝ եօլունու պոլմայրնճա. վէ քիմի տէ տէրէլերտէ
օլան ինլերտէ կիզլէնտիլեր: Սիճէք մանուէլ եպիս-
կոպոս հաւուց թառ վանքըն առաջնորդու վէ նծա-
տուր եպիսկոպոս գեղաբդ մանասթըրըն առաջնոր-
դու չօգ ղախրէ վէ մանլէ, խըրմտըր տախի պիլլէ
վէ քահանալար՝ կիթտիլեր գեղարդ սէմլթին տէրէ-
սինէ, վէ կիրտիլեր պիր պեօյիւք մաղարայա եիւքսէք
դայալար իլինտի. վէ օթուրտուլար ծնտա:

Պունու տուլտուգտա էմիրկիւնէ խան, ալտը ապէ-
րինի վէ կիթտի օ տէրէյէ. վէ մաղարանըն աշաղասըն
տան չաղըրտը իջերտէ օլանլարա: Էնին տէտի՝ սիզէ
պիր ղարար էթմէմ: Սէ լաքին մաղարատա օլանլար
պաշաւտըլար եօգարտան մասխարայա դութմալա. վէ
ծնա դաշ աթմաղա. զէրէ տայանիլլէր իտի մաղարա-
նըն մէթանէթինէ:

Պունլարըն էթտիլերինէ ապէրտէն պիր գաչը կիւ-
ճէնիպ մաղարայա չըգմաղ իսթէտիլեր. դապիլ օլ-

մատուցող աղբի պիւրնէ եւ վերէրէք, վէ երւան կիպի
դաշար իւզերինտէն սիւրիւնէրէք, վէ չէթին եհրլէր-
տէն դրմաշարագ. եօգարը չըգըպ՝ եհրիշտիլէր մաղա-
րա գափուսունա. պիւրի տէ գափուսան իչէրի թիւք-
ճէ սէլամ վերտի մանուէլ եպիսկոպոսա. օ տախի սէ-
լամը իշտիպա՝ գօրգուսունտան տիլի դութուլու. վէ
տօնատու գալտը : Իչէրի կիրտի օ սէս վերէն, վէ եպիս-
կոպոսու տըշարը չէքիպ, վէ պաշընը քէսիպ՝ աթտը.
էմիրկիուէն խանըն հօկիւնէ : () պիւրլէրի տէ իչէրի
կիրիպ՝ ճիւմլէսինի դութուլար, վէ աշաղա կնտի-
րիպ՝ քիսիւնի էօլտիւրտիւլէր, վէ քիսիւնի պէօյիւք օր-
տուլա եախօս սիւրիւլէ կեօթիւրտիւլէր :

Տուլտու էմիրկիուէն խան՝ քի օ սէմթէրտէ քուա,
դար տէրէսինտէ չօգ մաղարալար վար վէ դալէ կիպի
գալա դաշար. վէ չօգ քիմնէ սըղընմիշ օրալարա :
Պօւնու տուլտուդտա՝ կէլտի աքքէրլիլ օ սէմթէրէ,
վէ չօգ մաղարալար կէչիպ՝ (չիւնքի եագլաշամազ ի-
տի) կէլտի պիր պէօյիւք մաղարալա եագըն, քի եա-
խըլ խան տէնիւր իտի՝ եիւքսէք պիր տէփէ եհրտէ
դալա քեօլկէսինտէ. քի օրատա ճէմ օլմիշ իտի պին
քիշի դատար հայ՝ երքէք վէ տիշի. վէ էյիճէ մու-
դայեհտ օլուրլար իտի մաղարա էօլունուն կէչիտ եէ-
րինէ :

Պադարլար էմիրկիուէն խանըն ատամլարը քի ալըն
մատը գապիլ տէյիլ, ծնլարտան իքի եիւլ քիշի՝ չօգ
դահմէթ չէքէրէք չըգարլար դայանըն տէփէսինէ.
ծնտան կիւճ իլէ դրմաշարագ. կնտիլէր այագ իլիշէ.
ճէք պիր եհրէ. վէ չիւնքի մաղարա գափուսու աշաղա
ճա իտի պիր սափա եհրտէ, իփիլէ ծնտան աշաղա կն-
տիրտիլէր տեօթ քիշի թա գափունուն եանընա. վէ
չիւնքի գափու գափալը տէյիլ իտի, տեօրտի տէ եա-
լըն դըլըճ կիրտիլէր մաղարալա. օ պիր դալանլար
տախի պու էօլտան սալտըլար իչէրլիլ : (Իմտի տիւ-
շիւն քի իչէրտէ օլանլար նէ հալէ տիւշտիւլէր. պիր
ֆուրթունա տըր գօփտու օրատա, վէ հէփիսիտէ տալ-
ղա կիպի պիր պիրինին իւզէրինէ տեօթիւլիւպ՝ պաշա-
տըլար հայգըրմաղա. վէ իչէրի կիրէնլէր չօղունու
օրատա գըլըճտան կէչիրիպ՝ լէշէրինի աշաղա աթտը-
լար. քիւչիւք չօճուդլարը՝ տախի անալարընըն գուճա
ղընտան չէքիպ՝ տէրէյէ ֆըրլաթտըլար. սալթ կէնճ
գա

գարընարը վէ գրգընարը հօլտիւրմէ տիւէր : () սէֆիւ-
լէր տէ պագընարը քի սօնդու մուրտարըղա վարա-
ճագ, քիմի քէնտիսինի աշաղա պըրագտը. վէ քիմի
(քի ճէսարեթ հտէմէտի) կեօզէրինի պիր շէյ իւէ
պաղլայըպ՝ աթըրտը վէ հօլտիւ : Վէ չիւնքի օ տէրէ-
տէ օրմանըղ վարիտի եօգարտան աշաղա էնինճէյէ-
տէք, պագիւլէրի աղաճ՝ տալընա իլիշիպ սափլանտը,
վէ պագիւլէրին սաչլարը աղաճա սարըլըպ՝ ասըլա գալ-
տը : Վէ տիւշմանլար տախի մաղարատա պուլտուգ-
լարընը ալըպ կիթտիւլէր ասըլ պեօյիւք սիւրիւյէ. քի
արարատ օլսսընտա իտի, վէ օլա տախի պաշտան պա-
շա տօլմիշ իտի :

9 : Հայլարէն չէտիլէ՝ արաս սույունտու չէտիլէ, վէ աճէֆու-
լանա սիւրիւլէրտիւլէր շահապպարէն էմիլիէ :

7. 16 = 19 :

Է աչան իշիթտի շահապպաս քի օսմանը կէլմիշ 1605 :
հէթիշմիշ գարսա, գօրգտու. վէ օլ օլայա կէ ևճճ :
լիրէր տէյի՝ էմը հէթտի էմիրկիուէնէ խանա քի օրտույի
սիւրսիւն արաս չայըն քէնարընա, վէ գարընա կէ-
չիւսին. օ տախի վէ դայըր իւանլար հարպիճէ կէմիլէր
վէ կէմի կիպի շէյլէր կէթիւրթտիլէր արաս սույունա,
վէ չօգ սալլար էափտըրտըպ օրաճըգտա, պաշտա-
լար զօր էթմէկէ հայլարա քի թէգլէ պինիպ գարընա
կէշտինլէր : Վէ չիւնքի օնլար օյալանըր իտի, վէ պա-
գիւլէրի գարըն գօր իտի, գարըն գօյանլարտան պիր գա-
քիշինին պուրսընլարընը վէ պիր գաչըն գուլագլարը-
նը քէստիլէր. իքիսինինտէ պօյունլարընը վուրտու-
լար, (քի պիրի աուսքէլ կաթուղիկոսուն գարտաշը
իտի՝ ատըր յովանճան, վէ օ պիրիսի գաունի սէմթին,
տէն պեօյիւկիւն պիրի). իքիսինին պաշընը տախի
սըրըղա սանճըպ տիքտիլէր չայըն քէնարընա :
Պէօյլէ մուսիպէթի կեօրտիւքլէրինտէ հայլար՝ գօր-
գու կիրտի քէնտիլէրինէ. վէ պաշտալար կէմիլէրէ
տեօթիւլմէկէ նասըլ րասթ կէլտի իսէ, պապա՝ օլ-
լունտան այրըմաղ իւէ. գարտաշ՝ գարտաշընտան,
վէ գօճա՝ գարընտան, գարմագարընը օլարագ : Վէ
լաքին հալգ չօղ օլմաղիլէ եիւզտէն պիրի կէչէմէտի,
խուսուսաքի աճէմլէր տէ օնլարիլէ կէչէրիլէրիտի :

Պագտը կեօրտիւ շահապաւս, քի պու կէջմէք չօգ
կիւն սիւրէճէքաիր՝ պաշլատը տարղընլըղիւ կիւրիւ
տէմէկէ, վէ ասքերինէ զօր էթմէկէ քի թէզ պիթիր
սինլէր՝ նիճէ օլուրսա օլսուն: (Յնլար տախի պու էմ
րէ կեօրէ գուտուրուպ՝ սօփալար վէ ղերտէսթէլէրիւ
իլէրի սիւրտիւլէր հայլարը, վէ սերթիւկ իլէ տիւրթէ
րէք տեօքտիւլէր ծնլարը սույա պիր պիրի արտընձա.
քիմէի եիւզէպիլիրսէ գարշը եագայը պուլսուն, քիմ
քի գատոր տէյիլ իսէ պօղուլսուն, քի հիչ քիմսէ պու
դարաֆտա պուլսունմասըն: Վէ չիւնքի չօղու եիւզէ
մէզ իտի, իուսուսա գարըլար վէ գըզլար, չօճուգլար
վէ ղայիֆ քիմսէլէր, սու պունլարը ախարըպ սիւրտիւ
կեօթիւրտիւ չալը չըրփը եըղընը կիպի: Պօճուգ էմ
զիրէն անալար տախի՝ էվլատլարը իլէ սու իւզէրինտէ
չաղըլարագ պօղուլուպ կիթտիլէր: Վէ չօղու պիր պի
րինի դութաբագ վէ պիր պիրինի չէքերէք պիրտէն
պաթտըլար. վէ չօղու տախի սուլուն ալթ իւսթ օլ
մասընտան քէնտիլէրինի շաղըրըպ՝ պայըլարը վէ
պօղուլտուլար. վէ քիմիտիտէ եիւզէնլէրին պաղընա
սարըլըպ պերապէր սուլուն տիպինէ կնտիլէր: Պաւ
լանլարը եիւզմէքէ, եախօտ կէմիճիքէրին ուճունա
եափըլմագլա, եա ալթ գույրուղունու էլէ կէթիւրմէք
լէ՝ կիւճ իլէ կէտիլէր գարըլայ. ճիւմէսի ըսլագ,
նէ տէյիլէճէք ուրուպա վէ նէ եէյէճէք պիր շէյլէրի
վար իտի:

Պու կէջմէ արատընտա պագի աճէմլէր հայլարը աւ
տայըպ՝ ալտըլար էլէրինտէն գարըլարընը վէ գըզլա
րընը՝ դարըլայ կէչիլէլիմ տէյի. ամմա կէչիտիքտէն
սօնղըպ՝ իսթէտիքէրի եէրէ գաչըրտըլար: Պաղիլէրի
տէ գարը եախօտ գըզ չալըպ կեօթիւրտիւլէր. վէ
պաղիլէրի ծնուն պունուն դօճալարընը էօլտիւրիւպ
գարըլարընը ափարտըլար: Պու դարղ իւզըն կէչիւ
տիլէր ջուղալըլարը տախի պաշգաճա. վէ հէմ ջու
ղա գասապասընը եագտըլար. պագ հայ թարիխին
տէ. Դ. 16:

Պունլարը հէփ օիւրիւյէրէք կեօթիւրտիւլէր աճէմիւ
թանա սարփ վէ չէթին էօլլարտան՝ տաղ պաշլարըն
տան վէ տէրէլէրտէն՝ քի օսմանլը ասքերի օլմայա
արտլարընձա եէթիլիպ կէրի չէվիլէլէր: Պունլարը
պիլիտի կաթուղիկոսլարըն իքիտիտէ դաւեթ վէ մէլ
քի.

քիռեղ. զ. դուռնի ի կիթտի պիւնէրինձէ. լաքին մէլքի սեգ գաչտը կիթտի ընվանա: Պունլար աճէմիսթանա եէթիշտիքլերինտէ՝ Էմի Էթտի շահապպաս քի շէհրի- լերի վէ ասը զատէլերի սպահան շէհրինէ օթուրթ- սունլար. քեօյլիւլերի վէ պայաղը ատամլարը ծնա եագըն զայրը էյալէթլերտէ. վէ ըմարլատը քի ճիււլ լէսինիտէ էյի պագսընլար, վէ Տիւ պիր դարաֆտան ինձիթմէսինլեր:

Պու քերրէ պեօյլէ աճէմիսթանա սիւրիւլէն հայլա- ընն հիսապը ծնիքիպին էվ սայըլտը՝ եօլտա էօլէնլեր- տէն զայրի: Վ է չայտա զայ օլանլարը տախի սայար- սան՝ հիսապա կէլմէզ: Պունլար ըահաթ օթուրթսուն- լար տէյի՝ մուհապպէթ կէօսթէրիւրիտի պունլարա շա- հապպաս, վէ աղ վէրկի ալըրիտի: (Յըլար տախի ըա- հաթլանըպ էվ եափտըլար, վէ քէնտի եէրլէրի կիպի օթուրթուլար: Վ է ջուղալըլարա պաշգա եէր վէրտի շահապպաս՝ սպահանըն գարշըսընտա. վէ ծնլար օրա- տա միւքէլէֆ գօնագլար տիւղտիւլեր, վէ քիլիսէլեր վէ վանքլար եափտըլար. վէ օ եէր տէնիւտի եէնի ջու- ղա. քի թիւրքէլ ճուլֆա տէնիւր:

Պու քերրէ տէտիք, ղերէ պունտան զայրի պիր դաչ քերրէ տէ աճէմլէր հայաստանա կիթտիլեր, վէ էօ- թէտէ պէրիտէ գալան հայլարը գուլթուպ կէթիւրտի շէր աճէմիսթանա. պիր քերրէ պին էվ. վէ պու պին էվի իքի պէօլտիւ շահապպաս, վէ սպահան իլինտէ իքի մահալլէյէ եէրլէշտիւրտի. վէ իքի աճէմ ծնլարա միւպաշիր գօտու. իքի տէ հայլարտան՝ ծնլարը գայը- ըան, քի մէլիք տէրլէրիտի ծնլարա. պիրինին ատը յովսէֆ գարապաշ, վէ օ պիրինին մուրատ գըրգ եա- լան. պեօյլէ Էթտի զայրըլարընա տախի. պագ հայ թարիսինտէ. Գ. 20:

Պունտան սօնղըա կէնէ ասքէր կէօնտէրտի շահապ- պաս թէվըիզէ, էրտէվիլէ, ընվանա, կէնձէյէ, քի Տէր նէ գատար հայ պուլուրլարսա եէնի կէլէնլերտէն տէվ շիրիպ կէթիւրիսինլեր աճէմիսթանա. ծնլար տախի ծն պին էվ կէթիւրիպ՝ պաղիլէրինի օթուրթուլար սպա- հանըն գըպլէ դարաֆընտա՝ կէվրապատ էյալէթին տէ, պաղիլէրինի տէ Ֆէռահապատ սէմթինտէ: Վ է չիւնքի օ եէրլէրին հափասը աղըր իտի չօղու էօլտիւ գալանլար տախի կիւնտէն կիւնէ էքսիւտիլեր. օ գա- տար

տար քի հիչ պիրի գալմատը : Եթէ պեօյլէճէ երգ-
տը հայաստանը շահապաաս. վէ աճէմիսթանը հայ-
լարլա տօնատամատը . ղէրէ օ գատար պին հվտէն եիւզ
էվ գալմատը . կէլէլիմ շիմտի հվլէլէի հիքեայէմիզին
նագլինէ : Հայլար աճէմիսթանա սիւրիւլտիւքտէ՝ օս-
մանլը հայաստան իշինէ տիւշիւպ՝ վէ օլան իշի կեօ-
րիւպ շաշտը գալտը քի նասրլ հայաստան պեօյլէ պօ-
շալու՝ խարապ օլտու : Եիւրիւտիւլէր վան սէմթինէ
վէ թէվրիզ թօիրաղնա . վէ օրալարտա աճէմէր իլէ
ջօգ ճէնք էտիւպ եէնկիւտիւլէր , էօյլէ քի հէր շէյլէրինի
պրապըպ տարտաղան օլտուլար , վէ օ սէմթէրտէն
գաշտըլար . վէ սէրաքէրլէրի սինան փաշա տիարպէ-
քիլէ տիւշիւպ՝ վէ օրատա հիւմմատան խասթալանըպ՝
էօլտիւ :

1606 : Թէնհալանտըգտա՝ հայաստան՝ հարամիլէր տեօքիւ-
ռօնէ : Լիւպ օրայա , հէր եէրի պերպատ էթտիլէր . քիլիսէլէ-
րի երգտըլար , մանասթըրլարը պօղտուլար , վէ էջ-
միաթինի վիրան էթտիլէր : Ե չիւնքի էքին պիլին
եօղ խտի գըթլըգ օլտու իքի սէնէ . վէ հարամիլէր
տախի եէյէճէք պիւլմատըգլարընտան չօգըպ կիթտի-
լէր . պապ հայ թարիխինտէ . Դ . 17 :

1610 : Եքի իւչ եըլտան սօնղրա պիր էզ տիւգէլտիքտէ հայ-
աստան՝ սարգիս եպիսկոպոս՝ սաղմոսալանք տէտիքլէ-
րի մանասթըրլըն առաջնորդու՝ պարօն տըր նամ , ալլա-
հըն լուգֆիլիլէ քէնտինէ կէլիւպ , վէ ծաուն մուհապ-
պէթիլիլէ դութուշուպ , պիւթիւնճէ ծաա վէրտի քէն-
տիսինի , վէ եէնիլէմէք իսթէտի հայաստան վանքլա-
րընը վէ նիւլամ վէրմէք ծնլարա . վէ քէնտիսինէ կեօ-
րէ պուլտու պիր քահանայ՝ ատը տը կիրակոս դրապ-
ղունլու : Սունլար իքիսի պիր օլուպ՝ չօգ եէրտէ եէնի-
լէտիլէր մանասթըրլարը , վէ էյի գանունլար գուր-
տուլար . վէ չօգ շայիրտլէր տէվշիրտիլէր , ճիւմլէտի
տէ աղիզ քիմնէլէր . խուսուսա իքիսի՝ պիրի պօղոս
վարդապետ մոկացի , պիրիսիտէ մոլսէս վարդապետ
սիւնէցի : Ե պունլարըն չօղու մանասթըրլար եափ-
տըլար , վէ մէտրէսէլէր տիւգտիւլէր . վէ հայաստանը
սանքի եէնիտէն տիրիլթտիլէր , պապ հայ թարիխին-
տէ . Դ . 18 :

1611 : Սու մանասթըրլարըն եէնիլէնմէսի պաշանտըգտա՝ ի
ռի : քի լատին կրօնաւոր հայաստանա կէլիւպ՝ Եք հուփսի-
մէ .

մէնին թէնինի եախօտ քէմիքէրինի մէյտանա չըգտը տըլար . վէ լաքին ալամատըլար , զէրէ հայլար կինէ եէրինէ եէրլէշտիրտիլէր : Վէ օ կըօնաւորլար էն սօն զոնտա ըէվանտան պիր սէմլթէ կիտէր իքէն՝ աճէմլէրին էլինէ տիւշիւպ էօլտիւլէր : Պու քէմիքէրտէն տէօրթ փարչա տըշարտա գալտը . պիրի կիթտի հին տիսթանա քի կոնա շէհիրինտէ սագլատըլար . օ պիրիսի պիգիմ էլիմիգէ տիւշտիւ՝ քի հալա վանքըմըգտա տըր . իւշիւնճիսի գօնուլտու օ քիլիսէնին թէմէլինէ՝ քի եափտը պօղոս վարդապետ մոկացի՝ օք հօիփսիւ մեանց ատընա , վարդապետ տէնիլէն քէօյտէ՝ նախ ջոնանա եազըն : Տէօրտիւնճիսի քի ստամպօլա կէթիրտի պօղոս ատըլ պիրիսի գարա այվազ օղլու՝ գալադատա օլան լուսաւորիչ ժամընտա տըր . պաճ հայ թարիխինտէ . զ. 19 :

10 : Սէլէիսեդ վէ դաւիթ վէ սահաէ էալուղիէտալըն
էլիսիլէրիւն «ըգլէիլէր :

զ. 20 = 24 :

Պու վազիթլէրտէ ըէվանտա իտի մէլքիսեդ կա 1611 :
թուղիկոս . վէ էջմիածինտէ օթուրմագ իսթէ 1617 :
մէզիտի . վէրէ սանքի իսսիզ օլմիշ իտի . վէ աղատամ վար իտի օրատա . վէ ծնլարտան պիրիտէ մարտիրոս եպիսկոպոս : Պու չիւնքի քին դութմիշ իտի մէլքիսեդ կաթուղիկոսա՝ չըգտը կիթտի սպահանա դաւիթ կաթուղիկոսուն եանընա՝ քի եէնի ջուղատա էլլէնիլ իտի . վէ նագլ էթտի օնա վէ ճէմաթա էջմիածինին հալինի . վէ շիքէայէթ էթտի մէլքիսեդ կաթուղիկոստան , քի սէֆասընա թային օղուպ՝ պիր չարէ էթմէյօր էջմիածինէ : Պու իշէ կիւճէնիպ ջուղալըլար , զօր էթտիլէր դաւիթ կաթուղիկոսա քի կիթսին էջմիածինէ , վէ օնու գայըրըպ՝ քէնտի կաթուղիկոսըլ զընը էթսին . պիզ տէ հազըրըպ տէտիլէր սանա եալ տըմ էթմէ կէ : Վէ օ տախի պու սեօղի պէլէնիպ՝ չըգտը կէլտի էջմիածինէ . վէ մարտիրոս եպիսկոպոս պիլէսինճէ :

Հաչան տույտու մէլքիսեդ կաթուղիկոս դաւիթին կէլտիկինի , հէմէն թէզէ էջմիածինէ կէլիպ՝ օթուրտու , քի եէր վէրմէսին դաւիթէ . օ տախի կէլտիքտէ գալ

գալիցա տիւշտիւ իբրիսինն մապէյնինէ . վէ մեւքիսեդ
իւսթէ չըգտըդտա՝ տար եերէ գրար լըպ դաւիթ , տէ-
տի մեւքիսեդէ , պէն սէնի կաթուղիկոս էթտիկիմ վա-
գիթ՝ սեօզ վերտին եարտըմ էթմէ կէ պանա . շիմտի
իսէ եարտըմ էտէճէք եերէ , կաթուղիկոս լըզըմը ա-
լըպ՝ պէնի էլտէն գօտուն . պարի իիւթիար լըզըմա մէր-
համէթ էտիպ՝ պիր հզ կէչինմէ՝ վէր պանա քի գալան
կիւնլէրիմի կէչիւմէ կէ գատըր օլայլըմ : (Ե՞ Ետիպըմ
տէտի մեւքիսեդ . էջմիածին Եօխսուլ տուր . պէն եէյէ-
ճէք պուլամայօրում , նէ պանա վէ նէ պէնիմ ատամ-
լարըմա . սէնի նամըլ պէսլէյիմ , վէ հէմ սէնին ա-
տամլարընը սագլայլըմ . սանա էյի օլուր՝ քի տեօնէ
սպահանա կիտէսին :

1612 : Պագտը կեօրտիւ դաւիթ քի արթըդ օթուրանադ
ռկն : Էջմիածինտէ՝ Ֆիքրինէ գօտու քի չըգտըն օրատան . վէ
չիւնքի օ կիւնլէրտէ շահապպաս կէլտի կիւրճիսթա-
նա , տօս տօղըու չըգտը կիթտի դաւիթ ծնուն եանը-
նա . վէ ծնա կեօրիւնտիւքտէ , օ տաիի դաթլըլըգլա
սօրտու դաւիթէ . նի՛ճէ սին , սըգլէթին վար մը .
ճէվապ վերտի դաւիթ քի սըգլէթ վերէնիմ վար , լա-
քին նուրանի ճէմալինիդ վէ դաթլը սեօզլէրինիդ տա-
ղըտըր չէքտիկիմ սըգլէթի : Սօրտու շահապպաս . քիմ
տիր սանա սըգլէթ վերէն . դաւիթ տաիի աղզընը ա-
լըպ՝ շիքեայէթ էթտի մեւքիսեդտէն : (Ե՞ չիւնքի
էվվէլտէն շահապպասըն զարէզի վար իտի մեւքիսե-
դէ՝ սիւրիւտէն կերի տեօնտիւկի իչին , դաւիթին շէք-
վասընը տաիի իշիթմէքէ՝ գիյատէսի իլէ գուլթու-
շուպ՝ եագտը Էմիրկիունէ խանըն օղլուեա դահմաս
գուլի պէյէ , քի պապասընըն եերինէ՝ ըէվանտա օթու-
րուր իտի . վէ Էմը էթտի քի մեւքիսեդի գուլթուպ՝
ուգուլթէթ էտէսին . վէ քէլպէթին իլէ էթինտէն
պիր լօգմա գօփարըպ՝ զօր իլէ ծնա եէտիրէսին , վէ
զէնճիրէ գօյուպ՝ պէնտ էտիպ ծնու՝ պանա կեօնտէրէ-
սին : () տաիի պու Էմրի թէքմիլ էտիպ նծածին
փերհիգինտէ , տէլլալ չաղըրթտը քի մեւքիսեդ կա-
թուղիկոս քէնտի էթինտէն եէտի փէրհիդ կիւնիւն-
տէ . վէ սօնղրա մեւքիսեդի՝ զէնճիրէ գօյուպ՝ կեօն-
տէրտի շահապպաս :

1614 : Տույտու Էմիրկիունէ խան քի շահապպաս Էօլտիւրէ
ռկն : Ճէք տիր մեւքիսեդի , ծնուն տօսթու օլմանլ իլէ ,
գուր-

գուրթարմագ իսթէտի ծնու. պունուն իչին, հէնիւզ մեւքիսեդ կէլմէտէն՝ շահապապարն հուզուրունա չը-
գարաւ իւշ տանէ քիւլիւք օղուլարընը՝ գըլըճ պօյ-
ունլարընտա: Սէպէպինի տուլտուդտա շահապապա քի
մեւքիսեդ իչին տիր, ծնա պաղըչատը մեւքիսեդի. վէ
սօնղրա մեւքիսեդի զէնճիրէ պաղլը կեօնտէրտի սպա-
հանա. վէ օ տախի օրատա քեահեա իսանըն էմըրի իւ
լէ՝ զէնճիրտէն գուրթուլուպ՝ պաշլատը կաթուղիկոս-
լըգ էթմէ կէ ծնտա պունունան հայլարա: Սէ դաւի-
թի եօլտարը շահապապա էջմիածինէ՝ քի սէրպէսթ կա-
թուղիկոսլըգ մանսըպընը սիւրսիւն, էմիրկիոունէ խա-
նըն սըլանէթինէ ծնու թէսլիմ էթմէքլէ:

Իքի իւշ երև կէչտիքտէն սօնղրա պաղտը կէօրտիւ դաւ 1616:
էթի քի էմիրկիոունէ խան էյրի պաղալօր քէնտիսինէ, ոկէ:
վէ նիյէթի վար մեւքիսեդի էջմիածինէ տեօնտիւրմէ-
կէ, կիւղլիճէ տուլտուրտու պու շէյի շահապապա. օ տա-
խի կիւճէնիպ զաղէպէ կէլտի, վէ մեւքիսեդին հագ-
ղընտան կէլմէք իսթէտի. ծնուն իչին զէնճիր իւշ կէ-
թիրթտի ծնու օրատույա, վէ դաւիթէ եօլ վէրտի քի
կիթսին սպահանա:

Սօնղրա քէնտիսի մեւքիսեդի ալըպ՝ վարտը ագուլիսէ. 1617:
վէ օրատա էօլտիւրիւպ մարտիրոս էթտի անդրէաս ոկզ:
քահանայը: Սէ իւշ էիւզ թուման ճէրիմէ ալտը միւլ-
սէս վարդապետտէն վէ սօղոս վարդապետտէն:

Չաղըրտը սօնղրա շահապապա մեւքիսեդի գարշըսը-
նա. սէնի տէտի պէն էօլտիւրէճէկ իտիմ, լաքին է-
միրկիոունէ խանըն հաղըր իչին, էօմրիւնի սանա պա-
ղըչատըմ: էկէր սըգլէթինտէն գուրթուլմագ իս-
թէրսէն՝ իւշ էիւզ թուման վէր միրէյէ տէ՝ վար նէրէյէ
կիտէրսէն կիթ. զէրէ կաթուղիկոսլըգ մանսըպընտան
մաղուլ սուն. պունու տէյիպ՝ գօլտու ծնու հուզու-
րունտան:

Պասապէթ ալտը մեւքիսեդի, զէրէ նէ աղէսի վար
իտի վէրմէկէ, վէ նէ պիր չարէսի՝ գուրթուլմագա:
Իքի քէրրէ արզուհալ վէրտի շահապապա. չիւրիւ-
տիւմ տէտի տէմիրտէ վէ սըգլէթտէ. էմը էյլէ քի
էա գօյվէրսինէր պէնի, էա էօլտիւրսինէր. օ տա-
խի ճէվապ էթտի. նէ էօլտիւրիւրիւմ, վէ նէ գօյվէրի-
րիւմ. պէօյլէճինէ զէնճիրտէ սագլարըմ, թա քի սըգ-
լէթինտէն էօլէսին, էախօտ իւշէիւզ թումանը վէրիպ
գուր-

1618: Տարա տիւշտիւք տէ մեւքիսեդ , պիր զայրը արգուհան
 ուկէ : Իւն սեօզ վերտի շահապապաս , քի էկէր շահապապաս
 քէնտիսինի գուրթարուլ՝ Թէքրար կաթուղիկոս էտէր
 սէ , երլտան երլա էջմիածինտէն միրիյէ վերիլին էիւզ
 Թուման : Պու շարդը գապուլ էթտի շահապապաս . վէ
 ծնու զէնճիրտէն գուրթարուլ , րադամ իլէ (քի խադ-
 դիհիւմայուն տէմէք տիր) կէծնտէրտի ծնու էջմիածի-
 նէ , քի Օրատա փերվասըզ կաթուղիկոսըզընը սիւր-
 սին :

1619: Պաշլատը ծնտան սօնղըա մեւքիսեդ կաթուղիկոս օ
 ուկէ : Երլըն վերկիսինի տէվ շիրմէկէ . չօգ չալըշար վէ պիր
 շէյ պուլմատը : Իշըլ Թէմամ օլտուգտա տեօրթ միւ
 պաշիր Թային էթտի շահապապաս խըզմէթքեարլարը՝
 վէ աստուլարը իլէ քի ալսընլար մեւքիսեդ տէն միրի վեր-
 կիսինի . ծնլար տախի պաշլատըլար զօր էտիպ սըգը-
 տըրմաղա՝ քի Թէզ վերսին , տէյիլ քի սալթ վերկիյի ,
 իլլա քի քէնտիլերին վէ խըզմէթքեարլարընըն վէ ա-
 սասլարըն եէյէճէքլէրինի , վէ աթլարընըն եէմինի .
 զէրէ պեօյլէճէ էմը էթմիշ իտի շահապապաս : Պու սէ-
 պէպտէն էօթէյէ պերիյէ տիւշտիւ մէւքիսեդ , քի հայ-
 լարտան պիր շէյ ալա . վէ լաքին տէվ շիրտիկի՝ կիւճ
 իլէ եէթիշիրտի՝ տօյուրմաղա միւպաշիրլէրի . զէրէ
 տայիւմ ծնունլա կէզէրլէր իտի . ծնլարըն հարճը՝ աէ
 աղըր , վէ կիւն կիւնտէն արթըպ , կիւնտէ պիր Թու-
 ման եէթիշմէզիտի :

1620: ()՝ Երլ կէշտիքտէ՝ կէլտի մեւքիսեդ րէվանա , վէ տա-
 ուկէ : Վէթ էթտի Օրայա մուսէս վարդապետի . քի ծնուն էյ
 լիկի վէ կիւզէլատը՝ հէր եէրտէ սեօյլէնիր իտի . ծնու
 էջմիածինտէն եպիսկոպոս էտիպ էմը էթտի քի մեռոն
 օրհնէք էթսին . վէ հայլար էջմիածինէ կէշտիքտէ՝
 ծնլարտան շէյ տէվ շիրտին . լաքին հէր նէ տէվ շիրտի
 իսէ , քէնտիսինէ վէ միւպաշիրլէրինէ հարճ էթտի :
 Պադտը կէօրտիւ քի օլմայօր՝ պաշլատը ծնու պունու
 սօյմաղա՝ քեօթէկիլէ վէ իսքէնճէ վերմէկ իլէ պիւհ-
 Թանիլէ , վէ փարա իչին լայըգ օլմայան ատամլարը
 քահանայ վէ եպիսկոպոս էթմէկիլէ : Պեօյլէճինէ տա-
 խի իշի պաշարամայըլ՝ արգուհալ տունտու շահապապ-
 սա քի քէրէմ էթսին քէնտիսինէ . ճէվապ էթտի շա-
 հապապաս , պիր փարա պիլէ էքսիլթմէմ օ վերկիտէն
 տէ :

տէտի, նկէ եախարսան եափ:

Ս երկի պօրձու արթորդտա՝ կիտիպ մեւքիսեդ մուա 1623:
մէլէճիլէրէ, աղէ ալտը ծնլարտան. վէ ալտըղընր ոհճէ:
հարճ էթտի միւպաշիրլէրէ. վէ քէնտիսինէ պիր շէյ
գալմատը քի վէրկիյի հօտէսին. պօրճ տախի կիթտիք
ճէ արթոր, կերէք վէրկիտէն վէ կերէք մուամէլտէն:

Սուգատար պօրճ իշինէ պաթըս՝ վէ ալթը երլ տէրտ 1624:
իւ պէլա չէքիպ տայանամատը մեւքիսեդ. ծնուն իշին ոհճէ:
քէնտի եերինէ կէչիրիպ կաթուղիկոս էթտի գարտա-

շը օղլու սահակ եպիսկոպոսու, վէ քէնտի կաթուղի-
կոսլըղընտան վաղ կէչիպ՝ շահապպասըն հմրիլիէ ծնու
օթուրթտու հըմիածինտէ:

Սեօլէ էթմէկիլէ կէրլէ
գուրթուլտու մեւքիսեդ՝ միրի վէրկիսինտէն. լաքին
գուրթուլմատը մուամէլէճիլէր էլինտէն:

Սարէ-
սինի պուլամատըդտա՝ տէվ շիրտի հըմիածինտէն վաւ
հատա աղըր շէյլէր, վէ ծնլարըրէհին գօյուպ հօտինճ
աղէ ալտը՝ վէ հօտէտի պօրձունու մուամէլէճիլէրէ:

Ս էհուն պիրտի քի եէնի էթտիկի պօրճտան գուրթու-
լամազ՝ ուսուլ իլէ գալտը կիթտի ստանպօլա:

Սա-
պուլ էթմէտիքլէրինտէ ծնու օրատա օլան ճէմաաթ
վէ վարդապետլէր՝ կիթտի լէհէ, վէ օթուրտու իլով
շէհրինտէ. ղէրէ օրատա՝ պին էվ գատար հայ վար

իտի, քի իբրամ իլէ գապուլ էթտիլէր մեւքիսեդի:
Սիր գալ երլտան սօնլըրա օրատա եպիսկոպոս էթտի
նիկոդոս աալը պիրինի. քի ճէմաաթ իսթմէզ իտի օ

նու. պունուն իշին իսայլի գաման չօգ ֆէնա իշլէր օլ-
տու օրատա. պագ հայ թարիխինտէ. ճ. 28: Ս էքէն-
տիսինտէ կամէնից շէհրինէ կիտիպ՝ ծնտա էօլտիւ. կաւ
թուղիկոսլըլը՝ թա սահակա վարընճա սիւրտիւ. 31.

սէնէ:

Սահակ տէօրտիւնճի՝ մեւքիսեդին գարտաշը օղլու՝ 1624:
կաթուղիկոս օլտուգտա քէնտիտէ մեւքիսեդին չէք ոհճէ:
տիկի սըգլէթի չէքտի. ղէրէ միւպաշիրլէր ծնուն իւղէ-

րինէ իւշիւպ՝ սըգըշտըրըրլար իտի. օ տախի տիւշիւն-
տիւ քի գալա. լաքին էտէմէտի, ղէրէ օ միւպաշիրլէր
վէ աասալար տայիմ պիլէսինճէ կէղէրլէրիտի: Տէօրթ

երլ պու տէրտի չէքտիքտէն սօնլըրա՝ կէլտի ըէվանա.
վէ օրատա պիր գալ կիւն տուրուպ եալվարտը միւպա-
շիրլէրէ քի սալը՝ վէրսինլէր քէնտիսինի կիթսին հը-

միածինէ, վէ ծնտան տէվ շիրտին ալթընտան վէ կիւ-
միւշ.

միշտէն շէյլեր՝ խանըն էմրի պեօյլէ տիր տէյերէք , վէ
 օ շէյլէրիլէ պօրճունու էօտէսին :

1628 : Իպին ալտրդտա՝ չըգտը րէվանտան , վէ աթընը տօղ
 ռհէ : րուլթուու էջմիածինէ . եարը եօլա կէլտիքտէ էսպա
 պընը տէյիշտիրիպ , վէ աթըն պաշընը նախընճան դա
 րաֆընա չէվիրիպ , արաս սուլունու կէչտի , վէ տօն
 տօղրու կիթտի վանա՝ քի օսմանլընըն հիւքմի ալթըն
 տա իտի . վէ օթուրտու օնտա պիր երլ գատար . պէշ
 սէնէ կաթուղիկոսլըգ սիւրտիւքտէն սօնղրա :

11 : Իւլէնճի Տոլէն Կաթուղիկոստան վագիի :

Շ. 25 :

1629 : Մ ուսէս վարդապետ սիւնի էյալէթինտէն՝ աղիգ
 ռհէ : վէ ուսլու պիր քիմնէ , սահակ գաչտրդտա՝ հէփ
 միլէթին իրատէթիլիլէ կաթուղիկոսլտու էջմիածին
 տէ : Վ է չիւնքի էօլտիւ օ կիւնլէրտէ շահապպաս , վէ
 եէրինէ կէչտի օնուն թօնուն շահապփի՝ օ սէմթլէր
 տէ օլան հայլար ֆէրման ալտրլար օնտան մոլսէսին
 կաթուղիկոսլըգ մէթին օլմագ իլին : Վ է չաղըրար
 լար մոլսէս կաթուղիկոստու սպահանա՝ քի պիր չարէ
 էթսինլէր երլտան երլա պաղլանան օ վերկիլէ քի եէ
 թիշմիշ իտի պին թումանա : Ս ուսէս կաթուղիկոս
 կիթտիքտէ , հայլարն պեօյիւքլէրի պին թումանլըգ
 փէշքէշ վէրիպ՝ րէճա էթտիլէր շահա , վէ օնուն հաղ
 րընը հօշ էտիպ՝ էօյլէ պիր ֆէրման ալտրլար քի օն
 տան սօնղրա էջմիածին քիւրսիսի մուաֆ օլսուն օ պօրճ
 տան : Պեօյլէ օլտուգտա սէքիղ այտան սօնղրա տէօն
 տիւ մոլսէս կաթուղիկոս , վէ պաշլատը թափիր էտիպ
 եէնիլէմէ կէ էջմիածինի :

1630 : Պ ու իլէրի իլիթտիքտէ սահակ՝ քի սաքին օլուր իտի
 ռհէ : վանտա՝ դասալէթ ալըպ քէնտիսինի , տիւշտիւ պեօյ
 իւքլէրին գափուսունա՝ քի փէշքէշլէր իլէ հաղըրլա
 րընը հօշ էտիպ՝ օնլարն էլիլիլէ քէնտիսիտէ կաթու
 ղիկոսլըգ սիւրսիւն վան սէմթինտէ : Պ ու իլէ գարը
 տուրտու հայլարտան չօղու . լաքին օ հիւ քիմնէնին
 սեօգիւնէ գուլագ դուլթմայրպ էօլլատը ստանպօլա
 վարդապետին պիրինի աւըր պօղոս , վէ տիլէտի դաքա
 ղիա պատրիարդտան՝ քի քէնտիսինէ արգա օլսուն , վէ
 մագլուպունու հասըլ էթսին :

11 Է չիւնքի զաքարիւ պատրիարք՝ դարձելիտի մովսէս
կաթուղիկոսա վէ տօսթ սահակա , Թէզէն ծնուն իջին
Ֆերման ալտը տեօրտիւնճի սուլդան մուրատտան , վէ
եօլլատը սահակա , վէ եազտը քի կիթսին օթուրսուն
նը կարսպետ մանասթրորնտա՝ քի մուշտա տըր . վէ
ճնտա կաթուղիկոսլըզ Էթսին օսմանլը տէվէթինտէ
օլան հայլարա : 11 Է չիւնքի օ վազիթտէ վէզինի ազէմ՝
կիթմիշիտի տիարպէքիրէ՝ սահակ տախի Ֆերմանը ալ
տըղը կիպի չըգտը կիթտի օրայա՝ քի վէզիրտէն տէ ի
զին ալա , զէրէ ճնտուզ օ Ֆերման եիւրիւմէզիտի :

11 Դունու տուլտուգլարը կիպի օրատա օլան հայլար , քի
ճնլարըն իջինտէ շանլըիտի ռուհիճան՝ վէզիրին Թէր-
զիպաշըսը , քէզալիք վարդապէտլէր վէ քահանալար
տախի՝ չալըշտըլար սահակըն Ֆիքրինի չէվիրմէկէ՝ չօգ
շէյ վատ Էթմէկիլէ : 11 քէին սահակ քիմանէյի տիյնէ-
մէյիպ արզուհալ տունտու վէզիրէ , վէ վատ Էթտի ճու
պին զուռուշ վէրմէք՝ Էկէր կաթուղիկոսլըզնա ըիզա
վէրիրսէ : 11 Եթէտի վէզիր պու շէյի : 11 քէին Ֆիքրինի
տուլթըմատը :

11 Իր գաչ կիւնտէն սօնդրա մովսէսին դարաֆընտա օ-
լանլար տախի՝ վէզիրէ արզուհալ վէրտիքլէրինտէ սա-
հակա դարձը , վէզիր ճէվապ Էթտի , նաճըլ վէրմէյիմ
տէտի օ կաթուղիկոսլըզը սահակա քի վատ Էթտի ճու
պին զուռուշ վէրմէք փատիշահ հազնէսինէ : 11 Դու քէ-
լամտա իլէրի կէլտի ռուհիճան , վէ վէզիրէ եալվարու-
րադ տէտի , Էկէր ճնպին զուռուշ իջին սալթարսան պի-
զիմ տէրտիմէնտ միլլէթի ճնա , պանա սալթ , պէն ա-
լըրմիկիրմի պինէ :

11 Դու սեօգի պէյէնտի վէ հօշանտը վէզիր . վէ վազիթ-
թայն Էթտի քի տիվանտա հուզուրունա կէլսինլէր սա-
հակ վէ մովսէս դարաֆընտա օլանլար :

11 Տոնդրա Թային Էթտիկի կիպի վազիթինտէ տիվանա
կէլտիքլէրինտէ , վէզիր սօրտու սահակայ , սէն տէտի
կէրէք կաթուղիկոսլըզ Ֆերմանը ալտըն մը փատի-
շահտան , պէլի տէտի սահակ . ճէվապ Էթտի վէզիր .
սէն պիլմէզ մի իտին քի պէն պունտալըմ , պանա հա-
պէր վէրմէտէն նաճըլ կիթտին օ Ֆերմանը ալտըն .
սանրըրմ քի պէնիմ իւզէրիմէ հիւքմէթմէք իսթէր-
սին : 11 Դունու պեօյէ տէյիպ՝ Էմր Էթտի քի Ֆալապայա
ալթընլար սահակը վէ պօղոս վարդապէտի . վէ օ դա-
իլ

տար տեօյսիւնէր քի եա՛ հօլսիւնէր , եա՛ տիւնէրին ,
տէն տեօնսիւնէր . քեօթէք վուրանլար տախի Տէր
վուրմատա տէյէնէկի՝ սօրարլար իտի ծնարա տեօնէր .
միսինիզ մէզ Տէպինիգտէն՝ տինիմիգէ :

Իշ օ՛ տէրէճէյէ վարտրգտա՝ օրատա օյան հայլար դօրգ
տուլար , վէ չօգ ըէճա իլէ վէ պիր դաչ պեօյիւքլէրին
սեօզ կէչիրմէսի իլէ կիւճ իլէ տինտիրտիլէր վէզլրին
տարղընլղընր . վէ ծնարը դուրթարրայ , էվէրինէ
կեօթիւրտիւլէր : Սիր դաչ կիւնտէն սօնղրա՝ քէնտիւ
նէ կէլտիքտէ սահակ՝ չըգտը կէլտի կիւրճիսթմանա .
վէ ծնտան կէլիպ՝ օթուրտու էջմիածինտէ . վէ օրատա
եաա չէքիպ՝ էթտիքլէրինէ փիշման օլտու՝ վէ հօմրիւ
նի կէչիրիպ՝ հօլտիւ :

1631: Բահաթլըգ պուլտուգտա էջմիածին՝ տիւղէլթտի մուլ
սէս կաթուղիկոս օ՛ քիւրսիյի . վէ Տէր շէյէ նիգամ վէր
տի . վէ էյի դանունլար դուրտու , ժամերգութիւնլա
րըն դարգընր վէ վագթինի եօլունա գօտու՝ կէրէք էջ
միածինտէ վէ կէրէք զայլը մանասթըրլարտա . վէ պիր
պեօյիւք մէտրէսէ աչտը յոհանավանք տէտիքլէրի մա
նասթըրտա . վէ օրայա չօգ ուշադլար տէվչիրիպ՝ էյի՛
ուսթալար գօտու քի հօյրէթսինէր ռուհանի իլիմէ
րի , վէ Խծաշունչ քիթապըն քէլամլարընր : Չըգար
տը ըէհինտէն էջմիածին շէյլէրինի , քի էվվէլքի կա
թուղիկոսլար զայլըրլարա վէրմիշէր իտի : Իւշ քէրրէ
քեաղատ եաղտը սրբաղան փափա՝ մուհապպէթ վէ ի
դաէթ կեօսթէրմէկիլէ . պունուն իչին ծնա դարշը
տուրտու գրիգոր կէսարացի . քի ստանպօլ պաղրիգլէ
կինտէն աղլ օլմիշ իտի . վէ լաքին քէնտիսի ծնա պագ
մայրայ , վէ ծնուն պօշ սեօլէրինի տիյնէմէյիպ՝ տայի
մա սօղրու կիտէրիտի , վէ միլէթի տախի սօղրու եօ
լա կեօթիւրմէք իսթէրիտի , վէ քէնտիսիտէ թէմամ
էֆէնտիմիղին մուհապպէթիլէ դութուշուպ , վէ չէ
թին Ճգնութիւն եօլունտա կէչինիպ՝ աղիղ լիքլէ հօլ
տիւ , 3 . սէնէ կաթուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնղրա ,
վէ հօլտիւկի վագիթտէ վասիյէթ էթտի . քի եէրինէ
կէչիրէլէր քէնտի շայիրտինի փիլիպպոս առլը , քի իքի
երլ էվվէլ էպիսկոպոս էթմիշ իտի ծնու :

12 : Փիլիպպոս կաթողիկոսն վագի • չի օ՛ր անան արան,
պօլա օլան հայլար պեր պերինէ իրիպ՝ գարըշմարիշ
իտի հալարը :

Գ. 26 = 30 :

Փիլիպպոս վարդապետ քիւջիւք աղբալի էյալն թին 1633 :
տէն , երնկան քեօյիւնտէն՝ տերվիշ մէշրեպ պիր ուձը :
աղիզ քիմսէ՝ ճիւմիէ հայլարըն իրատէթիիլէ միւսէ-
սին եէրինէ կէշիպ՝ կաթողիկոս օլտու էջմիածինտէ :
Սէ պաշտար մանասթըրլարը կէզմէկէ վէ զայրը եէր-
լէրէ կիթմէկէ . հէփիսինէ տէ էյի եօլ կեօսթէրմէկ իւ-
լէ , վէ տիյնէմէյէնլէրին հագգընտան կէլմէկ իլէ :
Լ՛լ վուրտու եէնիլէմէկէ վէ պիթիրմէկէ օ՛ր Եափուլա-
րը՝ քի միւսէս կաթողիկոս պաշտամիշտի :
Հէնիւզ պիթիրմէտէն պիր Ֆէլաքէթ եէթիշտի • զէ-
րէ օսմանլը աձէմ իւզէրինէ երւրիւյիւպ , վէ աձէմ
լէր տալի օսմանլըյա դարշը տուրուպ՝ պասըլտը վէ
լըղնանտը էջմիածին վանքը • քի քիլիսէտէն վէ գուպ-
պէլի եափուլարտան զայրի , հէր նէ գատար պինա վալը
իսէ օնտա՝ ճիւմիէսի պօզուլուպ երգըլտը : () լթա-
լըգ պիր էզ տուրուլտուգտա՝ կի՛նէ զայրէթէ կէլիպ
փիլիպպոս կաթողիկոս՝ հէր եէրի տէ եափա եափ-
ա եէնիլէտի :

Սէ քէնտիսիտէ վագիթ պուլուպ կիթտի սպահան , 1636 :
վէ պիր եըլտան զիյատէ օնտա տուրուպ՝ իսթէտի վէ ուձէ :
ալտը ջուղալըլարտան յը լուսաւորիւին աջընը (քի 23
երլէվիլէլ օրայա եօլլամիշտի շահապպաս) , վէ կէթիւր-
տի էջմիածինէ • վէ օրատան եաղտը օնունճի իննուվ-
կէնտիոս սըբաղան փափա իղաէթ վէ մուհապպէթ
քեաղտը :

Պու փիլիպպոս կաթողիկոս պիր պեօյիւք մէտրէսէ
աշտը էջմիածինտէ , վէ օրայա ալըմլը ուշագլար տէվ-
շիրիպ իլիմ էօյրէթտի , զնլարա ուսթա վէ միւպաշիւր
էթմէկ իլէ սիման ջուղալեցի տէտիքլէրի վարդապետի ,
օ քի քերականութիւն եափմըշտը • վէ օնա իքինճի
էթտի ոսկան վարդապետի , օ քի նիճաշունչու պասմա
էթտի ամրստըրտամ շէհրինտէ Ֆիլամէնէկ վիլայէ-
թինտէ :

() վագիթլէրտէ ստանպօլտա պաղրիգ իտի գաւիթ 1641 :
Էգ 2 վար ուձէ :

վարդապետ արևելցի տէտիքլերի քի Տայլար պիր սէ-
պէպ իլէ ծնու էնտիրիպ՝ եերինէ կէչիրտիլէր ըշվանլը
կիրակոս վարդապետի . քի ծնուն կիւնիւնտէ ստանպո-
լա կէլտի կիլմէս գալանոս : Վիրակոս պադրիգ էօլ-
տիւքտէ , եերինէ կէչտի սիվասլը խաչատուր վարդա-
պետ : Պոլսուն էլինտէն Թէքրար ալտը պադրիգ լիք
մանսրպընը դաւիթ վարդապետ : Տեօրթ երլտան
սօնդրա հալէպլի Թովմա վարդապետ՝ գափույա չօդ
շէյ վատ էտէրէք , դաւիթի ազէ էթտիրիպ՝ սիւրտիւր
տիւ գըպըրս առասընա , վէ քէնտի տէ չլւնքի վերէ-
մէտի վատ էթտիկինի՝ դաչտը կիթտի հռոմայա . օ
դաման տեօնտիւ կէլտի դաւիթ , վէ Թէքրար պադրիգ
օլտու պէշ սէնէ : Պոլ իշլէր պէօյլէ օլտուգտա՝ պօրձ
երդըլտը քիլիսէլէր իւսթիւնէ գըրգ պին զուրուշ գա-
տար , վէ պօրձտան դայրի՝ իւրըլթը տախի տիւշտիւ
ճէմաաթ իչինէ :

Պոլ արալըգտա պիր դայրը գարգաշա տախի վար իտի
ստանպօլտա . օ գատար քի իշ խուսումէթէ վարտը .
դերէ ասըլ ստանպօլըլ եերլի օլանլար , տաշրատան
կէլէնլէրի դարիպ եերինէ գօյուպ՝ ինճիտիրլէր իտի՝
աշաղա վուրարագ , վէ ծնլարա գարշը տուրարագ . ծն-
լար տախի պուսու չէքէմէյիպ՝ ծնլարը ալչադ լամաղա
ջալըշ ըրլար իտի . վէ հէփիսի տէ պիր պիրինէ կերիպ,
պիր պիրինի երգմաղա սրագարլար իտի :

Վիթտիքճէ պու աթէշ դուլթուշուպ ալէվլէնտի . պու-
նուն իչին հայլարըն պիր գաչ պէօյիւքլէրի՝ եազտըլար
փիլիպպոս կաթուղիկոսա՝ քի պիր չարէ պուլա՝ պու ա-
թէշի սեօնտիւրմէկէ : () տախի կէրչի եազտը ստան-
պօլա , էօյիւթ վէրէրէք քի մուհապպէթիլէ պիրլիք-
տէ օլուպ՝ Թէք տուրսունլար , լաքին պիր ֆայտա ծը-
մատը . վէ օրթալըգ զկյատէսիլի գըզըշտը . օ գա-
տար քի դաւիթ պադրիկիտէ մանսրպընտան տիւշիւր-
տիւլէր :

Վ է չիւնքի ֆըրգա օլուպ սյըրլմիշլէրտի պիր պիրին
տէն՝ պիր պիրինէ գարշը կէլիպ՝ պադրիգ գօյանատը
լար : Պէօյլէ օլտուգտա՝ պիր գաչ աշխարհական պադ-
րիգ լիք մանսրպընը զապդ էթտիլէր ծապիր այ . օ ա-
րալըգտա էթէյէ պերիյէ տիւշտիւ դաւիթ , վէ պէօ-
իւքլէրին էլիլէ՝ կինէ պադրիգ օլտու : Պոլսու հաղմ
էտէմէյիպ ծնլար քի էլվլէլ էնտիրմիշլէրտի դաւիթի ,
ծնուն

ծնուն իչին ընձալ գափուլարնա տիւշիւս տեօրթ այ տան սօնդրա կինէ ազլ էթտիրտիւէր ծնու պաղրիգ լիքտէն . վէ քէնտիւէրի սիւրտիւէր օ մանսրպը իւչ այ . Թա քի անթէպլի եղիաղար վարդապետ հաղրը լարընը էլէ ալըպ՝ ծնլարըն էլիիւէ քէնտիսի պաղրիգ օլտու . լաքին պեօյիւքէր ծնու իսթէմէզ իտի :

Պու իշէրի իշիթտիքտէ փիլիպպոս կաթողիկոս՝ Ֆիքրինէ գօտու քի քէնտիսի չըգա կէլէ ստանպօլա . պու նուն իչին եջմիածինին հէր շէյինէ նիզամ վերիպ՝ չըգտը ծնտան եպիսկոպոսլար վէ վարդապետլէրիւէ . վէ կէլտի երզիւումա : Պունու տույտուգլարընտա ստանպօլտա օլան հայ պեօյիւքէրի՝ Ֆերման ալտըլար վէ զիրտէն վէ պիր գաչ նէֆէր գափու դարաֆընտան , վէ եօլատըլար կաթողիկոսա , քի եօլտան քէտէրսիզ կէլէ :

1651 :
ռճ :

() տախի երդիւումուման չըգըպ , կիթտի էվլէլ երուսաղէմէ . վէ տեօրթ այ ծնտա օթուրտու : Կէլիշ իտի օրայա սիս կաթողիկոսու տախի ներտէս ատըլ : Պու կաթողիկոսլար պիրի պիրինի պուլտուգտա՝ մէշ վէրէթ էթտիւէր քի միլէթտէն գալտըրալար եօլտուզ շէյլէրի, կէրէք եկեղեցականլարտա օլտուն, կէրէք աշխարհականլարտա, վէ նապէտիտ էտէլէր՝ իքի կաթուղիկոսլըղըն պիր պիրինէ օլան խուսումէթի : Պունուն իչին օ դարաֆլարտա օլան եպիսկոպոսլարը վէ վարդապետլէրի չաղըրըպ սինագոս էթտիւէր ելուտաղէմտէ . երուսաղէմ պաղրիկի նծատուր վարդապետ տէ ծնտա . վէ ծնիւչ գանուն գօտուլար՝ եպիսկոպոսլար վէ քահանալար իչին . օ գանունլարըն պիրի պուլտի քի եջմիածին կաթողիկոսու վէ սիս կաթողիկոսու պիր պիրի իլէ մուհապպէթլի օլտունլար . վէ հէրքէպ քէնտի եէրինէ պուլտըսուն, վէ քէնտի եէրին ատամընը ձեւնադըլէթտի : Պու սինագոս պիթտիքտէն սօնդրա՝ փիլիպպոս կաթողիկոս պիր էզ տէ եղմտէ տուրուպ՝ եափորըտը նք յակոբ քիլիսէսինին զէմինինի վէ ըէնկ ըէնկ դաշլարիլէ տեօշէթտի . վէ եիւքսէլթտի պեօյիւք խորանըն բեմինի :

Պունլարը էտիպ գըլտըգտան սօնդրա՝ փիլիպպոս կաթողիկոս չըգտը կէլտի ստանպօլա . վէ ծնտա չօգ քէր ըէնկ ըէնկ էտէրէք եումշաթտը ձէմնաթըն եիւրէկինի . վէ պըրսէնէ էթմէսինի օթտտան գալտըրըպ՝ մու

1652 :
ռճ :

Հասկայէթիլէ պիր պիրինէ պաղլատը ծուլարը . վէ ե-
ղիազարըն եերինէ պաղրիդ էթտիրտի մուղնեցի յով-
հաննէս վարդապետի : Վէ սօնղըա ծնտան պունտան
գլըդ պին ղուրուշ տէվլիրիպ' հօտեաի քիլիսէլէրին
պօրճունու :

1653 : Հէր շէյի տիւղտիւքտէն սօնղըա' չըգտը ստանպօլտան
ռճը : վէ կիթտի էջմիածինէ . վէ չափըճադ թէմէլ պրրադտը
պիր պէօյիւք զանգակատունա , քի խարճ աղէսինի վատ
էթմիշիտի պուրսալը անտոն չէլէպի . լաքին հէնիւզ
եափույի պիթիրմէտէն' էճէլի եէթիշտի . զէրէ պէօյ-
իւք փէրհիղին տեօրտիւնճի պաղտը կիւնի վաղ հտէր-
իքէն օ սեօզ իւզէրինէ քի տէր' * այր մի էր մեծատուն
որոյ էր տնտես , հաչան եէթիշտի օրայա քի տէր * ոչ
ևս կարես լինէլ անտես . հասկը օլտու քէնտիսինէ
տէրունինտէն քի արթըգ վադիթ դալմատը սանա վէ
քիլհարճլըգ էթմէկէ քիլիսէտէ . պունուն իչին օ տա-
խի վաղընը պիթիրիպ վէ ճէմաաթա տուվա սէնա է-
տիպ կիթտի օտասընա , վէ տէրունինտէն տույտուղու-
նու նաղլ էթտի միաբանլարընա . վէ խասթալանըպ
ճանընը թէսլիմ էթտի ալթմըշ իւշ եաղընտա . սէնէ
1655 . ռճը . կաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ . 22 . սէնէ .
վէ թէնի կեօմիւլտիւ մէզարա 'նք հօրիսիմէ քիլիսէ-
սինտէ' խորանըն փօյրազ դարափընտա :

() սէնէ' քի փիլիպպոս կաթուղիկոս չըգտը էջմիածին-
տէն' իքի պէյ պիր օլուպ' չօմար վէ սիւլէյման' սօյտու-
լար վանտա վարադ մանասթըրընը . պադ հայ թարի-
խինտէ . զ . 29 : Վէ ծնտան սօնղըա օ վադիթլէրտէ
հայլարտան չօդ քիմսէլէր մարտիրոս օլտու խրիսթիան-
լըգ իչին . պադ հայ թարիխինտէ . զ . 30 :

13 : Յալոն հալոնդիկոսան վադիւ , վէ Ռոմա պարբիկին
էնվալէ :

Ղ . 31 = 33 :

1655 : ալոն' էէնի ջուզա շէհրինտէն փիլիպպոս հօլ-
ռճը : տիւքտէ' պիր գաչ կիւնտէն սօնղըա' ծնուն եէ-
րինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու էջմիածինտէ : Վու
կաթուղիկոս հէր իշտէ քէնտիսինի էյի կեօսթէրտի վէ
ազըլը . իչի կէնիշ , վէ շանլը շէօհրէթլի : Դօդ եա-
փուլար եափար , վէ եէնիտէն սու կէթիրթտի էջմիա-
ծի

ծինէ . վէ կաշանմիշ պեօյիւք զանգաւատունու պի-
թիրտի , վէ էջմիածին ագարէթլէրինի չողալթոր :
(Պ) ԸժՏՏՏՏՏ Վէրտի հայ եազ ըլարընըն պաամասընա՝
էվվէլ ծարեցի մատթէոս սարկաւագըն էլիլիլէ , սօնդ-
րա ոսկան վարդապետին ճահտիլիլէ . էն սօնդունտա
ղուկաւ վանանդեցիսին չալըմասիլիլէ . պադ հայ թաւ
րիխնտէ . Գ. 31 :

Փիլիպպոս կաթուղիկոս էօլտիւքտէ , ստանպօլտա օ-
լան հայլարըն պիր գաչ պեօյիւքլէրի իսթէտիլէր մուդ-
նէցի յովհաննէս վարդապետի էնտիրմէք պադրիգլի-
կինտէն . պունու էվվէլտէնտէ տիւշիւրտիլէրտի՝ վէ
լաքին վէհմէտէրլէրտի փիլիպպոս կաթուղիկոստան,
չիւնքի օ էթմիշտի օնու պադրիգ : Ս է պունլարա ույ-
տու եղիազար անթէպլի , գէրէ իսթէրտի քի կինէ
քէնտի օլտուն պադրիգ , նիճէ քի պիր քէրրէ էվվէլ օէ՝
միշ իտի՝ քէնտիսինէ եարտըմ՝ ճի պունմագլա գրքըմլը
մարտիրոս վարդապետի . լաքին ալտանտը : Օ էրէ ալ-
ագտաշլարը՝ յովհաննէսի մանսըպտան տիւշիւրտիւք-
տէն սօնդրա՝ եղիազարը էթմէյիպ՝ քէնտիլէրի զապդ-
էթտիլէր պադրիգլիք մանսըպընը՝ աթուռակալ լաֆ-
ղը իլէ . պեօյլէ օլտուգտա պիր պեօյիւք վէլվէլէ դօի-
տու ճէմաաթ իչինտէ . վէ դատըր օլամատըլար պադ-
րիգ դօմաղա :

() կիւնլէրտէ էտիրնէյէ կիթմիշ իտի քէօփրիւլիւ վէ 1657 :
զիր , պու պադրիգլիք մատտէսինի տույտուգտա՝ հաւ ռճճ :
պէր կէօնտէրտի ստանպօլտա օլան տէֆթէրտար է-
ֆէնտիլէ . վէ օնա սիփարիշ էթտի իշի . օ տախի հայ-
լարըն պիր գաչ պեօյիւքլէրինի չաղ ըրըպ ազարլայա-
րագ սեօյլէշտի օնլարլա . նէ՝ տիր պու տէտի , նիչին
սիգէ պադրիգ իսթէմէյօրսունուգ : () նլար տախի պա-
հանալար էթտիքտէ՝ տարըլտը տէֆթէրտար էֆէնտի,
վէ օնլարը զընտանա դօտու : () նլար տախի դադէթ-
կէթիւրէմէյիպ՝ վէ իկիրմի քէճէ աղ չէ վէրիպ , դուր-
թուլտուլար :

Ս է չիւնքի իսթէմէզլէր իտի՝ քի պիրի պադրիգ օլտուն
օ մանսըպըն քէնտիլէրինէ դալմասը իչին , վատ էթտի-
լէր միրիյէ գըրգ պին աղ չէ զիյատէ . գէրէ օ վագթէ
տէք պադրիգլէր երլտան երլա էիւզ պին աղէլ վէրիւ-
լէր իտի միրիյէ , պունլար գըրգ պին աղէլ տէարթըր-
տըլար , քի օլտու էիւզ գըրգ պին աղէլ : վէ պու վէր-

կի գալտը շիմտիյէտէք :

Պու իշէրի կեօրիւպ հալէպլի թոմա վարդապետ՝ քի պաղրիգլիկի էլէ կէթիւմէք իսթէր իտի գասալէթ ալտը քէնտիսինի . պաղտը կեօրտիւ քի , գասալէթ իլէ իշ պիթմէզ՝ պեօյիւք գափուլարա տիւշտիւ աղիմ փէշքէշէր իլէ , քի ծնարը էլէ ալտը , խուսուսա տէֆ թէրտարը , վէ վատ էթտի միւրիյէ եիւզ գըրգ պին աղէ եէրինէ՝ տեօրթ եիւզ պին աղէ երլտան երլա : Ս է ծնար տախի դապուլ էթտիքլէրինտէ՝ չըգտը կիթտի էտիրնէյէ վէզիւրին սյաղընա , աղիմ փէշքէշէր իլէ , վէ աղէ իլին սեօզ վէրմէ կիլէ :

Պեօյլէճինէ ալտը վէզիւրտէն պաղրիգլէք Ֆերմանընէ , վէ օ Ֆերմանտա երուսաղէմ պաղրիկինի տէ քէնտի հիւքմի ալթընա դօտուրտու : () րատան քեաղտ էաղտը ստանալօլա , պիլէսինիգ քի տէտի պէն պուրա տա փատիշահ էմրիլիէ հայլարա պաղրիգ օլտում . շիմտիլէք պէնիմ եէրիմէ վէքիլ օլտու թուլիւրանը նի կողոս վարդապետ՝ քի մանսըպըմըն իշէրինի կեօրսինէ կեօղէթտին . վէ ծնա եարտըմճի հալէպլի դաւիթ վարդապետ , վէ վանըլ իմժատուր տէրտէր , քի թըլթըլ տէնիլ իտի : Պու հապէր ստանալօլա կէլտիքտէ շաշտը գալտը Յական աթոռակալար , վէ պու իշի հազմ էտէմէյիպ պիւրեքտիլէր պիւր եէրէ , պիւր գաջ քահանայ տախի պիլէ , վէ պիւրէզտէ ծնարըն եամազլարընտան . վէ աթոռակալարըն սայրսը օլտու իկիրմի տեօրթ . վէ ծնարա եարտահ վանըլ ռուհիճան : Պունլարըն հէ փիսի եէքալիլ օլուպ՝ ճանիլէ թէն իլէ սեօզ էթտիլէր՝ թոմանըն հազդընտան կէլմէ կէ :

Են էվիլէ օ իւլ քիշէյի քի զէքը էթմիշ իտի թոմա վարդապետ , ըհզալէթ իլէ քիլիսէտէն դօվտուլար . վէ ծնարըն պիւր օլանլարը տախի . սօնղրա սէքիգ քիշի եօլլատըլար էտիրնէյէ վէ սըղուհալ եաղտըլար վէզիւրէ քի իսթէճէյիլ թոմայը :

Պունլար էտիրնէյէ կիթտիքլէրինտէ՝ հէնիւզ վէզիւրէ կեօրիւնմէտէն ըիճալա տիւշտիլէր . ծնար տախի ճէվապ էթտիլէր քի պօշ տուր չալ ըշտըղընըզ , զէրէ քեօվըրիւլի վէզիւր էմրիլիլէ օլան շէյի՝ կէրի չէվիւրմէք գապիլ տէյիլ տիւր : Տիյնէմէտիլէր ծնար . վէ վէզիւր տիվանընա չըգմազ իսթէտիքտէ , վէզիւր ծնարըն Ֆիքրի նի տուլուպ՝ ծնարը կեօրմէտէն , էմր էթտի քի քեօթէք

թէք չալմագլա գօվսունլար ծնլարը . ծնլար տախի
ղայէթիլէ գօրգարագ՝ ալըպ եիւրիւյի վերտիլէր . վէ
ստանպօլա տիւշիւպ՝ օլան իշլէրի նագլ էթտիլէր այագ-
տուշլարընա :

() կիւնլերտէ վէզիրտէն գայիմմագամ կէլտի ստան-
պօլա սինան ատըր . վէ ծնունլա կէլտի թումա վարդա-
դապետ , վէ ալայ իլէ կիրտի նը գէորդ քիլիսէսինէ՝
վէզիրտէն վերիլէն գաթթիւն իւզէրինտէ , վէ զապիդ-
լէրտէն թային օլան քիմնէլէր պիլէսինաճէ , վէ պիր
պիօլիւք պօսթանալիլէր եանը սըրա , քի իկիրմի քէսէ
աղէէ վատ էթմիշիտի ծնլարա : Պունու պեօլլէճէ
կեօրտիւքլէրլինտէ աթոռակալլար , մշվէրէթ էտիպ
ռուհիճանլա պիլէ կիթտիլէր գայիմմագամ հուզու-
րունա , վէ աղէէ վատ էթմէկ իլէ՝ եալվարտըլար , քի
եագսըն վէզիրէ , հայ միլլէթի թումայը իսթէմէյօր
տէյի : Պունու տուլտուգտա թումա օ սաաթ պինտի
կիթտի էտիլնէյէ , վէ վէզիրտէն էմը չըգարթտը գայ-
իմմագամա , քի հայլարը տիյնէմէսին , վէ թումանըն
պագրիգլիկինի գալի սագլասըն . վէ ծնա զըտ վէ դար
չը օլանլարա դագէպ էթսին : Պու պեօլլէ օլտուգտա՝
թումա քէնտիսի տեօնիւպ կէլտի ստանպօլա , վէ փէր
վասըզ օթուրտու քիւրսիսինէ :

Պունտան զիյատէսիլիլէ աթոռակալլար թումայա կիւ 1658 :
ճէնիպ , ճէմաաթը գըզըշտըրտըլար , վէ րիճալն հա ռճէ :
դըրնը եափմագլա , ճիւմհուր իլէ կիթտիլէր գայիմմա-
գամլն գարշտընա , վէ թումատան շիքէայէթ էտիպ՝
շահիտլէր իլէ իսպաթ էթտիլէր , քի թումա հայ տէյիլ ,
փրէնք միլլէթիստէն իմիշ , վէ պուրայա չալըտ կէլմիշ :
Փիւշալ գայիմմագամ թումայը չաղըրըպ հուզուրու-
նա , վէ աղարլայըպ՝ կնտիրտի ծնու գանլը գույույա
չալըտ տէյի . վէ ծնունլա պիլէ այագտաշընը քի ատը
մէլտոն իտի :

Պու պեօլլէ օլտուգտա , աթոռակալլարըն սեօղիլիլէ
հէր քիլիսէտէ լանէթ օգուտուլար թումա վարդապե-
տէ վէ նպովէլ էթտիլէր ծնու : Ս է պիր շարդնամէ
քեաշատը տիւզտիւլէր , վէ ալթը քիլիսէյէ տէ միւ-
հիւրլէթտիլէր , քի հէփիմիզ տուրմիշիդ թումայա գար-
շը՝ ճանիլէ թէնիլէ վէ աղէէ իլէ . վէ գօրգար երու-
սաղէմ պագրիկինէ տախի միւհիւրլէթտիլէր՝ քի օ
կիւնլերտէ օրայա կէլմիշիտի՝ ատը նիճատուր :

Իկիւր

Ի կիրմի տողուղ կիւն զընտանտա գալտըգտան սօնող
 րա թոմա՝ տիւշմանլարը տիւշտիւէր գայիմմագամա .
 վէ ծնուն թէվապիսինէ . վէ ալթը քիլիսէ ճէմաթը
 նրն միւհիւրէրի վէ շէհատէթէրի իլէ կէօսթէրտիլէր
 քի թոմա էօլիւմէ միւսթահագ տըր : (Յսլար տախի
 պագտըլար քի միլլէթ հէփ շէհատէթ էտէյօր՝ ծնուն
 էօլմէ կէ լայլգ օլմասընա , գայիլ օլտուլար պու իշէ ,
 վէ չիւնքի վէհմ էտէրէրիտի վէղիտէն , ճէսարէթ
 էթմէտիլէր՝ ծնու աշլքէարէ էօլտիւրմէ կէ . ծնուն իչին
 գահվէյէ գէհիւր գաթըլ իչիւրտիլէր ծնա . վէհիւրի ա
 լըպ՝ պիւր դարղ օլտու թոմա . իշի տույտու , էլինի պա
 շընա վուրտու . ճանը աճըսընտան՝ պաշատը հայգըր
 մաղա , վէ զընտանը սարսմաղա , վէ ծնտա օլանլարը
 գօրգու թմաղա . պէօյլէ էթտիքտէ՝ ճէլլատ իւղէրինէ
 վարտը , վէ դայիթ էէրլէրինի էօյլէ սըգտը քի՝ պայըւ
 տը , վէ օրատա ճանը չըգտը :

Լ՝ Թուակալլար տույտուգտա թոմանըն էօլմէսինի ,
 իլամ քէաղատը ալտըլար գատրտան՝ ճէլլատլարըն շէ
 հատէթի իլէ , քի թոմա քէնտիլիկինտէն էօլտիւ . զէ
 րն պիւր զայլը նիշան էօղ իտի իւղէրինտէ : Սօնղրա տը
 շարը չէքտիլէր լէշինի վէ պաշատըլար մասխարայա
 դու թմաղա . վէ այագլարը իլէ պաշընա վուրուպ , իւ
 զէրինէ թիւքիւրմէ կէ , իշթէ պուլտուն պիղտէն արա
 տըղընը տէյէրէք : Պուէնտան սօնղրա զընտան զտալի
 դինէ շէյ վատ էտիպ՝ տէնիղէ աթտըրտըլար լէշինի .
 վէ չիւնքի տէնիղ տալղալանըպ գապարմիշիտի , սաղա
 սօլա տէվրիլէրէք չըգար էնէր իտի թոմանըն լէշի . վէ
 փէրչէմլի պաշը տալղալար իչինտէ չալգանըպ կէզէր
 իտի զալաղա իլէ ստանպօլ մապէյնինտէ . վէ հէփ կէօ
 րէնլէր զայլը միլլէթէրտէն՝ հայլարա ֆէնա սէօյլէր
 էր իտի :

Պու թոմա էօլտիւքտէ՝ աթուակալլար միւլտոնու զըն
 տանտան չըգար թմատըլար , պիւր շէյ գարըշտը՝ րմասըն
 տէյի : Սէ չիւնքի պու իշէր իչին չօգ աղէ հարճ էթ
 տիլէր՝ պաշատըլար իսթէմէ կէ վէ ալմաղա ծնու՝ ալ
 թը քիլիսէտէն . էօյլէ քի կիլնէ պիւր էէնի վէլլէլէ
 տիւշտիւ օրթալըղա : Ստանպօլա տէօնիւպ կէլիւր իքէն
 քէօփրիլիւ վէղիւր՝ ածատուր թըլթըլ տէրտէր , վէ
 պիւր գաչքահանայ վէ աշխարհական՝ քի թըլթըլէանք
 տէնալիլէր , յը սարգիւ քիլիսէսի սինօրունտան՝ պիւր
 օլուպ՝

Օրուայ՝ վեղերէ գարշը կիթտիւէր , վէ՛ ծնա շիքեայեթ.
էթտիւէր աթուակալարտան . իկիրմի տեօրթ քիշի
(տէտիւէր) սեօգի պիր էտիւլ՝ վէ՛ տէվէթլի էֆէնտի.
միզին էմրինի սայմայրայ՝ էօլաիւրտիւէր թոմա պադ.
քիկի. վէ՛ պու իշ իչին հարձ էթտիքլէրինի՝ շիմտի պիդ.
տէն վէ՛ զայրը ճէմաաթլարտան իսթէյօրլար : Վէ՛ զիր
պու շէյի թասհիհ էտիւլ՝ չօգ տարըւտը , վէ՛ թըլթըլ
դադըմընը կէրի կեօնտէրիւլ , պէն արթըգ իշի կեօ.
ըրիւրիւմ տէտի . վէ՛ էմր էթտի քի մէ լաօնու չըդարսըն
լար զընտանտան :

Հէնիւզ պուշու աթուակալար տույմատան՝ ծնլար.
տան սէքիզ քիշի քի պիրի իտի ռուհիճան , ազիմ փիշ.
քէշլէրիւէ՝ վեղերի գարշըլամաղա կիթտիւէր՝ շէքմէ.
ճէ՛ տէտիքլէրի եէքէ . վէ՛ պադրիկին էօլմէսինի ծնա
տույուրուլ՝ տիւրլիւ տիւրլիւ սէպէպլէրիւէ գափաթ.
մագ իսթէտիւէր : Աքին վեղեր գիյատէսիւլէ տարը.
լըլ , էմր էթտի քի ծնլարը դութուլ էնտիրսինլէր
գանլը գույույա : Վէ՛ չիւնքի պուշլար աալը սանլը
քիմսէլէր իտի , ըիճալըն չօղու պուշլարա արգա օլմադ.
իւէ՛ ծնլարըն էլիիւէ տայիմ վեղերի ըէճա էտիւլ , վէ՛
էլլի քէսէ տէ ճէրիմէ վէրիւլ՝ կիւճիւլէ գուրթուլտու.
լար : Վէ՛ սօնղաւ պէշ քիլիսէնին պեօյիւքլէրինի ճէմ
էտիւլ , վէ՛ քք սարգիսին ճէմաաթընտան տաիի պիր
գազընը չաղըրըլ՝ հագ իսթէտիւէր հէմօ ճէրիմէ ի.
չին վէ՛ հէմ զայրը պօրճլար իչին . վէ՛ պու իշտէն տէ դու.
թուշտու պիր պեօյիւք վէլվէլէ . վէ՛ կիւճիւլէ էարըսը
էօտէնիւլ՝ պիր էզ ռահաթլըգ օլտու :

14 : Արուսաղէմոէ օլան աք յաիոէ տէպիւլէրի մանասիւրըն
աաւալարտան ուլընմաւը վէ վէրիւմսէ :

Շ. 31 = 35 :

Արուսաղէմոէ հապէշլէրին պիր մանասթըրը վար (1655 :)
իտի՝ հայր աբրահամ նամ , քի հայլար վագթիւ (ռճի :)
իւէ՛ ալմիշլէրիտի ծնլարըն էլինտէն . պու իշէ ռումլար
հասէտ էտիւլ՝ պիր թագրիւլ իւէ գափաթըւար ծու հայ.
լարտան . պու սէպէպտէն էրուսաղէմ պադրիկի լաճա.
տուր վարդապէտ սստանալա կէլիւլ , վէ՛ անթէպլի է.
զիւզար վարդապէտիւլէ պիր օլուլ՝ վեղերին հիւքմի
իւէ

իլէ կէրի ալար օ մանասթըրը . վէ եղիազար վարդապետի քէնտիսինէ վէքիլ էտիպ' եօլլատը ծնու երուսաղէմէ . օ տախի վարդազապդ էթտի օ եկրի , վէ տաճար ծննդէան տէտիքլէրինին պիր գափուսունու :

- (1656:) Պունա տայանամայրայ ռումլար , վէգիրէ տիւշտիւլէր
(ռճէ:) ազիմ փէշքէշլէրիլէ վէ իքի ֆերման ալտըլար . պիրի հայր աբրահամ մանասթըրը իչին , պիրի տէ նք յա կոբ իչին՝ քի ռումլարա վէրիլսին . վէ եղիազար իչին պիր ֆերման , քի նէրէտէ պուլունուրտա՝ դու թուլունու վէ ստանպոլա կէլսին :

Ֆերմանլար եէթիտիքտէ երուսաղէմէ , գափուլարա տիւշտիւ եղիազար . էն սոնդունտա կիթտի շամ փաշապնա քի դայեար օղլու տէնիր իտի . ամմա չիւնքի օ չօգ շէյ եէմիշտի ռումլարտան , վէ ֆերման ծնուն էլինտէ իտի եարտըմ էթմէլի իքէն զընտանա գօտու եղիազարը . օ տախի պիր գաշ քէսէ վէրմէքէ գուլթուլու . վէ չօգ շէյ տէ վատ էթտի փաշայա , էկէր հայլարըն դարաֆընը դութարսա . փաշա տախի իւ միտ վէրէրէք ալտը նք յակոբուն անախթարընը . վէ եազտը վէգիրէ քի պու շէյ օլամաղ . վէ եղիազար իչին եազտը քի ծնուն սուչու եօգ : Սէգիր տէ տէտի քի վէրտիկիմ վէրտիք տիր : Սէլաքին դայեար օղլու՝ եղիազարը եօլլատը նք յակոբա քի ծնտա օթուրտուն , վէ օ եէրտէ հայլարըն էլինտէ օյտուն անախթարսը :

- 1658: Պունու իշիթտիքտէ վէգիր՝ կիւճէնտի , վէ եղիազարը
ռճէ: դութուպ պաշընը քէսմէք իսթէր իտի : Եղիազար վարդապետ տէ գօրգուսունտան տիւշտիւ կինէ դայեար օղլունա . քի օ կիւնլէրտէ ասի օլտու՝ կէրէք քէնտի վէ կէրէք դայրը փաշալար : Իռումլար տախի պու դալապալըգ արսսընտա տիւշտիւլէր դայեար օղլունա . վէ չօգ շէյ եէտիրիպ' ալտըլար էլինտէն նք յակոբուն անախթարընը , վէ կիտիպ դապդ էթտիլէր

ծնու :

- 1659: Լսի փաշալարըն իշի պիթտիքտէ՝ չըգտը կէլտի ե
ռճէ: զիազար ստանպոլ սէմթինէ . վէ իւչ այ շէհիրտէն տըշարը կիզլիճէ օթուրտու պիր պաղէ իչինտէ : Պունու տուլտուգտա թըլթըլ դապըմը՝ հապէր վէրտիլէր վէգիրէ քի եղիազար կէլմիշ կիզլէնմիշ ֆէլան եէրտէ՝ օ քի ասի փաշալարա պիր օլմիշ իտի տէտիլէր : Իռութտուրտու վէգիր , վէ հուզուրունա կէթիրտիպ

ղա .

դասէս իւր սօրտու, սէն մի սին տէտի գուտսի շերիֆ
պագրիկինին վէքիլի, տօղրուսունու սեօյլէ նէ՞ ալտը
սէնտէն դայեար օղլու: Ճէվապ վէրտի եղիազար: Տեր
շէյիմի ալտը կ'ֆէնտիմ. վէ պիլիմ մար ետգուպ նամ
մանասթրորմըզ տախի տլապ զայրըւարա վէրտի. վէ
պէնտէնիգի տէ ալտատարագ դուծտու: Սօրտու վէ-
գիր, սէն քէնտին մի վէրտին օ մանասթրը, եօխսա
օ մի տլաը սէնտէն. եղիազար տախի չինքի տէյէմէզ
իտի քի էմրինիգ իլէ օլտու, Ճէվապ էթտի քի, օ իտի
օ եէրէ Տիւքմ էտէն, պէն նէ՞ էտէ պիլիլի իտիմ: Տէ-
տի վէգիր, եէրէ կէչսին եէրինիգտէ սիլ տէ. եղիա-
զար տախի տէտի: տէվէթլի ինայէթլի կ'ֆէնտիմ,
եէրէ լանէթ էթմէ. տարղընլըղընը անձագ գուլու
նուղա օլտուն. վէ քէրէմինիգի միլէթլիմէ կեօթէր-
մէքլէ շերասթ էտիպ հագգըմըզը հագ էյլէ, շէվ-
քէթլի փատիշահըմըզըն աղիլ պաշը իլին օլտուն:

Սէ լաքին չինքի թըլթըլ դագըմընտան չօգ շի-
քէայէթ իշիթմիշ իտի վէգիր եղիազար իլին՝ ծառան
շիւպհէյէ տիւշիւպ, եղիազարը աստապաշիյէ թէսլիմ
էթտի, քի զէնձիլէ գօյուպ սագլասըն էհնիլէրիլէր
դըշասընտա. վէ չինքի գըշ կիւնլէրի իտի, աթէշէ
եագըն օթուրուպ կէճէ վագթի սասթ պիրտէ ըսըն
մալը իքէն՝ էօլիմ՝ գօրգուսունտան տիթրէր իտի:
Հայլարտան պիր գաշը մարտիրոս վարդապետ իլէ ի-
զին ալապ կիթտիլէր ծառ կեօթմէկէ. վէ ծառնլա սեօյ-
լէշըր իքէն՝ տէտի. պէնիմ իլին գասապէթ էթմէյին.
տէրտինիգ հէմէն՝ սը յակօք իլին օլտուն, պէն պուրա
տա էօլէյիմ, օ գուրթուլտուն: Ըմա չինքի սը յա-
կօթու գուրթարմաղա չարէ պուլամատըւար, ծառ պու-
նա ըհձա էտէրէք՝ եղիազարը գուրթարըպ կեթիւր-
տիլէր դալթայա, պիր ույղուն վագիթ կեօղէտէ-
րէք, քի սը յակօթու գուրթարսընլար:

() կիւնլէրտէ քեօփրիլիլ մէհէմմէտ փաշա փատի
շահըն իրատէթի իլէ՝ պուրսատա իքէն՝ ահմէտ ատըլ
քէնտի օղլունու երգիւում փաշասը էթտի. վէ պեօյ-
իւք զինէթ վէ ալայիլէ ծառ էօլա գօտու, հինքեար
տախի պիլէսինձէ: Սու վագթի էյի վէ միւնասիպ
սայարագ եղիազար վարդապետ՝ աղիմ փէշքէշէրիլէ՝
տիւշտիւ վէգիր քէահէասընա, վէ զայրը ըիձալտան
օլան քիմսիլէրէ. վէ էալարարագ տիլէտի ծալարտան

1659:
ռՃԷ:

քի վեզիրէ սեօզ կէջիրսինկը , օղունուն պաշը իջին
օլուն մար եազուպու տեօնտիրսին թէքրար էրմէ-
նի միլլէթինէ : (Յնար տախի թէզէ վեզիրին հադ-
րնը էլէ ալարար էօյլէ պիր շալլըդ արաշընտա :
Սէզիր աէ պիր խօջա դարդ իլէ փատիշահ տույ-
ուրտուգտա՝ խադդի հիւմայուն չըգտը քի հայլարըն
խթէտիկի օլուն . պու իշ օլտու խաջվերաց կիւնլէ-
րինտէ . սէնէ 1659 . ռճը : Մտը եղիազար խադդի
հիւմայունու . վէ դուշ կիպի դանաաշանըպ՝ կիթաի
երուսաղէմէ . վէ ալտը մար եազուպու մանասթըրընը
ուումլարըն էլինտէն :

15 : Սարգիս , վէ դադար , վէ յովանէն , վէ սարգիս
պարբէրէն վագիւնէրի :

Շ. 34 = 35 :

1659 :
ռճը :

Օ կիւնլերտէ պադրիդ օլմամաղ իլէ ստանպօլ-
տա , վէրէ աթուակալար էլինտէ իտի ման-
սրպ , ճէմաթ պիր օլուպ արզուհալ վերաիլէր վեզի-
րէ պադրիդ իլին . վէ ծնուն էմրի իլէ պադրիդ էթ-
տիլը քէֆէլի մարտիրոս վարդապետի , քի տահա ե-
սիսկուպոս տէյիլ իտի . պունտան դայրի եէնի վերկինին
սրգլէթինի (քի արթըրուիլ իտի թումա վարդապետ)
օրթատան դալտըրըպ , ֆէրմանտա եադտըրտըլար էիւզ
գըրգ պին աղէ . վէ երուսաղէմ պադրիդ իլինի ստան-
պօլ պադրիկինին հիւքմի ալթընտան չըգարտըլար :
Սէօյլէ օլտուգտա աթուակալար տալայա գալչտը-
լար էսկի պօրճ իլին . պէշ սյ պու տալա սիւրիւ-
տիւքտէ , ճէմաթտան պիր դաջը արզուհալ եադ-
տըլար փատիշահ , վէ կեօնտերտիլէր էտիրնէյէ՝ մու-
րատ ատըլ պիրինին էլիլէ : Սէ փատիշահ տախի
ֆէրման կեօնտերտի ստանպօլա քի թումանըն էօլմէ-
սինէ սէպէպ օլանլար՝ էօտէսինկը օ պօրճու , դայը-
լարը ազատ տըր :

Պու ֆէրմանը հասէքիլէ ստանպօլա կէթիրտի մու-
րատ . վէ պազար կիւնի՝ մարտիրոս վարդապետ հրեշ-
տակապետ քիլիսէսինէ կիթտիքտէ՝ ալտը մուրատ հա-
սէքիլի վէ քեաթիպի . վէ քիլիսէյէ կիրիպ * ողջոյն
տուք միմեանց , տէտիքլէրի վադիթտէ , սէս վերտի
քեաթիպ իշլիտինիդ տէտի , փատիշահ ֆէրմանըտըր :

Պու

Պոլ սէս չըդարդտա մարտիրոս վարդապետ տէտի ,
 ճայիղ տէյիլ քի պուրատա փատիշահ Ֆէրմանը օգու-
 նա : Չըգարլար սօնդրա տըշարը՝ քի դարպաստա օ-
 գունսուն : Սէ լաքին հասէքի վէ քեաթիպ տըշարը
 չըգրա՝ տըշարտա հաղըր օլան առաւարը իչէրի կէ-
 թիրտիլըր . վէ դութտուլար մարտիրոս վարդապետի ,
 վէ ալթը քիշի հայ պեօյիւքլէրինտէն , վէ կեօթիւր-
 տիւլըր գայիմմագամըն հուզուրունա . օ տախի օ սա-
 աթէնտիրաի ծնլարը դանլը գույույա : Սէ հայլար
 էօթէյի պերիյէ տիւշէրէք , վէ պին տեօրթ իւզ դու-
 րուշ վէրիպ՝ ծնլարը դուրթարտըլար . վէ օ դալան պօր

Ճա տախի պիր չարէ պուլուպ դուրթուլտուլար :

() վադիթլերտէ ստանպօլա կէլտի՝ զազար ատըլ՝ 1660 :
 վարդապետին պիրիսի տիւլիք եպիսկոպոսու . վէ տիւլ ռաթի :
 ըլքըլիլըր իւլէ պիր օլուպ , վէ տիւլըլքըլ տէֆթէրտար
 իպրահիմ էֆէնտիյի քէնտիսինէ արգա էտինիպ , վէ
 իկիլըմի քէսէ աղէ՝ վատ էտիպ՝ մարտիրոս վարդապետի
 աղը էթտիրտի . վէ ծնուն էերինէ կէչիպ՝ պադրիգ օլ-
 տու . վէ մարտիրոս էքլիսածինէ տիւշիւպ՝ եպիսկոպոս
 օլտու դըրըմ իւզէրինէ :

Իքի իւլ էըլտան սօնդրա՝ էքլիսածինտէն պիր նոնիրակ 1663 :
 կէլտի ստանպօլա յոհաննէս վարդապետ թիւթիւնաճի ռաթի :
 տէտիքլերի . չիւնքի թիւթիւն իւզէրինէ չօգ վազ է-
 տէր խտի : Պոլ յովհաննէս նոնիրակլըզ տէյի տէվչիւր
 տիկի աղէյի՝ գաիւլարա հարձ էտիպ թըլթըլ տէր-
 տէրին հիւնէրիլիլէ՝ զազարը տիւշիւրտիւ . վէ ծնուն
 էերինէ կէչիպ՝ պադրիգ օլտու . ծնա դարչը գալգտըդ-
 տա զազար՝ յոհաննէս պադրիգ թըլթըլ գազըմընըն
 էրիլիլէ Ֆէրման չըգարտըլ՝ ծնու զընտանա դօտու :
 Պոլ իշի յակոբ կաթուղիկոս իշիտիպ՝ պէյէնմէյէրէք ,
 էէնի նոնիրակ կեօնտէրտի ստանպօլա մինաս ատըլ :

Պոլ արալըզտա թէքիրտաղլը սարգիս վարդապետ՝
 նծատուր պադրիկին շայիրտի՝ աղըր պօրձ ալթընա
 տիւշիւպ զընտանա կիրտի՝ քի օրատա խտի զազար :
 Պոլնլար իքիսիտէ պիր պիթքնի պուլուպ տիւշիւնիւր-
 լըր խտի քի նէ եափսընլար :

Հէլէ զազար տօսթլարըն էլիլիլէ գաւըթուլտու . վէ (1664 :)
 լաքին սարգիս գալտը օրատա պիր էըլ : Սօնդրա զայ- (ռաթի :)
 րը մուամէլէճիլէրիլէ սեօղիւնի պիր էտիպ աղըր մու-
 ամէլէիլէ չօգ աղէ ալար , վէ էվլէլէի պօրձու էօ-
 տէյիպ

տէյիպ զընտանտան չըգտը . վէ տօնտօղըու էտիրնէյէ կիտիպ փարա դուլվէթիլէ պաղըրիգլիկի ալտը . վէ ստանպօլա կէլիպ տիւշիւրտիւ մանսըպընտան թիւ թիւնճի յովհաննէս վարդապետի . վէ քէնտի օլտոն պաղըրիգ :

(1665:) Ս է չիւնքի օ վաղիթ վէզիր կիթմիշիտի պէլիզըատա ,
(1667:) օրայա կիթաի յովհաննէս . պոնու տույտուգտա սար ,
դիս օ տաիի կիթաի արտընճա . պոնլար պիրպիրինի
կեօրտիւքլէրինտէ պաշլատըլար դավլա էթմէկէ . վէ
լաքին յովհաննէսէ արգա օլմագլա թըլթըլ դազմը՝
չօգ փարա հարճէտիպ , վէ չօգ շէյէ սեօզ վէրիս յով-
հաննէսի պաղըրիգ էթալիլէր . վէ օ տաիի ստանպօլա
տեօնիւպ թէքըրար պաղըրիգ քիւրսիսինէ օթուրտու :

16: Եղիապարն հայրէլի էրուսաղէմէ Կաթուղիոնու
Էթմէ Էլէն :

Պ. 36 = 37 :

Օ ապդ էթտիքտէ Էղիազար վարդապետան թէպլի՝
Երուսաղէմտէ օլան Եք յակօք մանասթըրընը՝
վէքիլ կիպի օթուրտու օրատա . վէ տայիմա տէրու-
նինտէ իտի՝ քի ծնտա կաթուղիկոս օլտուն , վէ օսման
լը հիւքմի ալթընտա օլան հայլարա պոյուրտուն . պոն
նիլէթիլէ Երուսաղէմտէ պիր քիլիսէ Էափտը , քի
կաթուղիկոս օլուրսա՝ Էքմիաճին ատը գօսուն ծնա . վէ
տույուրտու Ֆիքըրին սիս կաթուղիկոսունա՝ ատը խա-
չատուր . վէ ծնունլա պիր օլտու :

1663: Իշի պէօլլէ գուրուպ չըգտը կիթաի Էղիազար ստան-
1667: պօլա , վէ տիւշիւ վէզիրէ՝ օ քի քեօփրիւլիւ վէզիրին
օղլու իտի՝ վէ տէնիլ իտի՝ քեօփրիւլիւ օղլու ահմէտ
փաշա , քի օ կիւնլէրտէ կիթմէք իւզըն իտի ճէնկէ
մաճար իւզըրինէ . պոնա ազիմ փէշքէշլէր վէ զայրը
շէյլէր վէրմէկիլէ՝ հաղըրըն Էլէ ալտը . վէ պիր Ֆէր-
ման չըգարթտը քի պաշգաճա կաթուղիկոս օլտուն Է
րուսաղէմտէ . վէ գափտը Երուսաղէմ պաղըրիգլիկի-
նիտէ Կաթուղի վարդապետէն : վէ քիմսէյէ պիր շէյ
տույուրմայրպ կիթաի հալէպէ . վէ օրայա տալէթ
Էթաի խաչատուր կաթուղիկոսու :

Պոլ իշի տույտուգլարընտա ստանպօլտա օլան հայ-
լար՝ գալիլ օլմատըլար : վէ ծնուն Ֆիքըրին շէվիւրմէք
Էլէն

իշին՝ հալէպէ եօլլատրլար քեօմիւրձի օղլու երեմիա
չէլէպիյի՝ քի ուսլու աղըլլը սեօղլէր վէ սէպէպլէր ի
լէ ծուռ իսքեաթ էթսին . լաքին միւմքին օլմատր :
Եւթիւրի հալէպէ օ զաման խաչատուր կաթուղիկոս . 1664 :
վէ ֆերմանը եղիազարըն էլինտէ կեօրիւպ՝ կաթուղի :
կոս ձեռնադրել էթտի օրատա ծնու : () տախի հէ
մէն էօթէյէ պերիյէ ներէտէ հայ վար իսէ օսմանլը
հիւքմիւնտէ՝ կոնտակ եազտը . վէ հէփիսինէ տուլուր
տու քէնտի կաթուղիկոսլըղընը . վէ ծնտան կէլտի օ
թուրտու երուսաղէմտէ :

Վ) Է լաքին ծնտա տուրամատը . զերի նծատուր վար
դապէտ՝ քի երուսաղէմ պաղրիկի իտի՝ օրայա կիտիւպ՝
վէ օրանըն փաշաընա փեշքէշէր սուհուպ , վէ պեօյ
իւքլէրին հաղըրըն էլէ ալըպ՝ երուսաղէմտէն գօվ
տուրտու եղիազարը : () տախի տիւշտիւ էօթէյէ պե
րիյէ , մըսըրա , շամա , անթաքէէ շէհրինէ վէ հալէպէ ,
քի օ սեմթէրտէ օլան փաշալարը քէնտի դարաֆը
նա ալա :

Պ) ու իշ թէվաթիւր պուլտուգտա՝ պիր աթէշ փարլա
տը միլլէթ իշինտէ , պաղիսի եղիազար դարաֆընը
դութարագ . վէ չօղու տախի գարըն կէլէրէք : Վ) Է
էջմիւսթինէ հապէր կիթաիքտէ՝ յակոբ կաթուղիկոս՝
էօթէյէ պերիյէ քեաղատ եազտը քի կերի տուրտուն
լար պեօյլէ գարմագարըշըգ իշտէն , վէ լուսաւորիչ
քիւրսիսինին ալթընը իւթիւնէ կէթիւմէսինլէր :

() կիւնլէրտէ գըրըմոտ իտի քէֆէլի մարտիրոս վար
դապէտ , քի խասմ օլմիշ իտի եղիազարա . պոլ տախի
իշիթաիքտէ՝ գըրըմտան չըգտը ստանպօլա կէլմէկէ .
վէ հէր ներէյէ օղրատը՝ իսէ՝ եղիազարա ֆէնա սեօյլէյ
երէք չօգ եերտի ծնու , վէ թօգաթ շէհրինէ կէլտիք
տէ՝ քեաղատ եազտը ծնա՝ լայըգ օլմայան սեօղլէրիլէ ,
վէ եօլլատը հալէպէ : () նտան ստանպօլա կէլիպ՝ ի
կիրոն պին զուրուշ գափար նծատուր վարդապետին
աղէսինտէն հարձ էթմէկիլէ՝ երուսաղէմ պաղրիգ
լիկինի չէվիրտի թէքրապ նծատուր վարդապետին իւ
զերինէ , վէ քէնտի տէ երուսաղէմ վէքիլլ օլտու : Վ) Է
չիւնքի յակոբ կաթուղիկոս տոլրմայըպ տայիմ եազար
իտի պու մատտէ իշին , հայ պեօյիւքլէրի տեօրթ դա
րաֆա տիւշիւպ գանտըրտըլար փաշալարը եղիազար
իշին՝ օ գատար քի պէքձի գօտուլար եօլլարա՝ հէր նէ
իթ

րէտէ պուլուրլըրսա դուլթսունլար տէյի :
 1665 : Պազար կեօրտիւ եղիազար քի իշին սօնգու թէրսինէ
 ռձԺԴ : կիտէյօր , թէպտիւ ուրուպասը կիյիպ , վէ թէհլիքէ-
 լէրտէն կէհլիպ՝ կէլտի պուրսայա . ծառան առամ եօլ-
 լատը ապրօ չէլէպի տէտիքլէրի՝ հայլարըն պեօյիւկի-
 նէ՝ քի օ զաման էտիրնէտէ վէզիրին եանընտա իտի ,
 վէ քէնտի սատրգ տօսլթու վէ սըրտաշը իտի . տուլուր
 տու ծնա հալինի . վէ քէնտիսի տէ արալըգ պուլուպ
 կիթտի օրայա . եկթիշտիլէր տախի զայրը սըրտաշը
 ըր ստանպօլտան , թէքիրտաղընտան վէ պաշգա եէր-
 լէրտէն , աշխարհահանլար , վէ եկեղեցահանլար : Սէ
 հէփիսի տէ պիր օլուպ ապրօ չէլէպիսին չաարըրընտա՝
 միւշավէրէ կթտիլէր պու իշ իշին : Սէ քէնտի ապրօ չէլէ-
 պի պիր ագըլլը վէ սագըրնան քիմսէ օրմնգլա՝ ծնլարա
 նասահաթ կթտի քի էվէթլէմէքլէ իշ կեօրմէսինլէր .
 պօշ եէրէ փարա հարձ էթմէյէլիմ տէտի . էվլէլ
 մարտիրոս դագըմը քէսէլէրինի պօշաթմընլար , վէ
 պօրձա կիրսինլէր , սօնգրա պիգէ գօլայ օլուպ վէզիրին
 հագըրըն հօշ էթմէք : Սէ քէնտի եալընըգ վէզիրէ
 կիտիպ՝ իշի պիլտիրտի . այաղընըգա կէլմիշ տէտի օ ե-
 ղիազար , քի սիգ էֆէնտիլէրիմիզ ծնա կաթուղիկուղըգ
 վէրտինիզ . վէ տավաճիլէրի տախի էվլէլձէ եէթիշ-
 միշէր՝ քի ծնա պիր օյուն էտիպ տիւշուրսինլէր : Սէ
 զիր տէ ճէվապ էթտի . պիլլըրիմ տէտի , սէն սուս օլ
 զէրէ մարտիրոս վարդապետ՝ եղիազար եէթիշմէտէն
 պիր գաջ քիշիլէլէ կիթմիշ իտի էտիրնէյէ , վէ իշ դա-
 ըրշտըմաղա եէլթէնիր իտի :

Պիր կիւն պու մարտիրոս վարդապետ քէնտի այազ-
 տաշարընը ալըպ՝ չըգտը վէզիրին տիվանընա . վէ ե-
 ղիազար տախի կէլտի քէնտի առամլարըրիլէ . պաշա-
 տը մարտիրոս սեօյլէմէկէ . էֆէնտիմ տէտի , պու ե-
 ղիազար օլաճագ՝ իքի եիւղ քէսէ ալտը երուսաղէմ
 պաղըրիկինտէն , վէ հէփիսինի հարձ էթտի՝ քի էմրի-
 նիզի իպդալ էթսին , պունտան զմյրի երուսաղէմտէ
 օլան էշէսյը զայ էթտի . պէնիմտէ էյի վուգուֆում
 վար պու իշ . զէրէ օ պաղըրիկին շայիրտի իմ : Սորտու
 վէզիր քի նապըլ աղէ իտի ալտըղը . ճէվապ վէրտի
 մարտիրոս , հէփասլանլը դուուշ : Տէտի վէզիր , պու
 գատար աղէ պու սիքքէտէ պէնիմ հաղնէմտէ պիլէ
 պուլունմաղ . սէն նէ՝ տէրսին տէտի եղիազարա . օ

տախի Քէվապ էթտի. պէլի չօգ աղէկ կէջմիշ էլիմէ
կեահիճէ գուտսիշերիֆ վէքիլի օլտուղունտա. լաքին
պօշ եհրէ հարձ էթմէմիշիմ, հէփիսինի տէ լազըմլը
եհրէ վերտիմ, պու նէրէտէն կեօսթէրէպիլը. պու
նու տէյերէք շահիտլը կէթիլտի, վէ տէտիկինի իս
պաթ էթտի: () պիր դարաֆտան տախի շահիտ ա
րանտրդտա՝ տիվրիքիլին պիրի՝ պաշլատը շէհատէթ
էթմէկէ. լաքին պաշարամատը: Տարըլտը վէգիր. սիգ
տէտի պու ատամըն հագգընա պիր շէյ կեօսթէրէմէյ
օրսուհուզ. եա նէյէ պիրիքմիշսինիգ պուրայա: Պաշ
լատըլար արթըգ մարտիրոս դարաֆը դարիշ մուրիշ
սեօղէրիլէ շերր աթմաղա եղիազարա, վէ միւնասիպ
էթսիգ իսպաթլարիլէ ծնու սուչու կեօսթէրէմէկէ, օ
գատար քի վէգիր ծնարտան իքրահ էտիպ՝ տիվանըն
տան դօլտու: () Նլար տախի ըիւսվայլըլիլէ տըշարը
տիւշիւպ՝ պաշլատըլար մարտիրոս վարդապետի այըպ
լամաղա, վէ եիւղիւնէ վուրմաղա, պիլի ըէգիլ էթ
սին տէյերէք. պէօյլէճէ ութանարաք տեօտիւլէր
ստանպօլա. լաքին եղիազար գալտը օրատա, թա իշի
նի պիթիլինճէ:

17: Եղիապարն երուսաղէմէ կաթուղիկոս օլմաը:

Դ. 38:

Լար եղիազար կաթուղիկոսլըգ պերաթընը՝ վէ 1665:
սեօղ վերտի քի երլտան երլա միրիյէ էտա էտէ ուճճի:
օնպէշ պին աղէկ. վէ ալտը պիր նազըրլըգ թէգքիրէսի
քի միւթէվէլլի օլտուն երուսաղէմէ. ղէրէ պու պա
հանա իլէ րահաթ օթուրապիլիլիտի երուսաղէմտէ,
քի օնտան եիւրիւթսին կաթուղիկոսլըգ էմլինի:
Պէօյլէճէ իշինի տիւղիւպ՝ էնտի թէքիրտաղընա, վէ
օնտան կէշտի պուրսայա:

Լաքին ստանպօլտա օլան թըլթըլ դագըմը տույ
տուգտա եղիազարն էթտիկի իշէրիպիր պիրինէ կեր
տիլըր. վէ ճիւմլէսի պիր օլուպ՝ վէ ջահուկուլարըն
պիր գաջընը պիլէլէրինճէ ալըպ՝ կիթտիլէր գայիմ
մազամ տիվանընա, վէ օնա արղուհալ վերիպ տէտի
լէր. պիլիմ պէօյիւք տալամըգ վար եղիազար իլէ՝ քի
շիմտի պուրսայա կիթմիշ. տիլէրիգ քի էմլինիլիլէ
օնտան գաջմասըն. վէ աղէկ իլէ օնուն հագըրընը էլէ

ալըպ՝ հասէքիլէ ասասլար եօլլատըլար օրայա քի օնու դուԹուպ կէթիրսինլէր ստանպօլա: Պունլար տալսի պուրսայա կիտիպ, վէ եղիազարըն նէրէտէ օլտու զունու տոլլուպ, կէճէիլէ տամա չըգըպ, վէ պաճայը աչըպ՝ կնտիլէր դուԹտուլար օնու. վէ գալէյէ գօ-

տուլար:

Սիւսէլլիմէ հապէր կիթտիքտէ՝ եէթիշտի օրայա, վէ եղիազարը ալտը ելլէրինտէն. լաքին ասասլար՝ օլլատա դուԹուպ պաղլատըլար օնուն իքի շայիրտինի. ատըլարը ճոտիրիոս վարդապէտ վէ սարգիս վարդապէտ, վէ կէթիրտիլէր ստանպօլա: Պունլարըն իւզէրինէ պիրիքտի Թըլթըլ դագըմը, վէ զօր եթտիլէր քի քէնտիլէրիլէ պիր օլտունլար. եօխսա սիզտէն շիքէպէթէ էտէրիզ գափույա աէտիլէր: () Նլար տիյնէմէ աիքէրինտէ՝ ալըպ կէօթիւրտիլէր օնլարը գայիմ մագամ հուզուրունա, վէ տէտիլէր քի պունլար եղիազարըն քէֆիլէրի տիր. օնուն պիզէ պօրճու չօգէմը եթպին էֆէնտիլէրիմիզ քի պունլար էօտէսինլէր: Ըահիտ իսթէտի գայիմմագամ. ճէվապ վէրէմէտիքէրինտէն՝ գօլտու օնլարը տիվանընտան:

Լաքին եղիազար դասավէթտէ իտի պու իքի վարդապէտ իչին օլմայա քի պիր պէլայա օղըպալար տէյի. հէմէն չըգտը պուրսատան, վէ քէնտիլիկինտէն կէլտի ստանպօլա. վէ օնլարըն գուրԹուլմասընը կէօրտիւքտէ չօգ սէվինտի. վէ կէլտի օթուրտու պիր զաւման լուսաւորիչ քիլիսէսինտէ: Պաշլատը արթըգ հայլար ալաղընա վարմաղա սիւրիւ սիւրիւ՝ պէօլիւք քիւլէք օնու քէնտիլէրինէ կաթուղիկոս պիլէրէք, էօյլէք քի օնու կէօրմէքլէ՝ էիւրէքլէրի շաղ օլուր իտի: Սէ հէր ագչամ քիլիսէյէ վարըպ՝ տիյնէրլէրտի օնուն սեօղլէրինի, օ տախի աղզընը աչըպ ճէվահիր կիպի քէլամլար վաղ եթմէկ իլէ սէվինտիրի իտի օնլարը. վէ կիւնտէն կիւնէ օնլարըն մուհապպէթիտէ արթար իտի. վէ չօգ հէտիլէլէք օնա կէթիրիլէրտի: Պուիլ Թիւթիւնի յովհաննէս պաղըրիկին կիւճիւնէ կէլտի, օնուն իչին շէքվա եթտի օնտան էօթիւրի՝ գափույա. վէ եղիազար տախի օլմայա քի պիր սարգընթըլըգ չըգա օրթալըղա տէյի կիթտի ապրօ չէլէպինին էվինէ. վէ օնտա օթուրտու ալթը այ գաստար: () կիւնլէրտէ չիւնքի յակօր կաթուղիկոս ստանպօլա

կէլ-

կէլմէք իսթէրիտի՝ եօլա տիւշիւպ կիթտի եվլէլ երօս 1666 :
սաղէմէ . վէ օրայա վարտըղը կիպի՝ իշիթտի եղիազաւ ոճժէ :
րըն սօնղ մանսըպընա եկթիշտիկինի , վէ երուսաղէմէ
կէլէճէկինի : Վու շէյ իչին տիւշիւնտիւքտէ՝ եօլ կեօս-
թէրտի ծնա մարտիրոս վարդապետ . հկէր տէտի ե-
րուսաղէմէ միւթէվէլլի օլմասը ելինտէն ալընըրսա ,
գօլայ օլուր ծնուն կաթուղիկոսլըղընը տախի իպղալ
էթմէք :

Վայիլ օլտուգտա յակօր կաթուղիկոս՝ մարտիրոս վար-
դապետ պիր շէքվա քեաղասը եաղըպ տօնաթտը կա
թուղիկոսուն աղզընտան վէ նծատուր վարդապետին
գարափընտան եղիազարա դարշը . վէ սօստօլըրու ստան-
պօլա կէլիպ՝ պաշլատը օրթալըղը պիր պիրինէ գաթ-
մադա : Աիթտի եանընա երեմիս չէլէպի ապրօ չէլէ-
պիծին թէգքիրէսի իլէ . վէ չօգ եալվարտը քի վաղ
կէչսին շու իշտէն : Ղէվապ վերտի մարտիրոս վարդա-
պետ . շիմտէն սօնղրա ռահաթլըգ օլամաղ տէտի .
ղէրէ իշիսիգ պեօյիւքլէրի տիւշտիւ . օ տախի տէտի ,
պեօյիւքլէրին վազիփէսի տէյիլ նէ պիղլմ իչին , նէ
սէնին իչին . ծնլար արտըմըգա տիւշմէմիշլէր . պիղ իգ
ծնլարը օյանտըրան , աղէմիղի ալըն տէյի :

Նիչ տիշնէմէյերէք մարտիրոս վարդապետ՝ օ կիւն դա-
փույա արղ էտիպ աիվանա չէքտի եղիազար վարդապէ-
տի . վէ օ շէքվա եաղըսընը օրթայա կէթիւտի : Թէգ
պիթիւտի վէզիր սապայը , պիլէսին քի տէտի երու-
սաղէմէ միւթէվէլլի օլմասը տէվլէթտէն վերիւմիշ
տիր պու առամա . վէ գապիլ տէյիլ կերի չէվլըմէք .
պունու տէյիպ վէ ազարլայըպ՝ տըշարը գօլտու մար-
տիրոս վարդապետի :

Վէ լաքին պիր գաշը արեւելեան հայլարընտան՝ այա-
ղա գալգըպ եէնի շէյ գուրտուլար , վէ մարտիրոս վար-
դապետէ եօլ կեօսթէրտիլէր . նծատուր վարդապետ
տէտիլէր իսթիարլանմըշտըր . կէլ սէնի երուսաղէմ
պաղըրիկի էտէլլմ . իշթէ օ զաման իսթէտիկինի էտէ-
պիլիւսին եղիազարա : Մըգլանտը սանասըն մարտի-
րոս վարդապետ . վէ արղուհալ վերտի վէզիրէ (քի օ
կիւնլէրտէ տաուլթփաշատա իտի օրտուսույուլա) , վէ
տիլէտի քի՝ հուղուրունա չաղըրսըն թէքրար եղիազա-
րը՝ ծնունլա միւրափա օլմագ իչին : Հապէր կիթտիք-
տէ եղիազարա , հէնիւղ օ կէլմէտէն , ապրօ չէլէպի
վէ

Լ՝մմա չիւնքի սք յակոբուն միաբանլարը հօջնուտ տէյիլէրիտի մարտիրոս վարդապետուն՝ վէ հէնիւզ սաղ իսի անձատուր վարդապետ, պիր գաչ աղէ հարձ էթմէկիլէ իզին ալարլար գափուտան՝ քի անձատուր վարդապետ օլտուն պաղրիգ. մարտիրոսու տաիի վէ քիլ էթտիլէր՝ թա անձատուր էօլիւնձէյէտէք :

1670 : Պէօյլէ օլտուգտա՝ եղիազար զայրէթէ կէլիպ՝ կիթտի ռձթթ : տիւշտիւ քէօփրիւլիւ օղլու վէզիրէ. վէ թէքրար ալար ծնտան երուսաղէմ պաղրիգլիկինի. վէ երուսաղէմէ տեօնիւպ՝ ծնտա օթուրտու երուսաղէմ պաղրիկի վէ կաթուղիկոս տէյի. վէ մարտիրոս գաչար կիթտի ստան պօլա :

()՝ կիւնլէրտէ սարգէս պաղրիգ էօլտիւքտէ՝ քէնտի մարտիրոս՝ պաղրիգ օլմագ իսթէտի. վէ լաքին ճէմաթ պիր օլուպ՝ ծնուն եերինէ պաղրիգ էթտիլէր ստեփաննոս վարդապետի՝ մեղըցի տէտիքլէրի՝ ալիմ քիմնէ էջմիածին միաբանլարընտան պիրի. (օ. քի պիր գաչ սէնէ էլվէլ էջմիածինէ եաղար ստանպօլտա օլան պէօյիւք եանղլնը. նիձէքի զիքր էտէր առաքել վարդապետ Ծ. պապընտա :) Պու ստեփաննոս վարդապետ քէնտի մանսրպընր տէօրթ սէնէ գուլլանըպ՝ էօլտիւ. վէ ծնուն եերինէ կէչտի ամասեալը յոհաննէս վարդապետ՝ թօփալ տէտիքլէրի :

1675 : ()Նա գալը չըգտը տէրտէրլէրտէն պիրի ատը անգ. ռձիդ : րէաս, վէ լաղապը ճէհէնէմ մէրտիվէնի. վէ ծնու տիւշիւրիւպ մանսրպընտան՝ ալար ստանպօլ պաղրիգլիկինի պիր երլ :

1676 : Եօլտիւ օ՝ կիւնլէրտէ քէօփրիւլիւ օղլու ահմէտ փա. ռձիէ : շա. վէ ծնուն եերինէ կէչիպ վէզիր օլտու մարդըվանլը գարա մուսղաֆա փաշա : Ֆուրսաթ պուլտու մարտիրոս վարդապետ. վէ էվլէլէրի այագտաշարընտան պիր գաչընը ալըպ կիթտի էտիրնէյէ. վէ աղիմ փէշքէշէր իլէ վէզիրին հուզուրունա չըգըպ շէքվա էթտի եղիազարտան՝ քի իզինսիգ եափուլար եափտը երուսաղէմտէ, վէ եազըն եերտէ օլան քիլիսէլէրտէ վէ մա. նասթըրլարտա. վէ տահա չօգ շէյ տէյերէք՝ ֆերման ալար քի քէնտիսի օլտուն թէքրար երուսաղէմ պաղրիկի : ()Նտան ստանպօլա տեօնիւպ՝ երուսաղէմ իչին փարա տէվշիրտի հալպտան, քիմինտէն դաթլըլըդլա, վէ քիմինտէն զօր իլէ. վէ հէմ եաղար եղիազարա քի

Քի պէն օլտուժ պաղրիգ. պիլմիշ օլասրն քի իշթէ կէ-
լիյօրլար օրայա հիւնքեար հասէքիւլիւն՝ քի եափտըզ-
լարընը երգսընլար, վէ սէնի տէ գօվսուելար: Տարա
գըսըլտը եղիագար. վէ լաքին փաշալարա րէճա էթմէ-
իլէ, ծնլարըն էլի իլէ վէզիւրին հաղրընը հօշ էթտի՝ քի
կինէ գալսըն քէնտի մանսըլընտա. վէ գօլտսի շէրիֆ
պաղրիգլիկինտէ: Հասէքիւլիւն տէ երուսաղէմէ վար-
տըզլարընտա՝ ծնլարըն հաղրընը աղէ իլէ էլէ ալըպ՝
գօյ վէրմէտի քի եափտըզը եէրլէրի երգսընլար. լա-
քին վէզիւրին էմրի եէրինէ վարսըն տէյի՝ պիր քիւչիւք
պինա երգըպ՝ կէրի տեծնաթիւլիւր:

Պունու իշիթտիքտէ մարտիրոս վարդապետ՝ քէյֆի դը-
րըլար. վէ կիթտի իմծածին քիլիսէսինտէ սաքին օլ-
տու. վէ քէնտիսինի երուսաղէմ առաջնորդու սայա-
րագ, վէ ալէմէտէ հօյլէ ինանտըրարագ՝ պաշլատը
աղէ տէվշիւրմէ կէ ոք յակոբ իլին: (Յնա գարըլ տուը
տուգտա անդրէաս պաղրիգ՝ չօգ կիւճէնտի մարտիրոս
վարդապետ. վէ շունտան էօճ ալայըմ տէյի, տէվ-
շիւրտիքիւլիւրին գափուլարա հարճ էտիպ՝ տիւշիւրտիւ
ծնու պաղրիգլիք մանսըլընտան քի քէնտի պաղ-
րիգ օլա:

Լաքին ճէմաաթ իսթէմէյիպ, օ տախի գայսէրլի կա-
րապետ ատըլ տէրտէրին պիլընի՝ քի կրպօ տէրլէր իտի
պաղրիգ էթտիրտի, քի հիւ պաղրիգլիկէ լայըգ քիմ-
սէ տէյիլ իտի. ծնուն իլին սիթէմ եաղտը ծնա երե-
միա չէլէպի: մարտիրոս վարդապետ ալ քեաղատը
կրպօյա կեծնտէրտի, քի խասմ էթսին երեմիա չէլէ
պիլէ ծնու:

Պաղրիգլիք մանսըլընտան տիւշտիւքտէ անդրէաս՝ 1677:
մարտիրոստան էօճ ալայըմ տէյի՝ չօգ աղէ հարճ է-
տիպ՝ ալտը ծնուն էլինտէն երուսաղէմ առաջնորդըգ
ատընը վէզիւրին հիւքմի իլէ. վէ հասէքիւլիւրիլէ իմծա-
ծին քիլիսէսինէ կիրիպ՝ գօվտու օրատան մարտիրոս
վարդապետի, վէ օլա տէյերէք օթուրտու ծնուն քիւր-
սիսինէ: Պիր երլտան սօնղըա իկիրմի քէսէ հարճ էթ-
տի մարտիրոս վարդապետ. վէ անդրէասը գօլտուպ կի-
նէ քէնտիսինէ չէվիւրտի օ ատը: Հէնիւղ պիր երլ կէչ-
մէտէն, թօփալ յոհաննէս՝ քի էվիլէլ պաղրիգ օլմիշ
իտի՝ օ ատը գափտը մարտիրոս վարդապետտէն, վէ
ծնուն հագգընտան կէլտի:

Պու

1679: Պու արալըգտա եքմէքճինին պիրիսի սարգիս ատը
 ուճիը: տիւնեալի պիր քիմսէ պաղրիգլիկէ հալէս ետիպ՝
 պեօյիւքլէրին էլիլէ կրպօյի տիւշիւրտիւ պաղրիգլիք-
 տէն: Վէ պիր գաջ կիւնտէն սօնղրա քահանայ օլուպ՝
 պաղրիգ տէյի կէշտի ծնուն եերինէ:

Պէօյլէ միւնասիպէթսիգ իշլէրի իշիթաիքտէ յակոբ
 կաթուղիկոս, իսթէտի պիր չարէ էթմէ կէ: Վէ չիւնքի
 եազմալիլէ օլաճագ տէյիլ իտի քէնտի իսթիարըղը-
 նա պագմայըպ, չըգտը կէլտի կիւնէ ստանայօլա: տէնէ
 1679. ուճիը: Վէ եազտը եղիազար պաղրիկէ քի կէլ-
 սին ստանայօլա պու իշլէրէ նիզամ վէրմէ կ իշին: Սնուն
 իշիտէ չօղ օլմանղ իլէ եազտը քի ափվ ետինիգ շիմտի
 կէլէմէմ: իշիմի պիթիւրէյիմ՝ ինշալլահ կէլմէք իւզ-
 րէ իմ:

1680: Հէնիւղ եղիազար կէլմէտէն՝ մարտիրոս վարդապետ
 ուճիթ: պօրճ էտիպ աղչէ տէվշիրիպ՝ դափուլաբա տիւշտիւ.
 վէ չօղ շէյ հարճ էտէրէք թէքրար քէնտիսինէ տեօն
 տիւրտիւ երուսաղէմ պաղրիգլիկինին ատընը: Վէ էք-
 մէքճի սարգիսի պաղրիգլիքտէն տիւշիւրուպ՝ կիւնէ
 կրպօյի գօտուրտու: Վէ եղիազար կէլէճէք տէյի կա-
 թուղիկոսուն էմրիլիլ չըգտը կիթտի երուսաղէմէ.
 գապուլ էթտի ծնու եղիազար՝ տէյիլ քի պաղրիգտիր
 տէյի: զէրէ օ մանսըպ եղիազարտա իտի: իլլա պիր ու
 ուջնորդըգ ատը իլէ:

Պիր գաջ կիւնտէն սօնղրա երուսաղէմտէ օլան վար-
 դապետլէրտէն պիր գաջը տիլէտիլէր եղիազարտան՝
 քի կաթուղիկոսլարը օլմանղիլէ՝ քէնտիլէրինի եպիս-
 կոպոս էթսին: Ճէվապ էթտի եղիազար վարդապետ.
 պիլէսինիգ քի մարտիրոս վարդապետ եալվարմատըգ-
 ճա՝ պէն սիլի ձեռնադրել էթմէմ: (Սլար տախի
 մարտիրոս վարդապետէ տիւշտիլէր, մարտիրոս վար-
 դապետտէ եալվարտը եղիազարա քի էթսին պու իշի.
 փէք էյի տէտի եղիազար: տէնին հաղրըն իշին վէ տէ-
 նին սեօգին իլէ էտէրիմ: Վէ ձեռնադրել էթտիքտէն
 սօնղրա՝ զիյաֆէթ էթտի: Սուֆրատա եէր իշեր իքէն՝
 ճիւմլէնին էօկիւնտէ տէտի մարտիրոս վարդապետէ.
 տէն տէյիլմի իտին քի պէնի կաթուղիկոս գապուլ էթ-
 մէղիտին, վէ շիմտիլէտէք չալ էտէրիտին քի ծնուն
 գուարէթի ծօգ տուր ձեռնադրել էթմէ կէ ևն: եա
 նանըլ շիմտի սէն քէնտի իրատէթիւնիլէ պանա տիւ-

ջիւղ ետրվարտուն քի պունւարը եպիսկոպոս ձեռնադրել էտէյիմ . պէն շիմտի սէնին հագգընտան կէլլըրէ տիմ վէ պաննա էթտիքլէրինի սաննա էտէրիտիմ . լաքին ըաղպէթլի յակոբ կաթուղիկոսուն հագըր իջին՝ քի սէվկիւլիւ գարտաշըմ տըր , աֆվ էտէրիմ սուչունու . անձսուք սէնտէ սատըգանէ գալտարն մուհապպէթտէ : Պունու իշիթտիքտէ մարտիրոս վարդապետ՝ քէնտիսիւնի շաշըրըպ , աղգընը՝ պիլէ աչամատը :

() սէնէ յակոբ կաթուղիկոս ստանապօլտա իքէն խասթալանտը , վէ քեաղատ եաղտը սրբազան փափա՝ քէնտի իւգաէթլինի վէ մուհապպէթլինի կեսթիւթմէքլէ . նիճէքի էվլէլտէնտէ ետղմիշիտի . վէ վագթի սաաթը կէլտիքտէ՝ ճաննըր թէսլիմ էթտի՝ սէքսէն իքի եաշընտա . վէ թէնի կէօիւլտիւ պէյօղլու մէգարլըղընա . սէնէ 1680 . ռճիթ . վէ կաթուղիկոսլուղու սիւրտիւ . 25 . սէնէ :

19 : Եղիազար Խաթուղիկոսուն վագթի . վէ պարբէրէրէնէ Էվլէպէ :

Շ . 39 :

Եղիազար վարդապետ անթէպլի՝ յակոբ կաթուղիկոսուն էօլտիւկիւնի տոնյմատան չըգտը երուսաղէմտէն՝ ստանապօլա կէլմէկէ . էօլտա իշիտիւյ օնուն էօլմէսինի՝ կէրի տեօնտիւ . վէ պաշլատը կաթուղիկոսլըղընը սէրպէսթ սիւրմէկէ իքի սէնէ :

Եջմիածին միաբանլարը տախի օքիւրսիյի պօշ կեօրտիւքտէ՝ միւշապէրէ էտիպ , կիթտիլէր ըէվան խանընա . վէ օնտան իղին ալըպ՝ տապէթ էթտիլէր եղիազարը՝ քի էջմիածինէ կէլիպ՝ օնտա կաթուղիկոսլըգ սիւրսիւն ճիւմլէ հայ միլլէթի իւղէրինէ :

()՝ տախի հօշանլույ գապուլ էթտի . վէ երուսաղէմտէն չըգըպ կէլտի էվլէլ ստանապօլա . վէ ալտը գափուտան կաթուղիկոսլըգ Ֆէրմանը պիւթիւն միլլէթին իւղէրինէ . վէ կրպօ պաղբրիկի եպիսկոպոս էտիպ՝ կիթտի էջմիածինէ . վէ մանսըպընը սիւրտիւ ուսլու վէ ագըլը տէփրէնիլ իլէ ըահաթլըգտա . վէ հէփիսինէ սէվկիւլիւ օլտու : Չօգ եափուլար էափտը էջմիածինտէ . վէ իւչքիւլիւք զանգակատուն տախի տիքտի . վէ պիր զանգակատուն տախի՝ աք գայիանէ քիլիսէսինէ . վէ

1680 :
ռճիթ :

1682 :
ռճլմ :

վէ քելիսէլեր եւսիտը ձորագեղ անապատ տէտիքլերի
եէրտէ :

1683 : Ստանալուտան չըգտըգտան սոնդրա եղիազար՝ եէթիշ
ռճլէ : տի մարտիրոս վարդապետ . վէ պօրճ պօրճ իւթթիւնն
երդարագ՝ ալտը երուսաղէմ պագրիգլիկինի . վէ օրայս
կիթտիքտէ տիւշտիւ ռուս պագրիկի իլէ . օ գատար քի՝
իքի պագրիգ տէ կէլտիլեր ստանալա վէ կիթտիլեր
էտիրնէյէ . վէ ծնտա վէզիւր տիվաննտա միւրաֆա օ-
լուպ՝ կիւճ իլէ պարըշտըլար : Վերի տեծնտիւքտէ մար-
տիրոս վարդապետ՝ երուսաղէմէ կիթմէ տէն մըսըրա
օլըատը . վէ օրաճըգտա էճէլի եէթիշիպ՝ էօլտիւ . վէ
ծնտա մէզարա կեօմիւլտի . վէ պօրճունու էօլմէքէ էօ-
տէյէ պիլտի :

1684 : () կիւնլերտէ եղիազար կաթուղիկոս՝ նոնիքալ էօլլա-
ռճլէ : տը ստանալա գափանլը եփրեմ վարդապետի : օ տա-
խի պիր երլ ստանալտա տուրտուգտան սոնդրա նոնի
րակլըղ իւնն տէվ շիրտիքլերինի գափուլարա հարճ է-
տիպ աղլ էթտիրտի կրպօ պագրիկի . վէ քէնտիսի կէչ
տի ծնուն եէրինէ :

1686 : Իկիրմի այ կէչմէտէն կէնէ ալտը կրպօ օ մանսըպը :
ռճլէ : Սոնդրա աղլ էթտիրտի ծնու թորոս տէրտէր՝ քի վագ-
թի իլէ գըրգ կիւն պագրիգլիք էթմիշիտի , պու քէր-
րէ տէ պիր երլ գատար օթուրուր իքէն՝ ծնուն եէրինէ
կէչտի խաչատուր տէրտէր ճլէցի տէտիքլերի . սոնդրա
թէքրարէն գալըտը կրպօ՝ վէ պիր այ գատար պագրիգ-
լիք էթտի : Վեյլէ օլտուգտա՝ Յականլար աթոռա-
կալ ատը՝ իլէ իքի երլ օ մանսըպը սիւրտիւլեր , էվլէլէ

(1692 :) տէն էթտիքլերի կիպի : Վունլարտան սոնդրա գայտէր
(ռճլնն) լի մատթէոս վարդապետ՝ սարը տէտիքլերի՝ պագրիգ
օլտու ստանալտա . վէ իքի երլտան սոնդրա սիս կա-
թուղիկոսու օլտու , տահա նարին տէտիքլերի նծա-
տուր կաթուղիկոս ունդիքէն : Վէ ստանալօլ պագրիգ-
լիկինի կիւնէ գափանլը եփրեմ վարդապետ գափտը ,
վէ իւչ երլ սիւրտիւ օ մանսըպը . պունուն իւզերինէ
չօգ սեօլիւմիգ վար աչաղտա տէյէճէք : Իշթէ պու
գարը վէ պու ուսլուպ իւզրէ իտի երուսաղէմ պագրիգ-
լիկի տէ , պիր պիրինին էլլնտէն գափարագ :

1687 : Վեյլէ մուսիպէթլի վագթիթտէն պիր եէնի կիւրիւլ-
ռճլէ : Թիւ կիւրլէտի օրթալըղա , քի շիմտիյէտէք սիւրէր վէ
սիւրսէ կէրէք տիւ . պիր գաչ քիշի գալըրպ , գալղա-

լար գօրհարտըլար տին մատտէսինէ վէ ատէթլէր իւ-
զերինէ . պիր պիրինէ ստլար գօյարադ , քիմինէ կա-
թուրկ, քիմինէ ուղղափառ, քիմինէ հայ, քիմինէ ֆրէնք.
վէ պու գաւղա կիւն կիւնսէն գապարըպ՝ պիր պեօյ-
իւք ֆրըգա օլմագլըգ տիւշտիւ միլէթ իչինէ :

Չօղու պու իշ իչին եազտը եղիազար կաթուղիկոսա ,
քի պիր չարէ պուլա . երեմիա չէլէպի տէ եազտը քի ճէ-
նապինիզ տէտի ուղադտապընըգ , պիզ պունտա եա-
նըպ դութուշոյօրուզ . վէ պու թօխումու էքէն թօ-
գաթլը սարգիս ատլը պիր վարդապետ տիր : Էկէր չա-
րէսինի պուլմաղսանըգ , պիւմիշ օլասընըգ քի միլէթ
այաղ ալթընա կիտէր :

Լիւղիազար կաթուղիկոս պու իշէրի իշիտիպ՝ Եօլլամագ-
իսթէտի պիր գաչ ալիւմ վէ սուլհ էտիճի վարդապետ
ստսնապօլա , քի պու ֆուրթունայը տինտիրիպ՝ պիրլիք
էտէլէր , վէ իրիսթիանլըգ մուհապլէթինէ միլէթի
պաղլայար : Պու ֆիքիրտէ իքէն՝ Էճէլի Եէթիչիպ
Էօլտիւ . սէնէ 1691. ռճիս : Սիւրտիւ կաթուղիկոսլու-
ղու էջմիածինտէ . 9 . սէնէ . վէ երուսաղէմտէ յակոբ
կաթուղիկոսուն էօլմէսինտէն սօնղրա . 2 . սէնէ . Էվ-
վէլքի Էթտիկի հիսապտա տէյիլ տիր : Տեօրթ երւ
կէչտիքտէն սօնղրա , երեմիա չէլէպի տէ Էօլտիւ ալթ-
միշ եաղնտա , վէ չօդ եաղլըլը շէյլէր պրրադտը . պու
նղւն քիւլիւք գարտաշը իտի երանելի տէր կոմիտաս՝
քի սօնղրա նահատակ օլտու :

20: Սահապէր Խաթուղիկոսուն վագիւի , վէ Էթրէմ վար
գապէտին Էմպիչլէրի :

Շ. 40:

Նահապետ ուռհալը՝ Եղիազար վարդապետին շայ 1691:
իտի՝ պիր եափաշ գապիլէթլի էյիլ քիմնէ , Ե ռճիս :
ղիազար Էօլտիւքտէ՝ օնուն Էէրինէ կէչիպ կաթուղի-
կոս օլտու էջմիածինտէ : Պու կաթուղիկոս ղայրէթ-
լի օլմագլա էջմիածինէ եազըն շողակաթ քիլիսէսինի
եափտը ղանգալատունու իլէ . վէ գիյատէսիլիլ սօ-
նաթար էջմիածինի . չօդ չալըշտը գալտորմաղա միւ-
լէթ իչինտէ օլսն գարըշըգլըգ , վէ միլէթի րահաթ-
լըգտա սագլամաղա :

Լիւթտի քի հայլարտան պագիլէրի հռոմայա կիտիպ 1695:
շի ռճիսի :

չիքեայէթ Էթմիշէր միլլէթտէն . ծնուն իշին քեաղատ
եազտը ծնիքինձի իննուկէնտիոս սրբաղան փափա . վէ
եալվարտը ծնա քի ալարա կէզէն քիմսէլէրին սեօզիւ-
նէ ինանմասըն . պիզ տէտի սիզի պաշ դանըտըգտա՝
սիդտէ պօրձլուսունուզ էյի նազար իլէ պիզէ պադմա-
ղա . տէյիլքի պիր գաչ ատը պէլլ խիզ միւնաֆըզ քիմ
սէլէրին շէհատէթիլիլէ Էիւզ շէվիրմէկէ . Էկէր օրայա
կէլէնլէրին պիդտէն քեաղատը վսրիսէ՝ ծնարա ինա-
նա պիլիւրսինիզ . Էօզ իսէ՝ ինանմայընըզ :

1695 : () սէնէ Էջմիածինէ կէլտի վէլլէլէճինին պիրի . վէ
ռճիսէ : պիր գաշընը Թահրիք Էտէրէք՝ այաղա գալտորտը կա-
թուղիկոսա գարշը . քի ծնու գալտորտը՝ կաթուղիկոս
Էթմսինլէր ջուղա առաջնորդու ստեփաննոս վարդապէ-
տի : () ինլար տախի պունա ուլուպ՝ չաղ բրարլար ստե-
փաննոսու , վէ ծնու կաթուղիկոս Էտիպ՝ սիւրտիւլէր
նահապետի . Տիւզ պիր Էէրտէն իզին ալմայարադ : ()
այ կէլմէտէն Էջմիածին միաբանլարը ծնուն սէրթ վէ
Թէրս դապիլլէթինի կէօրիւպ՝ քիւրսիսինտէն տիւշիւր
տիւլէր , վէ հապս Էթտիլէր , քի օրատա Էօլտիւ . վէ
ատը կաթուղիկոսլար սըրասընա կէլմէտի : շաղըրտը-
լար սօնղրա նահապետի , վէ Թէքրար օթուրթտուլար
ծնու Էջմիածին քիւրսիսիննէ :

1697 : Պու իշի իշիթտիքտէ իննուկէնտիոս սրբաղան փափ ,
ռճիսէ : սէվինձ քեաղատը եազտը ծնա . վէ չիւնքի ծնուն քեա-
ղատընը ալմիշտի , եազտըղընա գարշը լըզ վէ մուգա-
պէլլէ եազտը քի սիդտէ ինանմայըն պու դարաֆլար-
տան կէլէն տէտիրկին քիմսէլէրին սեօզիննէ . վէ պու
քեաղատը կեօնտէրտի Էրզիւումու խաչատուր վար-
դապետին Էլլիլլէ՝ աղիմ փէշքէշլէրիլլէ , Տէմ ծնարլա
պիլլէ պիր միւքէլլէֆ քիւրսի : () տախի ծնա Թէքրար
քեաղատ եազտը՝ իդաէթ վէ մուհապպէթ կէօսթէր-
մէկ իլէ :

1698 : Պու մէքթուպլալմայարը տուլտուգտա ստանպօլ պադ-
ռճիսէ : բիկի եփրեմ դութուշտու կաթուղիկոսա գարշը . վէ
ծնուն հազգընտան կէլլէյիմ տէրիքէն՝ մանսրպընտան
տիւշիւպ սիւրիւլտիւ . վէ Էէրիննէ կէչիպ օթուրտու
մէլքիսեդ վարդապետ՝ սուպհի տէտիքլէրի . վէ սէքիզ
այտան սօնղրա պիր գաչ քիշինին բէճասը իլէ՝ սիւր-
կիւնտէն տեօնտիւրտիւ Էփրեմի , վէ առաջնորդ Էթ-
տի ծնու Էտիրնէյէ : Քէնտիսիտէ ծնպէշ այ պադրիդ-

իւր էթտիքտէն սօնորա էնտիրտիւր օնու, վէ եէրինէ պաղրիդ գօտուլար քիւրտիսթանը միսիթար վարդա պետի քի պիր էյի վէ եափաշ քիմսէ իտի :

Պունուն կիւնիւնտէ ստանպօլա կէլտի սիվասը միս- 1700 :
թար վարդապետ քի սօնորա (Էբայ հայր տէնիւտի . ուճիսթ :

(պունուն նէ դարդ քիմսէ օլտուղունու, վէ պիւթիւնա ճէ էթտիքէրինի պիլմէք իսթէրսէն՝ քէնտի հիքեայէ սինտէ օգու . վէ քէնտի եափտըղը մանասթըրընտա կէօր :) Պու միսիթար վարդապետ միսիթար պաղրիդ-

տէն իղին ալըպ լուսաւորիչ քիլիսէսինին դարպասընտա սաքին օլտու . վէ տայիմա օրատա վաղ էտէրիտի . վէ ճիւմէսինի սէ զարտիւրիս ճէփիսինէ սէվիլիւ օլտու :

() արալըդտա մէլքիսէդ վարդապետ քի աղ օլմիշիտի պաղրիդիւր մանսըպընտան, չօդ աղէ հարձ էտիս թէքրար ալտը օ մանսըպ :

() կիւնիւրտէ՝ եփրեմ վարդապետ՝ էտիրնէ առաջնոր դու՝ պիր եէրտէ սեօղ աչըլտըդտանա հապետ կաթու իլիկուս իւղէրինէ, հաչան պաղտը կէօրտիւ քի քահանաւ լարտան իւղէ՝ ծա դարաֆ օլմիշէր՝ պունա կիւճէնիս՝ վէզիւրին էմիլիլէ օնլարը ստանպօլա սիւրտիւ վէ քիւրէկէ գօտուրտու : Վ է չիւնքի օ արալըդտա ստանպօլ պաղրիկի մէլքիսէդ պիր իշ իչին էտիրնէյէ կիթտի, եալվարտը եփրեմէ քի օնլարը դուրթարսըն . տիչ նէմէտիքտէ եփրեմ՝ տարըլտը մէլքիսէդ վէ սէրթալէ սեօլէշտի օնունլա . օ տախի հայլարըն պէօյիւքէրինիլէ մէլքիսէգի վէզիւր տիվանընա չըդարըպ՝ պու ֆրքէնկ օլմիշ տէյի շիքեայէթ էթտի . վէ պաղրիդ լիկինի օնտան ալըպ՝ քիւրէկէ կէօնտէրտի ստանպօլա . վէ քէնտիսի ստանպօլ պաղրիկի օլուպ՝ եէրինէ պիրինի վէ քիլ էօլլատը ստանպօլա :

Պէօյլէ օլտուգտա ստանպօլտա օլան հայլար պիր պիւրինէ կիրտիւր, վէ իքի պէօլիւնտիւլէր . պաղիւլէրի եփրեմի, վէ պաղիւլէրի մէլքիսէդլի . պունլար տախի պապէթ պապէթ՝ պիրի հայ պիրի կաթուլիք . պիրի շու պիրի պու : Վ է չիւնքի եփրեմիլիւր զօրու չըդտըլար՝ օպիրլէրի օնլարտան կէրի տուրտուլար . վէ քիլիսէլէր տէն տէ չէքիլիս՝ պաշլատըլար ոււմ քիլիսէսինէ կիթմէկէ, վէ ֆրքէնկ քիլիսէսինէ պիրիքմէկէ :

Պունա չօդ կիւճէնտի եփրեմ, վէ միւֆիթինին էլիլիլէ փատիշահտան ֆէրման ալըպ՝ էօլլատը էօթէյէ պէրիլէ :

ընէ՝ քի ռուս վէ ֆրէնք տիննէն թապի օլանլարը դու
թուս զապիդէ վերսինլէր՝ կաթոլիք նամը իլէ : Պիր
վէվէլէ տիր դօփտու միլլէթ իլինտէ . վէ կաթոլիքէր
կիթտիքձէ չօղալտը . չօղու ճէրիմէ վէրտի . չօղու զա
ղէպէ վէ սխասէթէ օղրատը . քիմիսի եօխտուլ օլտու .
վէ քիմիսի տէ ուղադ եերլէրէ դաչտը խուսուսա խրիս
թիան վիլայէթլէրինէ , սէպէպ օլանա պէտտուվա է
տէրէք : Պուվէսիլլէլէ Տալէպլի պէտրոս վարդապետ
տէ սիս կաթոլիկոսունու՝ առը մատթէոս՝ սարը տէ
տիքլէրի՝ կաթոլիք տիր տէյի սիւրտիւրտի . վէ քէն
տիսի կէչտի օնուն եերինէ . վէ մատթէոս ստանպօլա
տիւշիւպ՝ պիր վադիթ օնտա էյլէնտի :

Պեօլլէ կիւրիւլթիւլիւ վադիթտէ սիվասը միթթար
վարդապետ՝ քի լուսաւորիչ քիլիսէսինտէ սաքին օլուր
իտի , ճիւմլէսինէ նասաճաթ էտէրիտի քի մուճապ
պէթ իլէ կէչնիւպ՝ պիր պիրի իլէ տիւշմէսինլէր . վէ
տայիմ մուճապպէթ իւղէրինէ վադ էտէրէք սէվիլիւլիւ
օլտու մուճապպէթ սէվէնլէրէ : (Նուն մէտճինի ի
շիթտիքտէ եգրեմ՝ օնա տախի էլ վուրմադ իսթէտի .
օնուն իլին իլին ալտը դափուտան՝ քի օնու քիւրէկէ
վէրսին . օ տախի տուլտուգա՝ սաղլանտը պիր կիզլի
եերէ :

21 : Լ՝ Եփէ Ժարդապէտին Էմպիլլէրի :

Պ. 41 = 42 :

1701 :
ԱԺԺ :

Օ կիւնլէրտէ Էրզինկեան առաջնորդու՝ աւետիք
վարդապետ՝ քի Ֆէյզուլլաճ առը միւֆթինին
սիլտիկի իտի , (չիւնքի միւֆթի տէ Էրզինկեանլը իտի ,)
ստանպօլտա օլան գարիշմուրիշ իշլէրի տուլուպ՝ ստան
պօլա կէլտի , պէնտէ պիր շէյ գափայլմ տէյի . պաշա
տը մուճապպէթ վէ պիրլէք իւղէրինէ վադ էթմէկէ .
պուսէ՞ Էանդըն տրըքի տէտի դութուշմիշ սիղտէ . պիր
քիմնէ պուլլունմատըմը քի պու աթէշի սեօնտիւրէ .
իշթէ պէն կիտէճէկիմ էտիրնէյէ , ինշալլաճ պու իշէ
պիր նիղամ վէրրիւմ :

Վիթտի էտիրնէյէ , վէ Ֆէյզուլլաճ միւֆթիյէ պուլու
շուպ՝ սէվտիրտի օնա քէնտիսինի՝ Տէմէշէրի օլմադ
իլէ . վէ պիր գաւջ կիւնտէն սօնղրա օնուն Էլիլլէ իշէ
տիւղէն վէրիւպ՝ վէ Էփրեմի պաղրիւղլէքտէն՝ ֆրէնկ օլ
իլլ
միշ

միշտ տէյի ազլ էթտիրիպ, սիւրտիւ ճուռ էջմիածինէ, վէ քէնտի պաղրիգ օլուպ՝ վէքիլ էօլլատը ստանալօլա ամաստալը յօճաննէս վարդապետի. հէր եէրէ տէ եաղտը քի քէնտիսի րահաթլըգ էտէճէք միլլէթէ : Պիր քեաղատ տախի եաղտը մուհապպէթիլէ երուսաղէմ պաղրիկինէ ատը մինաս, օ պաղրիգ տէ պունուն սեօ զինէ ալտանըպ ճէվապ եաղտը ճնա. վէ տույուրտու քեաղատունտա, պիլէսին քի տէտի պուրատաօլան միաբանլարըն տեօրտինի՝ էօլսուղ իշ էթտիքէրի իչին՝ սինապոս իլէ իչիմիզտէն գօվտուգ. էկէր օ սէմթէրէ կէլէճէք օլուրլարսա՝ սադընասընը :

Պու քեաղատը սաղլատը աւետիք վարդապետ, վէ հիչ քիմնէյէ պիր շէյ տէմէտի. սասթտան սասթա սէքլէր իտի օ տեօրթ միաբանըն կէլմէսինի, քի ճնլարըն իգըալը վէ շէհատէթի իլէ՝ տուզագ գուրսուն մինաս վարդապետէ : Վէ օ միաբանլար տախի՝ զիյարէթճիլէր իլէ ստանալօլա կէլլէնճէյէտէք՝ դաթը՝ չօգ շէքվա էթտիլէր էօլտա մինաս վարդապետտէն զիյարէթճիլէրէ : վէ էտիրնէյէ կիտիպ՝ պուլուշտուլար աւետիք վարդապետէ : ()՝ տախի պունլարա մուհապպէթ կէօսթէրիպ, սօրտու մինաս վարդապետին քէյֆիյէթինի, վէ զայրը միաբանլարըն էհվալինի : Վէ օ քիմնէլէր տէ միւնասիպէթ պուլուշտա՝ պաշլատըլար շիքէայէթ էթմէկէ մինաս վարդապետ իչին. վէ հէր նէ տէտիլէրսէ՝ աղըր եէմինլէր իլէ ինանտըրտըլար :

Սօրտու պունլարա աւետիք քի, շիմտի տէտիքէրինի, զի ճէմասթըն էօկիւնտէ տէ շէհատէթ էտիպ՝ սեօյլէյէպիլլըմիսինիգ. ճնլար տախի ճէվապ էթտիլէր քի հիւնքեար հուզուրունտա պիլէ տէյէ պիլլիրիգ :

Պու տեօրթ միաբան էտիրնէյէ կէթտիքտէ՝ օ զիյարէթճիլէր տեօրթ միաբանտան իլէթտիքէրինի՝ ճնա պունա սեօյլէյէրէք իշի պէօյիլէթտիլէր. վէ ճէմաւթը պաշտան չըգալըպ՝ գուտուրթտուլար մինաս վարդապետէ գարը. վէ չիւնքի ստանալօլտա իտի մատթէոս սարը՝ քի տիւլմիշ իտի կաթուղիկոսլըգ մանսըպընտան, օ տախի պունլարլա պիր օլտու քի մինաս վարդապետէ կէնտիրսինլէր, վէ քէնտիսինի էհմ պաղրիկի էթսինլէր :

Հէնիւղ պունլար պիր շէյ էթմէտէն, աւետիք վարդապետ օ տեօրթ միաբանը, վէ զայրը էտիրնէտէ օլան

վարդապետերի վէ քահանաւարը ալլայ, չըզտը փա-
տիշահ տիւանընա՝ հէփիսինին պաշտոնաւ վէղար . վէ
արզուհալ վէրտի փատիշահա՝ մինաս վարդապետէն
շէքվա հտէրէք : Փատիշահ վէղիւրէ եօլլատը ծնարը .
վէղիւր տէ կէվլէք դուծտուգտա իշլ՝ կիծտի Ֆէյզուլ-
լահա : () Տուն սեօղի իլէ գուլաք դուծտու վէղիւր
աւետիքին շէքվասընա . վէ մինաս վարդապետի ե-
րուսաղէմ պաղրիգլիկինտէն աղլ հտիպ , աւետիքի
պաղրիգլ հիծտի ծնուն հէրինէ . քի արծաղ օ՝ իքի եհ-
րէ տէ պաղրիգլ օլտու , ստանալոյ վէ երուսաղէմէ :
Վէ Ֆիհալ ատամ եօլլայլա դուծտուրտու մինաս
վարդապետի վէ տէմիւրէ վուրուպ զընտանա գօտուրծ-
տու . դուծտու ծնտան սօնղրա պուրնա աուաջնորդու
սուքիաս վարդապետի , վէ ծնու տախի օ զընտանա հե-
տիրծտի . լաքին սօնղրա պունլարտան չօղ շէյ ալլա՞
գօյվէրտի . վէ քէնտի վէքիլինի ամասեալը յովհաննէս
վարդապետի՝ երուսաղէմէ կեծտէրիպ՝ ծնուն հէրինէ
վէքիլ հիծտի ստանալոյտա իզմիրիլ յօհաննէս վարդա-
պետի :

1702 : Քէնտիսի տէ ստանալոյտ տեծնիւպ՝ վէ սուրէծա հալ-
նաճօն : Դամուհապպէծ կիօսլծէրիպ սէվիլիլիլ օլմադ իսլծէ-
տի ծնարա . պաշլատը սօնղրա տիւմէնի զայլը եանա
չէվիրմէկէ . վէ զայիմմադամտան իլին ալլա , վէ ա-
սասլար հիլիլէ դուծտուրուպ զէնկիւրէրինտէն պիւր
գաշընը՝ քիմինի տեօյտիւրտի , վէ քիմինի զընտանա
գօտուրտու պու սէպէպտէն՝ քի ծնար Ֆրէնքօլմիշէր-
պու թաղրիպ իլէ չօղ աղէ տէվլիւրտի . վէ չիւնքի Ֆէյ-
զուլահ արգա իտի քէնտիսինէ՝ հէրնէ հտէրսէ՝ փէր-
վասըղ հտէրիտի :

Ստանալոյտա իտիլէր օ զաման հտիւրնէ փափազլարըն-
տան օ իւշ քիշի , քի եփրէմ վարդապետ քիւրէկէ վէր-
միշտի . պու զավալլ րլար ճէրիմէ իլէ վէ աղէ վէր-
մէկիլէ քիւրէքտէն դուրծուլուպ՝ պաշլամիշէր իտի
սէրպէսլծ կէզմէկէ . վէ չօղա կիտէրլէրտի միւրիւնա
վարդապետին եանընա : Սունու տույտուգտա աւե-
տիք, պունլար իլին զափույա արղ հիծտի քի կիւնէ քիւ-
րէկէ գօսուն . միւրիւնա վարդապետի տէ պիլէլէրինճէ :
() Տլար տախի գաշըպ կիրտիլէր Ֆրրանսըղ սարայըն-
տա օլան Ֆրէնք մանասլծըրընա քի օրատա էյլէնիւր-
իտի միւրիւնա վարդապետ :

Բ. մնա չիւնքի դուժմանգ իսթէր իտի աւետիք պուռն
լարը , պաշատը երկտէն տօսթլուգ էթմէ կէ օ մա-
նասթրըն ըուհպանը իլէ՝ աորը յակինթոս . վէ չօգ
մուհպպէթ կեօսթէրիպ սեօղ վէրտի վէ քեաղատ
էթտի քի հայլարը ֆրէնքէրիլէ պիր էթսին : Պու
սեօղէ ինանտըգտա յակինթոս՝ իքի շարդ գօտու աւե-
տիք . պիրի պու քի չիւնքի պու շէյէ տէտի չօգ հարձ
կիտէր, սէնտէ եարտըմ էթմէ լիսին աղէ իլէ . իքինձի-
սի պու քի քէնտիսինէ եօլլարն միսթար վարդապետի

վէ օ իւչ քահանայը :

Պ. ապուլ էթտի յակինթոս . աղէ տէ վէրտի . վէ ֆը-
րանսըգ էլ չիսինէ կիտիպ՝ միւթտէ էտէրէք անկլաթ-
տը օնա իշի . օ տախի ինանտը վէ չօգ սէվիտի անֆէրին
տէյէրէք . պիր էգ աղէ տէ վէրտի : Կէտի յակինթոս
միսթար վարդապետին վէ քահանայարն էանընա .
օնլարա տախի միւթտէ էթտի . պուգատար զաման տէ-
տի չարչարը . հէլէ շիւքիւր ալլահա պիրիք մատտէ-
սինի պիթիրտիք . վէ օ պիրիք քեաղատընը կեօսթէ-
քիպ՝ էյ տէտի արթըգ կիտին պաղրիկէ : Պու սեօղ-
տէ իքէն՝ պիր քեաղատ կէթիրտի օրայա ֆրանսըգ
թէրձիմանը քի եաղմիլ իտի աւետիք՝ միսթար վարդա-
պետէ , վէ զիյատէսիլէ մուհպպէթ կեօսթէրիպ՝
տալէթ էտէրիտի օնու քի էանընա կէլին : Իւրքտիւ
վէ դօրգտու միսթար վարդապետ , վէ կիթմէք իսթէ-
մէտի : Ե աշոր յակինթոս քի նիլին սէվինէձէք եէրէ
դօրգայօր . դապիլ օլմատըգտա՝ կիթմէղսէն տէտի
չըգ պու մանասթրտան . օ տախի եալլարարագ իղին
ալտը քի աղչամ վաղթինէտէք տուրտուն . կէձէ օլ-
տուգտա՝ դաշտը , վէ սաղլանտը . վէ չօգ շէյ չէքտիք-
տէն սօնղրա՝ օ երլ կիթտի խրիսթիան թօփրաղընա ,

վէ օրալարտա մանասթրը ետիտը :

() պիր իւչ քահանայ փերվասըգ կիթտիլէր աւետիք
վարդապետէ . օ տախի մուհպպէթիլէ օնլարը դա-
պուլ էտիպ՝ իսթէրսէնիգ տէտի, պէն էտիրնէյէ կիտէ-
ձէկիմ՝ սիղիտէ պիլէ կեօթիւրէյիմ . օնլար տախի ձա-
նիւ կեօնիւլտէն իսթէտիլէր՝ գէրէ օնտա իտի խրսըմ
աղրապալարը վէ տօսթլարը . սեօղ քէսիլտիքտէ՝ պիր
քէսէ աղէ ալտը օնլարտան եօլ հարձընա : Եթիլ-
տիքէրինտէ էտիրնէյէ՝ եօլ վէրտի օնլարա . վարըն տէ-
տի էվէրինիզէ՝ ըահաթլանըն :

Իւջ կիւնտէն սօնղրա չաղըրոր ծնլարը աւետիք ազաւ
մա գարլը . վէ այագլարընը գէնձիրէ գօյոււպ՝ պիր օ-
տայա հապս էթտի , քի սապաճ վէզիր տիվանընա չը-
գարսըն՝ օ՝ քի եէնի վէզիր օլմիշիտի՝ ատը տալ գապան
մուսղաֆա փաշա : Պունու տուլտուգլարընտա օ քա-
հանալարըն խըսըմլարը պէշ քիշի՝ իկիր առամլար ,
կէճէ իլէ կիտիպ տիւշտիւլէր աւետիքին այաղընա վէ
եալվարտըր քի գօյ վէրսին ծնլարը , եախօտ չըգար-
մասըն վէզիր տիվանընա . վէ պու իշ իչին չօգ աղէէ տէ
վատ էթտիլէր : () Լմատը իսէ՝ սալտըլար օտանըն իւ-
գէրինէ , վէ գափուլու գըրըպ իչէրի կիրտիլէր . վէ
գէնձիրլէրի այագլարընտան գօփարըպ՝ չըգարտըլար
ծնլարը : Պու շամաթատա եէթիշտի իւգէրլէրինէ աւե-
տիք վարդապետ վէ ծնուն առամլարը . վէ ծնտա հայ-
գըրըր իքէն՝ ծնլար գօրլու գօփուպ՝ տիւշտիւլէր պուն-
լարըն իւթիւնէ , վէ գէնձիրլէր վուրտուլար վէ աւե-
տիքիտէ օրատա տեօյտիւլէր , վէ հապալլարընը փալ-
չա փարչա էթտիլէր . վէ օ իւշ քահապը ալըպ կէօ-
թիւրտիւլէր . վէ եօլ վէրտիլէր՝ հէմէն պունտան գա-
լըն տէյէրէք :

Սապաճ օլտուգտա՝ էվէթիտի կիթտի աւետիք վար-
դապետ վէզիր տիվանընա , վէ շէքվա էթտի . իւշ փա-
փազ գուլթմիշիտիմ՝ , քի տէվէթինիգէ աթի օլմիշէր
իտի . վէ ծնլարը տէմիրէ վուրմիշ հապս էթմիշ իքէն
քէնսի էվիմտէ՝ պու կէճէ օ՝ փափաղլարըն խըսըմլարը
էվիմի պոսըպ գընտանըմըն գափուսունու գըրտըլար .
վէ ծնլարը գէնձիրտէն չէօղիւպ՝ գուրթարտըլար . վէ
պէնի վէ հըգմէթքեարլարըմը տեօյտիւլէր , վէ հս-
պապլարըմը եըրթըպ փարչա փարչա էթտիլէր . շիմոի
սիգ շէրաթ էլլէյին :

Պ աղէպէ կէլտի վէզիր պունու իշիթտիքտէ , սէն քիմ
սին տէտի , քի գընտանըն վէ գէնձիրլին օլա , վէ առամ
պաղլայըպ հապս էթմէ կէ հատտին օլա . պեօյլէ տէյ-
էրէք հմը էթտի քի գանլը գուլույա էնտիրսինլէր օ-
նու . շաշոր գալտը աւետիք . վէ պիր գաշ կիւն օրա-
տա տուրտուգտան սօնղրա , տօղուգ քէսէ աղէէ վէրիպ
ֆէյղուլլահըն րէճասը՝ իլէ՝ գուրթուլտու . վէ օ պէշ
քիշիտէն էօճ ալմաղ իչին՝ չօգ աղէէ հարճ էտիպ՝ ծն-
լար իչին գափույա արղ էթտի , վէ հմը չըգարտըպ
ստանալօլա կէծնտէրտի ծնլարը , վէ քիւրէկէ գօտուր-

տու : վէ քէնտիսի տէ կիթտի ստանալոյ : Ս) Է լաքին
հայլարըն պեօյիւքլերի՝ ծնուն հտասընը չէքէմէյիպ ,
վէ վէքիլինսն Էթտիքլերինէ տէ տայանամայրպ՝ կիթ-
տիլէր հտիրնէյէ վէ շիքեայէթ Էթտիլէր վէգիրէ . օ
տախի հասէքի Էօլլատը ստանալոյ քի կէթիրսին աւե-
տիքի :

Տարա գըրըտըգտա աւետիք աղէ գուվէթի իլէ օյա-
լանտըտը հասէքիյի , վէ չափըճագը րէճա եադտը ֆէյ-
զուլլահա քի գուրթարսըն քէնտիսինի : ()՝ տախի ճէ-
վապ եադտը , կէլ տէտի վէ գօրգմա . լաքին կէլտիկին-
տէ մահզար կիպի պիր քեադատ ալասըն գատրտան ,
վէ ճէմաաթընտան , քի սէսին էյիլիկինէ շէհատէթ օլ-
պուն :

Վատը Էֆէնտիյէ տիւշտիւ աւետիք պու շէյ իլին . օ
տախի տէտի քի վար էվվէլ գայիմմագամս փափաղըս-
ըն վէ ճէմաաթընլա , վէ եալլար ծնա : Էկէր օ Էմը
Էտէրսէ վէրիրիմ սանա պիր էյի քեադատ՝ քի սէսին ի-
շինէ եարար օլա . Էրթէսի կիւնի սապահտան տըմծա-
ծին քիլիսէսինտէ՝ աւետիք վարդապետ՝ ճէմաաթմս
Էմը հտիպ տէտի՝ քիմ քի լուսաւորիլին իսէ՝ գափույա
վարըպ շէհատէթ Էթտին պէսիմ էյիլիկիմէ . վէ քիմ
քի պեօյլէ Էթմէզսէ՝ մահրոււմ օլսուն լուսաւորիլին
քէրէմիստէն :

Պու իշտէն կերէի չօղու ալընտը , վէ լաքին չօգ քիմսէ-
լէր տէ պիրքտիլէր կիթտիլէր գափույա . վէ ծնար-
լա կիթտի մատթէոս սարը տէտիքլերի . վէ պիր աղըգ-
տան հայգըրմաղա պաշլատըլար՝ քի պիգ աւետիք ուոհ
պանը էյի պէլլիլէմիշիզ , վէ ծնու պիգէ պաղըրիզ պի-
լիրիզ : Սըքտիւ գայիմմագամ պու ճիւմհուրին սէ-
սինտէն , վէ չօգ տարըտը : Ս՝մը Էթտի քի ծնարըն
պեօյիւքլերի Էօկիւնէ կէլսինլէր : ծնար տախի օթուղ
քիշի չըգարտըլար գարշըսընա , մատթէոս սարը ճիւմ-
լէսինէ աղըզ օլարագ : Սօրտու ծնա գայիմմագամ , սէն
քիմ սին . մատթէոս ճէվապ Էթտի , սիս պաղըրիկի
(չիւնքի էվվէլ սիս կաթուղիկոսու օլմիշտի) : Սիւ-
րատըն նէ տիր տէտի . ճէվապ վերտի մատթէոս . աւե-
տիք պաղըրիկի իսթէրիզ :

Սօրտու ծնա Թէքրար , սէն մի տէվ շիրտին պու հալ-
զը պոլըպա : սուն տուրտուգտա մատթէոս՝ տէտի օ-
նա սէն նասըլ ճէսարէթ Էթտին պու գատար ճիւմհուր

իլէ պու սարայա եիւրիւմէ կէ : Պունու տէյերէք էմը
էթտի քի ծնու վէ օ թուղ քիշլի ֆալադայա ալաւն
լար . վէ պու էմրէ կեօրէ հէր պիւրինէ օթուղար տէյ
էնէք վուրտուլար . վէ մատթէոս սարայա օթուղ պիր :
Տըշարտա օլանլար չըպուգ սէսինի իշիթտիքլէրի կի
պի՝ գաչմագ իթթէտիլէր : Վոյ վէրմէտիքտէ ծնլարը՝
աղէ վէրիպ գուրթուլտուլար . վէ տարտաղան օլտու
լար . վէ օ պիրլէրի էվէրինէ կիթտիլէր . լաքին սարը
մատթէոս վարպ սրղընտը ֆրրանսըգ էլ իսինին սա
րայրնա : Վէ աւետիք վարդապետ իսթէտիկինի էտէ
մէտիկի կիպի՝ նաչար գալու պիրթտի էտիրնէյ , վէ
ֆէյղուլլահն ալաղընա տիւշիւպ՝ ծնուն էլիլիլ գուր
թուլտու գաղէպտէն :

Լաքին ծնուն վէքիլի օլան իգմիրլի յոչաննէս վարդա
պետ՝ գաղէպ օլտու հայլարա՝ ծնլարը ճէրիմէյէ օղրաթ
մաղ իլէ ֆրէնք օլմիշէր տէյի . էոյլէ քի ծնուն էթտի
կի կիպի շիմալիյէտէք օլմիշ տէյիլ տիր . պագ հայ թա
րիսինտէ . Դ. 42 :

1703 : () կիւնլէրտէ ստանպօլտա պիր պեօյիւք չալգանտը՝
ԱՃԾԴ : օլտու ֆէյղուլլահն իլին , քի ծնու պրրագմագ իսթէր
լէր իտի : Պու խրրը լթրտա իքէն օրթուլըգ , աւետիք
վարդապետ ալալիլէ ստանպօլա կիրմէք իսթէտի . լա
քին թէքիրտաղ առաջնորդու յոյսէի վարդապետ չօր
լուտա գարշըլայրու էօկիլթ վէրտի քի էթմէսին պու
իշի . օ տախի սօնղրա գալիլ օլուպ՝ ծնունլա վէ պիր
գաչ քիշի իլէ քիւշիւք չէքմէճէտէն կէչտի իւքիւտա
րա : Լայագտա օլան ապէր պունու տուլտուգտա , օ
պաղրիգ՝ ֆէյղուլլահն տօթու տուր տէյի՝ կէճէ իլէ
իւքիւտարա կիտիպ՝ գուշաթտըլար էվի : Լանրնտա
օլանլար տէտիլէր ծնա քի ճանրը գուրթարսըն , դէրէ
օ սաաթ գաչա պիլիթ իտի . ճէվապ էթտի քի՝ պէնտէ
իքի պաղրիգլիք մանսըպը վար , նաճըլ պրրագըպ գա
չայրմ . չօգ զօր էթտիքլէրինտէ , ֆալ գութտու , վէ
ֆալ քէնտիսինէ ուլղուն ալըլտըգտա՝ գօրգմայըն տէ
տի՝ պախթըմմէր գտըր :

Լթթէտի կիւնի սապահ օլտուգտա՝ էվի գուշատան
լար՝ պեօյիւքլէրինտէն իգին ալըպ , վէ աւետիք վար
դապետի գութուպ , պաղլատըլար , վէ ծնուն էօ
կիւնէ կէթիւրտիլէր . պեօյիւքլէրի տէ թէֆթիշ
էթտիքտէն սօնղրա , թօմրուղա վուրտու . վէ ի քի կիւն
տէն

տէն սօնորա , եկտի դուլէյէ կեօնտերիպ՝ հապս էթ-
տի,քի գալար ծնտա ելլի պիր կիւն : Ս է ծնուն վէքիլի
իղմիրլ յօհաննէս վարդապետ տէ գաջըպ՝ կիղլէնտի :
Ս է այաղա գալքան սաքեր՝ տօս սօղորու կիտիպ էտիր-
նէյէ փատիշահ տիքտիլէր սուլղան մուսղաֆանըն եկ-
րինէ ծնուն քիւլիւք գարտաշընը սուլղան ահմէտի . վէ
Ֆէյգուլլահ միւֆթիյի դութուպ՝ էօլտիւրտիւլէր :
Հէր իշ տիւղէլտիքտէն սօնորա՝ չըգտը սուլղան ահ-
մէտ էտիրնէտէն , վէ հէր շէյի իլէ տեօնտիւ կէլտի
ստանպօլա , վէ պաշատը սաֆայի խադըր իլէ սալղա-
նաթընը սիւրմէ կէ :

22 : Ղաւրասա վարդապետին վէ ներսէսին պարբիֆ օլմա
լար . վէ տեֆտիին լեւրարէն պարբիֆլիք մանսպընա
պեօնմէսի :

Հ . 42 = 43 :

Բահաթըղդ պօլտուգտա ստանպօլ՝ իքի կիւնտէն 1703 :
սօնորա , հայլարտան պեօյիւքլէրլին պիր գաջը ուձծէ :
տէվէթին ըիճալինէ տիւլիւպ՝ անկղնաթտըլար գա-
փույա պադրիգլիք մատտէսինտէ կէլմիլէրի աւետիք
վարդապետին կիւնիւնտէ , կէրէք ստանպօլտա օլտուն
կէրէք երուսաղէմտէ : Ս մը օլտու գափուտան քի հէր
շէյ տիւղէլտին . էվիլէլ մինաս վիպի երուսաղէմէ էօլ-
լասընլար վէ քիւրսիսինէ օթուրթսունլար . վէ ստան-
պօլտա տախի եէնի պադրիգ դօսունլար : Սուն էմրիլէ
մինասը էօլլատըլար երուսաղէմէ , վէ ստանպօլա փա-
տիշահ Ֆէրմանի իլէ՝ պադրիգ դօտուլար գալուստ
վարդապետի՝ լաղապը կայծակ , թիւրքա՛հ երլարըրմ :
() կիւն աղշամ էզանը վագթի անաթին քիլիսէսին
տէ՝ ճլեցի տէտիքլէրի աւադերէց բեմտէ տուրուպ՝
հապէր վերտի ճեմաաթա , քի պիլմիշ օլասընըղ փա-
տիշահըմըզն էմրիլիլէ պիղէ պադրիգ օլտու գալուստ
վարդապետ : Ղեմաաթըն եարըսը վէ պեօյիւքլէրի
գապուլ էտիպ տէվիստիլէր . վէ եարըսը աւետիքլի օլ-
մաղիլէ՝ գարշը կէլիպ՝ եիւրիւյիշ էթտիլէր աւադերէ-
ցին իւղէրլինէ . վէ ծնու բեմտէն աշաղա չէքիպ եէրէ
չարփտըլար , վէ տեօյտիւլէր տէփմէ վէ եումըուգ վուր
մաղիլէ . հէլէ կիւձ իլէ զայրըլարը տերտէրլին իւղէրի-
նէ տիւլիւպ ծնու գուրթարտըլար : Ս է պու նէ տիր
էթ .

Էթտիկինիդ տէտիքլէրինտէ՝ ծնլար պաշտարար պա-
ղըրմաղաքի պիզ աւետիքի իսթէրիզ :

Պու վէլվէլէնին հապերի վէզիրին գուլաղընա եէթիշ
տիքտէ՝ օ սաաթ գութուրտու ծնլարտան օն պէշինի .
վէ քիւրէկէ եօլլատը . վէ չըգարթաը եէտի գուլէ զըն
տանընտան աւետիք վարդապետի՝ քի սիւրկիւնէ կիթ-
սին . զապիդլէրտէ Էլլէրինի աղտընա պաղսյըս վէ
պօյնունա իսի գագըպ՝ գօտուլար պիր գայըզա , վէ
կեօթիւրտիւլէր ավթիթ առասընա :

Պու իշ պեօյլէ օլտուգտա՝ աւետիքլիլէր , վէ աւետի-
քին իւլարմլարը վէ անասը գափուլարա տիւշիւպ՝ ար-
ղուհալ սունտուլար վէզիրէ՝ ծնու գուրթարմաղ իշին .
վէ լաքին տինյէմէտի վէզիր . հինքեարա արղուհալ
վէրտիլէր . հինքեար տախի վէզիրէ եօլլատը . վէզիր
տէ գօվտու ծնլարը : Վէզիր տէյիշիլտի վէ եէնի վէզիր
օթուրտու տամատ հասան փաշա . ծնա տախի արղու-
հալ վէրտիքտէ , արղուհալը ավմատը :

Ե իւպհէյէ տիւշտիլէր աւետիքլի օլանլար տեօրթ
քիշի իշին քի ծնլար տըր իշի պօղան . ծնուն իշին շէք-
վար քեաղատը վէրտիլէր վէզիրէ քի օ տեօրթ քիշի աւե-
տիք վարդապետին կիւնիւնտէ՝ քիւրէկէ կիտիպ՝ իզին
սիզ չըգտըլար , վէ Երպէսթ կէզէյօրլար : Սէֆթիշ
Էթտի վէզիր : վէ իշ եալան չըգտըգտա՝ շէքվաճիլէրի
վէրտի քիւրէկէ :

Իքի կիւնտէն սօնղըա՝ փատիշահ ճամլիյէ կիտէրթէն՝
աւետիքլիլէրտէն իքի քիշի արղուհալ վէրտիլէր՝ քի միւ-
լէթիմիզտէն չօղու վէ պաղըրիկիմիզ տախի ֆրէնք օլ-
միշէր . փատիշահ ծնլարա էյրի պագըպ , օ սաաթ
քիւրէկէ եօլլատը ծնլարը : Վեօյլէ օլտուգտա՝ պիր
պեօյիւք գարը չըգլըգ տիւշտիւ աւետիքլիլէրէ , վէ պիր
վէլվէլէ տիր գօփտու : Վմր Էթտի վէզիր քի պուլտուն-
լար օ վէլվէլէ Էտէնլէրին պաշարընը . պէշինի պու-
լուպ գութուլար , վէ վէզիրին Էմրիլիլէ գատըյա կեօ
թիւրտիւլէր . ծնլարտան պիրի իտի աբուհամ փարդա-
պետ լաղսալը մուրթ՝ իքի տէ քահանայ , վէ իքի աշ-
խարհական : Պատը չաղըրտը հայլարըն պիր գաշ
պեօյիւքլէրինի վէ փափաղլարըն պիր գաշընը . վէ սօր-
տու ծնլարա , նէ Էտէրլէր պունլար պու շէհիրտէ . ծն-
լար տախի պիր աղըզտան տէտիլէր . պունլարըն իշի
ճիմաթը ալթիւսթ Էթմէք տիր : Պատը տախի ի-
լամ

լամէտիպ եծլատը վեզիրէ . վեզիր տէ կմր եթտի քէ
 ֆալադայա ալսընլար ծնարը քէնտի հուզուրունտա .
 աբրահամա վուրտուլար իքի եիւզ ծնպիր տէյէնէք ,
 քահանալարա հքսիք , վէ աշխարհահանլարա ծնար-
 տան հքսիձէք . վէ ճէլլատլար վուրտուլազձա վեզիրին
 չուհատարլարը տէրլէրիտի . տուլարմըսընը , էս-
 կիւթ օլտուն սիդէ , շիմտէն սօնղըա՝ կէրի՝ տուրուն
 վէրլէլէ գօփարմատան . սիզ փափաղսընը՝ վէ կէրէք
 տիր սիդէ՝ հալգը նստահալթ իլէ տիւզէնլիքտէ սադ-
 լամադ , տէյիլ քի ճէմաաթը պիրի պիրինէ գաթըպ
 ալթիւսթ եթմէք : Վէսթէկի եէտիրտիքտէն սօնղըա՝
 գօյվէրտիլէր ծնարը :

Քէք տուրմայըպ աւետիքլիլէր՝ միւշալէրէ եթտիլէր 1704 :
 քի նէ եափալըմ աւետիքի գուրթարմաղ իշին . ծն- ևճօդ :
 լարտան պիրի ներսէս վարդապետ ստանալօլըմ՝ քի էյի՝
 ազէնսի վար իտի , ծնլարա տէտի քի պու իշ փարայիլէ
 պիթէր : վէ պու պահանա իլէ ծնլարտան պիր հզ աղէ
 տէվ շերիպ , գափուլարը եափտը . էօյլէ քի աւետիք
 վարդապետի տեօնտիւրէձէք եէրէ՝ գալուստ վարդա-
 պետի մանսրպընտան փիւշիւրիւպ քէնտիտի պադրիգ
 օլտու . վէ գալուստու ֆրընէք չաշտը տըր տէյի քիւ-
 թէկէ վէրտի , ծն այ պադրիգլիք եթտիքտէն սօնղըա :

Պունտան կի՛նէ եէնի վէրլէլէ գօփտու : գէրէ աւե- 1705 :
 տիքլիլէր աւետիքտէն վազ կէշմէյիպ՝ օրթալըզը ալթ- ևճօդ :
 իւսթ ետէրլէրիտի : Պագտը կէօրտիւ հայ պէօյիւք-
 լէրի քի ռահաթլըզ պուլամայօրլար՝ վեզիրէ տիւշ-
 տիւլէր , վէ տիւշտիլէր ծնտան քի աւետիք վարդապե-
 տի տեօնտիւրսիւն : Փիշման օլուրսունուղ տէտի վէ-
 զիր . վէ լաքին չիւնքի թաճիզ օլմիշլէրիտի աւետիք-
 լիլէրին էլինտէն՝ թէքրար րէճա էտիպ տեօնտիւր
 տիւլէր ծնու , վէ պադրիգ եթտիլէր՝ պու շարդ իլէ քի
 իշ գարըշտըրմասըն :

Վէ ֆայտա , օ էվլէլէրտէն զիյատէ գուտուրտու . վէ
 թէքրար տիարպէքիլլի մինաս վարդապետին էլինտէն
 երուսաղէմ՝ պադրիգլիկինի ալըպ՝ սիւրտիւ ծնու գըպ-
 րըս ատասընս՝ վէ օ տախի օրատա էօլտիւ : Տիւշտիւ
 սօնղըա հայլարըն պէօյիւքլէրի իլէ , վէ չօզ շէյ գափ-
 տը ծնլարտան . քիմտէն քի ալամատը իսէ՝ ֆրընէք
 տիր տէյի պիւհթան էտիպ ճէրիմէյէ օղըատըր իտի :
 Վէօյլէ եթտի պիրինէ տէ քի ֆրըանսըզ էլ չիսինին

տօսթու վէ սէվկիւլիւսի իտի . էլ չի ծնա սիթմմ էօլ-
լաոր թապիր էթմէկ իլէ . աւետիք տէ չոգը իլէ ճէ-
վապ վերտիքտէ՝ էլ չի հապեր վերտի գափույա , շի-
քեայէթ հտերէք : Պոնու տույտուգտա հայլարն
պեօյիւքլէրի՝ պու պիր ֆուրսաթ տըր տէյերէք ծնար-
տան օթուգ քիչի պիր օլուպ արզուհալ վերտիւր վէ-
պիրէ՝ տատ իւ ֆերեատ հտերէք աւետիքին էլինտէն :
Չաղըրտը վէգիր աւետիքի հուղուրունա . սէն տէյիւ-
միսին տէտի քի զայրըլարնտան շիքեայէթ հախը
իտին , ֆրէնէք օլմիշէր տէյի . շիմտի ֆրէնէքլէրէ պաշ
օլմաք մը իսթէրսին . նէ՞ իշին վար սէնին ֆրէնէք էլ-
չիսիլիլէ : () տախի սուչունու գափատայրմ տէր իքէն՝
ազարլատը վէգիր . վէ օրատա երգըպ տէօյտիւրտիւ .
պաթըրիգլիկինիտէ ալըպ սիւրտիւ ծնու պօղչա ստալա :
() րատա պիր գաչ էիւն տուրտուգտան սօնղրա կիթ-
տի միսինայա . վէ ծնտան ֆրոանսայա . վէ սաքին օլ-
տու մարսիլիա շէհրինտէ . վէ ֆրոանսըղճա էօյրէնիպ՝
մէքեանընը էթտի քափուչին կրօնաւորլարն մանաս-
թըրընտա . վէ ծնարտան րայէթ վէ հիւրմէթ կէօ-
րիւպ՝ սրգըաշտը ծնարա : Վէ ծնարըն ուհանի էօլ-
լարնա պազարաք , վէ սրգըլէթլի ըյապէթլէրինէ
շաշարաք , քէնտինէ կէլտի , վէ էթտիքլէրինի ֆիքրի-
նէ կէթիլիլիպ՝ պաշատը կէչէն կիւնլէրինի աղլամաղա .
վէ թէօպէ իսթիդֆար հտիպ գուզույա տէօնտիւ . վէ
էյի ամէլլէր գազանտը . էն սօնղունտա պեօյիւք հա-
վէսիլէ ծնարըն քիսվէթինի տախի կէլտի . վէ էճէլի
էէթիշլիպ էյիճէ էօլտիւ :

23 : Լ. Ղէքսանդր Խալուդիէոսուն վէ Թապուրուն վագիլիլէրի ,
վէ աւետիք վարդապետէն սօնղրա օթուրան պարբէգլէրին էթ-
Կեփրե :

Շ. 43 = 45 :

1705 : **Օ** երւքի աւետիք վարդապետ սիւրիւլտիւ , էօլ-
աճճ՞ : տիւ նահապետ կաթուղիկոս . 14 . սէնէ հայ-
րապետիք էթտիքտէն սօնղրա . վէ էջմիսթին քիւրսի-
սի պիր երւտան զիյատէ պօշ գալտը . գէրէ միաբանլար
ույմատըլար սէչմէ կէ պիրիսինի :

1707 : Լ. Ղէքսանդր՝ ջուղա շէհրինտէն՝ միլլէթին իրատէթի
աճճ՞ : իլէ նահապետին էէրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու
էջ-

էջմիածինտէ : Սու՛ էկվէլտէն քաթողիկէրէ գարջը
իտի, վէ հռոմա քիւրսիսինէ. հաթթա պիր քիւչիւք
քիթապ տախի եափտը ծնլարա գարջը. քի ծնուն ճէ-
վապընր եազտը ստեփաննոս դաշտեցի տէտիքլէրի պիր
ալիմ տիւնեալի քիմսէ : Սմա կաթուղիկոս օլտուգ-
տա օ գարջը օլմասընր պրըադըպ, պեօյիւք մուհապ-
պէթ կեօսթէրտի հռոմա քիւրսիսինէ, վէ իդաէթ
քեաղատը եազտը ծնպիրինձի կվէմէս սրբազան փա-
փա՛ միլլէթի դարաֆընտան : Սէլէլիմ շիմտի ստան-
պօլ պադրիգլէրինին նադլինէ :

Սիձէքի եազտըգ եօդարտա՛ դայսէրլի մատթէոս վար
դապետ սարը տէտիքլէրի՛ գալմիշտի ֆրրանսըգ սա-
րայրնա՛ աւետիք վարդապետին սէպէպինտէն. վէ չիւն,
քի ֆրրանսըգ էլ չիսինին տաւաճըլըզը սէպէպ օլտու
աւետիքին սիւրբիւմէսինէ, ծնուն արզ էթմէսի իլէ՛
պադրիգ օլտու մատթէոս սարը : Ս է լաքին աւետիք-
լիլէր այաղա գալքըպ իքի այտան սօնղրա էնտիրտիլէր
ծնու մանսըպրնտան. վէ ծնուն եէրինէ կէչիտիլէր
քիւլհանձի նամ յօհաննէս վարդապետի : Տեօրթ այ-
տան սօնղրա ծնա գարջը կէլտիլէր՛ աւետիքլիլէրէ
զրոտ օլանլար. վէ ծնու ազլ էթտիրիպ՛ ծնուն եէրինէ
պադրիգ էթտիլէր միքայէլ ատլը խարփուղլու տէր-
տէրին պիրինի : Սէքիզ այտան սօնղրա ծնու տախի
տիւշիւրիւպ՛ գօտուլար էկինլի սահակ վարդապետի
էպուչէի քեօյիւնտէն :

() կիւնլէրտէ իզմիրլի յօհաննէս վարդապետ քի սիւր 1707 :
կիւնտէ իտի՛ տեօնտիւ ստանպօլա : վէ չիւնքի աւե- ռձճՉ :
տիքլիլէր ծնունլա պիր իտի, էթթէյէ պէրլիյէ տիւշիւպ՛
էնտիրտիլէր սահակը, վէ գօտուլար օ իզմիրլի յօհան-
նէսի : () տախի պսոլատը փէրվասըգ աւետիք վար-
դապետին եօլունա կիթմէկէ. վէ ծնու կէչտի պիլէ :
Սեօյլէ օլտուգտա՛ քաթողիկէր ծնուն էթտիքլէրին-
տէն իքրաճ հտիպ, հայլարտան այրըլտըլար, էօյլէ քի
արթըգ կիթմէզլէրիտի քիլիսէլէրինէ. իլա ֆրրէնք
քիլիսէսինէ կիտէրլէր իտի. պեօյլէձէ խուսումէթ
տիւշտիւ արալարընա. վէ իքի դարաֆտան տախի գը-
զըշտըրանլար չօղալտը :

Ս է պաղի քիմսէլէր տէ՛ կէրէք քահանայ կէրէք աշ-
խարհական քի հայ քիլիսէսինտէ իտիլէր՛ քաթողիկէր
դարաֆընտա օլմաղ իլէ՛ Թաղիր էտէրլէր իտի գավղա

դրզըշտըրան Եարամաղլարա . վէ ճահտ Էտերլէր իտի՞
քի շու խուսումէթ սէպէպինի օրթալըդտան գալ-
տըրսընլար :

Պունլարտան պիրի՛ իտի տէր կոմիտաս քեօմիւրճի օղ-
լու՛ Երեմիա չէլէպինին քիւչիւք դարտաշը , տէր մար-
տիրոսուն օղլու : Պու տէր կոմիտաս նք գէորգ քիլիսէ-
սինտէ նամտար պիր քահանայ իտի , Փաղիլէթլէր իլէ
տօնանմիշ՝ ադըլլը վէ սեօզ սահապը , վէ ճիւմլէնին
սէվկիւլիւսի պիր քիմսէ : Վըսդանըպ հասէտ Էթտիւ-
լէր պունա պիր գաչ քահանայ վէ աշխարհական . վէ
նիֆաք Էթմէկիլէ՛ ծնա խասմ Էթտիլէր իլմիրլի յօ-
հաննէս պադրիկի . վէ ուղղափառլըք իչին ծնու հա-
քիմլէր վէ դապիդլէր Էլինէ՛ վերտիլէր . վէ Էն սօն-
ղունտա մարտիրոս Էթտիլէր . վէ սէպէպ օլտուլար քի՛
պաղիլէրի՛ տէ տինտէն չըգտը . պա՛գ ծնուն հիքէայէ-
սինէ . վէ հէմ հայ Թարիխինտէ . Դ . 43 :

1708 : Հատտէն զիյատէ իշ դութտուգտա իլմիրլի յօհան
ԱՃԾԷ : Նէս , ճէմաւթ դագէթ կէթիրէմէյիպ՝ աթտըլար ծնու
պադրիդլըքտէն , վէ Եէրինէ կէչիրտիլէր Թէքրար Է-
պուչէիլի սահակ վարդապէտի . օ տախի Թէք տուր-
մազ պիր քիմսէ օլմաղ իլէ՛ պաշատը դօլլալամդա
քաթօրկիլէրի Փրէնք օլմիլէր տէյի . վէ պու իշ իչին
իւչ քէրրէ վէզիր տիվանընա չըգտը . վէ վէզիր տախի
ծնու գօլտու . վէ Էմր Էթտի քի ծնտան սօնղընա դա-
փույա շէքվա Էթմէսին :

Պիր Էզ վագիթտէն սօնղընա Էլ սալտը սահակ՝ Թէ-
քիր տաղ առաջնորդունա , վէ տիւչիւրտիւ մանսրպըն
տան : () տախի ստանպօլա կէլիպ , վէ չօգ քիմսէ իլէ
պիր օլուպ՝ չըգտը վէզիր տիվանընա . վէ իսպաթ Էթ-
տի քի սահակ պադրիկիմիշ Փրէնք օլմիշ . վէզիր տէ
ծնու պադրիդլըք մանսրպընտան ազլ Էտիպ՝ Էմր Էթ-
տի ճէմաւթա քի ծնուն Եէրինէ պիր ղալըրսընը կեօս-
թէրսինլէր : Պէօյիւքլէր կերի տուրտուլար պիրինի
պուլմատան . գէրէ օսանըպ պիգար օլմիլէր իտի . վէ օ
պիրլէրի տէ պիլմէզլէր իտի քիմի՛ սէչսինլէր :

1714 : () վագիթլէրտէ ստանպօլտա սաքինլէնի իտի կէն-
ԱՃԿԷ : Ճէլի յօհաննէս աբէղա , քի Փուրունլարտա վէ քիւլ-
հանլարտա Էաթար իտի , պունու կեօսթէրտիլէր Էք-
մէքճիլէր . լաքին չօգ քիմսէ պունու իսթէմէտիքտէ ,
պու տախի պիր կիւն Էմժաժին քիլիսէսինտէ Էօյլէ պիք

ուսումնա վազ էթաի քի ճիւղէսի հայրան օլուպ՝ պու-
նու պաղրիդ էթաիլեր :

Պու յօհաննէս տէ թէք տօւրմայրպ՝ պաշատը քաթո-
լիկէրի դօվաւամաղա : () Նլար տախի սըթըգ տայա-
նամայորգտա , օլմայաճագ իշէ էլ վուրուպ , քէնտիլէ-
րինէ պաշգաճա պաղրիդ դօմագ , վէ պաշգաճա քիլիսէ
էտինմէք իսթէփիլեր՝ քի ռահաթ կէջինսինլեր : Իշ
թէրսինէ վարտըգտա՝ չօղու պէլայա օղրատը . քիմիսի
տէ զընտանա գօնտու . քիմի քիւրէքտէ չիւրիւտիւ . վէ
պաղիլերի տէ տինտէն չըգտըլար : Պագ հայ թարի-
խինտէ . Գ. 44 : Պու սէպէպտէն էօթիւրի ղայրը շէ-
հիրէրտէ տէ չօղու գազայա օղրատը : վէ չօղու դու-
թուլտու :

Պու իշէրէ ասլա գայիլ տէյիլ իտի աղէքսանգը կա-
թուղիկոս . վէ իշիթաիքտէ աճըյրպ վէ աղլայրպ եաշ
տեօքէր իտի , վէ ծնուն տախի էճէլի եէթիշիպ՝ էօլ-
տիւ , 8 . սէնէ կաթուղիկոսլըգ էթաիքտէն սօնղրա :

Ընտաուր համատանլը՝ աղէքսանգըրն էօլմէսինտէն 1715 :
ալթը այ կէչտիքտէն սօնղրա կաթուղիկոս օլտու էջ ԵՃԿԷ :
միածինտէ . վէ քիւրսիյէ օթուրտուղու կիպի՝ տօնաթ-
տը էքմիածին քիլիսէսինին իշինի տիւրլիւ տիւրլիւ
րէնկիլ վէ էալտըլը զիյնէթլէր իլէ . վէ ուղագ էէր
տէն էյի մէրմէր դաշար կէթիրտիպ , էագը շըգլը վէ
կիւղէլ տօնաթտը ասըլ իքման տեղ տէտիքլէրի եէ-
րի . վէ ղայրը չօգ շէյլեր տիւղտիւ . վէ էքմիածինի շէն-
լէթաի վէ եէնիլէտի :

24 : Երուսաղէմի օլան ԲԷ յաիթ ճահաթլըրը պօրճոսնուհ
էօպէնիսի :

Գ. 46 :

Ընտաուր սէվինիպ տուրուր իքէն՝ ԲԷ յաիթ մա-
նասթըրը երուսաղէմիտէ աղլայրպ եաշ տեօքէր
իտի . գէրէ աղըր պօրճ իշինէ ղարգ օլմիշ իտի . օ գա-
տար քի պօրճ՝ սահապլարը մանասթըրը սաթաճագ
օլմիշլէր իտի : () կիւնլէրտէ կէլտի ստանպօլա ԲԷ կա- (1713 :)
րապէտ միաքանլարընտան պիրիսի բաղէշի եանի պիտ- (ԵՃԿԷ :)
լիսի յովհաննէս վարդապետ : Պու չիւնքի պիր ագըլ-
լը քիմսէ իտի՝ ստանպօլտա օլան հայլարըն պէօյիւք-
լէրի էօլլատըլար պունու երուսաղէմէ քի պօրճուն պիր
չա

չարէսինի պուլա : Յովհաննէս վարդապետ տէ՛ օրայս
կիտիպ սեօյլէշտի պօրձ սահապլարը իլէ . վէ քէֆիլ
օլալագ քեաղատ ալտը վէ քեաղատ վէրտի ծնտա օլան
զապիղին հմրի իլէ , քի տեօրթ սէնէյէտէք թէմամ
ճա հօտէսին օ պօրձու . վէ օ՛նք յախոբուն միւհիւրինի՝
քի ծնունլա թէմէսսիւքլերի միւհիւրլերլեր իտի՝ դը
րըպ փարչա փարչա էթտի . վէ ստանպօլա կէլիպ նադլ
էթտի կեօրտիւկի իշլերի . վէ էկէր իսթէրսէնիզ տէ
տի քի պու պօրձ հօտէսին , կէրէք տիր քի օրայս պիր
պաշդա պաղրիգ դօյասընը :

1715 : Սու շէյի ճիւմլէսի պէյէնիպ՝ քէնտիսինի ստանպօլ
ուճիկ : պաղրիկի էթմէք իսթէտիլեր , քի իշի պաշա չըգար
սըն . լաքին օ գապուլ էթմէտի , էկէր սիզ տէտի պէ
նի պաղրիգ հտիպ՝ պիր երլտան սօնղրա էնտիրիոսէ
նիզ՝ պէն նէրէտէն հօտէյէ պիլլիւրիմ օ պօրձու : ()
նւ լար տախի սեօզ վէրիպ՝ պեօյլէ իշ էթմէյիզ տէյի՝ պաղ
րիգ էթտիլեր ծնու՝ չէնիւզ եպիսկոպոս տէյիլ իքէն .
օ քի կոլոտ տէնիլտի :

Եթէսի կիւնին սապահըսը քէնտիսի պատարագ է
տէր իքէն , գրիգոր վարդապետի՝ քի նք կարապետ ա
ռաջնորդու իտի երուսաղէմ պաղրիկի տէյի զէքը էթ
տի : Սէ հայլարն պեօյլէքլերի օ կիւն իքի ֆէրման
ալտըլար հիւնքեարտան . պիրի յովհաննէսին պաղրիգ
օլմասը իլին , վէ օ պիրիսի գրիգոր վարդապետին , վէ
կէթիրթտիլեր ծնու ստանպօլա :

1717 : Սու իքի վարդապետ հատտէն զիյատէ չալըշարագ , օ
ուճիկ : պօրձու հօտէտիլեր . յովհաննէս՝ վազ էթմէք վէ կէզ
մէքլէ , վէ գրիգոր՝ շաշըլաճագ պիր շէյ իլէ . զէրէ
պօյնունա տէմիր զէնճիր դագըպ՝ ահտ էթտի ալլահա
քի չըգարմասըն ծնու պօյնունտան , թա քի ալլահ
քէնտի քէրէմինի կեօսթէրէ երուսաղէմէ : Սեօյլէճէ
զէնճիր պօյնունտա եօրթու կիւնլէրինտէ նծաճին քի
լիսէսինին գափուսունտա տուրուպ՝ քէրէմ տիրեր ի
տի . վէ չօգ շէյ տէվլիւրիպ՝ երուսաղէմ պօրձունա էա
թրրըր իտի . պունու պեօյլէ էթմէկ իլէ՝ ատը գալտը
զէնճիրլի վարդապետ . վէ պու զէնճիր պօյնունտա
գալտը սէքիզ երլ . թա քի կարապետ կաթուղիկոս ,
վէ յօհաննէս կոլոտ չըգարտըլար ծնու պօյնունտան :

1718 : Սունլար պու իշտէ իքէն պիր պեօյլէք եանղըն օլտու
ուճիկ : ստանպօլտա ուն գափանընտան չինար տիպինէտէք . վէ
սիւր .

թիւրտիւ օթուզ տեօրթ սաաթ. էլլի պին էվ, վէ վնէ
ֆիր ատամ էանտը. վէ պունլարլա պերապէր էանտը
գունգափուտա ւնծածին քիլիսէսի. վէ պու իքի վար-
դապետ ուր ւնծածինլին էարտըմնա սըղընըպ, վէ իշէ
էլ վուրուպ էէնիտէն էափարլար ծնու. քէնտիլերի տաւ
իւ թօփրադ վէ չամուր իչինտէ չալըշարադ :

Հէր իշ տիւզէլտիքտէ՝ կիթտի գրիգոր վարդապետ է
ըուսաղէմէ, վէ չօգ շէյլէր էափտը օրատա : Պադ Հայ
թարիսինտէ. Դ. 46 : Պունճիլէյին յովհաննէս վար-
դապետ տէ ռահաթլըգ պուլուպ չօգ իշ կէօրտիւ.
վէ պալադտա օլան հրէշտակապետ քիլիսէսի էան-
տըգտա՝ շէօհրէթլի էափտը. սէնէ 1730 : Ղիւմլէսին
տէն պէօյիւկի պու օլտու քի լուսաւորիչ քիլիսէսի
էանտըգտա ղալադա էանղընընտա թէմէլինտէն քէար-
կիր պինա էափտը ծնու, իւթի գուրշուն էօրթիւլիւ.
սէնէ 1732. ռճճա : Ս է մէտրէսէ տէ աչար իւսքիւ-
տար վանքընտա. վէ չօգ շայիրտլէր չըգարտը. վէ չօգ
քիթապլար թէրճիւմէ էթտիրտի լաթինտէն Հայ տիւ
լինէ :

Լէնիտէն վէլվէլէ տիւշտիւքտէ միլլէթ իչինէ՝ չալըշ- 1720 :
տը ռահաթլըգ էթմէկէ յովհաննէս վարդապետ քաւ ռճկլթ :
թոլիկլէրէ էալվարմադլա՝ քի Հայ քիլիսէսինէ կէլ-
սինլէր, պարի էօրթու կիւնլէրինտէ. օլմաւորգտա՝
ֆէրման չըգարթտը ծնլարը գօվալամադա Հէր էէր
տէ. պու սէպէպտէն չօգ աղէլ թէլէֆ օլտու իքի դա-
րաֆտան, վէ քաթոլիկլէր կիթտիքճէ չօղալտը : Պադ
Հայ թարիսինտէ. Դ. 46 :

25 : Պափանլը դաւիթ պէյի՝ էթտիլէրի :

Դ. 48 = 49 :

Պու վադիթլէրտէ Հայաստան սէմթլէրինտէ՝ սիւ - 1722 :
նիք վիլայէթինտէ, վէ արցախտա, վէ փայտակա ռճճա :
ըանտա, պէյլէր վէ փաշալար իչինտէ պիր պէօյիւք կիւ-
րիւլթիւ գօփտու, պիր պիրի իլէ ճէնք էթմէքլէ վէ
պիր պիրինի դըրմադլա, էօյլէ քի ալթը իւսթիւնէ
կէլտի օ սէմթլէրին, վէ Հայլար արայա կիտիպ չօգ
սըգլէթ չէքտիլէր, խուսուտա ծնլար քի սիւնիքտէ վէ
արցախտա սաքլինլէնիր իտի, էանի գափանտա օլան-
լար. օ գատար քի տայանամայըպ տիւշտիւլէր կիւր-
ճի.

Ճիւղերն պէօյիւկինէ՝ առը շահնաւուզ : () տախի չազըրտը Էանընա քէնտի սերաւքերինի առը դաւիթ՝ ասլը հայէ սօյունտան՝ սիւնիք վիւլայէթինտէն , դափանլը պիր պահատըր քիմսէ , վէ սեօյլէշտի ծնունլա պու իշ իշին :

Ճանիւ կեծնիւլտէն պօյնունա ալտը դաւիթ պու իշի . վէ կիւրճիսթանտա օլան հայլարտան գորդ իկիտ սէշիպ ալտը կիթտի դափանա . վէ շնհեր շէհրինտէ օթուրուպ հապեր սալտը դափանլըլարա . վէ տույուր տու ծնլարա քի քէնտիսի կէլմիշ՝ օ սէմթլերի տիւշման էլինտէն գուրթարմաղա : Պունու իշիթտիքլէրինտէ հայլար՝ չօգ պէվինտիլեր , վէ տեօրթ եիւզ իկիտ կէլիպ պիրիքտիլեր ծնուն Էանընա . օ տախի պունլարա սէրաւքեր էթտի միթիթար առլը պիրինի՝ քի դուվվէթիւնէ եէթիլէն եօղ իաի . ասքերի իքի պինի աշտըգտա՝ իքինճի սերաւքեր էթտի իր աւետիքի . օ քի մէլիք փարսադան տէփիքլերի պիր պէօյիւկին կիւվէյիսի իտի , Էօյլէ պիր քիմսէ քի պինլէրճէ ասքեր իշինէ կիրիպ՝ Էէնսեր վէ Էէնկիլմէզ իտի :

(1726 :)
(ՂՃՏԷ :)

Պաւիթին ասքերի չօղալտըգտա՝ Էիւզպաշըլար , վէ պին պաշըլար , վէ դայրը սերաւքերլէր տիքտի . վէ հալիճոր շէհրինտէ պիր մէթին ալընմաղ գալէ եափտը : Սէ տիւշմանլարընը գօլլալյարադ վէ գըրարագ էլինէ ալտը օ սէմթլերի , վէ դայրը չօգ Էերլէր զապդ էթտի : Սէ լաքին տիւշմանլար՝ քի հայճա ալլազգիք տերիդ՝ հասսիզ հիսապսըզ ասքերիլէ Էիւրիւտիլէր դաւիթին Թօփրաղընա : Պունու կեօրտիւքլէրինտէ դաւիթիլէ պիր օլան հայլար՝ տարտադան օլուպ՝ կիթտիլեր վէ պիր օլտուլար տիւշմանլարա , վէ դաւիթ գալտը հալիճորտա եալընըզ օն Էէտի նէֆեր ասքեր իլէ . կէլիպ Էէթիշտիլէր դայրըլարը տախի պիր գաշ նէֆեր ասքերիլէ . հէփհէփ օլտուլար տեօրթ եիւզ էլլի իւշ քիշի : Պունլար Էէքտիլ օլուպ սապահտան կիթտիլէր քիլիսէյէ , վէ ճիւմլէսի տէ խոստովանանք օլուպ սրքօն ալտըլար . վէ գալէյէ գախրէ տէվշերիպ ճէնկէ հազըրլանտըլար :

Տիւշման տույտուգտա դաւիթին հազըրլանմասըն՝ պիր պէօյիւք ասքեր Էօլլատը ծնուն իւզէրինէ . վէ լաքին տիւշմանլա պիլէ օլան հայլար տէտիլէր քի ազ ասքերիլէ դաւիթ Էէնկիլմէզ . չօգ օլուրսագ՝ Էէնսէ
Լ պիւ

պիւրերից : Պոլ սեօզ իւն հէփ պիր օլտու տիւշմանլար ,
հայլարտան տախի չօգ իկիտ քիմնէլէր եէթիշտիլէր
ծնլարա . ճիւմէնին սայլսը եէթիշպին ասքէր հըզ-
մէթ էտէնէրտէն զայրի . դօփ թիւֆէք տէրսէն զայ-
րը սիւահ փուսագլարլա շաշըլաճագ պիր շէյ :

Պունլար հէփ իլէրի կէլէրէք օրտուլարընը դուրտու-
լար հայլծորուն գարշըսընտա չայ քէնարընտա պեօլիւք
փէրհիզին ծնիքինճի կիւնի . վէ իւշիւնճի կիւնի գար-
շըյա կէջիպ գուշաթտըլար գալէյի . վէ սըրա սըրա
տուրուպ պաշլատըլար ճէնք էթմէկէ դօփ վէ գում-
պարա իւն , թիւֆէքլէ վէ սափանլա ալթը կիւն : Սէ
գալէտէ օլանլար տախի սէսսիզ շամաթասըզ ճէնք է-
տիպ էրգտըլար պիր գաշընը տիւշմանլարտան՝ կիւն-
տէ իւշ էիւզ դատար , վէ քէնտիլէրինտէն օ ալթը
կիւնտէ սէքիզ քիշի տիւշտիւ :

Պագտըր կեօրտիւ տիւշման քի պիր շէյ էտէմէյօր գա-
լէյէ , վէ ճէնք կէճիքէճէք իկիրմի ալթը իսքէլէ գու-
րուպ նէրտիվէն դարչընա՝ պեօլիւք վէ իւքսէք պինա .
վէ քէնտիլէրի իւշ պեօլիւք օլուպ՝ պօրու չալարագ
իւշ դարափտան իլէրի սիւրտիւլէր օ իսքէլէլէրի , վէ
եանաշտըրըպ տայատըլար ծնլարը գալէ տուվարընա :
Սէ ճիւմէնի պիր աղըզտան հայգըլարագ պաշլատը-
լար եօգարը եիւրիւմէկէ :

Պունլար հաղըրլանտըգտա՝ հմը էթտի գաւիթ քի օ-
րատա օլան էպիսկոպոսլար վէ քահանալար՝ չանկ
չալըպ տուվա էթսինլէր քիլիսէտէ . պունճիլէյին գըրգ-
կուսանք վար իտի օրատա պիր վանքտա պիքիր գըզ-
լար՝ ծնլար տախի տուվա էթմէկէ պաշլատըլար : Սէ
ծնլար հէնիւզ տուվատա իքէն՝ իւշ պեօլիւք էթտի
գաւիթ քէնտի ասքէրինի տիւշմանըն իւշ պեօլիւկինէ
գարշը . պեօլլէճի տիւղէրէք , տիւշման եօգարը չըգ-
տը գճա՝ պունլար թիւֆէքլէ աշաղա էրգտըլար իտի
ծնլարը . վէ լաքին հէրնէ գատար պունլար իկիտիքլէ
ծնլարը տիւշիւրիւրլէր իտի , օ գատար ծնլար հիւճում
էթմէկ իլէ իչէրի կիւմէկէ չալըշըլար իտի . եօլլէ քի
գալէ իւզէրինտէ օլանլար գըլըճլա գըրարլար իտի ծն-
լարը , վէ քիմին օրթասընտան պիշիպ չալը չըրփը կիւ-
պի աշաղա տեօքէրլէր իտի . իշ ուզատըգտա , լէշիւն
տօլտու գալէնին իւշ գարաֆը :

Սէ չիւնքի ծնլար չօլ իտի , վէ պունլար փէք ազ . վէ
լիւ H h ճէնք

Ճէնք սրգլէթի տէ իւչ դարափտան օլմաղ իլէ՝ գուլ-
վէթլէրինի եէթիշտիրէմէզ օլտուլար . սաաթ սէքի-
զէ վարսըգտա , վէ ճէնք էհվալի տէ դութուշուս ա-
լէվէնտիրտէ , աւետիք վէ միսթար սէս էթտիլէր դա-
ւիթէ քի պիր էզ զիյատէ՛՛՛՛՛՛ տայանսընլար . վէ քէն-
տիլէրի տէ կիզլէ դափուտան իւչէրէզ քիշի իլէ ա-
փանսըզ եալն գըլըճ՝ էիւրիւտիւլէր տիւշմանն էվ-
վէլքի պէօլիւկի իւզէրինէ . վէ ազընըզլա պաշա-
տըլար օնլարը գըրմաղա : () Նլար տախի շաշըպ նա՛-
սըլ իշ օլտու տէյի , տիւշտիւլէր իքինճի վէ իւչիւնճի
պէօլիւկէ , հայլար պիզի պաստը տէյի պաշըրմաղլա ,
վէ հէփիսի տէ գօրգուլարընտան հէփ շէլէրինի պը-
րազըլ տարտաղան դաշտըլար : Վ՛ է հայլար տիւշիւս
արտըլարընճա՝ պիր գաշընը գըրտըլար . վէ հէփ գը-
րըլանլարըն սայըսը օլտու օն իւչ պին քիշի . վէ ալտը-
լար էրիւզ գըրգ սէքիզ պայրազ . վէ զայրը տօյում-
լուզ չօգ , վէ հալիճորա կէօթիւրիւս շիւքը էթտիլէր

ալլահա :

Վ՛ է տաղըլան ասքէր էօթէյէ պէրիյէ տիւշիւս , քի-
մի գաշտը վէ քիմի տէ մեղըի շէհրինէ պիրիքտի : Պու-
նու դաւիթ տուլտուգտա էօլլատը աւետիքի վէ միս-
թարը ալթմըշալթը պահատըր քիմնէ իլէ , վէ օնլար
մեղըիյէ եագլաշտըզլարընտա ալթմըշ տեօլտիւնի օ-
րատա պրրազըլ ըսմարլատըլար օնլարա՝ քի սապահ
էրքէն եէթիշտիրէ մեղըիյէ . վէ քէնտիլէրի իքի քիշի
ալլա՝ կիրտիլէր պաղլարա , վէ չօգ հայ պուլտուլար
քէօշէ պուճազ էէրլէրտէ քի տիւշմանտան գաշըլ օ-
րալարա սըղընմիշէր իտի . օնլարը տախի էիւրէքէն-
տիրիպ՝ ըսմարլատըլար քի սապահ տանկ էէրլի սեօ-
քիւլտիւքտէ տօս տօղըու մեղըիյէ կէլինլէր , սիւահ-
լարընը դաղընըլ՝ վէ հիւզ գօրգմասընլար : Քէնտի-
լէրի տէ շիւնքի փիւրսիլահ իտի , օնլարտան քէօյիւ-
հապապը ալլա՝ կիրտիլէր վէ օրալը կիպի օլուպ կիրտի-
լէր մեղըիյէ . վէ օրաճըգտա մանճա էէյիպ՝ եաթտը-
լար պիր էէրճիկէղտէ :

Սապահ օլտուգտա պիր շամաթա տըր քօփտու շէհր-
տէ , տիւշման ասքէրի պիր պիրինէ կիրիպ սիւահլանըր-
լար իտի . վէ էօթէյէ պէրիյէ կիրիպ կէլէրէք պաղը-
րըլար իտի քի դաւիթ պէյին ասքէրի՝ օրտուսունու
գուրմիշ տիւր մեղըի քէօյիւն եանընտա : Պու գալա-
պա-

պալըգտա իբէն աւետիք վէ միսթար վէ ծնարըն իբի
այագտաշը , անանսարգ եալըն գըլը՝ օլուպ գըրտըլար
օրատա օլանլարը : Պիր վէլվէլէ տիր տիւշտիւ տիւշման
իչինէ , վէ օ շէհիր՝ տէնիզ կիպի տալղալանտը . զէրէ
զանն էթտիլէր քի տիւշման շէհիրի պաստը : Պու
տեօրտի տէ ծնարը գըլըձլա գօվալայարագ՝ դըգատը
լար շէհիրին պիր դարաֆրենա . վէ տըշարտա օլան հայ
լար եէթիշտիքտէ , վէ տիւշման տախի գաչմագ իւզրէ
օլտուգտա , պունլար ծնարը պըրագըպ՝ կիթտիլէր օ
պիր դարաֆտան եօլուն պաշընը ալտըլար քի պիր պու
չուգ տաւթլըգ կէջիտ իտի՝ ատը ուզուն պէնտ . պիր
դարաֆը արտս սուշի , վէ օ պիր եանը էօյլէ եալ չին
գայա քի քիմանէ չըգամագ : Վէ տիւշմանլար ղայրը
եօլ պուլամայըպ՝ պունտան գաչաճագ օլտուգլարըն
տա , պունլար ծնարըն էօկիւնի ալըպ , քիմինի գըրտը
լար վէ քիմինի սուշա պօղտուլար . վէ շէհիրտէ գալան
լարը օ պիր հայլար էօլտիւրիւպ՝ գաչանը անգ օլտու :
Պու իշ տիւշմանլար իչինտէ թէվաթիւր պուլտուգտա ,
կէլտիլէր պիրիքտիլէր հատսիզ հիսապսըղ անթլը վէ
եաեա . էօյլէ քի տաղ դաշ ասքէր քէսիլտի : Պունլար
օրտուլարընը գուրտուգլարընտա հալիճոր գալէսինէ
գարշը , հայլարտան չօղու կիթտի գարըշտը ծնարա .
վէ գալէտէ օլան դաւիթին ատամլարը պիր պօշ անպէպ
իչին՝ պաշլատըլար պիր պիրլէրի իլէ գալղա էթմէ կէ :
արսյա կիրտի դաւիթ պարըշտըմաղա , լաքին զլյա
տէսիլէ իշ գըգըշտը :

Պագտը կեօրտիւ դոււիթ քի իշ Ֆէնա , եանի տըշար
տան տիւշման վէ իչէրտէն գալղա , սեօզ էտիպ պիր գա
շը իլէ՝ քի ծնունլա պիր իտիլէր , ագըլըձա պիր իշ
դուլտու . էլլի ալթմըշ գըսրագ վար իտի կէրէք քէն
տինին վէ կէրէք օ պիրլէրին . պու գըսրագլարը կէճէ
իլէ կիզլիճէ գօյ վէրտի տիւշման օրտուսունա : վէ չուն
քի օրտուտա չօգ ալըլըր աթլար վար իտի , գըսրագլա
րըն գօգուսունու ալըպ՝ գուտուրտուլար , վէ քիշնէ
մէքլէ պաղիլէրի եուլարընը գըրըպ՝ չօղունու չըգնա
տըլար . վէ պաղիլէրի չատըրլարը երգտըլար : վէ չիֆ
թէ սափուրարագ եաղլաշանլարը տէփէլէտիլէր : պէք
ճիլէր վէ ասքէր տախի հայգըրմաղա պաշլայըպ , վէ
օրտուշա վէլվէլէ պըրագըրպ՝ ալթ իւթ էթտիլէր :
Պունու կեօրտիլքտէ դաւիթ՝ սէն էթտի գալէտէ օլան

ապքէրէ . սաաթ պու ծաաթ տըր տէտի տիւշմանլարը
մըզը գովալամաղա . սիգ նէ տիւշմիշտինիզ գավզայա .
պունու տէյիպ՝ տիւշտիւ սէքիզ քիշի իլէ տիւշմանլա-
րըն օրտուսունա . օ պիրլէրի տէ եիւրէքլէնիպ , ծնւար
տախի եիւրիւտիւլէր արտընձա , վէ գրտըլար տիւշ-
մանլարտան չօղունու . վէ գալանը գովալայրպ՝ գաչըր
տըլար . վէ հէնիւզ սապաճ օլմատան տեօնտիւլէր գա-
լէյէ . սապաճըր օրտու եէրինէ կիտիպ՝ չօգ թալան
տէվ շիրտիւլէր :

- (1727:) Պու իլէրի իշիթտիքտէ աճէմ շահը , պէյլէր պէյի
(ԼՃՅԶ:) էթտի գաւիթի օ սէմթլէրէ , թա քիւր չայրնա վա-
րընձա : Ս է զայրը նէչէ նէչէ իլէր էթտի գաւիթ , վէ
չօգ իկիտլիք կեօսթէրտի . պագ . հայ թարիխինտէ
Շ . 48 = 49 : Ս է քէնտիտի տէ ալթը սէնէ պու ումու-
րու սիւրտիւքտէն սօնղրա , ռահաթ իլէ եօլտիւ էյիլն-
(1728:) տէ . սէնէ 1728 . ԼՃՅԶ : Պեօյլէ օլտուգտա գաւիթին
(ԼՃՅԶ:) սէրապքէրլէրի ծնուն եէրինէ կէչիտիլէր միիթար սէ-
րապքէրի . լաքին պիրլիքտէ տնւրմայրպ՝ պաշտարար
դարաֆ չէքմէ կէ :

Տիւշմանլար գաւիթին էօլտիւկինի տուլուպ՝ պիր երու-
տան սօնղրա կէլտիլէր հալիճօր իւզէրինէ , վէ մուհա-
սէրէ էթտիլէր ծնու . վէ իլէրտէ պիրլիք օլմատըղըն-
տան , ճիւմլէսիտէ պուլանտը . վէ միիթար տախի շա-
շըրտը քէնտիտինի , նէ եափսըն : Պու սըգլէթտէ իքէն
միիթար՝ պունլարտան չօղու պիր օլուպ՝ օրտույա էօլ-
լատըլար տը աւետիքի իքի քիշի իլէ միիթարտան կիզ-
լի , քի պարը շօգ սեօգի էթտիլէր : () Նլար տախի գա-
պուլ էթտիլէր վէ անտ իչտիլէր քի հիչ պիր քիմսէյէ
զարաբլարը տօգանմասըն . եկէր գալէյի քէնտիլէրինէ
թէսլիմէտէրլէրսէ . վէ աւետիքի ալը գօյուպ՝ իքիսի-
նի տեօնտիւլէր գալէյէ . վէ գալէտէ օլանլար տու-
խի սեօգ վէրտիլէր՝ քի սապաճ գալէյի աչսընլար :

Պունու տուլտուգտա միիթար կէճէ իլէ կիզլիճ . գա-
լէ տուլլըրնտան աշաղա սարգըլըպ՝ գաչար : Սապա-
օլտուգտա աչար հայլար գալէ գափուսունու . վէ տիւշ-
մանլար հիւճում էթմէ կիլէ իլէրի կիրիպ՝ գըլըճման
կէչիտիլէր երքէքլէրի . վէ էսիւր էթտիլէր գարըլարը
վէ ուշագլարը . վէ միիթարըն գարըսընր տախի էվ-
լատլարը իլէ . վէ գալէյի տէ տիւպտիւզ երգօղլար .
վէ աւետիքի գօյվէրիպ կիթտիլէր օրատան :

Սէ լաքին միմիջարքի գաչտը՝ պիր էզ իկիտէր տէ՛վ : (1729 :)
 չիրիպ տիւշտիւ տիւշմանլար իւզերինէ . չօգ շէհիրէր (ւճճը :)
 ալտը ծնլարտան . վէ չօղ ատամ գըրտը . վէ ալտը որ
 դուվար տէտիքէրի պէօյիւք շէհիրի . վէ օրատա օլան
 լարը՝ պէօյիւք քիւզիւք գըլըճատն կէջիրտի . քի էվ
 լատլարընըն վէ գարըսընըն էօճինի ալա : Արթտի խըն
 ծորէզք դալէսինէ . վէ պիր գաչ կիւն ծնտա օթուր
 տու : Սէ չիւնքի օ գալէտէ պիր գաչ տիւշմանը վար
 իտի հայլարտան , պիր կիւն եաթտըղը եէրտէ Թիւ
 Փէքէ վուրտուլար ծնու , վէ պաշընը քէսիպ կեօթիւր
 տիւլէր Թէվրիզտէ օթուրան փաշայա :

(Տու կեօրտիւքտէ փաշա՝ փէք աճըտը ծնա , վէ տէտի՝
 պէ հէյ խայինէր նասը գըյտընը պէօյէ իկիտէ , վէ
 սիղլն պէօյիւկիւնիզէ . պունու պէօյէ տէյիպ՝ օրատա
 պաշարընը քէստի :

Սէ ծնուն ատամլարը տաղը լտըլար էօթէյէ պէրլիյէ .
 քէզալիք դաւիթ պէյին սէրասքէրլէրի տէ . վէ ծնլար
 տան չօղու կիթտի յօհաննէս պէյին եանընա , քի պէօյ
 իւք սըղնագտա օթուրուր իտի , եանի ուտի վիլայէ
 Թինտէ , վէ գուգարք սէմթինտէ : Պու յօհաննէս տէ
 չօգ ճէնքէր էթտիքտէն սօնղրա՝ տիւշմանլարընտան
 պըգար , վէ պըրագըպ կիթտի պիր գաչ քիշի իլէ աժ
 տէրհանա . վէ ծնտա բայէթ կեօրիւպ օրանըն պէօյ
 իւկիւնտէն՝ օրատա էօլտիւ :

Պունլար պէօյէ էթտիքտէ՝ տը աւետիք տէ չըգտը
 կիթտի հռոմայա , քի սրբազան փափտան ինայէթ տիւ
 լէյիպ , ծնուն էլիլիէ ափվ պուլսուն ալլահտան՝ քահա
 նալըղընտա օ գատար գան էթտիկի իջին . զէրէ ա
 տէթ օլմիշ իտի միլլէթիմիզտէ՝ քի պէօյէ պէօյիւք
 մատտէլէրտէ , կիտէրլէր իտի հռոմայա , սրբազան
 փափտան ափվ տիլլէմէկ իջին : Տեծնտիւ սօնղրա տէր ա
 ւետիք անատուր սէմթլէրինէ , վէ օրալարտա էօլտիւ :

Պիլմէք կէրէք տիր քի , դաւիթ պէյ զուհուր է- 1722 :
 տիւ իլէրի կէլմէկէ պաշլատըգտա , գանտահարտա ւճճն :
 աղոճանլար աճէմ տէվլէթինէ ասի օլուպ՝ երերիտիւ
 լէր ծնլարըն իւզերինէ , վէ ալտըլար ապահանը . պուն
 լարըն պէօյէ էթտիկիւնտէն , չօգ սըգէթ չէքտի օ
 սէմթլէրտէ օլան հայ միլլէթի , վէ չգ ճէրիմէ վէր
 տիլէր . իուսուսա ջուգատա օթուրանլար : Պու վա
 քիթլէրտէ մէյտան ալտը դահմաս գուլէ խան , քի

տողմիշ իտի սէնէ 1687 . վէ սոնդրա աճէմ շահր օլուպ
նատիրշահ տէնիլտի . վէ օ սէմթլերի տիթրէթտի
հինտիսթանա վարընճա . վէ չօգ էզիյէթ էթտի չօ
ղունա . խուսուսա հայլտրա . կէրէք քէնտի էմրիլի
վէ կէրէք խանլարըն էլիլիլ . էն սոնդունտա էօլաիւ
քէնտի լատամլարընտան կէճէ վազթի չատրընտա .
սէնէ 1747 . ռճղի :

26. Սարապետ Կաթողիկոսն վէ աբրահամէն վագիլլերի :

Շ. 50 = 53 :

1725 : **Ս**իւնքի պու վագիլթլերտէ արարատ վիլայէթի
ռճհի : **Փ**ութութունալարտան չալգանրպ պուլանմիշ իտի
նծատուր կաթուղիկոս տայիմ տուրմանգ իտի էջմիա
ծինտէ , իլլա էօթէ պերի տօլաշպ կէզէր իտի . վէ
պազի քէրէք քիւրսիսինէ տէօնիւպ թէզէ կիտէրիտի :
Սիթտի պիր կիւն ոշական քէօյիւնէ , վէ պիր գաշ կիւն
օթուրտու օրատա . պիր կէճէ այ դութուլտու վէ չօգ
քիմնէլէր տամա չըգտրգտա՝ քէնտիսիտէ չըգտր քի
կէօրսիւն նէ գատար դութուլտուղունու . տամ իււ
թիւնտէ կէզինիր իքէն՝ կէօկէ պագարագ՝ տամ քէ
նարընտան պաշաշաղա տիւշաիւ գազըգլար իւզերինէ ,
վէ էօլիւմ հատտինէտէք սագադլանրպ , տէօրթ սա
աթտան սոնդրա , ճանընը թէսլիմ էթտի . 10 . սէնէ
կաթուղիկոսլըգ սիւրտիւ . վէ թէնի կէօմիւլտիւ մէ
զարա նք հոյսիսիմէ վանքընտա :

1725 : **Ս**արապետ գէյթութունլու՝ էնկիւրի արքէպիսկոպոսու ,
ռճհի : ագըլլ , ալիմ , կէօսթէրիլլ , վէ պիր թէմիզ քիմնէ ,
նծատուր կաթուղիկոսն էէրինէ սէչիլտի ստանպօլ
տա՝ յօհաննէս պագրիկին , վէ էպիսկոպոսլարըն , վէ
վարդապետլէրին իրատէթիլիլ . վէ էնկիւրիտէն ստան
պօլա կէլիպ՝ օրատա կաթուղիկոս օծել օլտու ծնիքի
էպիսկոպոս իլլէ : Իւշ կիւնտէն սոնդրա քէնտիսիտէ է
պիսկոպոս ձեռնադրել էթտի յօհաննէս պագրիկի :
զէրէ օ վագթի տէք յօհաննէս վարդապետ էպիսկոպոս
տէյիլ իտի :

1727 : **Հ**էնիւզ ստանպօլտան չըգմտտան՝ օրատա սինադոս
ռճհի : էթտի . վէ իւշ գանուլն գօտու էրուսաղէմ քիւրսիսի ի
չին : (Նտան իդաէթ վէ մուհապլէթ քէաղատը
էազաը ծնիւչինճի պէնէտիքտոս սրբազան փափա . վէ
քէն .

քէնտի կիթտի էջմիածինէ, վէ տեօրտ սէնէ կաթու-
կոսլըգ էթտիքտէն սօնղրա էօլտիւ:

Երրասամ իքինձի՝ վան սէմ թինտէն խօշապ գասա 1730:
պասընտան, կարապետ էօլտիւքտէն սօնղրա կաթու- ռճՃԹ:
ղիկոս օլուպ կէչտի ծնուն եէրինէ. վէ էջմիածին քի-
լիսէսինտէ իքի խորան եափար Եբ յակոբ վէ Եբ լուսա-
ւորիչ խամինէ. վէ չօգ եափուլարը եէնիլէտի: վէ պէշ
սէնէ կաթուղիկոսլըգ. էտիպ՝ էօլտիւ:

Պու աբրահամ կաթուղիկոս օլմագտան պիր երլ էվ-
վէլ ծուաղատիկ օլտու. վէ չօգ վէլվէլէ գօիտու ռուս-
լար վէ հայլար իչինտէ. օ գատար քի երուսաղէմ-
տէ ռուսլարտան իքի քիշի էօլտիւ. վէ հայլարտան
իքի:

Երրասամ իւչիւնձի կիրիտ ատասընտան՝ գանտիա 1734:
շէհրինտէն՝ անասը ռուս՝ թէքիրտաղը առաջնորդու, ռճՃԹ:
էջմիածինէ զիյարէթէ կիտիպ, վէ միաբանլարա սէվ
կիւլիւ օլուպ՝ իքինձի աբրահամ էօլտիւքտէ, ծնուն եէ-
րինէ կէչիպ՝ կաթուղիկոս օլտու: Պու կաթուղիկոս
դահմաու դուլի խանըն տալէթի իլէ՝ կիթտի մուղան
չէօլունէ, վէ գըլըձընը օրհնէլ էտիպ՝ ծնուն պէլինէ
դուշանտորտը, հայլարա տախի շահ օլտու տէյի. սօնղ-
րա տեօնտիւրտիւ ծնու դահմաու էջմիածինէ՝ աղիմ
պախիշիշէր իլէ:

Պունուն կիւնիւնտէ պէօյիւք հարածում օլտու ստան-
սլօլտա կաթուղիկէրէ, քի կեահիձէ էնէր իտի, վէ
կեահիձէ թէքրար գաղարրրիտի. պագ հայ թարի-
խինտէ. Դ. 50. վէ 51: Պիր պէօյիւք ալէվ տէ դու-
թուշտու ռուսլար վէ հայլար մապէյնինտէ. զէրէ
ռուսլար միլլէթձէ հիւնքեար տիվանընա չըգըպ՝ հագ-
դի հիւմայուն իլէ իղին ալտըլար քի երուսաղէմտէ օ-
լան Եբ յակոբ մանաս(թրընը գապդ էթսինլէր. վէ լա-
քին հագդի հիւմայուն չըգմատան հայլար տիւշտիւ,
լէր Փրորանսըգ էլ չիսինէ. օ տախի ուսլու աղըլըլը էօլ-
լար իլէ գափաթտը իշի. պագ հայ թարիխինտէ,
Դ. 51:

() կիւնլէրտէ էօլտիւ իւչիւնձի աբրահամ կաթու. 1737:
ղիկոս, իւչ սէնէ գատար կաթուղիկոսլըգ. սիւրտիւք ռճՃԹ:
տէն սօնղրա: Ս է միաբանլար սինադոս էտիպ եազ-
տըլար ստանսլօլա, վէ տիլէտիլէր, քի գրիգոր երու-
սաղէմ պաղրիկի օլտուն կաթուղիկոս. լաքին միաբան

լարըն պիր գաջը կիզ լինձէ եաղարըլար ստանալօլտա օւ
լան արևելքի տէնիլէն հայլարա քի իլլիլր առաջնոր
գու զազար վարդապետ օլտուն . վէ խախնի տէ ալթըն
եազը իլէ եազմիլէր խաի :

Վունու տույտուգտա գրիգոր վարդապետ՝ կէրի չէքիւ
տի . գէրէ պիլլիլրտի քի միաբանլար պիր օլմազլարսա՝
րահաթ կաթուղիկոսլըզ սիւրէմէյէճէք : Վ է չիւնքի
հայլարտան պիսիլլէրի նէ՝ ծնու իսթէրլէրիտի՝ նէ պու
նու , մէշլէրէդ էթտիլէր քիւթիւր պետրոս վարդապե
տի էթմէկէ՝ քի աբրահամ կաթուղիկոս ստանալօլա
նունիրակ կեօնտէրմիլ խաի ծնու : Վ՝ն սօնդունտա զա
զարը էթմէք իսթէտիլլէր քի իլլմիրտէ խաի :

27 : Վ աղար էանուղիկոսուն վաթի վէ էմիլլէրի :

Ճ. 53 = 56 :

1737 :
ռճճճ :

Վ աղար ջահուկլու քէնտիսինի կաթուղիկոս էթ
տիլլէրիսինի իլլիթտիլլէրտէ , ալայ վէ զիյնէթ իլէ
ջըգտը իլլմիրտէն վէ գափուտան կաթուղիկոսլըզ Ֆէր
մանը ալմատան՝ կիթտի երգիւռումէ , քի օրատա առաջ
նորդ խաի սահաի վարդապետ ահագին տէտիլլէրի ,
թիւրքէ չիլ գարսալաշ : Վ է երգիւռում փաշար կէօր
տիլլէրտէ ծնուն իՅթիշամլը ալայլըն , քի հիւ պիր կա
թուղիկոստա կէօրիլլմէմիլ վէ իլլտիլլմէմիլ խաի ,
կիւճէնտի , լաքին կիօզ գըլտը : Վ աղարըն պիր էյի
չիլ աթը վար խաի . փաշա ծնու կէօրիլլա՝ իսթէտի .
զազար աթը վէրմէտիկի կիպի , չաղըրտը ծնու տիլա
նընա , վէ ոօրտու ծնա , նէ վար տէտի էլլինտէ քի պէօյ
լէ ալայիլլէ իւնվան էտէյօրտուն պու շէհրտէ վէ տէվ
լէթիմիլտէ . փատիշահտան Ֆէրմանըն վար մը պէօյլէ
իլ էթմէկէ . կեօսթէր տէտի Ֆէրմանընը պաղայրմ ի
չինտէ նէ վար : Ղէվուպ վէրտի զազար քի Ֆէրման կէ
լէճէք տիր . հապս էթտի ծնու փաշա , վէ չէքվա եազ
տը ստանալօլա ծնուն հաղգընա՝ քի նէ իւնվան իլէ
կեօսթէրիյօր կաթուղիկոսլըզլունու : Վ է ստանալօլ
տան հապէր կէլտի փաշայա՝ քի զազարը ստանալօլա
էօլլարսն :

Չէնիւզ զազար փաշանըն էթտիկիլինի տույմտան՝ օ
աթը վէ ոյիր էլմաս էիւզիւք տէ ծնա փէշքէշ չէքիլ ,
հաղըրըն էլէ ալար . վէ չիւնքի խապմ խաի զազար կա
թու

Թողիկէրէ՝ պիր կիւն փաշա իւր սեօյլէշիր իբէն՝ շե-
քեայէթ էթտի ծնլարտան . վէ տէտիքլէրինի Թաս-
տիգ էթտի ծնունլա պիրլէ օլան անանիա վարդապետ
քէլլէճի տէտիքլէրի . օրատա իտի վէ ասադին սահակ
վարդապետ՝ օ հիչ սէս չըգարմատը . ամամ չիւնքի պիր-
տի՝ պունտան պիր Ֆէսատ չըգաճաղընը , իզին ալըպ
ղազարտան՝ կիթտի բասենէ երուսալ Մ իչին նոնի-
րակլըգ հըզմէթինէ : Փաշա տախի զազարըն սեօզիւ-
նէ ուլուպ , վէ քէնտի դամահընտան տախի պու իշէ
մէյլ էտիպ , վէ կաթողիկէրին չօղունու դութուպ ,
չօգ շէյ ալտը ծնլարտան . վէ փաշա քէնտիտի պիր գաչ
կիւնտէն սօնղըա ամանսըղ էօլտիւ :

Պու պեօյլէ օլտուգտա էրզիուումուս օլան տաճիկ պեօյ-
իւքլէրի իւրքտիւլէր . զէրէ ծնլար եէմին էթմիշէր իտի
էվլէլտէն քի էկէր պեօյիւքլէրտէն պիրիօի եախօտ օ-
րանըն աուաջնորդու կաթողիկ մատտէսի իչին պիր գալ-
ղա եա պիր դարշը իշ օրթայա չըգարընսա , ալլահտան
պէլասընը պուլտուն . պունուն իչին՝ փաշա պու մատ-
տէ իչինտէ անսըղտան էօլտիւքտէ , Ֆէքիրլէրինէ գօ-
տուլարքի պու շէյ եէմինի դութմատըղընտան օլտու :
Չաղըրտըլար զազարը տիվանա , վէ շերաթիլէ իլամ՝
էթտիրիպ էօլտիւրմէք իսթէտիլէր ծնու : () տախի
հէփ սուչու պըրագտը սահակ վարդապետին իւզէրինէ .
վէ աղիմ՝ փէշքէշէր իւր , վէ միւսպլէղէ աղէ վերմէկ
իւրէ կիւճ իւր հաղըրլարընը էլէ ալըպ՝ դուրթարտը
քէնտիտինի , վէ ծնլարտան իզին ալըպ՝ կիթտի գարսա :
Եթիլտի էրզիուումա ստանպօլտան չըգան հասէքի
քի զազարը ստանպօլա կէօթիւրէ , պուլմատըգտա օ-
նու էրզիուումա , կիթտի արտըսըրա քի եէթիլիպ
դութա . լաքին զազար աճէլէ իւր կիրիպ աճէմ Թօփ-
րաղընա , գուրթուլտու : Ս է էրզիուում շէհրին
պեօյիւքլէրի բասենէ պիր էգ ատում կէծնտէրտիլէր
քի սահակը դութուպ՝ կէթիրսինլէր : () ծնլար տախի
ծնու աթա պինտիրիպ , վէ իքի ալաղընը աթըն գար-
նընտան զէնճիր իւր պիր պիրինէ պաղլալըպ կէթի-
տիլէր էրզիուումա , վէ գօտուլար զընտանա , վէ ծնտա
օլան սուչուլար իւր՝ տէմիրէ վուրտուլար . էօյլէ քի
ծնլարըն պիրի պիր եէրէ կիտէճէք օլա՝ հէփիտի տէ
պիլէ կիթմէլի իտի :

Օ ընտանա գօտուգտան սօնղըա սահակ վարդապետի՝
պէք .

պէքերէրէր իտի քի եհնի փաշա կէլիւլ' ծնուն տալասը
կեօրիւլէ : ԼՂմն չօղու տախի աշաք պաստը' քի պէք-
լէմէսինլէր , հէմն էօլտիւրսինլէր կիթսին , օլմայա
քի եհմինլէրինէ գարշը օլուլ' պէլայա օղրասընլար :

() պիւրլէրի տէ ծնլարա ուլտուգտա , սահակ վարդա-
պետ էօլիւմինի կեօղի էօկիւնտէ կեօրիւլ , օ կէճէ
տօսլլարըն էլի իլէ' եհտի քէսէ աղէ հարձ էտիւլ'
եհտի քէսէյէ տէ թէմէսսիւք վէրիւլ' եհմին իլէ անկ-
լաթտը պէօյիւքլէրէ սուչսուղ օլտուղունու . վէ պու
մատտէտէ հիւ պիւր իլէ գարըլ՝ շմատըլընը . վէ էօլիւմ-
տէն գուրթուլուլ' կէճէ իլէ չոգտը զընտանտան :

Լըթէսի կիւնիւն սապահը քիլիստէ մէնպէրէ չը-
գըլ' աշտը աղղընը զազարա գարշը . վէ չօք շիքէայէթ
էթտիքտէն սօնղրա , պէօյիւք դանդանա իլէ նղովէլ
էթտի ծնու . վէ անաթէմա տախի օլուտու քի պիւր
քիմնէ ծնուն ատընը անղմասըն քիլիստէ' քէնտի
հիւքմ էթտիկի էրգիուլմ տանձաղընտա , վէ շէքվա
քէաղատը էաղտը ստանպօլա :

1738 : Լաղար էէթիշիւլ էջմիածինէ' կաթուղիկոս օծէլ օլ-
ռձձէ : տու . վէ հաչան տուտու սահակ վարդապետին էթտի
կինի' զայէթ իլէ տարըլտը . լաքին քիւթիւր պետ-
րոս վարդապետ ստանպօլտան էջմիածինէ տէօնտիւք-
տէ' ստանպօլու աղէքսանղը վարդապետ իլէ պիւր օ-
լուլ , ծնլարը պարըշտըրտը , ծն տիօրթ քէսէ աղէ
ալմաղ իլէ զաղարտան' քի սահակ վարդապետ հարձ
էթմիշ իտի գուրթուլմասը իլին :

Պիւր գաչ երլ կէչտի կէչմէտի' պիւր պօշ առալէթ տիւշ
տիւ զաղար իլէ շահմահմուտ պէկ տէտիքլէրի պէօյիւք
խանըն արասընա . շէքվա օլտուգտա դահմաս գուլի
խանըն հուղուրունտա' գաթլէ վաճիւլ օլտու զաղար .
վէ պիւր զայրը չարէ պուլամայըլ' էտա էթտի էջմիա-
ծին մալինտէն իկիրմի պին թուման , քի էտէր էիւղ
պին զերմահպուլ . վէ պունունլա կիւլձ իլէ գուր-
թուլա պիլտի :

Պիւր զայրը խուսուլմէթ տէ զուհուր էթտի կինէ զա-
ղար իլէ աստապատը ֆէթհալի պէօյիւք խանըն ա-
րասընտա . վէ պունուն իլին թէքրար շէքվա էթտիլէր
ծնտա դահմասըն հուղուրունտա : Պու սէպէպտէն
դահմաս չաղըրտը ծնու օրտուլա : Պիլմէտի զաղար քի
շէքէայէթ էթմիշլէր քէնտիսի իլին . զանն էթտի քի
իք .

իբրամ իշին տալեթ էտէյորլար . պեօյլէճէ գըյաս
էտէրէք ալայ իլէ կիթտի օրտու եէրինէ . վէ պիր միւ
քէլլէֆ չատրը գուրտու շահըն օթաղընա գարըը :
Աթորտիւքտէ դահմաս օ չատրըը , քիմի^ն տիր տէտի
օ շեօհրէթլի չատրը . զազար կաթուղիկոսուն տուր
տէտիքէրինտէ , էմր էթտի քի երգարնլար ծնու . վէ
ղաղարը չէքիս^ն եիւզիւնի տեօյսիւնլէր տէմիր գօլչազ
լար իլէ . օ գատար քի էգիլտի եիւզի վէ պերպատ օլ
տու : Վէ քէնտիսի տէ պաղլը հապսա գօնտու , վէ
պին պէշ եիւղ թուման ճէրիմէ վէրիսլ , էլինտէ օլան

հէր նէ վար իսէ ծնլարը տախի ալարլար :

Վեօյլէ օլտուգտա օ զաման ֆէթհալի խանըն րէճա 1740:
սը իլէ էմր էթտի դահմաս քի ագուլիսլի յովհաննէս ռճճթ :

վարդապետ վարսըն օթուրսուն էջմիածինտէ . օ տախի
օրայա կիտիպ պէշ այ գատար օթուրտու գայիմմադամ
դարգընա : Զօգ շէյ հարճ էթտի զաղար օ կիւնլէրտէ
պեօյիւքէրին գափուլարընտա՝ տիր յովսէփին էլի իլէ՝
քի գարտաղը իտի . վէ դահմասըն էլինտէն գուրթու
լուպ տեօնտիւ էջմիածինէ , վէ յովհաննէս վարդապե
տի ծնտան դօժուպ թէքրար օթուրտու կաթուղիկոս

լըգ քիւրսիսինէ :

Պունուն կիւնիւնտէ՝ էանի տեօրտիւնճի սէնէսինտէ 1741:
էօլտիւ ստանպօլտա կոլոտ յովհաննէս վարդապետ , վէ ռճճ :

կեօմիւլտիւ մէզարա քէնտի եափտըը լուսաւորիչ քի
լիսէսինին գափուտու էանընտա զալադատա : Պու յով
հաննէս պաղրիգ քէնտի սաղ լըղընտա ուղղափառ տին
իւղրէ քեաղատ եազըսլ՝ կեօնտէրտի հռոմայա լատին
եպիսկոպոսուն էլի իլէ . վէ հռոմատան տախի ծնա
օրհնութի քեաղատը կէլտի : Վէ պունուն եէրինէ
կէչիպ պաղրիգ օլտու շայիրտի յակօր վարդապետնա
լեան տէտիքէրի , տիւլիք էյալէթինտէն զիմարա
քեօյիւնտէն :

Պու յակօր վարդապետին կիւնիւնտէ չօգ քէրրէ պեօյ
իւք հալածանքլար օլտու չօգ եէրտէ . վէ զիյատէսի
լէ ստանպօլտա վէ էնիւրիտէ : Պաճ հայ թարիխին
տէ . 7 . 53 :

28 : Վ ապար Խաւեաղ ինչոտան զայրե ելելէր :

Շ. 54 = 58 :

1745 : **Լ** ջմիածինն տեօնտիւք տէ զազար կաթուղիկոս պիր
 ուճղէ : **Վ** զաչ միւնաֆրդ սեօզի իլէ՝ խասմ օլտու քիւթիւր
 պետրոս վարդապետ իլէ , քեզալիք աղէքսանդր վար-
 դապետ իլէ . վէ պունլարա չօդ էզլիյէթ էթտիքտէն
 սօնղրա , ֆալադայա ալտը , վէ օ գաստար տեօյտիւր-
 տիւ ծնարը քի՝ դրնագլարընտան գան սըչրատը . էօյ-
 լէ քի իքիսի տէ պայրլտը . վէ սօնղրա ծնարը եէրէ
 սիւրիւյէրէք կեօթիւրիւպ հասպա գօտուլար վէ օրա-
 տա տէմիրէ վուրտուլար :

(Յնլար զընտանտա իքէն՝ պիր քեաղատ տիւղտիւ զա-
 զար ծնարըն աղզընտան , աղըր սուչլար վէ պեօյիւք
 պօրճլար իւզէրլէրինէ երղմաղ իլէ . վէ օ քեաղատը
 կեօնտէրտի ծնարա քի միւհիւրլէսինլէր . վէ եազսըն-
 լար քի հէփ պու սուչլարը էթմիչիւ պիղ . վէ պու
 գատար պօրճումնւզ վար . եօիսա տէտի շէտիտ ու-
 չուպէթլէր էտէրիմ քէնտիլէրինէ :) Յնլար տախի նա-
 չար գալըպ միւհիւրլէտիլէր . վէ եազտըլար ծնուն իս-
 թէտիկինէ կեօրէ . վէ զազար կաթուղիկոս տախի ալ-
 տը ծնարըն նէսի վար իսէ . վէ պիր գաչ կիւնտէն
 սօնղրա զայրլարըն ըէճա էթմէլէրի իլէ՝ չըգարտը
 զընտանտան :

1746 : Վիր էզ պետրոսուն ագլը պաչընա կէլտիքտէ՝ կիլլիճէ
 ուճղէ : չըգըպ էջմիածինտէն գարսա կիթտի : Վունու տույ-
 տուգտա զազար՝ զութտու ծնուն տօսթլարընը , վէ
 ճիւմլէսինէ էզլիյէթ էտիպ հէփիսինի տեօյտիւ : Սօնղ-
 րա ընլանըն պեօյիւքլէրինտէն պիր գաչընը քէֆիլ ս-
 բըպ՝ ծնարըն էլի իլէ՝ կէթիւրթտի պետրոսու էջմիածի-
 նէ . վէ քէֆիլլէրին կեօզի էօկիւնտէ ծնու մուհապ-
 պէթ իլէ գապուլ էտիպ , վար տէտի արթըգ գալը-
 սըգճա ուհաթ օթուր օտանտա . լաքին քէֆիլլէր օ-
 րատան կիթտիքլէրի կիպի , իքի ասա գափատըլար օ-
 նուն դափուսունու . վէ իքիսի տէ կէճէ կիւնտիւզ
 պէքլէր իտի գափույու , օլմայա քի պիր քիմնէ կիթ-
 տին եանընա :

Լազ հինգ շաբաթի կիւնի կէլտիքտէ՝ պետրոս վար
 դապետ արղուհալ եազըպ զազարա , տէտի . պու կիւն
 ազատ .

աղաւտլոգ վէ պարըշըգ կիւնի տիւր, եալվարըրմ ճէ
նապինիղէ, չըգար պէնի պու զընտանտան. վէ զատիկ
տէն սօնղրա էկէր կինէ պուրայա պէնի սօգմագ իս
Թէրսէն՝ սէն պիլիրսին. լաքին տիյնէմէտի ղաղար :
Լլթըր կիւնտէն սօնղրա կէլիպ կիրտիլէր օրայա ագ
շամ իւզէրի տօգուզ քիշի սօփալար վէ Թիւֆէքլէր իւ
լէ. վէ սօյտուլար պետրոս վարդապետի, էօյլէ քի
սալթ կեօմէկի գալար. վէ էլլէրինի պաղլայրալ՝ օտա
տան աըշարը չէքտիլէր պաշը աչըգ եալըն այագ. վէ
օնու եհրէ եաթըրըպ իքիսի օթուրտու այագլարը իւ
զէրինէ, իքիսի դութտու գօլլարընը. վէ պիլրի տէ
պաշընը. լաքին պետրոս վարդապետ էօյլէ գըյաս է
տէրէք քի պօղաղլայաճաղար քէնտիսինի, շիւքիւր եա
ռապպիմ տէտի, գուրթուլտում ինսան էլինտէն, սէն
պէնի անճագ գապիւլ էյլէ : Պունու տէտիքտէ պասա
լարտան պիլրի սաղալընը դութուպ՝ մագաս իլէ գըրփ
տը. պիլր ղայրըսը տախի քէսմէզ ուսթուրա իլէ Թը
րաշ էթտի, եարա պէրէ էտէրէք չէնէսինի : Պունու
պէօյլէ էթտիքտէն սօնղրա՝ գէնճիրէ վուրտուլար էլ
լէրինի վէ այագլարընը. վէ կեօթիւրիւպ սօգտուլար՝
պիլր գարանլոգ զընտանա : || է օ՝ սաաթ կեօնտէրտի
օնա ղաղար պիլր աթ դարաղը, վարըն վէրին տէտի
պունու օ չօճուղա, վէ տէյին օնա, ալ դարա՝ ալթըն
գըլլը սագալընը. վէ Տէմ՝ Տագըրլան, գէրէ պիւ կէ
ճէ չափըճագ կեօնտէրէճէկիմ սէնի էրզիուումա :
Կէճէ՝ պաաթ իւլէ վարտըգտա՝ ասասլար էանընա կէ
լիպ՝ պըրագտըլար իւզէրինէ պիլր էսպապ՝ գօգմիշ տէ
րիտէն. վէ ալըպ կեօթիւրտիլէր սիւրկիւնէ սևան
ատասընա. վէ սօգտուլար կինէ պիլր գարանլոգ զըն
տանա : () զընտանտա ալթը այ դալտըգտան սօնղրա՝
օնուն պունուն րէճասը իլէ՝ չըգարտըլար օնտան. ամ
մա կինէ օ առպտա գալարագ : Պիլր գաչ կիւնտէն
սօնղրա օրպտա պիլր պէօյիւք գայրգ վարիտի գարայա
չէքիլմիշ, քի տէօրտ առաւ անճագ էնտիրէ պիլր իւ
տի. կէճէ իլէ օնու եափա եալընը պույա էնտիրտի,
քի օնունլա գաչա. նէ՞ Փայտա, քիւրէկի եօգ. վէ
քէնտի տէ չէքմէք պիլմէղ. Տէլէ պիլր Թախթա փար
չասը պուլուպ՝ օնունլա կիւճ իլէ քէնտիսինի գարայա
պըրագտը : Տըշարը չըգտըգտա՝ էիւրիւտիլէր իւզէ
րինէ չօպան քեօփէքլէրի՝ քի գուրթուլուշ եօգ. օ տա
լի

խի եկրէ տըւչիււ պաշտար տիթրէմէ կէ, վէ քեօփէք
 էր պիր էզ ծնու գուշաթտըգտան սծնդրա՝ պըրագըպ
 կիթտիւէր : Պունու կեօրտիւքտէ պետրոս՝ տեօրթ
 աշագը կիպի օլուպ եիւզիգօյին եափճա եափճա ու
 զագլանտը, վէ եօլ պուլուպ կիթտի երզիւումա :
 () րատան կէրէկի կիպի եազտը հէր եկրէ խուսուսա
 ստանպօլա՝ զազարըն կիթտիքէրինի, վէ ինանարրտը
 եազտըգլարընը . զէրէ միաբանլար տախի ույարընը
 զիյատէսիւիէ եազտըլար հէր դարափա, տատ իւ ֆէր
 եատ էտէրէք զազարըն էլինտէն :

Պ ազար՝ պետրոսուն դաշտըղընը տույտուգտա, շէք
 վա քեաղատը եազտը ծնա գարշը, վէ զօրիւզար միւ
 հիւրէտիպ միաբանլարա՝ կեօնտէրտի ստանպօլա . վէ
 լաքին պօշա չրգտը ծնուն եազտըղը զէրէ միաբանլա
 րըն վէ պետրոս վարդապետին եազտըգլարըն ծնուն
 սեօղէրինի պաստըրտըլար . հէմ պէլլիտէ օլտու քի
 ծնուն քեաղատը չիւրիւք, վէ տիւզմէ պիր շէյ տիր .
 պաճ հայ Թարիխինտէ . Դ. 54. վէ 55 :

1747 : Պիր երլտան սծնդրա խուսումէթ էթտի զազար լէ
 ոճզը : վանըն իքի հայ մէլիքէրինի . ծնլար տախի ծնուն հագ
 գընտան կէլէլիմ տէյի՝ կիտիպ շէքվա էթտիւէր դահ
 մաս գուլի խանա ծնտան . վէ տէտիւէր քի մանուշարըն
 տեօրթ պին Թուման աղէնի զազարըն եանընտա է
 մանէթ տիր . (մանուշար հայլարըն պիր պեօյիւք մէ
 լիքի խտի) : Չաղըրտը դահմաս գուլի խան զազարը
 վէ սօրտու քի կէրէք մի տիր . օ տախի գօրգուսուն
 տան պէլի տէյիպ, պէլայա օղրատը : Տարըլտը ծնա
 դահմաս գուլի խան, եա տէտի նիշին շիմտիյէտէք
 մէյտանա չըգարմատըն . պունու տէյիպ պինպէշ եիւզ
 Թուման տախի ճէրիմէ պըրագտը իւզէրինի . ճիւմլէ
 սի պէշ պին պէշ եիւզ Թուման . ճէմի իկիրմի եէտի
 պին պէշ եիւզ զէրմահպուլալ ալթընը (քի շիմտի եիւզ
 ալթմը շիքի պին պէշ եիւզ զուրուշ էտէր) : Պ է չիւն
 քի պու գատար աղէն պուլամաղ խտի զազար՝ հէր նէ
 քի ալթընտան վէ կիւմիշտէն եափրլմիշ շէյ պուլտու
 էջմիածինտէ, ալտը վէ միւպաշիքի իքիպին Թուման
 Թէսլիմ էտիպ՝ գաշտը :

Հաչան միւպաշիր ծնուն դաշտըղընը տույտու՝ գու
 Թուպ պաղլատը միաբանլարը, վէ օրատա հապս էթ
 տի ծնլարը . վէ հէր նէ քի պուլտու էջմիածինտէ՝ տէվ
 շիր

շիրտի , վէ սօյառու էջմիածինի . ամմա չիւնքի օ դատար
իլէ էօտէնմէջ խտի օ պօրճ , խքէնճէ վէրմէք իսթէտի
միաբանլարա . սնլար տախի ըէվանտա օլան պեօյիւք .
լէրն դափուլարնա տիւշիւպ , չօդ սրդլէթիլէ էօ-
տիւնճ ալարապ կիւճ իլէ տէվշիրտիլէր , վէ միւ-
պաշիրէ էտա էտիպ՝ եօլ վէրտիլէր օնա : Վ է սօնդրա
թէքրար զազարն էլինտէն շէքվա եազտրլար ստան-
պօլա վէ զայրը եերլէրէ սիյահճա քեաղատ իւզէ-
րինէ :

Իշիթտի զազար՝ քի պօրճու հէփ վէրիւմիշ , շիւքր էտէ
րէք կէլտի էջմիածինէ . կեօրտիւ քի միաբանլար քէն
տիսինէ էյի նազար իլէ պահմայօրլար . վէ հէմ տույ-
տու քի քէնտիսի իչին շիքեայէթ եազմիշլէր . խօշիւ-
տի տէյէրէք դութուպ վարդապետլէրտէն իքիսինի՝
ատլարը յախօք շամախեյի վէ յովհաննէս շիրաճի ,
սիւրտիւ ծնլարը : Վ է պիր էօրնէք վէ պիր ուսլուպ չօդ
քեաղատլար եազտր միաբանլարն ազգընտան քէնտի
էյիլիկինի պէյան էթմէք իչին . վէ էջմիածինի էյի
պադմասը իչին . վէ զօրլայրպ իմղալաթտը վէ միւ-
հիւրլէթտի միաբանլարա , վէ քեաղատլարը տիւնեայէ
տաղըթտը . մանասթրրըն դափուլարըն տախի պէք-
լէթտի . օլմայա քի պիրի տըշարը չըգըպ՝ օլան իշլէրի
զայրըսընա սեօյլէյէ :

Վ է լաքին միաբանլարն քեաղատլարը օյանտրտը 1748 :
միլլէթի . էօյլէ քի տոտնպօլտա սինադոս էտիպ իքի 1747 :
վարդապետ էօլլատրլար էջմիածինէ , պիրի պետրոս
քիւթիւր , օ պիրիսի սահակ ահագին . քի եա նիւլաման
դօսունլար զազարն իշինի , եախօտ զազարը էնտիրիպ՝
պիր զայրըսընը էթսինլէր կաթուղիկոս : Վրնլար էջ-
միածինէ վարդպէս՝ վէ դափուլարը գափալը պուլուպ
զազարն էմրի իւզըն՝ կիթտիլէր ըէվանա : () սաաթ
օնյարտան էօթիւրի շիքեայէթ եազտր զազար . վէ զօր
իլէ միւհիւրլէթտի միաբանլարա . վէ թէվլիզէ կէ-
տիպ՝ վէրտի ծնու պեօյիւք խանա :

Թէֆլէիշ էտիպ խան զազարն եազտրլարըն վէ օ
իքի կէլէնլէրին նէ՝ օլտուկլարընը , եազտր ըէվան խա-
նընա . չաղըր տէտի եանընա հէփ էջմիածին միաբան-
լարընը . վէ սօր ծնլարա քի քիմի իսթէրլէր քէնտիլէ-
րինէ կաթուղիկոս . քիմի իսթէրլէրսէ , օ օլտուն : Վ է
ըէվան խանը հասէքի կեօնտէրիպ էջմիածինէ , էվլէ-
կէ

կէթիրթտի զազարը ընկանա . սօնորա կէթիրթտի միաբանլարը :

Եւթէսի կիւնի տիւնն գուրտու խան , վէ ճիւղէսինի օրայա չաղըրտը . մանուշարը տախի վէ հայլարըն զայլը պէօյիւքլէրինի : Սորտու ծնլալա . քիմի իսթէր սինիզ սիզէ կաթուղիկոս . էսկիսինի մի , էօխսա եէնի կէլէնի . (զէրէ զանն էտէրիտի քի իքիսինտէն պիրի կաթուղիկոսլըզ իչին կէլմիշ :) Հէփիսի պիր աղըզտան ճէվապ վէրտիլէր քի եէնիսինի իսթէրիզ . Էմր էթտի խան քի զազարը կէօթիւրսիւնլէր սեան առասընա , վէ օրատա հապս էթսինլէր ծնու : Եւ օպլըլէրինէ Էմր էթտի քի կիթսինլէր էջմիածինէ , վէ եէնի կէլէնլէրին իքիսինտէն պիրինի կաթուղիկոս էթսինլէր : (Յլար տախի էջմիածինէ կիտիպ՝ պէտրոս վարդապէտի օծել էթտիլէր , վէ սօնորա ճիւղէսի պիր օլուպ նզովլէլ էթտիլէր զազարը , վէ հէփիսիտէն ծնուն նզովք քեաղատընը իմզալայըպ՝ ալէմէ տաղըթտըլար :

Ստանպօլտա տախի յակոր պաղըրիզ քիլիսէտէ գափու արասընտա տուրուպ՝ թէքրար նզովլէլ էթտի ծնու , ճէմաաթա կէօսթէրմէքլէ ծնուն էթտիքլէրինի՝ պիւթիւն միաբանլարըն շէհատէթի իլէ , վէ մանասթըր առաջնորդլարընըն վէ եպիսկոպոսլարըն շիքեայէթլէլէրն իլէ :

Եւ չիւնքի պիր գաչ էրզիւոււմու վէ իզմիրլի զազարա սահապ չըգըպ եէնի վէլվէլէ գօփարտըլար , էջմիածին միաբանլարը զազարըն սուչլարընը կէրէկի կիպի եազըպ թէքրարէն միւհքէմ նզովքլար իլէ անաթէմա էթտիլէր . վէ օ նզովք քեաղատընը իմզալայըպ միւհիւրլէտիլէր իկիրմի պիր եպիսկոպոս . վէ ծնաօղուզ էջմիածին վարդապէտլէրինտէն . քի պէօյլէճէ պիր հզ ուհաթթլըզ օլտու :

Եւ լաքին միրզա իպրահիմ աճէմէ շահ օլտուգտա , ընճա եազտը զազար քէնտի տօսթլարընա , վէ օնլարըն էլիլիլէ չօգ շէյ թէլէֆի հտիպ գուրթուլտու սեան տան . վէ շահըն հմրիլիլէ թէքրար ալըր կաթուղիկոս լըզը . վէ պէտրոս վարդապէտի գութուպ զէնճիրէ գօտու . վէ ջահուկ քէօյիւնէ էօլլայըպ գափաթտը պիր գարանլըզ օտա իչինէ : Սու հալէ տիւշտիւքտէ պէտրոս կաթուղիկոս , ինր յալէփին զէվճէսի խանոււ խաթուն տէտիքլէրի՝ (օ ինր յոլիսի քի զազարըն գար-

տաշը իտի) ծնու պէսլէրիտի եէտիրմէք վէ իջիրմէքլէ. խանոււմ խաթուն հօլտիւքտէ՝ պետրոս վարդապետ սահապսրզ վէ թիմարսրզ գալուպ՝ աճլըղնտան հօլտիւ. պունուռն կաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ ծն այ :

Ս է օ զիքը հեթտիկիմիզ միրզա իպրահիմ տախի, մէր համէթի եիւրէկինտէն տիպէլէք պիր եանա աթրպ, աղըր սալղընլար սալտը հայլարա. քի չօգ սրգլէթէ վէ տարլըղա տիւշտիւլէր. վէ չօգ շէյ չէքտիլէր միւ. պաշըրէրին ելինտէն, հօյլէ քի դադէթլէրի գալմատը :

Ս է ծնուն խանլարը տախի պիրի պիրինէ տիւշիւպ, այագ ալթընա կիթտի հայլար աճէմին հիւքմ հեթտիկի եէրլէրտէ. պագ հայ թարիխնտէ. Դ. 56 : Սագ կինէ օրատա 57. պապընտա, քի նէ մուսիպէթլէր օլտու նախջոհն սէմթինտէ. վէ զիյատէսի իլէ ա. գուլիս դարաֆլարընտա : Սագ թէքար 58. պապընտա, քի նէլէր հեթտիլէր հայլարա՝ ազտտ խան, հասան խան, ալի մէրտան խան լուրիսթանլը, վէ քէրիմ խան. թա քի իւսթ օլուպ պուլ քէրիմ խան, վէ աճէ. միսթանը զապդ էտիպ՝ շահ կիպի օթուրտու գալտը շիրալտա. սէնէ 1760. ռմթ :

29 : Ս էնաա խաթուղիկոսուն վագիէ՝ դուխաս վարընճա. վէ պրոխորն պարբիլին գալապալէշէ :

Դ. 59 = 60 :

Ս տանպօլ պիր հզ րահաթլանմիշ իբէն յակոբ պադ. 1749 :
րիկին կիւնիւնտէ, կէլտի օրայա երուսաղէմ միւ. ռճղլէ :
բանլարընտան սիլիսթրէլի վարդապետին պիրի՝ տտը պրոխորն, քի հալգ. բուրխորն տէրիտի : Սու պրոխորն պադըրիզլէ մանսըպընա գալիպ օլուպ՝ քէնտիսինէ կիզ լիճէ արգա հեթտի պէօյիւքլէրտէն իւշ քիշի, վէ ծնլարըն էլի իլէ չօգ աղէ սունուպ՝ ալտը ստանպօլ պադըրիզլիկին՝ հիւզ զայրը քիմսէ պիլմէյէրէք : Ս է զատիկին իլք կիւնի ճէմաաթա նժաժին քիլիսէսին տէ իբէն՝ գուշուգ վագթի կէլտի գապիուտան օրայա պէօյիւք ալայ իլէ, վէ պիր հզ զապիդ առաւլարը պէրապէր. վէ իջրի կիրմէք իսթէտի :

Քիլիսէտէ օլանլար պունու կէօրտիւքլէրինտէ՝ շաշտըլար վէ գօրգտուլար. վէ տարըլարագ հայգըրարագ
լէ
Ii
հիւ.

Տիւճում հիւսիս կիւլէ ծնա գարշը չգրայ, սէնի դանը-
մայրդ տէտիւր. պիզիմ պաղրիկիմիդ յակոբ վարդա-
պետ տիր՝ զայրորնը իսթէմէյիդ: Լ. սասլար պունը-
րն իւզերինէ եիւրիւյիւ՝ սօփա ալթընա ալարար +
վէ հէփիսին տաղըտըլ՝ զօր իլէ սօգտուլար պրոխորո-
նու իչերի: () րատա իտի յակոբ պաղրիդ. օ տախի
քիլիսէտէն գաշըլ, վարտը կիզէնտի ոյր եվտէ:

Իքինձի կիւնի կիւնէ կէլտի պրոխորոն քիլիսէյէ. վէ
ճէմաաթա եիւզինի չէվիրիւլ վազ էթմէք իսթէտիւր-
տէ, ճիւմիլէսի պիր աղըզտան հայգըրմաղա պաշլատը-
լար. իսթէմէյիդ իսթէմէյիդ. սէնի պաղրիդ գապուլ
էթմէյիդ. սաղ օլտուն պիզիմ յակոբ պաղրիդ. պեօյ-
լէճէ տէյերէք եիւրիւյիլ էթտիւր իւզերինէ, վէ ա-
շաղա չէքմէք իսթէտիւր: Լ. սքին չիւնքի պրոխորոն
պիր էզ ասասլար հայ գըյաֆէթինտէ պիրիքտիրմիլ
իտի քիլիսէ գափուսունա եազըն, ծնար եէթիշիւլ՝
գուրթարտըլար պրոխորոնու:

Պու իշ պեօյիւյիւլ՝ թէվաթիւր պուլտու, օ գատար
քի հիւնքեարըն գուլաղընա պիլէ տէյտի. սօնղրա վէ-
զիր եէտինձի կիւնի ծնու պաղրիդ լիք մանսըպընտան
աղլ էտիւլ, սիւրտիւ սամսուն գալէսինէ. վէ ծնուն
եէրինէ կէչիրտիւր տք կարապետ առաջնորդու էկին-
լի մինաս վարդապետի: Լ. է յակոբ վարդապետի եօլ-
լաւորըլար պուրսայա: Լ. է չիւնքի օ կիւնէրտէ էօլտիւ
երուսաղէմ պաղրիկի գրիգոր վարդապետ՝ ծնուն եէ-
րինէ կէչիրտիւր յակոբ վարդապետի:

Պունըլարըն կիւնիւնտէ էօլտիւ զազար կաթուղիկոս.
պունուն կաթուղիկոսըղը օլտու. 11. սէնէ. վէ
սօնղրա իքի պուշուգ սէնէ օթուրտուլու՝ հիսապս
կիրմէզ:

1751: Լ. Ինաս էկինլի՝ քի ստանպօլտա պաղրիդ օլտու,
ում: սօնղրա զազար էօլտիւքտէ՝ կաթուղիկոս օլտուլ կիթտի
էջմիաթինէ: Լ. է ծնուն եէրինէ պաղրիդ օլտու ստան-
պօլտա՝ քէնտի վէքիլի գափանը գէորգ վարդապետ,
քի պիր էյի վէ դաթլը տիլլի քիմսէ իտի. մէրհա
մէթլի վէ ճիւմիլէյէ սէվկիւլիւ:

Պունուն կիւնիւնտէ ստանպօլտա գուհուր էտիւլ իլէ
րի կէլտի էկինլի եաղուլ, հայլարըն չէօհրէթլիտի.
քի չօք իղլէթ վէ րաղպէթ պուլմիշիտի ստանպօլտա
օլուն միլլէթլէրին եանընտա. վէ աւըր սանը հէր եէր
տէ:

տէ սեօյլէնիր իտի . Էօյլէ քի ծնուն կիպի ասլա հիւ
պիր քիման հայլարտան պու տէվիրտէ կեօրիւլմիշ
իտի :

Պու եաղուպ երուսաղէմէ զիյարէթէ կիտիպ՝ վէ օրա,
տա յակոբ վարդապետի կեօրիւլ , սէվտի ծնու . վէ օ
նուն եէրինէ Թէոդորոս վարդապետի երուսաղէմէ
պաղրիգ Էտիպ , պիլէսինճէ կէթիրտի ստանպօլա . վէ
գէորգ վարդապետին եէրինէ կէչերիպ՝ պաղրիգ տիք
տի ծնու : Ս Է քէնտիսի տէ չօգ կէչմէյիպ՝ գաթլ օ
լունտու վէզիր խանը գալիսունտա . սէնէ 1752 .
ռմիս : Ս Է պու կիւնլէրտէ Էօլտիւ մինաս կաթու
ղիկոս . քի հայրապետիկի սիւրտիւ պիր երլ սէքիզ
այ :

Եղեքսանդր ստանպօլլու , լաղապը գարաբաշ՝ ստան 1754 :
պօլտա իքէն մինաս կաթուղիկոսուն եէրինէ սէչիլիպ՝ ռմիշ :
կիթտի Էջմիածինէ . վէ օրատա օծել օլտու կաթու
ղիկոս , վէ պիր պուչուգ սէնէ կաթուղիկոսլըգ Էտիպ՝
Էօլտիւ :

Սահակ՝ ահագին տէտիքլէրի Էրզիւուլմ՝ սանճաղըն . 1755 :
տա խորճէն Էյալէթինտէն , քիղի գասապասընտան , ռմիշ :
աղեքսանդրն եէրինէ կաթուղիկոս սէչտիլէր ստան
պօլտա . պիր երլ տօգուգ այ ծնտա օթուրուպ՝ սօնղրա
կիթտի Էրզիւուլմա . վէ օրատա սաքին օլուպ իւչերլ
կարմիր վանք տէտիքլէրի մանասթըրտա , վէ պաղի
քէրրէ տէ լուսաւորիչ մանասթըրընտա , Էջմիածինէ
վարմազ իսթէմէտի :

() Կիւնլէրտէ ստանպօլտա իտի Էջմիածին նոճիրակը
րէվանլը սիմոն վարդապետ , վէ աստապատլը աբրա
համ վարդապետ . վէ չիւնքի պունլար հօշուտ տէյիլ
լէր իտի սահակ վարդապետէն՝ օ կիթմէտիքտէ Էջ
միածինէ , ծնուն վարմաարղընը պահանա Էտիպ՝ ղայ
րէթ Էթտիլէր քի ծնու կաթուղիկոսլըգտան կնտիր
սինլէր : Պունլարըն սեօլի իլէրի կիթմէկէ պաշա
տրգտա՝ տօթուն պիրի մէքթուպ Էաղար սահակ
վարդապետ . վէ քեաղատըն սօնղունտա Էաղար քի
պիր պիրիմիղի պուրատա կեօրտիւքտէ՝ աղըգտան սեօյ
լէչիլիգ . պու սեօլ իլէ՝ Էանի պուրատա տէմէսի իլէ՝
աղնաթմապ իսթէտի քի կաթուղիկոսլըգտան տիւչէ :

Ճէքսին . օլա՝ քի պուրայս աթիսի կէլէսին :

Պու իշ իլին սինաղոս Էթտիլէր ստանպօլտա . վէ օ

սինադոստա սահակ վարդապետի կաթողիկոսըդ օտան ազլ հոխա՝ ծնուն եկինս սէչտիլէր շամախիլի յակոբ վարդապետի : Սէ Ֆիլ Տալ աստապատը աբրահամ վարդապետի եօլլատըար երգիւումա , քի սահակ վարդապետ իլէ հիսապ կեօրսիւն կաթողիկոսըդ կէլիլի իշին , վէ ծնու կաթողիկոսըդ օտան էնտիլք սին : () տախի երգիւումա կիթտիկի կիպի աշիքեալի թէվաթիլը հիթտի քիլինստէ սահակ կաթողիկոսուն ազլ օլտուղունու . վէ յակոբ վարդապետին սէչիլտիկինի : Իշթէ պեօյլէճէ սահակ վարդապետ օծել օլմատան՝ մանսրսրնտան տիւշիւպ , ազ սանդրաճա տամլա իլլէլթինաէն հօլտիւ . վէ Դբ լուսաւորիչ մանասթըրնտա մէզարա կեօմիւլտիւ . պէշ սէնէ գատար կաթողիկոսըդ փայէսինստէ գալարադ :

1759 : Յակոբ՝ շամախի շէհրինտէն՝ էյի վէ թէմիլ Փեքերլի
ումիլ : պիլը քիմսէ՝ սահակ վարդապետին եկրինս կէչիպ՝ կաթողիկոս օլտու : վէ տեօրթ երլտան սանդրա հօլտիւ :

1763 : Սիմոն րէվանլը՝ քի նոճիրակ կիթմիլ իտի ստանաօլա՝
ումթիլ : տեօնտիւլքտէ էջմիածինս յակոբուն եկրինս կէչիպ՝ կաթողիկոս օլտու . պու կաթողիկոսա կէլինճէյտէք ասլա պիլը հայ կաթողիկոսու լատինլէրէ գարը շէյ եազմիլ տէյիլ իտի՝ կաթողիկոս օլտուգտան սանդրա . սալթ պու օլտու քի ծնլաղա գարը շէյ եազտը պարտալճար տէտիլլէրի քիթապընտա . վէ օ քիթապտա իսպալթ էթմէք իսթէտի քի պիզ աթալարըմըղտան պուլտուգլարըմըղն հիչ պիլը շէյինի տէյիլմէմիլիլ , վէ պիլը գըլլնա տօգունամըղը : պունու պեօյլէ սեօյլէյիպ՝ սանդրա աթալարտան դալմա տօնացոյց քիթապընը տէյիլտիլտի , վէ զայրը գարը իլէ եհնիտէն տօնացոյց վէ տումար պասմա հիթտի : Ստանաօլ պուգըրիկի գապուլ էթմէտի պու շէյի . վէ պունուն իլին սինադոս օլտու ստանաօլտա . վէ ծնտա հօյլէ ճայիլ կեօրիլլիւպ սեօզի քէստիլէր քի աթալարտան օլան տօնացոյց գուլլանըսըն , պիզ օ տօնացոյցու տէյիլճէ մէյիլ տէտիլլէր . վէ պու սինադոսուն հմրիլիլ եհնիտէն պասմա հիթտիլլէր օ հսկի տօնացոյցու (ումիլ սէնէսինտէ) : Սիլը գաչ երլտան սանդրա (դանիլէ պադըրիկին կիւնիւնտէ) թէքրար ծնու պըրագըպ՝ սիմոնուն տօնացոյցու իւզրէ պաշլատըլար կիթմէկէ :

Սիլը

Պիր գաջ երւ էլվէլ յակոբ պաղրիկին կիւնիւնտէ
ստանպօլտա տէրտէրին պիրիսի փալուլու մանուէլ տէ
աիքլէրի , վէլվէլէր գօփարտը կաթոլիկլէրէ գար-
շը . վէ ծնլարտան պիր գաջընը դուլթուուրուպ քիւրէ-
կէ գօտուրտու . վէ քէնտիսի տէ ֆէնալըղը իջին ստան-
պօլտան սիւրիւլտիւ : Սօնղրա պիր ուսուլ իլէ՝ ստան-
պօլա կէլիպ Թէքրար պիր պիրինէ գաթտը օրթալը-
ղը . վէ Թէքրար սիւրկիւն էթաիլէր . վէ սիւրկիւնտէ
էօլտիւ :

Ստանպօլ պաղրիկի՝ յակոբ՝ նալեան աէտիքլէրի՝ եա 1764 :
շընը ալտըգտա՝ կէրի չէքիլմէք իսթէտի մանսըպըն- ումթգ :
տան , վէ ծնուն իջին սինադոս էտիպ՝ քէնտի եէրինէ
պաղրիգ էթաիտի երուսաղէմ վէքիլի գրիգոր վար-
դապետի՝ լաղապր պասմաճեան , մաղլըմ՝ վէ եալաշ
պիր քիւմէ . վէ քէնտիսի տէ (եանի յակոբ վարդա-
պետ) չօգ եաշամայրպ էօլտիւ : Պու յակոբ նալեան
պիր գաջ քիթապ եափտը , իքիսի կաթոլիկլէրէ գար-
շը . վէ օ պիրլէրինտէ տաիսի ծնլարը օլտուգճա եէր-
տի . վէ սօնղրա քէնտիսի տէ փիշման օլտու :

Պու յակոբ վարդապետ էօլտիւքտէն սօնղրա՝ գրիգոր
պաղրիգ տօգուղ սէնէ օ մանսըպտա գալըպ , վէ սօնղ-
րա պաղրիգլիքտէն էլ չէքիպ՝ կիթտի խրիսթիան մէմ-
լէքէթիւնէ , վէ օրատա էօլտիւ . պու գրիգոր վարդա-
պետ եախկնպոս տէյիլ իտի :

Կէրի չէքիլտիքտէ գրիգոր վարդապետ մանսըպըն-
տան , եէրինէ պաղրիգ էթաիլէր էջմիածին նոճիրալը
կաղզոճանլը զաքարիա վարդապետի : Պունուն կիւ-
նիւնտէ հայլարտան պիր գաջը՝ կաթոլիկլէրէ գարշը
այաղա գալտըրտըլար միլլէթի . վէ տէվլէթտէն ֆէր-
ման ալըպ՝ էօլլէ պիր հալածանք վէլվէլէսի գօփար-
տըլար քի՝ օլմիշ տէյիլ իտի . վէ չօգ շալըշըպ , վաֆիր
աղլէ հարճ էթաիլէր , լաքին պօշա չըգըտը . վէ պու
աէպէպտէն կաթոլիկլէր չօղալար . վէ իքի դարաֆ-
տան՝ պիրլիք էտէլիմ տէտիքճէ՝ պիր շէյ էտէմէտի-
լէր : Պու հալածանք պաշլանտըգտա , էօլտիւ սիմն
կաթուղիկոս . 17 . սէնէ կաթուղիկոսըգ մանսըպընը
սիւրաիւքտէն սօնղրա :

Ուկաս երպիուումլու՝ սիմնուն եէրինէ կէչիպ՝ կա 1780 :
Թուղիկոս օլտու էջմիածինտէ : Ս է լաքին պունուն ումիթ :
կիւնիւնտէ , վէ պու էօլտիւքտէն սօնղրա օլան կէչէն

Իշէրի ղայրորսնա հէվալէ հտէրիմ եազմաղա , պու
 գատարը շիմտիլիք եէթէր . միւրատրմ պու քի օւ
 գույան քիմնէ գըստէտէն հիստէ ալա . վէ քեօթիւլիւք
 տէն սագընա . վէ մուհապպէլէ սիզլիքտէն կէրի տու
 ըուպ՝ գարտաշլըգ մուհապպէթինէ սարըլա , վէ օ
 նունլա ալլահըն մուհապպէթինտէ գալարագ , պու
 տիւնեատէն կեօջտիւքտէ , ըապպիսինի հօթէ տիւն
 եատէ պուլա , վէ օնուն միւպարէք ճէմալի իլէ շազ
 օլուպ՝ հպէտիւլապատ սէվինէ . Լճին :

ՖԻՆՐԻՍԹԻ ՎԵՐԻՆՊ:

Տիպաճէ:	74
Պիրինձի փայ, Հայկազուն տէվրի:	1
Պապ. I: Հայկըն վագթի:	2
2: Արմենակըն վագթի հարմայա վարընձա:	7
3: Արամըն վագթի անուշաւանա վարընձա:	9
4: Պարետին վագթի սկայորդէյէ վարընձա:	14
5: Պարոյրուն վագթի վէ փատիշահլըղը՝ Էվվէլէի եր- ունդա վարընձա:	17
6: Էվվէլէի տիգրանըն վագթի:	19
7: Վահագըն վագթի վահէյէ վարընձա:	22
Իբինձի փայ, Կուսակալ տէվրի:	25
Պապ. I: Միհրան կուսակալըն վագթի՝ հրանտա վա- րընձա:	25
2: Արտաւազ կուսակալըն վագթի արտաւազդա վա- րընձա:	28
Իւջինձի փայ, Արշակունի տէվրի:	31
Պապ. I: Վաղարշակ փատիշահըն վագթի:	32
2: Էվվէլէի արշակըն վէ արտաշէսին վագթի:	35
3: Իբինձի տիգրանըն վագթի. վէ միհրդատըն իշէրի հումալըլարա դարը:	38
4: Տիգրանըն Էթտիբէրի հումալըլարա, վէ Էվթիտա պողոմայիդլէր իլէ:	42
5: Թէքրար տիգրանըն կիւնիւնտէ օլան ղայրը իշէրին հիբէայէսի:	48
6: Էվվէլէի արտաւազըն վէ արշամըն վագթիլէրի:	51
7: Արգարըն վագթի:	55
8: Անանէսին վէ սանատրուկուն վագթիլէրի:	60
9: Եօգարբի հայաստանտա օթուրան փատիշահլարըն նադլի:	64
10: Իբինձի երունդըն վագթի:	71
11: Իբինձի արտաշէսին վագթի:	77
12: Արտաշէս փատիշահըն Էվլատարը, վէ օնլարըն Էթտիբէրի:	79
13: Իբինձի արտաւազըն վագթի՝ վաղարշա վարընձա:	82
14: Էվվէլէի խոսրովուն վագթի:	86
15: Տրդատ փատիշահըն վագթի. վէ հայլարըն տինէ կէլէսի նը գրիդոր լուսաւորիքին Էլի իլէ. վէ ա- րիստակէսին վէ վրթանէսին հայրապետ օլմա- լարը:	89
16: Իբինձի խոսրովուն վագթի:	94
17: Իբինձի տիրանըն վագթի. վէ յուսիկին վէ փառ- նէրսէհին կաթուղեկոս օլմալարը:	97

- 18 : Իբրնճի արշակն վագթի , վէ հվվէլքի ներսէսին
կաթուղիկոսլուղու : 102
- 19 : Շապուհ շահն տիրապէբիր շէհրինի հայլարտան
ալմասը : 107
- 20 : Արշակաւան շէհրին եափըմասը վէ երգըմասը .
վէ արշակն խալընլըղը : 111
- 21 : Արշակ փատիշահն էսիր օլմասը . վէ հայաատանն
պօղուլմասը մերուժանն խըյանէթինտէն : . . . 116
- 22 : Պապ փատիշահն վագթի . վէ շահակն կաթուղի
կոսլուղու : 119
- 23 : Վարազգատն վագթի՝ իւհինճի խոսրովա վարըն
ճա . վէ զաւէնին վէ ասպուրակէսին կաթուղիկոս
օլմալարը : 123
- 24 : Խոսրովուն տիւրկիւնլիւկի , վէ վռամշապուհուն եէ
րինէ կէչիպ փատիշահ օլմասը . վէ սահակ վէ
մեսրոպ ազիղէրին վայրէթ էթմէլէրի իլէ՝ հայ
եազըսընն պուլունմասը : 129
- 25 : Իւհինճի խոսրովուն թէքրար փատիշահ օլմասը ,
վէ շապուհուն օնուն եէրինէ կէչմէսի : 134
- 26 : Սօնդրաբի արտաշէսին վագթի . քի արտաշիր տէ
նիլտի : 138
- Տեօրտինճի փայ , Մարդպանլըղ տէվլի : 142
- Պապ 1 : Վէհ միհր շապուհ մարդպանըն վագթի , վէ պիր
գաչ լայըղ օլմայանլարըն կաթուղիկոս օլմումա
լարը , վէ յովսէփին հայրապետլիկի : 143
- 2 : Վառակ մարդպանըն վագթի , վէ վարդանլա պիր օ
լանլարըն էթտիքլէրի վէ չէքտիքլէրի : 146
- 3 : Վաստիկն էթտիկի քեօթիւլիք , վէ վարդանլա պի
լէ օլանլարըն պիրլիկի՝ վէ շէհիտ օլմալարը : . . 152
- 4 : Արորմիզդ մարդպանըն վէ ատրվշնասպըն վագթի ,
վէ մելիտ հայրապետին կաթուղիկոսլըղ յով
հան մանդակունիյէ վարընճա : 156
- 5 : Վահանըն էթտիկի իշէր : 161
- 6 : Վահանլարըն էթտիքլէրի սահակ ասպետին մարդ
պանլըղնտա՝ ատրվշնասպա գարշը : 165
- 7 : Վահանլարըն ղայրը իշէրի՝ սաղար նամ ատրնեը
սէհէ գարշը : 169
- 8 : Վախթանկըն հիյլէսի , վէ վահանլարըն միհրանա
էթտիքլէրի : 173
- 9 : Թէքրար վահանլարըն էթտիքլէրի հազարաւուլ
տա : 176
- 10 : Թէքրար վահանլարըն էթտիքլէրի շապուհ մարդ
պանա : 179
- 11 : Վահանըն պարը շըղ էթմէսի աճէմ իլէ՝ նիլտր մարդ
պանըն վէ անդեկանըն էլիլիլէ : 182

- 12 : Վահան մարգպանն վագթի . վէ բարկէնն կաթուղիկոսըը իբննի սահակա վարընձա : . . . 186
- 13 : Վարդ մարգպանն վէ մծէծին վագթի . վէ իբննի քրիստափորուն կաթուղիկոսըը իբննի յովհաննէսէ վարընձա : . . . 190
- 14 : Դենշապուհ մարգպանն վագթի ճիհր վղոնա վարընձա : Վէ իբննի մովսէսին կաթուղիկոսըը . . . 192
- 15 : Սմբատ մարգպանն վագթի դաւիթ սահառունիյէ վարընձա , վէ աբրահամն կաթուղիկոսըը : . . . 198
- 16 : Գայլ վահանն էթտիբէրի աճէվէրէ դարը : . . . 201
- 17 : Կոմիտասըն կաթուղիկոսըը եղրէ վէ ներսէսէ տէք : վէ վարդափորոցուն մարգպանըը թէոդորոս վարընձա : . . . 204
- 18 : Սմբատ կիրապաղատն վագթի ներսէսէ տէք . վէ անաստասըն կաթուղիկոսըը իւչիւննի սահակա վարընձա : . . . 207
- 19 : Աբղլա ոստիկանն վագթի վելթէտէք . վէ եղիանըն վէ յովհանն իմաստասերին կաթուղիկոս ումալարը : . . . 213
- 20 : Մահմետ ոստիկանն վագթի հասանա վարընձա . վէ դաւիթին կաթուղիկոսըը եսայիէ տէք : . . . 217
- 21 : Իբննի եղիտ ոստիկանն վագթի ապուսէթէ վարընձա . վէ ստեփաննոսուն կաթուղիկոսըը պէշննի յովհաննէսէ տէք : . . . 220
- 22 : Պուլա ոստիկանն էթտիբէրի . վէ զաքարեանն կաթուղիկոսըը : . . . 226
- Պէշննի փայ , Բազրատունի տէվրի : . . . 231
- Պապ 1 : Էվվէլբի աշոտուն վագթի . վէ զաքարիա կաթուղիկոսուն էթտիբէրի . վէ իբննի գէորգուն : . . . 232
- 2 : Էվվէլբի սմբատն հիբեայէսի : Վէ մաշտոցուն վէ ալթըննի յովհաննէսին կաթուղիկոսըը : . . . 237
- 3 : Թէքրար սմբատն հիբեայէսի : օ վագիթտէն քի դագիկ արծունի օնա զըտփատիշահ օլտու : . . . 242
- 4 : Իբննի աշոտուն հիբեայէսի . օ քի երկաթ տէնիլտի , եանի տէմիր : . . . 247
- 5 : Թէքրար իբննի աշոտուն էթտիբէրի : . . . 253
- 6 : Թէքրար իբննի աշոտուն կիւնիւնտէ օլան իլէր . վէ ստեփաննոսուն վէ թէոդորոսուն կաթուղիկոս օլմալարը : . . . 257
- 7 : Աբասն վագթի . վէ Էվվէլբի եղիշէննի վէ անանիանն կաթուղիկոս օլմալարը : . . . 260
- 8 : Իւչիւննի աշոտուն վագթի : վէ վահանն կաթուղիկոսըը իւչիկէտէք : . . . 265
- 9 : Իբննի սմբատն վագթի : . . . 269

- 10 : Էվվէլքի դագիկ փատիշահն վագթի , վէ Էվվէլքի սարգիսին կաթուղիկոսլըղ Էվվէլքի պետրոսա վարընձա : 273
- 11 : Յովհաննէս փատիշահն վագթի . վէ օնուն կիւնին տէ օլան իշէր : 276
- 12 : Սօնդրաքի դագիկ փատիշահն վագթի : 284
- 13 : Գագիկ փատիշահն տիւշկիւնլիկի : 285
- 14 : Դուղրիլ պէյին , վէ մոնումսոս կայսերին հայլաւ րա էթտիքէրի : 288
- 15 : Դուղրիլ պէյին Թէքրար հայաստանա եիւրիւմէսի . վէ մանաղկերտի մուհասէրէ էթմէսի : Վէ իբինձի իսաչիկ կաթուղիկոսուն վագթի : 290
- 16 : Անի շէհերին ալըմասը : 293
- 17 : Գրիգոր վկայասեր կաթուղիկոսուն վագթի : 296
- 18 : Գագիկին ռումլարա էթտիկի , վէ օնուն էօլմէսի , վէ բադրատունի փատիշահլըղն սօնղու : 298
- Ալթընձի փայ , Ռուբէնեան տէվրի : 302
- Պատ. 1 : Էվվէլքի ռուբէնին վագթի : 303
- 2 : Էվվէլքի կոստանդինին վագթի : 305
- 3 : Էվվէլքի Թորոսուն վագթի . վէ բարսեղին կաթուղիկոսլըղ : 306
- 4 : Թէքրար Էվվէլքի Թորոսուն էթտիքէրի . վէ գրիգոր պահլաունի կաթուղիկոսուն վագթի : 308
- 5 : Էվվէլքի լւոնուն վագթի : 312
- 6 : Իբինձի Թորոսուն վագթի : 318
- 7 : Ներսէս շնորհալինին վէ տեօրիւնձի գրիգորուն կաթուղիկոս օլմալարը . վէ միաբանուն սինադոսունուն Էհվալի : 323
- 8 : Մլէհին վէ իբինձի ռուբէնին վագթի : 326
- 9 : Իբինձի լւոնուն վագթի . վէ գրիգոր գահավէժիլէ գրիգոր ապիրատըն կաթուղիկոս օլմալարը : 329
- 10 : Իբինձի լւոնուն փատիշահ օլմասը , վէ ճէնկի : 333
- 11 : Եէտինձի յովհաննէս կաթուղիկոսուն , վէ իբինձի դաւիթին , վէ Էվվէլքի կոստանդինին վագթի լէրի : 337
- 12 : Իբինձի լւոնուն էօլմէսի . վէ օնուն գըզը զապէլին՝ պապասը եէրինէ կէլմէսի . վէ փիլիպպոսա նի բեահլանմասը : 340
- 13 : Էվվէլքի հէթումուն վագթի , վէ ճինկիղսանըն դուհուր էթմէսի . վէ ճէլալէատին սուլղանըն հայաստանա կէլմէսի : 342
- 14 : Թաթարլարըն հայաստանա եիւրիւմէսի : 344
- 15 : Թէքրար Էվվէլքի հէթումուն վագթի , վէ սինադուլարըն նաղլի : 348
- 16 : Թաթարլարըն՝ հայլարա սըգընթը վէրմէսի . վէ հէթու

- Թուժուն մանգօ խանա կիթմէսի : 351
- 17 : Մըբըրըլարըն կիւլիկիա օէմթինէ եիւրիւմէսի . վէ
պիքինճի յակոբուն կաթուղիկոսըղը : 354
- 18 : Իւչիւնճի լւոնուն վազթի . վէ իքինճի կոստանդէ
նին կաթուղիկոսըղը : 357
- 19 : Իքինճի հեթուժուն վազթի . վէ տեօրտիւնճի ստե
փանոսուն , վէ եէտինճի գրիգորուն կաթուղի
կոս օլմալարը : 361
- 20 : Իւչիւնճի թորոսուն վազթի . վէ սմբատըն ասի՝ օլ
մասը : 364
- 21 : Տեօրտիւնճի լւոնուն , վէ օշինին վազթի . վէ իքին
ճի կոստանդինին թէքրար կաթուղիկոս օլմասը : 368
- 22 : Պէշինճի լւոնուն վազթի . վէ Իւչիւնճի կոստանդէ
նին , վէ իքինճի յակոբուն կաթուղիկոս օլմասը : 373
- 23 : Պէշինճի լւոնուն խայընըղը . վէ թէքրար մըբըրը
լարըն եիւրիւլի : Վէ միթար կաթուղիկոսուն
վազթի : 378
- 24 : Յովհաննէս փատիշահըն , վէ գու՛լտոնուն , վէ կոս
տանդինին վազթի . վէ մեսրոպուն կաթուղիկոս
օլմասը : 382
- 25 : Սօնդրաքի լւոնուն վազթի վէ տեօրտիւնճի կոս
տանդինին , վէ Էվմէլքի պօղոսուն կաթուղիկոս
օլմասը . վէ հայ փատիշահըղըն սօնդու : 385
- Եէտինճի փայ , Սվարալըգ տէվրի : 390
- Պապ . I : Իքինճի Թէոդօրոս կաթուղիկոսուն վազթի . վէ
լէսկթիմուր տէտիքլէրինին զուհուր Էթմէսի : 391
- 2 : Էվմէլքի կարապետ կաթուղիկոսուն վազթի՝ պէ
շինճի կոստանդինէ վարընճա : 394
- 3 : Գրիգոր մուսաբեկենց տէտիքլէրի կաթուղիկոսուն
վազթի . քի օ զաման կաթուղիկոսըղ քիւրսիսի
տեօնտիւ Էջմիածինէ . վէ օնտա կաթուղիկոս օլ
տու կիրակոս : 397
- 4 : Օնունճի գրիգոր կաթուղիկոսուն վազթի՝ իքինճի
սարգիսէ վարընճա : 402
- 5 : Իւչիւնճի արիստակէս կաթուղիկոսուն վազթի՝ ա
ռաքէլէ վարընճա : 405
- 6 : Դաւիթ վէ մելքիսեդ վէ սրապիոն կաթուղիկոսա
լարըն վազթի լէրի : 408
- 7 : Հասապպասըն հայաստանա կէլմէսի : 410
- 8 : Հասապպաս ասքէրինին հայաստանտա Էթտիքլէրի
մուսիպէթլէրին նազլի : 412
- 9 : Հայլարըն չէքտիկի՝ արաս սուլունու կէլտիքտէ , վէ
աճէմիսթանա սիւրիւլտիւքտէ շահապպասըն Էմ
րիլի : 415
- 10 : Մելքիսեդ վէ դաւիթ վէ սահակ կաթուղիկոսլարըն
չէք

- չեթիբէլէրի սրգելթլէր : 418
- 11 : Իւչինձի մովսէս կաթուղիկոսուն վագթի : 424
- 12 : Փիլիպպոս կաթուղիկոսուն վագթի . քի օ զաման
ստանպօլտա օլան հայլար պիր պիրինէ կերիպճա
րըմուրիշ Խոի հալարր : 427
- 13 : Յակոբ կաթուղիկոսուն վագթի , վէ թոմա պադրէ
կին էհվալի : 430
- 14 : Երուսաղէմտէ օլան Խը յակոբ տէտիբէլէրի մանաս
թըրըն ոււմլարտան ալընմասը վէ վէրիլմէսի : 435
- 15 : Մարտիրոս , վէ զազար , վէ յովհաննէս , վէ սար
գիս պադրիգլէրին վագթիթլէրի : 438
- 16 : Եղիազարըն զայրէթի երուսաղէմտէ կաթուղիկու
լըգ էթմէկ իչին : 440
- 17 : Եղիազարըն երուսաղէմտէ կաթուղիկոս օլմասը . 443
- 18 : Յակոբ կաթուղիկոսուն իքի տէֆա ստանպօլա կէլ
մէսի : Վէ պադրիգլէրին նիզալարը : 447
- 19 : Եղիազար կաթուղիկոսուն վագթի . վէ պադրիգլէ
րին էվհալի : 451
- 20 : Նահապետ կաթուղիկոսուն վագթի , վէ Եփրիմ
վարդապետին էթտիբէլէրի : 453
- 21 : Աւետիք վարդապետին էթտիբէլէրի : 456
- 22 : Գալուստ վարդապետին վէ ներսէսին պադրիգ օլ
մալարը . վէ աւետիքին թէրարէն պադրիգլիք
մանսրպընս տեօնմէսի : 463
- 23 : Աղբանդը կաթուղիկոսուն վէ Խճատուրուն վա
գիթլէրի , վէ աւետիք վարդապետան սօնլրա
օթուրան պադրիգլէրին էթտիբէլէրի : 466
- 24 : Երուսաղէմտէ օլան Խը յակոբ մանասթըրը պօր
ճունուն էօտէնմէսի : 469
- 25 : Գափանլը դաւիթ պէյին էթտիբէլէրի : 471
- 26 : Կարապետ կաթուղիկոսուն վէ աբրահամըն վա
գիթլէրի : 478
- 27 : Ղազար կաթուղիկոսուն վագթի վէ էթտիբէլէրի : 480
- 28 : Ղազար կաթուղիկոսուն զայրը իչէրի : 484
- 29 : Մինաս կաթուղիկոսուն վագթի վուկասա վարըն
ճա . վէ պրոխորոն պադրիկին գալապալըղ : 488

